

B 1,379,744

PIJNAPPEN

MALETSCH-HOLLANDSCH

WDRDENBDEK

899.3
P634
1875

MALEISCH-HOLLANDSCH

WOORDENBOEK.

MALEISCH-HOLLANDSCH

W O O R D E N B O E K,

BEWERKT DOOR

DR. J. PIJNAPPEL,

Hoogleeraar te Leiden.

TWEEDE, GEHEEL NIEUWE UITGAAF.

HAARLEM,
JOH. ENSCHEDÉ EN ZONEN.

AMSTERDAM,
FREDERIK MULLER.

1 8 7 5.

899.3

P634

1875

Minor lang.
Burgersdijk
10-24-29
19619

V O O R R E D E.

De Maleische lexicographie heeft met die van alle andere onbeschaafde talen het bezwaar gemeen, dat er geen woordenboeken van bestonden, voor dat de Europeanen zich op die talen zijn gaan toeleggen. Voor het Sanskrit en het Arabisch, bijvoorbeeld, vond men zulke reeds, die door inlandsche taalgeleerden opgesteld zijnde nu terstond tot legger konden dienen om verder op voort te werken. In het Maleisch, het Javaansch en zooveel andere talen moest men ze zelf aanleggen. De meerdere moeite, die dit vereischt, kan echter zeer verminderd worden, wanneer iemand, zulk een werk ondernemende, van den aanvang af een vast beginsel heeft, waarnaar hij voortwerkt, en daarbij ondersteund wordt door de kennis van anderen.

In geen van beide opzichten is de Maleische lexicographie gelukkig geweest. Het is bekend hoe algemeen de Maleische taal in Indië gesproken wordt, ver over de grenzen binnen welke zij als volkstaal heerscht. In plaats nu van zich te houden aan de streek waar men woonde en slechts die woorden op te teekenen, die daar in gebruik waren, heeft men alles door een in de woordenboeken opgenomen, wat men en waar men het ook van den inlander hoorde of gehoord had; heeft men alle geschreven boeken geëxploiteerd, die men machtig kon worden, zonder te vragen van waar die kwamen en welk gezag die hadden, en heeft men benamingen voor begrippen die den inlander ontbraken, dikwijls slechts op eigen gezag aangevuld. Men heeft op die wijs niet alleen dialecten door elkaar geworpen, maar ook, ik wil niet zeggen woorden — want het ligt voor de hand, dat Europeesche woorden een evengoed recht hebben om in het Maleisch te worden opgenomen als Sanskritsche en Arabische —, maar zelfs beteekenissen en uitdrukkingen opgenomen, die geheel

den stempel dragen van hunne Europeesche afkomst en door dat zij Europeesch gedacht zijn de taal bederven, even als of wij bijvoorbeeld in een Fransch woordenboek, omdat *frapper* slaan beteekent, nu ook voor het slaat zeven uur de uitdrukking *il frappe sept heures* terug gaven, daarin aan het woord *frapper* een beteekenis onderschuivende, die het in het Fransch niet heeft.

Dit laatste staat in naauw verband met een verschijnsel dat in het Maleisch gevonden wordt en dat nog in dezen tijd, even als reeds voor bijna twee eeuwen, tot veel woordenstrijd aanleiding gaf. Iedereen weet te spreken van Hoog- en Laagmaleisch, maar de begrippen die men zich van de verhouding dier beide vormt, getuigen van den nog zeer lagen trap waarop de wetenschappelijke beoefening der Maleische taal staat en van de onkunde van hen, die op hun vermeende kennis dier taal niet gaarne iets willen afgedongen zien. Wanneer iemand op de hoogte wil komen van het ontstaan dier beide benamingen Hoog- en Laagmaleisch, dan kan hij daartoe met vrucht de stukken raadplegen, die over de Maleische Bijbelvertaling in HS. op de Akademische Bibliotheek alhier berusten. Het zal hem daaruit kunnen blijken, dat die woorden en het gekibbel over hunne beteekenis reeds van den tijd van VALENTYN dagteekenen, door wien inderdaad aan hetgeen hij Hoogmaleisch noemde, die naam wel eens gegeven schijnt omdat het voor hem te hoog was. Althans een degelijke bepaling van dat woord zoekt men bij hem te vergeefs. Maleisch met Arabische letters geschreven, die hij niet zoo gemakkelijk schijnt te hebben kunnen lezen, en dat een aantal woorden bevatte, die hij niet verstond, dat was VALENTYN'S Hoogmaleisch. Zijn Laagmaleisch stond daar tegenover. Zijn kundiger tijdgenooten noemden het „het kwaad Maleisch van VALENTYN”. Die namen zijn echter, niettegenstaande er in zijn tijd reeds waren, zoo als uit die uitdrukking blijkt, die de quaestie beter begrepen, tot heden blijven bestaan; want nu men tegen de Arabische letters niet meer zoo opziet en ook het aantal onbekende woorden vermindert, begrijpt men dat Hoog- en Laagmaleisch wel eigenlijk in 't geheel niet onderscheiden zijn en er dus zulk een verschil in het Maleisch niet aanwezig is; doch daar men niettemin weet hoe slordig door Europeanen en half-Europeanen met het Maleisch wordt geleefd en men dus de identiteit van tweeeërlei Maleisch, het hooge en het lage, niet ten einde toe kan volhouden, stelt men voor die uitdrukkingen andere in de plaats en spreekt men van „fatsoenlijk” Maleisch, waarmeê men dan zulk Maleisch bedoelt, dat, vrij van zooveel dat zich terstond als Hollandsch voordoet, — zoo als somtijds geheel Hollandsche woorden of geheel Hollandsch gedachte uitdrukkingen, die velen zoo maar zonder schroom gebruiken wanneer zij zich anders niet helpen kunnen, doch voor welke men er zelf wel betere weet, — zijn toppunt van volkomenheid zal bereiken in het Maleisch zoo als de regenten en inlandsche hoofden dat spreken en in hun brieven gebruiken. Of nu evenwel dat Maleisch zoo voorbeeldig is — van dien ouden Sultan van Soemënp bijvoorbeeld, dien algemeen bekenden en verlichten Javaanschen Vorst, zijn er in het Leesboek van den heer MEURSINGE wel Maleische brieven uitgegeven, die geen Maleijer begrijpen zal, zoo hij niet tevens Javaansch verstaat, en stukken van beschaafde Maleijers zijn er ook

wel, waarvan de taal veel te wenschen overlaat —, maar of die taal nu zoo voorbeeldig is of niet, zeker is het, dat, wanneer het om het spreken of schrijven dier taal door Europeanen te doen is, die zich voor den inlander behoorlijk verstaanbaar willen uitdrukken, wanneer bijvoorbeeld de Nederlandsche ambtenaren het ook slechts half zoo goed kunnen, men tevreden mag zijn. Immers om wetenschappelijke kennis is het bij hen niet te doen. Zij behoeven die taal niet te leeren zooals men Grieksch leert, dat men niet leert om het te spreken, maar om het te verstaan en te begrijpen. Zoo zij slechts een goed aantal woorden van buiten geleerd en die door oefening hebben leeren verbinden om hun gedachten uit te drukken, is dat voldoende. Hoe beter zij dit doen, hoe verkieslijker natuurlijk; maar dat zij meer zullen doen dan hunne Hollandsche gedachten in het Maleisch vertalen is niet te vergen, dat is zonder langdurige en ernstige oefening onmogelijk. Zoo moet men om het Fransch goed te leeren spreken onder de Franschen zelve verkeer; om het goed te begrijpen moet men er goed en wetenschappelijk onderwijs in genoten hebben en is dat verkeer onnoodig.

De wetenschappelijke beoefening, de studie van het Maleisch heeft een ander doel, dan om zich verstaanbaar voor den Maleijer uit te drukken. Dat doel is de kennis van die taal als taal, dat is als de wijs waarop een deel van het menschdom in tegenoverstelling van andere zijne gedachten uitdrukt, en als middel om het volk te leeren kennen. Hoe minder men over woorden en zinnen behoeft te denken, wanneer men een taal spreekt, hoe gemakkelijker die, hetzij door ze van buiten te leeren of nog liever door dagelijksch verkeer met hen die die taal gebruiken, ons van zelf invallen, hoe machinaler, in één woord, men de taal leert, hoe beter men haar spreken zal; doch hoe zal men een taal leeren begrijpen, zonder juist het denken op den voorgrond te stellen? Maar om nu een taal te leeren begrijpen moet men haar zoo zuiver mogelijk voor zich hebben. Europeesche invloed heeft sterk op het Maleisch gewerkt en dat bedorven. Daarom zijn wij voor de studie van het Maleisch verwezen tot zulke werken, die buiten dien invloed gebleven zijn. Deze bestond nog niet toen de Arabieren de Maleische taal tot schrijftaal gemaakt hebben. Zij noemden toen die taal de Javaansche taal, *běhasa Djawi*, omdat zij Sumatra zelf ook Java noemden (waaruit blijkt dat het wel waarschijnlijk een Noord-Sumatraansch dialect was, dat later de gewone schrijftaal geworden is), en het zekerste middel om voor goed een einde te maken aan het misverstand, dat er in de opvatting van die namen Maleisch, Hoog- en Laagmaleisch heerscht, doch dat niet wel meer aan te wenden is, zoude zijn het Maleisch, dat wij tot grondslag onzer wetenschappelijke beoefening moeten leggen, de Djawi taal te noemen. Die benaming Djawi taal kenden de Bijbelvertalers ook wel, en ware de 19^e eeuw er een paar eeuwen vroeger geweest, dan zouden onze lexica beter zijn, dan zij nu zijn. Maar wat toen had moeten geschieden is niet geschied. Er had meer werk van de taal om de taal zelf moeten gemaakt worden en niet alleen om den Bijbel daarin te kunnen vertalen. Mijn Woordenboek getuigt er van op vele plaatsen, hoe de dialecten er in verward zijn, hoe menig woord hier verstaan wordt

dat elders niet wordt begrepen, hoe op meer of minder gemakkelijk te herkennen wijs dezelfde woorden onder andere, en zeker niet altijd goed geconstateerde, vormen terugkomen en hoe vaak een Maleische uitdrukking niets anders is dan de vertaling eener Hollandsche gedachte. Doch mijne kennis van het Maleisch is nog veel te gering, dan dat ik in de tweede uitgaaf van dit werk, hoewel die, dank zij vooral de bijdragen tot de Maleische lexicographie die de heer KLINKERT in het supplement op de eerste uitgaaf van dit woordenboek geleverd heeft en, voor de eerste en een gedeelte van de tweede letter, de eerste vellen van het groote woordenboek van den heer VON DEWALL, zeer veel boven de eerste voor heeft, in staat zou geweest zijn het beginsel te volgen, dat ik gewild had mij te kunnen voorschrijven.

Trouwens zoo iets was reeds vooruit voor onmogelijk te verklaren, waar de ondersteuning van goede boeken en van inlandsche of Europeesch-inlandsche taalkenners, zoo als een WINTER en anderen voor het Javaansch, ontbraken. Deze taal biedt ook het bezwaar niet aan, dat de beoefening van het Maleisch zoo zeer drukt, dat namelijk de werken in die taal opgesteld, meestal zijn overgeschreven door lieden, die haar niet behoorlijk verstonden. En hoe het met de inlichtingen van de inlanders geschapen staat, dat weet ieder die den inlander kent. Hij heeft niet het minste begrip van cordeelkundige kennis; hij blijft den vragenden Europeaan het antwoord niet licht schuldig, maar die het ontvangt heeft toe te zien of hij echte munt krijgt of valsche. Of weifelt de vrager, dan kan hij van den minder ontwikkelden inlander gemakkelijk een instemming met zijn gevoelen uitlokken en zoo, versterkt door het vermeende gezag van zijn zegsman, uit hij dit dan met het grootste zelfvertrouwen. Dit zijn de bezwaren waarmee men in 't algemeen bij het opstellen van woordenboeken als dit te kampen heeft.

Maar zij zijn voor het Maleisch de eenige niet. In die taal komt er nog de allerrampzaligste spelling bij. Dat de Arabieren hun eigen alphabet gebruikten en, waar het noodig bleek, aanvulden om een taal te schrijven die geen letterschrift bezat, is natuurlijk; maar dat men nog tegenwoordig dat alphabet als het ware beschouwt en als dat wat men bij voorkeur behoort te bezigen, dit kan alleen toegeschreven worden aan ingenomenheid met den nimbus, die hem, die met dat alphabet fraai en met gemak schrijft, voor het oog van den onkundige nog steeds omgeeft. Ik heb het reeds te dikwijls gezegd om er hier nog meer over uit te weiden, dat het Arabische alphabet voor het Maleisch even min deugt alsof men er ons Hollandsch meê schrijven wilde. De gevolgen van dat gebruik zijn dan ook niet uitgebleven. De verwarringen die er door ontstaan zijn, zijn legio. En geen wonder, daar de Arabier in de meeste gevallen geen klinkers bij de medeklinkers schrijft. Hoe zal men ooit de juiste uitspraak van een vreemde taal leeren en niet telkens woorden verwarren, wanneer men de klinkers niet weet, waarmee een woord wordt uitgesproken, of zich verbeeldt ze te weten, terwijl men ze niet weet? Men heeft in de woordenboeken dit bezwaar wel trachten op te heffen door er een transcriptie met Hollandsche letters naast te zetten, maar men is daarin zonder oordeel te werk gegaan en heeft daardoor,

zonder het te willen, er toe meêgewerkt dat het kwaad nog dieper wortel heeft geschoten. Wenscht men ooit goed Maleisch te leeren, men schaffe het Arabisch-Maleische alfabet af en stelle er een Hollandsch-Maleisch voor in de plaats. — En spelden zij dan ten minste de medeklinkers nog maar goed! maar wanneer zij uit onkunde ook dit niet doen, dan wordt de verwarring nog zooveel grooter. Men moet bij het gebruik van het Lexikon daarop altijd bedacht zijn, daar het een onmogelijkheid is om ook de verkeerde spelwijzen der woorden alle daarin op te nemen. —

Dat ik aan het gebruik der Arabisch-Maleische letters niet de minste waarde hecht, heeft gemaakt — en dit zij den gebruikers van dit Woordenboek gewaarschuwd — dat ik mij bijvoorbeeld ook het hoofd weinig gebroken heb of woorden met een *j* of een *s* moesten beginnen. Ik ben daarin vrij willekeurig te werk gegaan, wanneer ik of om de gewoonte of om andere redenen niet bepaald de voorkeur aan een van beide letters moest geven. Misschien, wanneer het er op aan kwam, ware ook hier een regel te vinden, dien men volgen kon; maar de zaak komt mij voor van geen het minste belang te zijn, zoodat men dus nu maar op de andere letter zoeken, wat men op de eene niet vinden kan.

Wat er verder moge op te merken vallen, zal het gebruik van het Woordenboek zelf wel leeren, vooral aan hen, die hunne studie van het Maleisch maken en nevens deze tweede uitgaaf ook nog de eerste — die hare betrekkelijke waarde door deze niet geheel verloren heeft — en ook nog andere bronnen gebruiken.

Met voorbeelden ben ik milder geweest dan in de vorige uitgaaf; ook heb ik de Arabische woorden in het Woordenboek zelf opgegeven en niet, zoo als daar, in een Aanhangsel; maar de vergelijking van andere inlandsche talen heb ik deze keer nagelaten, omdat ik ze niet genoeg versta. Over de afgeleide vormen heb ik het noodig geacht, bij wijze van Inleiding, een opzettelijke verhandeling te geven. Achter aan heb ik een Aanhangsel gevoegd van de Bataviasche woorden uit het werk „Bijdrage tot de kennis van 't Bataviaasch Maleisch”, door Dr. HOMAN, uitg. door H. N. v. D. TUUK, iets waardoor ik, behalve het nut dat het, naar het mij voorkwam, hebben kon, wanneer ik die woorden overnam, tevens nog meer de aandacht op dat werk heb willen vestigen (vrg. Homanniana door A. B. COHEN STUART in T. v. N. I. 1869, I, bl. 192). — Die enkele initialen beteekenen, even als in de eerste uitgaaf van dit Woordenboek, C. CRAWFURD, D. VON DEWALL, K. KLINKERT, L. LEYDEKKER, M. MARSDEN, T. v. D. TUUK. De T heb ik, waar het mij noodig voorkwam, vooral daarom bijgevoegd, omdat ik twijfelen mag of hij niet wel eens vergeten heeft Mënkabausche woorden als zoodanige aan te wijzen. De beteekenis van andere verkortingen zal van zelf wel in het oog vallen.

De lijst van Verbeteringen en Bijvoegsels kon slechts kort zijn. De overtuiging van het onvolledige van mijn werk had mij bij het vooruitzicht op het Maleisch Woordenboek van nu wijlen den heer VON DEWALL, thans onder handen van den heer v. D. TUUK, de uitgaaf er van liever nog eenigen tijd doen uitstellen, maar de behoefte die er aan een nieuwe uitgaaf bestond, liet dit niet toe. De nieuwe pagineering intusschen, die men in het

midden van dit werk zal opmerken, is juist ten gevolge van het uitkomen der eerste vellen van dat werk van den heer VON DEWAILL ontstaan. Want daar ik die ongeveer op denzelfden tijd ontving als ik mijn woordenboek begon te bewerken, mogt ik eerst, zoo ik met de gaandeweg uitkomende vellen mijn voordeel wilde doen, met die letter beginnen, die ik berekenen kon dat de afdruk van het groote woordenboek niet bereikt zou hebben alvorens het mijne het licht kon zien. Toen ik het begon, bestond er nog geen uitzicht, dat het bedoelde Woordenboek binnen de eerste jaren zou in 't licht komen, doch wel de zekerheid dat door het groote aantal lijvige deelen, die het vullen zou, er een zeer beperkt gebruik aan te wachten stond. Nu het in andere handen is verwachten wij in beide opzichten wat beters.

J. PIJNAPPEL.

LEIDEN, Februarij 1875.

INLEIDING

over de afgeleide woordvormen en hunne beteekenissen.

I.

§ 1. Wanneer men bij het lezen van een of ander Maleisch geschrift op woorden stuit die men te vergeefs in dit Woordenboek zoekt, besluite men niet aanstonds, dat het Woordenboek den gebruiker in den steek laat. Meestal toch zal men in zulke gevallen, toegerust met de kennis der regelmatig afgeleide woordvormen en hunne algemeene beteekenis, zich zelf kunnen helpen. Daartoe in staat te stellen is het waartoe deze inleiding dienen moet.

§ 2. Wij weten dat verre weg de meeste woorden in alle talen of substantieven of toestandswoorden zijn. De eerste zijn de benamingen, hetzij van voorwerpen, die in de werkelijkheid bestaan, of van zaken, die wij slechts opvatten als werkelijk bestaande, en zij zijn daarom in concrete en abstracte zelfstandige naamwoorden onderscheiden; de andere zijn benamingen van toestanden dier voorwerpen, hetzij blijvende of slechts tijdelijk aanwezige. Benamingen van blijvende toestanden, dat is van hoedanigheden, noemen wij adjectieven, bijvoeglijke naamwoorden, die van voorbijgaande, verba, werkwoorden, zoodat dus de adjectieven en verba onder de eene categorie van toestandswoorden zamengevat worden.

§ 3. Gelijk de abstracte substantieven niets anders zijn dan toestandswoorden als substantieven gebruikt, zoo worden ook de substantieven in 't algemeen even als de adjectieven, en dus alle nomina, naamwoorden, als verba, en deze wederom als nomina gebezigd, zonder dat zulk een verwisseling van het gebruik der woorden in de taal altijd met een verandering van vorm behoeft gepaard te gaan. Op zich zelf heeft ieder woord zijn beteekenis, want anders is het slechts een zinledige klank. Maar slechts in enkele gevallen drukt reeds een enkel woord een redelijken, d. i. logischen, zin uit; in den regel heeft dit slechts plaats in verband met andere woorden, waarmee het tot een samenhangend geheel verbonden is en waarin dan ieder woord op zich zelf een zindeel of rededeel uitmaakt. Woorden zooals stil! zwijg! ezel! hebben zóó, als imperatieven of vocatieven, gebruikt reeds op zich zelf een zeer duidelijken zin; maar wanneer men ze, zonder eenige aanleiding, zoo maar uitspreekt, dan is dit, even als wanneer men plotseling zegt boomblad, lessenaar, hoe duidelijk hun beteekenis zij, loutere onzin.

Er bestaat dus een verschil of men de woorden op zich zelf, in hun eigene, hun grond-beteekenis, dan wel in het zinsverband, d. i. het logische verband, beoordeelt. In talen met flexie toont de veranderde vorm wel doorgaans reeds op zich zelf aan als welk deel van den zin, als welk zin- of rededeel, een woord pleegt te fungeeren, doch dit is niet altijd het geval; want wanneer de terminatiën van verschillende rededeelen overeenkomen, blijft ook hier de noodzakelijkheid over om tot het zinsverband, waarin zulk een vorm voorkomt, zijn toevlucht te nemen, zoo men de functie van het woord als rededeel bepalen wil. Zoo kan bijvoorbeeld in onze taal het woord *stoffen* zoowel substantief als verbum, ja zelf adjectief zijn, en men kan dit niet uitmaken voor dat men een zinsverband, dat is een zin, heeft waarin dat woord voorkomt. Zoo is het in hier zijn allerlei stoffen zelfstandig naamwoord, in het kleed stoffen werkwoord, in stoffen laarsjes, bijvoeglijk naamwoord.

§ 4. De flexie behoort namelijk tot het zinsverband en is dus een logisch iets; de soort van het woord, of het een substantief dan wel een toestandswoord (adjectief of verbum) zij, blijkt eigenlijk alleen uit de reële beteekenis van den stam, maar de flexie komt, wanneer zij bestaat, tot de onderscheiding te hulp. Door haar herkennen wij de soort van het woord, in zoover er voor verschillende rededeelen vaste grondvormen zijn aangenomen, nominatief, infinitief, andere, doorgaans reeds vooruit, ofschoon het woord nog buiten het zinsverband voorkomt. Waar de flexie dus ontbreekt, zooals in het Maleisch, moeten wij tot dat doel ons behelpen met de grondbeteekenis der woorden, die dikwijls reeds moeilijk uit de bekende beteekenissen van een woord is op te maken, laat staan wanneer men, gelijk zoo vaak het geval is, slechts een enkele beteekenis kent, waarin een woord, en dan nog wel dikwijls slechts in een afgeleiden vorm, voorkomt.

§ 5. Behalve deze beide soorten nu, die in de rij der tien rededeelen, welke in onze en andere talen worden aangenomen, t. w. 1° zelfstandige naamwoorden, 2° bijvoeglijke naamwoorden, 3° voornaamwoorden, 4° lidwoorden, 5° telwoorden, 6° werkwoorden, 7° bijwoorden, 8° voorzetsels, 9° voegwoorden en 10° tusschenwerpsels, met 1°, 2° en 6° overeenkomen, blijven dan nog de voornaamwoorden en lidwoorden, die bij elkaâr behoorren, de telwoorden en de partikels, die uit de vier laatste nummers bestaan, over.

§ 6. Voornaamwoorden zijn er in het Maleisch eigenlijk slechts persoonlijke en aanwijzende. Voor persoonlijke voornaamwoorden wordt er buiten de enkele die alleen als zoodanige voorkomen, zeer veel gebruik van substantieven gemaakt.

Voornaamwoorden en telwoorden zijn beide, gene niet minder dan deze, woorden van bepaalde reële beteekenis, doch geen van beide behooren zij tot een der beide categorieën, waarin wij zagen, dat het grootste gedeelte der woorden verdeeld kan worden. Een voornaamwoord is een plaatsvervanger van een zelfstandignaamwoord, dien men gebruikt wanneer men de benamingen van de voorwerpen òf niet weet, òf niet telkens herhalen wil, en het is dus zelf geen benaming van voorwerp. Een telwoord is de benaming, niet van den toestand van een voorwerp en is dus geen toestandswoord, maar van de hoeveelheid eener grootere òf kleinere menigte voorwerpen. Daar zij beide geheel en tevens alleen met voorwerpen en zaken in verband staan, worden zij ook logisch daarmee verbonden en hebben zij dus, in talen waar flexie bestaat, dezelfde flexie als de substantieven. Om dezelfde reden hebben ook de adjectieven, ofschoon in een andere categorie van woorden behorende

dan de substantieven, dezelfde flexie als deze; verba, al behooren zij tot dezelfde categorie als de adjectieven, hebben uit den aard der zaak, omdat zij voorbijgaande toestanden uitdrukken en hunne verbinding met andere woorden dus tot een geheel andere categorie behoort, een andere flexie noodig; maar wanneer zij, in den vorm van participia, adjectiva worden, nemen zij de nominaal-flexie weder aan. Voornaamwoorden en telwoorden zijn geheel op zich zelf staande woordsoorten, waaraan het van zelf spreekt, dat al spoedig in ieder wordende taal behoefte ontstaat. Voor een deel, en dit geldt inzonderheid de telwoorden, kunnen zij desniettemin oorspronkelijk benamingen van voorwerpen geweest zijn. Zoo kan, bijvoorbeeld, een woord dat de benaming is voor de hand, om de vijf vingers, die de hand heeft, ook gebruikt worden voor het telwoord vijf; maar zoo, in deze beteekenis, gebruikt, is het dan buiten de categorie getreden van de woorden die een voorwerp te kennen geven. Doch waar dit geen plaats vindt, en de voornaamwoorden verkeerden meestal in dit geval, zijn die woorden, even als de tusschenwerpsels, eigenlijk natuurgeluiden, klanken, waarmee men op iets heenwijst, onverschillig welke benamingen hieraan verbonden zijn, en waarvan dus de wortels geheel verschillen van die der groote massa.

§ 7. Lidwoorden kent het Maleisch niet als afzonderlijke woorden; even als in andere talen fungeert het aanwijzende en in deze taal ook wel het, uit het persoonlijke ontstane, betreffelijke voornaamwoord er voor. Van de vier overige soorten van rededeelen eindelijk, de bijwoorden, voorzetsels, voegwoorden en tusschenwerpsels, staan de laatste, in zoover zij natuurgeluiden zijn, even als in andere talen, zoo ook hier, op zich zelf. De overige drie zijn in het Maleisch voor het grootste deel naamwoorden of werkwoorden. Wij weten dat dit ook in onze en andere talen plaats heeft, al is het dan ook niet zoo veelvuldig. Voor het kleinere deel is de oorspronkelijke beteekenis nog niet te verklaren en behooren zij waarschijnlijk tot die zelfde categorie van wortels, waarvan in de vorige § gesproken is.

§ 8. In alle talen is het aantal oorspronkelijke woorden door het vormen van nieuwe uit de oude zeer uitgebreid geworden. Deze vorming heeft in onze talen zóó plaats, dat de wortel eenige verandering onderging, waardoor er vormen uit ontstaan zijn, die woordstammen genoemd worden, omdat zij, doorgaans zelf nog geen woorden zijnde, toch òf door de verbuigings- of vervoegingsvormen daartoe worden, òf op hun beurt wederom door middel van afleidingssyllabes nieuwe woorden doen ontstaan, die dan ook weder door flexie een aantal verschillende vormen kunnen aannemen. Zulke uit den wortel ontstane woorden, maar die ook eigenlijk nog geen woorden zijn, omdat tot het vormen van deze de flexie — die later evenwel in sommige gevallen weer afgesleten is — behoort, noemt men daarom ook wel *secundaire stammen*, en zoo kan men ook wel van *secundaire wortels* spreken, wanneer een vorm ten opzichte van een woordstam als wortel voorkomt, maar toch nog een eenvoudiger vorm als wortel heeft aan te wijzen. Er zijn dus bij ons doorgaans minstens twee, doch ook wel eens meer trappen van mindere volkomenheid, die aan het volkomen woord voorafgaan.

§ 9. Ook in het Maleisch zijn de woorden meestal uit eenvoudiger grondvorm ontstaan. De even als bij ons oorspronkelijk éénlettergrepige grondvormen van de woorden dier taal zijn tot tweelettergrepige aangegroeid en deze ondergaan door het bijvoegen van affixen de laatste veranderingen. Die éénlettergrepige grondvormen komen nog in genoegzaam aantal als woorden voor, maar de tweelettergrepige vorm is de gewone woordvorm

geworden. Er zijn ook wel grondvormen van drie of meer lettergrepen, doch deze zijn of op een gewoonlijk zeer duidelijke wijs van eenvoudiger vormen afgeleid, of uit vreemde talen ontleend.

§ 10. De eenvoudigste manier in het Maleisch om uit een woord van ééne lettergreep er een van twee te maken, is door er als zoogenaamden voorslag een korte *é* voor te zetten, die echter dikwijls weer vervalt, wanneer het woord door een affix tweelettergrepig wordt, bijv. *mas*, *émas*, *masnja*; *tjap*, *étjap*, *ditjap*; daarentegen *bèrèmas*, *bèroewang*, *mèngèljap*.

Een andere wijs, waarop tweelettergrepige grondvormen ontstaan zijn, was het verdubbelen van het eenlettergrepige woord, of, zoo dit op een medeklinker uitging, van de eerste letter.

Dikwijls voegde zich tusschen de eerste en tweede lettergreep de neusletter. Die nasale uitgang is namelijk in het Maleisch zeer veelvuldig, hetzij als uitgang van het woord zelf, of, midden in het woord, als die eener syllabe, waarbij de neusletter zich dan natuurlijk naar den volgenden medeklinker wijzigt tot een *ng*, *n* of *m*.

Ook hebben zich dikwijls allerlei medeklinkers, zooals *b*, *t*, *r*, *p*, *s*, *k*, *m*, die meeren-deels als overblijfsels van praefixen te beschouwen zijn, naauw vóór aan het woord gehecht, zoodat zij daarvan thans onafscheidelijk zijn; terwijl eindelijk ook wel medeklinkers, die in uitspraak overeenkomen, zooals *k* en *g*, *t* en *d*, *p* en *b*, en ook zulke, zooals *r* en *l*, *k* en *t*, die de slechte articulatie dier onbeschaafde talen niet zuiver onderscheidde, met elkaar verwisseld zijn, of er letters zijn ingevoegd (waarbij dan dikwijls ook omzetting der beide eerste medeklinkers plaats heeft), of ook eindmedeklinkers zijn weggelaten in wier plaats dan menigmaal weer een neusklank werd uitgesproken.

§ 11. Waren nu deze middelen, afzonderlijk en vereenigd werkende, reeds in staat om het oorspronkelijke aantal woorden zeer uit te breiden, al ging daarmee niet altijd een verschil van beteekenis gepaard, daar het dikwijls alleen de uitspraak was, die in ieder spreektaal reeds op de meest nabijgelegen plaatsen pleegt te verschillen, waardoor een zelfde woord allerlei vormen aannam; zoo heeft de klankverwisseling die uitbreiding nog veel in omvang doen toenemen. Onder die benaming klankverwisseling versta ik in het Maleisch het verschijnsel, dat een menigte woorden, al zijn hun medeklinkers gelijk, door het verwisselen der klinkers verschillend in beteekenis zijn geworden. Dat verschil in klinkers bracht daar waar het een gevolg van opzettelijke, met bewustheid gedane articulatie was, oorspronkelijk, ook daar waar wij het tegenwoordig niet meer kunnen aanwijzen, zeer zeker een vast verschil van beteekenis meê; doch ook hier moet men de macht der slordige articulatie niet buiten rekening laten, waaruit volgt dat die speling der klinkers ook vaak willekeurig kan geweest zijn. Zie hier eenige voorbeelden van woorden, in welke het verschil van de beteekenis der klinkers duidelijk in het oog springt: *gèrdoem*, een zwaar, *gèrdam*, een minder zwaar dreunen; *dèrang*, het geluid van den trom, *dèring*, een scheller geluid; *kèpoek*, een grove, *kèpik*, een fijne deuk; *kakak*, het kakelen van de kippen, *koekoek*, het kraaijen van den haan; *tjoetjoer*, bij groote, *tjitjir*, bij kleine hoeveelheden storten; *mèlantjoet*, met een hoogen, *mèlantjit*, met een lagen straal uit den grond springen, van water; enz. Hiernaast staan echter een menigte andere, bij welke de

reden der verwisseling niet meer zoo voor de hand ligt of geheel onnaspeurbaar is, bijv. naast *angkat*, optillen, *angkoet*, optillen en wegbrengen, *angkit*, optillen en in de nabijheid neerzetten, ook *oengkit*, eventjes met een spaak oplichten, *oenggit*, op en neer gaan, zooals de staart van een kwikstaartje, *oenggat*, met het bovenste gedeelte op en neer bewegen; *anggol*, opwippen, bijv. het voorovergebogen hoofd, en dan ook op de horens nemen, van een stier; *oenggal*, op en neer bewegen, zoo als het hoofd onder het zwemmen; *anggoeng*, optillen, oplichten; *anggok*, knikken met het hoofd, van slaperigheid of ouderdom; *anggap*, het maken van een buiging bij het uitnoodigen ten dans. Of bijv. *bantal*, kussen, *bëntil*, puistje, *boental*, opgeblazen, *boentil*, een knoop in een doek, *boentoel*, een ring aan een krisscheede, *bintal*, een knobbeltje, enz., enz.

§ 12. Vergelijken wij nu deze ontwikkeling met die in onze talen, dan blijkt het dat wij die een- en tweelettergrepige woorden in plaats van wortel en stam of woordstam, liever wortelwoord en stamwoord moeten noemen, omdat de flexie, die bij ons noodig is om het woord als 't ware af te maken, hier ontbreekt, en de wortels en stammen dus terstond bruikbare woorden zijn. Wij zijn gewoon beiden, wortel- en stamwoorden, den naam van grondwoorden te geven met het oog op de afgeleide woorden, die zoowel uit deze als uit gene ontstaan, en zouden dan ook, waar onderscheiding wenschelijk is, de tweelettergrepige stamwoorden liever door de benaming van *secundaire grondwoorden* van de eenlettergrepige wortelwoorden, als *primaire*, onderscheiden. Wij zien dus, na deze vergelijking, dat terwijl in onze taal de woorden in 't algemeen genomen niet voor den derden ontwikkelingstrap (§ 8) der woordvormen verschijnen, zij in het Maleisch reeds op den eersten trap te voorschijn komen. Voorts mist het Maleisch, behalve de flexie, ook die zoo rijke bron van nieuwe woorden, die aan andere talen in de zamenstelling niet alleen met andere naamwoorden, maar ook met een zoo groot aantal van suffixen en praefixen, inzonderheid met voorzetsels, gegeven is. Immers wat wij in het Maleisch zamenstelling kunnen noemen is daarmee nauwelijks te vergelijken en de enkele affixen, welke die taal bezit, gelijken nog slechts in de verte op de onze.

§ 13. Uit een en ander blijkt, dat aan de Maleische taal de aanleg tot ontwikkeling, zoo als meer beschaafde talen dien bezitten, geheel ontbreekt en zij daarom niet in staat is noch ooit zal kunnen worden om, wat ook door de syntax dier taal geheel bevestigd wordt, anders dan hoogst gebrekkig woorden en zinnen terug te geven, zooals onze moedertaal en andere talen die vormen kunnen. Buitendien is het Maleisch arm in woorden, omdat, behalve dat vermogen tot zamenstelling, ook het materieele vereischte tot hunne vorming, t. w. het vermogen om goed gearticuleerd te spreken, blijkbaar in het goed articuleeren der klanken en in de mogelijkheid om twee en meer medeklinkers te kunnen combineeren, aan den Maleijer ontbreekt. In aanleg om goede zinnen te vormen staat die taal evenzeer op een lagen trap, omdat het logische vereischte daartoe, dat in andere talen tot het verbinden van woorden tot zinnen de flexie, en tot het verbinden der zinnen onderling een menigte voegwoorden schiep, daarin niet of nauwelijks aanwezig is. De ware woordenrijkdom eener taal bestaat niet daarin, dat allerlei woorden, die in grondbeteekenis verschillen, zooals in het Maleisch, naar gelang der behoefte, d. i. eenzijdig, toegepast worden op een enkel voorwerp of een enkelen toestand, om die, al naar mate van het oogpunt waaruit men ze

beschouwt, van verschillende zijden te doen zien; iets waardoor enkele woorden, naar gelang zij om dat doel te bereiken op verschillende voorwerpen of toestanden worden toegepast, geheel uit elkander loopende beteekenissen kunnen krijgen en wel zóó, dat de grondbeteekenis niet meer te herkennen is: hetgeen trouwens, naast het overnemen en verbasteren der woorden uit vreemde talen, voor den Maleijer de eenige wijs is om in het gemis van benamingen voor voorwerpen of toestanden te voorzien. Integendeel, die rijkdom ligt daarin, dat zij alle voorwerpen en toestanden met benamingen kan terug geven, welke in gelijke mate als die voorwerpen en toestanden zelf zich als wijzigingen voordoen van een hoofdbegrip, die alle zóó uitdrukken, zóó van een zelfde grondwoord of wortel afleiden, dat de benaming een afspiegeling wordt der natuur. Er bestaat niet de minste grond om aan de Maleijers en hunne stamverwanten zin voor het algemeene te ontzeggen, zoodat zij zonder het meer algemeene in het bijzondere op te merken alléen het meer bijzondere met verschillende namen zouden noemen. Dit zou zijn hen buitensluiten uit den kring der redelijke wezens. Bij voorwerpen zal zulk een stelling niemand in de gedachten komen, en waarom zouden wij haar dan op toestanden willen toepassen? Of er al eens bij eenig toestandswoord meer dan één woord is om de verschillende wijzen, waarop zich de toestand voordoet, uit te drukken, hetgeen wij zagen dat in het Maleisch uit den aard der zaak niet anders mogelijk is; zij hebben daarom het algemeene in het bijzondere niet over het hoofd gezien, bij toestanden evenmin als bij voorwerpen. Het is namelijk verkeerd den psychologischen gang der zaak zóó op te vatten, als of uit een aantal bijzondere begrippen tot één algemeen begrip zou geabstraheerd zijn; integendeel, de eerste benaming van een voorwerp of toestand was altijd slechts een enkel bijzonder begrip, dat op andere voorwerpen of toestanden toegepast om de overeenkomst, die deze in die bijzonderheid met het eerst waargenomene hadden, daardoor tot een algemeen kenmerk van allerlei voorwerpen en toestanden werd en welk algemeen begrip dan verder weder in een aantal bijzondere is overgegaan. Ik weet niet wat dragen oorspronkelijk beteekend heeft; zeker een bijzondere wijs van dragen; evenals in de Polynesische talen zich het algemeene begrip van dragen waarschijnlijk ontwikkeld heeft uit een op den rug dragen. Die beteekenis vind ik althans opgegeven voor het Polynesische *fafa*, waarin men zonder moeite het Maleische *bawa* en het Jav. *gawa* herkent, bij welke woorden de beteekenis reeds door het algemeene dragen heen in die nog algemeener van een met zich dragen, bij zich hebben is overgegaan. Maar terwijl men nu in onze talen die meer bijzondere begrippen òf door zamenstelling, òf, zoo als in dit geval, door nadere bepaling van de benaming voor het algemeen geworden begrip uitdrukte, heeft de Maleijer dit òf slechts door omschrijving gedaan, daar hij tot zamenstelling, ten minste zulke zamenstellingen als de onze, niet bij machte is, òf andere woorden van andere grondbeteekenis daarvoor gekozen. Zoo is *sangga*, op de handen dragen, eigenlijk ondersteunen of onder iets houden zoodat het niet valt, *mèngandoeng*, in den zak dragen, eig. zakken of gezakt hebben, van *kandoeng*, zak, *mènikoel*, niet oorspronkelijk een last aan beide einden van een stok over de schouders dragen, maar op de wijs der koelies dragen, want van dat woord is zonder twijfel de oorspronkelijke volksnaam *koeli*, thans in Indië voor lastdrager gebezigd, het grondwoord, enz. Men vindt in het Maleisch slag op slag de bewijzen, hoe bij de ontwikkeling dier taal telkens een enkel bijzonder begrip, tot een

algemeen geworden, de grondslag geweest is, waaruit zich een aantal andere bijzondere begrippen ontwikkeld hebben. Aan de steeds aangroeiende behoefte naar meer woorden is slechts kunnen voldaan worden door op de algemeene beteekenis van de bestaande woorden steeds nieuwe beteekenissen toe te passen. Hoeveel beteekenissen heeft niet *angkat*, optillen? Die van verheffen tot een rang of waardigheid; aannemen in een familiebetrekking; ophemelen, lekker maken; opdisschen van spijzen; aanheffen van een gezang; steken van een wond. Of *akoe*, ik? Die van belijden, bekennen, belooven, borg blijven, beweren, zich toe-eigenen. Of hoe zou anders *asap*, rook, tevens beteekenen damp, stoom, smeulend vuur, rooken, door in den rook te hangen, zooals visch, of door rook verdrijven? en *angin*, wind, tevens de lucht, waarin wij leven, temperatuur, de lucht van iets? of *apoeng*, iets dat op 't water drijft, drijfhout, dobber, drijf-land en *oerat*, vezel, draad, zenuw, pees, spier, ader, bladnerf? en *ambil*, wegnemen, halen, opvatten? en er zoo honderde, ja duizende woorden meer zijn, zoo als men bij een oogopslag in het Woordenboek zien kan? En zoekt men daarnaar, men zal dan tevens zien hoe nieuwe begrippen ook figuurlijk door zamenstelling van twee woorden worden uitgedrukt, zooals bijv. *bintang bërasap*, een komeet, eig. een rookster, waarvoor men ook wel zegt *bintang bëreikor*, dat evenwel eerder een vertaling van ons staartster schijnt. Wil men zich van dit laatste, van die behoefte om begrippen figuurlijk uit te drukken, een voorstelling maken, dan sla men artikels na als *anak*, *iboe*, *mata*, *ajar*, *tali*, *boewak* enz., enz. Aan figuurlijke uitdrukkingen is de Maleische taal bijzonder rijk en zij zou het vermogen missen om het algemeene in het bijzondere te zien? Maar is nu ook het toekennen van allerlei beteekenissen aan een enkel woord wel iets anders dan figuurlijke uitdrukking? Dit moge pleiten voor rijkdom van fantaisie, voor rijkdom van taal zeker niet. Figuurlijke uitdrukkingen zijn gebrekkige uitdrukkingen. De Maleijers kunnen ons woord *zon* niet anders uitdrukken dan door *oog van den dag*. Zoo lang hun die uitdrukking duidelijk blijft, verstaan wij het begrip *zon*, waarvan wij de oorspronkelijke beteekenis, zoo wij niet bij het oude Sanskrit hulp zoeken, niet meer kennen en wij dus niet door de benaming een eenzijdige voorstelling krijgen, beter dan zij.

§ 14. Van de secundaire of gewone grondwoorden nu worden door *verdubbeling* van het woord of door *affixen*, hetzij *praefixen* of *suffixen*, op analoge wijs als waarop dit bij de primaire grondwoorden plaats had, weder nieuwe woorden afgeleid. Maar ook van deze zijn er die op hun beurt nogmaals als grondvormen voor nieuwe woorden dienen en die daarom afgeleide grondwoorden kunnen genoemd worden. Bij de *praefixen* en *suffixen* behooren ook de *infixen*, zoo genoemd omdat zij beschouwd worden als ingevoegd na den eersten medeklinker van het grondwoord. Doch daar een geen regelmatig gebruik daarvan in het Maleisch bestaat, is het onnoodig er hier bij stil te staan, te meer omdat hun afleiding nog in 't geheel niet altijd duidelijk is.

II. VERDUBBELING.

§ 15. De beteekenis der verdubbeling van een woord — *reduplicatie*, d. i. herhaling van den eersten klank slechts, komt in het Maleisch weinig voor — is iets zeer reëls. Zij

geeft vooreerst versterking der beteekenis van het woord te kennen. Zoo herhalen ook wij een woord in dien zin en zeggen *loopen! loopen! gaauw! gaauw!* Bij ons is dit echter bepaald tot een toeroep, maar in het Maleisch wordt er een veel ruimer gebruik van gemaakt. Zoo beteekent *lari*, *loopen*, *lari lari*, hard loopen, hetzij een hard aankomen loopen of hard wegloopen, snel vluchten. Maar de intensiteit der beteekenis bepaalt zich niet alleen tot den graad der inspanning, waarmee men iets uitvoert. In den grond is de beteekenis die eener eenvoudige herhaling, waarvan de opvatting afhangt van de beteekenis van het woord en het zinsverband. Zoo beteekent bijv. *loempat*², heen en weer springen, *tikam*², veel steken geven, hetgeen dan weder, wanneer er van meer dan één subject gesproken wordt, de opvatting van elkander over en weer steken toebrengen toelaat. En zoo laten zich dan ook nomina verdubbelen, bijv. *malam*², nacht nacht, d. i. laat in den nacht; *têgoeh*², stevig stevig, bijv. iets vast maken, bij welk laatste voorbeeld men er intuschen op letten moet, dat de verdubbeling der adverbia dikwijls alleen dient om een adjectief als adverbium te doen uitkomen en zodoende alle beteekenis van versterking verloren heeft, bijv. *tinggal baik*², vaarwel! niet juist vaar bijzonder wel!

Ook beteekent de herhaling van een substantief dikwijls ons meervoud, namelijk in zulke gevallen dat men dit opzettelijk wil aanwijzen, daar het anders òf genoegzaam uit den zin is op te maken, zoo als bij telwoorden, òf de aanwijziging er van volkomen onverschillig of onnoodig is.

§ 16. Maar de verdubbeling heeft nog een geheel andere, aan de vorige juist tegenovergestelde beteekenis, t. w. die van aarzelings om het woord te noemen, van een niet geheel door het woord uitgedrukt worden van hetgeen men zeggen wil, van een er wel iets van hebben of van een in geringen graad iets zijn. Vooral in deze opvatting komt de verdubbeling veel voor als benaming van voorwerpen, die op dat wat het grondwoord uitdrukt gelijken, bijv. *langit*², hemel van een rustbed, van *langit*, hemel; *aloe*², een soort van visch die op een *aloe*, d. i. een rijststamper, gelijkt; *koeda*², schraag, van *koeda*, paard; *boeloeh*², luchtpijp, van *boeloeh*, bamboesriet, enz. In vele gevallen is echter het stamwoord niet meer in gebruik, bijv. *koepoe*², kapel, *laba*², spin. Bij deze beteekenis der verdubbeling behoort ook *apa*², iets of wat, *mana*², welke ook, *bègini*², zoo en zoo.

§ 17. Bij de telwoorden, eenvoudige en zamengestelde, wijzigt de verdubbeling de beteekenis op verschillende manieren. Zoo beteekent *satoe*², een aan een, ieder in 't bijzonder, een voor een, een tegen een; *doewa*², de twee, alle twee, twee aan twee, enz.

§ 18. Maar die verdubbeling alleen heeft aan de taal niet voldaan. Die herhaling, als versterking van qualiteit en quantiteit, brengt dikwijls verscheidenheid meê, en ook deze heeft de taal figuurlijk voorgesteld. En dat nog wel op derderlei wijs. Vooreerst en gewoonlijk geschiedt het door de klinkers van het woord te veranderen, hetzij in het eerste woord, of, wat meer plaats heeft, bij de herhaling, zooals bijv. *rompang-ramping*, *poelang-paling*, *bongkar-bangkir*, *bolang-baling*, *djoengkat-djangkit*, *tjorak-tjarik*, *ontang-onting*, of ook: *tjèlang-tjèling*, *sërba-sèrbi*, *sèlang-sèling*, of *tjèlas-tjèloes*, *tèkak-tèkok*, of *moesoeh-masah*, *soesoep-sèsap*, *goèpoh-gapih*, enz.

§ 19. Een tweede manier is de verandering van den eersten medeklinker met behoud der klinkers: *tali-mali* (ook *tali-toemali*, § 20, zoodat *toe* hier wel kan weggevallen zijn), *sajoer-majoer*, *sërta-mërta*, *laeok-paeok*, *ramah-tamah*, *tjërei-bërei*, *hingar-bingar* enz. Dikwijls worden ook twee woorden, doch zoowel in klinkers als in medeklinkers verschillende, bij elkaar gevoegd om het begrip te versterken, hetzij slechts zóó dat er toch eenige assonantie in de letters overblijft, in welk geval, zoo ten minste slechts een der beide vormen als op zich zelf staand woord voorkomt, men het andere voor een wijziging van het eerste zou kunnen houden, zoodat men met slechts één grondwoord te doen heeft; of ook zonder dat, bijv. *laloe-lalang*, *bëras-pëtas*, *bëngkak-boengkil*, *loeloeh-lëntak*, *rëmoek-rëdam*, *tëmah-loemboet*. Maar in dit laatste geval heeft men dikwijls met twee verschillende grondwoorden te doen (zie § 94).

§ 20. De derde wijs, eindelijk, is de herhaling van het woord in een afgeleiden vorm, hetzij met de praefixen *bë* of *më* of met een ingeschoven *m*, bijv. *toeroen-bërtoeroen*, *toeroen-mënoeroen*, *toeroen-tëmoeroen*, *tali-toemali*. Zoo ook *anak-bëranak*, van kind op kind, van vader op zoon; of ook met alle kinderen, van beide ouders of een van beide gesproken, en *poetih-sapoetihnja*, zoo wit als mogelijk (zie § 55). Ik houd dezen vorm voor niets anders dan een omzetting van den verdubbelden grondvorm met het praefix, zoodat bijv. *tangis-mënangis* geheel op hetzelfde neerkomt als *mënangis*². Ook in andere talen vindt men een dergelijk verschijnsel.

III. HET PRAEFIX *bë* (of *bër*, zie § 58).

§ 21. Het praefix *bë* dient tot het vormen van bepalingen die de wijs van zijn, den toestand uitdrukken, waarin iemand of iets zich bevindt of iets doet, en kan of een enkel woord, of meer woorden, die te zamen tot een logisch geheel verbonden zijn, als zulk een bepaling voorstellen. Het zijn dus niet alleen toestandswoorden, die er door gevormd worden, maar ook toestands-woordgroepen en toestands-zinnen; het stelt zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden en telwoorden, hetzij alleen of met hunne bepalingen, of ook geheele zinnen voor als toekomstende aan het hoofdwoord, hetzij zelfstandig-naamwoord of toestandswoord, waar zij als bepaling, om de wijs van zijn daarvan te bepalen, aan toegevoegd zijn.

§ 22. Met de benaming van een voorwerp, een substantief, verbonden, laat het zich doorgaans door het voorzetsel met of beter nog door hebben vertalen. Voorbeelden zijn: *bërdoeri*, met stekels, stekels hebben of hebbende (dus ongeveer ons stekelig), *bëradja*, met een vorst, een vorst hebben, *bëriboe-bapa*, met vader en moeder, *bërmata-dan-tëlinga*; met oogen en ooren, *bëranak*, kinderen hebben, kinderen krijgen, bevallen; *bërboenji*, met geluid zijn, geluid geven enz. Uit voorbeelden als *bëriboe-bapa*, *bërmata-dan-tëlinga* ziet men, dat het praefix niet tot een enkel woord bepaald is, maar dat de twee woorden die bij elkaar behooren, zamen slechts eenmaal dat praefix hebben. Zoo is het ook wanneer op *bër* woorden volgen, die het eene als bepaling van het andere, of als een zin te zamen behooren, bijv. *bërantei emas*, met een gouden keten, *bërpoetih hatinja*, met een wit, d. i. smetteloos zuiver, oprecht hart (waar *poetih* praedikaat is van *hati* en men

dus met een zin te doen heeft, die door *bĕ* bepaling wordt), naast *bĕrhati poetik*. In zulke gevallen vinden wij er dikwijls het Maleische voorzetsel *dĕngan* (hier voorzetsel van wijs) bij, bijv. *kaloewar dari pada doenija dĕngan bĕrtangan hampa*, hij verlaat dit leven met leege handen, eig. in den toestand van leege handen hebben.

§ 23. Maar men moet zich ook dikwijls op andere wijze helpen. Zoo kan *bĕrkoeda* beteekenen met paarden, maar evenzeer te paard, bijv. *bĕrdjalan bĕrkoeda*, en dit *bĕrdjalan* kan ook wel in den zin van een weg hebben worden opgevat, maar heeft toch doorgaans de beteekenis van gaan, reizen. Over 't geheel is dit iets waar men bij alle affixen wel op letten moet, dat, even als bij grondwoorden de grondbeteekenis op allerlei verschillende voorwerpen of toestanden toegepast voorkomt, dit ook met de affixen het geval is, dat namelijk hun beteekenis in onze taal niet door een enkele wijs van vertaling wordt uitgeput, maar de woorden, die er van voorzien zijn, ten gevolge van de verschillende opvattingen der grondbeteekenis van het affix, al naar gelang van het verband waarin zij in de zinnen voorkomen, ook verschillende vertalingen toelaten. Andere voorbeelden zijn nog: *bĕrpangkoe*, in den schoot, bijv. in *tidoer bĕrpangkoe*; *bĕrangin*, van de lucht genieten, een luchtje scheppen, *bĕrkoeroengan*, in een kooi, bijv. een vogel, *bĕrmalam*, een nacht doorbrengen of over staan, *bĕrkĕtjapi*, op de luit spelen enz.

§ 24. En zoo moet men dat praefix ook wel eens vertalen door in de hoedanigheid van, als, bijv. *bĕrkoeli*, *bĕrsoedagar*, als koeli, als koopman, en zoo ook *bĕrsoedara*, als broeders, bijv. in *bĕrtiga bĕrsoedara*, in welk geval wij echter als weglaten, omdat wij in dat verband geneigd zijn aan als de beteekenis van gelijk te geven, die dat *bĕr* niet heeft, en dus vertalen met (ons, hun) drieën broeders. Doch zegt men *bĕrdoewa bĕrpoetra*, dan beteekent dit niet met zijn tweeën vorstenzonen (ofschoon alleen het gebruik die opvatting verbiedt), maar met (hun) tweeën, de vorst en zijn zoon. Zoo ook *bĕrdoewa bĕradik*, met zijn tweeën broeders, eigenlijk hij en zijn jongere broeder. Zijn er meer dan twee, dan kan het verzwegen subject (zoo als in het voorgaande de vorst en hij) ook op meer personen slaan, bijv. *bĕrĕmpat bĕranak*, met hun vieren (zij, t. w. man en vrouw) met (hun twee) kinderen.

§ 25. In dienzelfden zin is *bĕr* op te vatten wanneer het met een adjectief verbonden is, bijv. *tĕlandjang*, naakt, *bĕrtĕlandjang*, in den toestand van naaktheid, zoo als in *tĕrdjoen bĕrtĕlandjang*, naakt naar beneden springen, waar naakt ook wel praedicatief complement genoemd wordt, *doedoek bĕrdjoentei*, zitten met neerhangende beenen, en derg. Zulke vormen kunnen daarom zoowel voor als achter het substantief staan, bijv. *dĕngan bĕrtjaboet pĕdangnja* en *dĕngan pĕdang bĕrtjaboet*, *dĕngan bĕrdjoentei doedoeknja* enz. (vrg. § 22).

§ 26. Bij telwoorden, zooals in de voorbeelden in § 24, vertalen wij het praefix ook dikwijls door met, zooals in *bĕrdoewa bĕrsoedara*, met zijn tweeën broeders (natuurlijk niet met twee (anderen als) broeders). Men kan in plaats van *bĕrdoewa* ook eenvoudig *doewa* of *kadoewa* zeggen, doch in *bĕrdoewa* heeft *bĕr* weder dezelfde beteekenis van praedicatief complement. En dit is evenzeer het geval met de eenheid, waar wij dat met *niet* gebruiken, bijv. *bĕrsoarang dirinja*, op zich zelf, alleen. Men

gebruikt in deze uitdrukking ook wel *děngan* (vrg. § 22) en kan dan *běr* missen.

En zoo gebruikt men met verdubbeling van het grondwoord dien vorm ook bij bepalingen van hoeveelheid, zooals *běrpoeloek*², bij tientallen, *běriboē*², bij duizenden, *běrpi-koel*², bij pikoels, *běrkapal*², bij schepen, scheepsloadingen vol (vrg. § 51).

Běrapa is ontstaan uit *běr* en *apa*, wat, en heeft in de beteekenis hoeveel eigenlijk de aanvulling noodig van het doorgaans verzwegen *banjaknja*. In de beteekenis ligt dus niet buitengewoons.

IV. HET PRAEFIX *mě*.

§ 27. Tusschen het praefix *mě* en het grondwoord wordt doorgaans een neusklank ingeschoven, die zich wijzigt naar den volgenden letter en van denzelfden aard is als dien men ook in andere woorden vindt, zooals in *Měntaram*, *Měnděras* voor *Mataram*, *Madras* (§ 10 en 58).

§ 28. Woorden met dat praefix afgeleid zijn actieve werkwoorden. Als werkwoorden beteekenen namelijk de grondwoorden, wanneer zij van substantieven zijn afgeleid, of, transitief, een tot stand brengen, scheppen, vormen, maken, of een zich als zoodanig voordoen, een zich zelf als 't ware daartoe maken, of eindelijk een daarmee bezig zijn, dat gebruiken om iets meê te doen. Zijn zij afgeleid van toestandswoorden, dan beteekenen zij doorgaans een zich zelf zoo maken, dat is, intransitief opgevat, een uit zich zelf daartoe worden. Zij beteekenen dan ook wel, transitief, dien toestand aan iets anders tot stand brengen, zooals *měnadam*, *měmatoet* enz., maar gewoonlijk nemen zij dan het suffix *kan* achter zich (§ 37). Voorbeelden van die intransitieve beteekenis zijn: *mělěngas*, vochtig worden, *měngěntjang*, aanwakkeren, van den wind, van *kěntjang*, straf; *mělěkok*, kuilen krijgen, van *lěkok*, oneffen, met kuilen; *měrapih*, kruimelig worden, *měřetak*, bersten, *měnětas*, openbreken, uitkomen van een ei, enz.

§ 29. De werkwoorden zijn dus transitief en intransitief al naar het spraakgebruik dit gewild heeft en zonder dat het praefix *mě* dat uitdrukt. Doch zij zijn met dat praefix altoos actief, in dien zin, dat zij het subject voorstellen als uit zich zelf, uit eigen kracht doende wat het grondwoord, als werkwoord genomen, beteekent, en zij zijn dit onverschillig of wij ter vertaling een actieven of passieven vorm gebruiken. Actief werkwoord kan een woord ook wel zijn zonder dat praefix, maar dan blijft het actieve element onuitgedrukt.

§ 30. Is het grondwoord een werkwoord, dan bestaat er naast den vorm met het praefix *mě* zeer dikwijls een met *bě*. In dit geval stelt *bě* het in een toestand verkeeren van het subject voor, terwijl *mě* den nadruk op de actie legt. Werkwoorden met *bě* komen dikwijls met onze intransitieve werkwoorden overeen of ook met onze reflexieve, mits deze het subject niet als actief voorstellen, als een zich zelf in een toestand brengen of een uit zich zelf ontwikkelen; want in dit geval wordt *mě* vereischt. Zoo bijv. *akoe běřikam děngan ěngkau*, *orang lain datang měnikam akoe*, ik ben aan het vechten (eig. (kris) steken) met u, een ander komt (en nu komt een ander) mij een steek geven; *dilihatnja orang lain běrboewat*, *dimikijanlah ijapoen mēmboewat*; hij zag hoe andere het doende waren, zag hoe andere bezig waren het te doen en

hij deed het toen evenzoo. Zoo insgelijks: *bërdjoewal*, te koop hebben, *mëndjoewal*, verkoopen; *bërgoegang*, heen en weer gaan, intransitief; *mënggoegang*, heen en weer doen gaan; *bërgoeling*, (zich) heen en weer rollen; *mënggoeling*, iets rollen; *bërsoetji*, zich reinigen, *mëngoetji(kan)*, reinigen; *bërsëgëra*, zich haasten; *bërsiram*, zich begieten enz.

V. DE SUFFIXEN *kan* en *i*.

§ 31. De transitieve beteekenis der werkwoorden verdient nog een nadere beschouwing. De verbinding van een werkwoord met een object kan namelijk ook nog op een andere wijs worden opgevat, dan alleen zóó dat men zich het voorwerp als louter passief voorstelt, gelijk dit bij het gewone transitief plaats heeft. Neen, het voorwerp kan door dien invloed van een subject ook wel, niettegenstaande den passieven toestand, tegelijkertijd actief blijven, wanneer het namelijk door die werking zelf weer het subject wordt van een gelijken toestand of handeling als die van het eerste subject; of de passieve toestand kan een onvolkomene zijn: het subject kan in een niet volledig passieven toestand gebracht worden, het kan in zeker opzicht, in zoover de handeling het aangaat, passief worden. Ten gevolge hiervan kan men de werkwoorden in verschillende sorten verdeelen. Den transitieven werkwoorden met de gewone transitieve beteekenis heeft men dien naam laten behouden, behalve in het geval dat het subject zelf het voorwerp der handeling wordt, wanneer men zich zelf iets doet. Zulke woorden zijn echter in onze taal òf met het reflexieve voornaamwoord verbonden en heeten dan ook daarnaar, òf zij worden intransitief, zooals bijv. draaijen, dat als intransitief gewoonlijk zich draaijen vervangt, zoolang namelijk het subject niet als actief op den voorgrond komt te treden. Ook het Maleisch onderscheidt die werkwoorden niet door den vorm, behalve dat het de intransitieve werkwoorden dikwijls als actieve voorstelt (§ 28).

Wanneer het object met betrekking tot den toestand of tot een nieuw voorwerp zelf het subject van dien toestand of van die handeling wordt, noemt men de transitieve verba factitieve of causatieve, doch ook voor deze beteekenis heeft men in onze talen tegenwoordig geen bijzonderen vorm meer. Wij gebruiken daarvoor tot hulpwoorden de werkwoorden maken, doen of laten.

In het laatste geval eindelijk, dat het voorwerp niet vólkomen, maar slechts onvolkomen passief wordt, gebruiken wij voorzetsels, zooals aan iemand geven, om iets heen doen, onder iets houden, over iets heen brengen, enz., waar dan die woorden iemand, iets het indirecte of verwijderde of persoonlijke object genoemd worden (of althans zouden kunnen genoemd worden, want bij ons wijzen alleen de datief en de voorzetsels aan en voor het indirecte object aan en wordt het substantief met andere voorzetsels als bepaling beschouwd), hetgeen insluit dat er nog een ander, een direct of nader of zakelijk object kan, doch daarom nog niet moet, zijn, zooals bijv. bij op iets zitten, over iets heen gaan, in iets klimmen, aan iets denken. In het Maleisch kunnen deze werkwoorden, om het even of zij transitief of intransitief zijn, ook in vorm van de overige worden onderscheiden. Deze gaan namelijk uit op *i*; de uitgang *kan* behoort bij werkwoorden van eenvoudig transitieve of van factitieve beteekenis.

§ 32. Die beide suffixen *kan* en *i* zijn eigenlijk voorzetsels, beide ook op zich zelf bestaande, het eerste in den vorm *akan*, het andere in den vorm *di*. *Akan* dient om een betrekking op iets aan te wijzen; de grondvorm er van is *ka*, de gewone praepositie om de richting ergens heen uit te drukken. *Di* integendeel is de praepositie van rust, in, aan, op (ons be, d. i. bij, als praefix voor werkwoorden, die daarom deze Maleische op *i* meestal zoo juist teruggeven), zoodat de betrekking van het werkwoord en het object zoo wordt voorgesteld, dat er, zoo er reeds een object is, nog een derde voorwerp, of zoo er nog geen is, wanneer namelijk het werkwoord intransitief is, dan toch nog een tweede voorwerp van noode is om de handeling in haar geheel, volledig, uit te voeren. Overigens is het gebruik van *kan* niet tot de werkwoorden bepaald; dat van *i* wel. Werkwoorden op *kan* kunnen directobjects-werkwoorden genoemd worden, evenals die op *i* indirectobjects-werkwoorden. Beide zijn in het Maleisch transitief, wat bij de laatste in het Hollandsch, zooals wij zagen, niet altijd het geval is. Men lette er evenwel op, dat het gebruik van voorzetsels om de verhouding van het object tot de Maleische verba te vertalen geenszins tot een vorm dier verba bepaald is. Een eenvoudig werkwoord, zooals *měnijoep*, kan even goed blazen als in of op iets blazen, *měnjoerat*, op iets schrijven, *měngasap*, met rook doortrekken, berooken, beteekenen, als of er een suffix bij gebruikt werd. Elke betrekking tusschen twee woorden, welke ook, wordt oorspronkelijk slechts door nevenstelling aangeduid, en wel zoo dat het betrokkene achter het betreffende staat.

§ 33. Dat *kan* is, gelijk wij zagen, niet tot de werkwoorden bepaald; het wordt namelijk ook met verscheidene andere woorden, mits geen naamwoorden, verbonden, vooral wanneer die op *a* uitgaan, in welk geval het een gewone zamentrekking is, waarbij de woorden, wat hunne beteekenis betreft, gescheiden blijven en de eenheid slechts phonetisch en graphisch is. Zulke woorden zijn *sědangkan*, *asalkan*, *djangankan*, *sahadjakan*, *bageikan*, *masakan*, *kalaukan*, *njariskan*, *sapěrtikan*, *tjadakan*, *takan*, *ěntahkan*, *sakědarkan*, *sampeikan* (waarvan sommige evenwel alleen in verzen zoo voorkomen), en zoo ook *apakan*, *manakan*, bij welke het suffix volkomen gelijk is aan de praepositie, tenzij het grondwoord in een andere beteekenis moet opgevat worden, zooals in *sampeikan*, dat doorgaans een transitief werkwoord met factitieve beteekenis is.

Ook bij werkwoorden heeft dit dikwijls op dergelijke wijs plaats, zooals *pěrtjajakan* en *harapkan*, vertrouwen op iemand, *hěndakkan*, begeerig zijn naar iets, die zich laten oplossen in *pěrtjaja akan*, *harap akan*, *hěndak akan*, gelijk men ook vaak geschreven vindt, en die dan gelijk staan met *pěrtjajaĭ*, *harapi*, *hěndaki* (of *kahěndaki*) zooals zij gewoonlijk gebruikt worden (want men zegt ook *dipěrtjajakan*) wanneer het praefix *di* er voor komt. Doeh men moet voorzichtig zijn wanneer men met werkwoorden te doen heeft, omdat zoo dikwijls de beteekenissen van het eenvoudige werkwoord en van dat op *kan* niet merkbaar verschillen en, indien men dan het eerste zoowel met *akan* als met *kan* geconstrueerd vindt, men dan lichtelijk aan bloote zamentrekking denkt, waar toch inderdaad het suffix *kan* de ware uitgang is. Dit schijnt bijv. van toepassing op *ingatkan* en *kabarkan*, die men zoo vaak *ingat akan* en *kabar akan* geschreven vindt, dat men geneigd wordt ook bij *ingatkan* en *kabarkan* steeds aan slechts graphischen zamenhang te denken. Daar *akan* tot verbinding van het transitieve werkwoord met zijn object dient,

vindt men het natuurlijk bij die direct- en indirectobjects-werkwoorden zelf ook weder gebruikt, zooals *mëmëliharakan akan dija*, *mëngasijani akan dija*.

§ 34. Bij werkwoorden op *kan* is de hoofdbeteekenis van het suffix deze, dat het den nadruk legt op het zakelijk object tegenover het persoonlijke of subjectieve, terwijl daarentegen bij die met het suffix *i* de nadruk op dit laatste, d. i. het indirecte object, valt. Dit is vooral in het oog vallend wanneer van een grondwoord die beide vormen aanwezig zijn en in zulk een nauwe betrekking tot elkaar staan, dat in beide de beteekenis van het eenvoudig transitieve werkwoord te gronde ligt en slechts gewijzigd wordt naar die van het suffix. Zoo, bijvoorbeeld, *mëngirimkan*, iets zenden (aan iemand), *mëngirimi*, iemand (iets) zenden; *mënanamkan*, iets planten, *mënanami*, iets beplanten; *mënjampoerkan*, iets (ergens in) mengen, (ergens) in doen, *mënjampoeri*, (iets) in iets doen; *mëmbëntangkan*, iets (op of over iets) spannen, *mëmbëntangi*, iets be-spannen; *mintakan*, iets (aan iemand) vragen, *mintai*, aan iemand (iets) vragen (*mintai*, *mintai*², om iets vragen, bedelen); *mënambatkan*, iets (ergens aan) vastbinden, *mënambati*, aan iets (het een of ander) vastbinden; *mënjoeratkan*, *mënoeliskan*, iets (ergens op) schrijven, teekenen, *mënjoerati*, *mënoelisi*, op iets schrijven, teekenen, enz. Niet altijd echter kan men in het Hollandsch het direct-objects-werkwoord insgelijks door een enkel werkwoord teruggeven, zooals in zenden, planten, en derg. Zoo beteekent bijv. van *obat* middel (geneesmiddel, toovermiddel enz.), het act. werkwoord *mëngobat*, een geneesmiddel of geneesmid-delen (*obatan*) gebruiken (voor iemand), (aan iemand) medicijnen toedienen (ook *mëngobati*) en *mëngobatkan* (iets) als geneesmiddel toedienen; *soewap*, een hap: *mënjowapkan*, iets als *soewapan* (hap, hapje, bij hapjes) (iemand) in den mond stoppen, met iets den mond vullen. Evenzoo *mëmëgangkan*, iets als leengoed (*pëngangan*) (aan iemand) geven; *mënananggoengkan*, iets te dra-gen geven (als *tangoengan*); *mëmbawakan*, iets meêgeven; *mëntjioemkan*, iets te ruiken geven. Ook hebben sommige van die werkwoorden ook wel tevens den per-son als zakelijk object, bijv. *mëngadjar*, onderwijs geven, onderwijzen (zoowel iemand als iets), *mëngadjarakan*, iets als les (aan iemand) leeren, doch ook iemand iets laten leeren door een ander (zie § 37), terwijl *mëngadjar* in plaats van aan iemand (iets) leeren doorgaans in den zin van bestraffen, zooals wij zeggen iemand de les lezen, gebruikt wordt.

§ 35. Wanneer het suffix *kan* gevoegd is achter woorden die het praefix *bë* hebben, dan heeft dat suffix volkomen de beteekenis van de praepositie, die dan ook nog dikwijls niet tot een suffix er meê verbonden geschreven wordt, bijv. *bërtanjakan* of *bërtanja akan*, naar of omtrent iets vragen, *bërmimpikan* of *bërmimpi akan*, over of van iets droomen. Andere voorbeelden zijn: *bërtijang*, een mast hebben, *bërtijang bësi*, een ijzeren mast hebben, *bërtijangkan bësi*, ijzer tot mast hebben (een ijzeren en geen houten mast hebben); *bërdaoenkan emas*, gouden bladeren, eig. goud tot bladeren hebben; *bëristrikan anak anoe*, de dochter van die of die tot vrouw hebben; *bërkapa²kan nipah*, nipah-bladeren tot boord van het schip hebben enz.

§ 36. Even als in andere talen vindt men ook in het Maleisch de constructie met

twee directe objecten, bijv. *panggil dija bapa*, hem vader noemen. Die constructie valt vooral in het oog wanneer werkwoorden op *kan* twee objecten hebben, van welke wij het eene, doorgaans een persoon of persoonlijk voornaamwoord, dat niettegenstaande het onmiddellijk op het werkwoord volgt toch niet het directe object is, in den datief vertalen of door middel van het voorzetsel voor met het werkwoord verbinden, bijv. *boekakan akoe pintoe*, doe mij de deur open, *karangkan kita soerat*, stel een brief voor mij op, *panggilkan akoe mamakoe*, roep mij mijn oom, *pipiskan akoe bédak*; *përboewatkan akoe djëmbatan emas*; *tangkapkanlah anak galoeah kidjang itoe*; *bangoenkan kita astana jang lain*; *anak radja Roem lah ajanda pinangkan patik*; *kaloewarlah mëntjarikan patik makanan*; *akoe mendoakan dija*, moedah²an dibri Allah akan dija soerga; *patik kadoewa ditoetoepekannja pintoe*; *korang² ija bërlawankan doeli Jang-di-përtoewan*, lëbik ija bërlawankan anak istrinja. Men vindt zulke zinnen ook wel anders geconstrueerd, bijv. *panggil dija akan dakoe*, *mëntjari makanan bapanja*, *karang soerat kita*, *minta* of *mintakan doa kapada Allah akan dija*. Het directe object is in die voorbeelden niet de persoon voor wien; deze indirecte betrekking wordt, zooals wij zagen, hetzij door nevenstelling bij het werkwoord, of anders door *akan* of *kapada* uitgedrukt. En daarom is ook in het passief niet de persoon, maar de zaak het subject, en als dit schijnt tegengesproken te worden door een zin als die aangehaalde, *patik kadoewa ditoetoepekannja pintoe*, dan komt dit door dat men het zeer gewone syntaktische verschijnsel over het hoofd ziet, dat *patik kadoewa*, de persoon voor wie, hier om er den nadruk op te doen vallen aan het begin van den zin staat. Om den persoon tot direct object te maken gebruikt men ook wel het indirectobjects-werkwoord en zegt bijv. *boekai akoe pintoe*, doch meer echt Maleisch is zeker het eerste.

§ 37. Factitieve beteekenis. Ofschoon uit de bepaling van het begrip werkwoord (§ 28) reeds de factitieve beteekenis voortvloeit, zoo springt deze eerst dan duidelijk in 't oog wanneer het grondwoord een toestand of werkzaamheid beteekent, waarvan men te kennen wil geven, dat hij aan iets anders tot stand gebracht wordt, zoodat het verbum dus altijd op een bepaald object slaat, voor welks verbinding met het werkwoord het suffix *kan* dient. Wij gebruiken om die beteekenis uit te drukken in onze taal de hulpwoorden maken, doen, laten (§ 31). En zoo gebruikt men in het Maleisch ook wel *boewat*, *përboewat*, maken, *bri*, geven, *bijar*, toelaten, laten, als hulpwoorden, maar de zuivere vorm is die met het suffix *kan*, dat (zoo als in *mëngadjarkan*, § 34) zelfs wel eens *soeroek*, bevelen, gelasten, vervangt, of eigenlijk slechts schijnt te vervangen, daar die beteekenis reeds in het actieve werkwoord ligt, zoo als bijv. *mëngandam*, zich laten optooijen, kappen, tegenover *bërandam*, zich kappen, bewijst.

§ 38. Wij hebben in § 34 reeds voorbeelden gehad van het gebruik van ons voorzetsel met ter verbinding van het directe object bij werkwoorden op *kan*, zoo als in *mënjoewapkan*, den mond met iets vullen. Een ander voorbeeld is *mëmënoehkan*, met iets vullen, d. i. iets ter vulling in iets doen, ofschoon men het allicht door iets vol maken zou vertalen, waarvoor men echter volgens het spraakgebruik *mëmënoeki* behoort te zeggen, in iets iets ter vulling doen. De gevallen waarin wij met ter verbinding van het directe object kunnen en zelfs moeten gebruiken, komen dikwijls voor. Gelijk namelijk *mëmanah* beteekent pijl en boog gebruiken, iemand of iets

met een pijl en boog schieten, en *měnanahkan*, iets als pijl of met een bepaalden pijl op iemand schieten, en wederom *měmanahi*, iemand beschietsen met pijl en boog, en wel niet juist één keer of met één pijl; zoo is *měmaloe*, iemand slaan (met een stok), *měmaloekan*, met iets als stok slaan, met object van de zaak waarmee men slaat, en dus bijv. ook *měmaloekan tjokmarnja*, met een strijdhamer slaan; *měmarang*, iemand slaan (met een *parang*, d. i. iets waarmee men houwt), *měmarangkan pėdangnja*, met zijn zwaard slaan (eig. zijn zwaard als *parang* gebruiken); *měnikam*, iemand steken, *měnikamkan*, met een kris steken; *mělontar*, iemand werpen (met iets), *mělontarkan batoe*, met steenen werpen (*kapada saorang*, op iemand). Zegt men *mělontar dęgan batoe*, dan is de persoon direct object, iemand werpen met steenen, en in *mělontari dęgan batoe* desgelijks, maar dit beteekent steenen werpen op iemand, iemand met steenworpen overladen.

Bij het praefix *lě* kan men dezelfde beteekenis hebben, bijvoorbeeld *lěrpaloekan*, iets gebruiken om er mee te slaan; *lěrdjoewangkan gadjah*, zijn olifant tegen dien van den vijand laten vechten.

Evenzoo gebruikt men eindelijk in het Hollandsch dat voorzetsel met in zinnen als *měnarikan pariseinja*, *měnerbankan koedanja*, *měrenangkan papan*, *mělarikan anak pėram-poewan*, d. i. (even als in *ditėrbankan angin*, weggevoerd worden door den wind) die eigen beweging overbrengen op het object, namelijk dansen met zijn schild, een schilddans uitvoeren, wegvliegen met zijn paard, wegzwemmen met een plank, wegloopen met een meisje, d. i. haar schaken, hetgeen niet wegneemt dat waar de zin het vereischt, zoo als bijv. in *mělarikan koeda*, ook de factitieve beteekenis de bedoelde kan zijn: zijn paard hard doen loopen.

§ 39. Ook op die voor ons minder gewone beteekenis van het werkwoord van een gelijken, zich voordoen als datgeen wat het grondwoord uitdrukt (§ 28), moet in de afgeleide vormen gelet worden, hetgeen voornamelijk bij het suffix *i* te pas komt, bijv. *měradjai*, als een radja jegens iemand zijn, hem als ware men een radja behandelen, *měngharimau* iemand als ware men een tijger behandelen, een tijger jegens iemand zijn, evenals wanneer het grondwoord een adjectief is, zoo als *marahi*, boos op iemand zijn.

VI. HET PRAEFIX *tě* (of *tėr*, zie § 58).

§ 40. Het praefix *tě* dient tot het vormen van toestandswoorden, waardoor de persoon of de zaak als object (in tegenoverstelling van *mě*, § 29) wordt voorgesteld. Dit wil niet zeggen dat het een passief vormt, maar het objectieve ligt hierin, dat het subject er door voorgesteld wordt als niet uit zichzelf iets te doen, maar er toe gebracht te worden door de omstandigheden, door het toeval, door wat ook. Maar zodoende is dan toch de beteekenis van het daarmee verbonden woord dikwijls geheel een passieve en wordt het ook als zoodanig geconstrueerd, dat wil zeggen dat de bewerker van den passieven toestand er door middel van de praepositie *olih*, door, bij gevoegd wordt, evenzoo als dit bij den gewonen passieven vorm het geval is. Doch ook in dit geval verliest het zijn eigenaardige beteekenis niet, die wij veelal door komen of raken te doen of te worden kunnen vertalen. En zoo komt nu *tě* voornamelijk voor:

§ 41. 1°. om het toevallige of plotselinge, hetzij actief of passief, uit te drukken, of ook het zich in een toestand bevinden door er, hoe dan ook, in gekomen of geraakt te zijn, in welke beteekenis het dan dikwijls niet veel verschilt van ons verleden deelwoord, bijv. *maka toentoeng krisnja itoepoen patahlah, sebab tertikam ditoelang; hè goeroekoe, kita pergi makan diroemah orang itoe, lihatlah hamba terbawa atapnja sèlikit; maka ija terpandang dalima; goegoerlah terdiri; maka pëmboeroe itoe terdirilah terdjangang²*, stond genageld aan den grond van verbazing; *sahingga terdoedoeklah akoe, olih sebab lemah rasanja segala anggotakoe*, zoodat ik neerzeeg uit een gevoel van machteloosheid door al mijn leden; *maka ijapoen terkèdjoet laloe lari, maka orang poen terkèdjoet mèlihat ija tertari²*; *maka dilihatnja pada kèndi itoe tertoes roepa Soeltan Sapoer*. Voorts woorden als *terpèrandjat*, van schrik opspringen, *terdjèrit*, plotseling een schreeuw geven; *tersoentoeh*, bij ongeluk aanraken; *terpèlitjoek*, verzwikt, verstuikt, van de voet, *terkèlintjir*, uitgegleden, enz.

§ 42. 2°. om het gedaan krijgen ten gevolge van aangewende pogingen, het kunnen doen of gedaan worden, uit te drukken: *maka diikoetnjalah akan kapal itoe, satèlah bëbrapa hari maka terikoetlah; bëbrapa diangkatnja, tijada terangkat; maka dipèrtimba orang, tijada tertimba ajar roewang itoe; djika tijada terboenoh olih Goestam, nètjaja terboenoh olih Hamzah; tijada lah akoe terdjawab; tijada terkata² mèlihat lakoenja; koewatnja tijada terkata lagi; barang jang terbawa*, al wat mede te nemen was, wat hij medenemen kon. Bij deze beteekenis is op te merken, dat zij niet met die van het gerundium te verwarren is; zij beteekent nooit moeten; alleen de mogelijkheid, nooit de noodzakelijkheid. En ook nog dit, dat die vorm ook door *dapat* vervangen wordt, bijv. *diangkatnja tijada dapat*, maar dat het gebruik in het actief van *bolih* naast dien vorm zeker niet juist is, bijv. *akoe tijada bolih terlawan voor akoe tijada terlawan akan dija*.

§ 43. 3°. om een hooger trap uit te drukken. Eigenlijk drukt het alleen uit, dat het subject door de omstandigheden, door de vergelijking namelijk met andere voorwerpen, als een eigenschap inderdaad, meer dan die andere, te bezitten moet beschouwd worden, zooals *terbësar, terlaloe, tèramat* enz., welke beide laatste woorden in den zin doorgaans de eenvoudige beteekenis van zeer hebben aangenomen.

§ 44. 4°. eindelijk komt *ter* somtijds ook voor in een beteekenis, die met een dergelijke van *bè* (§ 24) te vergelijken is, zooals in *koelit babi jang tersongkok di kapalanja*, een varkensvel dat als een kapje op zijn hoofd is komen te zitten (een uitdrukking waarmede men een groote ondergane schande bedoelt); *sapèrti doelang tertoe-doeng*, als een bak die voor deksel dient; *ada satoe tembok terdinding*, er bevond zich een steenen muur voor afscheidingsmuur; en zoo ook *doedoek terkolik²*, alleen thuis zitten evenals in een *kolik* (een soort van bootje voor één persoon).

VII. HET PRAEFIX *di*.

§ 45. *Di* is het praefix voor het passief gelijk *mè* voor het actief, ofschoon wat de beteekenis betreft veeleer *mè* en *tè* tegen elkander overstaan. Ook moet men dit niet zoo

opvatten, als of *mě* in *di* veranderen zou of dat een *di* altijd tegenover een *mě* zou staan. De eene opvatting is al even verkeerd als de andere. Verandering van het eene affix in het andere heeft in de Maleische spraakkunst nergens plaats. Elk affix heeft ten opzichte van het grammaticaal gebruik een gelijk recht; het bestaan van een vorm met het eene affix hangt niet af van het bestaan van een met een ander. *Di* gaat niet noodzakelijk van *mě* vergezeld. Doch in het Woordenboek wordt doorgaans slechts de actieve vorm opgegeven, al is het dat de passieve alleen bekend is. Trouwens het is er nog ver van af, dat onze kennis der Maleische taal ons in staat zou stellen alle gebruikelijke en niet gebruikelijke afgeleide vormen der grondvormen op te geven. — Zeer dikwijls komt het grondwoord voor met *dipěr* als praefix. Men beschouwt dezen vorm als het passief van dien met het praefix *běr*, zoodat men bijv. *dipěrboewat* het passief noemt van *běrboewat* en beweert dat *běr* in het passief verandert in *pěr*. De aard van dat praefix *pěr* (zie § 67) en het betrekkelijk zeldzaam voorkomen van den actieven vorm *měmpěr* geven daar aanleiding toe, maar dit neemt niet weg, dat die beschouwing een verkeerde is. De beteekenis, die het praefix *běr* aan het grondwoord geeft, is onvatbaar voor een omzetting in het passief, en ook dan wanneer zulk een met *běr* zamengesteld woord een werkwoord schijnt te zijn, ligt dit niet aan de beteekenis van dat praefix, maar aan die van het grondwoord zelf. — Als hulpwoord tot het vormen van een passief komt in sommige gevallen *kěna* voor: *kěna poekoel*, geslagen worden.

§ 46. De bewerker van den passieven toestand wordt of onmiddellijk of met de praepositie *olih* achter dien passieven vorm geplaatst: *dilěpaskannja* of *olihnja*, *dilěpaskan radja* of *olih radja*, *dilěpaskan kamoe* of *olih kamoe*, *dilihat olihmoe*, *dilihat hamba*, *dioepamakan pakir* (1^e pers.). Het gebruik van *olih* dient eigenlijk om het volgende woord meer te isoleeren, meer te doen uitkomen, het niet door onmiddellijke verbinding met het voorafgaande werkwoord als 't ware te laten overschaduw en zal dus op zijn plaats zijn, wanneer er meer nadruk op de bepaling moet gelegd worden. Men is echter meer gewoon in het Maleisch om, wanneer de eerste of tweede persoon handelend subject is, het voornaamwoord of zelfstandig naamwoord, dat die personen uitdrukt, vóór het grondwoord te zetten en wel gewoonlijk zonder *mě* (§ 81). Als dit *mě* er niet bij uitgedrukt is heeft men wel eens gemeend, dat die voornaamwoorden van den 1^{en} en 2^{en} persoon eigenlijk in plaats van *di* stonden, dat dan ook eigenlijk den derden persoon beteekende, en den vorm in beide gestalten, zoowel met als zonder *di*, maar in dit laatste geval met een ander voornaamwoord, als een passief aangezien, dat men, in navolging van den aangenomen naam voor een dergelijken vorm in het Javaansch, subjectief-passief genoemd heeft. Maar dit *di* heeft vooreerst met den persoon niets te maken en kan dus niet door een eersten of tweeden persoon vervangen worden als of het zelf den derden aanwees, en ten anderen zou het voorbeeld van een bepaling vóór het bepaalde woord op deze wijs eenig in de taal daar staan en met den geest der taal ten eenenmale strijden. In andere Oost-indische talen, zooals in het Dajaksch, heeft men daarvoor de uitdrukking *ia indohop koe*, -*m*, -*e* (of met het voorzetsel *awi* door, *awikoe*, *awim*, *awiz*), hij is door mij (u, hem) geholpen en dus ook met het voornaamwoord er achter.

§ 47. Uitgaande van de naar ik meen geoorloofde veronderstelling, dat het passief oorspronkelijk niet in het Maleisch bestond, blijft het de vraag hoe die passieve vormen

te verklaren zijn? De beide eenige passieve praefixen *ta* (= *ka*) en *di*, stemmen niet alleen met de bekende voorzetsels *ka* en *di* overeen, maar het laat zich zelf hooren, dat *ka* (*ta*) in den beginne het tot eenigen toestand komen of gebracht worden heeft moeten uitdrukken. Wat *di* betreft, dit doet, bij vergelijking met dien anderen vorm op *i*, waarin het als suffix bij werkwoorden voorkomt, aan gelijkheid van dezen Maleischen passieven vorm met dien van andere O.-I. talen met het praefix *i* (*ing*, *e*) denken.

VIII. HET SUFFIX *an*.

§ 48. Het suffix *an* is het algemeene suffix tot het vormen van naamwoorden, hetzij zelfstandige of bijvoegelijke.

Het dient derhalve: 1° om bijvoegelijke naamwoorden te vormen: *pasar*, markt, *pasaran*, bijv. *bahasa pasaran*, markttaal; *karat*, roest, *karatan*, geroest, die dan weder als substantieven kunnen gebruikt worden, zooals *oenggoen*, brandstof, bijv. een blok hout, *kajoe oenggoenan* of *oenggoenan* alleen, het blok dat tot brandstof dient.

Wanneer zij van adjectieven zijn afgeleid, bijv. van zulke die een kleur beteekenen, doch ook van andere, hebben zij dikwijls het grondwoord verdubbeld, wat wij door achtig uitdrukken (vrg. § 16), bijv. *itam²an*, zwartachtig, *merah²an* (ook *kamerah²an*, zie beneden), *loepa²an*, vergeetachtig.

§ 49. 2°. om substantieven te vormen, en wel òf van adjectieven, zoo als wij in de vorige § reeds zagen, òf van andere substantieven, waarbij dan het grondwoord het algemeene begrip uitdrukt, dat door het suffix een concrete beteekenis krijgt, bijv. *manis*, zoet, *manisan*, iets zoets, zoo als honing, of ook wel suikerriet of confituren; *sèdap*, lekker, *sèdapan*, lekkernij; *baoe*, reuk, *baoe²an*, reukjes, parfumerieën.

Van die substantieven of als zoodanig opgevatte woorden kunnen de beteekenissen zeer uiteenloopen. Zij duiden bijv., in overeenkomst met § 48, dikwijls een gelijkheid of overeenkomst aan, bijv. *anak*, kind, *anakan*, pop; *pangkal*, het (boven) einde van iets, *pangkalan*, het begin van een weg, landingsplaats, enz. Daarmede staat in verband een diminutieve beteekenis, zoo als *sabèntaran*, een oogenblikje, van *sabèntar*, een oogenblik, *tingkapan*, een venstertje, van *tingkap*, een venster; of ook een collectieve: *bèkal²an*, de gezamenlijke leeftocht, al wat de leeftocht uitmaakt, van *bèkal*, leeftocht; *kajoe²an*, geboomte, van *kajoe*, boom. De collectieve beteekenis ligt daarbij eigenlijk in de verdubbeling, niet in het suffix, ofschoon men ook heeft *pioetangan*, de gezamenlijke schuldvorderingen (waar het praef. *pi* een niet Maleischen vorm verradt), en de verdubbeling ook wel eens ontbreekt, zooals bij *obatan*, geneesmiddelen, van *obat*, geneesmiddel.

§ 50. 3°. om substantieven van werkwoorden af te leiden. *An* is hier het passieve praefix; de afgeleide woorden beteekenen het object, en wel:

a. het uitwendige, zoo als in *boewatan*, *kiriman*, *tawanan*, *boewangan*, *larangan*, *tèmpaiän*, *makanan*, *gantoengan*, *djoendjoengan*, *timbangan*, *sorongan*. Ook van intransitieve werkwoorden, zoo als bijv. *robohan*, het ingestorte, het puin.

b. het inwendige: *kasihan*, *ikatan*, *pèliharaän*.

c. het object van middel: *gantoengan*, *koekoesan*, *kikiran*, *soempitan*, *timbangan*, *poepoetan*, *hoekoeman* (vrg. § 59).

d. het indirecte object, zoo als *toempoean*, dat waartegen men steunt, en vooral de plaats, zooals *poenggahan*, losplaats, *pasearan*, wandelplaats, *boengoeran*, plaats waar veel boengoer-boomen staan, enz.

§ 51. De afgeleide woorden op *an* worden dikwijls zoo met het praefix *bě* gebruikt, dat zij op meer dan één subject slaan, waarbij dan ook wel het grondwoord verdubbeld voorkomt. Daarbij krijgt het toestandswoord meermalen de beteekenis van een wederkeurig werkwoord, zoo als bijv. in *běrkasih²an*, elkaar beminnen, *běrpaloē²an*, tegen elkaar slaan. De persoon met wien een ander iets doet wordt er dan door middel der praepositie *děngan* bijgevoegd, bijv. *běrtangis²an*, te zamen weenen, *běrtangis²an děngan*, met iemand weenen; *běrdjandjian děngan*, *běrsabangan děngan*, *běrlainan děngan*, *běrlihatan děngan*. Ook voor adverbia is deze vorm in gebruik, bijv. *běrhari²an*, dagen lang, *běrhoeloeh²an*, bij tientallen (ook zonder *an*, § 26).

§ 52. Over het zamenkomen van de praefixen *kě* en *pě* met *an*, zie beneden.

IX. HET PRAEFIX *sa*.

§ 53. Het woordje *sa*, dat in den tweelettergeregigen vorm *asa* als op zich zelf staand woord voorkomt, maar anders als praefix behandeld wordt, beteekent een. Het wordt in dien zin gebruikt om met andere woorden verbonden een eenheid van ruimte- of tijdmaat uit te drukken, bijv. *pandjang sakaki*, een voet lang, *sahari lamanja*, een dag lang, *sagěndi*, een kruik vol, *sapěndiri*, een volle manslengte, *sagoenoeng tingginja*, een berg zijn grootte, d. i. een berg hoog, *sagadjah bėsarnja*, zoo groot als een olifant, en dus ook al is deze maat geen juist bepaalde, maar slechts een bekende en dus bruikbare. En zoo heeft men het ook tot uitdrukking van als 't ware de aantalsmaat of bij namen van zaken gebruikt die overal bij de hand waren, zooals steentjes, vruchten, pitten enz. (*satoe*, *soewatoe*, *saboewah*, *saboetir*, *sabilji*), of bij zulke die een kenmerk uitdrukken waardoor een zeker aantal voorwerpen zich van andere onderscheiden, zooals bij de dieren de staart, enz. die de spraakkunst moet leeren. En omdat nu *sa* alleen dan de eenheid van aantal beteekent, wanneer het woord waarvoor het staat in den zin waarin dit voorkomt slechts zulk een opvatting toelaat, zoo is het een misbruik het ook in andere gevallen in dien zin te gebruiken en bijvoorbeeld te zeggen *pada sahari* (d. i. den geheelen dag, § 54), voor *pada soewatoe hari*, op een dag, of in de beteekenis van eenig (hetgeen het als op zich zelf staand woord bijvoeglijk gebruikt ook beteekenen kan, zooals in *Allah toehan jang asa*, A. is de eenige god), bijv. in den zin *itoelah sapěrkara jang tijada koe katahoewi roesija tjakapnja*, dit was de eenige zaak waarin ik het geheim van zijn gesprekken niet begreep. Wordt er van meer dan een voorwerp gesproken, dan is het enkele telwoord voldoende, omdat verkeerde opvatting daarbij is uitgesloten.

§ 54. *Sa* beteekent die eenheid als een samenhangend geheel en dus ook ons geheel, vol, en deze beteekenis is niet minder gewoon dan die andere. Zoo bijv.

sa Malakka, geheel Malakka, „geheel Malakka als een éénig man” zouden wij zeggen, *saïsi*, de volle inhoud, *sabèbik*, al wat er over is, het geheele overschot, *salangkapnja*, zijn volle uitrusting; *hamba makan sakènjang hamba*, ik at mijn volle verzadiging, d. i. tot ik geheel verzadigd was. Vooral in bijwoordelijke bepalingen komt dit praefix voor, zoodat men met het oog daarop *sa* het praefix om adverbialia te vormen zou kunnen noemen, bijv. *saloewas tèmpat astana*, over de geheele uitgestrektheid van de *astana*; *sapandjang djalan*, over de geheele lengte van den weg, d. i. langs den geheelen weg, *sapandjang² djalan*, langs alle wegen, *sapandjang laoet*, de geheele zee over, d. i. zoolang men aan boord is of was; *salama itoe*, al dien tijd, *saloeloes² orang* (eig. het volle doorheengaan van de menschen) zoo wijd dat iemand er door kan. En zoo ook met het affix van den derden persoon *sabènarnja*, de volle waarheid er van, bijv. *katanja itoe sabènarnja*, zijn zeggen is de volle waarheid er van, d. i. naar waarheid, volkomen waar; *agama Ibrahim sabènar²nja*, de godsdienst van Abraham is de meest ware; *kasihmoe itoe sapènoehnjalah*, uw genegenheid is volmaakt; evenzoo *sasoenggoehnja*, *sakiranjaja*, *sakèdarnja*, en zelfs zonder dat *nja*, *sanèstjaja*, *sabèloem*, *satèlah*, waar *sa* dikwijls zoo in de adverbialie beteekenis is opgegaan dat het zonder schade weggelaten kan worden.

§ 55. Zoo kunnen ook telwoorden dat *sa* voor zich krijgen, bijv. *satoedjoek*, het geheele zevental, alle zeven. — Een adjectief krijgt door *sa*, en wanneer het dan tevens verdubbeld wordt, ook de beteekenis van een superlatieven trap van hoedanigheid, bijv. *sapènoeh² kasih*, *sabaik² toeloeng*. Deze uitdrukking staat namelijk gelijk met die van daar boven *kasihmoe sapènoehnja* of, nog versterkt door de verdubbeling, *sapènoeh²nja*, met dit onderscheid dat, in plaats van *nja*, *kasih*, waar dit op slaat, weer in de plaats treedt. En even als in de vormen die wij in § 20 leerden kennen, heeft ook hierbij een omzetting van vorm plaats. Vooral bij kleuren vindt men die. Men zegt namelijk *poetik sapoetihnja*, *koening sakoeningnja* en derg. om den hoogsten graad van die kleur te kennen te geven, zoo wit, zoo geel, als mogelijk.

§ 56. Doch nu kan zulk een woord met *sa* ook adjectief zijn, bijv. *saroepa*, één-gedaantig, d. i. van één gedaante, hetzij van zaken van dezelfde soort onderling, op elkaar gelijkend, gelijkvormig, of van de eene zaak met een andere, in welk geval de aanwijzing van dat waarop iets gelijk, natuurlijk een bepaling vereischt, bijv. *saroepa gadjah*, van een olifantsgedaante, d. i. van één gedaante met, er even zoo uitziende als, een olifant, of *saroepa ini*, één-gedaantig met dit, eenerlei als dit; evenzoo *sabèsar itoe*, zoo groot als dat, *saelok itoe*, zoo fraai als dat, *samalam ini*, zoo nachtelijk (d. i. op een zoo nachtelijk uur) als dit, *djalan jang sadjahat ini*, een zoo slechte weg als deze, *satèmboen orang itoe*, zoo dik (vol dik) als die mensch. Adjectieven van dien aard zijn voorts nog *sabitjara*, van één gevoelen, *sakata*, eenstemmig, *saiboe sabapa*, van een vader en moeder, *sabènik*, eenzadig, d. i. van eenerlei oorsprong. Men gebruikt in zulke vergelijkingen, want dit zijn die zinnen dan volkomen geworden, ook wel *dèngan* om dat waarmeê iets vergeleken wordt

uit te drukken, bijv. *sabèsar dèngan dja*, waar dit *dèngan* vooral noodig is omdat *sabèsarnja* licht anders zou verstaan worden.

Aan dit gebruik van *sa* zijn nu wederom verscheidene substantieven te danken, zoo als *saägama*, van ééne godsdienst, als subst. geloofsgenoot; *sanëgëri*, landgenoot, *sabangsa*, stamgenoot, *sakatidoeran*, bedgenoot, *sakadoedoean*, zitgenoot, d. i. familiare vriend, enz.

§ 57. In plaats van het praefix *sa* vindt men in vergelijkingen ook wel *sama* en *sapèrti*, bijv. *sama* of *sapèrti gadjah bèsarnja*, maar de beteekenis van *sa* gaat daardoor dan ook verloren, want een zin als *oenta jang sagadjah bèsarnja* beteekent een kameel wiens grootte met die van een olifant af te meten is, *oenta jang sama* of *sapèrti gadjah bèsarnja*, een kameel die even groot is als een olifant dat is, bijv. zooveel voet hoog. In dezen laatsten zin is de vergelijking verkort (*comparatio compendiaria*), gelijk dit zoo vaak in het Maleisch plaats heeft: de zin is niet wiens grootheid gelijk is aan een olifant, maar aan die van een olifant, even als dit plaats heeft in *sama bèsarnja dèngan akoe*.

In vergelijkingen met *sa* wordt zelfs het derde der vergelijking wel eens weggelaten, bijv. *bëtis salading*, een been (zoo dun) als een mes, d. i. geheel zonder kuit.

Intusschen heeft die overeenkomst, die er tusschen *sa* met *sama* en *sapèrti* bestaat, te weeg gebracht, dat men daar waar *sa* zulk een verwisseling in 't geheel niet toelaat, die woorden toch verwisseld heeft, zoo als in *sama barang* of *sapèrti barang* voor *sabarang*, en *sama bènih* voor *sabènih*.

X. DE PRAEFIXEN *pě* en *për*.

§ 58. Wij hebben boven bij de praefixen *bě*, *mě* en *tě* reeds naar deze § verwezen ter verklaring van den medeklinker, die gewoonlijk daar achter komt. Achter *bě* en *tě* is dit gewoonlijk de *r*, achter *mě* de neusletter, achter *pě* de eene zoowel als de andere. Dit laatste is eigenlijk bij alle vier die praefixen het geval, maar niet zoo dat de andere nog als beteekenend praefix gangbaar zou zijn of anders dan hoogst zeldzaam voorkomen. Het schijnen bijna uitsluitend eenige drielettergrepige plantennamen te zijn, die met *běng* of *měr* beginnen. Met *měr* vindt men buitendien ook *měroewap*, van het grondwoord *oewap* en wellicht nog andere, en de beide vormen *maratoewa* en *měntoewa* in dezelfde beteekenis van schoonvader. Ook bij het praefix *sa* vindt men de neusletter vaak ingeschoven.

Beide letters, *r* en de neusletter, zijn waarschijnlijk euphonische. Voor een medeklinker wordt de *r* wel geschreven, doch zelden uitgesproken, of er komt om de zamenkomst der beide medeklinkers te vermijden achter de *r* nog een *ě*, *běřě*, *těřě*, *pěřě*, en men zegt zelfs met duidelijker klank daarvoor *bara*, *tara*, (*mara*,) *para*.

§ 59. Wat nu de praefixen *pě* en *për* aangaat, die in het opschrift van dit hoofdstuk vereenigd zijn, die worden evenwel onderscheiden. Het praefix *pě*, dat zoowel door een *r* als door een neusletter kan gevolgd worden, beteekent de persoon of zaak, die iets doet of waardoor of waarmee iets gedaan wordt; het is het subjectief

praefix. De beide vormen, die het kan aannemen, hangen zamen met de praefixen *bër* en *měng*, zonder dat daarom beide overeenkomende vormen altijd behoeven in gebruik te zijn (§ 45). Die zoo afgeleide woorden worden dus zoowel van den persoon als van de zaak, die iets doet of waardoor iets gedaan wordt, gebruikt, dat is dus ook van het middel, waarmeê men iets doet, hetgeen dan in dezen vorm als subjectief handelend wordt voorgesteld, in tegenoverstelling van den vorm met diezelfde beteekenis op *an*, die wij boven, § 50, 3°, hebben leeren kennen.

§ 60. *Pž* komt in den vasten (?) vorm *për* vóór getallen om den noemer van breuken uit te drukken. Het zou daar dan kunnen beteekenen: dat wat van het geheel zooveel (deelen) maakt, bijv. *sapèrampat*, een vier-maker, d. i. een vierde (en zoo ook *saparo*, dat uit het Javaansch is overgenomen en een half, de helft beteekent, voor *sa-pa-ro* [voor *roewa* = *doewa*]). Gewoonlijk echter wordt het verklaard als afgeleid van *para*, dat in het Javaansche Woordenboek door deel vertaald wordt.

§ 61. Voorts komt *për* ook voor als praefix vóór benamingen van sommige rangen in de maatschappij, waar het dan alle daartoe behoorende personen gezamenlijk beteekent, zooals *përtoewan*, *përmantri*, en ook wel met het suffix *an*, *përtoewanan*, *përboedjangan*, *pèrawangan*, *pèrsangan*, *pèrsèrijan*. In deze beteekenis zou het nog eerder van Javaanschen oorsprong kunnen schijnen, in welke taal het met het voorgaande *për* (*para*, deel) in verband wordt gebracht in zoover het vergeleken wordt met ons divisie.

XI. HET PRAEFIX *ka*.

§ 62. Hierover later § 70 en volgg.

XII. AFGELEIDE GRONDWOORDEN (zie § 14).

§ 63. De afgeleide grondwoorden die wij reeds hebben leeren kennen, die namelijk waarin de affixen *bě* of *mě* met *kan* of *i*, en *bě* met *an* vereenigd voorkomen, geven ons nog slechts voorbeelden van enkele praefixen en suffixen, niet van dubbele. Trouwens *bě*, *mě*, *di*, laten geen praefixen vóór zich toe. Het gewone woord *saběrmoela*, dat een uitzondering schijnt te maken, staat — zoo men ten minste niet op onmaleische vormen, schrijffouten wellicht, zooals bijv. *pěbělajaran* en dergelijke let — geheel alleen, doch *běrmoela* zal hier wel voor *pěrmoela* d. i. *pramoela* staaen, een woord dat anders in het Maleisch niet voorkomt, doch zuiver Sanskrit en gelijk in beteekenis is met het eenvoudige *moela*, waarvan het afgeleide *samoela* in een andere beteekenis in gebruik is. Ook vindt men geen voorbeelden van woorden, waarin de suffixen *an* en *kan* of *i* vereenigd voorkomen, behalve een paar van *kasihan* en *kěmoedijan* afgeleide, waarin deze woorden, omdat zij in dien vorm zoo dikwijls voorkomen, geheel als grondwoorden behandeld zijn. Doch met de praefixen *tě*, *sa*, *pě*, *kě* is dit anders. Die groeijen dikwijls zoo met de grondwoorden zamen, dat zij hunne beteekenis geheel verliezen, een verschijnsel dat wij reeds bij andere minder gebruikelijke vormen van *mě* en *bě* hebben opgemerkt (§ 58).

§ 64. *Tž* heeft in enkele woorden, zooals in *těrtawa*, *těrsěnjoem* wel zijn kracht als

praefix nog bewaard, maar is er toch met het grondwoord zoó vast verbonden geraakt, dat dit laatste niet meer op zich zelf schijnt voor te komen; men leidt dus alle andere vormen, die het spraakgebruik toelaat, van die afgeleide grondvormen af, bijv. *ditërtawakan*, *ditërtawai*, *bëtërtawain*.

§ 65. Met vele woorden die met *sa* beginnen is dit in veel sterker mate het geval, omdat de beteekenis van dat praefix er zoo geheel in die van het woord is opgegaan, dat het ook in dit opzicht niet meer te scheiden is, ofschoon in enkele gevallen zelfs dan het grondwoord ook nog zonder *sa* voorkomt (vrg. § 54); doch dit schijnt dan afgefallen te zijn, want in de afgeleide vormen zal het niet licht gemist worden. En hierbij doet zich dan ook hetzelfde voor als bij *mě* en *pě*, dat er zich een neusletter tusschen het praefix en het grondwoord in kan schuiven, bijv. *boeni*, *sěmboeni*, van waar *měnjěmboenikan*, en niet *měmboenikan*. Zoo ook *sanonggeng*, *sanjampang* enz. Het spreekt van zelf, dat zoodra elk spoor van beteekenis van een praefix verdwenen is, de mogelijkheid eener andere beteekenis er van, dan de bekende, niet te loochenen is. Doch ook daar, waar die beteekenis dezelfde en het praefix dan ook nog volkomen scheidbaar is, heeft die overgang reeds plaats en worden de andere affixen bij het grondwoord met *sa* als afgeleid grondwoord gevoegd, bijv. *pěrsakoetoewan*.

§ 66. *Pě* verliest gewoonlijk zijn beteekenis wanneer het grondwoord er tot een afgeleid grondwoord mede verbonden is. Zoo vooreerst wanneer het suffix *an* er mede gepaard gaat, in welk geval de woorden volkomen hetzelfde beteekenen als die met *an* alleen, zoodat de vormen met en zonder *pě* dan in beteekenis gelijk staan, al is daarmee niet gezegd, dat zij steeds beide in de taal in gebruik zijn. Uitzonderingen kunnen woorden met *pě* (§ 59) opleveren, zoo zij met *an* in de beteekenis, die in de § 48 en 49 behandeld is, zijn afgeleid. Voorbeelden zijn (vrg. § 50):

a. bij in- of uitwendig object: *pěrsoeroehan*, zending, gezantschap; *pěrboeroean*, jacht, wild; *pěrhamboeran*, verstrooiing, bestrooiing; *pěrdjoewalan*, verkooping; *pěrtjěloepan*, verving; *pěradoewan*, slaap; *pěrhijasan*, versiering; *pěngadjaran*, *pěmboeroehan*, *pěnggilingan*, *pěrdjalan*, *pěrbantaran*, *pěртоempoean*, *pěrasain*, *pěninggalan*, *pěrboewatan*, *pěrmainan*.

b. bij object van middel: *pěrhijasan*, versiersel, *pěnggilingan*, molen.

c. bij indirect object en plaats: *pěrbantahan*, *pěртоempoean*, *pěngarapan*, *pěrmidangan*; *pěrtjěloepan*, *pěngadjaran*, *pěmboeroehan*, *pěrapijan*, *pěrarakan*, *pěrboedjangan*, *pěranakan*.

§ 67. *Pě* wordt verder veelvuldig en zeer willekeurig zonder beteekenis gebruikt in werkwoordsvormen, waar het dan *mě*, *bě*, *tě* of *dě* vóór zich kan krijgen, met of zonder *kan* of *i* achter het woord, bijv. *měmpěrbantahkan*, *měmpěrsoembahkan*, *dipěrasakan*, *pěrbalaskan*, *dipěrtarikan*, *dipěrměnantoeakan*, *dipěrdameikan*, *pěrtěpaskan*, *pěrtětapkan*, *pěrdajakan*, *pěrsoewamikan*, *měmpěranakkan*. *pěrdjamoeakan*. Opmerking verdient het dat naast deze vormen dikwijls ook substantieva met *pě* en *an* gevonden worden: als *pěrbantahan*, *pěrsoembahan*, *pěrasain*, *pěrbalasan*, *pěrdameian*, *pěrdjamoeawan*. Bij *pěrdajakan* kan men aan een *pradaja* denken. Soms maakt het spraakgebruik een onderscheid in de beteekenis, zooals in *běrtěmoekan*, ontmoeten, *dipěrtěmoekan*, doen ontmoeten (in het passief, waarvoor in het actief naast *měmpěrtěmoekan* ook *měněmoekan*); *dipěrděngarkan*, doen hooren (passief); *dipěrsěsatkan*, doen verdwalen (pass.); *dipěrhěn-*

tikan, doen ophouden (pass.); *dipěrsětěroekan*, in vijandschap brengen (pass.). Vrg. § 70 en 71.

§ 68. Doch er is nog een praefix, dat in het Maleisch slechts zeer zelden zonder een suffix, en wel het suffix *an*, voorkomt, behalve in een aantal drielettergrepige grondwoorden, vooral zulke die planten of dieren beteekenen, zooals dit ook bij sommige trisyllaba die met *sě*, *mě*, (*měr*, *měng*) en *bě* beginnen, het geval is (zie § 58 en 84), t. w. het praefix *ka* of *kě*. Dit is namelijk als objectief praefix geheel hetzelfde als *tě* en wordt ook nog zeer enkele malen, waarschijnlijk als Javanisme, ofschoon het in het Měnangkabausch-Maleisch meer schijnt voor te komen, daarvoor in de plaats gevonden, zoo als in *kabanděngkan* en *katarakan*, voor het gewone *těrbanděngkan* en *těrtarakan*.

§ 69. Men vindt het buitendien alleen nog voor telwoorden, die daarmee zoowel ranggetallen als verzamelingsgetallen vormen, bijv. *kadoewa*, *katiga*, de tweede, de derde en alle twee, alle drie, *kasamoewanja*, alle te zamen. Men kan daar ook *an* bijvoegen en dan beteekent *kadoewaän* ten tweede (eig. dat wat het tweede is).

§ 70. Ook komt *ka* nog voor met het suffix *i*, zoo als in *katahoewi*, *měngatahoewi*, *dikatahoewi*, *měngadijami*, *dikamaloewi*, *dikatakoeti*, waarin het, evenals *pě* in dergelijke gevallen, geen beteekenis meer heeft. Ook met deze vormen correspondeeren in beteekenis afgeleide grondvormen met *ka* en *an*, hetgeen vergeleken met de opmerking die in § 63 en 67 gemaakt is, mag doen besluiten dat *an* zich als suffix met die beide andere suffixen niet wel vereenigen laat. Zoo beteekent bijvoorbeeld *měndijamkan* (zich) stil houden en zich over iets stilhouden, het stilzwijgen omtrent iets bewaren; doch *měngadijami*, bewonen, zijn *kadijama*n ergens hebben.

§ 71. In de woorden die met *ka* en *an* zijn zamengesteld, komt, even als in die met *pě* en *an*, de objectiveerende beteekenis van *an* weder zeer op den voorgrond, zoodat het bij gemis of verlies van beteekenis van het praefix (dat bij *pěr* dikwijls zoo in 't oog springt) moet schijnen als of alle drie vormen nagenoeg op hetzelfde neerkomen. Dit is nu ook wel eens het geval tusschen de vormen met *ka* en *an* en die op *an*, even als tusschen deze en die met *pěr* en *an*, maar tusschen *ka* en *an* en *pěr* en *an* zal men die overeenkomst niet veel vinden. De vormen op *an* met of zonder *pě* zijn naamwoorden, die op *an* met het praefix *ka* zijn toestandswoorden, die te kennen geven, dat een persoon of zaak den invloed ondervindt van een werking van buiten.

§ 72. Vooreerst de werking van een voorwerp, door een substantief uitgedrukt, of van een toestand, een adjectief, als substantief opgevat, bijv. *kaijara*n, lijden van water, *kaěngina*n, lijden van wind, en zoo *kaoemboena*n, *kamalama*n en *katakoeta*n, *kadiņina*n, *kapana*sa, *kalapara*n, *kakěringa*n, *kakoera*nga, *kasakita*n enz.

§ 73. Op dezelfde grondbeteekenis steunt voorts de beteekenis van zulk een woord, wanneer het grondwoord een werkwoord is, in welk geval door dien vorm een toestandswoord (of een daarmee overeenkomende bepaling van omstandigheid) beteekend wordt, dat zoowel het gedaan worden, als het gedaan kunnen worden, uitdrukt, twee begrippen, die het Maleisch in dezen vorm niet van elkander scheidt. Voorbeelden zijn *kalihata*n, *kaděngara*n, *katinga*lan, *kadapata*n, *kabilanga*n. Het is dan ook geen passief dat door middel van de praepositie *oli*k met den bewerker van den toestand wordt verbonden, maar zulk een waardoor het subject als voor of met betrekking tot iemand in dien toestand ver-

keerende wordt voorgesteld door middel van de praepositie *kapada* (die van denzelfden oorsprong zijnde en daardoor verwant in beteekenis met *akan*, daarmee wel eens verward wordt, doch doorgaans door het spraakgebruik daarvan onderscheiden blijft), bijv. *kadëngaran kapada*, hoorbaar voor, gehoord door.

§ 74. Daarmee in naauw verband staat verder de beteekenis in gevallen waarin men zich het subject als *indirect object* moet voorstellen: op zulke toestandswoorden volgt het woord, dat den persoon of de zaak beteekent die de grond van dien toestand is, onmiddellijk, zonder voorzetsel, bijv. *kakilangan hartanja*, zijn goederen verliezen, *kamatian bapanja*, zijn vader door den dood verliezen, *kapoatoesan kiertas*, met zijn papier ten einde zijn, *kadatangan djamoe*, door gasten bezocht worden, *kabakaran roemah*, zijn huis door brand verliezen. In al die voorbeelden is namelijk het volgende substantief het subject van het grondwoord van den voorafgaanden vorm: iemand voor wien zijn goederen verloren, zijn vader gestorven, het papier op, gasten gekomen, het huis verbrand is.

§ 75. Ofschoon ieder toestandswoord, subject wordende, in een abstract naamwoord verandert (§ 3), zijn toch inzonderheid deze zoo gebruikt geworden, waarvan het gevolg is, dat die vorm is gaan dienen om zulke abstracte zelfstandige naamwoorden te maken, waarbij wij het suffix *heid* gebruiken, zooals *kabadjikan*, goedheid, *kadjahatan*, slechtheid, *kabèsaran*, grootheid, *katijadaän*, niet-aanwezigheid, *kabanjakan*, veelheid; in 't algemeen, *kalëman*, zwakte, *kanjataän*, *kaelokan*, *kaädaän*, *kapahitan*, *karëndahan*, *kaäiban*, *kalangkapan*, *kahinaän*, *kamoelijaän*, enz.

Zulke woorden kunnen dan verder weer in concrete beteekenis worden opgevat, zooals *kamoelijaän*, bewijs van eerbied, *kadjadian*, wezen, *karadjaän*, koninkrijk; koninklijk; *kabènarán*, bewijs van de waarheid van iets, waaraan men de waarheid zien kan, de zichtbare waarheid; *kabèsaran*, insigniën van grootheid, *kamèngangan*, teekenen van overwinning, *kalangkapan*, uitrusting, vloot; *kakènalán*, bekende, *kabintjian*, twistappel. Dezelfde beteekenis vindt men ook zonder *ka*, bijv. in *bintjian*, *kènalán*, terwijl daarentegen in *kaloewaran*, wat tot buiten behoort, een vreemdeling, *kaloewar* het grondwoord is. Ook bij grondwoorden met abstracte beteekenis vindt men deze in een concrete veranderd, bijv. *moerka*, vertoornd, toorn; teeken van toorn, *tanda moerka*; *bèbal*, dom, een dommigd. i. een bewijs van dommigheid.

§ 76. Maar ook van woorden die volgens hun beteekenis niet tot die der vorige § behooren, vindt men die concrete opvattingen, bijv. *kapoengoetan*, eig. wat opgeraapt wordt of kan worden: afgewaaide aren. — De concrete beteekenis omvat ook de plaats, bijv. *kamatian*, dood en doodelijk kwetsbare plaats, *kanarikan*, rijdier, *katidoeran*, slaappleats (naast *pèradoewan*, zonder *ka*), en van daar is, naar analogie, die vorm wel eens van eigennaamwoorden afgeleid tot benaming van plaats, bijv. *kaindraän*. Hierbij kan evenwel, daar die beteekenis zeer zeldzaam is, Javaansche invloed in 't spel zijn, evenals in vormen als *katoemboekan*, *katèpakan*, bij welke men aan de Jav. vormen *tètoemboekan* en *tètèpakan* denkt, waaraan door die verandering van *tè* in *kè* een Maleische vorm kan gegeven zijn, daar de reduplicatie in het Maleisch zeldzaam voorkomt.

§ 77. Ook vindt men *ka* voor woorden met *an* om een gelijkheid of overeenkomst uit te drukken, hetgeen overeenkomt met diezelfde beteekenis die *an* alleen reeds hebben kan, zooals *kamerah²an*, roodachtig, *kakoening²an*, geelachtig, *kabiroe²an*, blaauwachtig, en zoo ook *kaboedak²an*, jongensachtig. Vrg. § 48.

§ 78. Daarentegen wordt een middel (§ 50 en 59) zoo opgevat dat het wel door een woord met het suffix *an* of met *për* en *an*, maar niet door een met *ka* en *an* kan worden beteekend.

§ 79. Woorden als *kasakitan* in de beteekenis van ziekelijk, *katoemboehan*, de kinderpokken, *kalémahan*, te zwak zijn, doen denken aan den Javaanschen vorm op *ən*, die gebruikt wordt om een behebtheid met een kwaal of gebrek of een overmatigen trap aan te duiden.

§ 80. Werpen wij een blik op de affixen terug, dan zien wij hoe sommige nog duidelijk de sporen hunner afkomst dragen, namelijk *kan*, *i*, *di* en *sa*, waarbij ook wel *ta* en *ka* zullen te voegen zijn, en waarvan derhalve de beide eerste, omdat zij praeposities zijn ter verbinding van het werkwoord met zijn object, tot suffixen, de vier andere tot praefixen moesten worden, daar *di*, *ta* en *ka* insgelijks praeposities zijn doch waarvan het grondwoord de bepaling is, en ook *sa* als telwoord evenzeer aan het naamwoord voorafgaat. De vier andere vertoonen die niet. Men mag op grond dat in al onze talen de affixen oorspronkelijk op zich zelf staande woorden geweest zijn en wij ditzelfde bij zes van de tien Maleische hebben waargenomen, ook omtrent de overige, de praefixen *bě*, *mě*, *pě*, en het suffix *an*, het vermoeden uiten, dat zij een dergelijken oorsprong hebben. *Pa* zou dan *pak*, vader, kunnen wezen; merkwaardig is het evenwel, dat al die drie praefixen lipklanken zijn.

Heeft derhalve de ontwikkeling der affixen in het Maleisch op dezelfde wijs plaats gehad als in onze Indogermaansche talen, dan is het wel opmerkelijk hoe weinig die taal zich ook in dit opzicht ontwikkeld heeft, hoe zij slechts drie suffixen en zeven praefixen bezit, waar ons Hollandsch wel bij de zestig suffixen en een twintigtal praefixen, de scheidbare voorzetsels bij de werkwoorden niet eens meêgerekend, heeft aan te toonen, zonder nog al die voor een groot deel onherkenbare suffixen meê te rekenen, die in den beginne de flexie hebben voortgebracht. De grond dier armoede kan niet liggen in een achterlijkheid in ontwikkeling; zij moet een gevolg zijn van gebrek aan vatbaarheid er voor; het is een organisch gebrek, om zoo te zeggen, een gebrek in het organisme der taal, dat onherstelbaar is.

XIII. DE NOG OVERIGE AFFIXEN.

§ 81. Deze zijn vooreerst 4 pronominale affixen, t. w. *koe*, *moe*, *nja*, *kau*. *Koe* dient voor den 1^{en} persoon en is zoowel praefix als suffix. In het eerste geval is het 't subject van een doorgaans onmiddellijk daarop en zonder praefix *mě* volgend werkwoord (§ 46); in het andere eên bezittelijk voornaamwoord van den eersten, even als *moe* het suffix voor het bezittelijk voornaamwoord van den tweeden, en *nja* dat voor den derden persoon is. Dit *nja* is een euphonische verandering van *ija*. *Nja* staat als suffix zoowel bij nomina als bij verba, welk laatste met *koe* en *moe* niet het geval is, die daarbij, in dien vorm ge-

bruikt, altijd *olih* vóór zich krijgen (§ 46). *Dija* komt ook wel in plaats van *nja* voor, naar het schijnt als er een nadruk op ligt, bijv. *kris dija*, *zijn kris*, ofschoon het dan juist om die reden eigenlijk niet als affix mag beschouwd worden. *Kau* eindelijk is alleen praefix en wel voor den tweeden wat *koe* voor den eersten persoon is.

§ 82. Verder de woordjes *lah*, *tah*, *kah* en *poen* (zie het Woordenboek), waarvan de drie eerste altoos, het laatste in sommige verbindingen, als suffixen aan het woord vast worden geschreven, maar eigenlijk zonder eenige andere reden dan het gemak bij het schrijven met Arabisch-Maleische letter, een reden die ook maakt dat bijv. het relatieve *jang* dikwijls aan een volgend *di* verbonden wordt en die, zoo men haar wilde laten gelden, ook *dija* voor een suffix zou kunnen doen doorgaan.

§ 83. Eindelijk de drie praefixen *si*, *ka*, *maha* en de beide suffixen *wan* en *man*.

Si is een praefix voor nomina om daarvan eigennamen te maken, bijv. *Si-pandjang*, de Lange, *Si-pěnjadap*, de Palmwintapper, *Si-boeta*, de Blinde en het gewone *Si-apa*, eig. de wat, d. i. de wie, wie? Zoo ook *pěngarangnja orang jang pandei djoega adanja*, *boekannja si-ěngkau si-akoe*, die het gemaakt heeft is een knap man, niet iemand als gij of ik, eig. niet een Gij of een Ik. En wanneer men nu in 't oog houdt hoe *si* in de derde lettergreep van achteren komende en den klemtoon geheel missende naar analogie van zooveel andere praefixen ook zijn klinker niet heeft kunnen behouden en deze zelfs niet alleen in den neutralen klank *ě*, maar na eerst in dezen te zijn omgezet, nu weder door den invloed van den naasten medeklinker tot een helderder klank is geworden, hetgeen inzonderheid bij de lipletters plaats vindt, waarvoor de klinker tot *oe* wordt; dan geeft dit ons het recht om dat *si* nog in een aantal woorden te vermoeden, die met *s* beginnen. Ook het Sanskritsche praefix *soe*, goed, fraai enz. kan op die wijs onherkenbaar worden.

§ 84. *Kě* (*ka*, *ki*, *koe*) komt als praefix in een menigte woorden voor, waar het niet het bekende praefix *ka* is, zooals inzonderheid in namen van dieren, vooral vogels, en van planten. Het zou wel kunnen af te leiden zijn van *ka*, dat als voorslag in verscheiden woorden voorkomt, die reeds twee lettergrepen hebben, zooals *hariman*, *halintah*, *halilintar*, en nog wat sterker geadspireerd tot *ka* kan geworden zijn, voor welke opvatting ook zou kunnen pleiten, dat men in plaats van *ka* als eerste syllabe van drielettergrepige woorden, even als trouwens ook bij tweelettergrepige het geval is, zoo dikwijls *ga* vindt.

§ 85. *Maha* is in het Sanskrit een woordvorm die in zamengestelde woorden wordt aangetroffen en afkomt van een woord dat groot beteekent en dien men ook in het Maleisch heeft overgenomen, zoo zelfs dat het, al of niet, doch gewoonlijk wel, als praefix geschreven, in de beteekenis van zeer voor allerlei, ook zuiver Maleische woorden voorkomt, bijv. *mahaběsar*, *mahatinggi*, *mahatadjam*, *mahaelok*, enz.

§ 86. Evenzoo zijn *wan* en *man* Sanskritsche suffixen, doch van beperkter gebruik in het Maleisch, die achter een zelfstandig-naamwoord geplaatst, daarmee een woord vormen, dat de beteekenis heeft van iemand of iets, die dat bezit, bijv. *ětijawan*, een die trouw bezit, getrouw, *roepawan*, een die een uiterlijk, d. i. een schoon uiterlijk, bezit, *boediman*, een die verstand bezit, verstandig, en verbonden met een Maleisch woord, *timpawan*, gestempeld.

XIV. ZAMENSTELLING VAN WOORDEN.

§ 87. Reeds vroeger, in § 12, spraken wij over samenstelling en merkten toen daarentrent op, dat het Maleisch die mist, immers dat hetgeen wij in het Maleisch zoo noemen kunnen daarmede naauwlijks te vergelijken is. Hierover valt evenwel nog het een en ander te zeggen.

Er zijn onder de vele Sanskritsche woorden die in het Maleisch gevonden worden, ook zamengestelde. Daartoe behooren, bijvoorbeeld, die welke met *maha* beginnen, die wij in § 85 hebben leeren kennen, en nevens andere die door verbastering niet altoos te herkennen zijn, ook enkele woorden met *radja* zamengesteld, zoo als *radja singa*, *radja lêmboe*, *radja wali* enz. De beide eerste, en zoo zijn er meer, laten de Maleische opvatting toe van koning der leeuwen, koning der runderen, die evenwel blijkt niet overal de juiste te kunnen zijn. Het zijn namelijk Sanskritsche composita, die beteekenen een leeuw, of een rund, als een koning, een koninklijke leeuw, een koninklijk rund, gelijk wij ook zeggen een koningstijger, een koning van een man. — *Radja wali* is niet zoo gemakkelijk te verstaan; het is zamengesteld uit *radja* en *wali*, welk laatste woord een verbastering is van *waliman*, dat op zijn beurt uit *wilmana* en dit weer uit *wimāna* ontstaan is. Dit laatste is een Sanskritsch woord dat voertuig beteekent en van de voertuigen der goden gebezigd, waaronder de vogel Garoeda, waarop Visjnoe rijdt, een eerste plaats inneemt, de meening heeft doen geboren worden, dat het woord zekeren grooten vogel beteekende. Deze beteekenis heeft het in dat verbasterde *radja wali* behouden, waarin *wali* steeds met *radja* verbonden is, omdat *wali* een aan de Maleijers zeer bekend woord van geheel andere beteekenis dan in die samenstelling zijnde, zonder dat *radja* verkeerd verstaan moest worden. *Radja wali* is dus eigenlijk koningsvogel, zonder dat die naam aan een bepaalde soort van vogels verbonden is.

§ 88. Zulke composita nu, waar het bepalende woord voorafgaat, bestaan er in 't Maleisch niet. De mogelijkheid om ze te vormen drukt op de Indogermaansche talen een stempel van volkomenheid, omdat zij door die eigenschap vatbaar zijn geworden voor een graad van ontwikkeling, dien de Maleische talen missen. Maar wat men in diezelfde Arische talen als embryonalen toestand, als 't ware, van de echte composita vindt, dát vindt men ook in de Maleische taal weer, en zelfs meer ontwikkeld, doch op een voor de verdere ontwikkeling der taal onvruchtbare wijs.

De zoogenaame copulatieve composita namelijk staan op den laagsten trap der composita in het Sanskrit. In onze nieuwere talen treft men ze niet of althans zelden meer aan. In het Maleisch daarentegen zijn zij veelvuldig, bijv. *iboe bapa* vader en moeder, ouders, in deftiger taal *ajah boenda*, *oentoeng tjêlaka*, lot, eig. geluk en ongeluk, *baik djahat*, goed en kwaad, d. i. alles wat tot die rubriek behoort, en evenzoo met affixen, *bêrlaki istri*, man en vrouw zijn, getrouwd zijn, *bêrsoewal djawal*, vragen en antwoorden, redetwisten, *mêngoedjanpanaskan*, aan regen en hitte blootstellen, en figuurlijk *kêlam kêlip*, donker en licht, d. i. een glimworm. Men kan zulke verbindingen eigenlijk nog naauwlijks zamengestelde woorden noemen, die dan door weglating eener verbindende conjunctie zouden ontstaan zijn, want het gebruik van deze en andere conjuncties is in het Maleisch nog zoo weinig algemeen, dat zelfs het verband van

twee zinnen, al is het een geheel ander dan wat door de conjunctie en wordt uitgedrukt, oorspronkelijk eenvoudig door nevenstelling wordt te raden gegeven.

§ 89. En zoo is dan ook het verband tusschen twee naast elkander staande woorden wel eens zulk een als in meer volkomen talen door een andere soort van zamenstelling wordt uitgedrukt, t. w. door de determinatieve zamenstelling, zooals bijv. *soewang*² *koekoe*, nagelwarm, d. i. zoo warm als men het op de nagels velen kan, *gèlap katoep*, donker door dat alles toe is, dat op dezelfde wijs is zamengesteld als woorden met het praefix *di* onmiddellijk gevolgd worden door het woord, dat uitdrukt door wien of wat iets geschiedt; of zooals bijv. *sandar aloë*, achterover leunen als een *aloë* (stamper), dien men tegen den muur heeft gezet, in welke zamenstellingen echter steeds, in tegenstelling met de composita in onze talen, het bepalende woord achteraan komt.

§ 90. Een neiging tot zamenstelling — die echter misschien al aan Europeeschen invloed mag toegeschreven worden — vindt men ook daar, waar woorden die bij elkander behooren, het pronominale suffix achter het tweede hebben, zooals bijv. *tangan kiri*, linkerhand, met *nja* verbonden wel *tangannya kiri*, maar toch ook *tangan-kirinja* wordt, of wanneer men *medja-bèsarnja* zijn lessenaar (eig. groote tafel), *tèmpat-mèngadjinja*, *tjara-tjinanja*, op zijn Chineesch, *gèndèrang-pèrangnja*, zijn oorlogstrom enz. zegt. Zoo vindt men zelfs het werkwoord met zijn object tot één begrip verbonden en daarvan afgeleide woorden gevormd in *pèmbri tahoean*, kennisgave, *pèrsèmbahmaloeinkan*, kennis geven, *diboewang antjak*, of het zelfstandig naamwoord met zijn bepaling tot werkwoord gemaakt, zooals *mèmbabi boeta* en dergelijke.

§ 91. Eigennamen met de benaming van rang of titel verbonden en die natuurlijk in iedere taal voorkomen, in het Maleisch zelfs met vervanging van die benaming van rang of titel door het als praefix beschouwde *si* (§ 83), kan men ook wel zamengestelde eigennamen noemen, eigennamen met een bijnaam, met een woord dat nog bij den naam behoort, zoodat zij te zamen één naam vormen; maar een zamengesteld woord is zulk een eigenaam niet. De zamenstelling is niet meer dan een bijeenvoeging van twee of meer woorden, die in hun onderling verband slechts apposities van het hoofdwoord zijn en daarom ook meestal zoo genoemd worden.

§ 92. Naauw verwant met deze bijeenvoeging zijn zamengestelde namen van planten, vruchten, bloemen, bladeren, vogels en visschen, die het bezittelijk voornaamwoord ook achter het tweede woord krijgen, bijv. *pohon njoer saja*, mijn kokosnotenboom. Meestal is de beteekenis dier tweede woorden niet bekend; zijn zij dit echter wel, zoo als *njoer* in het aangehaalde voorbeeld, dat de vrucht zelf, de kokosnoot, beteekent, dan komen zij overeen met zamenstellingen als ons appelboom en dergelijke. Wanneer men dus zegt *boewah njoer* dan is *njoer* verklarende appositie. Bij zulke woorden ontbreekt dan ook het eerste woord wel eens. In het Woordenboek zijn de woorden *boeroeng*, vogel, en *ikan* visch, waar zij zoo als algemeene woorden voorop staan, in den regel maar weggelaten; ook doorgaans *kajoe* en *pohon*, boom. Maar zij behooren er eigenlijk bij. Hetzelfde heeft plaats in geographische eigennamen. Daarin gaan de algemeene woorden steeds vooraf, zoodat het vaak niet te zeggen is of de naam oorspronkelijk die van de rivier, de berg, de stad of wat anders is. Zelden wordt die appositie weggelaten; soms bij steden, wanneer die zeer bekend zijn, het meest nog in volksnamen, zoodat men voor China zegt

nagèri Tjina, maar voor Chinees met *Tjina* in plaats van *orang Tjina* volstaan kan.

§ 93. In andere gevallen schroomt de Maleijer minder een van de beide woorden weg te laten, al behoort zelfs het tweede als bepaling bij het andere. Juist het hoofdwoord mist men dan wel eens. Zoo beteekent *noedjoem*, sterren, maar niet gewoon dit Arabische woord in plaats van het eigene, *bintang*, te gebruiken dan waar het de sterrewigchelarij geldt, heeft men dat *noedjoem* zoo zonder meer voor *ali noedjoem*, sterrewigchelaar, of *kitab noedjoem*, sterrewigchelaarsboek gebruikt. Daarmee kan men vergelijken *sjah-bandar*, havenmeester, en *kawan bandar*, havendienaar, in welk laatste woord *bandar* voor *sjah-bandar* zou kunnen schijnen te staan, daar toch de dienaars van den havenmeester bedoeld zijn. Beter echter is het deze woorden te beschouwen als zamenstellingen zooals wij die in de overige § hebben leeren kennen, waartoe dan ook te brengen zijn uitdrukkingen als *roemah radja*, vorstenhuis, en *pintoe radja*, poort van een vorstenhuis, *roemah brahala* en *pintoe brahala*, waarin na *pintoe* ook weêr *roemah* zou kunnen schijnen te zijn weggelaten.

§ 94. Verder nu dan tot de boven behandelde zamenstellingen is de Maleische taal niet gevorderd. Zij heeft echter die eerste soort, de copulatieve composita, nog verder ontwikkeld en wel op tweederlei wijs.

De eene daarvan is als 't ware een uitbreiding van die verdubbeling waarover in § 19 gesproken is. Tot versterking van de beteekenis van eenig woord worden namelijk dikwijls twee verschillende woorden van gelijke of nagenoeg gelijke beteekenis verbonden, bijv. *lèmah lèmoet*, *gègap gèmpita*, *kèloeh kèsah*. Het zijn natuurlijk alleen toestandswoorden, die voor dergelijke zamenstelling vatbaar zijn.

De andere daarentegen, die slechts bij substantiva plaats heeft, kan niet in versterking van het begrip haar grond hebben. Zij wordt gebruikt òf eenvoudig tot praal, òf tot verklaring van een voorafgaand woord door een volgend, bijv. *oesija oemoer zamanja*, ouderdom, leeftijd, in brieven, van vorsten of als zoodanig beschouwde personen sprekende, *naraka djèhennam*, de hel, *kaoem koelawarga*, *ibarat kahèndak*, *tifoen riboet*, enz.

Het hoofdstuk der Maleische grammatica dat ik hierboven in een kort bestek behandeld heb, vervult daarin een voorname plaats. En dit is natuurlijk. De grammatica van elke taal, zij moge een Arische, een Semitische, een Polynesische of van welken stam ook zijn, heeft drie zaken te behandelen, hare klanken, hare woorden en hare zinnen. Waar er flexie in een taal bestaat treedt deze bij de woordleer op den voorgrond — evenwel alleen om haar belang — en de woordvorming komt achteraan als van minder practisch nut. Ook de lexicologie is een deel van dit tweede caput der grammatica, dat zich daar ook gedeeltelijk mede pleegt in te laten. Want de voornaamwoorden en telwoorden en ook een aantal partikels neemt zij, en met recht, een voor een in hare beschouwing op; immers deze maken voor het meerendeel een andere familie van woorden uit dan de overige en zijn ook niet zoo veel in aantal, dat zij aan het lexikon behoeven te worden overgelaten; hetwelk dan echter, ten gevolge hiervan, bij de behandeling dier woorden noodzakelijk met de grammatica in collisie komt. Maar waar de flexie ontbreekt, daar treedt de woordvorming in haar volle recht, zonder daarom nog op de grammatica van zulk een

taal een anderen stempel te drukken. De grammaticale beschouwing van zulke nog weinig gevormde talen leert ons eerst recht hoe stof tot geest wordt, hoe woorden die slechts een doode beteekenis, geen levenden zin hebben, tot woorden met zin kunnen worden in het logisch verband der rede en hoe eerst de woorden en woordgroepen tot rededeelen geworden de elementen zijn waarmede de logische analyse zich bezig houdt. Subject, object, praedicaat en dergelijke zaken staan buiten de grammatica. Het zijn algemeene denkkategorieën, die alle talen hebben uit te drukken in woorden. Ieder taalstam doet dat op zijne wijs en zoolang men die denkkategorieën en de logische en materieele elementen die een taal bezit, niet helder uit elkander houdt, kan er van geen begrip dier taal sprake zijn. Welke beteekenissen een woord heeft of kan hebben leert de woordleer, d. i. de etymologie en de lexicologie; welken zin het heeft in den volzin leert de logische analyse en daar de volzin der uitdrukking eener gedachte in woorden is, zoo moeten daarin steeds de denkkategorieën, het subject en het praedicaat met hunne bepalingen, kunnen worden aangewezen. Dit alles uitvoeriger uit te werken kan echter niet in het doel dezer inleiding liggen.

اب **ab**, een bus met een deksel dat er geheel over heen gaat.

أبا **aba**, I. (Arab. accus. van den nomin. *aboe*), vader.

II. zie *abar*.

أباً **iba**, Arab. het weigeren, ongehoorzaam zijn.

ابتداءً **ibtida**, Arab. het beginnen, begin. *Lilibtida*, om te beginnen.

أبتر **abtar**, Arab. met afgesneden staart.

أبجد **abdjad**, Arab. het a, b, dj, d, het alfabet; *děngan pěngatoeran abdjad*, alfabetisch.

أبد **abad**, Arab. wat zonder einde is, eeuwig van duur, eeuwigheid; ook *pada abad ini*, in deze eeuw.

أبدي **abadi**, Arab. eeuwig in de toekomst; أبدية eeuwigheid.

أبّر **abar** (ook **habar** en **aba**), iets, bijv. een schip, in zijne vaart tegenhouden.

أبو **aboer**, het verkwisten. *Orang aboeran*, verkwister. Vrg. *hamboer*.

أبراً **ibra**, Arab. het vrijstellen, kwijtschelden.

أبرص **abraç**, Arab. melaatsch.

أبرق **abrak**, Arab. mica, mariaglas.

أبس **aboes, haboes**, onderdeel van elke munt; denkbeeldig tiende gedeelte van een *timah* of *kěpeng*, waarvan 10 = 1 duit.

أبعد **ab'ad**, Arab. verwijderd.

أبغ **abang**, I. (ook **bang**), oudste broeder of zuster; oudere neef of vriend en in 't algemeen titel van beleefdheid jegens oudere onbekenden (in welk geval het gelijk staat met *intjik*), en ook jegens den oudere van twee echtgenooten. Zie ook *kakak*.

II. rood, in *batirang abang*, roode zwavel, zwavelarsenik.

أبغ **ěbang**, zie *bang*.

أبق **aboek**, meelachtige zelfstandigheid, stof in 't graan, molm; *a. gěrgadji*, zaagsel.

أبلر **abloer**, kristal; zekere medicinale heester = *lada pahit*.

أبله **abilah**, Perz. kinderpokken, het Mal. *katoemboehan*.

أبليس **iblis**, Arab. de duivel.

أبم **ěbam**, zie *bam*.

أبن **ibnoc**, Arab. zoon.

أبنتار **abantara**, zie *bantara*.

أبنوس **abanoes**, Arab. ebenus, ebbenhout.

أبو **aboe**, I. asch, zelden stof (zie *děboe*). *Oelar aboe* of *tědoeng a.* zekere zeer vergiftige slang; van twee *tjongka*-spelers, hij die bij het eerste spel zooveel verloren heeft, dat hij bij het tweede niet alle kuiltjes kan vullen (*těmpat aboe*, het kuiltje op het *tjongka*-bord, waar de uitgespeelde pitjes of katjes in gedaan worden, K.).

II. Arab. zie أبا I.

أبوي **abawi**, Arab. vaderlijk.

أبوي **aboewi**, Chin.? Chineesch hoofd van een plaats of gewest.

أبه **abah**, richting, inz. van iets dat zich voortbeweegt, bijv. een leger; het ergens heen dirigeren.

أبي **abi**, Arab. met minachting weigerend.

أبيد **abid**, Arab. eeuwig in de toekomst.

أبيض **abidl**, Arab. wit.

أبيمان **abeimana**, de beide openingen des lichaams voor de secretie.

أتار **oetara** (Skr. *oettāra*), het Noorden.

atama, zie **atam**, *oetama*.
atbab, Arab. het verzwakken, krachteloos maken.

attihad, Arab. het eensgezind, eendrachtig, zijn.

atar (Arab. *عطر*) een soort van welriekende zalf of olie. Het is dus niet hetzelfde woord als het Javaansche *atal*, in 't Mal. *rétal*, w. m. z.

atoer, het rangschikken, regelen, in orde brengen; het opzetten van een spel; het beredderen; verslag doen; verklaring afleggen. *Bëratoer*², naar rang. *Məngatoeri*, ook bijv. de soldaten in gelederen scharen. *Təmpat məngatoer hoeroef*, *məngatoerkan hoeroef*, letterzetterij; letterzetten.

atas, bovenste grens, bovenste oppervlakte; boven; over (t. w. gesteld over en derg.); *diatas angin*, boven den wind, westelijk; *nagəri jang diatas angin*, de landen van het Westen, Arabie, Europa; *n. jang diatas*², hooger op gelegene plaatsen, bijv., sprekende van Kanton, de meer noordelijk aan de oostkust van China gelegene plaatsen, HA.; berustende op, volgens, om: *atas sarengah Ibrahim*, *a. bəbərapa səbab*; ter verantwoording van: *atas patik*, dat rust op mij, daarvoor ben ik verantwoordelijk; *bəpirman ija atas lidah Omar*, door den mond van Omar; in (een aantal deelen) bij een verdeling, als berustende op zooveel deelen; in, bijv. *atas hal jang tərsəboet itoe*, in dat genoemde geval. Bij werkwoorden, zoo als zorgen, danken voor, macht hebben, denken over (peinzen op), getuige zijn van en ook tegen. Als bijw. daarenboven, nog daarbij. *Məngatas*, ook omhoog streven, zich boven anderen verheffen. *Bəratas*², ook disputeren over iets. *Atas-məngatas*, boven elkander opgestapeld zijn.

atisjnak, Perz. vurig, gloeiend.
attifaf, Arab. beschrijving, afbeelding.

attical, Arab. verbonden zijn, samenhangen. *Ittisalkan* = *sampeikan*.

atoeng, als een ton of boei op het water drijven; fladderen, van een vlinder; wankeelmoedig zijn.

ittifak, overeenstemming, eenstemmigheid.

atok, voor *datok*, w. m. z.
atap, dak; wat tot dak dient, inz. palmbladeren; (*roemah*) *atap*, (een huis) met atappen, d. i. van palmbladeren vervaardigd, dak, ook wel een huis geheel van palmbladeren gemaakt: *ada saboewah pondok atap kətjil*, *maka dindingnja poen atap*; *məsđjidnja atap dan saparo dindingnja papan*. *A. gadjah mənjoesoe*, zie op *gadjah*.

atel, zekere boom, die een geneeskrachtige gom geeft.

oetama (Skr. *oettāma*), best, uitmuntend.

atawa (Skr. *athāwā*), of.

itsbat, vaststellen.

atsar, Arab. spoor, gedenkteeken; *alasar* (meerv.), de gezegden en handelingen van Mohammed.

atskal, Arab. (meerv. van *ثقل*), last, zondenlast.

itsnein, Arab., twee, in *jaumoe'isnain*, Maandag. Verbasterd tot *sənen*.

idjab, Arab. verhooren, van een gebed. Ook *اجابة*.

idja en **idjadah**, milddadigheid.

idjarah, Arab. leon, werkloon.

idjazah, Arab. verlof, inz. tot het geven van onderwijs, diploma.

idjaç, Perz.? een soort van zwarte pruimen. *Idjasijah*, soep daarvan.

adjahan, zie *djahan*.

idjbar, Arab. dwang.

iddihad (verbasterd tot *dji:ihad*), Arab. inspanning, ijver, vlijt; bedoeling.

adjar, een boeda-leeraar (ook *adjar*²); onderwijs; leeren. *Koerang adjar* (ook *k. adjaran*), onbeschaafd, lomp; *kəras adjarnja*, hij onderwijst streng; *dəras adjarnja*, hij leert vlug. *Bəladjar*, bij iemand leeren; *məngadjar*, iemand leeren; *məngadjari*, iemand een les geven, bestraffen; *məngadjarkan*, iets aan iemand leeren; laten leeren. *Pəladjar*, leerling. *Pəngadjar*, onderwijzer.

اجرة **oedjrah**, Arab. loon, huur, rente.

اجنج **edjing**, zie *djing*.

اجنج **edjoeng**, zie *djoeng*.

اجق **adjak**, aanmoedigen, uitnoodigen, aansporen.

اجق **adjok**, nabootsen, nadoen om iemand te bespotten, iemand belagchelijk maken.

اجل **adjal**, Arab. vastgestelde termijn, inz. de vooruitbepaalde tijd van iemands dood: *adjalkoe hidoep*, mijn levensende.

اجلي **adjla**, Arab. helder en duidelijk, bijv. een bewijs.

اجماع **idjma'**, Arab. verzamelen, te zamenbrengen, overeenbrengen; overeenstemming, vergadering.

اجمال **idjmal**, Arab. kort begrip. *Idjmal-kan*, optellen; een kort begrip van iets geven.

اجمعون **adjma'oena**, Arab. (meerv. van *adjma'*) allen.

اجون **adjoen**, het verst verwijderd van het doel, zoo als een kogel bij het schijfschieten, een stuk geld, dat naar iets heen gegooid wordt.

اجناس **adjnas**, Arab. meerv. van *djenis*. Ook: alles wat men bezit, uitgezonderd geld: *toehpatoe'ladjnas*, keurig kleinood.

اجوجه **adjoedjah**, klappen, kwaadspreken, klikken.

اجودية **oedjoediah** = *وجودية*.

اجرف **adjoef**, Arab. hol, ruim.

اجي **adji**, Arab. *hadji*? I. het lezen, voorlezen, van den Koran; godsdienstig onderwijs ontvangen, daarin bestaande dat men den Koran leert lezen; schoolgaan in 't algemeen; tooverformulier, toovergebed. *Mengadji*, met of zonder bijvoeging van *Koran*: den Koran lezen, voorlezen, en *mengadji do'a* of *membatjakan do'a*, gebeden opzeggen; *b'ladjar mengadji*, leeren Koran lezen. *Mengadjikan*, in iets onderwijs geven; den Koran laten voorlezen. *Pengadjian*, een voorlezing van den Koran; school. Vrg. *adjar*, *kadji* en *hadji*.

II. vorst; *sangadji*, titel van aanzienlijke vassallen of afhankelijke vorsten. *Boeroeng adji*, zekere mythische vogel. *Pakoe adji*, zie *pakoe*. *Mengadjikan*, iemand *adji* noemen, hem als *adji* bejegenen.

III. Jav. = *harga*.

اجير **adjir**, Arab. een die loon trekt, voor loon werkt.

اجار **atjara** (Skr. *atjara*), rechtsquaestie; rechtsuitspraak: *hari a.*, rechtsdag.

اجت **atjita**, zeer fijne witte rijst.

اجر **atjar**, Perz. ingemaakt zuur; *a. ikan*, visch in zuur; *a. rampei*, mixed pickles, atjar tjampoerado.

اجنج **atjang**, bode, kondschapper?

اجنج **atjoeng**, zie *katjoeng*.

اجف **atjap**, I. tot aan het boveinde in iets stekend, bijv. een sloephaak in den modder, een kris tot het gevest in het ligchaam, een huis tot den drempel in het water.

II. *atjap kali*, dikwijls; *atjap²*, gezwind, *mengatjapkan*, bespoedigen.

اجم **atjoem**, het iemand heimelijk tegen een ander ophitsen.

اجو **atjoe**, het met den vinger of met opgeheven wapen dreigen; het tegen elkander houden, ter vergelijking. *Atjoewan*, model: plantekening, gietvorm, leest.

اجه **atjah**, het in schijn iets doen om later iets anders te doen; een schijnaanval doen op iemand.

اجه **atjih**, zekere kleine boombloedzuigers?

اجي **atji**, wellicht, bijgeval; als vraag: zal het zoo het geval zijn? is het goed zoo? het er in toestemmen dat iets gebeurt. *Mengatjikan*, doen gebeuren.

احاطة **ihatah**, Arab. omgeven, omring.

احتساب **ihtisab**, Arab. toerekening.

احتشام **ihtisjam**, Arab. eerbied.

احتكار **ihitkar**, Arab. opkopen van graan.

احتمال **ihitmal**, Arab. dragen.

احد **ahad**, Arab. een; *hari ahad*, Zondag.

احداد **ihdad**, Arab. rouwbedrijven door het afleggen van alle sieraden.

احدية **ahadjiah**, Arab. eenheid, eensgezindheid.

احرام **ihram**, Arab. banvloek; onwettig; **ahram**, meerv. van *حريم*, de Mekkaansche pelgrimskleeding.

احسان **ihsan**, Arab. weldadigheid.

احمد **ahmad**, Arab. lofwaardig.

احمر **ahmār**, Arab. rood.

احمق **ahmak**, Arab. zinneloos.

احوال **ahowal**, Arab. meerv. van حال, w. m. z.

احياء **ihja**, Arab. levend maken.

اخاذة **achadzah**, Arab. leengoed.

اخبار **ichbar**, bekend maken; **achbar**, meerv. van خبر, w. m. z.

اختصار **ichtšar**, Arab. kort begrip.

اختصاص **ichtšaç**, Arab. eigen zijn.

اخلاص **ichtilas**, Arab. wegrooven, wegkapen.

اختلاف **ichtilaf**, Arab. verschil, afwijking, overtreding uit vergissing.

اختيار **ichtijar**, Arab. vrije keus, vrije beschikking; keus der middelen voor iets; de bezorging der middelen; de middelen zelve; beraadslaging daarover; raad, oordeel. *Apa iktijar kita*, wat zullen wij doen? *Měngiktijarkan*, een keus doen, de middelen beramen voor iets; iets behandelen.

أخذ **achidz**, Arab. ontvanger, overnemer.

أخر **achir**, Arab. laatste; einde; *akirnja*, ten slotte. *Ila akirihi*, tot het einde, en zoo voorts. *Měngakir*, achter aan komen, te laat komen; *měngakirkan*, achteraanstellen.

أخرة **achirah**, Arab. het toekomstende leven; *doenja akirah*, in dit en het volgende leven.

أخضر **achdlar**, Arab. groen, donker groen.

أخفا **ichfa**, Arab. verbergen.

أخلاص **ichlaç**, Arab. oprechtheid.

أد **ada**, zijn, wezen, in wezen zijn, bestaan; leven; gebeuren; er is, d. w. z. er is reden dat. *Ada kapadakoe*, *ada bagikoe*, ik heb: men zegt in dezen zin ook bijv. *ada wang saja* en *saja ada wang*. *Saboewah prahoe ada toedjoeh orang*, waarin waren, of met, zeven man. Het wordt ook zóó gebruikt, vooral gaarne met *lah* en aan het begin van een zin, dat de geheele zin er het subject van is en daardoor aangewezen wordt als in werkelijkheid zoo zijnde, tegenovergesteld aan *tijada*, en dus een affirmatief redewoordje, waarvan wij in onze taal geen aequivalent hebben. *Adanja* of *dimikijanlah adanja*, doorgaans aan

het einde der zinnen, soms ook wel bij een subject van den eersten of tweeden persoon, *ada koe*, *adamoe*, insgelijks een affirmative formule. *Pěrkara jang tijada adanja*, onbestaanbare zaken. *Adakah* dient om den geheelen zin vragenderwijs voor te stellen, wanneer er geen bijzondere nadruk op een ander woord er van valt, dat dan *kah* achter zich vereischen zou. Ook beteekent *adakah*, is het mogelijk? hoe is het mogelijk! hetgeen doorgaans met meer nadruk door *ada²njakah* wordt uitgedrukt. *Ada... ada, ada... dan*, zoowel... als; *ada jang*, *jang ada*, *ada jang dapat*, somtijds; sommige; *adakala*, *adakalanja*, somtijds; *adapoen* (eigenlijk: de zaak is, = *bahoewa*), zie eens! luister! nu (het fr. or), maar; hoe! wat! (bijv. *adapoen pěkataänmoe jang tjongkak ini!* wat spreekt gij trotsch!) wat betref; somtijds wordt het met *adalah* verwisseld. *Běrada*, hebben, rijk zijn, bijv. *siapa jang bėrada oewang sabanjak itoe*, wie is er die zooveel geld heeft? *Měngada*, met dingen voor den dag komen, die niet te pas komen; een voorkomen boven zijn stand aannemen; *měngadukan*, er doen zijn, scheppen, leveren. *Kaüdaän*, het wezen, het bestaan, de toedracht der zaak = het Arab. *hal*.

أدب **adab**, Arab. beschaafdheid, beschaafde manieren.

أدر **adar**, **oedar**, op jaren komende?

أدر **oedara** (Skr. *ādharma*), de lucht, atmospheer; ook = *langit*.

أدرج **adiradja** (Skr. *ādirādja*, hoogste vorst), een vorstelijke titel. *Radja* of *maharadja adiradja*, wordt uitgesproken en gespeld *radja* of *maharadja diradja*.

أدریس **idris**, Arab. Henoch.

أدس **adas**, fenkel, ook *adas pėdas*, in tegenoverstelling van *adas manis*, anijs. *Adas tjina*, *illicium anisatum*.

أدع **adang**, I. het op weg afwachten van iemand. *Pěngadang*, ook plaats, waar verscheidene wegen zamenkomen en die dus geschikt is om iemand aftewachten.

II. *měngadang²*, de rijst op een wan heen en weerschudden, om de groote korrels aftezonderen, K.

ادف **ədap**, ook **dap**, een soort, van tamboerijn.

ادفات **adipati** (Skr. *ādhipāti*, opperste heer) titel van hooge staatsdienaren. Ook *dipati*. Zie *adiradja*.

ادشون **adapoen**, zie onder *ada*.

ادتن **adik**, jongere broeder of zuster; benaming van toegenegenheid jegens jongere lieden in 't algemeen, maar inzonderheid door den man jegens zijne vrouw gebruikt. *Adak-bèradik*, broeders (of zusters) zijn. Van voorname personen zegt men *adinda*.

ادن **adoen**, keurige, nette opschik, van de kleeding on geheel het uiterlijk. *Bèradoen*, à-quatre-épingles zijn. *Pèngadoen*, een fat.

ادن **adon**, het tot deeg mengen; het tot een mensch, een man vormen. *Adonan*, deeg, beslag. Uit het Jav. blijkt dat het woord afkomt van *adoe* II.

ادنند **adinda**, zie *adik*.

ادو **adoc**, I. het slapen, rusten, van een vorsteljk persoon; gestorven zijn, van vorsten, ook *mangkat bèradoe*

II. het tegen elkander doen vechten, van dieren, ook van menschen of zaken, en, met woorden, doen disputeeren; het zich beklagen, klacht. De grondbeteekenis, gelijk uit het Jav. blijkt, is tegenover iets of iemand anders. *Mèngadoe ajar dèngan garam*, vergeefsche moeite doen; *mèngadoekan*, een zaak voor den rechter brengen.

ادوة **adoch**, en

ادوهي **adochei**, ach! helaas! zoowel bij smart, als bij liefdesmart; ook bij pijn en bij verwondering: au! hé! *Mèngadoeh*, weeklagen. *Adoehanang* (voor *adoeh anak*, och lieve kind!) uitroep van medelijden.

ادهم **adham**, Arab. zwart, zwartgroen.

ادهي **adi** (Skr. *ādhi*), uitmuntend, ook in de zamenstellingen *adiradja*, *adipati*.

اديب **adib**, Arab. beschaafd, wel opgevoed.

اذان **adzan**, Arab. aankondiging van het uur des gebeds.

اذكار **idzkar**, Arab. vermelding van Gods naam; doen gedenken aan iets.

اذكار **idzkar**, Arab. herinnering, vermelding.

اذلق **adzlak**, Arab. scherp; welsprekend.

اذن **idzin**, Arab. toestemming, verlof.

ارا **ara**, I., algemeene naam van de boomen, die tot de *ficeae*, vijgeboomen, behooren en gaaf-randige bladeren hebben. Soorten zijn: *a. rimba* of *kajoe ara*, de grootste soort, die ook op andere boomen groeit, die hij dan, grooter wordende, door zijne wortels doodt; van daar het spreekwoord: *pindjam kajoe ara*, een leenen als dat van de *kajoe ara*, zoo als namelijk van de inlandsche vorsten gezegd wordt met betrekking tot hen van wie zij iets heeten te leenen; *ara kèlèboek*, een soort, waarvan de vruchten het meest op de Europeesche vijgen gelijken; *ara si-alang*, *ara makanan poeni*.

² Ook naam van andere planten, zoo als *ara djangkèit*; *ara èmas* en *ara perak*, twee soorten van parasiet gewassen; *ara tanah*, een saprijk plantje, dat in de geneeskunde gebruikt wordt; *ara boeta* of *ara loemoet*, een mosachtig plantje (zie II).

Zekere eetbare rivierisch.

II. (het Arab. **عرا**, streek, kant), richting, strekking; plaats, waarheen de richting is; ligging, gelegen zijn, in die of die richting; trachten, streven; in den richting, naar den kant van. *Mèngarakan*, een richting geven; aan het werk zetten, van arbeiders. *Daoen ara tanah*, zekere kruipplant, waarvan de bladeren tegen den ringworm gebruikt worden.

ارادة **iradah**, Arab. de wil.

ارباب **arbab**, Arab. meerv. van **رب**.

ارباب **arbab**, zie *rabab*.

اربع **arba**, Arab. vier; *hari arba*, Woensdag.

ارت **arta** (Skr. *ārtha*), goederen, rijkdom, schatten; *arta bènda*, zie *bènda*.

ارت **erti** (Skr. *ārtha*), zin, beteekenis, meening; *ertiinja*, dat wil zeggen; *orang erti*, een schrander mensch; *tijada bèrerti*, zonder zin; *mèngerti*, den zin van iets begrijpen; *mèngertikan*, den zin van iets uitleggen. *Kaertian*, verstaanbaar, begrijpelijk. *Pèngerti*, verstand, begrip. *Saerti*, van denzelfden zin als iets.

ارت **arit**, zacht gekromd. *Piarit* (Jav.?) speer of harpoen om visch te steken.

ارت **ĕrat**, ook **rat**, vast ineen, bijv. van den aangestampten grond; vast, hard, van het lichaamsvleesch; strak aangehaald; dicht op elkaar gedrongen, zoodat zij een ondoordringbare massa vormen, van menschen. *Rat*², ook hard werken, K.

ارتوان **artawan** (Skr. *arthavān*), rijk, een die arta's heeft.

ارت **irits**, Arab. erven, erfenis.

ارتچ **artja**, zie *rĕtja*.

ارتحم **arham**, Arab. genadig.

ارتدي **oerdi**, ons order.

ارتز **araz**, Arab. pijnboom, ceder enz.

ارتس **aras**, zie *haras*.

ارتس **aris**, aangezette zoom, belegsels, stootkant: *djaring bĕrariskan rotan*, een net met een rand van rotting; *tali aris*, lijk, d. i. touw om een zeil vastgenaaid.

ارتس **ares**, ons arrest.

ارتسال **irsal**, Arab. zending, apostelschap.

ارتشاد **irsjad**, Arab. leiding langs den rechten weg.

ارتشداك الله **arsjadaka-'llah**, God leid U op den rechten weg! hetgeen men iemand toewenscht, die zich in eenig gevaar gaat begeven.

ارتچ **arang**, I. doove kool, inz. houtskool; *arang para*, roet, *a. batoe* of *b. arang*, steenkool; *kajoe arang*, ebbenhout; *bĕnang arang*, timmermanssnoer om zwarte lijnen te maken; *arang di moeka*, schande: *mĕmboeboeh arang pada moeka*, schande aandoen; *mĕmboewang*, *mĕmbasoehkan*, *mĕngapoestan a. di moeka*, de schande uitwischen. *Pĕrarangan*, kolenbranderij.

II. *arang*², een soort van stag op Indische vaartuigen van de hoofdmast naar de voormast.

ارتچ **aring**, I. gekruld of getand versiersel eener kris, loopende van de gandja schuins naar het lemmer.

II. sterk riekend of stinkend, bijv. een waterplaats. *Mĕngarngkan*, een pikant geurtje aan iets geven, zoo als bijv. de trassi (*bĕlatjan*) aan sommige spijzen doet.

III. *aring*², zekere eetbare plant, beter *oerang aring* (een soort van plant, waarvan de bladeren gebruikt worden om kwikzilver te wasschen, K).

ارچ **aroeng**, I. het waden, doorwaden. *Aroengan*, de diepe zee. *Aroeng²an*, doorwaadbare plaats, wadde.

II. tenger, slank, van leest. Vrg. *ramping*.

ارچ **ĕrang**, stenen, kernen van pijn.

ارتف **arip**, slaperig zijn; toevallen van slaap, van de oogen. *Pĕmarip*, een slavine om den vorst in slaap te maken.

ارتق **arak**, I. het met staatsie zich ergens heen begeven of ergens heenbrengen. *Pĕngarak angin*, statig voorttrekkende zware wolken; *p. gantoeng*, plotselinge regenvlaag. *Pĕrarakan*, statige optocht; staatsiewagen. *Arak²an*, allerlei muziekinstrumenten, al wat bij een optocht behoort, bijv. *kĕndang arak²an*.

II. *arak*. *Pĕrarakan*, arakstokerij. *Pĕngarakan*, de gezamenlijke gereedschappen daarvoor noodig.

ارتق **arlk**, Arab. wakend, slapeloos.

ارتق **aroek**, het trouw zweren door het uitvoeren van een soort van krijgssdans, een oorspronkelijk Boegineesche, doch ook in enkele Maleische staten voorkomende gewoonte, waarbij men zich bij het toespreken van den vorst van de voornamwoorden *ĕngkau* en *akoe* bedient: *orang Boegis itoe bangsa pĕraroeck*, de B. zijn een volk dat de gewoonte heeft op die wijs trouw te zweren. Vrg. *tjakap*.

ارتق **ĕrik**, het klagend schreijen van pijn of droefheid.

ارتقي **arka**, Arab. zwak.

ارتقین **arĕkian**, vervolgens, daarop.

ارتق **arga** (Skr. *argha*), waarde, prijs; geld dat iets opbrengt.

ارل **aral** (het Arab. *عرض*), toevallig beletsel, dat iemand verhindert zijn voornemen ten uitvoer te brengen.

ارم **aram**, het iemand in 't oog houden of nagaan, bijv. een dief. *Aram²*, stelling, zoo als men bijv. gebruikt bij het bouwen van huizen of schepen; noodladder; bankje waarmee de matroos, die de mast moet teeren, wordt op- en neergelaten; bootsmansstoeltje.

ارم **ĕram** (ook **ram**), het ineengedoken zitten, bijv. van een vogel op eijeren, broeden;

het nederknielen van een olifant. *Měngëramkan*, eijeren laten uitbroeden.

ارماد **armada**, Port. vloot.

ارن **aron**, het omroeren van iets met iets anders, bijv. half gaar gekoolte rijst met kokosmelk, deeg met gist. *Aronan*, omroersel. Gw. *harau*, en zie ook *adon*.

ارن **oerna** = *wërna*.

ارنغسن **ariningsoen**, Jav. eig. mijn jongere zuster: een liefkozingswoord, zusjelief.

ارر **ëroe**, de kasuarine, *casuarina litorea*. Ook **roe**.

ارواح **aroewah**, Arab. (meerv. van *roeh*), zaliger, wijlen, bijv. *aroewah soeltan*; de feesten, die ter eere der afgestorvenen, den 3en, 7den, 40sten en 100sten dag na het overlijden, soms ook jaarlijks (zie *kěndoeri*) worden gehouden. *Makan a.*, zulk een feest viere. *Aroewahkan*, met zulke feesten gedenken.

ارود **aroeda**, Port. wijnruit.

اروان **aroewan**, naam van een rivierisch, elders *ikan gabces* geheeten. *A. tasik*, zekere zeevisch en zekere kruipende plant, waarvan de bladeren tegen den uitslag gebruikt worden, dien het eten van dien visch soms veroorzaakt (wanneer de *aroewan*-visch groot is heet men hem ook *boedjoek*, K.).

ارء **arah** = ارء II.

اري **ari**, I. zekere vergiftige zeeslang: *roempoet oelar ari*, ook *tampoeng ari*, zekere geneeskrachtige plant.

II. *ari*², de onderbuik, de liezen.

III. ook **iri**, Arab. stal; voederbak; paal en touw om een beest vast te binden.

IV. *koelit ari*, dun vliesje, velletje, blaasje, K.

اريس **aris**, Arab. landbouwer.

اريس **ëris**, de van binnen zachte stam van de pisang en andere planten. Ook **ërijas**.

اربع **ëring**, een soort van valk, K.

ازاد **azad**, Perz. vrij van gebreken.

ازالة **izalah**, Arab. het doen ophouden, een einde aan iets maken.

ازل **azal**, Arab. eeuwigheid zonder begin.

ازلي **azall**, Arab. van alle eeuwigheid, eeuwig.

ازهر **azhar**, Arab. schitterend.

أس **as**, Perz. myrthe.

أس **is**, zie *his*.

أس **asa** I. (Skr. *āsā*) hoop, verlangen; *poeto*s of *hilang asa*, geen hoop meer hebben. *Měng-asakan tēkak*, het gehemelte doen verlangen, d. i. door slechts even van iets lekkers te proeven naar meer begeeren; zoo ook *tēkak asa*², mijn eetlust is opgewekt. *Djangan asa*²*an*, koester geen ijdele hoop.

II. munt (de plant) K.

أس **ësa** (te Riouw is de uitspraak, volgens K., **asa**) eenig, enkel; een; *toehan jang ësa*, God; *koerang ësa saratoes*, honderd min één; *ajika tinggal ësa*, zoo er maar één overblijft; *ësalah kamoe*, pakt u weg! *měngëasakan*, als eenig erkennen; ook wegleggen, apart leggen. *Kaësa*, *kësa*, in de eerste plaats.

اساس **asas**, Ar. grondslag van een gebouw.

اساء **oesaha** (Skr. *oetsāha*) inspanning, arbeid; *ajar oedjan dan ajar oesaha*, regenwater en put- of rivier- (eig. door arbeid verkregen) water; *běrniaga atau bëroesaha*, van den handel of van den arbeid leven; *bëroesaha sawah*, rijstvelden bewerken. *Měngoesahakan*, moeite doen voor iets, werk maken van iets; *m. dirinja*, zich inspannen. *Përoesaha*, werkmán; *pěngoesaha*, bewerker. *Përoesahañ*, arbeid, moeite, inspanning; *pěngoesahañ*, bewerking.

اساهن **asahan**, soort van Oost-indisch baptist, minder fijn dan *tjipoek*.

است **asta**, zie *hasta*.

است **asoet** (Ar. *asud*) het kwaad stoken, opstoken.

استاذ **oestadz**, Perz. meester.

استاك **astaka**, troon, die bij feestelijke gelegenheden gebruikt wordt; stoep, balkon, pui. Het komt echter dikwijls zoo voor, bijv. met voorafgaand *pagar*, dat men eerder, aangezien men ook *astakoe* geschreven vindt, aan het Skr. *astakona*, octagoon, zou denken en fort willen vertalen. Zie *astakona*.

استان **astana**, Perz. huis, verblijfplaats, wanneer van vorsten gesproken wordt; ook wel harem in *isi astana*; grafplaats (Jav.?).

استباجة **istibadjah**, Ar. geoorloofdverklaring.

- استبرأ** **istibra**, Ar. kwijtschelding.
- استتابة** **istitabah**, Ar. uitnoodiging tot bekeering.
- استئذنا** **ist'itsna**, Ar. uitzondering, uitsluiting.
- استجابة** **istidjabah**, Ar. verhooring van een gebed.
- استكلاف** **istihlaf**, Ar. iemand den eed opleggen.
- استخارة** **istichara**, Ar. *Sembahjang i*, gebed na het plegen van een misdrijf om door eenige ingeving te worden geleid tot het goede.
- استخلاف** **istichlaf**, Ar. tot zijn plaatsvervanger benoemen.
- استدراج** **istidradj**, Ar. het allengs naderbij brengen.
- استدراك** **istidrak**, Ar. zich herstellen.
- استراحة** **istirahah (istrihah)**, Ar. rusten, zijn gemak of rust nemen; uitgerust zijn; *bëristirahah*, rustend zijn, ontheven zijn van een betrekking.
- استردال** **istirdzal**, Ar. als slecht beschouwen, verachten.
- استري** **istri**, Skr. *stri*, getrouwde vrouw, echtgenoot, inz. in den meer deftigen stijl, *soewami dan istri*, man en vrouw, doch ook *laki istri*.
- استسلام** **istislam**, Ar. onderwerping, overgaaf.
- استطاعة** **istita'ah**, Ar. gehoorzaamheid; vermogen, invloed bij iemand.
- استطالة** **istitalah**, Ar. lang zijn, zich verlengen.
- استظهار** **istithar**, Ar. achter den rug houden om te verdedigen.
- استعادة** **isti'adah**, Ar. gewoonte; zie op *'adat*.
- استعانة** **isti'adzah**, Ar. zijn toevlucht nemen tot God.
- استعارة** **isti'arah**, Ar. leenen, ontleenen; metaphora.
- استعانة** **isti'anah**, Ar. om hulp vragen.
- استعداد** **isti'dad**, Ar. berekend zijn voor iets; bekwaamheid.
- استعلاء** **isti'la**, Ar. zich verheffen; reeds hoog staan, van de zon.
- استعمال** **isti'mal**, Ar. gebruiken.
- استغاثة** **istigratsa**, Ar. hulp inroepen.

- استغراق** **istigrak**, Ar. overdrijven.
- استغفار** **istigfar**, Ar. om vergeving vragen met de formule *astagapir'lah*, God vergeef mij, eig. ik vraag Allah om vergiffenis. In het Mal. gebezigd als uitroep en ook verkort tot *astaga*.
- استنغر** **istinggar, s'etinggar**, het Port. *espingarda*, een ouderwetsch schietgeweer, lontgeweer.
- استغني** **istanggi, s'etanggi**, Ar. zeker reukwerk om te branden, het Skr. *aštangga*, d. i. uit acht deelen bestaande, t. w. witte suiker, suikerriet, aloëhout, sandelhout, muskus, witte benzoë, rasamala-olie en kastoerihout. Op Riouw maakt men echter tusschen *istanggi* en *doepoe* geen onderscheid, K.
- استفاضة** **istifadlah**, Ar. verspreiding van geruchten.
- استفهام** **istifham**, Ar. ondervragen, kennis zoeken.
- استقامة** **istikamat**, Ar. behoorlijke gesteldheid; goede gezindheid.
- استقرار** **istikrar**, Ar. bevestiging.
- استكون** **astakona** (Skr. *aštakona*), achthoek; veelhoek; kruisvormig gebouw; ordekrans; soort van diadeem; soort van doos voor reukwerk. *Roemah bërastakoena*, een huis (in dat geval *katjapoeri* geheeten, zie *katja* II.) met vier vleugelgebouwen (*tjabang*) in het midden van elke zijde; *nasi bërastakoena*, rijst bij feestelijke gelegenheden achtvlakig opgemaakt.
- استلام** **istilam**, Ar. vrede maken.
- استمتاع** **istimta'**, Ar. gebruik, genot.
- استمبوا** **istimewa**, (Skr. *stäm ewa*, laat het ook zijn?) voornamelijk, althans; zooveel te meer; *sëlång... lagi, istimewa poela*, terwijl... hoeveeltemeer; allermeeft; zooveel te minder. *Soerat istimewa ini*, deze bijzondere brief. *Mëngistimewakan*, bijzonder doen uitkomen.
- استندجا** **istindja**, Ar. reiniging na het doen eener behoefte.
- استواء** **istiwa**, Ar. gelijkheid, parallelie.
- استوري** **istoeri**, historie, praatje, relletje.
- استهزاء** **istihza**, Ar. uitlachen, bespotting.
- استهلال** **istihlal**, Ar. ophelderen, opklaren; oppellen van tranen.

استينا istina (het Ar. *istitsna*) eerbiediging van iemands rechten, het behandelen van iemand zooals hem toekomt.

استيناف istinaf, Ar. beginnen.

اسد asad, Ar. leeuw.

اسرار israr, Ar. verbergen; **asrar**, meerv. van *sir*, geheim.

اسراف israf, Ar. verkwister.

اسيغ asing, afzonderlijk; eigen, voor zich apart; vreemd; *nagëri asing*, vreemde landen; *orang asing*, vreemd mensch; iemand apart, bijv. als oppasser. *Mëngasingkan*, uit elkaar houden; onderscheid maken tusschen, niet gelijk stellen, bijv. rijken en armen, HA.; *m. dirinja*, zich afzonderen. Van hier ook *masing* w. m. z.

استع esang; *mëngësang*, den neus snuiten met de vingers. K.

اسفل asfal, Ar. laag, gemeen.

اسف asap, rook; damp, stoom; smeulend vuur; het rooken, bijv. visch; door rook verdrijven, bijv. muskieten: *kapal asap*, *pësawat asap*, stoomboot, stoommachine. *Bintang bërasap*, ko-meet.

اسق asak, het aanstampen, instampen, inklemmen; volstoppen, bijv. een zak; verdringen, wegdringen; rijst al aanstampende tot een grooten hoop maken; *anak² asak*, opgevulde pop. *Bërasak*, elkaar verdringen. *Tërasak*, vast tusschen iets ingeklemd zijn. *Mëngasakkan kris kahadapan*, zijn kris naar voren duwen, HP.

اسق asik, ongestadig, van een vlieger; niet blijven zitten, van menschen.

اسكندر iskandar, Ar. Alexander.

اسكي askel, aangenaam, vrolijk? Op Riouw onbekend.

اسلام islam, Ar. overgave aan God; naam van de Mohammedaansche godsdienst; ook = *orang islam*, een Mohammedaan.

اسم asam, zuur om ijzer en staal in te wrijven tegen roesten, bijv. limoensap; naam van verschillende soorten van wilde manggaboomen en ook voor geheel andere boomsoorten met zure vruchten, zoo als bijv. *asam djawa*, tamarinde, *asam garam*, zure vrucht of ander zuur met zout als toespijs bij de rijst; naam van een

boom. *Asaman*, wat op asam gelijkt; acidum; een soort van polygonium, die eenigzins op de tamarinde gelijkt. *Pëngasam*, het zuur als diennende om in te wrijven. *Asam²an*, zuren, waaronder bijv. ook de ananas gerekend wordt. Van hier *masam*, w. m. z. (K. geeft de volgende planten op: *asam paja* en *a. këloebi*, die op moerasige plaatsen groeijen, wier bladeren voor daken worden gebruikt en wier vruchten gegeten worden; *asam gëloegoer*, een soort van zwarte tamarinde; *a. bëšëmbi*, een soort van rubiaceë; *a. holanda*, hibiscus sabdariffa).

اسم isim, Ar. naam.

اسماء asma, Ar. meerv. van het voorgaande.

اسمار asmara (Skr. *smāra*), de god der liefde; mingenot.

اسن asin. Van daar *masin*, w. m. z. *Asinan*, in het zout gelegde groenten of vruchten, K. *Asin²*, zekere boom, waarvan de bladeren tot polijsten gebruikt worden.

اسنين isnen = اننين.

اسناد isnad, Ar. het noemen van zijn zegslieden.

اسود asoed, Ar. zwart.

اسه asah, het door wrijving op of met een ruwe oppervlakte afslijpen; wetten, aanzetten, bijv. een mes, de tanden; fijn afkrabben, bijv. met een stuk glas, van wat niet fijn te stampen is, zooals een geneeskrachtige wortel of bast; fig. fijn beschaven, polijsten. *Batoe pëngasah*, slijpsteen.

اسه asoh, het oppassen, zooals bijv. een klein kind. *Pëngasoh*, oppasser; kindermid; *pëngasoh basah këring*, p. voor nat en droog, d. i. voor alle behoeften, behalve het zogen. *Inang pëngasoh*, gouvernantes en kindermiden. *Asoh²*, naam van een eetbaren zeevisch.

اسي asel, verwormd, bijv. rijst, gedroogde vruchten, beschuit en derg.; vermold.

اسيا oesija (Skr. *ājoesja*) leeftijd, ouderdom.

اشارة isjarat, Ar. werk, regel, les om te onthouden. *Isaratkan*, door wenken of gebaren te kennen geven; bevelen geven.

اشتغال isjtigral, Ar. ergens meè bezig zijn.

اشراق isjrak, Ar. opkomen van de zon.

اشراك **isjrak**, Arab. deelgenoot maken.
 اشعار **isjar**, Arab. merken of teekenen van een offerdier; optooijen.
 اشمام **isjman**, Arab. het op nauwlijks hoorbare wijze uitspreken.
 اشياء **asjja**, Arab. meerv. van شي.
 اصح **açah**, Arab. echt.
 اصطلاح **içtilah**, Arab. kunstern.
 اصفر **açfar**, Arab. geel; een gele = *orang roemi*; een geel paard.
 اصل **açal**, Arab. oorsprong, oorspronkelijke toestand; *asal toemboeh*, grondwoord; *orang asal nagëri*, inboorlingen; *bahasa asal*, grondtaal; *boenji asal*, oude uitspraak; *pëkain asal Mëljajoe*, de echt Maleische kleeding; *orang bërasal* of *orang asal bërasal*, lieden van afkomst; *asal oesoel*, afkomst; *asalnja*, oorspronkelijk. *Asal* en *asalkan*, mits, zoo maar.
 اصلي **açli**, Arab. van afkomst, van adel.
 اصم **açam**, Arab. doof.
 اصول **oeçoel**, Arab. meerv. van اصل, beginselen; geëvenredigd. Ook een woordje van liefkozing; *o. jang indah, toewanlah oesoel poetih jang soenggoeh*.
 اصيل **açil**, Arab. in geworteld.
 اضافة **idlafat**, Arab. verbinden, aanhechten, bijvoegen.
 اضباط **idlbát**, Arab. een woord van klinkers voorzien.
 اضراب **idlrab**, Arab. intrekken van een gezegde.
 اضرار **idltirar**, Arab. dwang.
 اضلال **idllal**, Arab. verleiden, doen dwalen.
 اطباق **itbak**, Arab. bedekken; **atbak**, meerv. van طباق.
 اطلاق **itlak**, Arab. het verstooten der vrouw.
 اطللس **atlas**, Arab. satijn.
 اطهر **itahoeer**, Arab. reiniging.
 اظهار **itlhar**, Arab. openbaren.
 اعتبار **itibar**, Arab. tot voorbeeld nemen.
 اعتدال **itidal**, Arab. geëvenredigd zijn.
 اعتقاد **itikad**, Arab. gelooven.
 اعتكاف **itikaf**, Arab. bestendig zijn, gedurig doen.

اعتباد **itimid**, Arab. zich verlaten, vertrouwen.
 اعتياد **ititjad**, Arab. gewoonte.
 اعداد **idad**, Arab. rekenen tot iets, onder het getal van; **a'dad**, meerv. van عدد.
 اعدار **idzar**, Arab. besnijdenis; **a'sar**, meerv. van عذر.
 اعراب **irab**, Arab. duidelijk spreken.
 اعسار **isar**, Arab. dringen tot betaling.
 اعظم **a'lam**, Arab. groot, grootsch, statig.
 اعفاف **ifaf**, Arab. het voorkomen van uitspattingen.
 اعلم **a'lam**, Arab. kundig, best wetend: *Allah a'lam*, God weet het 't best.
 اعلي **a'la**, Arab. hoog.
 اعم **a'am**, Arab. algemeen.
 اعوذ **aoedzoe**, Arab. ik neem mijne toevlucht, in formulen als bijv. *aoedzoe billahi min asseitani 'rrahimi*, ik vlucht van den gesteenigden duivel tot God.
 اعور **a'oer**, Arab. eenoogig.
 اغائة **igratsa**, Arab. bijstand, hulp.
 اغلف **agralaf**, Arab. meerv. van غلف, van waar het Mal. *koeloep*.
 اغ **ang**, zie *hang*
 اغت **angat**, zie *hangat*.
 اغت **angit**, zie *hangit*.
 اغت **angoet**; *mëngangoet*, mijmer, suffer, K.
 اغر **angoer**, Jav. liever willen = Mal. *rëmak*. *Angoerlah koela disoeroehkan përgi mëngalahkan nagëri orang*, HT. Men zegt ook *angoeran*.
 اغراون **angrawan**; *kajoe a.*, een soort van timmerhout voor schepen.
 اغسان **angsana**, ook **sana**, de *angsana* of *sônô*-hontboom, *pterocarpus sp.*, die een welbekend meubelhout levert, ook wel zonnehout, en in de Molukken *lingoa*-hout, geheeten.
 اغست **ingsoet** (ook **isoet**), het beetje voor beetje over een vlakte schuiven, bijv. kinderen, die nog niet loopen kunnen over den vloer; opschuiven, opschikken, langzaam voortgaan, van een schip bij weinig wind; het iets eventjes van zijn plaats schuiven.
 اغسر **angsoer**, het bij kleine eindjes, langzaam aan, voortrukken, vorderen; van een schuld:

door afbetaling langzamerhand minder worden. *Angsoeran*, wat in mindering betaald wordt. *

اڠسڠ **ingsang**, zie *insang*.

اڠسڠل **engsel**, ons hengsel; scharnier.

اڠسڠن **ingsoen**, Jav. ik, van vorsten.

اڠسڠوڪا **angsoka** (Skr. *asōka*), de *pavetta indica*, een boom die fraaije, welriekende bloemen draagt.

اڠڪا **angka**, I. Skr. teeken, cijfer; nommeren; *a. doewa*, cijfer 2, het herhalingsteeken * in de grammatica.

II. *angka*², peinzen; *běrangkaʒan*, bijv. *běrdjalan b.*, *kata b.*, ergens over peinzen, besluite-loos zijn.

اڠڪا **oengka**, een soort van aap, *hylobates sp.*

اڠڪارا **angkara** (Skr. *ahangkāra*), verwaande handeling; moedwilligheid, baldadigheid, stoutheid, vermetelheid; *indah angkara*, bevallig, maar verwaand; *běrbowat angkara*, moedwil plegen, oneerbiedig handelen.

اڠڪاسا **angkasa** (Skr. *ākāsa*), de bovenlucht, de ether.

اڠڪات **angkat**, het optillen, opbeuren; verheffen tot een rang of waardigheid; aannemen in een familiebetrekking; ophemelen, lekker maken; opdisschen van spijzen; aanheffen van een gezang; steken van een wond. *Anak angkat*, *bapa a.*, aangenomen kind, aangenomen vader. *Běrangkat*, van vorstelijke personen, ergens heengaan; van de bedienden van vorstelijke personen, het eten opdragen. *Měngangkat tangan*, het opheffen der handen om zijn hulde te bewijzen; de handen van verbazing om hoog heffen; *měngangkat prahoe kapada*, met een schip zeilen naar. *Měngangkatkan piala kapada saorang*, iemand saluëren, HT. *Mangkat*, van vorstelijke personen, sterven, gestorven zijn. *Angkatan*, optocht; leger, bende; vloot; reisgezelschap; gerecht, opgedane spijs; draagbaar, bijv. voor een vorstelijk lijk. Van hier ook *pangkat*, w. m. z.

اڠڪوڪت **angkoet**, het opnemen en wegbrengen. *Měngangkoet sarang*, zijn nest maken. *Pěngangkoet*, sjouwer, lastdrager. *Angkoet*², naam van een soort van wesp, die, even als de zwa-

luw, natte aarde opneemt en wegdraagt waar-meê zij haar nest maakt.

اڠڪيت **angkit**, het van zijne plaats nemen, inz. een pot van het vuur nemen, ook: een fuik uittrekken en wegbrengen; gedroogd goed wegnemen.

اڠڪيت **oengkit** (ook **oenggit**), het eventjes met een spaak oplichten. *Oengkung oengkit*, het op en neder wippen, zoo als een wipplank; heen- en weerloopen; allerlei bewegingen maken en daardoor drukte vertoonen; *koersi oengkung-oengkit*, wipstoel.

اڠڪار **ingkar**, het Arab. انكار, weigerachtig zijn.

اڠڪوڪر **oengkoer**, *sapěrti poengkoer sagoe*, Abd.

اڠڪوڪرو **angkeroeh**, zie *ankeroeh*.

اڠڪوس **angkoes**, een olifant drijven?

اڠڪوس **oengkas** (ook **oenggas**), gevogelte, inz. wild gevogelte. *Oengkas angkasa*, paradĳsvogel. *Oengkas-angkas*, allerlei gevogelte.

اڠڪوس **ongkos**, Holl. onkosten.

اڠڪڠ **angkang** = *angkat*, bij de Orang-rajat, Abd.

اڠڪڠ **engkang**, het wijdbeens gaan.

اڠڪڠ **oengkang**, zie op *oengkit*.

اڠڪڠف **angkoep**, het open en dicht gaan, zoo als de mond van een zieltogende; de tandvormige uiteinden van een half ontloken knopje; een half ontloken knopje; knijpertje, dat van zelf weer opengaat, wanneer de druk ophoudt; het met zulk een knijpertje vatten. *Měngangkoepkan djari*, van den duim en een vinger zulk een knijpertje maken.

اڠڪڠف **oengkap** (ook **roengkap**), het zich in woorden uitdrukken. *Oengkapan*, woorden waarmee men zich uitdrukt.

اڠڪڠ **ěngkak**, een soort van taart (K. lijm).

اڠڪڠ **ongkak**, twee sterke, recht op staande houten pennen op de voorboeg van een vaartuig, tusschen welke het ankertouw loopt: *lobang ongak* kluisgat.

اڠڪڠل **oengkil**, het oplichten met een spaak of dergelijken hefboom.

اڠڪوڪو **ěngkau**, gij, gĳlieden; iemand met *ěngkau* toespreken, tutojieren.

اڠكو **əngkoe**, kortere vorm van *təngkoe*.

اڠكو **angkoeh**, trotsch, hoogmoedig.

اڠكو **əngkah²**, nog niet geheel gaar, nog eenigzins raauw; nog niet geheel rijp; nog niet verzadigd van de smaak.

اڠكو **oengkel**, het losmaken van een knoop, loswinden van een kluwen.

اڠكو **angga**, I. grens, einde; tot aan, tot dat. Men zegt ook *anggan*. Zie *hingga*.

II. (Skr. *angga*, lid); *roesa bərangga*, een hert met getakt gewei.

اڠكو **anggara**, een soort van visch?

اڠكو **anggit**, het rijgen, aanrijgen, bijv. dekriet op de deklatten, het trommelvel op de trom spannen; *rotan pəngangit atap*, rotting, waaraan de dekbladeren geregen worden.

اڠكو **oenggat**, zich met het boyenste gedeelte bij afwisseling neerbuigen en weer oprichten, zoo als bijv. een elastieke roede in stroomend water of het ligchaam bij het voordurend herhalen der formule *!a ilah illa 'Ulah*.

اڠكو **oenggit** (ook **oengkit**), het op en neer gaan, zoo als bijv. de staart van een kwikstaartje of een dobberend vaartuig.

اڠكو **oenggoet**; *bəroenggoet²an*, met zijn velen om het hardst aan een touw of iets dergelijks trekken, K.

اڠكو **anggar**, het rekenen, oordeelen; op iets rekenen, steunen; het op het gezicht afmeten, begrooten; een tijdelijke zitplaats, bijv. op een openbare wandeling, in een tuin. *Anggaran*, oordeel; alles waarop men rekest; steunpunt, basis; rekenkunstige formule; punt van uitgang; begrooting; tijdelijke zitplaats; wagen, inz. een bovennatuurlijke soort daarvan.

اڠكو **anggoer**, I. het stekken, het afsnijden en overplanten van een takje. *Anggoeran*, stek.

II. het ledig zitten of loopen, niets doen, lanterfantien, luijeren.

III. Perz. wijn, wijnstok; druiventros in de artillerie. *A. hoetan*, de wilde wijnstok; *boewah anggoer*, druif; *ajar anggoer*, wijn.

IV. = *angoer*.

اڠكو **inggar**, zie *ingar*.

اڠكو **anggərana** = *baniaga*, K.

اڠگل **inggəris**, Engelsch; Engelschman.

اڠگل **anggrek**, woekerplant; orchidee; *a. boelan* of *a. daoen lau*, een bijzonder soort daarvan.

اڠگل **anggərka**, een soort van lang opperkleed voor mannen, waarvan de borststukken overslaan, zoo als de Mooren dragen.

اڠگل **oenggas** = *oengkas*.

اڠگل **oenggis**, het beknabbelen, beknagen, bijv. suikerriet.

اڠگل **anggoeng**, het oplichten, optillen. Vrg. *angkang*.

اڠگل **ənggang**, de rhinocerosvogel; *ənggang papan*, *buceros bicornis*.

اڠگل **anggap**, het maken van een buiging, inz. bij het uitnoodigen tot iets, bijv. om te eten, te dansen en derg.; ook van groote vogels wanneer zij willen opvliegen; het toedrinken; met of zonder buiging ten dans noodigen. *Anggapan*, uitnoodiging om iets te doen; dans, spel.

اڠگل **anggok**, het knikken met het hoofd, bijv. van slaperigheid, ouderdom (*a. sənggok*), of ook als teeken van toestemming en van groet; van een schip: stampen. *Təranggok*, onder een vracht gebukt gaande knikken.

اڠگل **onggok**, I. het gebukt of schoorvoetend voortgaan, zoo als oude lieden; het op die wijs bij iemand voorbijgaan, als teeken van eerbied.

II. een hoop levende wezens, die bij elkander zitten of staan.

اڠگل **anggal**, licht geladen, van een vaartuig. *Mənganggalkan*, lichten.

اڠگل **anggol**, het opwippen van een voorover gebogen hoofd of kop; het den boeg omhoog steken van een vaartuig; het op de horens nemen; het met den kop achteruitslaan tegen iets. *Tanggol-anggol*, het beurtelings opwippen en weer zakken; het voor zijn anker rijden.

اڠگل **oenggal**, I. gemeenzaam voor *toenggal*. *Pa'-oenggal*, eenige broeder en *ma' oenggal*, eenige zuster van vader of moeder.

II. *oenggal²*, het zich op en neer of heen en weer bewegen van het bovende van iets, bijv. het hoofd van een zwemmende, het met de gol-

ven op- en neergaan, of het beurtelings verdwijnen en weer zichtbaar worden, van een vaartuig of iets wat drijft.

انگن **anggan**, zie *angga*, I.

انگن **anggoen**, fijn en net gewerkt; beschaafd, aristokratisch.

انگن **ënggan**, weigerend; het weigeren.

Op Riouw *sëgan*.

انگن **oenggoen**, stuk brandhout of iets dergelijks, dat men op het vuur legt om het te doen voortsmelen; een zoo aangehouden vuur; *mëmboewat oenggoen*, zulk een vuur aanleggen. *Bëroenggoen*, voort blijven smelen of branden. *Oenggoenan*, hout, dat van binnen vermolmd en derhalve voor zulk een doel geschikt is: *kajoe ini lëkas oenggoenan*, dat hout vermolmt spoedig van binnen.

انگور **inggoe**, I. naam van een oneetbaren zeevisch.

II. Perz. Ook *ingoe*: asa foetida; ook wijnruit.

انگوت **anggota**, lid, lichaamsdeel; *anggota përkatain*, zin, volzin; *përhoeboengan anggota*, gewricht.

انگوش **angloeng**, Chin. paviljoen, prieel.

انگور **anglo**, Chin. vuurpot, komfoor, test. Zie *këran*.

انگن **angan**, het peinzen, overpeinzen, zinnen, denken, hetzij met verlangen of met afkeer. *Angan*², denkelijk, gebeurlijk (*Angan*² *hati*, het geweten; genoeg scheppen in iets, K.).

انگن **angin**, wind; lucht; luchtgesteldheid; lucht van iets (*angin*²*nja itoe soedah dikatahoewi olih bapanja*, zijn vader had er al van gehoord, de lucht van gekregen); winden in 't ligchaam. *Angin haloewan*, a. toeroetan, a. sorong boeritan, gunstige wind; a. timbaroewang, a. roewang, wind, die in de richting van de roewang, d. i. dwars, invalt; a. *këntjang këlat*, koelte, waardoor de brassen gespannen zijn, doch ook niet meer; a. *goenoeng*²*an*, rukwind; a. *bidei*, wind, die een of meer dagen uit denzelfden hoek waait; a. *toekoes*, de eerste noordelijke winden na de westmoeson, maar die nog niet aanhouden; a. *këlamboe sabëlah*, doorstaande noordelijke winden, die nog niet zoo sterk zijn, dat men niet de helft

der bedgordijnen zou kunnen openen; a. *këlamboe mënoenggal*, doorstaande stijve noordelijke winden met regen, voor welke men zich achter de bedgordijnen opsluit; a. *ekor doejoeng*, ook wel a. *tahoen baharoe tjina*, doorstaande stijve noordelijke winden zonder regen. *Kabar angin*, los gerucht; *tahi angin*, wat er na den regen van de wolken overblijft; praatjes, beuzeltaal; een soort van parasiet-gewas, dat men veronderstelt na een bui op de boomen te zijn gevallen (het geldt voor geneesmiddel tegen winden); *mata angin*, windstreek; *pokok angin*, wolk, waaruit wind zal voortkomen; *përtjaja angin*, geloof zonder vastigheid; *tjakap angin*, ijdel gepraat, praten in den wind; *kamatian angin*, door windstilte overvallen worden; *main angin*, wispelturig in het spreken en handelen; *daoen balik angin*, een middel tegen winden.

انگه **ëngah**², diep hijgen, buiten adem zijn van zware vermoejenis. *Mëngah*², hetz.

انگه **ëngèh**, het naar den adem hijgen, bijv. van het eten; buiten adem zijn.

افتتاح **iftitah**, Arab. beginnen, openen.

افتراس **iftiras**, Arab. uitgespreid zijn.

افرق **afrak**, Arab. wit, alleen van hanen.

افسون **afsoen**, Perz. betoovering, tooverspreuken; in Mal. *pasoen*.

افضل **apdlal**, Arab. uitnemend.

افعال **af'al**, Arab. meerv. van فعل.

افق **afik**, Arab. landstreek, gewest; meerv. **afak**.

افندي **effendi**, bekende turksche titel, die veel voor komt in brieven uit Mekka.

افواه **afoewah**, Arab. meerv. van foeh. Mal. *poewah*.

اف **apa**, wat? welk? iets, *tjada apa*, niets; *sëgala apa*, al wat, alles; *apa*²*moe*, al je spullen; — ieder, bijv. *apa hoekoem, saja tari-ma*; — waarom (= *mëngapa*); toch, *lihatlah apa*, zie toch! *inilah apa*, daar is hij; *apatah kapada-moe*, wat gaat het U toch aan? *apalah*, dikwijls met *kiranja* verbonden, dient ter aandringing van een verzoek; — *apakah tjilaka kita*, wat zijn wij ongelukkig! → *Bërapa*, met iets bezig zijn; van belang zijn. Zie verder op *bërapa*.

Məngapa, er iets toe doen; wat doet het er toe? waarom? *tijada məngapa*, het doet er niets toe. *Kənapa*, Jav. = *məngapa*, als vraag. *Pəngapan*, iemand, of iets, wat doen? als wat behandelen? voor wat of iets houden; *diapakan itoe*, wat moet daarmee gedaan worden? *Pəngapa*, vraagal; gewicht, belang van iets. Van hier *siapa*, w. m. z.

اقدام **oepama** (ook **oempama**; Skr. *oepāma*), gelijk; gelijk als; bijvoorbeeld (ook *oepamanja*); gelijkenis; fabel. *Məmbri oepama*, iemand de eer bewijzen, die hem toekomt. *Məngoepamakan*, vergelijken bij iets; gelijkstellen; de verschuldigde eer bewijzen. *Pəroepamaän*, ook spreekwoord.

اقي **oepaja** (Skr. *oepāja*), middel waardoor men zijn doel bereikt, vondst, krijgslist. Het wordt dikwijls met *daja* verbonden. *Məngoe-pajakan*, middelen aanwenden voor iets. Van hier *soepaja*, w. m. z.

اقي **apabila**, wanneer; als; toen. Zamengesteld uit *apa* en *bila*, w. m. z.

اقت **apit**, het klemmen, persen, tusschen twee lichamen; het zich aan weerskanten van iemand of iets bevinden, zoo als de raadslieden van den vorst, ook: de staatsdienaren of veldoversten die den vorst ter zijde staan, om voor hem te zorgen; wolken om de maan: *loelan bərapit mega*; een soort van damspel (ook *apitan* en *apit²an*); *apit tjina*, een Chineesche knijper, d. i. een soort van strafwerktuig op de scholen om de vingers der kinderen meê te knellen; *apit lempang*, de twee eerste planken die op de kiel van een vaartuig komen. *Apitan*, ook pers, drukpers. *Pəngapit*, ook: de twee waaijerdragers bij bruiloften, die bij den optocht naast den brui gom of de bruid gaan; adjudant, staf, escorte; perboom; luik; vinger-greep tusschen den duim en een der vingers; snuifje; *p. gigi səri*, de oogtanden. *Apit²an*, gedrang. *Bərapit*, dicht bij, dicht bij elkander. *Apit²*, een soort van klem voor wilde dieren; aan weerskanten, aan beide zijden van iets, bijv. van de deur.

اقي **oepəti** (Skr. *oetpatti*), schatting, verplichte opbrengst.

اچار **oepatjara** (Skr. *oepatjāra*), dienst, dienstbetoon; aanbieding van lekkernijen of behoeften, zoo als water, sirih enz.; eerbewijs, bijv. *məmbri hormat dan oepatjara*; rijkssieraden; vertooning daarvan bij plechtige gelegenheden, praalvertooning. *Pantja-oepatjara*, rijkssieraad een hand voorstellende; gouden takje, dat bij bruiloften de bruid en den brui gom en bij besnijdenis den besnedene achter het rechter oor gestoken wordt, en waarvan de naam doorgaans verbasterd wordt in *pantja-bətjara*.

اقدوت **oepadoeta**, Skr. ondergezant, de tweede in rang van een gezantschap, HP.

اقدس **apas**, sierlijk, elegant, niet plomp, zoo als bijv. de schepen van tegenwoordig in vergelijking met die van vroeger.

اقدس **apoes**, in of onder iets verdwenen, zoo als een stok in den modder, de top der mast van een zinkend schip onder water, een huis onder den watervloed; uitgedelgd, uitgewischt, vernietigd, weg, opgeheven, afgeschafft, kwijtgescholden.

اقدغ **apoeng**, wat op het water drijft, drijf-hout, dobber, boei, drijfvlend, inzonderheid losgescheurde nipastruiken. *Məngapoeng*, zich als zoo iets voordoen. *Məngapoengkan*, als zoo iets laten drijven, bijv. een schip: *maka kapal itoe tərapoeng² səbab tijada angin*.

اقدق **apak**, muf, duf, vunzig. *Məngapak*, duf worden.

اقدق **apik**, I. zindelijk, net, kieskeurig. *Məngapikkan*, om iets geven, zich voor iets interesseeren.

II. Zie bij *oepak*.

اقدكال **apakala**, wanneer; toen (conj.).

اقدل **apil**, gew. *apilan*, borstweering van hout voor de voorste mast van vaartuigen.

اقدم **apam** (Tam. *appam*), een soort van koek van gedeesemd deeg, veel op brood gelijkende, Indische poffertjes. *Apam dewa*, godenbrood, ambrozijn, ook *səmanggi goenoeng* genoemd.

اقدوة **apoewah**, zie *poewah*.

اقي **apei**, eep soort van gerecht? gestoofd vleesch?

اقي **api**, vuur, aangestoken licht, bijv.

kalau bĕrdjalan tijada mĕmbawa api; kajoe api, brandhout; goenoeng api, vuurberg; boenga api, kunstvuurwerk; kapal api, stoomschip. Bĕrapi, vuur vatten; vurig, gloeiend zijn. Mĕngapikan, op het vuur zetten; aanvuren, opstoken, aanhitsen.

اڤيون **aploen**, opium; *makan* of *mĕngisap apioen*, opium rooken.

اڤامه **ikamah**, Arab. oproeping tot het gebed.

اڤتباس **iktibas**, Arab. inlassching van eens anders woorden.

اڤقرار **ikrar**, Arab. bevestigen, toestemmen, belijden.

اڤقرا **ikral**, verbastering van *ikrar*.

اڤقرب **akrab**, Arab. zeer nabij; intiem; het meer waarschijnlijke.

اڤسار **aksara**, Skr. *akṣāra*, letter, klinker.

اڤصي **akça**, Arab. verwijderd, afgeleggen.

اڤطي **akta**, Arab. vlierboom.

اڤلاب **iklab**, Arab. draaijen, omkeeren.

اڤليم **iklim**, Arab. klimaat, gewest: *bĕri-klim panas*, een heet klimaat hebben.

اڤناع **ikna'**, Arab. te vreden stellen.

اڤك **akoe**, ik; wij; het ik! zeggen; belijden, bekennen; zich tot iets verbinden, belooven; borg blijven; voor instaan; beweren; erkennen als het zijne, zich toeigenen. *Bĕrakoe dan bĕrĕngkau*, onder elkander *akoe* en *ĕngkau* zeggen. *Mĕngakoekan*, doen bekennen; iets beweren; voor iets uitgeven; tegenover iemand (*dir. obj.*) *akoe* zeggen. *Mĕngakoewi*, als het zijne erkennen. *Akoewan*, ook: zekerheid, onderpand. *Pĕngakoewan*, verbintenis, verklaring.

اڤكاس **akasa** = *angkasa*.

اڤكبر **akbar**, Arab. groot, verheven: *Allah akbar!*

اڤكت **akat**, het Arab. 'akad.

اڤكت **akit**, het Arab. 'akik.

اڤكتفا **iktifa**, Arab. voldaan zijn, tevreden zijn.

اڤكر **akar**, wortel, kruipende plant, slingerplant; oorsprong; achter diernamen de soort dier dieren, die op de boomen klimt, bijv. *harimau akar*, panter, *moesang akar*, een soort van moesang. (*Akar wangi*, zeker welriekend gras, an-

dropogon muricatus; a. *tjirit moerei*, levert elastieke gom; a. *tjina*, a. *pahit* of *poetar wali*, soorten van geneeskrachtige planten: a. *koesoe* (*polypodium*), a. *mĕrajit* (*leuconotis anceps*), a. *koetjangan* (*cibotium glaucescens?*), o. *binasa* (*plumbago rosea*), a. *pĕloeroen* (*aristolochia indicx*), a. *tikoës* (*ophioxylon trifoliatum*), a. *tareba* (*rhinacanthus communis*), insgelijks geneeskrachtige planten, K). *Akar parsi*, aspersie; *akar njioer*, een soort van versnapering.

اڤكرام **ikram**, Arab. eeren, eer bewijzen.

اڤكرام **akram**, Arab. edelmoedig.

اڤكس **akas**, I. vlug, handig, knap en bevallig (geen afgeleide vormen hiervan in gebruik en volgens K. te Riouw alleen in vorstennamen).

II. = *akasa*, w. m. z.

III. verbastering van het Arab. 'akas.

اڤكس **akoës**, zie *angkoës*.

اڤكتق **akik**, naam van een zoetwaterschelp, waarvan armringen enz. gemaakt worden. Vrg. *akit*.

اڤكل **ĕkal**, ook **kal**, w. m. z.

اڤكل **akmal**, Arab. volmaakt, volkomen.

اڤكن **akan**, strekken tot, betreffen; wat betreft, ten opzichte van; voorzetsel van doel: om, tot, voor; jegens; en van objectsverbinding; hulpwoord voor het futurum. *Saĕkan*, gelijken op, ongeveer als. *Mĕngakan*, streven naar, trachten te evenaren.

اڤك **aga**, zegepraal, zelfverheffing: *dipĕragakannya kasana kamari*, hij praalde er overal mede; *boewatlah manarah akan mĕndjadi kamĕngahan dan pĕragain kita*, bouwt een toren om onze trots en praal te zijn, K.

اڤكام **agama**, zie *akam*.

اڤكتر **agar**, I. Perz. opdat, ten einde = *soepaja*, waarmede het dikwijls verbonden wordt, *agar soepaja*.

II. *agar*², een soort van eetbaar zeewier: *plocaria candida*.

اڤكس **agas**, een soort van muskieten.

اڤكس **agoës** = *bagoës*, alleen in titels.

اڤكڠ **agoeng**, I. = *antoek*.

II. Jav. groot, voornaam, in sommige spreekwijzen, zoo als *tijang agoeng*, de groote mast; *lajar agoeng*, het groote zeil; *ratoe agoeng*, titel

van de voornaamste gemalin van den vorst; *orang agoeng*², de notabelen.

الثغ **əgoeng**, zie *goeng*.

الثغ **agak** I. = *gamak*, het dreigen.

II. het gissen, raden; beoordeelen, vermoeden; *məngagak banjaknja*, de hoeveelheid naar gissing opmaken; *tijada təragak*, niet te beoordeelen; *agaknja* en *agak*², naar gissing, vermoedelijk.

الثغ **agoek**, halssnoer, collier.

الثغ **agama**, Skr. *āgama*, godsdiens; geloof.

الثغ **agah**, het iemand in de oogen kijken om zijn aandacht te wekken, bijv. om hem te doen lagchen; *məngagah boedak*, een kind op die wijs aanhalen; *boedak jang tahoe məngagah*, een kind dat al eenige teekens van kennis geeft; *ajam lagi bəragahan*, de hanen staan elkaar nog aan te kijken, t. w. om met elkaar te vechten.

الثغ **agih**; *agihkan*, weggeven, K. Mėn. verdeelen, T.

الثغ **agahari** (ook **oegahari** en **gahari**), middelmatig, tusschenbeiden, bijv. *panas agahari*, *harga agahari*, gematigde hitte, middelmatige prijs; *orang agahari*, iemand van matige grootte of ook matig in spijs en drank.

الثغ **al**, Arab. het lidwoord de. NB. woorden met deze letters beginnende, die men daarop niet vindt, zoeken men op de letter, die na de ل volgt.

الثغ **alat**, Arab. meerv. van آلة.

الثغ **alamang**, zie *halamang*.

الثغ **ilanoen**, zie *lanoen*.

الثغ **ilah**, Arab. god, een god.

الثغ **ilahah**, Arab. godheid; godin.

الثغ **ilahi**, Arab. goddelijk.

الثغ **alba**, het Arab. *ħalbah*, w. m. z.

الثغ **alabangka**, Port. *alavanca*, breekijzer.

الثغ **alat**, Arab. gereedschap: *alat pərang*, wapenen; *alat kəradaən*, rijksinsignien.

الثغ **alitt**, gekleurde rand om iets; tolkoord (ook *tali alit*); beraming, ontwerp; het met een kleurstof omranden, bijv. de oogen met tjėlak, een sloep met een zwart lijstje; het aan den rand omwinden, als een tol met een touw; het den rand van iets glad strijken, bijv. dien van een tulband op het voorhoofd. *Kəna bəsar oekoer*

alitinja, fig. zijne maatregelen waren zeer doeltreffend.

الثغ **əlat** (ook **lat**), I. niet verwant, vreemd.

II. tusschenruimte van tijd: *didalam əlat*, binnēn, na zoo en zooveel tijd: *adulah lat doewa tiga hari, maka...* twee of drie dagen daarna, toen...; *bərəlat lima malam*.

الثغ **əloet**, indringen, effect hebben van een wapen. Zie *təloet* II.

الثغ **iltima**, Arab. het flikkeren van den bliksem.

الثغ **alar**, het ongemanierd nederleggen.

الثغ **aloer**, langwerpige verdieping, zoo als een vore, groef, vaarwater, geul, gangen in de loop van een vuurwapen; *aloer ajar*, kreekje, beekje; *tərkoel bəraloer*, een getrokken buks. *Aioeran*, geul, vaarwater enz.; van hier *saloeran*. *Aloer*², een soort van strandboom, *sualda indica*; ook naam van een visch (C).

الثغ **alir**, het vloeijen, stroomen, vlieten; groote vischhaak, dien men in stroomend water laat hangen, inzonderheid om krokodillen te vangen; het met een *alir* of met een *səligi* vangen. *Aliran*, beekje.

الثغ **alas**, I. onderlaag, onderstel, voetstuk, grondslag; onderlaag of kleed onder in een bed, voering, bekleeding onder in iets; dekkleed. *Alas pəroet*, eerste ontbijt, *al* is het slechts een kop koffij; *alas moewatan*, ballast; *alas kaki*, voetenbankje; *alas tjawan*, schoteltje onder een kopje; *alas soerat* of ook *alusan soerat*, geschenk bij een brief; *alas roemah*, de steenen of blokken waarop de palen van een huis staan. *Ajar alas*, zie *ajar*. *Bəralas*, ook: een gezonden zin hebben, van woorden gesproken. *Alasan*, alles wat tot *alas* dient. *Pəngalas*, ook: grondlegger.

II. Jav. = *hoetan*.

الثغ **alis**, Jav. = *kėning*.

الثغ **əles**, zie *les*.

الثغ **alladzi**, Arab. = *jang*.

الثغ **alang**, I. bindbalk op twee hoofdstijlen; *alang moeka* heet op een Indisch schip het dwars-hout, dat het aan den voorstevēn uitgebouwd gedeelte afsluit, en *alang boewang* dat, hetwelk, wanneer men voor anker is gekomen, wordt weg-

genomen en waarop, als men onder zeil is, de voorschoot van het voorzeil wordt bevestigd. *Alangan*, de zand- of modderbank dwars voor de monding der rivieren; sluitboom; verhindering, beletsel. Van hier *pa'lang* en *malang*, w. m. z. (*Alang*, dwars; de breedte van iets; balk die in de breedte van een huis ligt; *alangkan lajar*, het zeil dwarsscheeps zetten, L.).

II. wordt met het suffix *kah* gebruikt om iets uitroepen in den vorm van een vraag: *alang-kah roeginja*, wat was dat een verlies! *alangkah lapang hati engkau*, wat zal je verruimd van hart geweest zijn! *alangkah tēgērak hatinja*, wat zou zijn hart afkeerig worden! *djika kita bērkoeboekan batang pisang*, *alangkah baiknja*, wat zou dat goed zijn! SM; *alangkah dosanja*, wat zou dat voor een zonde zijn, hoe groot zou die zonde zijn! *alangkah karoenja*, wat was dat een uitstekende gunst! *Alangkan* = *alang*. Het schijnt dat het niet opvatten van dergelijke zinnen als vragen — want het woord *alang* is een verbastering van het Arab. *alam*, is het niet? — gemaakt heeft, dat men dat woord *alang* met zijne afleidingen *alang*² en *kapalang* verkeerd heeft begrepen en die woorden nu ook in de beteekenissen is gaan gebruiken, die men meende dat aan *alang* toekwamen: zie NB. — *Alang*²*an*, iets onbeduidends. *Kapalang*: *makanan jang kapalang*, de gewone pot, *kapalang sēhadja ini jang hēndak digoenakan*, te gering om er eenig nut van te hebben; *dari alang kapalang ini baiklak djangan ada sēkali*, beter in 't geheel niets dan iets zoo onbeduidends; *djikalau saorang djoewa atau tiga orang*, *bērkapalangan sēhadja*, *Toewankoe*, een, twee of drie man, dat heeft niets te beduiden, *Toewankoe*. *Boekan kapalang* of *boekan alang kapalang* of ook *boekan alang*² = *boekan barang*², niet onbeduidend, van belang.

NB. D. geeft niets anders op dan: *alang* — Skr. *alang* [onjuist!], niet klein; groot — interj. van verwondering, dat is uitermate! *alangkah bagoesnja*, is het schoone daarvan wel uitermate?! hoe schoon is dat?! hoe schoon is dat niet?! en verwijst bij *alang kēpalang* naar *alang*², dat hij als op zich zelf staand woord opgeeft in de beteekenis van

ontoereikend, onvoldoende, ongenoegzaam, middelmatig. — K., daarentegen geeft als grondbetekenis van *alang* op: onbeduidend, gering, en vertaalt *alangkah* door: zou het gering zijn, d. i. hoeveel beter zou het zijn?

III. *alang*² Jav. = *lalang*.

IV. *ḡapak alang*, zie *ḡapak*.

الغ **aling**, zie *oelng*.

الغ **aloeng**, dat waarmee in sommige spelen naar andere voorwerpen, zoo als noten, knikkers, duiten, enz. geworpen wordt.

الغ **ēlang** (ook **lang**), roofvogel; *ēlang hājam*, de gewone Indische kuikendief, rood met witte borst, *ēlang borik*, de gespikkelde; *ēlang radja wali*, een soort van sperwer (?); *ēlang sipoet*, een soort die men aan het zeestrand vindt; *ēlang laut*, een soort van vischarend (= *ē. sipoet?*); *ēlang malam* of ook *ē. hantoe*, een uil; *ēlang soewit*, een soort van uil met lange klauwen.

الغ **ēloeng** (ook **loeng**), kromte, boog. *Pēr-ēloeng badjoe*, uitgesneden hals aan een kleed, kraag. *Pēngēloeng*, wat een boog maakt; hoepelvormig woorwerp, crinoline. Vrg. *ēlok*.

الف **alif**, Arab. de letter ا; vriend, kameeraad; jongman, vrijgezel.

الف **alap**, I. niet kort op elkaar, in lange tusschenpoozen, langzaam, bedaard; *djalan alap santoen*, afgemeten gang, inz. van vrouwen. *Mēngalap*, ook: *alap!* roepen, van den aanvoerenden roeijer op een schip.

II; *mēngalap*, vruchten plukken met een mes of houtje haaksgewijs aan een stok verbonden, K.

الف **alpa** (Skr. *alpa*, klein, min), nalatig; achteloos; onbedacht; vergeetachtig. *Mēngalpakān*, iets nalatig of achteloos, als iets waar men geen groote achtting voor heeft, behandelen.

الف **alperes**, Port. *alferes*, vaandrig, officier. *Alperes batoe*, naam van een smakelijken zeevisch; *a. djawa*, een soort van fraaijen ledervissh.

الق **ēlok** (ook **lok**), bocht in een gevlamd lemmer; het zich buigen in zulk een bocht. *Pēngēlok kaīl*, een langwerpige ijzeren oog aan een steel waarin het eindje koperdraad, dat tot vischhaak moet dienen, wordt omgebogen.

الكو **alkoe**, iemand wien men alles kan

opdragen; een koppelaar (zie ook *indoek sěmang*).

الكري **alkari**, Port. lacre, lak, zegellak.

الكون **alkonja**, Port. alcunha, bijnaam.

الكوج **algodja**, Port. algoz, scherprechter.

الله **allah**, Arab. Allah, God.

الم **alim**, een soort van geneeskrachtige hars.

الهمس **alamas**, Arab. diamant.

الن **alan**; *alan*², potsemaker, komiek.

الن **alln**, het met een rond ligchaam, bijv. een ei, een kogel van was of gele rijst, over een ziek lichaamsdeel rollen, om de ziekte uit te drijven. *Alinan*, het wrijfmiddel daartoe gebruikt.

الن **aloen**, I. langzaam, zacht, niet hevig of fel; groote, vlakke, langzaam rollende golf, deining: *saperti ombak mēngaloen boenjinja*.

II. *aloen*², Jav. plein voor de woning van vorsten = *halaman*.

الو **alau**, I. het drijven, voortdrijven, wegjagen, voor zich uit drijven.

II. een soort van *buceros* of neushoornvogel.

الو **aloe**, I. gew. *aloe*², het iemand plechtstatig te gemoet gaan om hem in te halen.

II. stamper, werktuig om te stampen; bakspier. *Sandar aloe*, achterover leunen gelijk een stamper, dien men tegen de muur heeft gezet. *Aloe*², zekere oneethbare zeevisch. Zie ook *antang*.

الوا **aloewa**, konfijt, het Arab. *halwa*.

الوا **alwah**, Perz. kalmuswortel.

الوة **alwah**, Arab. aloëhout; eed.

اله **alah**, het onderdoen, verliezen, overwonnen worden. *Mēngalahkan*, ten onderbrengen, overwinnen, veroveren, innemen; *m. hoekoem*, den baas spelen; *m. lidah*, iemand doodpraten.

اله **ēlih**; *mēngēlih*, eventjes omzien, in tegenoverstelling van *mēnolih*, K.

اله **alih**, het van plaats veranderen, zich verplaatsen; verhuizen; veranderen van den wind; het verplaatsen, verzetten. *Alih lajar*, over, je zeilen! *bintang bēralih*, verschietende ster; *titan b.*, draaibrug; *b. bēhasa*, van toon veranderen. *Alih*² of *alih*²*kan*, tegen verwachting; maar neen.

Van hier ook *malih*, w. m. z.

الهام **ilham**, Arab. goddelijke ingeving; *di-ilhamkan*, geïnspireerd.

الهي **ilah**, Arab. goddelijk; mijn God!

الهيئة **ilahijah**, Arab. goddelijke natuur.

الهم **ilahoema**, Arab. o God!

الي **alei**, de *parkia sumatrana*, een boom met eetbare vruchten, grooter, doch anders overeenkomende met de *pētei*.

الي **ali**, het zich gedurig voor iemand laten zien; het gedurig iemand onder de oogen loopen. *Mēngalikan*, iemand, door zoo te doen, vervelen.

II. *ali*², slinger, gewoonlijk *oemban tali*: *měmakei ali*² *dioembankannja dēngan batoe*, hij gebruikt een *ali*², die hij wegslingerde met een steen daaraan. *Mēngali*², met een touw, waaraan een steen gebonden is on dat men over iets heen geworpen heeft, naar zich toehalen: ook *di boewangi ali*².

الي **ila**, Arab. tot, naar.

اليف **alif**, zie الف.

ام **oem**, Arab. moeder; *oemoe'boldan*, hoofdstad.

اما **ama**, I. Skr. *āma*, onzichtbaar kleine insectjes op planten en dieren; *bērama*, daarvan ziek zijn.

II. = *amar*, w. m. z.

III. Arab. *أما* wat betreft hetgeen: *ama badoe*, in brieven: wat betreft hetgeen daarna (t. w. na den aanhef, de zoogenaamde *poedji*²*an*, van een brief) komt, d. i. om verder te gaan.

امانة **imatah**, Arab. het ter dood brengen.

امارة **imarah**, Arab. bevel, gezag, heerschappij.

امالة **imalah**, Arab. het doen overhellen, inz. het in de uitspraak doen overhellen van de a naar i.

امام **imam**, Arab. voorganger in den godsdienst.

امامة **imamah**, Arab. het *imam*-schap.

امان **aman**, Arab. gerust, vertrouwd, zonder vrees; vrede; *mēngamankan*, tot vrede brengen. *Aman sari*, een soort van versnapering van *katjang hidjau*, met meel.

امانة **amanah**, Arab. toevertrouwd goed; vertrouweling.

oemba, naam van een boom, waarvan de bladeren gebruikt worden om er zekere vischspijs, *botok*², in te bereiden.

oembara (Skr. *ambara*), rondzwerfen.

ambarang, **ambaroeng**, **ambaroc**, beschoeiing.

ambat, het achtervolgen, naloo- pen, trachten te vangen, ook bijv. iemand trach- ten te winnen.

ĕmbat, het slaan met een lang elastiek voorwerp, bijv. met een rotting; het slaan, klapperen, bijv. van een zeil bij stilte.

oemboet, I. het inhalen, ophalen, inpalmen, zoo als een loshangend touw.

II. het hart in de kroon der palmboomen, palmiet; het uitnemen van de palmiet of van de *majang* (de bloesem der palmboomen), wanneer die nog in de scheede zit. *Měngoemboet njawa*, de ziel uit het ligchaam halen, dooden. *Oemboet*², naam van een eetbaar zeevischje. Zie ook het Aanhangsel.

ambar, I. amber; *a. koening of a. ba- toe*, barnsteen. *Ambar*², reukballetje van amber, amberballetje.

II. flauw, zonder smaak of geur, bijv. tabak; zwak, van de stem.

ĕmbĕrak, een soort van zeemeew.

amdoes, het weggaan van de plaats waar men te huis is; deserteeren, zich uit de voe- ten maken; verloopen, van een bevolking.

ĕmboes, blazen, van slangen, kat- ten, tijgers, paarden; waaijen van den wind (sterker dan *tijoep*); proesten bij het zwemmen; aanblazen van vuur; tegen iets blazen; *saĕmboes naik*, *saĕmboes toeroen*, van iemand die ligt te zieltogen. *Pěngĕmboes* en *ĕmboesan*, ook blaas- balg. — *Bĕrĕmboeslah ĕngkau dari roemahko*, weg uit mijn huis! *Emboeskanlah orang ini*, jaag dat mensch weg!

imb, luchtstroom, veroorzaakt door iets dat in beweging is of voorbijgaat; ath- mospheer die zich om iets verspreidt. *Imbasan*, kwade invloed van een boozen geest in de nabij- heid. *Imbas*², evenbeeld.

oembas, het zich snel en onverwijd

van een plaats verwijderen, zoo als een paard bij een wedren; *měngoembaskan*, ook: wegjagen.

ambang, I. het in zijn vaart tegen- gehouden of belemmerd worden, van een vaartuig, door te veel tuig of lading; in zijn vaart tegen- houden; van vaart doen verminderen.

II. boven- of onderdorpel van deur of ven- ster; koppelbalk; bindbalk; aangezette boven- of benedenrand van een gordijn (*tabir*), zie *sibar*; *ambang roemah*, dwarsleggers, die op de uitein- den van de twee sloven (?) komen.

amboeng, I. een soort van langwer- pige pakmand voor den oogst, gevlochten of van boomschors, en die door middel van een band, die over het voorhoofd gaat, op den rug gedra- gen wordt; een *amboeng*-vracht (ook *amboengan*).

II. *amboeng*², een strandboom met dik merg, waarvan men kunstbloemen en lampenpitten maakt; *boenga amboeng*², zulke kunstbloemen.

ĕmboeng, eerstgeboren uit den echt; de eerstgeborene. Zie *soeloeng*.

embeng (ook **ebeng**), het met een publieke dansmeid (*djoget*) dansen, waarvoor men verplicht is haar iets te geven; het beloonen voor haar dansen van zulk een *djoget*, al heeft men niet met haar gedanst.

imbang, het zich in de nabijheid van iets begeven, naderen.

oembang, een ontzagwekkende ver- tooning makend, kolossaal, inz. van groote voor- werpen op het water; zwaar, van het geluid. *Mě- ngoembang*, op het water dobberen, van een schip (*vrg. ombak*).

ambik, gewone uitspraak van *ambil*.

ĕmbok, moeder! moedertje! ook te- gen ongehuwde vrouwen. Zie het Aanhangsel op *ĕmbok*.

ombak, baar, golf; *ombak bĕrsa- boeng*, golven die tegen elkander inkomen; *o. mĕmĕtjat*, brekers; *o. mĕmboenga lĕpang*, golven die zich als *lĕpang*-bloemen voordoen, d. w. z. golven met witte koppen; *o. galoer*, zie *galoer*; *naik ombak*, het intreden van den doodstrijd; *papan itoe bĕrombak*, die plank golft. *Ombak*², behangsel, bijv. aan een sloeptent; ronde of pun-

tige stukjes hout aan de uiteinden van een dak; derde gordel van boven in het benedenrandsversiersel van een *kain batik*, bestaande uit een aaneenschakeling van gelijke golven (bijv. *běrombak²kan sětěra*: vrg. *iram²*). Vrg. *gěloembang*, grootere golven.

امبڤ oemboek, het trachten over te halen, bijv. een vrouw tot een huwelijk.

امبڤ ėmbek, I. het inbuigen, zoo als bijv. een vloer.

II. blaten, zoo als schapen en geiten.

امبڤ embek, het zeil voor een open gallerij, de klep van een tent: *sělasar bėrembekkan kadjang*.

امبڤ ambal, colonne, processie; ook *ambalan*.

امبڤ ambil, nemen, wegnemen; halen, voor iets houden, als iets verstaan, opvatten. *Měngambil anak* of *akan anak*, tot kind aannemen; tot schoonzoon of schoondochter aannemen; *m. ikan*, visch vangen; *m. hati*, iemands hart innemen, winnen; *m. dihati* of *kapada hati*, iets zich aantrekken; *m. lajar*, de zeilen innemen; *m. nama*, den naam hebben van, maar het eigenlijk niet zijn; *m. ingatan*, in gedachte houden, nota nemen van iets; *m. pėdoman*, zich naar het kompas richten; *m. ringkas*, of *m. pendek atoe-ran*, het kort maken; *m. simpan*, ergens niet meer van spreken omdat het te lang zou zijn, eig. het bewaren voor een volgenden keer; *m. angin*, een luchtje scheppen. *Bėrambil²an*, van twee families, over en weer uithuwelijken; *bėrambil²an bėrsoesoe²an*, van twee moeders, elkanders kinderen nemen om ze te zogen en verder op te voeden. *Salah ambilan*, misverstand.

امبڤ amboel, het terugspringen, afstuiten; weder opduiken van iets dat met kracht onder water gehouden en daarop losgelaten wordt.

امبڤ ėmbal, nog vochtig, nog niet geheel droog, zoo als kleeren, papier, maar inzonderheid van eetwaren, die men in de zon of op eenige andere wijs laat droogen. Zie *lėmbap*.

امبڤ imbal, I. onregelmatig rond of krom, van lijnen, vlakken en lichamen; scherf van gedraaid werk.

II. volgen, achteraan gaan, C.; snot, L.

امبڤوڤي amban, borstdoek, die onder de armen door vastgemaakt wordt; singel van een zadel.

امبڤوڤي ombol², Jav. vaartje; legervaandel.

امبڤوڤي ambin, het op den rug dragen door middel van een of meer banden, die of om het voorhoofd of over een of beide schouders gaan, zoo als bijv. een mand, een ransel; het dragen van iets, dat op die wijs op den rug hangt, bijv. een kind in een doek, iemand in een draagstoel; het in een doek op de heup dragen, bijv. een kind. *Tali ambin*, touw om zulk een last vast te maken; *daoen ambin boewah*, ook wel *ambin doekoeng anak*, naam eener plant, anders *mėmaniran*, de *phyllanthus*, welker vruchten onder aan de hoofdnerf der bladeren zitten. *Bėrambin loetoet*, gehurkt zitten, de knieën met een band, die om den hals gaat, ondersteund, zoo als oude en zeer geleerde mannen doen, die dan opstaande dien band als ordelind over den schouder dragen. *Ambinan*, dat wat of waarmeê zoo gedragen wordt; ransel; *sa-ambin*, ééne *ambin*-vracht.

امبڤوڤي ėmboen, daauw; sneeuw; ė. *djantan*, daauw die in druppels neervalt; ė. *kajangan*, zekere versnapering; ė. *bara^h*, strooisel, dat aan iets blijft hangen, strooizand, inz. een poeder van dikke *poeloet*-pap gemaakt, dat dient om bij het verven op de nog natte stoffen gestrooid te worden ten einde bij het droogen daarop glimmende stippen te vormen. *Měngėmboenkan*, aan den daauw blootstellen: ook *měngėmboeni*.

امبڤوڤي oemban, het wegwerpen, wegslingeren; *tali oemban*, slinger. *Pėngoemban batoe*, ook steenworp en *sapėngoemban*, een steenworp ver.

امبڤوڤي amban, klein vlot aan weerskanten van een vaartuig om er meer in te kunnen laden, bijv. *prahoe bėrambankan boeloeh*; een soort van scheepskameel.

امبڤوڤي amboi, uitroep van medelijdende verwondering en van verbazing.

امبڤوڤي amboei? met of zonder **toewan**, schijnt een soort van hofbeambten te beteekenen en komt enkele malen in de S. M. en de Hik. Pasei en Hik. Atjih voor, bijv. *maka dilihatnja olih inangdanja dan kakandanja dan amboei (?) toewannja akan Ton Ibrahim*.

أمبه **ëmboh**, het willen, toestemmen; *ta-ëmboh*, niet willen. *Ëmboeh²an* = *soenggoehpoen*.

أمبه **ëmbëh**, I. troetelnaam voor meisjes.

II. het uiterlijk voorkomen van iemand, inz. van het onderste gedeelte van het gelaat.

أمبه **imbah**, bijdoen, bijvoegen. Zie het volgende woord.

أمبه **imboh**, door bijvoeging boven den maat het gewicht of getal vermeerderen, bijv. van gemeten graan, gewogen suiker, getelde vruchten; toegift boven de maat.

أمبه **omboh**, ronde plaat onder aan den stok (*batang*) van de Maleische blaasbalgen of pompen.

أمبو **amboe²**, een soort van visch, waarmee men andere visch vangt? L. de bonito-visch? C.

أمبي **ambeï**, I. een soort van groote schepman, die aan een *sampan* vastgemaakt wordt om garnalen en kleine visschen te vangen; het daarmee scheppen.

II. *ambeï²*, naam eener zeer schadelijke woekerplant.

أمبي **ambi**, juiste hoedanigheid.

أمبي **oembei**, het los naar beneden hangen van touw en dergelijke; het vieren van een touw; los naar beneden hangend versiersel, zoo als snoeren, strooken, reepen enz. *Bëroembeikan moetijara*, van snoeren van paarlen voorzien.

أمبي **oembi**, dat deel, waarmee iets er gens aan of in vast zit, zoo als de hoofdwortel, penwortel, knol, bol van gewassen, de wortel van een tand, het gedeelte van een paal, dat in den grond zit, de gezamenlijke wortels van planten, die veel dunne en korte wortels hebben, zoo als palmen, bamboes, pisang en dergelijke.

امت **amat**, zeer, bovenmate. *Mëngamat²i*, met oplettendheid gadeslaan.

امت **ëmat**, mat, in het schaakspel.

امة **oemmat**, Arab. leden van ééne gezindte, belijders van ééne godsdienst.

امتثال **imtit²sal**, Arab. gehoorzaamheid, gedienschtigheid.

امتحان **imti²han**, Arab. examineren, op de proef stellen.

امثال **amtsal**, Arab. meerv. van *matsul*.

امر **amar**, Arab. bevel; het bevelen.

امس **ëmas**, goud; ook in eigennamen (vrg. *këntjana*); een woord van liefkoozing; een goudgewicht van 1/16 bongkal of tail en van 12 (volgens anderen gemiddeld 24) saga's (in deze beteekenis spreekt men ook uit *amas* en zegt men er ook voor *tali* of *majam*; vroeger was 1 *amas* = 1 *djampal* of 1 4 *bongkal*). *Mas poetih*, platina; *mas kawin*, huwelijksgift van den man aan de vrouw; *anak ëmas*, een in 's meesters huis geboren kind eener slavin; *këna ëmas*, omgekocht worden; *jang ëmpcenja ëmas*, de schuldeischer; *saëmas ënam*, 50 percent, eig. een mas (vier soekoes) geeft zes (soekoes). — *Mëngëmasi*, vergulden; omkopen. *Kaëmasan*, luister als die van goud; allerlei voorwerpen van goud; kostbaarheden; de gezamenlijke goudsmidsge-reedschappen; met goud ingelegd of daarmee be-werkt. *Pëřëmasan*, ook: het totaal beloop van een inkoop, bijv. in een winkel.

امساک **imsak**, Arab. matigheid, gierigheid.

امق **amang**, het dreigen, bedreigen.

امقام **oempama**, zie *oepama*.

امقت **ëmpat**, vier. *Mëngëmpat*, de vierde zijn, bijv. van een kind. *Bëřëmpat*, met zijn vieren zijn. *Pëřëmpat*, vierde deel.

امقت **oempat**, kwaad dat iemand gedaan heeft vertellen, achterklappen, iemands goeden naam benadeelen.

امقر **impar**, het dwars afdrijven door stroom of wind. *Pëngimpar*, een slecht gebouwd vaar-tuig, dat steeds afdrijft.

امقس **ëmpis**; *ëmpis moensang*, minder gebruikelijke naam voor *lamdoek-pei*, naam eener liane met geneeskrachtige wortel.

امق **ampang**, dikwijls voor *gampang*.

امق **ëmpang**, het versperren van wegen, rivieren en dergelijke; iemand afsluiten, tegenhouden door versperring van den weg. *Pëřëmpang* en *pënjëmpang*, barrikade, verhakking.

امق **ëmping**, graan, inzonderheid jonge rijst, die in den bolster geroost en daarna ge-stampt is; *ëmping bërantah*, *ëmping* waarin nog ongepelde rijst is en die daarom niet gegeten wordt, om iemand te kennen te geven die door

ijzer niet gewond wordt; *padi ėmpingan*, *padi* voor *ėmping* bestemd, ook *padi pĕrĕmpingan*.

امثع **ompang**², wat van een reis meegebracht wordt om voor geschenk te dienen.

امثع **ĕmpap**, I. het met een zwaar voorwerp, dat men laat vallen of waarmee men naar omlaag stoot, treffen; treffen van een zwaar voorwerp, bijv. een inzakkenden balk.

II. op, tegen of in elkander gesloten, bijv. vleesch in een vat, boeken op een rek, natte kleeven op een stapel. *Mĕngĕmpapkan tangan kapada dada*, de hand op de borst leggen. Van hier *pĕlĕmpap*.

امثع **ĕmpok**, meelig, kruimig; malsch, zacht, van gekookt vleesch; licht brekend, van touw en derg.; vergaan, vermolmd, brokkelig, van hout.

امثع **ompok**, *mĕngompokkan*, kleeftjes met figuren drukken; iets in vormen drukken om er een gedaante aan te geven, K.

امثع **ĕmpik**, het onstuimig en dringend verlangen, als een zuigeling naar de borst, een gastheer, die verlangt dat zijn gasten zullen eten.

امثع **ampoel**; *mĕngampoel*, zwellen, gediijen, groot worden, van vruchten, K.

امثع **ĕmpoel**, het zich op de plaats blijven bewegen zonder vooruit te kunnen komen, zoo als een schip dat tegen den storm worstelt.

امثع **oempli**, het voortbewegen door middel van een lossen hefboom, bijv. met een spaak; het roeijen met een pagaai, waarbij deze niet uit het water komt.

امثع **ampoen**, vergiffenis; *mĕngampoen*, vergeven; *mĕngampoengan*, *mĕngampoeni*, iets, iemand vergeven. Zie ook *toelah*.

امثع **oempan**, aas, lokaas; voeder voor beesten, die men houdt; het lokken met aas; *tĕlor oĕmpan*, het ei dat men in het nest laat.

امثع **ampoe**, het ondersteunen, opdat het niet zakke of valle; het op beide handen dragen of ondersteunen, het onder zijn bestuur of voorgdij hebben, beheeren, besturen, bezorgen, waarnemen. *Ampoenja*, of ook *poenja*, de heer van, *jang ėmpoenja tĕjeritĕra*, vertaling van het Arab. *ġahiboe'lhikajat*, de auteur van het verhaal; *ka-*

pal itoe hamba poenja, dat schip daarvan ben ik de eigenaar, dat schip is mijn eigendom, is mijn schip; *hamba poenja kapal*, mijn schip; *jang ėmpoenja diri*, de persoon, hij of zij, zelf; *apa kabar itoe hari poenja*, wat is het nieuws dat de dag meebrengt, het nieuws van den dag, HA.

(Afgeleide vormen van dit *poenja* zijn zoowel *mĕmpoenjaĕ* als *mĕngampoenaĕ* enz. *Pĕngampoenaĕnjan*, ook: het zich toeëigenen, in bezit nemen). *Ampoewan*, ook, voorafgegaan door *tĕngkoe*, de titel van de eerste vrouw van den regeerenden vorst. *Pĕngampoe soesoe*, een soort van kleedingstuk, corchet. *Pĕrampoewan*, vrouw; vrouwelijk; zie ook op *ĕmak*. Van hier ook *poewan*, w. m. z.

امثع **ĕmpoe**, een zeker hoofddeksel als teeken van rang, K.

امثع **ĕmpoeroe**, naam van een vogel.
امثع **ampoeh**, het overstromd zijn der velden door het water; *ampoehan* = *ajar bah*, M.

امثع **ampeï**, I. in sjairs = *sampeï*.

II. lang en dun; tenger, slank; *djari ampei*, geesselroede. *Ampei*², een soort van zeekwal? wier aanraking een brandende pijn veroorzaakt.

*Pohon ampei*², een soort van boom, waarvan het hout niet door den paalworm wordt aangetast, K.

امثع **ĕmpenak** (ook **penak**), het met veel (te veel?) zorg groot brengen van kinderen; het iemand goede woorden geven, belezen. *Poedjoek ĕmpenak*, allerhande vleitaal. *Anak penak*, zie *anak*.

امثع **anok**, het in razernij rondloopen en zonder aanzien des persoons moorden; een verwoeden aanval doen.

امثع **ĕmak** (ook **ma**), moeder; moedertje! jegens oudere vrouwen en ook als troetelnaam voor kleine meisjes; ook een meer algemeene naam voor een ouder familielid, vooral in den deftigen stand; met bijvoeging van den naam van een, gewoonlijk het oudste, harer kinderen de gewone naam eener vrouw, inz. van de mindere klasse. *Ma' saudara*, vaders of moeders zuster; *ĕmak toewa*, of gemeenzamer, *ma' oewa*, vaders of moeders oudere of oudste zuster; *ĕ. moeda* of *ma' oeda*, ook *ĕ. bongsoe* (gem. *m. boesoe*, *m. soe*) en *ĕ. kĕ-tjil* (*m. tjik*, *m. tji*), vaders of moeders jongere of jongste zuster; *ĕ. tĕngah* (*m. ngah*) en *m. alang*,

vaders of moeders middelste zuster van drie broeders en zusters of alleen zusters; ě. *toenggal* (m. *oenggal*), vaders of moeders eenige zuster; ě. *měntoewa* of ě. *pěrampoewan*, schoonmoeder; ě. *inang*, vrouwelijk opperhoofd der 16 volgelingen, *inangs*, van een vorstelijk kind; ě. *soesoe* of ě. *tetek*, zoogmoeder; ě. *tiri*, stiefmoeder.

امكان **imkan**, Arab. het verleenen van macht.

املا **imla**, Arab. het dicteeren van een geschrift.

املس **amlas**, Arab. zoet, zacht.

امهان **imhan**, Arab. vernederen.

امي **oemmi**, Arab. een die lezen noch schrijven kan.

امير **amir**, Arab. bevelhebber, opperhoofd, emir.

امين **amin**, Arab. getrouw; amen.

انـي انـو en انـي.

انت **anta** (Skr. einde; natuur, aard), alleen in samenstellingen, zoo als *antakoesama*, naam eener soort van fraaije kleeding (uit *anta* en *koesoema*, bloem), en een soort van meelpap met eijeren en suiker. *Běrantā*, bijv. *b. inděra*, van de zon, een goddelijke — tegenover *b. loka*, van de morgenster, een aardse — natuur hebbende; *b. sěri*, van de maan, bloemen enz.

انت **oenta**, kameel (Skr. *oestra*, hetz.); *boeroeng oenta*, struisvogel.

انتـي zie انتـي.

انتار **antara**, Skr. *antāra*, tusschenruimte, tusschentijd; onderlinge afstand; ruimte; tusschen; onder; plaats, bijv. *diantara djalān*, op weg; *pada antara kědei*, vóór de kraam; *saorang antara* of *diantara marika itoe*, een onder hen, een van hen; *antara... děngan*, tusschen... en; *antara... dan* (vertaling van het Arab. *baina... wa..*) zowel... als. *Běrapa lama antaranja* of ook *běrapa antara lamanja*, eenigen tijd daarna; *tijada běrantara lagi padang itoe*, er was geen ruimte meer op die vlakte; *antara doewa těngah tiga*, tusschen twee en twee en half, zegt men van een zieke, die tusschen leven en dood is. *Měngantara*, als bemiddelaar optreden. *Pěrantara* en *pěngantara*, scheidsman. *Pěrantaraān*, gew. *pělan-*

taran, breede gang boven den grond tusschen twee plaatsen; houten brug over een sloot of beek; stelling, steiger. — Van hier *sěmantara*, en *bělantara*, w. m. z.

انتـت **antat**, bieden, aanbieden, aanbrenge. *Pěngantat*, aanbrenger, borg; in het dagelijksch leven *pěngantar*.

انتـت **oentoct**, waterzuchtige zwelling van het onderbeen.

انتساب **intisab**, Arab. zijn oorsprong van iets afleiden.

انتشار **intisjar**, Arab. behagen in iets scheppen.

انتـغ **antang**, een soort van mand van boomschors; het in zulk een mand dragen.

انتـغ **anting**, het naar beneden hangen; *batoe anting*, de steen, die aan het Maleische anker gebonden is om het omlaag te trekken; iets zwaars dat aan iets slaps hangt om het omlaag te trekken, ook al is het geen steen. *Anting²*, oorhanger, oorversiersel. *Oentang-anting*, naar alle richtingen slingeren of rollen. *Antingan*, een heester, waarvan de bladeren den vorm van oorbellen hebben, *acrocephalum diffusum*.

انتـغ **ěntang** I. = *ětak*, K.

II. dikwijls voor *těntang*.

انتـغ **oentoeng**, lot, noodlot; fortuin; geluk, baat, voordeel: *oentoeng baik*, voorspoed, *oentoeng djahat* of *o. malang*, tegenspoed. *Dioentoengkan Allah*, God beschikke, geve, het! *Měngoentoengi*, bevoordeelen. *Oentoeng²*, ter goeder ure, of, van de toekomst, als het geluk meeloopt.

انتـغ **oenting**, het in een rechte lijn of vlakte brengen van twee of meer voorwerpen; het richten van een kanon, mikken; waterpassen. *Oenting²*, schietlood, waterpas, vizier van een vuurwapen. *Měngoenting boeloe kambing*, wol kaarden.

انتـف **antap**, vast ineengedrongen, compact, zwaar voor den geringen omvang of in vergelijking van de gewone zwaarte; specifiek zwaar.

انتـق **antoek**, tegen iets aanstooten; slape-rig, dodderig zijn; dutten.

انتـق **ěntak**, het zich laten vallen op iets, bijv. op een stoel; het tegen den grond stooten

van een vaartuig; het steken van een bloedvin; het met kracht neerzetten, bijv. van den voet: *bërëntak kaki*, stampvoeten. *Pëngëntak*, heiblok. *Mëngëntak²kan*, ook bijv. stampen met een inhouddsmaat, om wat er in is zich vaster in elkaar te doen zetten.

انتق **entak**, dikwijls = *sentak*.

انتق **intik**, vertraging, verhindering, K.

انتق **oentoek**, deel, part, aandeel; wat voor iets dient, bestemd is; om, bijv. *oentoek makan esoek*, om morgen te eten; *saentoek makan*, zooveel als noodig is om gegeten te worden; *masing² ada dëngan oentoeknja*; *soedahlah dioentoekkan Allah akan siksa jang dimikijjan ini hëndak koe apakan?*

انتكسوتم **antakoesoema**, zie *anta*.

انتل **antoel**, terugspringen, terugkaatsen, afstuiten, van een veerkrachtig ligchaam.

انتل **oental**, balletje van een weeke substantie, pil; het pillendraaijen. Zie ook het Aanh.

انتل **oentil**, het slingeren, beijeren, van kleine lichamen zoo als breloques enz.; een knoop aan een zakdoek of aan een beursje. *Oental-oentil*, naar alle richtingen slingeren.

انتلمس **antëlas**, het Arab. *ailas*, satijn.

انتن **antan**, de stamper van een vijzel, rijstblok en dergelijke. Zie *aloe II*.

انتن **antoen**, in orde, in de puntjes, K.

انتن **intan**, diamant; *intan mëntah*, een ruwe diamant.

انتوي **antoewi**, naam van een bloemdragenden boom, die veel van de *kënanngan* heeft.

انتة **antah**, padi die zich nog onder de gepelde rijst bevindt.

انتة **ëntah**, ook **ëntahkan**, ik weet niet, ik weet het niet: *ëntah... ëntah*: mogelijk... of wel...; *ëntah bërapakah harganja*, wat moet dat wel gekost hebben! — *Ëntah²*, tiende gedeelte van een *haboes*; afstammeling in den 6den graad.

انتة **ëntih**, gemeenzaam voor *poetih*.

انتها **intaha**, of انتهي **intahl**, Arab. einde (in brieven).

انتني **inti**, geraspte kokosnoot in suiker gekookt en dienende om gebak mee te vullen of als toespijs bij gekookte *poeloet*.

انتيرو **entefro**, Port. geheel.

انج **andja**, val (een soort van touw; op schepen); *andja pajoeng*, de schuif van een zonne- of regenscherm.

انج **indja**, alleen in *sawan indja*, stuipen bij kleine kinderen, waarbij het hoofd gloeit.

انجت **ëndjoet**, het door een zachten ruk in beweging brengen, zoo als bijv. een visch de vischlijn; het eventjes oplichten, zoo als bijv. het lood bij het looden; het zich klein maken en weder uitstrekken, zoo als men wel op een schommel doet; het de hielen oplichten en weer neerzetten, terwijl de teenen op den grond blijven.

انجر **andjoer**, het buiten iets uitkomen, het uitsteken, zoo als een huis uit de rij waarin het staat, een berg boven de andere enz.; het zich voor anderen bevinden of bewegen, het vooropgaan, voorhoede maken; *mëngandjoerkan tangan*, hand uitsteken; *m. salam*, den heilgroet, dien men ter overbrenging ontvangen heeft, aanbieden; *m. pëkërdjaën*, een werk voortzetten. *Pëngandjoer*, voorhoede, spits; *bintang p.*, de morgenster. *Tëlandjoer*, ook flapuit, overal den mond instekend (K).

انجر **oendjoer**, uitgestrekt, niet gebogen, van een been: *bëloendjoer* en *bërloendjoer*, met uitgestrekte beenen, d. i. op oneerbiedige wijs, zitten (vrg. *sila*).

انجر **andjir**, Perz. vijg.

انجره **andjëräh**, in menigte verspreid liggen.

انجغ **andjang**, I. gemeenzaam voor *pan-djang*.

II. *andjang²*, zekere eetbare visch; *këtam andjang²*, een soort van krab.

انجغ **andjoeng**, het in de hoogte houden, bijv. van een signaal of van een vlieger, dien men gaat oplaten; het opbeuren, bemoedigen; het ophemelen; een soort van opkamer, op zij van een huis, over de geheele diepte, met een vloer, die een of twee voet hooger is dan die van het hoofdgebouw. *Andjoengan* of *andjoeng²* = *djëm-poe²*, uitbouwsel op den achterstevan van sommige schepen tot zitplaats van den gezagvoerder.

انجغ **andjing**, hond; *andjing tanah*, zekker vliegend insect, dat uit den grond komt,

doch geen tor; *a. rimba* of *a. hoetan*, wilde hond, jakhals; *koetoe a.*, vloo; *saoedara a.*, zie *saoedara*. *Andjing*², zekere vruchtboom met rinsche vruchten, ook *poeki a.* en *nammam*, *cynometra cauliflora*.

انجغ **oendjang**, somtijds gebruikt voor *roendjang*, w. m. z.

انجغ **oendjoeng**, het iemand eer bewijzen, inz. door een deelnemend bezoek; *mëngoendjoengi*, ook iemand den voet of de knie kussen als bewijs van eerbied. Vrg. *koendjoeng*.

انجغ **indjap**, I. de trechtervormige ingang in een fuik, bestaande uit elastieke staafjes, die den visch er wel in, maar niet uit laten.

II. het druk hebben, vooral door het komen en gaan van vele bezoekers, K.

انجغ **andjak**, het van zijn plaats wijken. انجغ **ëndjak**, het nedertreden, nedertrappen; *vertreden*, *vertrappen*.

انجغ **oendjoek**, het aangeven, aanreiken, overreiken; *mëngoendjoek mata*, een oogwenk geven; *mëngoendjoek tangan kamoeloet*, de hand naar den mond brengen, HA. *Mëngoendjoek-kan dëngan sabail² hormat*, zeer deftig recipieeren, HA. Zie ook *toendjoek*.

انجغ **andjal**, het terugspringen in den vorigen toestand, van elastieke voorwerpen.

انجغ **ëndjal**, het met kracht in iets steken, bijv. een dolk in het ligchaam, een kurk in een flesch.

انجغ **oendjam**, het loodrecht en met een vaart in den grond steken, het met lang³, puntige voorwerpen van boven naar beneden naar iets steken of stooten. *Pëngoendjam tënggala*, de ploegschaar. Vrg. *roendjang*.

انجغ **indjin**, Eng. engine.

انجغ **oendjoen**, het met geweld aan iets rukken, bijv. aan een touw, aan iemands arm.

انجغ **indjil**, Arab. evangelie.

انجغ **indjiman**, gew. *kapal indjiman*, Eng. india-man, een Oost-Indie-vaarder.

انجغ **intjit**, weg! voort! het wegjagen.

انجغ **oentjit**, het afgebroken, niet gestadig, aan iets werken. *Oentjat-oentjit*, het in drukte heen- en weerloopen en nu dit dan dat doen.

انجغ **intjoet**, kreupel, mauk: *tërintjoet bërđjalan*, *sapërti orang mëloempat lakoenja*; met een vreemden tongval uitspreken: *intjoet lapalna*, *boekän teloer*, zijn uitspraak is vreemd, maar niet een gebrekkige. *Intjang-intjoel*, ook bijv. van een stoel, op pooten van verschillende lengte staan.

انجغ **intjar**, drillboor, waarbij de bewegende kracht op en neer gaat; met een *intjar* bewerken.

انجغ **antjing**, sterk riekend, zoo als urine, pëtei of djëring.

انجغ **ëntjang**, het met geweld op iets trappen; het vertrappen.

انجغ **intjang**, zie *intjoet*.

انجغ **oentjang**, reiszak, reistas, nécessaire.

انجغ **antjak**, kleine vierkante horde van bamboe of de nerven van kokosbladeren, vroeger voor borden, thans alleen voor offergaven gebruikt, waarmee zij hier of daar opgehangen worden; roosterwerk op staken, om borden, schotels enz. op te droogen. *Pinggan antjak*, schotel met gaten voor visch. *Mëmoewang antjak*, met een *antjak* een offer brengen; voor iets zulk een offer brengen: *djikalau pënjakitinja tijada diboewang antjak*, *tja tijada akan sëmboeh*.

انجغ **antjoek**, paren, coïre, minder gemeen dan *ampoet*, gemeender dan *ajok*.

انجغ **ëntjik**, titel voor Maleijers uit den fatsoenlijken stand, zoowel mannen als vrouwen (zie ook *abang*), waarschijnlijk het Chineesche *tjik*, oom, jongere broeder van den vader. *E. djantan* en *ë. betina*, tegenover de bedienden, de heer en de vrouw des huizes; *ë. oenggal*, het eenige kind des huizes; *ë. ëngkoe*, titel der afstammelingen van den Radja-moeda, *ë. wan*, titel van de afstammelingen van den Bandahara en den Tëmënggoeng.

انجغ **oentjoewi**, Chin. een Chineesche tabakspijp.

انجغ **antjel**, totaal bedorven, ontredderd. انجغ **anachoda**, zie *ناخدا*.

انجغ **anda** (Skr. *anda*), alleen in *anda moensang*, de twee klierzakken van de civetkat, en *anda sëtöeri*, een soort van versnapering (en *anda wali*, zekere plant, *cissus papillosa*, Kp)

اند **oenda**, gemeenzaam voor *boenda*.

انداک **andaka** (Skr. *dhāka*), wilde stier.

اندر **oendoer**, het achteruitgaan, aftrekken, afdeinzen, wijken, retireeren; van een voornemen afgaan; het van zich verwijderen, terugrijven; van iets te doen afkomen, het pas gedaan hebben, bijv. *oendoer makan*.

اندر **indëra**, Skr. de god Indra; gewoonlijk: een soort van luchtgeesten; ook titel van vorstelijke personen: *Indra bongsoe*, titel van een mantri, die in rang op den Tëmënggoeng volgt en de minste ambtenaar is van vorstelijk geslacht. Het komt ook voor in de plaatsnamen *Indrapoera*, *Indragiri*, *Indramajoe*, en de plantennamen *indraroepa*, een plant die een soort van katoen voortbrengt, waarvan overigens geen gebruik gemaakt wordt, en *indralaksana*, een doornheester met gele bloemen, die een soort van boonen voortbrengt, wier versche schil een gom bevat, die men als lijm gebruikt. *Kainderaïn*, de hemel van Indra, d. i. de hemel der helden; ook voor *këndaraïn*, zie *kandara*.

اندس **andas**, het iets op een onderlaag leggen om er kracht op uit te oefenen, bijv. het hoofd op een blok om het af te slaan.

اندس **ëndas**, het hoofd van een ander op iets hard stooten.

اندس **indas**, het naderen met vijandige oogmerken, het op het lijf rukken.

اندغ **andang**, toorts, brandfakkel, gew. van drooge kokosbladeren. *Andang²*, ra van een scheepsmast.

اندغ **andoeng**, een soort van niboeng, die men op de graven plant. Hij heeft zeer korte geleidingen en zeer taai hout, dat veelal gebruikt wordt tot schaften van pieken. Soorten zijn: *a. hidjau*, *a. merah*, *a. batoe*, *calodracon sp.?*

اندغ **ëndoeng**, in de taal der kleine kinderen: het zich beklagen bij iemand over iemand of iets.

اندغ **indang**, het horizontaal heen- en weerschudden, zoo als graan op een wan (*njiroe*).

اندغ **inding**, het stil op iets wachten; het loeren op iets dat men denkt te ontvangen; stil luisteren naar iets dat men niet mag hooren.

اندغ **indoeng** = *indoek*, moeder. Vrg. *ëmak* en *ëmbok*.

اندغ **oendang**, wet, bevel van hooger hand; ook (Jav.) het roepen, ontbieden. *Oendang²*, wetten, verzameling van wetten, wetboek; hekwerk, bijvoorbeeld van een balustrade; *oendang² tingkap*, naam voor een Maleisch venster (dat horizontaal, lang en laag is), inz. zulk een dat van weerskanten van een met snijwerk versierde plank voorzien is.

اندق **ëndap**, het zich bukken om zich aan het gezicht te onttrekken; het kleiner worden van een vlam; het tot bedaren bedaren komen van driften; het bezinken. Van hier ook *mëndap*.

اندق **andak**, I. het inkorten, bijv. van zijne uitgaven; een zeil (op inlandsche schepen door het iets neer te laten en van onderen op te rollen); het reven.

II. gemeenzaam voor *pandak*.

III. *andak²*, somtijds, K.

اندق **andöek**, het door een band ondersteunen, in een band dragen, bijv. een gebroken arm.

اندق **ëndok**, vertrouwelijke benaming van vriendinnen onderling of van den man tegen zijne vrouw of tegen kleine kinderen; *mëngëndok* of *mëngëndokkan*, kinderen met dat woord in slaap sussen.

اندق **indik**, het neerhurken en onmiddelijk weer opstaan; door een wippende beweging neerdrukken.

اندق **indoek** (ook **indoeng**), alleen in zamenstellingen, waarin het ook vervangen wordt door *iboe*, en in ééne afleiding: *indoek* (*indoeng*) *moetijara*, paarlmoer; *ind. madoz*, honigraat; *ind. kastoeri*, muskuszak, *ind. soetra*, cocon van een zijdeworm; *ind. karbau*, wijfjesbuffel; *ind. sëmang*, zie *sëmang*. *Përingdoëan*, al wat van ééne moeder is, huisgezin, familie; een broeisel.

اندق **oendak**, het niet van de plaats komen, niet vorderen, dobberen. *Pëngoendak*, bijv. een vaartuig dat met den minsten tegenwind niet vooruit wil.

اندق **oendoek**, I. *oendoek²*, het zee-

paardje (door de Maleijers als amulet gebruikt).

II. *oendoek andal*, in groote drukte en beweging door veel verschillend en snel op elkander volgend werk.

اندل **andal**, I. zie op *oendoek* II.

II. *andalan*, vertrouwd persoon; pand; borgstelling.

اندل **ëndal**, het induwen, instoppen, bijv. gras in een mand, goed in een koffer.

اندل **endel**, zekere danspas, waarbij de voet een boogvormige beweging van binnen naar buiten maakt; *mëmboewang endel*, zie van dien pas bedienen, zoo als de Maleische vrouwen, wanneer zij iemand in een boog voorbijgaan, wien zij eerbied verschuldigd zijn of voor wien zij zich schamen (vrg. *idar*).

اندلس **andalas**: *tanah Andalas*, naam van het eiland Sumatra.

اندلس **ëndelas**, een soort van onvergiftige slangen.

اندم **andam**, Perz. juiste zamenpassing, evenredigheid; het in juiste verhouding brengen, opmaken, optooijen; *mëngandam misei*, de knevels opzetten; *m. soerei*, het haar opmaken, de bruid kappen, door namelijk de korte haartjes op haar voorhoofd van onderen gedeeltelijk af te scheeren en van boven af te knippen; zich het voorhoofd laten scheren. *Pëngandam ramboet*, kapper.

اندن **andan**, albino, eig. wit mensch = *orang saboen*. Zie *saboen* en *balar*.

اندن **oendan**, I. het zich lang met iets bezighouden, bijv. met baden, eten; zich lang ophouden: *bëroendan dëngan nasi*, lang over zijn rijst bezig zijn, talmen; *bëroendan dëngan orang alim*, zich lang bij een geleerde ophouden, onderwijs bij hem genieten.

II. een soort van pelikaan, *pelicanus onocrotalus*.

اندوالي **andawall**, zie *anda*.

اندۀ **andoeh**, het zwevend houden of dragen, bijv. een over den schouder geslagen doek, een zieken arm. *Tali andoeh*, het touw, waarmee de stokken worden vastgemaakt, die de dekmaten op een inlandsch schip tegen het opwaai-

jen moeten bewaren. *Andoehan*, draagband voor een zieken arm; *a. sëkotji*, de stroppen waarin een sloep hangt.

اندۀ **endah**, fraai om te zien, aangenaam om te hooren, interessant; vreemd, curieus, bijv. *kabar jang endah*; *akoe ta-endah*, ik geef er niet om; *apatah endahnja kapadakoe. Mëngendahkan*, zich voor iets interesseeren; ergens om geven.

ر اندۀ **ondih**², groene balletjes van kleefrijstmeel, bestrooid met *widjen*-zaad en opgevuld met geraspte kokosnoot en palmsuiker, die in kokosolie gebraden worden.

اندي **andei**, mogelijk geval, mogelijkheid; *andei¹nja*, *andei²nja*, bij geval, soms. *Bërandei*, over gebeurlijkheden spreken, het voor of tegen van iets overwegen; *bërandei²*, over koetjes en kalfjes spreken. *Andei²*, ook zekere plant, *grewia oblongifolia*.

اندي **oendi**, lot, kans; *boewah oendi*, dobbelsteen; *mëmboewang oendi*, het lot gooijen.

انديك **andika**, Jav. beleefd voornaamwoord van den tweeden persoon.

انس **anas**, Arab. voegzamer; de zamenleving.

انسان **insan**, Arab. mensch.

انست **ensoet**, zie *engsoet*.

انسر **ansoer**, zie *angsoer*.

انسه **insang** (ook **ingsang**), de kieuwen van een visch; de weefklieren van spinnekoppen, rupsen enz. *Oerat insang*, balein; *roempoet insang pari*, naam eener eetbare plant.

انسيل **ensil**, zie *engsil*.

انشاء **in sja Allah**, zoo God wii! ook wel eens, met den verleden tijd: door Gods toedoen.

انشاء **insja**, Arab. het scheppen.

انصار **ançar**, Arab. meerv. van *naçir*: de helpers, d. i. de eerste hulptroepen, die Mohammed van Medina uit ondersteunden.

انصاف **inçaf**, Arab. billijkheid; nadenken, stof tot nadenken; *mëngambil inçaf*, ergens over nadenken.

انصام **in'am**, Arab. gunst, weldaad.

انث **anang** (hetzelfde als *anak*): kindjelijf!

انثد **inangda**, zie *inang*.

انفاس **anas**, Arab. meerv. van *nafas*, *naf-*

soe. Ook een verkeerde spelling van het volgende woord.

انفس **anfas**, Arab. zeer kostbaar: *toehpah êanfas*, bij den aanhef van brieven: kostbaar geschenk.

انك **anak**, kind; jong van dieren en planten (*anak ajam*, kuiken; *anak pohon*, jonge boompjes); onderdeel van een geheel; een klein van dezelfde soort (bijv. *anak boekit*, *anak roemah*); benaming van een jonger familielid, vooral in vorstelijke familieën; geboortig, afkomstig, ook van zaken, bijv. *tèmpajan anak Siam*; *anak istrinja*, zijn vrouw en kinderen. *Anak ajar*, watertje, riviertje, zijtakje, kreekje; *a. batoe*, steengruis; *a. boelan*, de negen laatste dagen der afnemende maan; *a. boewah*, opgezetenen, onderhoorigen van een *datoek* of hoofd; ook wel eens geslacht (zie *lapis*); *a. dajoeng*, roeijer; *a. djari* of *a. tangan*, vinger; *a. djëbah*, de kleine doosjes en schaaltes in een sirihoos; *a. djëntëra*, spaak van een wiel; *a. doewit*, rente; *a. gënta*, klepel; *a. goela*, siroop; *a. kaki*, teen van de voet; *a. koentji*, sleutel; *a. lidah*, huid; *a. l. timbangan*, tongetje aan een balans; *a. limpah*, milt; *a. mas*, kind van een huisslavin; *a. mata oogappel*; *a. medja*, laadje in een tafel; *a. nagëri*, inboorling, inlander; *a. orang*, iemands kind, inz. dochter: zoo worden ook de jonge kinderen van den regeerenden vorst genoemd, wanneer men van hen spreekt; ze met dien naam aanspreken mogen echter alleen de Radja-moeda, Bëndahara en Tëmënggoeng; *a. panah*, pijl; *a. pasang*, tij dat onmiddelijk op doodtij volgt, nieuw getij; *a. prahoe*, schepeling, opvarende; *a. penak*, een met zorg opgevoed kind; *a. përigi*, kleine verdieping in den bodem van een put, waarin zich bij langdurige droogte het water verzamelt; *a. ramboet*, de kleine haartjes die langs het voorhoofd groeijen en niet in den haarwring kunnen opgenomen worden: zij gelden als een schoonheid; *a. roda* = *a. djëntëra*; *a. roepjah*, stuk van een halven gulden; *a. sëngkalan*, krom en van onderen bolvormig stukje hout om op een *sëngkalan*, d. i. een klein plankje, zout, Spaansche peper en allerlei andere kruiden fijn te wrij-

ven; *a. soekoe*; stuk van een kwart gulden; *a. soengei*, zijtak eener rivier; *a. tangan* = *a. djari*; ook een leerling die zijn meester reeds behulpzaam is, een handlanger; *a. tangga* of *mata a. t.*, sport van een ladder; *a. tëlingga*, trommelvlies; *a. tjina* = *përanakan tjina*, een kind van een Chineeschen vader en inlandsche moeder; *a. tjoetjoe*, kinderen en kleinkinderen; nakomelingschap; afstammeling. — *Anakan*, wat op een kind gelijkt, pop, beeldje, ook *anak²*; interest. *Përanakan*, inlandsch kind, kind van inlandsche moeder en vreemden vader; ook uterus en baring, geboorte; *dipëranakkan*, geboren worden, geboren zijn. — *Bëranak*, in den zin van kinderen krijgen, zegt Abdoelah dat van de vrouw, *bëranakan* van den man moet gezegd worden, t. w. daar waar hij in zijn Autobiographie een vertaling van Matth. I. 1 vgg. aldus corrigeert: *Ibrahim bëranakkanlah Ishak* of *dipëranakkan oleh Ibrahim akan Ishak*: want, zegt hij: *sëgala isi alam bolih mënqërti, adapoen jang bëranak itoe mëiainkan përampoewan*. Hij zelf evenwel houdt er zich niet aan en zegt elders zoowel *bëranak*, van mannen, als *bëranakkan* van vrouwen. — *Doewa bëranak*, zegt men van een der ouders met een kind, *tiga bëranak*, van beide ouders met een of van een der ouders met twee kinderen. *Anak bëranak*, de ouders, of een der ouders, met hun kinderen; van vader op zoon. *Ananda* of *nanda*, vorstelijk kind (zie het volgende woord).

انقد **ana'nda**, zie *anak*.

انقياد **inkijad**, Arab. onderwerping, gehoorzaamheid.

انكار **inkar**, Arab. verloochening.

انكرو **ankëroeh**, *sapërti goepoeh gapih*. Abd. Schetswoordenboek, K.

انكرو **anoegëraha** (ook **noegëraha**), Skr. *anoegrähä*), gunst, gunstbewijs, eerbewijs, geschenk. *Mënganoegrakan*, iets schenken van vorstelijke of aanzienlijke personen sprekende. Vrg. *karoenija*.

انل **ënal** (ook **nal**), prop op een lading. Ons knal.

انم **anom**, Jav. jong.

انم **ënam**, zes.

انو **anoe**, een zekere, N. N.; een zeker iets; het ik weet niet hoe doen of behandelen; wat ik zeggen wilde; ook als adj. van een onbepaalde hoedanigheid.

انو **ənu** (ook **nau**) = *kaboeng* en *pəloe-loek*, de aren-palm.

اني **ani**, het scheren, bij het weven; *ani²*, kettingscheerder.

اني **anel²**, witte mier.

انباتي **anijaja**, (Skr. *anjāja*), onrecht, geweld, mishandeling, onderdrukking; onrechtvaardig; het onrecht aandoen, nadeel aandoen.

انبيه **əniboeng** = *niboeng*.

انبيك **aneka**, Skr. veelsoortig, allerhande; allerlei, veelsoortige fraaijgheden; *səgala aneka²*, *bagei² aneka² dari pada səgala pohon kajoe*, EH., *aneka² bagei roepanja*, *indah² kalihatan*, SM. Het wordt dikwijls met *sərba* verbonden, *sərba aneka*.

انبيق **ənjak**, het vaster ineenpersen, het aanstampen van den grond.

انبه **ənjah**, weg! voort! Ook *njah* en *njeh*: *maka ija njehlah* of *mənjehlah*, hij maakte zich uit de voeten.

اوا **oewa**, gemeenzaam voor *toewa*, oud, in benamingen van familiebetrekkingen.

اوب **oeba**, het vat waarin men de sago-houdende pap laat bezinken.

اوبت **obat**, middel om iets te weeg te brengen: *timah sari ditjampoer dəngan obat² soepaja rapoek*; geneesmiddel; toovermiddel (in dezen zin gaarne *hobat*); tegengif; met of zonder *bədil*, buskruid, bijv. *məmboewang obat tiga poetjoek*, drie schoten met los kruid doen; *o. goena*, liefdedrank. *Orang hobatan*, toovenaar.

اوبر **oobar**, I. het los- of openrollen van opgerolde dingen, bijv. een zeil.

II. run; *məngoebar*, met run bereiden, bruin kleuren, van touwwerk, zeilen enz., K.

اوبر **oeboer²**, een soort van zeekwal: *pa-joeng oeboer²*, vorstelijk staatsie-zonnescherm, dat door een afhangenden linnen rand den vorm van zulk een kwal heeft.

اوبغ **oebang**, het inkepen van een onbehouwen stuk hout om het later af te kappen;

het aan weerszijden inkepen van een boom, die geveld moet worden.

اوبل **obel**, vleesch dat zoolang gestoofd is tot het vocht, waarin het lag, geheel verdwenen is.

اوبن **oban**, grijs, van het haar; kluizenaar: *adjar² dan oban² jang pərtapašn*, HT.

اوبن **oeboen²**, de opening van de nog niet gesloten hersenpan; de kuin van het hoofd: *ditjaboeknja dəngan koesa kapala Ton Isoep kəna oeboen²nja pəsok laloe mati*, SM.

اوبن **oebin**, vloertegel. Ook schroevendraaijer (K.). Ook *roebin* en *djoebin*.

اوبه **obah**, het anders worden, veranderen; het anders maken, veranderen; *məngobah moeloet*, *djandji*, zijn woord, zijn belofte breken.

اوبي **oebi**, algemeene naam voor meelachtige knollen, inz. van het plantengeslacht *dioscorea*. Soorten zijn: *o. ara*, *o. badak*, *o. bənggala* (de maniok), *o. djas*, *o. djawa*, *o. gadoeng*, *o. kəladi*, *o. kəlilbang*, *o. kəliling*, *o. kəlona*, *o. kəmbili*, *o. kəntang*, *o. kajoe*, *o. merah*, *o. nasi* (= *o. kəlilbang*), *o. oepas*, *o. padi*, *o. poetih*, *o. təropong* (= *o. kəmbili torak*). — *Ikan oebi*, zekere eetbare zoutwatervisch. *Lilit oebi*, een overhandsche naad.

اوت **awit**, in vergelijking met iets anders lang durend, duurzaam, zoo als *katjang*-olie in vergelijking met kokosolie.

اوتار **oetar²**, een klein rond schild van hout, koper of buffelhuid. *Oetar* beteekent waarschijnlijk rond en is dan grondwoord van *poetar*.

اوتس **oetas**, I. snoer, lijn, koord; *tali sa-oeh saetas*, een kabeltros.

II. bedreven in een handwerk; *orang oetas*, een handwerksman, inz. houthakker, timmerman.

اوتس **oetoes**, het als gezant zenden; het zenden van gezantschap of een gezant.

اوتق **otak**, de hersenen; *o. toelang*, merg; *otak²*, zekere spijs uit fijn gemaakte en sterk gekruide visch in bladeren gewikkeld (K.).

اوتق **oetik**, zekere eetbare zoutwatervisch, *arius sp.*

اوته **oetih**, gemeenzaam voor *poetih*.

اوج **oedja**, het tegenelkander aanhitsen van twee vechthanen, door ze, terwijl men ze

vasthoudt, elkander te laten zien en pikken. Zie ook het Aanhangsel op *oetja*.

اوجان **oedjana** = *joedjana*.

اوجت **oedjat**, het tusschen twee personen klappen en daardoor kwaad stoken, is het Arab. *hoedjat*.

اوجد **oedjoed**, het Arab. *woedjoed*.

اوجر **oedjar** (ook **djar**), het spreken, zeggen, inz. deftig spreken (? vrg. daar tegen *djarnja*, men zegt, de menschen zeggen).

اوجل **oedjoel**, zekere kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt.

اوجي **oedji**, het toetsen; *batoe oedji*, toetssteen.

اوجف **oetjap**, het spreken, inz. het opzeggen van gebeden en dergelijke. *Pengoetjap*, spraakvermogen.

اوجت **oetjoek**, minder fatsoenlijk dan *onjak*, w. m. z.

اود **oeda**, gemeenz. voor *moeda*: *pa' oeda*, *ma' oeda*, vaders of moeders jongere broeder of zuster; *tengkoë oeda*, titel voor de afstammelingen van den Sultan van Lingga; *nakoda oeda*, titel voor gezaghebbers van schepen.

اودت **oedoet**, het tabak of opium rooken; *pengoedoet*, inz. opiumpijp; vrg. *madat*.

اودث **oedap**; *oedap²an*, allerlei ontuig dat de dieren vreten, K.

اودث **oedip**; *ikan oedip*, de *parang²*visch, als hij nog jong is.

اودتي **oedik**, de bovenloop eener rivier; de bovenlanden. *Moedik*, een rivier opvaren, zich naar de bovenlanden begeven; *dimoedik*, ook wel voor *dioedik*, in het bovenland. Zie ook het Aanhangsel op *moedik*.

اوده **odoh**, leelijk van uiterlijk; van woorden: vuil, obscene.

اور **aer**, een soort van bamboes.

اور **awar**, epidemie, pest, cholera.

اور² **oera²** (of **oro²**), het met anderen overwegen.

اور² **oewar²**, het openlijk bekend maken, afkondigen.

اورت **oerat**, I. vezel, draad, *kajoe itoe aloes oeratnja*; zenuw, spier, pees, ader (o. *bër-*

dënjoet, of o. *nadi*, slagader, o. *pëmboenoech*, halsader); bladnerf; o. *gatal*, zeker plantaardig geneesmiddel (K.). *Bënanng tiga oerat*, drie draden garen.

II. het Arab. *'aurat*, alles waarover men zich schaamt, inz. het gedeelte van het ligchaam van den navel tot de knieën.

اورت **oeroet**, het met de handen drukkend over iets, inz. eenig ligchaamsdeel, strijken; het met de handen streelen (een manipulatie tegen vermoeijenis en in sommige ziekten).

اورس **oeroes**, rechte streek, kras, schrap of insnijding; het met enkele lijnen een schets op iets maken, bijv. op een stuk hout om aan te toonen hoe het bewerkt moet worden.

اورغ **oerang**, alleen in *oerang-arang*, den naam eener eetbare plant.

اورغ **oering**, kleine knevel onder den neus.

اورغ **oeroeng**, I. het in menigte bedekken, zoo als vliegen de stroop of het vleesch.

II. het Jav. *woeroeng*, alleen in *emas oeroeng*, zwafelijzer. Zie ook het Aanhangsel.

III. zakje van kokosbladeren om rijst in te koken?

اورغ **orang**, mensch, lieden; persoon, individu (ook van dieren); een onderhoorige, bijv. *orang Bandahara*; men, iemand; een ander, anderen, bijv. *djangan mengambil harta orang*; *istri orang*, een andermansvrouw; *baik nagèri koe dari pada nagèri orang*, dan een vreemd land; *kampong orang*, vreemde kampongs, kampongs van andere menschen; bewoonde plaatsen; *orang karam dilaut*, *akoe karam didarat*. *Goe-moek orangnja*, dik van persoon; *çifat orangnja*, het voorkomen van zijn persoon; *orang banjak*, de menigte, het publiek, de groote hoop; gevolg; *anak orang*, zie op *anak*; *orang baharoe* en *orang lama* (t. w. o. b. of o. l. *datang*), een nieuweling, een oudgast; *orang itam*, *orang poetih*, een Oosterling, een Europeaan; *orang oetan*, een wilde, een geheel onbeschaafd mensch; *orang bësar*, een aanzienlijke; *orang kaja*, titel voor hogere staatsbeambten; *orang toewa*, oudste, insgelijks als titel; *saja orang* enz., wij (vertaling van het Holl. lieden). Het woord *orang*

wordt ook in zamengestelde telwoorden gebruikt: *saorang radja*, een koning; *saorang patoeng*, van een beeld dat een mensch voorstelt; *maka diangkoetnia sèmoet itoe saorang sabidji*. *Saorang* beteekent ook alleen (waarvoor men ook zegt, *saorang-orang*, *saorangnja*, *děngan saorangnja*; *saorang diri*, *saorang dirinja*, *děngan saorang dirinja*, *saorang-orang diri*, waarbij *nja*, zoo het den eersten of tweeden persoon geldt, door een ander voornaamwoord vervangen wordt, bijv. *saorangko*, *saorang dirimoe*); eenig, de eenige: *anahnja saorang*, zijn eenig kind. *Saorang-saorang*, een voor een (ook *saorang lěpas saorang*, *saorang-orang sakali*, SM). *Sasaorang*, ieder een; de een of ander. — *Orangan* en *orang²an*, beeld, standbeeld; pop; pupil van het oog.

اورث **oerap**, het strijken op het ligchaam van iets welriekends; het daarmee bestrijken. *Oerapan*, welriekend smeersel; *nasi*, *djagoeng* enz., *dioerap*, rijst of *djagoeng* met geraspte kokosnoot er door; *boenga tjampaka bėroerap²an hingga leher*, SM.

اورث **oeroep**, het in ruil nemen, wisselen van geld tegen geld: *kėdei oeroep*, wisselbank, *wang oeroepan*, ingewisseld geld; *batoe pėngoe-roep*, toetssteen (zoo als die gebruikt werd toen men met afgewogen en op den toetssteen gekeurd goud betaalde).

اورث **oerip**, Jav. = *hidoep*.

اورث **orak**, het losbinden, losmaken, opendoen, zoo als bijv. van lijnwaden om ze te luchten. *Orak-arik*, het los en in wanorde over een vlakte uitspreiden.

اورث **oro²**, I. zie *ora²*.

II. een soort van ratel van stukjes kokoschaal en koperen muntjes (*pitjis*), om visch te lokken.

اورث **oerel**, los, losgebonden, losgemaakt, ontward, uitelkaar, van een knoop, zeil, haar, touw (opengedraaid); *mas oerei*, stofgoud. *Mėngoerei*, ook: opengaan van den bloesem der palmboomen en dergelijke; *mėngoereikan*, ook: iets in bijzonderheden vertellen, en *oeriean*, een duidelijk, omstandig verhaal.

اورث **oeri**, I. het schielijk in de rondte

draaijen, zoo als een tol; *bėrtarik oeri*, zien wiens tol het langst draait.

II. bloedstremsel dat na de nageboorte (*tėm-boeni*) volgt.

اوس **oes**, I. het zuiveren van metalen.

II. dorst; brand in het koorn, afgesleten of vergaan; door wrijving, roest enz.; verweerd.

اوس **awas**, scherpziend; oplettend, voorzichtig.

اوست **oesat**, zekere eetbare zeevisch.

اوسر **oesir**, het iemand of iets achternazetten, yervolgen, om het te verjagen of te trachten het te bereiken; het koers zetten, bijv. *mėngoesir nagėri* of *kanagėri*; *lari* of *datang mėngoesir*, op iemand afgaan of komen.

اوسر **oesoer**, = *soesoer*.

اوسط **ausat**, Arab. het middelst.

اوسغ **oesang**, droog, zonder vet, als een gebrek, van graan, tabak en derg.; van de vetten beroofd door het liggen; van het haar: zonder olie.

اوسغ **oesoeng**, het met zijn beiden op de schouders of in een draagstelling dragen. *Oesoengan*, draagkoets, berrie, lijkbaar, of ook *wat* daarin gedragen wordt.

اوسف **oesap**, het iemand of iets behandelen om het leven of hun moed weer op te wekken, zoo als kampvechters, vechthanen enz.

اوسك **oesik**, het plagen, tergen, sarren; het met de handen ergens aan zitten; zich bemoeijen, inlaten met iets; bij het weven: het twee draden van verschillende kleur losjes twijnen.

اوسه **oesah**, I. nut; noodig zijn; *taoesah*, het is niet noodig, behoeft niet: *apatah oesahnja*, waartoe is het noodig? *oesahkan*, in plaats van: *oesahkan ija mėmbri iktijar jang baik*, *maka mėmboewat takoet poela*, in plaats van mij een goeden raad te geven, maakten zij mij bang, eig. zij hadden mij een goeden raad moeten geven enz.; *oesahkan baik*, *makin djahat*, in plaats van beter werd het hoe langer hoe slechter; vrg. ook *djangankan* en zie *oesah* II.

II. voor *oesaha*, waaruit ook I wel verbas- terd kan zijn.

oesel, Chin. *tahi tjandoe*, het olieachtig aanzetzel in de opiumpijp, K.

awang, jongetje! ook als blijvende naam. *Përawangan*, de jonkerstoet aan een Maleisch hof, SM.

oewang (ook **wang**), geld; munt; geldstuk van tien duiten; goudgewicht van 1/3 *emas*. *Oewang ajapan*, soldij, onderstand; *oewang bëlanđja*, geld voor dagelijksche uitgaven, tractement; *oewang boeta*, nonactiviteits-tractement; *oewang djasa*, pensioen; *oewang pëtjah*, klein geld; *oewang sirih*, geld voor sirih, drinkgeld; *oewang soewap*, fooi om iemand om te koopen.

oengar, zekere eetbare zoutwatervisch.
oengap, het naar zijn adem gapen, diep ademen om tot adem te komen, het zich verhalen; *sama oengap*, van de nooten bij het *samëtjah*-spel, wanneer de openingen, waaruit de kiem komt, in dezelfde richting gekeerd zijn. Vrg. *oewap*.

oengoe, paars, bruinrood.
oengah; *oengah-angih*, het op verschillende wijze waggelen, bijv. de tanden, een oude palisadeering enz. Ook *onjak-anjik*.

oewap, damp, wasem, stoom; uitwaseming; het aan heeten damp blootstellen; het in stoom koken; het geeuwen, gapen; tot adem komen, adem scheppen. Vrg. *oengap*.

oepoer, gevuld gevogelte op een bijzondere wijs toebereid.

oepas, I. Jav. = *ipoeh*.
II. Holl. oppasser, inz. bediende of bode van een gouvernements-ambtenaar.

oepak, I. het aanstoken van het vuur? verontrusting, beroering, verhitting, (K).

II. eene soort van dunne krakende koek, platte oublie.

III. *oepak-apik*, het op verschillende wijs de onwaarheid spreken, veinzen; zijn woord breken.

oepam, het polijsten, bruineeren.

oepau, Chin. geldtasje dat op den buik gedragen wordt.

oepoe, Boegineesche titel van de zonen van den regeerenden vorst.

oepah, loon voor diensten, werkloon, geld waarvoor men iemand afhuurt om iets te doen; *mëngambil oepah*, voor loon werken. *Oepahan*, huurling, loonbediende.

oepih, de taaije bladscheede van de *pinang*- en *niboeng*-palmen, dienende om iets in te wikkelen of om er emmertjes van te maken.

awak, ligchaam; persoon; ook als persoonl. voornaamw. met en zonder *koe*, *moe* en *nja*, voor den 1en, 2en en 3en persoon, inz. voor den 2en pers. jegens gelijken of minderen: *awak tijada tahoe*, ik of gij of hij wist het niet; *bini awak*, uwe vrouw. *Awak prahoe*, het scheepsvolk; de romp van een schip. *Bërawak*, van schepen, bemand zijn. Vrg. *diri*.

oewak, I. ook **wak**, voor *toewa*, vader, gemeenzaam, inz. door kinderen gebruikt; *waknja*, zijn ('s kinds) vader.

II. loeijen, bulken, janken; huilen van kleine kinderen. *Oewak*², een soort van aap, *hylobotes leuciscus*.

oewek, het maken van een geluid als dat van iemand die braakt; van kleine kinderen: het janken door den neus.

oewok (of **wo**) troetelwoordje voor kinderen: mooi ventje! mooi meisje!

oekoer, het met een lengtemaat meten; *ilmoe oekoer*, landmeetkunde, meetkunde. *Oekoeran*, maat. *Saoekoer*, zoo als gemeten is, zoo lang als.

oekir, het insnijden, uitbeitelen, graveeren van figuren of ook iets met figuren, bijv. *mëngoekir nama kapada batoe*, *mëngoekir batoe dëngan roepa boengq*².

oekas, zekere eetbare zeeschelp, waarvan ook knopen gemaakt worden.

oekoep, wierook, reukwerk om te branden; het bewierooken: *ajar bëroekoep*, bewierookt water, tot minnedrank gebruikt.

oekam, een kleine boom met doorns en bladeren, die voor medicijn gebruikt worden: zie verder *roekam*.

oeki, een soort van Boegineesch

spel, waarbij men met een stuk geld of een met tin opgevulde *kemiri*-noot (*goendoe*) andere stukken geld of *kemiri*-noten, die in een cirkel in de rondte gezet zijn, moet raken.

اوتت **oegoet**, het bang maken met woorden of wapens, inz. om te maken dat men iets doet of laat.

اوتت **ogak**², grappenmaker, hansworst.

اوتت **ogok**, in den hoogsten graad gierig. Zie het aanhangsel op *ogok* en *sogok*.

اوتت **ogam**, het door aanwenden van toevremiddelen in geestvervoering brengen. *Pëngogam majang*, een soort van dans, waardoor twee vrouwen, met haar beiden een *majang* bij den steel in de handen houdende, zich in een toestand van opgewondenheid brengen, die haar dan als orakels doet beschouwen.

اوتت **ogah**, het heen en weer schudden, bijv. een paal, om hem los te maken.

اول **awal**, Arab. eerste; begin.

اولت **oelat**, worm, rups; *oelat boeloe*, haarrups; *oelat sëntadoe*, zekere groote groene rupssoort. *Oelat*², de insecten (als orde van het dierenrijk). Zie ook het Aanhangsel.

اولت **oelit**, het liefkoozen en het daarmee tot bedaren brengen of in slaap sussen.

اولر **oelar**, slang. Soorten zijn: *o. biloedak*, soort van adder, *o. sawah*, de python, van welke er drie soorten zijn, *o. s. tjandi*, *lakar* en *rëndam*; *o. kisi* en *o. sèni*, twee kleine, giftige soorten; *o. tidoeng*, een giftige slang, waarvan drie soorten, *o. t. lijar*, *matahari* en *salah*; *o. bëlång*, *o. kapak*, *o. lidi*, alle giftig; *o. tanah*, niet giftig; voorts nog *o. bakau*, *boelalei-gadjah*, *danau*, *këtam-tëboe*, *livang*, *oembaka*, *poenti*, *tahi-karbau*, *o. tikoës* (alle volgens K.), *o. ajar*, soort van kleine waterslang. *Oelar*², de lange wimpel op vorstelijke vaartuigen.

اولر **oelr**, schroefdraad, kurkretrekker.

اولر **oeloer**, het vieren, afvieren van touw; het aanreiken, aangeven; het tot *oeloer* maken, d. i. iemand gratie van de doodstraf verleenen, doch hem daarvoor met zijne nakomelingschap tot onvervreembare lijfeigenen van den vorst maken.

Mëngoeloerkan tangan, de hand uitstrekken, ook van dieren, bijv. van een sprinkhaan, de achterpooten uitstrekken. Van hier *moeloer*. *Oeloer*² en *oeloeran*, beginnende liesbreuk.

اولس **oelas**, bekieedsel, omhulsel, sloop, bedekking, ongeplooid valletje om den rand van iets, inz. om een vorstelijken draagstoel; de vakjes waarin sommige vruchten verdeeld zijn, zooals de limoenen; pit met het vleesch, van vruchten, die veel pitten hebben, zooals *nanika*, *tjampëdak*, *doerijan* enz.; het omhullen, bedekken.

اولغ **oelang**, het herhaaldelijk ergens heen-gaan of hetzelfde doen; het van voren af aan beginnen met iets; *tali oelang*, touw dat door ten minsten twee katrollen loopt. *Bëroelang*²an, telkens weer. *Oelang-aling*, bij herhaling heen en weer gaan; *gantang oelang-aling*, een soort van metalen *gantang* om het als belasting opgebrachte goud te wegen. *Oelang*², reep van pandanus-blad met bloemen er in gestoken voor het kapsel.

اولغ **oling**, heen en weer schommelen, zocals een vaartuig door de golven, of het water in een kom waaraan men gestooten heeft. K.

اولغ **oleng**, rank, van vaartuigen. *Oleng*² *këmoedi*, horizontaal draaispil of stuurrad op Indische vaartuigen.

اولف **oelap**², brei van *këladi* en klappermelk.

اولف **oeloep**, ankerkluis, het gat waarin de ankerketting naar buitenboord loopt. K.

اولق **olak**, I. de tweede haspel, waarop het garen van den eersten (*roewing*) gehaspeld wordt; logrol; het op dien haspel haspelen.

II. draaijing, warling van vloeistoffen; zijwaartsche afwijking van de eens aangenomen richting; schaduwzijde; afgekeerde zijde van wind of regen; *olak pintoe*, kamerschut voor een deur, ook *pëngolak*. *O. ajar*, draaikolk, *o. angin*, wervelwind. Zie ook het Aanhangsel op *oelëg*.

اولق **olok**, I. soort van kettingsteek met een groven naad en ongetwijnde zijde, zoodat de steken kleine vierkantjes vormen.

II. *olok*², het jokken, schertsende de onwaarheid zeggen; het iemand voor den gek houden, foppen.

اولن **oelan**: *oelan tēmpala*, een soort van gouden hoofdsiersel, als een muntstuk, door een bruid aan weerszijde in haar kapsel gedragen, K.

اولن **oeloen**, dienaar, onderdaan; ik, wij, hij, zij.

اولو **oeloe**, Arab. meerv. van *dzoe*.

اوله **olah**, I. manier van doen; kuren; kunsten, manoeuvres; het met allerlei manoeuvres verrichten van een werk, het zich op allerlei wijzen aanstellen om den schijn van iets te ontgaan. Ook van zaken: *bēgitoelah olahnja*, zoo is het er meê gesteld. *Saolah*, alsof. Vrg. *lakoe*.

II. voor, ter bereiding van: *ada jang mēngambil daoen kajoe olah oelaman*, SM.

اوله **olih**, het verkrijgen, erlangen; door (van een bewerkende oorzaak): *olihnja*, daardoor. *Bērolih*, ook = *bolih*; voorts: in handen komen, bijv. *kērisnja bērolih akan patik*, *gadjaahnja bērolih akan Laksamana*, *boesoer itoe poesaka dari pada nenek datoe koe bērolih akan hamba*. Zie ook het Aanh. op *oleh*. *Bolih*, een zamentrekking van *bēolih*, d. i. *bērolih*, kunnen, kunnen gedaan krijgen (vrg. *dapat*); krijgen; mogen; *tabolih-tijada* = *tadapat tijada*; *bolih dēngan bolihnja*, zoo het maar eenigzins kan; *dēngan sabolih² nja*, zoozeer het maar kan; dringend, bijv. iets verzoeken.

اولي **aula**, Arab. beter, geschikter.

اولي **oelei**, zekere eetbare zoutwaterschelp.

اولي **oell**, het kneden van deeg, was, leem. *Oelen*, een soort van dunne koek.

اولية **aulija**, Arab. meerv. van *wali*, doch ook als enkelv. gebruikt.

اوم **aoem**, dreun, galm; klagen, gebrul, zooals van een gevangen olifant of tijger.

اومر **oemoer**, het Arab. 'oemoer.

اومش **oemang**, zekere zoutwaterkrab, die zich in ledige schelpen een woning maakt.

اوس **oeman**, het smalen, uitmaken, doorhalen.

اوان **awan**, wolk, inz. regenwolk; een soort van loofwerk; krullen, bijv. aan letters; *awan bērsilap*, loofwerk waarvan de takken onder en over elkander heen schijnen te gaan; *a. bērarak*, *a. mēlarat*, insgelijks soorten van loofwerk. *Awan-kēmawan*, de wolken, das Gewolk.

اوان **oewan** (ook **wan**), voor *toewar*, soms, als titel gebruikt, gelijkstaande met *ēntjih*; *ēntjik oewan*, titel der mannelijke afstammelingen van den Bandahara en den Tēmēnggoeng van Djohor.

اونت **oenot** (ook **roenoet** w. m. z.) spoor; het spoor van iets volgen; het naauwkeurig nagaan; het met volharding najagen en trachten te erlangen.

اونغ **oeneng²**, een afstammeling in den 5en graad.

اونف **oenap**, het alleen, onvergezeld, gaan.

اونق **oenak**, een omgebogen, haakvormige doorn.

اونم **oenam**, zeker eetbaar schelpdier, welks dekseltje (*tampoek*) als ingrediënt bij wierook dient.

اونن **oenan**, jaarmarkt (K. uit Abdoelahs Schetswoordenboek).

اوني **oenel**, taai, zacht, week, van kippedrek; *minjak oenei*, benzoë-olie die veel van kippedrek heeft.

اوه **awah**, duidelijk, onbelemmerd, van het zien.

اوه **oh**, uitroep, inz. als men zich vergist heeft.

اوه **oeweh** (ook **weh**), woord waarmee man en vrouw en vrienden elkander vertrouwelijkelijk aanspreken.

اوي **awei**, teleurgesteld, er met ledige handen afgekomen.

اوي **oewe**, Chin. een soort van verglaasd aarden pannetje met ooren en deksel.

اويت **onjot**, zie *njonjot*.

اويق **onjak**; *onjak-anjik* = *oengah-angih*.

اه **ah**, uitroep van wrevel en onwil, van droefheid en pijn.

اهداء **ihda**, Arab. op den rechten weg geleiden.

اهل **ahl**, het Arab. *ahal*, volk, familie; mannen van het vak; bedreven in iets: *tijada ahlinja*, ja'ni orang jang pandei; *ahli dalam pëngadjian Koran*, H.A.

اهلا **ahla**, Arab. welkom!

اهلي **ahli**, zie اهل

اهمال **ihmal**, Arab. het verwaarloozen, verzuimen.

اهو **aho**, interjectie om te roepen.

اي **ija**, hij, het; somtijds: dat is, waarvoor men gewoonlijk zegt: *ija itoe*, samengetrokken *ja'itoe*, en zoo ook *ija ini*, *ja'ni*. *Ijakah atau tidak*, is het dat, is het zoo, of niet? *ëntah ija atau tidak*, ik weet niet of het zoo is of niet. Van daar ook tot bevestiging gebruikt, zoo als ons ja. *Mëngijakan*, bevestigen, toestemmen. Ook *inja*.

ايام **ajam**, Arab. meerv. van *jaum*.

ايب **iboc**, moeder van menschen, dieren en planten (inz. bij bolgewassen). Ook in samenstellingen, zooals *indoek*, w. m. z. Het is beleefder dan *ëmak*, en dettig sprekende zegt men *boenda*. *Iboe bapa*, vader en moeder. *Iboe ajam*, een eijerleggende, volwassen, kip; klokken; *i. ëmas*, gedegen goud, *i. bidjih*, tinerts in stukken, *i. djëbah*, de hoofddoos in een sirihdoos (zie *anak*); *i. tangan* of *i. djari*, duim, en *i. kaki*, groote teen (zie *anak*); *i. tanga*, de zijstijlen van een ladder (zie *anak*); *i. soengei*, de hoofd-rivier (zie *anak*); *i. sawan*, een soort van steenpuist aan het voorhoofd; *i. nagëri*, zie *nagëri*; *i. panah*, de boog (zie *panah*); *i. pasir*, grove korrels in het zand; *i. pëmbohong*, aartsleugenaar; *i. pintoe*, kozijn van een deur.

ايبير **ibar**, ook *ibar*², een soort van klein vaarttuig.

ايبس **ibas**, de *gëbang*-palm, L.

ايبغ **ebeng**, = *embeng*.

ايبق **ebek**, scherm of zeil tegen zon of regen, dat voor deuren en vensters opengezet wordt.

ايبول **iboel**, zekere groote *niboeng*-soort met een zeer rood hout (*roëjoeng*).

ايبم **ebam**, cilindervormige porseleinen pot met ketel.

ايبن **iban**, zekere eetbare zoetwatermossel.
ايت **ajat**, I. naauwsluitend wambuis met korte mouwen.

II. Arab. vers van den Koran.

ايت **itoe**, die, dat. *Itoepoen*, dat zoo zijnde, daarop, zoo dan; intusschen; mits, edoch. *Itoelah*, dat is het; juist daarom. *Itoe djoega*, dezelfde, hetzelfde.

ايتغ **itoeng**, het tellen, rekenen, berekenen; het in aanmerking nemen, achten. *Itoengan*, ook: de uitkomst eener rekening; als ware het. *Itmoë përitoengan*, rekenkunde.

ايتن **itik**, eend. *Itik ajar*, *i. laut*, *i. oeloe* = *bëlibis*, soort van wilde eenden; *itik soerati*, een groote soort van eenden.

ايح **edja**, het Arab. هجاء.

ايجاب **idjab**, Arab. toeslaan, een koop aannemen; *mëngidjabkan*, een koop aannemen; te koop aanbieden.

ايجا **idja**, Arab. uitvinding, schepping.

ايجق **idjoek**, de bastachtige stof tusschen de bladscheeden en den stam van den arengpalm.

ايجك **edjek**, het bespotten, beschimpen, hoonen, inz. van een afwezige.

ايدر **idar**, verandering van plaats; van een vaarttuig: het afvallen door stroom of wind; het op zijde gaan om zijwaarts plaats te maken; rondgaan en terugkeeren naar dezelfde plaats, zooals bijv. een processie; het omloopen van het eene hemelligchaam om een ander of van den wind; rondreizen; de ronde doen; ronddraaijen, rondwentelen; periodiek tot denzelfden toestand terugkeeren: *bintang bëridar*, een dwaalster. *Mëngambil* of *mëmboewang idar*, het rekenen op het afvallen van het vaarttuig door stroom of wind en daarom zooveel hooger gaan liggen of opwerken; *mëmboewang idar* ook: uit beleefdheid, bij het binnenkomen van een vertrek waar zich iemand bevindt, een weinig op zijde gaan (vrg. *endel*). *Bëridarkan pijala*, den beker doen rondgaan. *Përidaran doenija*, levenswisingen: *datanglah (kapada) përidaran doenija*, (vrg. *datang*), van vorsten, sterven. *Idar*², staande schermen, die men rondom iets zet; rondom, kringsgewijs. *Këtika dan idaran*,

teekenen van goede en slechte tijden om iets uit te voeren: *idaran naga lajang 12 tapak bajang*², het teeken van *naga lajang* is als de schaduw 12 palm is.

ايدڤ idap, het langdurig lijden, sukkelen, kwijnen; *mëngidapkan*, ook: zich onophoudelijk bezorgd maken voor iets dat moet komen; *m. proet*, gedurig gebrek aan levensmiddelen hebben. *Idapan*, chronisch lijden; dat waarmee men zich al door bezorgd maakt.

ايدڤ edan, gek, dwaas.

ايدڤ idah, geschenk ter aanknooping van een minnehandel; het geven van een geschenk door bruid en bruigom aan elkander. *Idah tërang*, *idah gëlöp*, een *idah* met zuivere of met onzuivere bedoelingen.

اير اچار ajar, water, en in het algemeen elk vocht of nat. *Ajar alas*, het zoete water voor de monding van rivieren; *a. anggoer*, wijn; *a. bah*, zie *bah*; *a. bëkoe*, ijs, (*boewah a. b. hagelsteen*); *a. bëlanda*, Seltzer-water; *a. ëmas*, een soort van inkt om goude letters meê te schrijven; *a. goela*, suikerwater, vloeibare suiker, stroop; *a. kahawa*, koffij; *a. kandji*, zie *kandji*; *a. lëbah* = *a. madoe*; *a. lijoer*, kwijl; *a. loedah*, spog; *a. loeka*, bloed dat uit een versche wond stroomt; *a. madoe*, honig en ieder ander zoet sap; *a. mandi*, badwater; de frissche kleur die men van het baden krijgt; *a. mata*, tranen; *a. mawar*, rozewater; *a. moeka*, de glans van het gelaat; *a. moeloet* = *a. loedah*; *a. perak*, zilverwater om meê te schrijven; *a. pohon*, sap uit de boomen; *a. rasa*, kwikzilver; *a. sëni*, urine; *a. soesoe*, melk; *a. tëboe*, suikerrietsap; *a. teh*, thee; *a. tëpoeng*, beslag. — *Anak ajar*, zie *anak*; *batang a.*, rivier; *moeka a.*, waterspiegel; *mata a.*, bronader, wel; *tanah a. lain*, een vreemd land; *boewang a.*, het doen van zijn natuurlijke behoeften = *kaëjar* of *kasoengei*. *Kaëjaran*, water binnen krijgen, van schepen; in den strijd gewond zijn, of, van een leger, gewonden hebben. *Ajar*², zekere eetbare zeevisch.

اير ira², zekere eetbare, goudkleurige soort van dolfijn.

ايرت croet, scheef getrokken, verwron-

gen; scheef; *eroetlah pëkërdjaënnja*, zijne handelingen weken af van zijne instructie. *Iroet-bengoet* of *iroet benjoet* en *erang-eroet*, naar verschillende richtingen krom en scheef. Van hier *meroet*.

ايرت irtt, het slepen, achter zich aan trekken.

ايرس iras, uit één stuk, niet aaneengevoegd, bijv. hecht en lemmer van een mes. Zie *toempang*. *Kapala tongkat jang iras*, knop en stok uit één stuk. *Iras*², weerga.

ايرس iroes, houten lepel om de rijst om te roeren; het besprenkelen, L.

ايرغ erang, zwart, donkerblauw, donkerrood.

ايرغ iring, zijde, flank; het begeleiden, vergezellen van een meerdere of iets, bijv. een staatsiebrief, van een meerdere; het afhankelijk of verbonden zijn aan den persoon van iemand (vrg. *mëngikoet*). *Bëring*, achter elkander. *Miring* of *mëngiring*, op de zijde liggen, bijv. *tidoer miring kanan*; *mëngiring djalan*, evenwijdig met den weg loopen, bijv. van een rij huizen. *Iringan*: *datang kaëringan Laksamana hëndak mënikam dja*; ook: gevolg, stoet. *Pëngiringan*, ook: afhankelijkheid. Zie ook: *miring* en *tëmiring*.

ايرغ eroeng², tapgat; spuigat op een vaarttuig.

ايرغ iroeng, een kommetje om uit te drinken: *maka Laksamana mënoewongan araknja didalam iroeng itoe doewa tiga tjawan, latoe dibrikan padanja*, HP.

ايرث iroep, het slorpen, leppen; vrg. *isap*.

ايرق erak, het zich van iets, waar het tegen aangesloten was, verwijderen; opschikken, plaats maken; scheiden, afscheid nemen; het van elkander verwijderen, uit elkander doen; *kita bërerak dahoeloe*, laten wij vooreerst scheiden; *oelar mëngerak lingkarnja*, de slang opent hare bochten (K. verklaart *erak* door: iets horizontaal omdraaijen, wenden, keeren). Vrg. *esak*.

ايرق irik, het op iets trappen, het met zijn gewicht drukken op iets, bijv. op een hefboom; het met de voeten uittreden, bijv.

padi; het met geweld, met voeten of vuisten, door iets heen persen, bijv. sap door een pers.

Pëngirik, pers.

ایرم iram, I. van kleur veranderd, van het gelaat, uit beschaamdheid of verlegenheid.

II. *iram*², geplooid boordsel dat van de randen van den *pajoeng obor*² afhangt: *pajoeng iram*² *idjau*.

ایرو irau, het zich met iets bemoeijen.

ایروفه iropah, Europa; Europeesch.

ایری iri, het wenschen te bezitten wat een een ander bezit, het benijden, doch zonder wangunst.

ایس isi, inhoud; het vullen, laden. *Orang jang bërisi*, iemand daar wat in zit. *Isi kajoe*, het eigenlijke hout van een boom, in tegenoverstelling van het spint, *goebal*, en het hart, *tëras*; *isi toeboch*, het vleesch in tegenoverstelling van de beenen en het vet: *tërlebih banjak toelangnja dari pada isinja*; *isi kavin*, bruidschat, huwelijksgift; *isi moeloet*, dat waarvan ieder de mond vol heeft, waarvan iedereen spreekt; *isi nagëri*, de inwoners van een negerie; *isi përoet*, ingewanden; *isi roemah*, huisbewoners; *isi astana*, zie *astana*. *Mëngisi obat pëloeroe*, laden met kruid en kogels, ook wel *mëngisi marijam dan pëloeroe*; *pëti itoe diisinja empat orang*, in die kisten deed hij vier mannen; *diisinja minoeman sapijala lagi*.

ایست isoet, zie *ingsoet*.

ایسفه isap, het zuigen, inzuigen, opzuigen; opium schuiven; het optrekken van waterdampen door de lucht; het aantrekken van lichamen onderling.

ایسک esak, I. het opschuiven, opschikken. Vrg. *erak*.

II. aamborstigheid; het snikken onder het weenen. Zie *asak* en *sësak*.

ایسوک esoek, morgen; den volgenden dag of dagen; later, in 't vervolg. *Esoek hari*, morgen; *pada kaësoekan harinja*, den volgenden dag. *Esok loesa*, morgen of overmorgen; wel eens in 't vervolg. *Mëngesoekkan*, ook: tot een onbepaalden tijd uitstellen, procrastineeren.

ایسک esek; *dëmoer esek*, een soort van

tering, waarbij de opperhuid droog en schubbig wordt.

ایسن isin, beschaamd, doch minder dan *maloe*; bloede, bescheiden.

ایصا ica, Arab. bij uitersten wil vermaken.

ایغ ajang², zeker plantaardig genesmiddel, K.

ایغر inga², afgetrokken; onnoozel rondstarend.

ایغت ingat, het bewust denken; zich bewust zijn; attent zijn; weer bijkomen uit een bewusteloosheid (ook met volgend *akan dirinja*); zich iets herinneren; onthouden. *Ingatan*, geheugen; verbeelding, wat men denkt; *soerat ingatan*, geschreven memorie. *Ingat*², attentie! luistert! let op! *Përingatan*, ook: aantekening, nota.

ایغر ingar (ook **inggar**), geraas, getier; razen, tieren; *ingar-bangar*, allerlei en overal misbaar: *djanganlah engkau ingari akoe lagi*.

ایغس ingoes, snot: *mëmboewang ingoes*, de neus snuiten.

ایغن ingiu, het begeeren, belust zijn op iets. *Kainginan hawa napsoc*; *mana jang harom itoelah diingini*.

ایغو ingoe, zie *inggoe* II.

ایف ajap, het eten, onderdanig gesproken tegenover een vorst; *ajapan*, eten, spijs.

ایفر ipar, zwager, zwagerin.

ایق epok, matten tasje met deksel, voornamelijk voor de siri. *Epok*², een soort van kleine pastetjes.

ایفل ipil, een soort van boom die goed timmerhout en zwarte vruchten als boonen, *gandoe* geheeten, levert.

ایفه ipoeh, plantenvergif, inz. dat van den vergifboom, *antiaris*. *Akar ipoeh*, zekere kruipende plant, die voor binden gebruikt wordt.

ایق ajak, I. het aanslaan van een zeil.

II. een zeef voor drooge waar; het zeven; het achterste hoen en weer bewegen bij het gaan.

ایق ajoek, zie *antjoek*.

ایک ika of **iki**, Jav. = *itoe*, *ini*.

ایکت ikat, het door een band vastmaken: binden, aanbinden, vastbinden, toebinden; zoo de *ikat* bijv. uit steenen bestaat: toemetselen; toe-

snoeren (ook fig. van den mond); verbinden, omgeven, met een wal, een dam, bijv. *měngikat laoet*; invatten, bijv. een steen in goud; opstellen van geschriften en verzen, zoo als *měngikat pantoen*; band, bundel, bos enz. *Diikat rati*, zie *mati*. *Ikat pěrang*, slagorde; *i. pinggang*, gordel; *i. tangan*, fooi, gift; *i. tjěngkam kěra*, zekere wijze om bijv. de staken eener omheining vast te binden. — *Ikatan*, ook: stijl, onderling verband der woorden: *ikatan pěrkatain*, ook: woordverbindingen, uitdrukkingen; prozastukken; *adalah kitab itoe ěmpat ratoes, lain dari pada djěnis² sjair, dan pantoen, dan ikat²an dan sabageinja*, gedichten en liedjes en prozastukjes en dergelijke. *Apa pěngikat kita*, waarmee zullen wij binden. Vgr. *tambat*.

ایکت **ikoet**, het volgen, achternagaan; onderhoorig zijn; meegaan, vergezellen; gehoorzamen; vervolgen, doorzetten; navolgen, nadoen; evenaren; volgens. *Běrikoet²*, herhaaldelijk. *Ikoet²-an*, beurtelings. *Měngikoet prahoe*, op een schip meegaan; *měngikoet nama*, noemen naar den naam van. *Ikoetan*, voorganger; voorbeeld. *Těrikoet*, ingehaald.

ایکر **ekor**, staart; dient bij optelling van dieren, bijv. *saekor kěra*, een aap. *E. daoen*, punt van een blad; *e. sirih*, punt van een betelblad; *e. koetjng* en *e. toepei*, soorten van geneeskrachtig gras; *e. lipas*, puntje haar in den nek, zoo als Maleische pronkers dat dragen en dat zij niet afknippen; *e. loetoeng*, een soort van kunon van klein kaliber, met affuit; *e. mata*, de buitenhoeken der oogen; *e. pipi: dari ekor pipi laloe kakěningnja*, van een slag met een zwaard, SM.: het onderste gedeelte van de wang bij den mond? *e. tikoes*, een soort van vijl. *Běrekor²*, overal achternaloopen. *Pělekor*, gevolg van vorstelijke personen, stoet.

ایکل **ikal**, krullend, doch niet kroes; krul; golvend, van een bosch.

ایکن **ikan**, visch; *i. merah*, roode vischjes, *ambassis sp.*; *ikan djoekoet*, allerhande vleeschspijzen. *Ikan²*, logplank.

ایکل **igal**, pronken, van mannelijke vogels (hoogd. balzen); pronken, statig heen-en-weerstoppen; uitgezet van haar of veeren.

ایگو **igau**, benaauwd en hardop droomen, nachtwandelen. *Měngigaukan*, bijv. van een les die men leeren moet.

ایگه **egah**, het wijdbeensloopen, daarbij beurtelings de schouders naar voren brengende.

ایلت **ilat**, het Arab. *hīlat*.

ایلف **ilap**, het Arab. *chilaf*.

ایلق **elak**, het uitwijken; het ontwijken van een houw, van een bevel; zekere eetbare zeevisch.

ایلق **elok**, fraai, sierlijk, bevallig. *Sama taėlok*, zich te zamen in geen fraaije, d. i. in een moeilijke, positie bevinden.

ایلم **ilam²**, flauw zichtbaar, nevelig, nu eens zichtbaar, dan weer niet, zoo als een zwerm vogels.

ایلن **eloen**, het tot iets overreden, tot iets gunstig stemmen, verleiden.

ایلو **elo**, ons el.

ایلو **ilau**, schaduw op het water, inz. die veroorzaakt wordt door wolken die voor de zon komen. *Ilau²*, flikkeren, zoo als water waarop de zon schijnt. Vrg. *kelau*.

ایلی **ilei**, het luidruchtig lagchen, schateren.

ایم **ajam**, hoen, kip; *a. bělanda*, kalkoen; *a. biroega* of *a. hoetan*, boschhaan, *gallus bankiva*; *a. biroega*, ook wel fazant; *a. katik*, een soort van krielkippen; *a. moetijara*, parelhoen; *a. pěranggang*, slachtkippen; *iboe ajam*, zie *iboe*. *Ajam²*, een soort van grooten strandlooper; *ajam²-an*, waterhoen (ook: diner van kippen op allerlei wijs toebereid, K.).

ایم **ajoem**, het heulen met slecht volk; slecht volk van het noodige voorzien. *Ajoeman*, geld aan zulk volk gegeven.

ایم **ijam**, gluren, loeren: *diikoetnja, diijamnja dari djaoeh*, HT.

ایمان **iman**, Arab. het geloof.

ایمل **emoel**, het schaamteloos indringend, lastig, zijn.

ایمی **imel**, gekookte rijst.

این **ajan** = *běsi poetih*, blik.

این **ajoen**, heen-enweerslingeren, schommelen; *běrajoen kaki*, met de voeten schommelen. *Matahari soedah měnjajen*, de zon schommelt

reeds, d. i. begint reeds loodrecht naar beneden te gaan (tegen 4 uur). *Ajoenan*, schommel, wieg; *a. pëloetar batoe*, werktuig om steenen te werpen, balista.

این **ini**, deze, dit; hier; op dit oogenblik; *ini djoega*, dit zelfde.

اینس **inas**, alleen in *pëkoeng inas*, kanker aan den hals.

اینغ **inang**, hofdame van een vrouwelijk kind, zoo als die van den vorst er 16 hebben.

Ma' inang, de opperste der inangs.

اینغد **inangda**, hetzelfde als *inang*, doch in deftiger stijl.

اینق **enak**, lekker van den smaak en van het gevoel en de bevinding, plezierig.

اینن **inin**, zie *nin*.

اینو **inoe**, Jav. vorst.

اینی **inel**, het Arab. *hinei*, zeker gewas met welks fijn gewreven bladeren de nagels en de binnenzijde der handen, inz. van een bruidspaar (hetgeen bij de bruiloft door de gasten geschiedt), en ook witte baarden, rood geverwd worden, *lawsonia alba*. *Inei ajam*, plant, wier bloesems tot hetzelfde doel dienen, roode balsamine; *sipoet inei*, zeker fraai, rood en wit gevamd, hoorntje. Zie ook *patjar*.

ایو **ajoe**, Jav. voortreffelijk, schoon.

ایو **ajo**, uitroep van opwekking of ook van klacht. Het wordt ook wel met *hei* verbonden.

ایوان **ivan**, Perz. voorhof; voorhof waar recht gesproken wordt.

ایه **ajah**, vader, deftiger dan *bapak*. Van vorstelijke personen *ajanda*. *Ajah saudara*, vaders of moeders broeder enz., van mannelijke betrekkingen geheel gelijk *ëmak*, w. m. z. van vrouwelijke.

ایهند **ajanda**, zie *ajah*.

این **inja** = *ija*.

ایر **anjir**, sterk, visachtig, traanachtig, van reuk of smaak.

ایم **anjam**, het vlechten, klossen. *Anjam gila*, vlechten om gek van te worden, een naam dien men aan een bijzonder moeilijke manier van vlechten geeft en die bij *bakoel gila*, *toedoeng sadji* en een soort van *këtoepat* in gebruik is.

ب

ب **bi**, Arab. voorzettel: in, bijv. *bismillah*, in den naam van Allah; *bihi*, er in, op hem enz.

باء **ba'**, zie *bëgitoe*.

باب **bab**, Arab. poort; hoofdstuk, artikel. Meerv. is *abwāb*.

بابا **baba**, Chin. = *toewan*.

بابت **babat**, op elkander gelijkend in hoedanigheden, vermogen enz., voor elkander passend; een span of een paar uitmakend; span, paar.

بابت **babit**, het in een zaak wikkelen, het er bij halen.

بابر **babar**, plat, niet in een klomp; uitgespreid, uitgerold; *mëmbabar lajang*, de zeilen bijzetten.

بابس **babas**, het afdrijven door stroom of wind, van een vaartuig dat zijn doel niet bereiken kan; uit elkaar gedreven, verstrooid, van een leger; aan fiarden gescheurd, van een zeil.

باغ **babang**, wijd, van een gemaakte of door den tijd ontstane opening; gapend, van een wond.

باق **babak**, Jav. *sababak*, een afdeeling van een muziek- of tooneelstuk.

بابل **babel**, tegenstrevend, ongehoorzaam, ongezegglijk.

بابو **baboe**, Jav. kindermeid.

بابی **babah** = *baba*.

بابی **babi**, varken: *babi oetan*, wild varken; wratzwijn; *b. tanah*, aardvarken, *sus vittatus*; *b. roesa*, hertzwijn; *b. boeta*: *mëmbabi boeta*, handelen als een blind varken, blindelings voortschieten; blindelings te werk gaan; blinde-mannetje spelen. *Boewah babi*, zeker gewas, *cryptoneria paniculata*; *bintang babi*, de planeet Venus; *gila b.* en *sawan b.*, zie op *gila* en *sawan*; *b. koeroes*, een soort van boom met een bijzonder hard hout, dien men op de ontgonnen boschgronden staan laat.

بات **bata**, I. baksteen, tegel, gebakken vloersteen; *bata timah*, een schuitje tin; *bata lili*, een koek was; *batoe bata*, baksteen; *atap*

bata, tegeldak; tegels; *gëtah bërbata*, gutta percha in platte koekjes.

II. *bata*², aarzelend, in twijfel of men iets doen of laten zal.

باتر **batir**², gouden versiersel in den vorm van een knop aan de band van de kris (*toeli*²).

باتس **batas**, grens, grensscheiding; dijkes tusschen de sawahs; opgehoogd tuinbed (dit liever *batas*²).

باتغ **batang**, stam, stok, steel; ook bij het optellen van langwerpige ronde voorwerpen: *batang kajoe*, boomstam; *b. ajar*, rivier; *b. leher*, hals; *b. idoeng*, de rug van de neus; *b. toeboch*, ligchaam; persoon; *kalam doewa batang*, twee pennen; *b. boeroek*, een zeer vergiftig slangetje, een pink lang en grijsachtig rood; *pohon sabatang*, één boom; *mëngadji batang*, leeren lezen door den onderwijzer de woorden na te spreken; *bësi bërbatang*, ijzer in staven. *Mëmbatang*, een stam vormen, van planten; het houten geraamte van een groot staatsiekussen bekleeden. *Batangan*, sluitboom van een rivier.

باتغ **batoeng**², een soort van schelp.

باتق **batak**, I. het rooven en plunderen.

II. = *djëlei*, naam van een soort van gierst.

باتق **batik**, gebatikt, d. i. op Oostersche wijs geschilderd, van lijnwaad.

باتق **batoek**, I. hoest; het hoesten; *batoek këring*, drooge hoest, teringhoest.

II. *b. kalapa*, Batav. Jav. = *tëmporong*.

باتل **batel**, een soort van *mangga*, *mangifera foetida*, K.

باتل **batil**, bakje, kommetje om uit te drinken of water mee te scheppen bij het baden en naar het bad gaande de badbenodigdheden in te doen; *batil bëlandja*, groote metalen *batil*, ter overbrenging van de huwelijksgift; *sampän batil*, gewone sloep; *kaki batil*, het blad van hout of metaal en met een voet, waarop de *batil* staat.

باتن **batin**, titel van hoofden, minder dan *orang-kaja*, maar meer dan *pëngoeloe*.

باتو **batoe**, steen, rots, erts: *b. ambar*, barnsteen; *b. arang*, steenkool; *b. 'akal*, verbastering van *tawakkoel*, w. m. z.; *b. bëlanda*, kristal; *b. (of bësi) bërani*, magneet; *b. bësarang*, steen vol

gaten, zoo als kalkrotsen, waarin de eetbare zwaluwnesten gevonden worden; *b. bësi*, zie *bësi*; *b. boejoeng*, geld dat men in een pot met geneeskrachtig water doet en dat de geneesheer dan meeneemt; *b. datjing*, gewicht voor een unster; *b. giling*, steen om specerijen enz. op fijn te wrijven; *b. hitam tijada bërsanding*, zwarte steen zonder kanten: zoo noemt men iemand, die tegen niets opziet; *b. kail*, zinklood aan een hengel; *b. kapala*, hersenpan, schedel (*kapala batoe*, stijfkop); *b. karang*, koraalrif; *b. këlikir*, grof zand, grind; *b. ladoeng* = *b. kail*; *b. litjin*, gladde keisteentjes; *b. oelar*, slangesteel, een steen die op een vergiftige slangebeet gelegd, gezegd wordt het vergif daaruit te trekken; *b. pasir*, zandsteen; *b. perak*, zilvererts; *b. roboh*, steenpuin: *mëmbatoe roboh*, verschillende feesten te gelijk vieren, zoo als een huwelijks-, een besnijdenisfeest en een ter gelegenheid van het steken der oorgaten enz.; *b. timbangan*, gewicht voor een weegschaal; *b. tjërmin*, moskovisch glas; *b. toemboel*, puimsteen. *Kajoe batoe*, het steenharde hout van de *blumea lacera*. *Mëmbatoe*, hard als een steen, zoo als bijv. boonen, die niet gaar willen worden.

باج **badja**, I. staal (Skr. *wadjra*, hard; diamant), ook *bësi badja*.

II. mest; het bemesten.

III. zwartsel voor de tanden.

باج **badji**, zie باجی.

باج **badjoe**, zie باجو.

باجق **badjang**, I. een soort van boezen geest, die in de gedaante van een moesang als een kat miaauwt en inz. zwangere vrouwen verontrust; *gëlang badjang*, armingen voor kleine kinderen, gewoonlijk van zijden garen, tegen die geesten.

II. zwaluwstaart in houtverbindingen; stelten.

III. *badjang*², graszaad, hooikrop, K.

باجق **badjak**, I. ploeg: *mata b.*, ploegijzer, *tjang b.*, ploegijzerbeen; *soengkal b.*, strijkbord aan een ploeg.

II. Jav. ? = *përompak*.

باجق **badjlk**; *këbadjikan*, goedheid; deugd; weldaad; het goede; welvaren, voorspoed; *djalan këbadjikan*, *bërboewat këbadjikan*, *këbadjikan nagëri*.

badjan (beter **badjana**, Skr. *bhādjana*), vat, alles waar men iets in doet.

badjau, naam van een Maleischen volkstam, die zich voornamelijk langs de Oostkusten van Borneo en de Westkusten van Celebes ophoudt. *Bintang badjau*, de Kaapsche wolken, die, als zij duidelijk zichtbaar zijn, kalm weer voorspellen.

badjoe, kleedingstuk voor het bovenlijf, baadje; *b. bëlah dada*, baadje dat op de borst open is; *b. bërsajap*, baadje met vleugels, d. i. een baadje met lange, wijde mouwen, zoo als de Arabieren dragen; *b. bësi*, harnas; *b. dalam*, onderbuis, hemd; *b. hajah*, vest met korte mouwen tot boven de elleboog; *b. kadjari*, lang gewaad van zijden stof, dat tot over de knieën afhangt; *b. këmedja*, hemd; *b. koeroeng*, naauw buis met een opening, daar juist het hoofd door kan; *b. pesak ënam*, buis met zes geeren, twee op de hoogte van iedere heup en een aan iedere voorslip, zoodat die slippen over elkander slaan; *b. rantei*, een malierok; *b. sërodja*, waterlelie-baadje, d. i. een baadje met geplooiden halskraag; *b. soeltani*, buis met gladder mouwen tot aan de hand; *b. soenting*, een aan de zijde van een inkeeping voorzien mannenbaadje; *b. tẽkoewa*, naauw buis, door mannen en vrouwen op het bloote lijf gedragen.

badji, wig, keg. *Badji*², naam van een zeevisch van dien vorm.

batja, hetlezen, opzeggen, bijv. van gebeden, uitspreken, bijv. van den naam van Allah. *Mëmbatjaï*, *kan*, ook: belezen door tooverspreuken.

batjar, rad, snaterend, van den tong.

batjang, zie *mëmbatjang*.

batjoel, alles verdragend; een sul.

batjin, naar visch stinkend; vischstank. Volgens K. Jav. en wel op Riouw, maar niet op Singapore in gebruik.

bachil, Arab. vrekkelig, gierig, in-halig.

bad, Perz. wind: *bala bad* en *zir bad*, boven den wind, beneden den wind.

badoet, Jav. potsenmaker, nar.

badar, naam van een eetbaren zeevisch. Zie ook *badr*.

badang, een soort van groote ronde zeef.

badoeng, Jav. plaat, die op de borst gedragen wordt.

badak, neushoorn; *b. gadjah*, *b.* met één, en *b. karbau*, *b.* met twee hoorns; *lidah badak*, zie *lidah*.

badik², een soort van kleinen dolk met éne snede en zonder bochten.

badam, I. roode plekken op het lichaam, melaatschheid in het eerste stadium.

II. Perz. amandel: *boewah badam ija-itoe boewah kënapang*, Abd. *Minjak badam*, amandelolie.

badei, I. hevige storm, orkaan; volgens K. een soort van hoos.

II. een soort van ziekte: *këna badei harimau*, *kaki tangarnja tẽmpoeh*.

badi, de verderfelijke invloed, die van iets uitgaat; smetstof eener ziekte (= *badei* II?).

bara, I. gloeiende kool, gloeiende asch; *bava api*, gloeiende sintels; *panas bara*, opvliegend; *sara bara*, zeer arm, eig. gloeiende asch voor onderhoud. *Përbaraün*, stoof; komfoor. *Lippan bara*, de roode duizendpoot. Vrg. *barah*.

II. = *ambang*: *toelak bara*, scheepsballast, K.

III. zie *sara* III.

barat, westen; westewind; bui, zwaar weder uit het westen en in 't algemeen. *Barat-laoet*, noordwesten, *barat daja*, zuidwesten; *sësat barat*, geheel en al verwaald; *sokong barat*, schoor om het dak te versterken tegen de westewinden. *Barat*², een soort van eetbaren zeevisch.

baroet, windsel, zwachtel, inz. voor den buik; *baroet gantoeng*, borstlap. Vrg. *baloet*.

baris, rij, reeks; streep, regel; klankteeken; gelid, gelederen; troepen, krijgsvolk. *Mëmbaris*, exerceeren. *Barisan*, bende krijgsvolk; *boekit barisan*, bergketen. *Baris diatas*, *dibawah*, *dihadapan*, Maleische namen voor de Arabische klankteekens *fathah*, *kasr* en *dlammah*; *baris mati*, de Arabische *djazm*, het teeken

van het ontbreken van een klinker. *Baris*², een soort van kleine vliegjes op vruchten.

باع **barang**, alle; ieder, iets; de of het een of ander: *barang katamoe*, al wat gij zegt of zeggen moogt; *barang kahëndakmoe*, al wat gij verlangt; *dan barang sabageinja*, en al het dergelijke, en zoo voorts; *barang saudagar*², alle kooplieden; *barang saudagar*, alle kooplieden, ieder of de een of andere koopman; *barang tempat*, de één of andere plaats; *barang mana*, te welker plaats ook, waar ook; *barang kali*, ieder keer, telkens; zoo ooit; misschien; *barang orang*, alle menschen, ieder of de een of ander; *barang saorang*, 'n enkel mensch, (onbepaald) *barang sasoevatoe*, 'n enkel iets, ook wel *apa-barang soevatoe*; *barang sakoetika*, 'n enkel oogenblik; *barang lain*, iets anders; *barang saratoes*, 'n honderd (*saratoes*, één honderd), *barang tiga*, 'n drie, een stuk of drie. Als zelfstandig n.w. bijv. *barang²moe*, je alles, al je boeltje, al je goed. Vóór werkwoorden staat het als onbepaald bijwoord van wijs, ter aanduiding van een wenschende wijs, bijv. in den aanhef van brieven: *barang disampeikan Allah*, Allah doe hem geworden. *Barang*² en *sabarang* (of ook *sẽmbarang* en *sẽgala barang*) versterkingen van *barang*: *barang²orang*, *sabarang orang*, alle menschen, elk mensch. *Boekan barang²*, niet zoo maar iedereen of alles, niet alledaagsch, buitengewoon, en zoo ook *sabarang* en *barang* in den zin van: gewoon, alledaagsch, van personen of zaken.

باع **baring**, het nederliggen, inz. om te rusten: *pẽmbaringan*, plaats waar men zich of iets op neerlegt, leger.

باع **baroeng**, I. Jav. *waroeng*, hut, kraampje.

II. titel: *Baroeng Laksamana* (ons Baron).

بارت **barik**², aderen van een andere kleur dan de grondkleur, zooals in gemarmerd papier, in sommige houtsoorten enz.; *kain bẽrbarik*², gewaterde stof; *barik*² *tẽlor mẽrbah*, met aderen zooals op de eijeren van de *mẽrbah*. *Bẽrbarik*², de halsvederen opzetten, van hanen die willen gaan vechten (K.).

بارن **baran**, moerassig hoog bosch met afwisselende drooge en natte plekken; *babi baran*, varkens die zich daar ophouden.

بارن **baroe**, een soort van boom, de *hibiscus tiliaceus*, van wiens hout gewerkolven en houtskool voor buskruid, en van wiens bast touw gemaakt wordt. *B. tjina*, artemisia, *b. landak*, abelmoschus mutabilis, *b. laut*, thespesia populnea (de gewone *baroe*), *b. goenoeng*, paritium simile; *boenga b.* of *daoen b.*, de naam van een eetbaren zeevisch.

بارو **barau**², een soort van zangvogel, dien men kan leeren praten.

باره **barah**, bloedzweer; ontsteking: *b. sisip*, bloedzweer onder de ribben, *b. tijarap*, een die zich naar binnen ontlast, *b. bir*, een soort van aambeijen, *b. batoe*, steenharde bloedzweer, *b. sisik*, een die afschilfering der huid te weeg brengt, *b. empang*, een in de borst, *b. oelar*, een langwerpige in de liezen; *b. boenji*, pleuris? *Boenga barah*, een groete peesknoop (K.).

باره **bareh** = *oetang*, schuld.

باره **baroh**, drooge grond aan den voet van een berg.

باري **barei**, een soort van eetbaar zee-schelpdier.

باري **bari**, Perz. bijnaam van Allah, die ook aan vorsten gegeven wordt.

باري **bari**², een soort van kleine vliegjes op vruchten en gistende stoffen. Volgens K. = *kalalawar*. Vrg. *br*².

باز **baz**, Arab. havik, valk.

بازار **bazar**, Perz. bazaar.

باسه **basoeng**, een soort van groot bladeren peperhuisje om rauwe sago in te bergen; zeker puntig uitspruitel uit de wortels van boomen aan lage stranden of in moerassen; een vier-en-twintigtal.

باسل **basal**, zucht, ziekelijke zwelling; *basal api*, roos.

باسنه **basinah**, Arab. groote grove zak. **باسو** **basau**, hard en krakend bij het kaauwen, niet meelig of zacht, zooals een komkommer, een rauwe aardappel.

باسه **basah**, nat, vochtig; gewond; van

de aalmoezen van anderen levend. *Basakan*, ook: wat men alle dagen gebruikt, of, van personen, hij die gedurig in de nabijheid van den vorst of een voornaam persoon is; nederig, van iets dat men den vorst ten gebruike aanbiedt; *kain basakan*, badkleedje; *orang ini bolih tahan dibasah kèring*, deze mensch kan tegen natworden en opdroogen.

باسه **basoch**, het wasschen. *Pëmbasoch*; *ajar p. moeka*, water om het gezicht te wasschen; *p. tangan*, betaling voor een werk, waardoor de handen geacht worden bezoedeld te zijn, zooals bijv. het ter dood brengen van iemand; *p. moeloet*, iets om den mond te wasschen; iets pour la bonne bouche; *p. balei of p. medja*, proceskosten.

باسي **basl**, I. opgeld; disconto; rabat; wat men boven de maat neemt, bijv. voor het inkrimpen of voor onvoorziene uitgaven.

II. gistend, goor, duf, bedorven.

III. schotel: *basi toetoeop*, dekschotel, dekschaaltje; *b. kasar*, een soort van Chineesche schotels. K.

باسي **basei**, zuchtige zwelling in het laatste tijdperk eener ziekte, K. Vrg. *basal*.

باطل **batal** en **batil**, Arab. ijdel.

باطن **batin**, inwendig; verborgen.

باغني **bagri**, tyran; rebel.

باثت **bangat**, spoedig, overwijd; *mëmbangatkan pëkërdjaän*, achter een werk heen zitten; *dëngan bangat²an* met haast, met jagen, iets afmaken.

باشر **bangar**, I. onzuiver van smaak of reuk, zooals bijv. water, dat in een vuil vat gestaan heeft, stinkend, zooals een vuile goot.

II. Zie *ingar*.

باغن **bangoen**, het zich oprichten, opstaan; het oprichten, overeind zetten; opstaande stelling, postuur, gestalte, bouworde; uitkomst, uitslag: *matilah kita ditëngah laoet bangoennja*; bloedprijs: *mëmbaoenoh mëmbangoen*, sprw., eig. die doodt moet weer oprichten. *Mega mëmbangoen*, wolken die zich aan den horizon verheffen; *mëmbangoen nagëri*, een stad stichten; *m. bahtëra*, een vaartuig op stapel zetten; *doewa*

tiga kali samalam dibangoeni baginda koeda itoe, stond hij voor dat paard op (om er naar te zien) SM.; *mëmbangoenkan*, ook: wekken. *Bangoenan*, ook: wat zich boven iets anders verheft: torentje of stellaadje op iets (ook *bangoen²an*; zie ook *balei madat*, *mërtjoe*).

باشر **bangau**, een soort van reigers, onderscheiden als *b. bësar* of *karbau*, *b. bëroe*, *b. kambing*, *b. o.lar*.

باغي **bangai**, verlaten, zooals een huis, een dorp, een begonnen werk, dat men laat varen; zitten gebleven, van een meisje dat niet ten huwelijk gevraagd is. Vrg. *bëngkalei*.

باثغ **babang**, zie *bapak*.

باثق **bapak**, (verkort *pak*, *pa'*, en als vriendelijke vocatief ook *bapang*) vader, ook gebruikt om een bloedverwant van één geslacht ouder toe te spreken, en, verbonden met den naam van gewoonlijk het oudste kind, als naam voor den vader; dit laatste inz. bij de mindere klasse. *Bapak saudara*, vaders of moeders broeder, oom: *b. toewa* of, gemeenzaam, *pak oewa*, vaders of moeders oudere of oudste broeder, *b. moeda*, *p. oeda*, hun jongere broeder, *bapak bongsoe*, *pak soe*, hun jongste broeder, ook wel *b. këtjil*, *pak tjik*; *bapak tëngah*, *p. ngah*, of ook *b. alang*, de middelste broeder van vaders of moeders drie broeders en zusters, of broeders alleen; *b. toenggal* of *p. oenggal*, vaders of moeders eenige broeder; *b. mëntoewa* = *mëntoewa laki²*, schoonvader; *bapak salah mëndjadi*, oom van vaders kant; *b. tiri*, stiefvader; *mak bapak*, vader en moeder.

باقي **bapei** = *bapak* in het dialect der Orang-laut.

باقر **bakir**, Arab. rijk aan gedrag of kennis.

باقل **bakil**, Arab. groenwordend, bladmakend; een baard krijgend.

باتي **baki**, Arab. eeuwig, bestendig blijvend.

باک **baka** (Arab. *baka*), erfelijke aard; overervend: *mënimboelkan baka*, door zijn daden zijn aangeboren aard vertoonen; *tijada mëmbowang baka*, zijn aard, afkomst niet verloochenen: *kita manoesija jang bërbaka mati*; *hina baka*, van geringe afkomst; *pënjakit baka*, erfelijke ziekte.

باکت **bakat**, I. golven die in hare beweging gestuit worden, zooals die tegen de klippen breken, of bij tegenwind of stroom ontstaan, of tegen schepen aanklotsen, enz.: *bakatanja bĕrdĕngöng², haroespoen bĕrbakat kapada prahoe kita*.

II. een voorkomen dat een gebeurtenis voorspelt, voorbode, voorteken: *bakat angin*, het voorkomen der wolken, dat wind voorspelt, *bakat djanggoet*, de vlasbaard die een baard voorspelt, *bakat kĕtoemboehan*, de voorboden der kinderpokken.

باکر **bakar**, het verbranden, in brand steeken; roosten, bakken zonder vet, bijv. brood; *batoe bakar*, baksteen; *mĕmbakar bĕsi*, ijzer heet maken; *mĕmbakar hati*, hartzeer veroorzaken, ergeren. Zie ook *toenoe*.

باکغ **bakoeng**, een soort van waterlelie, *crinum asiaticum*, onderscheiden als *b. ĕmas*, *b. pĕrak*, *b. soewasa*, *b. pantei*. *Daen bakoeng*, een soort van rietgras.

باکف **bakoep**, half eirond in de lengte; gezwollen, van het aangezicht en van het bovenste der handen en voeten.

باکت **bakak**; *kain bakak*, een soort van rood of blaauw geruite stof voor kleedjes.

باکن **bakik**, een soort van sirih, waarvan de vruchten gekaauwd worden.

باکل **bakal**, wat iets moet worden; de ruwe stof of ruwe vorm voor iets: *bakal roemah*, de bouwstoffen voor een huis; *bakal radja*, de vermoedelijke troonopvolger; *bakal manoesija*, menschelijk embryo; *bakal kawin*, een verloofde. *Mĕmbakalkan*, iets tot iets bestemmen. Zie ook *bĕkal*.

باکل **bakoel**, mand, korf; *b. gila*, mand van pandan-bladeren, met deksel, die heel moeilijk opengaat en dient tot berging van kostbaarheden. *Tĕmbakoel*, een soort van zeevisch met dikken stompen kop en twee dikke vinnen, dien men bij zulk een mand vergeleken heeft; hij springt bij laag water in den modder rond (een maanvisch, eig. mandvisch?).

باکم **bakam**, of *nakam*? een soort van robijn?

باکو **bakau**, wortelboom, rhizophore: *b. soewasa*, een soort daarvan.

باگر **bagoer**, van buitengewone lengte en dikte, van menschen en dieren.

باگس **bagas**, grof van leden, sterk gespierd, robust; grof van proportiën, van een werk; stevig en gestadig van den wind.

باگس **bagoes**, mooi, schoon, fraai.

باگل **bagal**, de bloemstengel eener kokosnoot? *hajam bagal? bĕsar bagal tijada bĕr-goena*, Abd.

باگن **bagan**, ruwe schets, ontwerp; platte grond, omtrek, afbakening; sporen van gesloopte gebouwen of verblijfplaatsen; tijdelijke verblijfplaats, halt, bivouak.

باگو **bagoe**, I. een soort van boom, *gnetum gnemon*, uit welks bast touw gemaakt wordt.

II *bagoe²*, holte of vakje in vruchten = *oclas*? K.

باگی **bagei**, soort, aard, gelijke; gelijk, als of; *bagei² tjĕritĕra*, soorten van, d. i. allerlei, verhalen; *tijada bĕrbagei*, zijns gelijken niet hebben; *bĕrbagei doeua*, twee soorten hebben. *Mĕmbageikan*, ook: iets naar welgevallen behandelen, er mee doen zoo als men verkiest; *tijada dapat dibageikan*, onvergelykelyk; *bageikan* ook = *bagei*, als of; bijv. *bageikan hĕndak gila*. *Sabagei*, van dezelfde soort; evenzoo; als of; ook, voorts; *dan lain sabageinja*, en andere dergelyke, en zoo voorts; *mĕmoekoel sabagei poekoel*, slaan naar den aard van slaan, slaan naar den aard, d. i. ter dege. *Bĕrbagei²* of *pĕrbagei*, verscheiden, veelsoortig. *Bageimana*, op welke wijs; hoe-danig.

بال **bala**, I. Skr. *bälā*, leger; volk: *djika anak mantĕri mĕmboenoh anak bala*. Vrg. *bala-tĕntĕra* en *hoeloebalang*.

II. Arab. *bälā*, beproeving, kommer, onheil: *bala sĕni*, de plaag der tering.

بالت **baloet**, het omwikkelen, bijv. van een lap, papier, stroo, om iets; het verbinden van een wond; gezwollen, van de oogen: *matanja baloet bĕkas mĕnangis*, of *matanja baloet darah*, opgelopen met bloed. *Mĕmbaloet dirinja*, zich inspinnen. *Baloetan*, het omwondene; *pĕmbaloet*, windsel. Vrg. *baroet*.

بالحق bilhak, Arab. de praep. *bi* en *elhak*, zie *hak*.

بالر balar, albiro-wit; witte vlekken, voorn. aan handen en voeten. Vrg. *andan*, dat volgens K. het eigenlijke woord voor albino is.

بالر baloer, in de zon gedroogd vleesch; ongelooide huid van een dier.

بالس balas, het weeromgeven, weeromdoen, beantwoorden, vergelden, vergoeden, beloonen; *mëmbalus dëndam*, zich wreken; *mëmbalus soerat kapada*, een brief terugsturen aan, d. i. een brief beantwoorden; met een brief, d. i. schriftelijk, beantwoorden. *Bërbalas*, ook: weerkeurig, bijv. *ajaranja sënantijasa hilir sahadja, tijada bërbalas pasang*. *Balasan*, ook: loon; belooning; antwoord.

بالصواب biççawab, Arab. de praep. *bi* en *esçawab*, zie *çawab*.

بالغ baligr, Arab. wat zijn doel bereikt heeft; *hoedjatoe'l baligra*, een afdoend bewijs; *akal baligr*, ook zonder *akal*, tot zijn volle verstand gekomen, meerderjarig.

بالغ balang, I. een soort van *sampan* met één mast; flesch, kruik (volgens K. inz. een rozewaterfleschje met langen Hals). *Balang*², sprinkhaan, HT. Vrg. *hoembalang* en *baling*.

II. werpen: *mëmbalangkan tjokmaruja*, EH.

بالغ baling, het voortdurend om een middelpunt in de rondte draaijen, zoo als de wieden van een molen; het voortdurend buitelen; *bolang-baling*, klapmolentje, weerhaan, al wat voortdurend om een middelpunt heen draait; *pëloeroe bolang-baling*, kettingkogel.

بالغ baloeng, een hanekam, ook *b. ajam*, *b. sëraga*, een volle (?) hanekam; *b. koelit*, een soort van kwast in het hout, die als een ongelukkig teeken beschouwd wordt.

بالق balok, I. Holl. balk.

II. feloek, een soort van handelsvaartuigen, zonder *dandan* en met een grooten buik om veel te kunnen laden. Tegenwoordig komen zij zelden meer voor.

بالق balik, de achterkant, de keerzijde; het tegenovergestelde; het omgekeerde, het tegendeel; omgekeerd, in tegendeel, daarentegen

(ook *dëngan* of *pada baliknja*); het zich omkeeren, terugkeeren. *Balik adab*, onbehouwen van manieren; ook de naam van een soort van boompje, waarvan de bladeren van onderen en van boven hetzelfde voorkomen hebben; *balik angin*, een andere soort van boom en *balik soempoe*, een soort van heester; *balik tjaga*, *hibiscus mutabilis*. *Dibalik goenoeng*, aan gene zijde van het gebergte, *dibalik pintoe*, achter de deur. *Poetar balik*, er om heen draaijen, zijn woorden verdraaijen, ook *bolak-balik*. *Bërbalik hatinja*, *bërbalik pikiran*, geheel veranderen van gedachte; *bërbalik mata*, oogluikend toelaten; de oogen verdraaijen. *Tërbalik*, het onderste boven. *Mëmbalikkan*, omkeeren, het onderste boven keeren; *m. lamboeng orang*, iemand op de ééne zij leggen.

بالله billahi, Arab. bij Allah! in eeden.

بالم balam, I. een soort van wilde duif; een soort van struik van welks takken vogelhutten gemaakt worden.

II. onduidelijk en flauw zichtbaar, door den verren afstand, gebrek aan licht of de ondoorschijnendheid van de lucht: *bëlom tjouwatja, lagi balam*².

بالم baloen, I. tot zich zelf gekomen uit den toestand van bezetenheid of inspiratie.

II. slaan, beuken.

III. opgerold, zoo als matten, in *soempit baloen*² waarvoor een ander HS. *soempit tërgoeling*² heeft.

بالم balau, ook **hambalau** en **mambalau**, een soort van boom met fraai geel hout, waarvan soorten *b. boenga*, *b. batoe* en *b. tëlör*.

بالم baloe, weduwnaar, weduwe.

باله balah, het iets in te brengen hebben tegen iets, het redetwisten.

باله baloeh, het holle ligchaam van alle tromachtige instrumenten.

بالوي balowi, gelijk op, bij spelen met noten of dergelijke, waarmee men die van zijn tegenpartij op zekere wijs moet breken.

بالوي balei, een open gebouw, dat voor vergaderingen, het huisvesten van vreemdelingen enz., dient. De vorstelijke *balei*, waar de vorst zich aan zijn onderdanen vertoont, bestaat uit de *sri balei*, het verhevene gedeelte, waar de vorst zit,

en de *paseban*, welke die eerste van alle kanten (P) omgeeft en aan de linker zijde aan de mindere hoofden, aan de rechter den geestelijken tot zitplaats dient. *Balei dërma*, een balei van liefdadigheid, waar arme lieden gespijzigd worden; *b. gëndang*, de balei, waar de muzikanten van den vorst zitten (ook wel in denzelfden zin als *b. këtjil* voorkomende); *b. kambang*, Jav., in 't Mal. *b. timboel*, een balei op het water, voor uitspanning of om te baden; *b. kěmbang*, een kleinere balei op grooteren afstand van het vorstelijk verblijf naar de buitenpoort toe; *balei këtjil*, vroeger een kleine balei buiten het astana, waar de hoofdamtbenaren, de *bándahara* en de *těměng-goeng*, zittingen hielden: *b. madat*, bedekte loods boven het water, dienende tot uitkijk en wachthuis, door een brug aan den wal verbonden en zoo genoemd omdat voor de wacht aldaar opiumrookers gebruikt worden, die 's nachts niet slapen gaan; zij is ook de bowaarplaats van de affuiten der kanonnen, die zelf in een dergelijke loods, de *balei měrjiam* of *b. pěngguntōeng měrjiam*, bewaard worden (zie ook *měrtjoe* en *bangoen*² of *bangoen*²an); *b. lintang*, een kleine balei dwars voor het front der woning van den regeerenden vorst; *b. roeng*, zie op *roeng*. *Ikan balei*, een soort van eetbaren zeevisch. *Balei*², Jav. bank, rustbank.

بامی bami, Chin. een soort van macaroni met vleesch, garnalen en groenten.

بان ban, Perz. opziener, gezaghebber

بان bana, zie *běna*.

بانٹ banat, I. het slaan, kloppen, beuken.

II. Perz. een soort van fijn laken of wollen stof.

بانر banir, uitwas aan de wortels van sommige boomen, waardoor zij het voorkomen hebben van door dikke, naar boven smaller wordende planken ondersteund te zijn, zoo als dit bij *kanari*, *kěmpas*, *kěrandji* en andere boomen het geval is; het deel (gewoonlijk zijn er twaalf) waaruit een *oetas* van een net, *djaring*, bestaat.

بانڠ banang, groot in zijn soort: alleen in *doekoe*, *poepoet* en *sipoet banang*.

بانڠ baning, een groote soort van landschildpad.

باو baoc reuk, geur, lucht. *Sěbaoc*, gewend,

wennen: *sahari doewa hari djinaklah marikaitoe, sěbaoc děngan orang*² *jang bēharoe itoe*, HA. Ook met *an*: *běloem ada sěbaocan kěrbau itoe*, die buffels zijn nog niet aan elkander gewend.

باو bawo, het bij zich hebben of dragen, mee- of wegdragen, brengen, meenemen, wegbrengen, aanbrengen; iemand tot iets brengen, tot iets opwekken; *měnbawa hikajat*, een verhaal citeren of voordragen; *měnbawa dirinja* (volgens D. ook wel met weglating van *dirinja*, bijv. *m. mandi*, gaan baden), zich ergens heen begeven, iets gaan doen; zich wegmaken, heergaan; *měnbawa iman, ugama*, het geloof aannemen, een geloovige worden; *m. djalan*, den weg wijzen, als gids dienen; *m. hatinja*, den moed verliezen; *m. hati orang*, iemand ergens toe overhalen; *m. moeloet*, belasteren, K.

باوت bawat, naar beneden hangen? *tali bawat-an*, brassen. *Pajoeng bawat*, groote staatsie-pajoeng.

باور baocer, onregelmatig gekromd, t. w. aan den eenen kant naar binnen, aan den anderen naar buiten, van planken, bijv. aan schepen. *Tjampoer-baocer*, versterking van *tjampoer*, w. m. z.

باوڠ baocng, een soort van eetbaren rivier-visch, *bagrus* sp.

باوڠ bawang, ui, look; *b. poetih*, sjalotten; *b. měrah poetih*, gewone ui, Timorsche ui; *b. bėsar*, *b. Běnggala*, *e. Bombai*, groote roode of witte uijen; *b. pěrai*, losse uijen, niet aan risten; *b. běrdjambak*, uijen aan risten; *b. sěbongkol* of *haroebi*, een soort van massief gouden krisgevest, zooals slechts de regeerende vorst het mag dragen.

باوڪ baocck, vol met haren of vederen, van de plaats onder de kin; baard onder de kin; *tjambang baocck*, bakkebaarden, die onder de kin zamenkomen.

باول bawal, een eetbare makreelachtige visch, *stromateus* sp.

باوة bawah, wat beneden is; benedendeel, onderende; *dibawah*, onder; ondergeschikt: *doedoek dibawah*, lager dan een ander zitten, die hooger in rang is; *dibawah angin*, onder den wind, oostelijk, aan lij. *Kabawah* is ook gelijk aan *kapada*, wanneer het hooggeplaatste personen betreft. *Měmbawahkan*, ook: degradeeren.

bahas, I. het aanzetten van planken, die niet goed sluiten, door middel van een spil.

II. Arab. *bahats*, het twisten, krakeelen.

bahang, de gloed van een brandend of gloeiend lichaam.

baham, het kaauwen met gesloten mond, inz. van drooge, zanderige spijzen, die anders uit den mond zouden vliegen.

bahoe, Skr. *bāhoe*, schouder, het bovenste van den arm; *kilat b.*, een soort van épaulet; *tali bahoe*, bras; *kilik bahoe*, bovenarmring.

bahan, het met twee handen beuken; het kloven tot planken of balken, van een boomstam; het kloven uit een boomstam, van planken. *Bahan*², een soort van eetbaren riviervisch.

baja, I. gelijkenis; *sabaja*, gelijkend, van dezelfde soort, van denzelfden slag; *sabaja*² *kalimanja*; *akan kalimanja itoe bēsarnja sabaja*; *boedak*² *sabaja dĕngan akoe*. *Baja*², even als (uit *ba* en *ja*? verg. *bĕtapa*).

II. = *bahaja*.

bajar, het betalen van iets, voldoen: *mĕmbajar oetang dĕngan ringgit*, *m. nijah*, *m. kaul*, zijn belofte vervullen, zijn woord houden. *Mĕmbajarkan*, iets betalen in voldoening van een schuld, iets in betaling geven. *Pĕmbajar*, ook betaalmiddel.

bajoer, een soort van boom, *pterosperrum Blumeanum*, waarvan twee soorten, de *bajoer hĕlang* en de *b. poetih*.

bajas, een soort van grooten *niboeng*-palm.

bajang, en ook **bajang**², schaduw, schim; schaduwbeeld; schijnsel in den spiegel: *açalnja bajang*², het voorwerp dat de schaduw werpt; *kain bajang*², een zeer doorschijnende stof; *pada bajang*², in de schemering. *Bĕrbajang*², ergens door heen schijnen: *ditikamnja dadanja tĕroes bĕrbajang*² *kabĕlakang*, zoodat men door het vel heen zien kon, dat het wapen tot den rug toe doordrong. *Tĕrbajang*: *jang tĕrbajang dalam pikiran*, wat nog onbestemd, als een schaduw, in de gedachten ligt opgesloten; *akalnja tĕrbajang*, zijn streken waren er in te doorzien. *Mĕmbajangkan*, den schaduw van iets op iets doen vallen.

bajoeng, I. een soort van kapmes,

te Silangor zoo genoemd, waarvoor men op Riouw *pisan walian* zegt, K.

bajak, onevenredig dik. *Mĕmbajak*, daardoor zichtbaar moeijelijk loopen.

baik, goed: *baiklah*, het is goed, het is wel; welaan; *baik . . . baik . . .*, hetzij . . . of . . .; *djika tjada bolih dĕngan baik*, indien het niet goedschiks gaat; *baik ta-baik*, wellicht. *Orang baik*, een fatsoenlijk man, een eerlijk man; *barang sijapa poen baik*, om 't even wie, wie ook maar; *kamana baik akoe pĕrgi*, waar moet ik heen. *Baik*² ook: 't zou wat moois zijn! *Bĕrbaik* (en *bĕrbaikkan*), wel met een ander zijn. *Mĕmbaikkan*, herstellen, ook *mĕmbaik*: *tikoes mĕmbaikkan laboe*, zegt men van iemand die iets beter wil maken, maar het in plaats daarvan bederft; *mĕmbaik dirinja*, zich opknappen; *mĕmbaik*: ook: weer goedmaken, verzoenen; goed doen, zijn toestand verbeteren; *m. kalakoewan*, een compliment, een buiging, maken. *Sabaik*², zoo goed mogelijk; allerbest: *sabaik taulan*. Voor *kabaikan* is *kabadjikan*, meer gebruikelijk. *Pĕrbaikkan*, verzoening.

bajam, allerlei amaranthus-soorten, die in Indië als spinazie gebruikt worden.

bajan, I. een soort van parkiet. *bajan*², een soort van eetbaren zee- en riviervisch.

II. Arab. *mĕmbajangkan* = *mĕnjatakan*.

III. Zie *kĕbajan*.

baĭn, Arab. = *bajan* II. Ook: gescheiden, bijv. van echtelingen.

bajoe, I. Skr. *wājoe*, windvlaag; *b. nebak*, een soort van versnapering. *Bajoe mana ġerangan*, *toewan*, *jang datang bĕrpoepoet ini*, wat voor windvlaag, mijnheer! is er hier komen waajen, d. i. heeft u hier heen gevoerd.

II. naam van een boom, gelijkende op de *ġeronggang*.

III. vreemdeling (vrg. I).

IV. van spijzen en dranken: van smaak veranderd, maar nog niet bedorven; van bloed: chemisch veranderd, bedorven. *Kĕbajoewan sĕgala ajar*, kwaadsappigheid.

bajoeh, meer dan eene vrouw tegelijk hebben.

باق banjak, veel; hoeveelheid; dikwijls; vele malen; zeer; *sadikit banjak* (of *sabaniak*) veel of weinig d. i. eenige (vrg. *l'bih koelang*). *Orang banjak*, de menigte, de menschen, het publiek; de anderen, de overige menschen; *orang banjak*² en *or. banjak sekalian*, een zeer groote menigte; alle menschen; *banjak orang*, vele menschen. *Kabanjakan*, veelheid; meerderheid; gewoon; gemeen; meer, meestal, in 't algemeen; *k. manoesija*, de meeste menschen; *timah kabanjakan*, gemeen tin; *radja² kabanjakan*, gewone radja's; *hikajat itoe kabanjakan bohong dari pada bēnar*. *Sabanjak*, zóóveel; evenveel. *Sabanjak²*, zooveel mogelijk. *Sabanjak²nja*, op zijn meest. *Mēmbanjakan*, veel maken; vermeerderen, *mēmbanjaki*, met zijn velen bij iemand komen; met zijn velen iemand aanvallen.

بايو banjoe, gegist water van kokosnoten, waarin een stuk ijzer gedaan is, dienende om roode zijde paarsch te verwen.

ببت bēbat, windsel; *mēmbēbat*, omwinden; verbinden. *Pēmbēbat kris*, omwindsel boven aan een krisschede, waardoor de beide helften van deze aan elkaar gehouden worden.

ببر bēbar, zich verward door elkander bewegend, zooals bijv. vleermuizen. *Bēbaran*, verwarring door een oloop van menschen; ook van den dag = *hari tijada tēntoe gēlap dan tērang*, Abd.

ببغ bēbang, ingeklemd, van een kind bij de geboorte; *mati kabēbangan*, overleden, van een kraamvrouw ten gevolge van zulk een accident.

بببل bēbal, dom, onbevattelijk; *salah bēbal*, een fout uit onnoozelheid.

ببن bēban, het tusschen beide armen vatten en opnemen, van lange voorwerpen; zooveel men op zulk een wijs van pieken, stangen, geweren en derg. tegelijk kan opnemen: een vracht daarvan; *tijada bēban mēntjari bēban*, moeijelijkheden zoeken die niet bestaan.

بببريك bēbirik = *birik²*.

بتار batara (Skr. *Bhattāra*, eerwaardig), titel van goden en van den vorst van Madjapaït.

بتاري batari, een soort van plant, *sorghum saccharatum*.

بتاى bētapa, hoe, hoedanig; zoodanig;

Kabētapaän, hoedanigheid. *Bētapa* is voor *bā'apa*, welk *ba'* met *itoe* verbonden *bēgitoe* geworden is en gelijk beteekent (vrg. *baja*): de afleiding van *boewat* en *apa* verdient de aandacht niet.

بتاوي bētawi, zelden *بتاوية*, Batavia.

بتت bētoet, naam van een eetbaren riviervisch.

بتس bētas, I. opengescheurd, bijv. van een zak, een kleedingstuk; van zelf gespleten, van een ei; van zelf opengegaan, van een naad.

II. *mēmbētas*, azen aan de oppervlakte des waters, van een school visschen, K.

بتس bētis, het been tusschen knie en voet; *djantoe bētis* of *boewah* en ook wel eens *pēroet bētis*, de kuit; *toelang bētis*, het scheenbeen.

بتغ bēting, lange smalle zand- of rotsbank in zee.

بتغ bētoeng, I. naam van de grootste soort van hamboes; *roempoet bētoeng*, soort van geneeskragtige plant.

II. *katak bētoeng*, een soort van kleinen kikvorsch, wiens stemgeluid een dergelijken klank heeft.

بتق bētak, I. het behoorlijk opbergen, in orde houden, opredderen. *Djoeroe bētak*, hofmeester.

II. bestand tegen het weer, van een sterk gestel (= *bētah?*).

بتق bētik, de *pēpaja*, *carica papaya*; *bētik rambei*, de soort waarvan de kleine en verschrompelde vruchten aan lange dunne stengels naar beneden hangen, *bētik batang*, die, waarvan de veel grootere vruchten met korte dikke stelen boven tegen den stam zitten. *Bētik²*, een soort van uitslag, roode-hond.

بتق bētok, I. gebrand door invretende zelfstandigheden, zooals lapis infernalis en derg.

II. naam van een klein zeevischje.

بتل bētoel, juist; juist zijn wat het zijn moet (vrg. *bēnar*), echt, waar, juist: *bētoel hati*, oprecht van hart. *Mēmbētoelkan*, verbeteren, corrigeren, regelen. *Mēmbētoeli*, ook: mikken; in een rechte lijn op iets afgaan. *Kabētoelan*, juist van pas, ter goeder ure; toevallig. *Bērbētoelan dēngan*, bijv. van staan: vlak tegen iets aan, ook zonder *dēngan*, *bērd'iri bētoel tijang*. *Sabētoel²*, naam van een boompje met een in 't oog loopend rechten stam.

bětoetoe, een soort van eetbaren rivierisch, die zich in het slijk ophoudt.

bětah, van een ziekte hersteld, weer gezond, weer sterk. Vrg. ook *bětak*.

běti, zeker boompje met eetbare vruchten, welks jonge spruiten raauw bij de rijst, de wortels in de geneeskunde, en de bast om te looijen gebruikt worden. Ook *nasik*² en *gělam tikoes* geheten.

bateka, een soort van plant, *citrus edulis*, K.

bětina, vrouwelijk, van menschen en dieren; van menschen te Riouw en Singapore zelfs bij voorkeur voor *pěrampoewan*.

باجن zie باجان.

boedjangga (Skr. *bhoedjāngga* slang), schrander, geleerd; een hofdichter, geschiedschrijver; ook een soort van hofbeambten, HP.; **bidjangga**, (bij K. *boedjangga*) een soort van kleine poffertjes in den vorm van donderpadden.

bidjaksana, Skr. *witjaksana*, verstandig, schrander, beleidvol.

bitjara (ook **bětjara**), Skr. *witjāra*, overlegging, raadpleging; raad, oordeel; zaak, als onderwerp van beraadslaging; rechtszaak; raad, raadsvergadering. *Apa bitjara kita*, wat zullen wij doen. *Měmbitjarakan*, raad schaffen voor iets, iemand aan iets helpen, iets bezorgen: *tijada těr-bitjarakan pěkara itoe*, die zaak is hopeloos, daar is niets aan te doen. *Pěmbitjara*, raadsman, advokaat enz. *Sabitjara*, van hetzelfde gevoelen. *Pantja bitjara*, zie *oepatjara*. *Bitjara tinggi*, de Hooge Regeering, de hoogste Europeesche overheidspersonen, de Regeering.

bětjok, een soort van eetbaren zeevisch.

bahats, Arab. onderzoeken, navorschen, twisten.

bahar, Arab. *baħr*, zee.

bahari, Arab. de zee betreffende; zee-man.

bacht, Perz. geluk.

bachsjsj, Perz. geschenk; fooi.

bachil, Arab. gierig.

bachjah, Perz. met de naald stikken.

bad, Perz. slecht. *Bad-bacht*, ongeluk. Zie ook *běděbah*.

bada, Arab. begin.

bidara, Skr., een soort van boom, *zizyphus jujuba*, ook *b. tjina*. *Bidara laut*, 1° een klein boompje met vruchten als de eigenlijke *bidara*; 2°, ook *bidara poetih* of *b. pahit* geheeten, een geheel andere boom, waarvan de wortels in de geneeskunde gebruikt worden; *b. merah* of *pěnawar merah* is een soort van laatstgenoemde.

bědawi, Arab. Bedoewien.

běděbah = *bad-bacht*, zie *bad*. Ook: ongelukkige!

bada'a, Arab. ketterij.

bědoeng, doek of kleed om een kind in te bakeren; het inbakeren daarmee: *badjoenja dibědoengkannja kapada poetranja*. *Bědoeng lilit*, een zwachtel.

bědak, rijstemeel met rozewater of iets dergelijks, inz. bij kinderen gebruikt tegen smetten; witkalk. *Měmbědak*, *bědak* gebruiken, witten. Vrg. *poepoer*.

badar; *batoe badar*, een soort van steen om in ringen te zetten, die de pelgrims van het slagveld van Badr meebrengen.

bědoek, een groote trom van een uitgeholden boomstam gemaakt, die aan het eene einde met een onbereid buffelvel overtrokken wordt en in of bij de moskee hangt om seinen te geven, zoowel voor het gebed, als voor alarm. Vrg. *taboek*.

bědal, het slaan, raken; ter dege iets doen.

bědil, schietgeweer, vuurwapen; het schieten, op iets schieten; doodschieten; het vuren, als eerbewijs; *bědil boeloeh*, klapbus, propenschieter, ook *lětoep*².

badan, Arab. ligchaam = *toeboeh*, w. m. z.: *badan jang boeroek ini*, dit gebrekkig ligchaam, d. i. ik gebrekkig mensch. Ook wanneer men tot zich zelf spreekt, bijv. *eh badan*, *sěkati ini adjalmoelah diboenoeh*.

bědan², breede roode opzwellingen op de huid, zooals bij netelroos.

boedoeh, een woord van onbekonde beteekenis, dat met de letters ieder op zich zelf en

doorgaans met hare getalwaarde ٨٦٢ daaronder, schuins in de rechter bovenhoek van geadresseerde brieven geschreven wordt, waardoor zij, naar men denkt, behoorlijk bezorgd zullen worden.

بدوري bidoeri of ook **beldoeri**, een soort van edelgesteente, katoog. Men heeft *b. boelan* en *b. pandan*. *Pohon-beidoeri*, een zekere plant die katoen voortbrengt, *calotropis gigantea*.

بدون bidoewan (Skr. *widwān*, een wijze, een ziener), een soort van magischen zang bij groote feesten, door een aantal van tot dertig zangeressen uitgevoerd; zanger, zangeres.

بدود bidoewanda, vorstelijke ordonnans, page, die onder den *bentara* staat.

بدیداری bidjadari (Skr. *widjadhari*), ook *bidadari*, hemelsche nimf.

بودیان boedman, Skr. iemand die *boedi* heeft. Zie *boedi*.

بر boer, plomp, van iets dat in het water valt. Ook *bar boer*: *orang barboer*, een onbesuisd mensch, die zijn zaken als 't ware in het water gooit, verkwister.

بور bor, Holl. *boor*, ook *bidji nangka*; het boren.

برا bera, rood van verlegenheid; aangezichtspijn, tique.

براهه barah, brief, diploma, brevet; kleine mes om te schaven.

براشن barangan, I. operment; *b. poetih*, wit arsenik-oxyde.

II. een soort van kastanje; *b. padi*, een soort van kleine vruchten. Vrg. *sarangan*.

برائ bera, zamengesteld uit *bēr* en *apa*: hoe, wat? bijv. *bērapa banjknja*, wat is de menigte er van, d. i., hoeveel? (ook zonder *banjknja*) *bērapa harganja*, wat is de prijs er van, hoeveel kost het? *bērapa pandjangnja*, hoeveel is de lengte er van? *bērapa kali*, hoe dikwijls; *bērapa lama*, hoe lang geleden; *bērapa hari lamanja*, hoeveel dagen of zoo en zooveel, d. i. eenige, dagen geleden; *tijada bērapa*, niet zoo (zeer) veel, niet veel; *tijada bērapa lamanja*, niet lang; *barang bērapa*, hoeveel ook; *bērapa dilarangkan dan bagei dikatakan*, *tijada djoega didēngarkannja*. *Bēbērapa* (ook *bēbērapa*), met zijn zoo en zooveel zijn; eenige,

vele; *toewan bēbērapa*, met uw hoevelen zijt gij? *ada bēbērapa orang*, er waren eenige menschen; *tēlah bēbērapa lamanja*, het was reeds eenigen tijd geleden; *dēngan bēbērapa disiksakannja*, op allerlei wijs werden zij door hen gekweld.

بران borak, Arab. het dier daarop Mohammed ten hemel voer.

براکه bērakah, vermetel, stout.

برانگ bēragan; *mati bēragan*, dood zijn, zoo dat het er uit ziet als of het leeft, bijv. van opgedroogde insecten, spinnen, krabben.

برانی bērani, stout, vermetel, onversaagd, moedig; iets van zich kunnen verkrijgen. *Bērani lalat*, moedig als de vliegen, die wegvliegen zoodra er iemand komt en terstond terugkeeren wanneer die weg is. *Batoe of bēsi bērani*, zeilsteen, magneet. Vrg. *wani*.

براهی bērahi, verliefd zijn, verzot zijn op iemand of iets; vurig wenschen, bijv. te bezitten, te zien. Vrg. *rahi*.

بربان bērbana = *rēbana*.

بربت bērebat, een soort van plant, *rhi-zophora cascalaris*, K.

برت bērat, zwaar, drukkend; gewichtig, belangrijk; gedrukt, bezwaard; in drukte; log van verstand, dom. *Mēmbēratkan*, bezwaren, verzwaren; doen drukken op enz.

برته bērtih, ongebolsterde rijst in de pan geroosterd tot de schil gebarsten is.

برته bērtōch, met geweld openspringen, C.

برج boeroedj, Arab. burgt, slot. *B. oelasad*, het teeken van de Leeuw; *b. asmani*, de dierenriem.

بردس bērdoes, dik en vooruitstekend, van den buik. Ook *bojas*.

برس bēras, elk gebolsterd graan of zaad (koffij, peper enz.), inzonderheid gebolsterde rijst: *ada padi daoeloe sēdikit*, *akoe soeroeh djadikan bēras*; *bēras majang pinang*, korrels van pinangbloemen, *bēras boenga njoer*, korrels van kokosbloemen; *bēras basah*, natte rijst, een scheldwoord tegen iemand, die voor niets deugt; *bēras koe-njit*, gele rijst, die bij allerlei feesten over de hoofdpersoon van het feest gestrooid (*dihamboer*) wordt. *Bēras-pētas*, rijst en dergelijke.

برس **bëroes**, Eng. brush, borstel.

برست **bërsat**, bij ongeluk in een verkeerde opening komen, bijv. spijzen in den neus, in een verkeerd huis.

برست **bërsit** (ook **përsit**), het in eens te voorschijn komen, bijv. iets dat in de keel of den neus zit; het in eens voor den dag komen, bijv. een tijding of eenig levend wezen. Vrg. *bërsil*.

برست **bërsoet**, onvriendelijk, stuursch, van het gelaat.

برسل **bërsil** (ook **përsil**), het uit een holte te voorschijn komen, zoo als de oogen uit diun kassen, een worm uit een vrucht, wild vleesch uit een wond, een stuk geschut uit de geschutpoort. Vrg. *bërsit*.

برسن **bërsin**, het niezen.

برسه **bërsih**, zuiver, helder, rein, zindelijk; *hati jang bërsih*, een oprecht hart; *nëm-bërsihkan moeka*, het gelaat ophelderen, opvrolijken. Ook *përsih*. Vrg. *rësih*.

برص **baraç**, Arab. melaatschheid.

برع **bërang**², een soort van otter: *b. kawan*, zulke die met zijn velen bij elkaar, *b. toenggal*, zulke die alleen leven.

برع **bëring**², groot koperen bekken, dat tot de Chineesche muziek behoort.

برشا **bërsingga**, kleine maden van insecten.

برعشغ **bërangsang**, den moed opwekken, bijv. door drank of door muziek, K. (Gw. is *ransang*).

برشگل **bërsinggil**, geheel boven de oppervlakte uitstekend, zoo als bijv. de oogen van een garnaal of de pit van *djamboe sëmpal*, die vrij boven op de vrucht zit. Vrg. *bënggil* en het Aanhangsel op *bëringkol*.

برق **bërak**, I. het met geweld onder water of in den modder houden en daardoor verdrinken of verstikken. Waarschijnlijk is deze beteekenis afgeleid van die onder II.

II. opgezet, bol, van de wangen; eenigzins gezwollen en tot bederf overgaand, niet meer versch.

برق **bëroek**, een soort van aap, de Lampongsche aap, *inuus nemestrinus*; *bëroek mêngantar haçil*, zegt men van iemand met een kliergezwel aan den hals, hem vergelijkende bij een

Lampong aap, die in zijn wangzakken meebrengt wat hij heeft opgedaan. *Taboeng bëroek*, de *nepenthes*.

برقس **bëraksa**, I. (Skr. *wrëksa*, boom) = *bëringin* en ook wel voor andere fraaije boomen gebezigd.

II. ook *boeraksa*, verbonden met *koeda*, ong. = *sëmbрани*?

برق **boerka**¹, Arab. een sluijer zoo als de vrouwelijke hadjis dien soms dragen. Ook *bërjoek*.

برقندان **barkandan**, Perz. de feesten die het vasten in de maand Ramadan voorafgaan.

بركة **bërvat**, Arab. zegen; geluk: *dëngan bërvat toewan*, door uwen zegen, door den zegen die op U rust.

برکس **bërkas**, bundel, takkebos, bos stroo, pakje bladeren; het' zamenbinden: *sa përti tandoek dibërkas*, spreekwoordelijke vergelijking van oneensgezinden.

برکغ **barkoeng**, een soort van schuit, *sampan barkoeng*, en van grooten boom, K. Ook van visch? L.

برکتی **bërkik**, een soort van snip.

برکتی **bërgoek**, verbastering van het Arab. *boerka*¹.

برم **bërma**, Skr. de god *Brahmā*; een woord dat in eigennamen voorkomt.

برم **bëram**, een soort van bedwelmenden drank, zie *tapei*.

برمبغ **bërsëmbang**, ook **pëdada**, een soort van strandboom met zure, platronde vruchten, naar welker gelijkheid de knop op den top van een mast ook *boewah bërsëmbang* genoemd wordt.

برمبغ **bërombong**, een soort van boom met fraai geelachtig hout; een mastkoeler, die aan den eenen kant open is om de mast te kunnen strijken.

برمبن **bërsëmban**, dwarslat ter verbinding van palissaden en dergelijke.

برمی **bërmi**, een soort van in het wild groeiende groente, een klein plantje met langwerpige plaadjes en witte kelkbloempjes.

برنت **bëranta**, een soort van inlandsch vaartuig met groote lange riemen, K.

برند **bĕranda** en **boeranda** (vorande), de kajuit op Maleische vaartuigen met een plat dak, waarop men kan zitten.

برند **bĕrinda**, de totaliteit, het geheel van een familie, van de inwoners eener plaats: *sĕbĕrinda*, met hun allen.

برندي **bĕrendi**, Eng. brandy.

برندڭ **bĕrandang**, onbedekt en daardoor zichtbaar, bijv. een huis.

برنس **bĕrnas**, sterk gespannen, opgeblazen, vol, bijv. van een met water gevulde blaas, van de wangen, van een puist.

برنڭ **bĕrnang**, zie *rĕnang*.

برنيآڭ **bĕrnijaga**, zie *bĕnijaga*.

بروتي **bĕroti**, lat, tengel aan de wand om planken of doek aan te spijkeren.

بروجي **bĕrotji**, eign. eener stad in Engelsch Indië benoorden Surate, van waar vroeger veel zijde naar den Indischen Archipel werd uitgevoerd; als adj., fijn, fluweelachtig.

برودر **bĕroedoe**, jonge kikvorsch, die nog geen poten heeft.

برود **bĕroed**, Arab. koud, het koude; *برودة* de koude.

بروس **bĕroewas**, een soort van boom, waarvan de vruchten op manggis gelijken doch ongezonder zijn en de wortels in de geneeskunde gebruikt worden.

بروڭ **bĕrwang**, de Maleische beer.

برون **baroena**, de godheid Waroena.

برونق **bĕronok**, zekere zeeschelpdieren, die rauw gegeten worden en die men in *b. landar* en *b. bakau* onderscheidt.

برهال **bĕrhala**, afgodbeeld; afgod.

برهان **borhan**, Arab. duidelijk bewijs.

برهما **brahmā**, Skr.; zie *bĕrma*.

برهمان **brāhmana**, Skr., Bramaan.

بري **bĕrei**, gewoonlijk *tjĕrei-bĕrei*, overal verspreid, doch ook bijv. *wĕrta itoe kita bĕrei²kan*, dat gerucht verspreiden wij overal heen. Vrg. *boerei*.

بروڭ **biroega**, zie *ajam*.

بري **bri**, geven aan iemand; *bri hamba ajar*, geef mij water: *mĕmbrikan*, iets geven; *mĕmbri tahoe*, kennis geven (*britahoekan*, *britahoewi* enz.:

pĕmbritahoewan, kennisgeving) *mĕmbri hati*, be-
moedigen; toegeven; verwennen; *mĕmbri soewara*,
zijn stem laten hooren (om te doen weten waar
men is). Voorts: opgeven; toestaan: *djangan dibri
kaloewar*; en verder met werk- en andere woorden
verbonden en dan overeenkomende met het suffix
kan, bijv.: *boenoelah dija sĕkalijan bri habis*
= *habiskan*; *pĕti itoe dibrinja bĕrantei ĕmas*.

بري^۲ **bri²**, graauwe torretjes, die veel in
mangga-vruchten worden gevonden, K. Vrg. *bari²*.

بريت **bĕrita** (Skr. *wĕrtā*), tijdingen, nieuws,
berichten, geruchten: *soerat pĕmbĕritaān*, schrif-
telijk verslag, procesverbaal (of is het *pĕmbrita-
hoewan*?).

بريد **barid**, Arab. bode, zendeling.

بريد **bĕrida**, Skr. *wĕddha*, oud, bejaard,
bijv. *mantri bĕrida*.

بريدڭ **bĕringin**, de wĕringin-boom, *wro-
stigma benjaminum*, een soort van ficus. Men noemt
hem ook wel *bĕraksa*, w. m. z.

بسان **boesana**, Skr. *bhoesana*, sierlijke
kleeding, dos.

بست **bĕsoet**, het metalen zuiveren van
de alliage.

بستاري **bĕstari** (Skr. *wistara*, uitgebreid-
heid) uitgebreide kundigheden of deugden bezittend.

بستان **bostan**, Perz. tuin, bloemenhof,
boomgaard.

بسر **bĕsar**, groot; dik; zwaar; gewichtig;
aanzienlijk, van hoogen rang; *orang bĕsar*, een
aanzienlijk man; *ajar bĕsar*, hoog water; *bĕsar
kapala*, koppig, stijfhoofdig (*mĕmbĕsar kapala*,
zich zoodanig toonen); *hati bĕsar*, trotsch van
hart (*mĕmbĕsarkan hatinja, m. dirinja*, zich verheffen
op iets); *habis bĕsarnja*, geheel volwassen. *Ka-
bĕsaran*, grootheid enz.; rijksinsigniën; rijkstrom.

بسڭ **bĕsing**, volgegeten.

بسكت **bĕskat** (ook *mĕskat*); *بِسْكَتْ badjoe*
b. of *m.* een soort van vest dat op de borst ge-
kruisd en op de heupen vastgebonden wordt (naar
de stad Maskat?).

بسکوٹ **bĕskoewit**, biscute, beschuit.

بسلت **bĕsĕlit**, besluit.

بسم **bismi**, Arab. in den naam van: *bismil-
lah*, in den naam van Allah.

bismil; 'koran bismil, een Koran, die zoo geschreven is, dat elke *djoez* juist tien *moeka's*, halve vellen, beslaat, en dus aan de uiterste linkerhand van een folio eindigt.

bosman, bootsman.

boesanda, oud van jaren.

bisnoe, eign. van den god Wisjnoe.

basoeta, een soort van zijden stof van Surate.

běsi, ijzer; *běsi lantei*, staafijzer; *b. tanah*, ijzer van een slechte qualiteit; *b. kawi*, stukje ijzer behoorende tot de rijksinsigniën en waarop men plechtige eeden zwoer; *b. bėrani*, magneet; bliksemafleider; *b. tjabang*, een soort van Chineesch wapen; *b. lintang*, dwarsijzer, benaming voor alle blanke wapens, waarmeē men houdt; *b. poetih*, blik; *batoe bėsi*, graniet en andere harde rotsgesteenten: *batoe bėsi boekannja batoe boewatan*.

basit, Arab. eenvoudig, niet uit meer elementen bestaande.

basitah, clement; oppervlakte.

běsiko, een soort van eetbaren zeevisch.

bisjarah, Arab. voorspelling, inz. blijde boodschap.

baçar, Arab. het zintuig des gezichts.

baçır, Arab. goed van gezicht.

batıl, Arab. werkeloos; ijdel.

batalah, Arab. werkeloosheid; ijdelheid.

batawi, Batavia.

batrik, patricier; ook: patriarch.

boetoem, Arab. terpentijnboom.

batan, Arab. buik; binnenste van iets.

ba'ats, Arab. *mėmba'atzkan*, zenden.

ba'doe, na, = *kėmoedijan dari padi itoe*.

badl, een zekere.

ba'id, Arab. ver, afwezig.

bagrl, Arab. muilezel.

bograh, Arab. = *doerhaka*.

bigrair, Arab. behalve, alleen.

bang, I. zie *abang* I. en II. en Aanhangel.

II. (ook *ėbang*), (Perz. *bāng*, geroep), aankondiging van de uren voor het gebed door middel

van de *bėdoek*; *mėngėbang*, de *bang* opzeggen; *mėngėbangkan*, de *bang* in het linker oor van den begravene zeggen (want hij ligt op het rechter).

boeng, boem!

bangsa, Skr. *wansa*, geslacht, stam; adel; soort, qualiteit.

bėngis, wreed, boosaardig, nijdig: *batoe bėngis*, een fijne slijpsteen.

bangsawan, Skr. van aanzienlijk geslacht, edel: *maha bangsawan*, hoogedel.

bangsat, iemand zonder bepaalde kostwinning, vagebond, gaauwdief; gaauwdiefachtig. Zie ook het Aanhangel.

bangsoeng, korte puntige uitspruitfels op de horizontale wortels van sommige boumen, zoo als de *pėrėbat*, de *poelai* enz.; een soort van puntige mand, waarin door middel van een band, die over het voorhoofd gaat, sago op den rug gedragen wordt. Zie *tonggak*, *amboeng*.

bangsal, loods; bergplaats; *bangsal kėreta*, koetshuis.

boengsil, een zeer jonge kokosnoot. Zie ook het Aanhangel op *boengsėl*.

boengsoe (ook, in gemeenzamen stijl, bij benamingen van familiebetrekkingen, verkort tot *boesoe*, *oetjoe*, *soe*), laatst geboren, jongst; de jongste.

bangsel, van hout: lang geveld of omvergevallen en tot op het hart na vergaan.

bangsl, bamboes; van bamboes gemaakt; fluitje daarvan gesneden.

bėngang, gapend.

bėngap, gedempt, van een geluid, bijv. van een snaar, waarop men den vinger houdt; weinig spraakzaam.

bėngok, neerslachtig, mismoedig.

bėngik, gebrek aan ademhaling. Zie ook het Aanh. op *bėngėk*.

bangkoe, zie *bangko*.

bingka, een soort van natte koekjes van rijstemeel, kokosmelk, eijeren en palmsuiker; *bingka koekoekes*, dergelijke koekjes, doch niet gebakken maar in den wasem van kokend water gaar gestoomd. *Lėmping bingka*, insgelijks een soort van koekjes. Vrg. *bikang*.

بڠكار **bəŋkara** = məŋkara.

بڠكاروڠ **bingkaroeng** (ook *bəŋkaroeng*, *ming-* en *məŋkaroeng*), naam eener zwarte, langpootige, vliegende hagedis.

بڠكاس **bəŋkasa**, I. een soort van visch.

II. = *djərat*. Abd.

بڠكالس **bəŋkalis**, een soort van eetbaren riviervis.

بڠكالي **bəŋkalei**, gestaakt, onvoltooid van een werk. Vrg. *bangei*.

بڠكان **bəŋkawan** (ook *məŋkawan*) een soort van lat, waaraan de bladeren geregen worden, die voor dak dienen.

بڠكاوڠ **bingkawang**, een soort van plant, *gleichenia Hermannii*, K. Vrg. *bəŋkoewang?*

بڠكايڠ **bəŋkajang**, overmatig verzadigd, onverschillig van wat.

بڠكت **bangkit**, het oprijzen, opstaan; *hantoe bangkit*, als spoken rondwarende afgestorvenen. *Məmbangkit*, optillen (= *məŋgangkat*); ophalen, van weldaden of misslagen, verwijten: *tijada bərhoetoesan moeloetnja məmbangkit səgala pəmbrijannja*; *məmbangkitkan pərkara jang lama*, oude koeijen uit de sloot halen; *məmbangkitkan*, ook: wekken.

بڠكر **bangkar**, stijf, hard, zooals een dood lichaam; hard, taai van vleesch.

بڠكر **bəŋkar**, het ontluiken, zooals een bloemknop; het zich openen, opengaan, bijv. van dingen, die opgevouwen of opgerold zijn of die gekookt worden.

بڠكر **bongkar**, het uit de laagte of uit den grond halen; het lichten van het anker, lossen van de lading; het onderste boven halen en uit zijn verband rukken, bijv. een huis. *Bongkar karang*, een soort van rog van monsterachtige grootte. *Bongkar-bangkir*, alles overhoop en door elkaar gooijen; iemand allerhande zaken voor de voeten werpen.

بڠكرڠ **bəŋkərang** (ook *məŋkərang*) naam van een dunnen, niet hoogen boom, die voor brandhout gebruikt wordt.

بڠكس **bangkas**, effen geel of bruin en wit van vederen, van een vechthaan; moedig, trotsch als een vechthaan.

بڠكس **bingkas**, I. het terugspringen of losspringen van veerkrachtige of gespannen zaken; opspringen, schielijk op zijde springen; bondbrekig zijn.

II. het patroon van geruit goed opnemen door nam. de overeenstemmende draden van een of meer ruiten in dezelfde volgorde op een stokje te wikkelen.

بڠكس **bingkis**, een beleefdheidsgeschenk; het zenden van zulk een geschenk.

بڠكس **boengkas**, opgelicht, zooals de wortels van een omgevallen boom of van de aarde door de wortels; een bocht naar boven vormend, zooals bijv. een mantelhaak.

بڠكس **boengkoes**, het inwikkelen, inpakken in platte, breede voorwerpen, zooals papier of linnen; pak, pakket, bundel, baal; *kain boengkoes bəras*, een stuk goed waarin rijet gedaan is; *təlor boengkoes*, het ei waarin het vogeltje bij het uitbroeden dood gegaan en in het vlies gewikkeld is. *Boengkoesan*, omsiag, omhulsel. Zie ook het Aanhangsel.

بڠكڠ **bangkang**, I. een soort van eetbare zeekrabben.

II. gestaakt, geen voortgang hebbend, van een werk.

بڠكڠ **bangking**, een soort van groote verlakte doos met een grooten buik om klederen in te bergen.

بڠكڠ **bəŋkang**, I. zie *bəŋkong*.

II. Jav.? weerspanning. Vrg. het Aanh. op *bəŋkəng*.

بڠكڠ **bəŋkoeng**, I. het weefsel tusschen de bladeren en den stam van den sagopalm.

II. Boegin.? gordel door de vrouwen gedragen om de sarong op te houden.

III. omgebogen, zooals bijv. een blank wapen van slecht staal; *bəŋkang-bəŋkoeng*, op verschillende plaatsen omgebogen zijn.

بڠكڠ **bengkang**, zie *bəŋkok*.

بڠكڠ **bengkeng**, licht geraakt, kregelig, oplopend.

بڠكڠ **boengkang** en **boengking**, bewegingloos op den grond liggend, zooals een doode of onmachtige: *bongkang-bangking*, hetz. van velen.

بڠڪڻڪڻ **běngkoengkoeng**, zie *běkoekoeng*.
 بڠڪي **bangkok**, een soort van aap.
 بڠڪي **běngkak**, gezwollen; gezwel.
 بڠڪي **bengkok**, krom, gebogen; *bengkang bengkok*, krom en verdraaid.

بڠڪي **bongkak**, onbeschoft, lomp; trotsch, opgeblazen.

بڠڪي **bongkok**, bogchel, gebogcheld; *měmbongkok*, ook: zich vernederen, eig. een hoo-gen rug maken.

بڠڪل **bangkal**, een soort van boom zonder waarde, *nauclea orientalis*, onderscheiden in *b. laki*² en *b. pěrampoevan*.

بڠڪل **běngkal** = *měngkal*.

بڠڪل **běngkil** (ook **běnggil**), zich boven de oppervlakte verheffend, eenigzins gezwollen, opgelopen; uitpuilend, van de oogen. *Běngkak běngkil*, overal gezwollen. inz. van de gewrichten. Ook *běngkal-běngkil* en *běnggal-běnggil*. Vrg. *benggol*.

بڠڪل **boengkal** (Kw. *woengkal*, steen) = *tahil*, goudgewicht ter zwaarte van twee spaansche matten.

بڠڪل **bongkol** (ook **bonggol**), bultachtige verhevenheid; bult van het Indische rund; knobbel; wrat of uitwas aan gewassen, waarvan het hout somtijds zeer fraai is.

بڠڪم **boengkam**, toovermiddel om iemand tot zwijgen te brengen; *měmboengkam*, van de spraak berooven.

بڠڪو **bangkoe**, I. naam van een boom, waarvan de vruchten lampolie leveren.

II. Port. voetenbankje.

بڠڪوڙا **běngkoewa**, een soort van vogel (= *těmpoewa*?).

بڠڪوڙو **běngkoedoe** (ook **měngkoedoe**), *morinda citrifolia*, een soort van boom met eetbare vruchten, die als zeep dienen bij het wassen van vuil goed, en met een wortel, die een gele verfstof en een geneesmiddel levert; men onderscheidt *b. badak* en *b. hoetan*, Ook *miskoen*?

بڠڪوڙڻ **běngkoewang** (ook **měngkoewang**), een gewas, van welks bladeren zeilen en matten gemaakt worden, *pac'yr'rhizus angulatus*.

بڠڪه **bengkah**, het met kracht een uitwerking op iets doen, iets raken.

بڠڪه **boengkah**, brok, blok.

بڠڪي **bangkei**, dood ligchaam, kreng. Van menschen liever *ma't*. *Kěmbang bangkei*, een plant, *amorphophallus variabilis*.

بڠڪي **bingkei**, aangezette rand, boordsel, raam, lijst om een schilderij, hoepel om een ton; *bingkei mata*, de streek rondom de oogen.

بڠڪيل **běngkil** = *běngkil*.

بڠڪيل **běnggol**, knobbelig; knobbeligheid. *Běnggal-běnggol*, *běnggol-běnggil*, hetz. versterkt.

بڠڪيل **bonggol** = *bongkol*.

بڠڪي **banggi**, Jav. ? *doerhaka*.

بڠڪل **běngal**, tijdelijk door een toeval min of meer hardhoorig; Oost-indisch doof.

بڠڪلس **banglas**, onbelemmerd, vrij, ruim van uitzicht.

بڠڪلي **boenglei**, een soort van *lěngkoewas*, die zoowel voor specerij als voor geneesmiddel gebruikt wordt.

بڠڪه **běngah**, ingebeeld, vol zelfbehagen.

بڠڪفت **bafta**, Perz. een soort van stof, waartusschen iets geweeft of gestikt is.

بڠڪف **bap**, klank van een geluid als van iemand die op een zachten grond valt. Doffer dan *bak*.

بڠڪاتي **boepati**, Jav. zekere titel, landvoogd.

بڠڪ **bak**, I. klank van een dof klappend geluid, minder dof dan *bap* en *boek*, zooals dat van een slag met de hand op een vollen schouder.

II. periodieke strooming in zee, die van de moeons afhangt.

بڠڪ **boek**, I. klank van een geluid als van een kokosnoot, die op den grond valt. Zie *bak* I.

II. boek, journaal, koopmansboek.

بڠڪا **baka**, Arab. bestendig, duurzaam: *dari pada nag'eri jang fana kapada nag'eri jang baka*. Zie ook op **bak**.

بڠڪتي **bakti**, Skr. *bhakti*, dienst, dienstbetoon; eerbied; hulde, vereering, aanbidding.

بڠڪچ **boktja**, reiszak, reistasch, nécessaire, = *oentjang*.

بڠڪرة **bakarah**, Arab. een stuk rundvee.

بڠڪسي **baksi**, het tegenbrassen van de zeilen.

بقل **bakal**, en بقول **boekoel**, Arab. moeskruiden, groenten.

بقية **bakjah**, Arab. rest, overschot, bezinksel.

بكاتل **bəkatoel**; boeboer *bəkatoel*, brij of pijp bereid uit zwarte kleefrijst.

بكر **bikir**, Arab. maagd.

بکس **bėkas**, dat wat ergens voor dient of de sporen draagt van ergens voor gediend te hebben of in aanraking mee geweest of van afkomstig te zijn; het voorz. door, van wege: *bėkas ajar*, iets om water in te doen, kruiк, waterflesch; *batoe hitam bėkas tapaknja nabi Adam*, een zwarte steen waar de voetstappen van Adam in gedrukt staan; *bėkas roemah toewan itoe*, het gewezen huis van dien heer; *bėkas toeboeh*, iets dat men vroeger aan het lijf gedragen heeft en dat nu als teeken van vriendschap wordt weggeschonken; *bėkas tungan*, handteekening; het fabrikaat van iemands hand; wat uit iemands hand komt, bijv. een pijl; *bėkas koekoe*, lidteeken van nagels; *maka sangat arip-lah ija bėkas tjada tidoer bėrapa lamanja*, hij was zeer slaperig, door dat hij in langen tijd niet geslapen had. Voor *bėkas* in den zin van *olih* vindt men ook *olih bėkas, dari pada bėkas*.

بكن **bėkak**, paren, van vee en gevogelte.

بكل **bėkal**, voorraad, provisie, leeftocht. Het komt in vele afgeleide vormen voor, doch schijnt een verbastering van het Arab. *بقال*, etensverkooper, en niet te verwarren met *bakal*.

بكم **bėkam**, aderlaten, koppen?

بكو **bėkoe**, stollen, stremmen; gestold, bevoren: *ajar bėkoe*, ijs.

بكوڠ **bėkoekoeng** (ook **bėngkoengkoeng**), een soort van zeebrasem, *chrysophrys calamara*.

بکیم **bakim**, Arab. stom.

بکاون **bagawan** (Skr. *bagawān*), gelukzalig; een titel van heilige mannen.

بقتق **bėgoek**, een kropgezwel aan den hals.

بکمان **bageimana**, zie *bagei*.

بگیت **bėgitoe**, zoo als dat, zoo, aldus.

Bėgitoe dęgan bėgitoe, zoo voortgaande; zoo langzamerhand. Het is zamengesteld uit *ba'*, gelijk, en *itoe*.

بگین **bėgini**, zoo als dit. *Bėgini hari*, op dezen tijd van den dag. Zie het voorg. woord.

بگند **baginda**, zamengetrokken uit *bhagjanda* (zie *bėhagija*), d. i. geluk zij U, = *daulat toewankoe*, bij het aanspreken van een vorst, doch tegenwoordig slechts gebruikt in de betekenis van vorst of ook wel als titel voor daarmee gelijk gestelde personen, zoo als heilige kluizenaars en derg., of als persoonl. voornaamwoord als men van zoo iemand spreekt. *Daoen baginda*, waarschijnlijk hetzelfde als *daoen sėndoeboek*.

بگ **bagel**, voorzetsel = *kapada*.

بگی **bėgi?** de met rotting omworden rand van een mandje.

بلا **bėla**, I. = *pėlihara*, bijv. *mėmbėla kėbon, ladang, kambing*; *mėmbėlakan wėktoe*, den tijd waarnemen, op zijn tijd passen; *tjada tėrbėla* of *tjada tėpėrbėla*, niet te redden zijn.

II. = بال II.

بلابت **bėlabat**, een houten zwaard.

بلات **bėlata**, een soort van visch.

بلاطق **bėlatoek** = *pėlatoek*, w. m. z. Soorten zijn: *p. batoe*, *picus tristis*; *p. bawang*, *p. bengalensis*; *p. halat*, *p. analis*.

بلاطق **bėlatik**, rijstdiefje. Ook *djėlatik* en in het Jav. *gėlatik*.

بلاچن **bėlatjan**, een dikke bruine conserf van kleine visschen of garnalen, die men onder toespijzen, zoo als kerrie, sambal enz., mengt.

بلاچو **bėlatjoe**, een soort van katoen, koper, dril.

بلاد **bilad**, Arab. meerv. van *balad*.

بلادو **bėladau**, een korte dolk met een breed lemmer, dien de panglima's in het haar verborgen dragen.

بلاسه **bėlasah**, onophoudelijk ranselen, afrossen.

بلاغت **balagrah**, Arab. welsprekendheid.

بلاغ **bėlanga**, een groote roode onverglaasde aardn pot met wijden mond en zonder ooren, een martavaan; soms zijn zij ook van ijzer.

بلاک **bėlaka**, zonder uitzondering, ten

eenen male, na *səkaliyan* en *səmoewanja*; louter, geheel en al, bijv. van goud.

بلاکھ **bələkang**, de achterzijde, de rug; *dibələkang*, na, bijv. *dibələkang mati*; *dibələkang soerat ini*, na, d. i. na het verzenden van, dezen brief; *sərambi bələkang*, de achtergalerij. *Məmbələkang ka.*, met den rug naar; *məmbələkang bərdjalan*, achteruitloopen. *Məmbələkangi*, iemand den rug toekeeren. *Məmbələkangkan djalan*, van achteren aan den weg uitkomen.

بلال **bilal**, een oproeper tot het gebed, naar den eign. van den eersten, die daarmee belast werd.

بلاکھ **bələlang**, sprinkhaan: *paha bələlang*, de benedendij. Soorten zijn: *b. tjingkaəoe*, *b. koenjit* en *b. gambar*, welke laatste soort gegeten wordt.

بلاکھ **bələlak**, een witte vlek op het oog. بلالی **boelalei**, de snuit van een olifant; ook die van een mug of een vlieg.

بلاکھ **bələnak**, een soort van visch, *mugil sp.* بلبت **bələbat**, een soort van zachte in den wasem bereide koekjes.

بلبس **bələbas**, een latje om, bij het weven, het goed glad te strijken. Ook *balera*.

بلبل **boelboel**, Perz. een soort van nachtegaal.

بلت **bələt**, een fuik, meestal van *rəsam-stengels* vervaardigd.

بلت **bələt**, een draai, een kronkel van een slang, een wrong; een omwindsel: *dibawanja bərdjalan doewa tiga bələt*, SM., hij reed er (met het paard) twee drie toertjes meê rond; *dəstar doewa bələt*, tweemaal omgeslagen; *kakinja dibələtkan saperti tali*. Het grondwoord is *lit*.

بلت **bələot**, een soort van aal: *toelang bələot*, een soort van borduurwerk. *Pəmbələotan*, een borduurraam.

بلتور verbastering van ons pistool. بلخ **balach**, Arab. trotsch. بلد **balad**, Arab. gewest. بلدان **boldan**, Arab. meerv. van het vorige. بلدا **bələda**, een soort van stijve brij van boonenmeel, fijn gesneden en met stroop gegeten.

بلدو **bələdoe**, Port. *veludo*, fluweel; *boeroeng bələdoe*, de fluweelvogel.

بلر **bələr**; *məmbələr* = *mələta*², wriemelen, van mieren en derg.

بلر **bəloer**, in de zon gedroogd, inz. van visch.

بلس **bəlas**, I. medelijden. II. woord dat achter de negen eerste getallen geplaatst daarmee getallen van elf tot negentien vormt. *Bəbərəpa bəlas*, een menigte.

بلسان **balasan**, balsem. بلغم **balgram**, fluim.

بلغ **bələng**, bont, gevlekt, van de huid van dieren: *oelar bələng*, een soort van vergiftige slang; *sakit bələng*, een zekere ziekte.

بلغ **bələng**, porselein en allerlei verglaasd aardewerk.

بلغس **bələngsong**, overtrek van metaal of stof: *kaən bələngsong*. Zie ook het Aanhangsel.

بلنگس **bələngkas**, de Moluksche krab, *limulus moluccanus*, op Java *mimi*, wier schildvormig ligchaam met een beweegbaren, zeer harden en langen dolkachtigen stekel bij wijze van staart gewapend is.

بلنگکھ **balıngkoeng**, een soort van lange zwaarden of hakmessen, waarmee de zeeroovers gewapend zijn.

بلنگو **bələnggoe**, boeijen, kluisters. Ook, met weglating van *bə*, *loenggoe*.

بلق **bələk**, een kwast in het hout; kwas-terig, van hout. Het Arab. *balak*, bonte kleur?

بلقس **balkas**, een groote, gebreide zak. بلقس **balkts**, Arab., eigennaam van de vrouw van Salomo.

بلم **bələom**, nog niet; nog nooit; *djika bələom*, voor dat; *sabələom*, zoo lang nog niet, voordat; *bələom.... bələom*, zoo lang nog niet..., *zoolang... Bələom lagi*, nog niet. Ook *bələompei*.

بلمان **bilamana**, zie *bila*. بلنڀ **balambang**, een soort van bindbies; een bos van iets, dat daarmee gebonden is.

بلنڀ **ballımbıng**, een vrucht, *averrhoa*, waarvan de volgende soorten: *b. bəsi* of *pəndjoe-roe*, *boelat* (*boeloe*?) (*av. balımbı*), *b. hoetan*, *b. kəris*, *b. manis*.

بلیبڻ **běloembang**, zie *gěloembang*.

• بلیبڻ **běloempel**, zie *běloem*.

بلیبڻ **bělantara**, alleen bij *oetan* of *rimba*: een bosch of wildernis tusschen twee volkrijke streken gelegen (K). Vrg. *běrantara* en *pěrantara* op *antara*.

بلیبڻ **běloentas**, een heester, die veel voor heggen gebruikt wordt, *pluchaea indica* (C).

بلیبڻ **bělantik**, strik, zoowel voor menschen, als voor vogels en andere dieren.

بلیبڻ **bělantel**, een lichte houtsoort.

بلیبڻ **bělandja**, wat men heeft om ergens voor uit te geven, wat daarvoor dient, gew. *wang bělandja*, geld om uit te geven voor zijn levensonderhoud: zakgeld, tractement; pasmunt; *itoelah měndjadi bělandjakoe měmběli panganan dan boewah²*; *wang jang dipěrolih pada tijap² boelan tijada tjoekoepl bělandja*; *bělandja nagěri itoe: ęnamělas tampang saringgit. Dęgan bělandja njawanja*, met opoffering zijns levens. *Měmbělandjakan*, uitgeven voor iets; ten beste geven voor iets. Vrg. *bijaja*.

بلیبڻ **bělanda**, Holland; *orang bělanda*, een Hollander.

بلیبڻ **bělandoewi**, het vorige woord met Arab. uitgang: Hollandsch.

بلیبڻ **běloe**; *běrběloe²*, met plekken op het ligchaam.

بلیبڻ **běloebělei**, snateren, rammelen.

بلیبڻ **běloeboe**, een zeer groote aarden pot, waarin men rijst bewaart en die ook als rijstmaat wordt gebruikt, inhoudende van 10 tot 20 gantangs.

بلیبڻ **bělodok**, een soort van zeevisch.

بلیبڻ **běloedak**, een soort van vergiftigeslang.

بلیبڻ **běloedal**, een soort van gopak.

بلیبڻ **běloedoe**, zie *bělēdoe*.

بلیبڻ **baloer**, Perz. kristal.

بلیبڻ **baloewarti**, ook *malawati*, Port. *baluarte*, bolwerk.

بلیبڻ **baloet**, Arab. *balloet*, een soort van eik.

بلیبڻ **běloekar**, zie *boekar*.

بلیبڻ **boeloegr**, volmaking; meerjarigheid.

بلیبڻ **běloelang**, vel, huid, leder: *běloelang sabidang*, één vel.

بلیبڻ **bilolang**, een soort van Makassaarsch vlerkprauwtje.

بلیبڻ **baloewa**, Arab. beproeving, bezoeking.

بلیبڻ **běloewan**, de tent op den rug van een olifant, de *howdah*.

بلیبڻ **běloewei**, gelijkstaande wedding-schap, wedding-schap met gelijkstaande kansen voor beide partijen.

بلیبڻ **bělah**, gebarsten (*pětjah bělah*, in stukken gebarsten enz., zie *pětjah*); gespleten, gekloofd; *bělah doewa*, en ook zonder *doewa*, in tweeën (gespleten, gescheurd enz.); *kělapa bělah*, een halve kokosnoot; *badjoe bělah dada*, een baadje dat van voren open is; *bělah kětoepat*, ruitsgewijs naaiwerk, zooals de ruiten van een lappendeken; *kadoewa bělah*, beide kanten; beide, bijv. *kadoewa bělah mata. Anak Mělajoe běrbělah*, scheiden zich in twee partijen; *halilintar měmbělah* (t. w. *boemi*), de bliksem, die in den grond slaat. *Sabělah*, de eene kant; de andere kant; een van twee voorwerpen, die te zamen behooren, maar ieder aan een anderen kant zitten; *saorang sabělah*, ieder aan een anderen kant; *sabělah sana*, aan de andere zijde; giuds; *disabělah*, aan den eenen kant; aan den anderen kant; *kasabělah*, naar den kant van, naar; *orang sabělah*, roemah *sabělah*, naaste buurman, naaste huis; *sabělah ęmak*, van moederskant; *ęmak sabělah*, *anak sabělah*, zoowel moeder, als kind; *sabělah męnjabělah*, van weerskanten; *běrsabělahan*, aan dezelfde zijde; (ieder) aan zijn eigen kant.

بلیبڻ **bělei**, een kind liefkoozen; ja, zeker (Arab. *bělei*).

بلیبڻ **běli**, het koopen; *oewang pěmbli*, geld om voor te koopen; *běli²an*, koopwaren.

بلیبڻ **balijah**, Arab. ongeluk, ramp.

بلیبڻ **balija** (Skr. *bālja*, jeugd) jeugd, frisch.

بلیبڻ **bělibat**, een pagaai met aan weerskanten een schepblad.

بلیبڻ **bělibar**? een soort van vrucht die zeer algemeen te Malaka is.

بلیبڻ **bělibis**, een gewoon soort van kleine wilde eend, *anas arcuata*.

بلیبڻ **bělida**, een zeker zeevischje, *chirocentrus dorab*.

بليدغ **baledang**, *sapèrti ajar jang di tapis*,
atau *sapèrti pèngoeloe rajat*. Abd.

بليرا **balira**, het Jav. *walira*, = *bèlèbas*.

بليرع **balirang**, zwavel.

بليروغ **baleiroeng**, zie *roeng*.

بليج **balijang** = *balijan*.

بليج **bèljoeng**, houweel, hak, die door het
verzetten van het ijzer tevens voor bijl dienen kan.

بليج **bèlajak**, wijd open gesperd, van de
oogen; gapen, van een wond. Vrg. *tjèlek*.

بليكت **balikat**, schouderblad.

بليكو **balikoe**, bocht in een rivier.

بليگو **bèlgoe**, Jav. = *koendoer*.

بليلا **balila**, Jav. afvallig worden, oproer ma-
ken. Ook een soort van gladde ongedamasceerde kris.
Vrg. *lela*.

بليان **balijan**, een soort van ijzerhout, vooral voor
daken gebruikt: *roemahnja batoe bèratapkan balijan*.

بم **bam** (ook *ëbam*), Arab. bas; basstem;
inzonderheid de bas van de *gèndang*, waarvan de
eene zijde een diepen, de andere een hoogen
toon geeft.

بم **boem**, ons boom, als sloopsterm.

بب **bomba**, Port. pomp.

ببارن **bèmbaran**, een soort van draagstoel
voor één persoon om in te zitten; vrg. *tandoe*.

بباشن **bèmbangan**, een smakelijke zee-
visch van de grootte van een kabeljaauw. Gw.
bambang, vet? L., doch op Riouw onbekend.

ببغ **bambang**, zie het voorgaande woord.

ببغ **bimbang**, wankelmoedig, besluiteloos,
in de war; verliefd: *bimbang hati patik bèrpèrang*;
mèlihat bètina hatinja bimbang. *Orang sabimbangan*,
verliefden.

ببم **bèmbam**, in de heete asch braden.

ببين **bèmban**, een boom (*mangifera taipan*),
van welks bladeren manden en maten worden ver-
vaardigd. De vruchten er van zijn rood en
Matanja sapèrti boewah bèmban jang masak,
oogen waren rood van het schreijen.

ببين **boemboen**, de plaats waar men herten
en tijgers of andere dieren schiet, Abd.

ببو **bamboe** (ook *mambœ*) bamboe,
Mal. *boeloeh*.

ببو **boemboe**, Jav. = *rèmpah*.

ببوغن **boemboengan**, nok, tinne van
een dak: zie *boeboeng*.

ببنتار **boemantara**, luchtruim.

بن **boen**, I. groote tinnen of koperen doos
voor tabak of siri-bladeren.

II. Arab. koffijboon.

III. Arab. *bènoe*, eig. *ibnoe*, zoon.

بنا **bèna**, hooge golven aan het strand, zware
branding. Ook *bana* = *bèna*?

ببنتاغ **binatang**, dier, in tegenoverstelling
van *manoesija*.

ببنار **binara**, kleerenwasscher, bleeker.

بناس **binasa** (Skr. *wināsa*, ondergang),
in 't verderf gestort, verdelgd; bedorven; mislukt.

ببالو **bènaloe**, een kwade soort van woeker-
plant, het Jav. *kèmlèdajan*.

ببنت **bènat**, vreugde genieten.

ببنتار **bantara** (Skr. *avatāra*), heraut.

ببنتارو **bantaro**, een soort van boom, *cebera*.

ببنتشر **bantangoer**, een soort van boom,
calophyllum sp., *waria sp.* Soorten zijn *b. laoet*,
b. oetan, *b. boenga*, *b. djangkar*, *b. batoe*.

ببنتت **bantoet**, onvolkomen gebleven, ge-
staakt van een werk, achter gebleven in het
leeren, neergeslagen van beslag enz.

ببنتت **bintat**, bultje, puistje, knobbelkje,
muggebeet: *habislah toeboehnja samoewa bintat*²
dimakan njamoek. Vrg. *bèntil* en in het Aan-
hangsel *bintil*.

ببنتت **boentat**, het knobbelkje dat onder
aan vruchten of bloemen zit, *boentat bidji nangka*,
boentat boenga mènnoer, *boentat kèlèpa*.

ببنتت **boentoet**, het ondereinde, achter-
einde; achterste van menschen of dieren; wat
achter iets aan komt: *sèhaja takoet sèbab ada
banjak boentoet sèhaja dibèlakang*, want er zijn
velen die achter mij loopen, Abd.

ببنتر **bantar**, kort gehouden, ingenomen: *dji-
tjada dibantarkannja nèstjaja mènjdjadi
biola*, de violsnaren aanschroeven.

ببنتر **sabentar**; *sabentar*, een oogneuk; *dalam
sabentar*, in een oogneuk.

ببنتر **boentar** = *boental*.

ببنتغ **banting**, het kloppen, slaan, neer-

smakken, neersmijten; bonzen, van het hart; hossen in een rijtuig; een soort van handelsvaartuig met twee masten.

bentang, het uitspannen, uitrekken, uitspreiden, zooals een tapijt, een zonnenscherm, een net, een tent, een boog enz. Ook *pentang*.

benteng, schans, fort.

bintang, een ster; een ridderorde; *bintang timoer*, de morgenster, *b. barat*, de avondster, *b. oetara*, de poolster; *b. asap* of *b. bèrekoer*, een komeet; *bintang laeet*, een zeester; *radja bintang*, bijnaam van de zeven sterren die om beurten op de uren van den dag haren invloed uitoefenen, t. w. *Moestari*, Jupiter, *Marich*, Mars, *Sjamsoe*, de Zon, *Zoehara* (*b. Kadjora*, *b. babi*), Venus, 'Oetarid', Mercurius, *Kamar*, de maan en *Zahal*, Saturnus. *Bintang²an*, sterrebeeld; doorzichtig, van een dak.

boenting, bevrucht, drachtig, zwanger, van vruchten en dieren. Van menschen, inzonderheid van voorname personen, zegt men *hamil*.

bentoeck, gebogen; ook in zamengestelde telwoorden voor ringen, bogen, hanensporen.

bintak; *prahoe bintak*, een soort van rooverspraauw.

boentak, kort, ineengedrongen, iets waarvan de lengte niet in verhouding is met de breedte, bijv. een ineengedrongen aangezicht, een te veel afgesneden boek.

bantal, kussen, rolkussen (ook *bantal golik*); *b. sëraga*, zie *sëraga*.

bentil, puistje, muggebeet; *b. soesoe*, tepel. Zie ook *bintoel* in het Aanhangsel.

boental, opgeblazen, zooals een blaas; rond, bijv. een steen; *ikan boental*, kogelvisch.

boentil, een knoop; een zak: *di²sinja sègala barang² itoe kadalam boentilnja*, Abd.; *mèmbuentil*, een knoop leggen, zooals in een touw, een doek enz.

boentoel, de ring onder aan de kriescheede.

bantoen, ontworteld, uitgerukt; het uitrukken, zooals een boom uit den grond, een pijl uit een wond, een keg uit hout enz.

bentan, verduistering van de oogen

door zwakte na een ziekte of bij bezwijming.

bintan, naam van een boom met vergiftig sap, *cerbera*?

bantoe, I. hulptroepen. Vrg. *bandoe*.

II. slap, van visch.

boentoe, onwetend, ongevoelig, zonder gevoel. Zie ook het Aanhangsel op dit woord.

bintoeroeng, een soort van wezel, *ictides ater*.

bentoeloe, een soort van visch, L.

bantah en **bentah**, woordentwist. *Bantahan*, twistziek. *Apa djoega jang kamoe pèrbantahan*, waarover twist jelui toch? *djangan toewan bantahi apa² jang sèhaja pikir patoet*.

bintah, een soort van spel, C.

bantel, het slaan, het slachten: *bantelinja dèngan kajoe pètjah kapalanja*; *bantel sapi*, (geslacht) ossenvleesch. *Pembantel*, slager.

binti² = *biti²*.

bandjoe, afrekening.

bandjar, rij boomen, huizen en derg. zoo er ruimte tusschen in is, anders *djedjer*.

bandjir, Jav. = *ampoehan*, *ajar bah*, watervloed, overstroming.

bindjel, een soort van vrucht, *mangifera foetida*.

bentjana, Skr. *wantjana*, bedrog; leéd, ellende; *b. Sjeitan*, verleiding des duivels.

bantjoet, verzuurd, verschaald; ook als scheldwoord gebruikt.

bintjoet, buil, gezwel; *tèrbintjoet*, uitpuilen, van de oogen; *bintjoet kapalanja dipoe-koelnja dèngan kajoe*. Zie ook het Aanhechtsel op *bendjoet*.

boentjit, opgezwollen van buik of wangen L.; = *boengsoe*, L.

boentjis, boontjes, t. w. spersie-boonen.

bantjang, I. het beletten, verhinderen.

II. gemeenzaam gesprek, kout.

boentjak, knoest, knobbel.

bentjah, I. laag land, broekland.

II. kneden, C.

bantji, I. een dissel, grooter dan

de *patil*, en die niet, zoo als deze, door omkeering van het ijzer als bijl kan gebruikt worden.

II. hermaphrodit.

III. hoeveelheid; geldheffing door de hoofden.

بندجي **bëntji**, haat; *hikmat përbëntji*, middel om haat op te wekken.

بند **bënda**, voorwerp van waarde; kostbare zaak; *harta bënda*, kostbaarheden en andere zaken.

بند **boenda**, zie *iboe*. — Ook een boom, *artocarpus pubescens*?

بندال **bandala** (ook **mandala**), kruidhoorn. Het is het Port. *bandala*, *bandelier*.

بندالو **bandaloe**, een soort van vogel.

بندت **bandoet**, de ring die de *aring* met het krislemmer verbindt.

بندر **bandar**, Perz. koopstad aan zee of ook wel aan een rivier, haven, zeehaven. *Sjah-bandar* (ook wel zonder *sjah*, zoo als bijv. in *kawan bandar*), havenmeester, die met de inning der tollën belast is, een voorname betrekking in de Maleische staten.

بندر **boendar**, rond van het gelaat, bijv. *boendar sapërti limau nipis*, HA. Vrg. *boentar*.

بندرسه **bandarsah**, verbastering van *mandarsah* voor *madrasah*.

بندڠ **bëndërang**; *boelan bëndërang*, de halve maan, de maan wanneer hare hoornen beide gelijk zijn; *tërang bëndërang*, maanlicht, wanneer de maan zoo is. *Toembak bëndërang*, een staatsiepiek met twee punten (vrg. *bandangan* op *bandang*); *bërdjalan bëndërang*, juist in het gelid gaan. *Bëndërang kanan*, *b. kiri*, een soort van beambten, in rang volgende op den *bantara* (misschien zij die de *toembak bëndërang* dragen?) HT.

بندڠ **bandang**, slinger; *bandangan*, een lans of piek met haar onderaan.

بندڠ **banding**, evenbeeld, weërگا; maat, kameraad; *mëmbandingkan*, confronteeren; *tijada ada bandingnja*. Vrg. *toeloek*.

بندڠ **bandoeng**, dijkje ergens om heen, hooge rand ergens om: *tëlor doewa sabandoeng*, twee eijeren in één nest.

بندڠ **bëndang**, akker, bouwland.

بندڠ **boendoeng**, zekere karbouwenziekte.

بندل **bëndoel**, de houten lijst of het raam waarop de wanden van een huis komen te staan; de lijst die op een kast ligt om de zijplanken bijeen te houden.

بندل of بندلا komt in de HT. voor als een gedeelte van de *astana*, waar de vorst somtijds huist en zijne hovelingen ontvangt. *Pa' Sib.nd.l.* wordt als een verwijtende bijnaam jegens aanzienlijken gebruikt, zoodat *doedoek dib.nd.l.* ook slechts van minderen zal gezegd worden? Vrg. *bëndoel*.

بندق **bandok**, een soort van roos, L. Ook bult?

بندو **bandoc**, I. Skr. *bandhoe*, bloedverwant, vriend, kameraad. Vrg. *bantoe*.

II. toorn.

بندون **bëndocwan**, kettingganger.

بندو **bindoe**, draaibank of ook de plaats waar de draaijer zit: *tjintjin bindoe*, de ijzeren ring die om het te draaijen hout gedaan wordt om het splijten te voorkomen; een vingerring die daarop gelijkt.

بندهار **bandahara**, titel van den hoogsten staatsbeambte in een Maleischen staat en van den vorst van Pahang, die vroeger als *bandahara* van den Sultan van Malakka, dat land als leengoed (*pëngangan*) bezat. Het woord is Skr. en beteekent schatbevaarder, van waar *përbandaharaän*, schatkamer.

بندهارى **bandahari** = *pëngoeloe gëdoeng*, magazijnmeester; hofmeester.

بندى **bënde**, Jav. = Mal. *tjanang*.

بنديا **bandeja**, Port. presenteerblaadje.

بندير **bandeira** (ook **mandeira**) Port. vlag, banier.

بنديل **bandela**, baal, pak.

بندر **bënar**, zoo zijnde als het wezen moet, goed, waar, eerlijk, billijk, juist, degelijk, volkomen: *dëngan sabënarnja*, naar waarheid enz. Vrg. *bëtoel*.

بندڠ **bëngang**, draad, garen, inz. *katoen-garen*; draad van een spinneweb; *bëngang arang*, touw met houtskool om lijnen te maken.

بندڠ **bëning** = *hëning*.

بندڠ **bënak**, merg, hersenen; *bënak toelang*,

boek *boewatan* (zie *boewat*) *bĕnaknja orang itoe, tijada dapat bĕladjar.*

بنم **bĕnam**, weggezonden in klei, zand enz. doch niet in water, bijv. *saoeh jang tĕrbĕnam dalam pasir.* *Mĕmbĕnam*, indrijven, inslaan van spijkers; in de heete asch braden. C.

بنو **bĕnoe**, een door de natuur gevormde vischvijver of meer.

بنو **banoe**, Arab. gewoonlijk *bani*², w. m. z. *بنوا **bĕnoewa**, land, vastland, *bĕnoewa Tjina, Kling, Arab* enz. *Orang bĕnoewa*, naam van de oorspronkelijke bewoners van het Maleische schiereiland.*

بنوع **bĕnoewang**, een soort van hert.

بنه **bĕnih**, zaad, zaadkorrel, zaailing; oorsprong, *sama bĕnih dĕngan dĕja*, van dezelfde afkomst als hij; legger, kopij; exemplaar om voor de uitgaaf te dienen.

بنه **bĕnah**, plaag, epidemie onder planten en menschen: *habistlah sĕgala pohon kĕlapa dimakan bĕnah.*

بني **bani**, ook **banoe**, Arab. zonen; volkeren.

بنياك **bĕnijaga**, (ook **mĕnijaga**, Skr. *bĕnĕdĕjya*, handel. Het wordt beschouwd als afgeleid van *nijaga* en daarom veelal *bĕrnijaga* geschreven) handel drijven; *bĕrniagakan*, met iets handel drijven; *pĕrniagaan*, handel; handelswaar.

بنيتان **bĕnitān**, een soort van boom die voor masten gebruikt wordt.

بنيك **boneka**, Port. popje.

بانيل **banila** = Manila, eigennaam.

بنين **banlan**, I. een Hindoesch koopman, baniaan.

II. een leeren zakje voor provisie.

III? (ook *bĕnĕjan*), flanelen hemd, = *badĕjo panas.*

بنيلو **bĕneloe**, woekerplant met lancetvormige bladeren, een oranjegeel bloempje en kleine eetbare vruchten. Ook *bĕneloe api* en *api*².

بواب **bawab**, Arab. portier.

بواسر **bawasir**, Arab. meerv. aambeijen.

بوان **boewana** (Skr. *bhĕwĕnĕ*) wereld.

بواي **boewaja**, krokodil: *b. laboe, b. katak, b. tĕmbaga*, zijn soorten er van. *Boeroeng boewaja*, de ijsvogel; *alcedo leucocephala; lidah boewaja*,

zie op *lidah.* *Boewaja*², de kielbalk, waarin de mast staat. *Boewaja* is ook de naam van een oud koperen muntje ter waarde van 20 duiten, waarschijnlijk naar den stempel aldus genoemd.

بويت **boeboet**, I. *tali boeboetan*, goitouw.

II. een soort van vogel, *centropus philippensis.*

بوپر **boeboer**, allerlei pap of brij die gegeten wordt.

بوئغ **boeboeng**, nok, top van een huis. *Boeboengan* (ook *boemboengan* en *boeng²an*) hetz. en ook het vlakje haar, dat men den kinderen op de kruin van het hoofd laat staan.

بوئق **boeboek**, kleine, zwarte torretjes in hout en granen.

بوبل **boeboel**, I. het verstellen van netten.

II. zeker voeteuvel? *satĕlah soedah poeroe kĕmoedĕjan datang boeboel.*

بوپو **boeboe**, een soort van fuik van rotting of bamboe, zijnde een korf in den vorm van een ton met aan de uiteinden een binnenwaarts gekeerden kegel, aan welks top een opening is, waardoor de visschen het aas kunnen bereiken. Men gebruikt ze veel op of naast banken en riffen in zee, waar hun plaats dan door een palmladeren vaantje is aangewezen.

بوئه **boeboeh**, het ergens op- of inzetten of plaatsen: *mĕmboeboeh tjap, harga, pĕlana, minoeman didalam piala.*

بوت **boeta**, I. blind; *boeta toeli*, blind en doof, en als adv. blindelings, onbesuisd; *pĕrigi boeta*, een drooge put; *malam boeta*, een stikdonkere nacht; *oewang boeta*, nonactiviteits-tractement.

II. Sanskr. Jav. = *raksasa.*

III. *boeta*², een soort van boom.

بوت **boewat**, het doen, maken, vervaardigen; doen voorkomen, zich houden als; *diboewatnja patah kakinja, boewat bodo, boewat mati dirinja*; iemand iets doen, hem op de een of andere wijs behandelen, hem kwaad doen: *kita dipĕrboewatnja olih radja Malaka sapĕrti kĕra, moeloet disoewapnja pisang, pantat dikailnja dĕngan onak, SM.; sijapa mĕmboewat orang, dibalas poela, Bid.*; iets tot iets maken, tot iets gebruiken: *diboewat apa*, of alleen *boewat apa*, waartoe? (het is verward met *bĕtapa*, als of dit uit een samen-

trekking *boetapa* ontstaan ware, terwijl het geheel iets anders is). *Boewatkan* en *përboewatkan* ook: voor iemand iets maken; iets in plaats van iets gebruiken. *Boewat* komt ook voor als hulpwoord voor de causatieve beteekenis: bijv. *boewat ringan* = *ringankan*, *boewat takoet*, enz. *Boewatan*, maaksel; behandeling; om ergens voor te gebruiken of iets van te maken: *kaïn boewatan badjoe*; gemaakt, bijv. *batoe boewatan*, een gebakken steen, in tegenoverstelling van een uit de natuur; *boekan boewatan*, niet te maken, niet na te maken, iets buitengewoons; buitengewoon, zonder voorbeeld: *ajar itoe boekat boekan boewatan*, troebel zonder weerga; *moeloetnja tjalak boekan boewatan*, zijn mond is bewegelijk zonder voorbeeld; *adapoen ijayitoe tērjaloe nakal dan bēngis tabiatnja boekan boewatan*; zie ook op *bēnak*.

بوتلا **boetala** (Skr. *bhātālā*) de aarde.

بوتر **boetir**, grein, korrel, pit, ook in zamengest. telwoorden, zooals bij eijeren, koppen, laddersporten, schalen, pisangvruchten, en zelfs bij *ratap*, een klaaglied, evenals *sabidji*, en dus, gelijk *soewatoe* en *saboewah*, van zeer uitgestrekte toepassing.

بوتر **botor**, een soort van boontjes, die als groente gegeten worden. Zie ook het Aanhangsel op *klongkang*.

بوئج **boetang**, knoop aan een kleedingstuk.

Boenga boetang, een soort van paarsche bloemen, die den vorm van ronde knoopen hebben.

بوتق **boetak**, I. kaal van hoofd, kaalkop.

Mata boetak, ledige oogkassen. Vrg. *boeta*.

II. Jav. = *keroeh*.

بوتل **boetil** = *boetir*.

بوتل **bottol**, bottle, flesch.

بوتن **boetoen**, zekere plant met eetbare bladeren, L.

بوتة **boetoch**, het mannelijk geslachtsdeel.

بورج **boedjoer**, in de lengte uitgestrekt: *lintang boedjoer*, overdwers en overlans; *moekanja boedjoer sirih*, HA. (lang uitgerekt, zooals een sirihblad?); *boedjoernja moeka dari pada tēmpat toemboeh ramboet kapala hingga kasoedahannya dibawah dagoe dan dibawah rahang kadoewa, dan lintangnja antara tēlinga kadoewa. Mēmbloedjoerkan*

dirinja, zich in zijn volle lengte uitstrekken, bijv. van een slang.

بورج **boedjang**, een ongehuwd jongman; bediende, jongen; *koeda boedjang*, een jonge hengst. *Pèboedjangan*, of ook wel *pēmoedjangan*, afgezonderd verblijf van de boedjangan.

بورج **boedjing**, zeker taai hout voor pieken.
بورج **boedjoek**, I. het vriendelijke woorden geven, bepraten, vleijen.

II. de *aroevan*-visch wanneer hij groot is. Abd. بورج **botjor**, uitlekken, uitdruipen: *moekanja botjor sirih*; *mēmbuoenoh botjor*, een lek stoppen; *moeloet bōtjor*, een flapuit; *mēmbotjorkan*, lek maken om te doen zinken. Zie ook *tiris* en *titik*.

بورج **boetjoek**, een knoest aan oude boomen; knods; knopje op een deksel.

بورج **botjak**, versleten, vermolmd, beschadigd. Zie het voorgaande woord.

بورج **botjong**, een soort van aarden kruik, vroeger gebruikt om sterke dranken uit te schenken.

بودق **boedak**, een kind van een paar jaar oud, dat niet meer *kanak*² genoemd wordt. *Kaboedak*² *an*, kinderachtig.

بودق **boedoeck**, een hevige graad van melaatschheid.

بودو **boedoe**, gedroogde visch?

بودة **bodoh**, dom, onwetend.

بودي **boedi**, I. (Skr. *boeddi*) verstand; overleg; toeleg; vrg. 'akal. Het wordt dikwijls verbonden met *bitjara*, *pēkerti* en vooral met *bēhasa*, op welk woord men zie.

II. (Skr. *bodhi*) de heilige vijgenboom, ook *kajoe boedi*. *Daoen boedi*, de bladeren van dien boom die als medicijn gebruikt en ook op doek en in houten lijstwerk nagebootst worden.

بورت **boerat**, een soort van cosmetiek.

بورت **boerit**, het achterste van menschen en dieren. *Boeritan*, achterstevan.

بورت **boeroet**, een breuk, *hernia*.

بورس **boeras**, geschaafd, beschadigd.

بورس **boeroes**, verwelkt, verdord; *mēmbueroeskan harta*, verkwisten, doorbrengen.

بورج **borang**, voetangel. Vrg. *randjau*.

بورج **boeroeng**, vogel. Bijzondere soorten

zoeke men op den letter waarmeê het woord begint, dat steeds als door *boeroeng* voorafgegaan, ook al staat het er niet bij, moet gedacht worden.

بورق *borong*, het alles in zijn geheel doen, bijv. in een koop opkopen, in eens aannemen. *Pëmborong*, opkoper, aannemer.

بورق *boerik*, pokdalig.

بورق *boeroek*, waar iets aan hapert, niet gaaf, versleten: *nama jang boeroek*, een slechte naam; *orang boeroek*², gebrekkige of havelooze lieden; *badan jang boeroek ini*, ik gebrekkig mensch.

بورند *boeranda*, zie *bëranda*.

بوررو *boeroe*, het jagen, voortjagen, weg-jagen; jachten; op de jacht zijn. *Pëmboeroe*, jager; naam van een boozen geest. *Përboeroean*, wild, een stuk wild; *andjing p.*, jachthond.

بورره *borih*, of ook *borih*², een geel smeersel, waarmeê het geheele ligchaam, inzonderheid bij bruidsparen, wordt ingewreven.

بورري *boerel*, uitstorten, uitloopen, van vaste lichamen, uit iets dat gescheurd of stuk is, zooals graan uit een getornden zak, de ingewanden uit het ligchaam. Vrg. *oerei* en *bërei*.

بورري *boerl*, trompet, M.

بورس *boewas*, wild, woest, van menschen en dieren. *Daoen boewas*², een soort van bladeren om het hoofd te verkoelen.

بورس *boesa*, schuim, T. Vrg. *boehi*.

بورست *boesoet*, een hoop, een zamengepakte menigte; een pak; *boesoet anei*², witte-mieren-hoop; *oelar itoe bërlingkar sapërti boesoet jang bësar*, die slang was tot een groote hoop opgerold; *didjadikannya sapërti soewatoe boesoet, diikatnja tigoeh*², *didjoendjoengnja diatas kapalanja*.

* **بورسر** *boesar* en *boesoer*, boog, halve cirkel; boog om te schieten; boog om katoen, waar nog zaden en vuil inzitten, schoon te maken: *poetih sapërti kapas diboesar*.

بورسر *bosor*, grëtig: *orang itoe tërلالoe bosor makannya*, Abd.

بورسغ *boesoeng*, zuchtige zwelling van het ligchaam, en als bijnaam: *Si-boesoeng*, Dikbuik,

Dikzak; *boesoeng darah*, bloedwen; *boesoeng darat*, *boesoeng laut*, zandhoop, zandbank.

بورست *boesoek*, stinkend, inz. van rottende zaken, krenge, vruchten enz.

بورغ *boewang*, het wegwerpen, in een aantal spreekwijzen: *mëmbowang ajar*, zijn gevoeg doen (*m. a. këtjil* en *m. a. bësar*, een kleine en een groote boodschap doen); *m. ajar-mata*, tranen schreijen; *m. anak*, een kind te vondeling leggen; *m. antjak*, zie *antjak*; *m. arang dimoeka*, de schande uitwischen; *m. bara* (ook zonder *bara*), ballast uitgooijen, en ook = *m. ajar*; *m. bëla*, van een ramp verlossen; *m. bëlakang*, den rug toekeeren, op de vlucht gaan; *m. dadoe*, dobbelen; *m. darah*, aderlaten; bloedafgaan; *m. endel*, zie *endel*; *m. hamil* (ook zonder *hamil*), een abortus veroorzaken; *m. idar*, zie *idar*; *m. ingoes*, zie *ingoes*; *m. maloe* = *soenat*, besnijden; *m. mata*, een oogje in 't zeil houden; *m. njawa*, zijn leven offeren voor iets; *m. obat*, saluutschoten, schoten met los kruid doen; *m. pënat*, moeite voor niet doen; *m. përampoewan*, een vrouw verstooten; *m. sikap*, zie *sikap*; *m. wang*, geld verkwisten, vergooijen. Voorts: verwaarloozen (met *diri*, zich vergooijen); uit de voeten maken, ombrengen (*m. diri*, zich uit de voeten maken); in ballingschap zenden (met *diri* zich in ballingschap begeven); aftrekken (in de rekenkunde).

بورغ *boewing*, zie *roewing*.

بورغ *boenga*, bloem, bloesem; figuren, ornamenten; interest, renten, bijv. *boenga doewit*; *b. mas*, *b. tanah*, *b. tahoen*, jaarlijksche schatting; *mëndjalankan boenga*; interest op interest genieten. Bijzondere bloemen op de letter te zoeken van het woord waaraan *boenga* voorafgaat.

بورغر *boengar?* *boengaran*, eerstelingen; maagd: *boewah*² *boengaran*.

بورغر *boengoer*, een soort van boom met fraaije bloemen en goed scheepstimmerhout.

بورغل *boengoel*, stompinnig, dom, onbevattelijk. Vrg. *bëngal*.

بورغال *boepala*, Skr. *bhāpāla*, vorst.

بورق *boewak*, opborrelen van het water uit een wel of van kokend water.

بوک *boeka*, open en bloot, met niets be-

dekt: *mëmboeka toeboek*, het ligchaam ontblooten; *dëngan tërboek*a kapalanja, blootshoofds; *m. tjapeo*, den hoed afzetten; *mëmboeka kër*is, den kris afleggen; *m. soerat dari pada matrei*, het zegel van een brief afnemen, dien openmaken; *m. djalan*, een weg openen, aanleggen, begaanbaar maken; *m. pintoe*, een deur openen; *m. rëhasija*, een geheim openbaren; *ma'na jang tërboek*a, een openliggende, d. i. duidelijke, beteekenis.

بوکت boekat, troebel. Zie *boetak*.

بوکت boekit, berg; *mëmboekit*, als een berg zoo hoog worden; *bangkei sëgala manoesija mëmboekit anak*, de lijken hoopten zich op als bergjes.

بوکر boekar, doorgaans *bëloekar*, kreupelhout, jong hout, hakhout.

بوکر bokor I. (ook **tëmbokor**), schotel: *diboewatnja tëmbokor akan tëmpat ija makan*, Abd.

II. = *boekoe* II.

بوکت boekak, wijd, van elkander af: *makin djaoeh makin tërboekak*; *adapoen galei itoe pandjangnja toedjoeh poeloeh hasta dan boekaknja ënam dëpa*, HT. *Pëmboekak*, een werktuig om de tanden eener zaag wijder te maken. Het wordt ook *boek*a gespeld.

بوکن boekan, iets niet zijn: *boekan orang itoe*, die is het niet, *pada boekan tëmpatnja*, op wat niet de plaats er voor is, *miet* op zijn plaats; *boekannja pada katika ini bërsoewal djawab*, het gaat niet aan thans te redetwisten; *koewatnja angin itoe boekan kapalang* (zie op *alang* II), immers, hoe! ook *boekankah*. *Boekan*², volstrekt niet bestaande, ijdel; zonder voorbeeld: *hantoe itoe përkara jang boekan*², *marah jang boekan*², *bodo-hnja boekan*², zijn domheid is nergens zoo te vinden, is zonder voorbeeld.

بوکو boekoe, I. geleding: *boekoe tangan*, pols; *boekoe kuki*, enkel; *boekoe tëboe b. pinang*, geleding van het suikerriet, van den betelpalm; *boekoe boeloeh*, ook een soort van gouden halsketen, naar de gelijkenis van de schakels op bamboegeleding; *boekoe asam*, het bovenkakebeen: *inilah soewatoe boekoe dalam përoet schaja* zegt iemand die dag en nacht ergens over denkt.

II. (ook *boekoe*), een korrel, bijv. zout, tin. **بوگ boga** (Skr. *bhoga*, genoeg, plezier) alleen in *sëmpana përgam boga*, een draagstoel voor plezier in den vorm eener përgam-duif.

بوگی boegi, Eng. buggy, soort van rijtuig voor één paard.

بوگس boegis, Boegineesch, *orang Boegis*, *tanah Boegis*.

بوگئل boegil: *tëlandjang boegil*, moeder-naakt.

بول boewal, opborrelen van kokend water of van lucht of gassen in het water. Het Eng. boil.

بول bola, liegen, overdrijven: *barang katanja tijada përbala*, *boekan orang përbola*, *mimpikoe tijada përbola*; *saksi bola*, een onwettig getuige (K. Liever: leugenachtig?).

بولت boelat, rond van omvang, *kajoe boelat*, een rond, nog niet gespleten, stuk hout; *bësi boelat*, ijzer in staven, ijzeren staaf; *moeka boelat*, een rond gezicht; *apa nama sëndjata boelat*² *ini*, *mana tadjamnja*, *maka ija mëmboenoech ini*, van geweren gezegd, SM.; *dëngan boelat hati*, met al mijn hart, van ganscher harte; *tëroeng dimasak boelat*², in zijn geheel gekookt, zonder ze in stukken te snijden; *Malaka boelat*², als centrum, in tegenoverstelling van de omstreken; voorts: cirkel, *poesat b.*, middelpunt van een cirkel; *boelat doeijja*, aardbol; *gambar boelat boemi*, mappemonde. *Mëmboelat*, met groote oogen aanzien.

بولت boeloet = *boengkoes*: *diboeloet*² *dëngan kaïn panas*, in flanel gewikkeld; *anahnja itoe diboeloet*² *nja dëngan daoen*² *kajoe*.

بولر boelar, licht van kleur, blaauw, grijs, van de oogen.

بولر boelir, aar, tros; *mëmboelir kaïn*, een doek in een punt draaijen.

بولر boeloer, honger; *kaboeloeran*, ver-hongerd.

بولس boeloes, kaal, zonder takken; kinderloos; *bërdiri sapërti sapohon kajoe boeloes*, als een boom met afgeslagen toppen. Voorts bet. het woord ook een soort van landschilpad en van visch.

بولغ boelang, een zeer lange soort van

hoofddoek; *tali boelang*, een touw om om het hoofd te doen; *boelang hoeloe*, woord van liefkoozing, zooals bijv. *makota* en derg. *Boelangan*, zekere boom. *Daen boelang*, kleine bladeren, vol doornen, die in bijna alle Indische geneesmiddelen voorkomen; de vrucht der plant is geel en dient om gekorven tabak niet te doen uitdroogen (K. Van een soort van *colocasia*, om de lange knollen aldus genoemd?).

بولغ **bolong**, een gat door en door iets heen; een zeker muziekinstrument (K.)? *saorang mēningkah*, *saorang mēbolong*? Abd. Zie ook het Aanhangel op dit woord.

بولغ **bolang**, zie *baling*.

بولق **bolak**, zie *balik*: ook zonder *balik*: *bolakkah kata patik*, draai ik?

بولن **boelan**, de maan; maand; *sahari boelan*, *doewa hari boelan* enz., één dag maan, twee dagen maan, d. i. de eerste dag, de tweede dag der maand; *boelan mati*, de maan is dood, d. i. er is geen maneschijn meer; het einde van den maneschijn; *dapat boelan*, *mēlihat boelan*, de stonden hebben. *Boelan-boelan*, een soort van visch (maanvisch? doch vrg. *tēmbakoel*).

بولو **boeloe**, haren aan het ligchaam, vacht, wol, vederen (ook van een pijl), dons, enz., stekels van een stekelvarken; *boeloe mata* (ooghaartjes) *soedah bērtēmoe dēngan b. kēning*, als een teeken van ouderdom, S.M.; *boeloe tēngkok*, nekhaaren; de manen van een paard; *hoelat boeloe*, een harige rups; *katjang boeloe*, een soort van katjang; *boeloe pahat*, nestvoeren. *Daen boeloe*², zekere heester, *tragia sp.*

بولة **bola**, Port. *bóla*, bal, inz. billardbal.

بوله **bolh**, zie *olih*.

بولة **boeloeh**, bamboes. *Boeloeh*², de luchtpijp; een geweerloop. Soorten van bamboes zijn: *b. andoeng*, *b. dētoeng*, de dikste soort, *b. doeri*, *b. gading*, dunne en gele, *b. hitam*, *b. kasap*, ruw en gebruikt om te schuren, *b. majang*, *b. oelar*, *b. tali*.

بولي **boell**, fleschje of potje met wijden buik en langen, nauwen hals.

بوم **boem**, Arab. uil.

بوم **boema** = *patoeng*, L.

بومر **boemoe**, een olifantenjager, S.M.

بومي **boemi**, Skr. *bhāmi*, de aarde; *boemi dan langit*, hemel en aarde; de grond, bodem.

بونه **boenoeh**, het doodden van levende wezens, en ook figuurlijk (doch van minder algemeene beteekenis dan *mēnghabiskan*), uitdoen, zooals vuur, schrift, *mēmbenoeh botjor*, een lek stoppen, *m. pērkataān orang*, iemand den mond stoppen.

بونه **boenih**, een boom met zure, eenigzins zwarte vruchten, *antidesma boeni*.

بونى **boeni** (ook **boenji**) ook *sēboeni* en vooral **sēboenji**, verborgen, verscholen. *Boenian* ook een soort van spook, *orang jang tijada kalihatatan pada mata orang*, *mēlainkan pada orang sēsāt*.

بوه **boewah**, vrucht, tevens in allerlei figuurl. beteekenissen, die op de woorden te vinden zijn, die op *boewah* volgen, zooals *b. ajar bēkoe*, *b. bētis*, *b. hati*, *b. lēngan*, *b. marijam*, *b. moeloet*, *b. pari*, *b. peler*, *b. pinggang*, enz. *Saboewah*, een zeer algemeen zamengesteld telwoord, voor één. *Boewah*²an ooft; ook wel vruchtboomen, S.M.

بوهغ **bohong**, onwaarheid, leugen; *mēmbohongkan*, iemand voor een leugenaar uitmaken.

بوهي **boehi**, schuim.

بوي **boewel**, schommel; schommelen. *Boeweiān*, wieg.

بويت **boejoet**, overgrootouders in den zevenden graad (K.)

بوير **boejar**, vloeijen, van papier.

بوير **boejir**, een soort van vogel.

بويدس **bojas**, = *bērdoes*.

بويغ **boejoeng**, een waterkruik; een urn of vaas.

بون **boenji**, I. geluid: *bērboenji batoe*, *bērboenjilah dija*, hij gaf evenmin geluid als een steen, HA.; *boenji soewara*, het geluid van de stem; *boenji soerat*, de inhoud van een brief. *Boenji*²an, muzikale instrumenten; *tali boenji*²an, muzieksnaren.

II. zie *boeni*.

به **bah**; *ajar bah*, vloed, overstrooming, vrg. *sēbak*. Hetz. als *bak* II.

به **bihl**, zie *b*.

bēharoe, nieuw; pas, eerst; onervaren; *orang bēharoe*, een baar, een pas aangekomene, voor *orang bēharoe datang*; *bēharoe sēkarang*, nu pas; *bēharoe tadi*, pas, zoeven.

bēhadoeri, Perz. heldhaftig; wat aan een held toekomt.

بهارو zie بهرا.

bēhari, I. (Perz. tot de lente behoorende) liefelijk, schoon?

II. = *bēhadoeri*, als bijnaam van vorsten.

III. in poëzie om het rijm = *bēharoe*.

bēhasa, Skr. *bhāsā*, taal; beleefde taal; goede manieren; *tahoe bēhasa*, welgemanierd zijn; *koerang bēhasa*, ongemanierd; *mēlanggar bēhasa*, tegen de goede manieren aandruisen; *mēmbri istina bēhasa*, iemand behandelen zooals hem toekomt; *boedi bēhasa*, verstand en wellevendheid. *Bēhasa²an dan bēhasa pasaran*, dagelijksche uitdrukkingen (ook *bēhasa²an sahari²*) en markttaal. *Pērbhasa²an*, spreekwoord.

bēhagi (Skr. *bhāgā*, deel, zie ook *bēhagi*), deel; ook *bēhagian*. *Mēmbēhagikan*, verdeelen; als deel toedeelen; *mēndjadi doewa bēhagilah kamaloewankoe*, twee maal zoo groot; *didalam sapoeloeh bēhagian soewatoepoen bēloem habis*, nog geen tiende deel; *ada doewa bēhagi jang tiada tahoe mēngadji*, dan *sabēhagi jang tahoe*, twee derden die het kunnen, en een derde, dat het niet kan; dan *ēmpat bēhagi jang tijada tahoe mēmbatja soerat Mēlajoe*, dan *sabēhagi jang tahoe*, vier vijfden en één vijfde, P.A. *Minta bēhagi*, om iets voor zich, voor zijn aandeel, vragen.

bēhaja (Skr. *bhājā*, vreesselijk) ong. = *mara*, waar het zeer dikwijls mede verbonden is: *mēmbri bēhaja*, ellende aanbrengen; *bēhaja mati*, het ongeluk van te sterven.

bahtēra, bahitēra, Skr. *vāhitra*, schip.

bēhara, (ook بهارو) *bēhara*, Skr. *bāhārā*, zeker gewicht, een baar, van 3 tot 4½ pikoel ongeveer, al naarmate de waren, zooals peper, tin, kruidnagelen, muskaatnoten, enz. Ook een goud gewicht van 10 kati.

II. geballast, vast, stevig; onbevreesd. Vrg. I.

behkan, ja! Het wordt niet op Riouw, maar wel te Malakka en te Singapore verstaan.

bēhagija, (Skr. *bhāgja*, deel, geluk, fortuin: hetz. als *bēhagi*) geluk; dat waar iemands lot van afhangt: *Poetri Bētoeng bēhagijanja sahēlci ramboet ditēngah kapalanja*. Zie ook *baginda*.

bēhana, bahēna, zwaar geluid; *boenji bēhananja* of alleen *bēhananja datang katēngah rimba*. In poëzie ook *mēngamboer bēhana* of *bērbana*, spreken. Vrg. *bēna*.

bēhoewa (Skr. *bhāwa*, het wezen van iets), aan het begin van zinnen = *adapoen*, en aan dat van bijzinnen ook ons dat; vrg. het Arab *hal*.

bēhina (Perz. best, uitgezocht) bijzonder, uitnemend, goed, zeer. Veelal met *tijada*: *lēdzatnja tijada bēhina*, de smaak er van is niet bijzonder; *tijada bēhina kasih bērahinja akan anakkoe*, hij bemint mijn kind niet bijzonder; *apa bēhina ija kapada akoe*, wat voor bijzonders is hij voor mij? wat geef ik er om? *bēhinakah ija, maka ija daput mēmbri akoe kērađajān*; *matahari tijada kalihatan bēhina*. *Mēmbēhinakan* = *mēngindahkan*. Dit woord is dikwijls verward met *bahēna*, w. m. z.

beja, I. horens en schelpen, slakken, cowries. *Bia²*, een soort van boontjes.

II. *beja*, belasting, rechten, tol; *mēmbajakan*, cijnsbaar maken. Het zal wel hetzelfde zijn als I.

bijadab, Perz. ongemanierd, zonder *adab*, w. m. z.

bijasa, (Skr. *abhjāsā*, oefening, gewoonte) geoefend in, gewoon aan of met iets, bedreven; *bijasa dēngan*, ook: omgaan met.

bijapri, Skr. *wjāpāri*, koopman.

bijawak, leguaan, waarvan soorten zijn *b. gabok, sēroeni, tēmbaga*. *Mēmbijawak*, als een leguaan op den buik liggen of op handen en voeten wegloopen. *Poeroe b.* zie op *poeroe*.

bijaja, Skr. *wjājā*, uitgaaf, verteering, dat waar men van leven moet; *mēmbijajakan*, leeftocht geven, in iemands behoeften voorzien; *m. wang*, zijn geld uitgeven voor iets. Vrg. *bēlanđja*.

bibit, plantjes om te verplanten, inz. van den rijst. *Mēmbibit*, ook: met de vingertoppen iets vasthouden of aanvatten, bijv. van een patroontas, *ada jang digantoengnja dibahoenja, ada jang dibibitnja*, H.A., of van een soort van groente,

die men als slierspersie eet, *dibibitnja oedjoeng kangkoeng itoe*.

بيدر **bibir**, rand, zoom, inz. van den mond, d. i. de lippen; *bibir mata*, de oogleden, *bibir tjawan*, *bibir prahoe*.

بيبس **bebas**, vrij om te doen wat men wil.

بيبي **bihi**, tante, jongere zuster dor moeder.

بييت **bait**, Arab. I. huis, bijv. *baitoe'lharam*, de tempel te Mekka; *baitoe' moekaddas*, Jeruzalem; *baitoe'lmāl*, de schatkist.

II. vers, dichtregel.

بيت **beta**, persoonlijk voorn. van den eersten persoon bij gemeenzamen omgang, zoowel door den vorst jegens zijn hogere staatsbeambten, als ook door minderen onder elkaar gebruikt.

بيتي **biti**², doorgaans in verbinding met *përwarra* als een benaming van vrouwelijke hofbeambten gebruikt.

بيجي **bidji** (Skr. *widja*, zaad), korrel, zaadkorrel; *bidji mata*, oogappel, *bidji timah*, korrel tinerts (zie echter *iboe*); het wordt ook gebruikt voor zamengesteld telwoord, evenals *boetir*, w. m. z.

بيجت **bidjak**, knap, ervaren. Waarschijnlijk verkorting van *bidjaksana*.

بيجن **bidjen**, het Jav. *widjen* = *lënga*.

بيجت **bitjak**, modder, slijk; modderig, van den weg: *bitjak sahingga mata kaki*.

بيجت **betjek**, hetzelfde als het voorgaande.

بيدا **beda** (ook **bedza**), onderscheid, verschil; *djoeh bedanja*, het is een groot verschil; *mëmbedakan*, het een van het ander scheiden.

بيدا **blida**, een poets, een kwade streek.

بيدا **bidar**, een klein vaartuig met ééne mast, ook door den vorst gebruikt als staatsieprauw.

بيدر **bidoeer?** een schuitje tin.

بيدس **bidas**, zooveel als men met de hand kan ompspannen.

بيدغ **bidang**, I. ruim van oppervlakte; breed, inz. van de borst. *Sabidang*, één van sommige voorwerpen, zooals een stuk linnen, een zeil, een mat, een blad papier, een blad koper, een tuin.

II. de palmiet.

III. een patroon om te borduren; een versierd

blad in een boek. *Pëmidang* en *pëmidangan*, een borduurraam; een lijst om iets heen.

بيدق **bedak**, Arab. pion in het schaakspel.

بيدق **bidoeek**, een algemeene naam van kleine visschersprauwen; *bintang bidoeek*, de groote beer, M.

بيدل **bidal**, zie *lidal*.

بيدن **bidan** (Skr. *widwān?* kundig), een vroedvrouw. *Balas bidan*, een feest dat 40 dagen na de bevalling gevierd wordt.

بيدي **bidel**, dicht aan elkander geregen rotting of bamboe voor gordijnen of ook wel om bijv. rijst op te droogen. Zie ook *biloeer* en *birei*.

بيذا **bedza**, zie *beda*.

بير **bijar**, toelaten: *bijarlah beta jang përgi*, *bijarlah saja jang mëmbatja*, laat ik het zijn die gaat, laat ik gaan; laat ik het lezen; *bijarlah kita mati bërsama*, laten wij zamen sterven; *bijarlah toewan tahoe*, laat Mijnheer het weten, d. i. ik meld het u, opdat gij het weten moogt; *dari pada hamba diam disini*, *bijarlah* (voor *baiklah*) *hamba mëmoewangkan diri kanagëri lain*. *Mëmbijarkan*, toelaten, laten staan, daar laten. *Kabijaran*, aan zich zelf overgelaten, verwaarloosd.

بيرا **bira**, een soort van *aroidëe*, *alocasia*, waarvan soorten *b. ajar*, *b. këladi*, *b. këtjil*, *b. nagëri*, *b. hoetan*: de wortels worden tot voedsel of geneesmiddel gebruikt.

بيرس **biras**, vrouwsbroeder of manszuster.

بيرع **berang**, toornig, vertoornd, inzonderheid van dieren? bijv. *bërbangkittak harimau hatinja berang*; *bajam berang*, een soort van gelen vechthaan; *berang*², een span lange, roode, zeer giftige zeeslang.

بيرق **berak** = *boewang ajar bësar*: *sapërti orang soedah berak ditëngah ajalan*, van iemand die erg verlegen is.

بيرق **birik**², nachtzwaluw, *caprimulgus*.

بيرم **beram** (Tam. groot), *bërmata beram*, een bijzondere soort van edelen steen (in de S.R.); een olifant, in sjairs.

بيروماني **beramani** (Tam. edelgesteente van bijzondere grootte), een snoer bloedkoralen met kralen er tusschen. Zie ook *manik*.

بیرو biroe, blaauw, hemelsblaauw; *boenga biroe*, clitoraea ternatea; *boeroeng biroe laut*, limosa melanura, een soort van snip.

بیرو bëro, bureau, *almari bërkotak*² Abd.

بیره birih, rand, lijst.

بیری birel, vloer; *birei kapal*, dek van een schip, *birei balei*, *birei astana*, enz. Vrg. *bidei*.

بیری biri², Hind., *kambing biri²*, Europeesche schapen.

بیزوری bizoerel, Port. vice-rei, onderkoning.

بیس bijas, met den wind afdrijven, door den wind op het strand gedreven worden; het binnendringen van de stralen der zon in een vertrek of door het gebladerte; de afwijking door luchtspiegeling bij het op- en ondergaan der zon.

بیس bisa, krachtig, vermogend iets uit te werken; kundig, ervaren; de kracht, werking van het vergif; vergif; *bisa hati*, maagpijn (K.), *bisa përoet*, buikpijn.

بیسینگ bising, leven, rumoer; *boewat bising*, leven maken.

بیسوک besoek, Jav. tegen een toekomenden tijd; ook voor *esoek*.

بیسیک bisik, het fluisteren; *bisik²*, stilletjes.

بیسول bisoel, zweer, puist; *bisoel luda*, pestkool.

بیسان bisan; *bisan laki²*, *bisan përampoewan*, schoonvader, schoonmoeder; *bërbisan*, het verwant zijn van ouders wier kinderen zamen gehuwd zijn. EH., HA.tj.

بیسوë bisoe, stom.

بیسوë bisel, aangenaam, prettig, lekker, *bisei rasanja makanan itoe*, *biseilah ija bërlenggang*. Abd.

بیسغت bengoet, zie *mengoet* en *eroet*.

بیسغë bingoeng, verbijsterd, in de war.

بیسقë bijak, zich herhalen, zich vermenigvuldigen; *mëmamah bijak*, herkaauwen; *bijak ija itoe mëndjadi banjak*, *sapërti bëranak bërtjoetjoe*, Abd.

بیقاری = بیقاری.

بیکت beka, gemeenzaam, vertrouweljk?

بیکت bikat, speld, pen, stokertje.

بیکغë bikang, een soort van poffertjes, iets anders dan *bingka*.

بیکوë bikoe, Siam. *phikhoë*, bedelmonnik.

Ook een soort van mandje (bedelnap?) en geschulpt, *badjoe bërtëkat*, *tëpi bërbikoe*.

بیکغë biga², in de rondte draaijen, bijv. bij een zwaardendans; kringen beschrijven, bij het vliegen; *mëmbiga²*, bijv. de tong of een pruimpje in den mond laten draaijen.

بیل bilā, tijd, tijdstip; ook voor *apabila*, bijv. *bila toewan soedah datang*, *barang bila*; *bilakah*, och of, of toch.

بیل bela, het in den dood vergezellen, medesterven; hij die om iemands dood te wreken of te verzoenen om het leven gebracht wordt; meëdoen, bijstaan; bloedwraak; bloedschuld. Vrg. *dijat*.

بیلت beloet, weerspanning zijn (bijv. van een slecht lemmer, dat, gebogen zijnde, niet meer zijn vorige gedaante aanneemt, C.); de partij van den vijand kiezen, afvallen, verrader worden: *saorang beloet akan saorang*. *Pëmbeloet*, verrader.

بیلر biloer, striem, schram: *biloer rotan*, rottingstriemen.

بیلس bilas, verward, van het haar.

بیلس bilis, rood, ontstoken, van de oogen.

بیلیغë bilang; *mëmbilang*, tellen; meerekenen; achten; vertellen, zeggen; van de vingers, zich bewegen als of zij telden? *Tërbilang*, in tel zijn. *Sabilang*, of ook *bilang*, alleen, ieder, alle: *sabilang hari*, *sabilang malam*. *Bilangan*, levenseinde, bijv. *bëloem sampei bilangannja*, *tijada ija mati*, S.M.

بیلق bilak, naam van een boom, die een soort van katoen geeft, *crataeva sp.*

بیلق bilik, I. een hulsel, kleiner dan de *oepih*; een vertrek, binnenkamer, slaapkamer.

II. het naauwkeurig bezien, HA. Vrg. *tilik*.

بیلق biloek, van zijn plaats: *katjau beloek*, verward en van zijn plaats: *tijada bolih sëkalitë bilik itoe diboewatnja katjau beloek*. *Mëmbeloek* een schip of een rijtuig wenden.

بیله bilah, een dun afgespleten spaander van bamboes, gebruikt ter zamenstelling van telwoorden voor al wat daarop gelijkt, zooals messen, lansen, pijlen, planken, naalden (de Maleijers naaiden vroeger met bamboepennen), zelfs *koelak doewa bilah*, twee koelak.

بین baina, Arab. = *antaru*, w. m. z.

بيني **binl**, getrouwde vrouw, echtgenoot; minder deftig dan *istri*.

بينغ **binoenq**? zekere plant, *bucida nitida*.

بيو **bejo**, de bejo, *gracula religiosa*. Zie ook *bijoeng*.

بيوكو **bijokoe**, een landschilpad en een eetbare zoetwatervisch, die beide zeer flauwe oogen hebben; van daar *mata bijokoe*, kwijnende, verliedde oogen.

بيولا **bijola**, Port. viola, viool.

بيهوس **bihausj**, Perz., zonder leven, in zwijm: *obat bihausj*, een slaapmiddel.

بييت **benjoet**, zie *eroet*.

ت

تا **ta**, niet, on-: *taoesah*, onnoodig, *tèdapat-tijada* (ook zamengetrokken tot *dapattijada*) het kan niet dat niet, d. i. het moet volstrekt; *takan*, het kan niet missen, zeker; immers niet, toch niet, en zoo verder: *tasoedah*, *tataoe*, *sakali ta-sakali*; *sakali ta*, *sakali ija*; *makan takènjang*, *tidoer talèlap*, enz.

تابير **tabir**, valgordijn, gordijn om ergens voor te hangen, bijv. *tabir pintoe*; ook fig. *fa'al jang baik mènjdadi tabir didalam soerga*, goede daden bedekken de zonden in den hemel.

تابير **taboer**, *bèrtaboer*, *bèrtaboeran*, verspreid, verstrooid zijn: *sapoeloeh bintang bèrtaboer bolihkah sama dèngan boelan jang satoe*; *dikašnju bidji itoe habislah bèrtaboeran*; *anaknja bèrtaboeran sapèrti anak ajam kailangan iboenja*; *mènaboer*, zaaijen, strooijen: *mènaboer djarang*, dun zaaijen; *ditaboerilah mairnja dènga boenga*. *Bètèlaboeran*, intensief: *maka toelang itoepoen djatoeh bètèlaboeran kadalam laoet*. *Lajar taboer*, scheizeil (?). *Pènaboer*, schroot.

تابع **tabi'**, Arab. een volgeling inz. van Mohammed.

تابغ **taboenq**, holle bamboes om iets in te bewaren, grootere voor water enz., kleinere bijv. voor kunstsporen van vechthanen; een gemeene opiumpijp.

تابق **tabik**, gegroet! groete, heilwensch.

تابع **taboek**; *ikan taboek*, een soort van riviervisch.

تابل **tabal**, een soort van damspel met 16 roode en 16 witte schijven.

تابه **taboeh**, een stok waarmeê op de *bèdoek* of de *gong* geslagen wordt, en van daar ook die trom zelf; *gong radja ditaboeh orang*, men sloeg op de vorstelijke *gong*; *dipaloe taboeh larangan*, het verbod werd rondgeklonken. *Taboeh² an*, slaginstrumenten. Zie ook *tèbah*.

تاتر **tatar** = *tatal*.

تاتغ **tatang**; *mènatang*, op de vlakke of in de holle hand houden, zooals een betelschaal, rijst, water enz.; ook *mènatang diatas tapak tangan*; *sapèrti mènatang minjak jang pènoeh*, als of men iets vol met olie in de hand houdt, sprw. voor: met de grootste zorgvuldigheid iets doen.

تاتغ **tating**; *mènating*, iets met ééne hand bij een deel er van oplichten, bijv. een vogel bij een poot of een vlerk, iemand bij de hand, een boek uit een kist.

تاتف **tatap**, het van alle kanten naauwkeurig opnemen om het te begrijpen; begrijpen, verstaan bijv. den inhoud van brieven.

تاتل **tatal**, spaander: *bingkisnja* (van den vort van *Madjapahit* aan dien van *Singapoera*) *sakèping tatal*, *toedjoeh dèpa pandjangnja*, *ditarah tijada poetoës*, *dan nipisnja sapèrti kèrtas*, *digoe-loengnja sapèrti soebang*, SM.

تاتو **tatoe**, het wonden: *ditatoenja kapalanja*, Abd.

تاته **tatah**, I. gebeiteld, geciselcerd; ingelegd: *ditatah dèngan pèrmata*, *dèngan perak*, of ook *bèrtatahkan*, bijv. *moetijara*.

II. *mènatah?* ergens op letten, K. = *tatap?*

III. een zekere maat, een schrede?

تاته **tatih**, wankelend, zwak, onzeker van gang: *tatih*, *ijaitoe kanak² baharoe bèladjar bèrdjalan*, *atau orang ioeua jang bèrdjalan*, Abd.

تاجق **tadjak**, schoffel; ploeg.

تاجق **tadjoek** (ook *tadjoë*, het Arab. تاج, *tadjoë*, diadeem), een soort van kapsel, inz. van bloemen; de kniehouten in de kielbalk van een schip. *Tadjoek gèdabah*, een zeker bruidskapsel. *Bèrtadjoekkan boenga dari pada tjèmpaka*; *boenga*

itoe ditazjoekkannja pada dëstarnja. Zie ook *tadjoe*.

تاڄڻ **tadjoeng**, een zeker Boegineesch weefsel, gewoonlijk van zijde: *tadjoeng soetra*; *tadjoeng boegis tiga hëlei*.

تاڄم **tadjam**, scherpsnijdend, scherp, ook van het verstand, het gezicht enz.

تاڄن **tadjin**, Jav.? stijfjel van rijst.

تاڄو **tadjau**, een groote aarden vaas uit den ouden tijd, zooals die nog wel op sommige plaatsen uit den grond wordt opgegraven. Vrg. *bëlanga*.

تاڄو **tadjoe**, lange nagels van goud of zilver of een versiersel dat aan de nagels gedragen wordt (volgens K. ook vooruitstekend, en *mënadjoe* vooruitsteken, doch is het ook: er uit zien, vooruitsteken, als een *tadjoe*?). Het is hetz. woord als *tadjoek*, zie boven.

تاڄي **tadjj**, kunstspoor van vechthanen; lancet.

تاڄه **tadah**, het ophouden, omhoog houden om iets op te vangen; *mënadahkan tangan*, ook eenvoudig de handen omhoog houden, bij het bidden, en *mënadahkan amin*, met opgeheven handen amen zeggen. *Mënadahi*, iets opvangen door er iets onder te houden: *ajar soesoe ditadahi kapada daoen pisang*.

تاڄڻ **tadoeng**, terugstooten, wegduwen, C.

تاڄي **tadi**, zooveen, onlangs; *malam tadi*, gisteren avond, gepasseerde nacht; *bëharoe tadi*, onlangs.

تار **tara**, I. vlak, niet hellend (*tara itoe artinja tijada tjoeram Abd.*); gelijk, even hoog: *doedoek tara*, even hoog zittén, d. i. de gelijke zijn in rang; *tijada taranja*, hij was zonder gelijke, zonder weergâ; *tara toeroen*, een ziertje naar beneden hellend; *roemah itoe tërlaloe tara*, *sëbab itoelah masoek hoedjan*, is wat al te vlak enz. *Sëtara*, met of zonder *dëngan*, iemands gelijke.

II = *tarah*.

تاڄ **taring**, een scherpe punt van eenig werktuig; klaauw, slagtang.

تاڄو **taroep**, Jav. P tent die opgeslagen wordt om onder dak te zijn. Zie *tëratak*.

تارن **tarik**, het naar zich toe trekken of halen; trekken, voorttrekken; *mënarik oeri*, het

koord van de tol hard naar zich toe trekken, doch anders ook *mënarik tali*, een touw aanhalen, stijf spannen; *mënarik lajar*, de zeilen hijschen; *mënarik hoetang*, schuld invorderen; *m. panah*, een pijl aftrekken (door het touw naar zich toe te trekken); *m. napas*, hijgen. Vrg. *tërik*.

تاروڪ **taroek**, de gesloten knop van een bloem; jonge uitspruitsels van planten, blaadjes of takjes: *sëkalijannja mëmakan taroek kajoe danikan këring*, HA.; ook de gesloten bloemknop (? zie *koentoom*, *koentjoep*).

تارم **taram**, betrokken van de lucht, bij maanlicht; *taram tëmaram*, betrokken zijn.

تاروم **taroem**, de indigo-plant.

تاروڪ **tarah** (ook **tara**), het gladden, ruw schaven: *ditarah kajoe itoe sapërti dikëtam roepanja*.

تاروڪ **taroeh**, het ergens wegleggen of weggelegd hebben om het te bewaren; deponeren als onderpand of toevertrouwd goed; in zetten bij een spel; wedden; bewaren, er op nahouden, hebben; neërzetten, plaatsen. *Pëtaroeh*, inzet; onderpand.

تاري **tari**, het dansen; het huppelen, trippelen van paarden: *bëranggap²an mënari sapërti merak mëngigal*, zij noodigden elkander ten dans als paauwen.

تاريخ **tarich**, Arab. tijdvak; jaarboeken; datum.

تاسڪ **tasak**, bloedstelpend middel, meestal *pënavar djambi* of ook wel suiker, houtskool of andere plantensap: *loekanja itoepoen ditasaknja soepaja djangan kaloewar darahnja*, Abd.

تاسڪ **tasik**, zee; meer, landzee: *dimërtjoe goenoeng itoe ada sëboewah tasik*; *tasik samoedra*, de oceaan, M.

تاسڪر **tangar²**, zich in acht nemen, L.

تاسڪر **tangir**, een soort van boom, welks bast zoowel voor geneesmiddel als terreiniging dient.

تاسڪ **tangas**, warm bad, dampbad, warm waterbad.

تاسڪ **tangis**, het weenen, tranen storten: *ditangisinja maït anaknja*, *bërtangiskan anaknja mati*, het lijk van of, eenvoudig, zijn overleden kind beweenen, doch ook *sijapa dapat bërtangiskan dakoe*, wie kan mij doen weenen, EH.

تاغن **tangan**, hand, benedenarm; voorpoot van een dier: *andjing itoe mati mēnggëlētār kaki tangannja sēbab bisa ipoeh itoe*; mouw van een kleed; *ada di dalam tangan orang*, in iemands macht zijn (vrg. *tapak* en *gēnggam*); *tangan rahat*, de kruk van een spinnewiel; *tangan pandjang*, diefachtig. *Mēnangani*, behandelen, aantasten; *mēmasoek tangan*, de hand ergens insteken, inhebben. Vrg. *tēngan*.

تاف **tapa**, (Skr. *tāpa*, hitte, daar de oorspronkelijke wijs van boete doen was, dat men zich blootstelde aan de hitte van zon en vuur) boete; godsdienstige afzondering. *Ikan tapa*, een soort van grooten zeevisch. *Bērtapa*, een eenzaam leven lijden; vroom zijn.

تافث **tapat**, kloof, rotsspleet, L.

تافر **tapar**, een soort van eetbare vrucht.

تافس **tapis**, I. zeef; *mēnapis*, doorzeven, van meel; filtereen. *Tapisan*, zijgdoek. *Boewah tapis*, een soort van vrucht, die eenige gelijkenis heeft met de kastanje. *Mēnapiskan*, ook heen en weer slaan, bijv. de vleugels, daarmee klappen.

II. ook **tēpis**, afweren, zachtjes afslaan, bijv. *tangan*, de aangeboden hand weigeren.

تافس **tapoes** = tamboes.

تافث **tapak**, palm van de hand, zool van den voet; indruk van hand of voet, voetstap; palm, als maat; *tapak tangan*, handteekening; *ada dibawah tapak kaki orang*, in iemands macht zijn; *tapak tjatjoer*, de vakken van een dam- of schaakbord; *tēngan tapak bajang*², het uur waarop de schaduw een halve palm lengte heeft, ook geheeten *wēktoe garoeda alah olih oelar* (vrg. *katika*). Het komt ook voor bij het aanspreken van een meerdere, vrg. *doeli: dēngan bērkat tapak goeroe*, HT., SM. *Katapukan* en *tapakan*, breede optrede, breede trap, bijv. van een *balei*. *Tapak*², houten sandalen; een zeester. *Daen tapak koeda en d. t. Soleiman*, twee soorten van geneeskragtige bladeren. Van hier *tēlapak*, w. m. z.

تافث **tapoek**, kroontje op sommige vruchten, zooals de mangistan; dekseltje op sommige hoornschelpen.

تافن **tapen**, Jav.† *tapen laut*, zekere plant, *melicæa* sp.

تافث **taph**, een soort van gekleurd *calico*.

تافى **tapel**, gekookt graan, voornamelijk rijst, in gisting gebracht. Het uitvloeiende of uitgeperste water is de zoogenaamde *bēram* of *bēroem*. Met opgegoten water een paar dagen staande geeft het een soort van *toewak* of bier.

تاکت **takoet**, bevreesd, bang. *Mēnakoetkan*, bang maken; voor iemand of iets vreezen (ook *bērtakoetkan* enz.) *Orang pēnakoet*, een vreesachtig mensch.

تاکر **takar**, zekere maat voor natte en drooge waren, een vaatje.

تاکغ **takoeng**, bezinksel: *ajar bērtakoeng*, Abd.

تاکق **takoek**, een keep, inz. in den stam van palmboomen om daar gemakkelijk in te kunnen klimmen.

تاکر **tagar**, het zware dreunen, inzonderheid van den donder.

تاکر **tagoer**, stoeijen; in het water spelen; gooijen bij het spelen: *bērtagoerkan moetijara*, met paarden gooijen, L.

تاکل **tagil**, hanespoot.

تافن **tagan**, inzet bij een weddingschap, *pētaroeh*.

تاکه **tagah?** *pēnagahan* = *pēnanggañan*, zie op *tangga*.

تاکه **tagih**; *mēnagih*, een schuld invorderen, manen.

تال **tala**; *satala* = *satoedjoe*, K., maar in de HT. staat: *rēbana poen bērboenjīlah sataloe dēngan njanjinja*: zie *taloe*.

تال **talar**, open, niet achterhoudend: *mēnēmpēlakkan orang bērtalaran*, iemand openlijk bestraffen, zonder er om te geven wat men er van zegge; *dikatakannja dēngan bērtalaran*, hij sprak er onbewimpeld over.

تالغ **talang**, I. *orang talang*, makelaar; koppelaar. In het Jav. is *talang*, een liggende pijp daar water door loopt, en *talang tjatoer*, door middel van een derde met iemand spreken.

II. bijenkorf (het Jav. *tala?*). *Ikan tala*, een soort van visch.

تالغ **taling** = *tēmpoeling?* C.

تالم **talam**, groot houten of metalen bord

of schaal op een voet (*pahar*) en met een deksel (*toedoeng*) om schoteltjes met eten of derg. op te zetten. *Talam*², een soort van koekjes, uit drie verschillende lagen bestaande.

تالو taloc, begin; *běrtaloe*², da capo, telkens weêr van het begin af, telkens weêr opnieuw: *běrboewat doerhaka běrtaloe*², *ajarmata toeroen běrtaloe*²; *taloe běrtaloe*, telkens op nieuw beginnen, telkens weêr overdoen. Zie ook *tula*.

تالي tali, touw of wat daarmee overeenkomt; *satali*, een kwart gulden, eig. een koord met 75 *pitis*; *tali ajar*, boordsel, passement; kettingpomp; het perinaeum; *tali andjing*, een soort van plant, *acalypha densiflora*; *tali api*, lont om de sigaren aan te steken; *tali aroes*, de stroomdraad; *tali datjing* en *t. doega*, dieplood; *tali koeloe*, een term, die bij de wetten op het huwelijk behoort; *tali leher*, halssnoer; *tali pënding*, zie *pënding*; *tali përoet*, darmen, ingewanden; buikriem; *tali poesat* navelstreng. *Tali*², zijden of rottingen band waarmee de kris aan den gordel is vastgemaakt. *Tali-toemali* of *tali-mali*, allerlei soort van touwwerk, zooals op de schepen. *Boenga tali*, een fraaije winde met roode bloemen, *guamoclit vulgaris*. *Měmbri tali*, opwinden, van een uurwerk. *Běrtali*², op ééne lijn, bijv. van een groep eilanden, van de wagens van een spoortrein (vrg. *bandjar*).

تالي talei = *lalei*, slordig, onachtzaam.
تاليف talif, Arab. zamenstelling; *měnalipkan soerat*.

تامان taman, lusthof, bloementuin, *taman boenga* (vrg. *kěbon*). *Ajar sataman*, eenige potten met water, waarmee men bruid en bruigom een paar dagen na het huwelijk onder zekere ceremoniën begiet.

تامورة tamocrah, Arab. hartvlies enz.
تامه tamah, zie op *ramah*.

تانق tanak; *měnanak*, rijst koken in een pot met water, zooals bij ons de gewoonte is. *Pěnanak* en *pěrtanak*, de tijd die noodig is om de rijst op die wijs gaar te krijgen.

تانم tanam, het in iets gezakt zijn; *měnanam*, in de aarde leggen, planten, begraven: *měnanam lada*, *padi*, *měnanam* of *měnanamkan maït*; *měnanam katoemboehan*, de pokken inenten;

těrtanam sahingga pinggangnja, tot zijn midden in den grond gezakt; *maka ija běrtampik kapada boemi*, *maka boemi tijada mēnděrita*, *těrtanam* (en niet *těrtatam*) *datang kabawah*, SR.; *rantei jang těrtanam kadalam daging*, EH. *Tanam*²an zie *toemboeh*.

تانو tanau, een soort van kameleon (? bij M. een soort van vogel of insect. Vrg. *těnok*).

تانه tanah, aarde, grond, kluiten; land; grondkleur: *tanah ajar*, land en water d. i. vaderland, erfland, *tanah lijat*, klei, leem, *tanah mati*, dor, onvruchtbaar land, *tanah Mělajoe*, het land der Maleijers, *tanah mala*, pijpaarde, *tanah mēngandjoer*, een stuk land dat in de zee uitsteekt. *Andjing tanah*, zie *andjing*; *katjang tanah*, zie *katjang*. *Měnanahi*: *ditanahi děngan tanah sapěrti adat dikoeboerkan orang*, HT. *Apabila děngkei soedah běrtanah*, in den grond gekomen was, wortel geschoten had.

تانبي tani, want van een vaartuig met touwladder: vrg. *labrang*; *pintoe tani*, de buitenpoort van een vorstenwoning, HP.

تاو tawa, ongebruikelijk grondw. van *těrtawa*. *Tawa*² (of *tawak*²) een soort van gong om de menschen bij elkaar te roepen.

تاوار tawar, krachteloos, laf, zoet, van water, in tegenoverstelling van *ajar masin*; krachteloos van vergiften of kwade invloeden, door een bezweringsproces van hun kracht beroofd; tegengift; betoovering, bekooring: *měmbri tawar hati*, bekooren, doch ook ontmoedigen; *měnawari*, verleiden; genezen door tegengift toe te dienen. *Pěnawar djambi*, *cibotium Cumminghii*, een zekere varenplant uit Djambi, die als bloedstelpend in de geneeskunde gebruikt wordt. *Sětawar*, een zekere medicinale heester. *Měnawar*, ook bieden; *tawaran*, bod.

تاوس tawas, aluin.

تاوeng tawoeng, een soort van hoos, die zich neêrlaat als een gordijn en het water koken en bruisen doet; zie *poeting*.

تاوق tawak², zie *tawa*.

تاوان tawan; oorlogsbuit, krijgsgevangenen; *tawan jang ditangkapnja didalam pěrang*, ook *orang tawanan*; *tawanan karangan*, strandvondst.

Měnawan, buit maken: *měrampas dan mênawan*; ook *mênawan nagèri*, een stad innemen (de bezoners krijgsgevangen wegvoeren).

تاوان **tawon**, Jav. = *lèbah*.

تاويل **tawil**, Arab. uitlegging.

تاھر **tahar**, voor het anker rijden.

تاھل **tahil**, een Chineesch goudgewicht van ongeveer twee zilveren piasters zwaarte, d. i. circa 54 wichtjes, ook bij het wegen van opium gebruikt en dan gelijkstaande met twaalf en een halve duit.

تاھن **tahan**, het standhouden, uithouden; *bèrtahan*, uithouden, standhouden, blijven staan. *Mênahan*, bestand zijn tegen iets, dat uithouden: *mênahan sabar*, geduldig dragen, *mênahan hati*, zich bedwingen, bedaard houden: *tijada tèrtahan hatikoe*; *mênahan darah*, bloed, dat uit een wond vloeit, tegenhouden; *mênahan djalan*, den weg belemmeren; *mênahan boeboe*, een fuik stellen, *mênahan binatang*, netten stellen om dieren te vangen. *Mênahankan*, ook iets tegen iets houden om het daarmee op te vangen, bijv. de borst, een schild; *mênahankan tilinga*, de ooren opsteken; *m. ombak*, de golven tegenhouden, d. i. die breken; *m. kahandak*, een verlangen tegengaan. *Mênahani*, weêrhouden; tegenhouden, niet laten gaan; aan iemand onthouden, bijv. zijn verlangen.

تاھن **tahoen**, jaar; *mênahoen*, een jaar overblijven, *mênahoen moesim oedjan*, den regentijd overblijven; *bèrtahoen*², vele jaren lang; *boenga satahoen*, een soort van paarsche bloem = *boenga rêtna*. *Boeroeng tahoen* = *b. ènggang*.

تاھو **tahoe**, weten; weten te doen, er ervaring, verstand, van hebben, het kunnen; bedreven zijn; volleerd zijn; iets wel eens, ooit, doen; *tahoe mêmakan daging*; *tijada tahoe*, iets niet gewoon zijn te doen, het nooit doen, *tijada tahoe mêmakei kasoet*; *bèloem tahoe*, iets nog nooit gedaan hebben; *mèmbri tahoe*, kennis geven; *pèmbritahoewan*, kennisgeving; *toewan jang tèrlèbih tahoe*, mijnheer weet het 't best, weet het zelf beter dan ik het hem zeggen kan. *Satahoe*, medeweten: *dèngan satahoe bapaknja*; ook *sèkalijan jang satahoe saja*, al wat ik er van weet. *Satahoe* is ook verkorting van *sijapa tahoe* (vrg. *sètangan*), wie weet het;

misschien; ik weet het niet. *Katahoewan*, kennis; bekend zijn: *orang jang mènikam itoe tijada katahoewan*, SM. *Bèrkatahoewan*: *tijada bèrkatahoewan lakoenja*, hij stelde zich aan op allerlei wijs; *t. b. roepanja*, onherkenbaar, afzichtelijk; ook *takatahoewan*, los, ongeregeld van gedrag; onbesuisd, in 't wild; onzeker. *Mèngatahoewi*, weten, kennis van iets hebben. *Pèngatahoewan*, bekwaamheid, bedrevenheid. Zie ook het Aanh. op *karoewan* en *katjobélo*.

تاھي **tahl**, drek, mest, vuil: *tahi angin*, een soort van mos, dat als geneesmiddel gebruikt wordt; ijdel gepraat: *orang Tjina itoe boewat kabar angin*, *bohong kabar itoe*; *tahi bési*, roest, *tahi boeroeng*, een soort van plant, *viscum*, vogellijm; *tahi hajam*, de afrikaan-bloem; *tahi latat*, sproeten; *tahi minjak*, bezinksel van olie; *kajoe tahi*, een soort van boom met stinkende vrucht, als geneesmiddel voor kraamvrouwen gebruikt.

تايس **tais**, een soort van mangga.

تايج **tajang**, heen en weer bewegen, zooals bijv. een boek onder het lezen.

تان **tanja**, het vragen: *mènanja*, iemand bevragen, *mènanjakan*, *bèrtanjakan kapada*, naar iets vragen aan.

تبارک **tabaroek**, Arab. zegening.

تبت **tèbat**, vijver, afgedamd gedeelte van een rivier: *mènèbat*, afdammen.

تبدال **tabdal**, loglijn: *mèmbowang tabdal*, loggen.

تبر **tabar**, Perz. bijl.

تبرية **tibrilah**, kwitantie.

تبریک **tibrrik**, Arab. zegening.

تبس **tèbas**, het ontginnen van den grond door zuiveren van onkruid: zie ook *tèbang*.

تبس **tèboes**, het lossen van een pand, het koopen en ook wel het vrijkoopen van slaven; *tèboes njawa*, losprijs voor iemands leven. *Tèboesan*, een gekochte slaaf. *Pènèboes*, koopprijs, losprijs; *tèboes talak*, geld dat de vrouw betaalt om scheiding te verkrijgen.

تبغ **tèbang**, het rooijen van boomen: *mènèbang mènèbas*, ontginnen door wegnemen van boomen en onkruid.

تبغ **tèbing**, de hooge kant van iets, zooals

de hooge oever van een rivier, de rand van een kuil, de kant van een vijver.

تبل **těboek**; *měněboek*, een gat ergens door maken, doorgraven van een dam, doorslaan van een muur, stukken snijden of knippen uit hout of doek.

تبل **těbal**, dik: *těbalnja dan tingginja*; *ramboet jang tēbal dan jang djarang*: *toeboeh jang tēbal*, vaste lichamen; *moeka tēbal*, onbeschaaamd. *Daoen sětēbal*, soort van medicinale bladēren, die in zalf gebruikt worden.

تبليغ **tabligr**, Arab. doen toekomen, toebrengen.

تبو **těboe**, suikerriet; *běrtěboe²*, op gelijke afstanden gebonden of van ringen voorzien, evenals de geledingen van suikerriet: *salēksa koeda bērtěboe² eikoernja dēngan ēmas*. *Těboewan*, een wesp, horzel en dergelijke.

تبه **těbah**, instrument om meē te slaan; *měněbah*, dorschen van koren; met de vlakke hand slaan. Vrg. *taboeh*.

تبين **těban**, de boom die de *gětah-pěrtjah* levert.

تتاپ **tětapi**, Skr. *tathā'pi*, maar, evenwel, niettemin.

تتوي **tětaboewi**, een soort van vogel: *boenji tětaboewi*, de tijd tegen zes uur 's avonds.

تثليث **titslits**, de drieēnheid.

تتس **tětas**, geheel door gebroken: *měnětas*, opengaan van een bloem, uitkomen van een ei; openbreken, van een beschot, een doorgang banen door een bosch, een naad lostornen; *sapěrti ajar jang tērtatas*, als water dat door een dam gebroken is.

تتف **tětap**, vast, standvastig, onwrikbaar; bestendig; bedaard, goedamoeds, onbevreesd; gerust, rustig; *bintang tětap*, een vaste ster; *doedoek tětap*, stil zitten; *pikiran jang tětap*, een gegronde, niet zoo maar een losse, oppervlakkige, gedachte; *tětaplah akoe dēngan pěkěrdjain toelis mēnoelis*, ik had vast werk met schrijven; *měnětapkan mata*, het oog vestigen; *tětapkan (pěrtětap, pěrtětapkan) hatimoe*, stel u gerust.

تتق **tětak**, het houwen, hakken, met sabels en dergelijke: *běrtětakkan pēdang*, met een zwaard houwen.

تتكال **tatkala**, (Skr. *tat*, die, dat, en *kala*, tijd), op den tijd dat, toen; *tatkala itoe*, op dien tijd, toen; *tatkala dahoeloe*, in vroeger tijd; ook wel *pada tatkala*, toen.

تتال **tětal**, dicht geweven, stevig, van geweven stoffen.

تتلمس **tětambas**, een aanval van ziekte, L.

تتلمبو **tětomboe**, een vierkante doos van bladeren en ook wel met schelpjes versierd. Vrg. *gěndaga*.

تتلمن **tětampan**, een geel zijden doek die over den schouder geslagen en alleen door de hof bedienden, wanneer zij in functie zijn, gedragen wordt: *tětampan wali* = *wali*, w. m. z. Zulk een doek wordt ook gespreid over hetgeen men den vorst op een schaal aanbiedt, zoo als de sirih of een rijstgerecht of een brief, en ook over de punt der vorstelijke lans geslagen.

تتيرو **tětiroe**, een snip.

تتجارة **tědjarah**, koophandel.

تتجريب **tědjrib**, Arab. ondervinding.

تتجلق **tědjalloek**, Arab. opendoen van den mond bij het lagchen.

تتجلى **tědjalli**, Arab. verschijning, openbaring.

تتجوهرن **tědjoehan**, een soort van klein koperen schild.

تتحبس **těhabboes**, Arab. gevangenzetting.

تتحت **těhta**, Arab. beneden.

تتحرif **těhrif**, Arab. anagram.

تتخس **těhassoes**, Arab. uithooren; navorschen.

تتحفة **toehfah**, Arab. geschenk; uitmunten, keurig; *toehpatoe'ladjnas*, een keurig kleinnood.

تتحقيق **těhkiik**, Arab. waar maken; waarheid; stellig besluit.

تتحليل **těhllil**, Arab. wettigen.

تتحمل **těhammoel**, Arab. een last dragen; lijdzaamheid.

تتحميد **těhmid**, Arab. zeggen: *elhamdoe lillah*, lof zij God!

تتكية **těhjih**, Arab. zeggen: *hājijaka Allah*, God doe u leven!

تتحيفة **těhifat**, = تحفة.

تخت **tacht**, Perz. vorsteljke trom. **F**

تخليق **tachlik**, Arab. scheppen.

تخيل **tachajjoel**, Arab. uit teekens opmaken; zich verbeelden.

تدبير **tadbir**, Arab. regeling, leiding, bestuur; *mëntadbirkan parentah*, het bevel voeren.

تدرج **tadroedj**, Arab., Perz. fazant.

تدغ **tëdoeng**; *oelar-tëdoeng*, een soort van vergiftige slang; *t. lijar*, *t. matahari*, *t. sèla*, *t. sèndoek*, namen van slangen, de laatste van de brilslang; *hajam-tëdoeng*, een soort van vechtanen.

تدء **tëdoeh**, bedaard, tot rust gekomen, van wind en regen, van een onstuimige zee enz.; een schuilplaats gevonden hebben, van menschen en dieren; lommer, luwte. *Mënoedoehi*, beschutten. Ook *rëdoeh*.

تذكرة **tadzkiarah**, Arab. gedachtenis.

ترا **tëra**, I. gestempeld; met ingedrukte of ingehouwen teekens of letters. *Mënërakan*, drukken, boekdrukken. Vrg. *tjituk*.

II.; *tëra timah*, tinslakken. Vrg. *tërah*.

تراتفق **tëratak**, effen, vlak van den weg; gepast van gedrag en woorden; een tent (*t. w.*, even als in het Javaansch, zulk een met een vlak dak, terwijl *taroe* er een is met een spits dak?) Vrg. *rata*.

تراتو **tëratoe**, (Port. *trato*, pijniging); *tëmpat tëratoe*, pijnbank.

تراتي **tëratel**, waterlelie, *nelumbium speciosum*; *t. këtjil*, *nymphaea stellata*, *t. goenoeng*, *gunnera macrophylla*. Zie *toendjoeng*.

تراجع **tëradjang** (ook **tërdjang**), met de hielen trappen: *mënggotjoh dan tëndang*, *tëradjang dan tampar dan tindjoe*.

تراجو **tëradjoe**, Perz. *tarazoe*, een schaalbalans, Jav. = Mal. *naratja*. Ook driehoek of schakel van touw of ijzerdraad om iets in evenwicht te houden; driehoekige mazen in netwerk.

ترازو **tarazoe** = *tëradjoe*.

ترافع **tërapang** voor **tërapan**, zie *tërap*.

تراوغ **tërawang**, Jav. ? à-jour-gewerkt.

تراويح **tarawih**, Arab. reukwerk.

تربت **tërbtit**, uitkomen, uit voor den dag

komen; opkomen van de hemelligchamen; opwelen uit het hart.

تربس **tarbis**, dam, sluis, M.

تربس **tarboes**, een soort van vuurroode slaapmuts zoo als matrozen die gebruiken. Verbastering van *karpoes*?

تربع **tërbang**, vliegen: *dibawanja tërbang kaoedara*; *daoen kajoe* of ook *sègala orang ditërbangkan olih angin*; *sariboe koeda mënërbangkan ratanja*. *Lajar tërbang*, een soort van zeil op kleine schepen; *saoeh tërbang*, een werpanker, enteranker.

تربل **tarbil**, een soort van klein schild; ook een soort van handboog? C.

تربل **tërboel**, een soort van riviervisch.

ترتاو **tërtawa**, lagchen: vrg. *tërsënjoem*; *tërtawa bësar*, hard lagchen: *ditërtawai*, *ditërtawakan*, uitgelagchen worden.

ترتيب **tartib**, Arab. orde, inachtneming der vereischten; *t. këradjän*, vorsteljke staatsie.

ترجغ **tërdjang** = *tëradjang*.

ترجغ **tërdjing**, een soort van lang en krom mes.

ترجل **tërdjal**, steilte, afgrond, M.

ترجمة **tërdjemah**, Arab.: *mëntërdjemahkan*, vertalen.

ترجن **tërdjoen**, naar beneden springen: *tërdjoen kadalam ajar*, *t. dari atas koedanja*.

ترحال **tirhal**, Arab. geadjourneerd; uitstel.

تروس **tëras**, het hart van het hout, kernhout; de pit, het fijne van iets.

تروس **tëroes**, recht door heen, door en door; zonder omwegen, bijv. iets zeggen, iets doen; ook *tëroes tërang*; doordringend, vooruit, in de toekomst ziende, helder: *tërang tëroes*, doorzichtig, transparant; *tëroes mëneroes*, ook: in doorsnede, bijv. een bol; *maka ijapoen tëroes pada saboewah roemah*, recht door gegaan zijnde kwam hij uit bij een huis. *Tëroesan*, een kanaal of passage van de eene plaats recht door naar de andere.

ترسول **trisoela**, Sar. *trisæla*, drietand, driepuntige speer.

ترسي **tarsel**, een soort van boom met welks gom de tanden zwart gemaakt worden, L.

ترغ **tërang**, licht, helder, duidelijk: *tërang*

F. d. i. t. r. o. e.

tanah, de morgenschemering, wanneer men den grond duidelijk kan onderscheiden; *tërang tërbang lalat*, iets later in den morgen, wanneer men de vliegen kan zien vliegen. *Mënerangkan*, ook: duidelijk maken, verklaren.

ترغ **tëroeng**, een soort van klimplant met vruchten die gekookt of gebraden gegeten worden, *solanum melongena*. Verscheidenheden zijn *t. poetih*, *t. oengoe*, *t. përat*, *t. asam*, *t. pipit* en *t. këmau*, van welke laatstgenoemde de bladeren ook in de geneeskunde gebruikt worden.

ترغكو **trongko**, Port. tronco, gevangen. ترغكيرا **trangkeira**, Port. tranqueira, palissaden.

ترغكبلغ **trënggiling**, Jav. = Mal. *tënggiling*. ترغيع **tarif**, Arab. opnemen, wegnemen.

ترف **tërap**, naam van een soort van boom van welks bast touw vervaardigd wordt, maar waarvan het hout alleen geschikt is voor brandhout, *artocarpus sp.* *Mënerap*, beleggen, bedekken: *ditërap dëngan kapoer jang amat bërësik*, HT. *Tëtërapan* (of *tërapang*) *këris*, het gouden beslag van een krisscheede; *pagar gëdoeng itoe bër-tëtërapan batoe poetih*. Zie ook *toerap*.

ترف **tërpa**, het snel, onstuimig, op iets afgaan, hetzij uit genegenheid of nieuwsgierigheid of met vijandelijke bedoelingen: *ditërpanja olihnja sëkalijannja tërdjoen; bëtërpaän mëlihat dija, ditërpanja akan bilik itoe*. Vrg. *tërkam*.

ترفل **tërpoel**, de bok van een rijtuig, de zitplaats van den koetsier.

ترفه **tërpah**, doek om om het hoofd te winden, L. Zie het Aanh. op *talpa*.

ترک **tërak**, het nest waarin de kippen hun eijeren leggen, bestaande uit een vlechtwerk van gespletën bamboe op een bamboezen stok.

ترق **tërik**, stevig aangebonden, vast tegen elkaar: *banjak loenggar, ikatlah terik²; tijadalah ija bolih mëngikat sapoetangan itoe tërik²; olih sëbab mata goenting itoe ditërikkan olih pakoe itoe*; ook *panas tërik*, smoorheet, *harga tërik*, een hooge prijs. Vrg. *tarik*, waarvan het onderscheiden wordt.

ترق **tëroek**, het geluid van het scheuren van linnen, C. Vrg. *tarik*.

ترک **tërka** (Skr. *tarka*, vermeenen, vermoeden), het raden; gissen; verdenken. *Pënerka*, raadsel.

ترکسج **tarkasj**, Perz. pijlkoker.

ترکک **tërkap**; *mënerkap*, met de hoorns omverstoeten.

ترکل **tërkoel**, een buks.

ترکم **tërkam**; *mënerkam*, op iets afgaan of springen of vliegen om het beet te pakken; iemand of iets overvallen. Vrg. *tërpa*.

ترکی **toerki**, Turksch.

ترماش **tërmasja**, zie تماش.

ترمبو **tëroemboe**, een klip in zee, zoowel een blinde als een zichtbare.

ترمفه **tëroempah**, houten klossen, die men als klompen aan de voeten draagt. *Ikan tëroempah*, een visch als onze bot. Vrg. ons klompvisch = *ik. tëmbakoel*.

ترن **tëran**; *mëneran*, persen, drukken, bij hardlijvigheid enz., ook zich opblazen, zooals de kikvorschen.

ترنغ **tërentang**, zekere boschboom waarvan verscheiden soorten, t. w. *t. batoe*, *t. boeroeng*, *t. baja*, *t. tangan*.

ترنتم **tëroentoem**, zekere strandboom met hard hout, alleen geschikt voor brandhout en paalwerk.

ترنتی **tërantel**, een soort van boom, die fraai meubelhout levert.

ترندق **tërintak**, een bamboezen kapje om op het hoofd te dragen, in den vorm van een stompen kegel of een halven bol: *pakeian pë-rampoewan itoe poetih dan lagi tërintaknja hidjau*.

ترنغ **tërenang**, een soort van aarden waterkan met een kokosdop of daarop gelijkend zilveren of koperen deksel gesloten.

ترنق **tërenak**, hokvast zijn, aan een plaats gehecht zijn.

تربوک **tëroeboek**; *ikan troeboek*, de Indische elft, *alausa macrura*: *tëloer troeboek*, de kuit van dien visch, een algemeen gezochte lekkernij. *Sajoer troeboek*, zekere plant.

تروسی **tëroesi**, groene vitriool; koperrood. تروق **tëropong**, een bamboe om vuur aan te blazen; blaaspijp; verrekijker.

ترون **taroena**, Skr. *tāroeṇa*, ongehuwd jongman: *anak taroena dan anak dara*.

ترة **tērah**, in kleine stukken houwen, C. Vrg. *tēra* II.

تريب **tariba**; *akar tariba*, zekere medicinale wortel, *rhinacanthus communis*.

تريتف **tēritip**, zeer kleine schaaldieren, een soort van paalwormen.

تريفغ **tripang**, *tripang*, *holothuria edulis*. Zie ook *gamat* en *labi*².

تريج **tērijak**, schreeuwen, van menschen en dieren; schreeuwend toeroepen; een schreeuwend geluid voortbrengen, bijv. een trompet.

تريكم **tērikam**, een soort van grof linnen, waarvan goenizakken gemaakt worden.

تريغو **tērigoe**, Port. *trigo*, tarwe.

تريم **tarima**, het aannemen, ontvangen; goedvinden, toestaan; *mēñerima kasih*, in dank aannemen, bedanken; *mēñerima kabēnaran*, de waarheid aannemen, gelooven.

تريوچغ **trioedjoeng** = *trisoela*, zamengesteld uit *tri*, Skr. drie, en *oedjoeng*.

تس **tis**, Jav. koud om van te rillen: *panas tis*, warm en koud, bij koorts; *sēljoek* of *dingin tis*, zeer erg koud.

تسبيح **tasbih**, Arab. rozekrans, bidsnoer; *daoen tasbih*, *canna indica*, L.

تسريح **tasrih**, Arab. loslaten; verstooten.

تسلسل **tasalsoel**, Arab. aaneenschakeling.

تسليم **taslim**, Arab. ter hand stellen; groeten.

تسقم **tēsmaq**, Jav., Perz. *tjasmak*, bril.

تشدید **tasjdidd**, Arab. het verdubbelings-teeken w.

تسويش **tasjwisj**, Arab. verwarring.

تسهد **tasjahhoed**, Arab. de Mohammedaansche belijdenis afleggen.

تصدير **taçdir**, Arab. inleiding van een boek.

تصديق **taçdik**, Arab. voor waar houden.

تصرف **taçrif**, Arab. verbuigen, vervoegen.

تصوف **taçoewoef**, Arab. *ilmoe t.*, het Soefisme.

تصوير **taçwir**, Arab. afbeelden; teekening.

تعالی **ta'ala**, Arab. verheven worden; verheven: een gewone bijnaam van Allah.

تعبير **ta'bir**, Arab. uitlegging, bijv. van droomen.

تعجب **ta'adjoeb**, Arab. zich verwonderen.

تعجل **ta'adjoel**, Arab. zich haasten.

تعجيب **ta'adjiib**, Arab. iemand verwonderd doen staan.

تعديل **ta'dil**, Arab. rechtvaardig handelen.

تعريف **ta'rif**, Arab. bekendmaken: *barang t. moge het bekend zijn*.

تعزية **ta'ziah**, Arab. vertroosten; *mēmbri t. rouwboeklag doen*, medeschrijven.

تعزير **ta'zir**, Arab. bestraffen.

تعظيم **ta'tilm**, Arab. hoogachten; betoon van hoogachting.

تعلق **ta'allock**, Arab. afhankelijk zijn; onderhoorigheid, distrikt.

تعليم **ta'lim**, Arab. onderwijzen.

تعيين **ta'jin**, Arab. zichtbaar maken.

تغاده **tēngadah**, opwaarts ziende: *tēngadah langit*, *toendoek pasir*; *tēlentang bērbaring*² *mē-nēngadah*.

تغار **tēngar**, een zekere boom, welks bast een roode verwstof levert en ook tot het maken van touwen gebruikt wordt.

تغسس **tangas**, een merk op het vee, L.

تغسس **tangsa**, alarm slaan, M.

تغسي **tangsi**, een soort van Chineesch touw (?); barak, kazerne.

تغسي **tangsel**, dun van het haar; een soort van los geweven stof, C.

تغنگ **tēngik**, ransig, sterk van reuk en smaak.

تغكاد **tēngkada**, een soort van kever, M. (*tjēntadoe?*).

تغكاوڠ **tēngkawang**, een boom die de *minjak tēngkawang* levert, een hard vet of boter, dat inwendig tegen spruw gebruikt wordt.

تغكت **tingkat**, estrade, terras, verhooging van den vloer; zolder; dek van een schip. Vrg. *pangkat*.

تغكت **toengkat**, staf, stok, stut; *toengkat kētjak*, kruk om meê te loopen. *Toengkat seitan*, zekere rietplant, *maranta dichotoma*.

تغكر **tēngkar**, kraakeel, harrewarrerij.

تغكس **tangkas**, vlug, snel van gang.

تفكس tangkis, het afweren, afwenden, pareeren: *ditangkiskan toembaknja dengan parisainja*, hij weerde met zijn schild zijn lans af.

تفكس toengkoes; *satoengkoes*, een pakje, bijv. rijst. Vrg. *boengkoes*.

تفكس têngking, verwijt, bestraffing.

تفكس toengkang, een lange schuit of een aak met twee masten.

تفكس toengking, I. het stuitbeen. Zie *tinggoeng*, *poenggoeng*.

II. eign. van een rijk in Achter-Indië: *boenga Toengking* (ook *b. Sijam*, w. m. z.), een soort van welriekende bloem.

تفكس tangkap, het aanvatten, vastgrijpen, pakken; gevangen nemen; vatten, begrijpen: *më-nangkap kata orang*, bevattelijk.

تفكس tangkoep, plat op den buik liggen, nederliggen, van dieren. Ook *tëlangkoep*.

تفكس tingkap, een venster om uit te kijken; *mëningkap*, met een *tingkap* sluiten; *djikalanu ditingkap-katja jang ada dalamnja bae-an itoe*, indien hij dat, waar die reukwerken in zijn, met een glazen deksel sluit. Vrg. *toengkap*.

تفكس toengkap, uitkijktorentje.

تفكس têngkoek, de nek: *toelang bëlakang dan têngkoek*; steeltje, waarmeê de rijstkorrel vast zit (zie *tangkei*); de bovenachterhoek van een vlag en het blok van een andere kleur daarin.

تفكس toengkak, Jav. = *tocmit*, hiel.

تفكس tangkal, amulet om onheilen af te weren; *mëngangkal*, afweren van onheil.

تفكس tangkoel, een soort van net, dat met een hefboom, *toewas*, wordt opgehaald. Om daarmee te vissen zit de visscher in een hutje, dat op palen in zee staat, *panggar*.

تفكس tingkal, Skr. *tangka*, borax, soldeersel.

تفكس toengkoel, het zich buigen, zich onderwerpen.

تفكو tongkau, drie steenen voor treeft om een kooksel op te zetten.

تفكو têngkoe, volgens D. een titel der Boegineesche grooten, mannen en vrouwen, in het rijk van Lingga. De troonopvolger van den Sultan, de kroonprins, voert echter ook dien titel en heet *Têngkoe bësar*.

تفكور têngkoeroeng, een soort van visch?

تفكور têngkoerak, een afgeslagen hoofd.

تفكول têngkoeloek, een soort van hoofd-deksel.

تفكول têngkoeloen, een soort van boom met eetbare vruchten.

تفكاه tingkah, I. manieren, streken: *tingkah lakoenja*; *mëningkah*, een muziekinstrument bespelen: *saorang mëningkah, saorang mëmbolong*(?) Abd.

تفكي tangkel, steel om iets bij aan te vatten, steel van bloemen, vruchten, potten en pannen enz.; *tangkei ati*, een liefkoozingswoord, hartje (zie *hati*). *Tëlangkei*, zie beneden. *Tangkeian*, rijstschuur.

تفكي têngkeroeng, een soort van visch, = *keroeng*².

تفك tangga, I. trap, ladder; *orang satangga*, menschen die in hetzelfde huis wonen en een gemeenzame trap hebben; *laloë ija bërdjalan katangga Laksamana*, d. i. naar het huis van L., *tiga poeloeh tangga dalam doesoën itoe. Tangga*², een baar: *t. mait*, een doodbaar.

II. *Pëngangga, pënganggün*, keuken. Zie ook op *tagah*.

تفكار tênggara, het Zuid-oosten: *timoer tênggara* of *timoer mënënggara*, O. Z. O.; *salatan mënënggara*, Z. Z. O.; *riboet tênggara mandi*, een Z. O. storm, waardoor het zeewater zoo wit van schuim wordt als badwater van de zeep.

تفكال tanggala, Skr. *tanggāla*, ploeg.

تفكال tênggaloeng, de moesang, civetkat; rondgebogen aan de bovenkant; *pagar tênggaloeng*, de gebogen rand aan den spiegel van een Europeesch schip.

تفكست toenggitt = *toengging*.

تفكتر tonggar, uitéén, verstrooid, van klippen, L.

تفكتر tinggar, het schoonmaken van het haar, van draden, enz., L.

تفكتر tinggir, zitten, van vogels, of als een vogel, op de boomtakken, van menschen en apen. Ook *tënggik*.

تفكتر tanggang, het geveld houden van een geweer of lans, vellen. Vrg. *sagang*.

تفكغ tanggoeng; *mënanngoeng*, op de

schouder dragen; verdragen; dragen, ondervinden, ondergaan, op zich nemen: *mënanngoeng roesija*, een geheim bewaren, SM., *m. nama*, een naam dragen HT.; *m. dosa orang*, aansprakelijk zijn voor iemands zonden. *Tanggoengan*, allerlei zorgen, lasten, verplichtingen, die men op zich neemt. *Pënanngoeng*, borg.

تنگنگ **tinggang**, een soort van vaarttuig.

تنگنگ **tingging**, een soort van visch.

تنگنگ **tinggoeng**, gehurkt: *doedoeklah ija bërttinggoeng ditamah; maka sègala dajang² itoepoen datang bërttinggoeng dibawah tangga itoe*.

تنگنگ **toenggang**, schuin omlaag, zoo als een flesch terwijl er uit geschonken wordt; *toenggang balik*, op zijn kop; *djatoeh toenggang mënoenggang*, aldoor over den kop naar beneden buitelen; bijv. van een trap af. *Toenggang langgang*, buitelen: *laloe ija lari t. l. maka ija bërbangkkit lari poela*. *Tërtoenggang²*, naar omlaag gedrukt, bijv. van gevelde lansen door een slag. *Toenggang hati*, sterke overhelling des harten. *Sëtoenggang*, een soort van plant.

تنگنگ **toengging**, het achterste omhoog beuren, achteruitsteken: *doedoek mënoengging*, *ditoenggingkannja pantat kalangit*. *Toengging toenggit*, van biddende Mohammedanen, SM. Vrg. *djèngkit*, *djèngking*.

تنگنگ **tanggoek**, een soort van rottingen mand als schepnet gebruikt.

تنگنگ **tènggik**, ergens op zitten: *saekoer gadjah tènggik diatas hidoengja; apabila ija bërdjalan didarat, tènggik sahadja, olih sèbab ija bijasa doedoek sahadja diprahoë*, HA.

تنگنگ **tanggal**, uitvallen van iets dat ergens aan of in iets vast zit; afvallen, van bladeren: *mënanggalkan pakeian*, de kleëren uittrekken. *Pënanngalan*, een soort van vampier, namelijk een hoofd met de ingewanden, die het ligchaam afgelegd hebben en zóó rondwaren om bloed te drinken.

تنگنگ **tinggal**, alleen overblijven, achterblijven; blijven, vertoeven; wegblijven, blijven liggen, van werk; *tinggal baik²*, vaarwel! *Mëninggal*, heengaan; sterven. *Mëninggalkan*, achterlaten, nalaten; nalaten, niet voortzetten. *Sapë-*

ninggal, na het vertrek, na den dood. *Pëninggalan*, nagelaten kinderen.

تنگنگ **toenggäl**, eenig, alleen: *anak toenggäl*, een eenig kind; *gadjaah toenggäl*, een olifant buiten de kudde.

تنگنگ **toenggoel**, een overgebleven stam zonder kruin of takken, een tronk; ontdaan van iets; *papan satoenggoel*, planken uit één stam. *Toenggoel²*, wimpel; een halve regenboog, die de gedaante van zulk een wimpel heeft; *toenggoel² angin*, een windvaan. Vrg. *tomong*.

تنگنگ **tinggil**; *pëninggilan*, verhevenheid, terras bij een vorstelijk verblijf. Vrg. *tinggi* en het Jav. *siti-inggil*, het terras waarop de vorst zich aan zijn onderdanen vertoont.

تنگنگ **tènggëlam**, zinken; verzonken; te gronde gegaan, van een land: *timboel tènggëlam*, bovenkomen en weer zinken; ook *t. t. dalam pëkerdjaän*, overkropt met bezigheden. Ook *këlam*, en = *karam I*?

تنگنگ **tanggam**, ankerstok.

تنگنگ **toenggoe**, het bewaken, waken, de wacht houden. *Toenggoewan*, wacht, wachtpost.

تنگنگ **tènggoeloeng**, dwaallicht, C. Zie *goeloeng*.

تنگنگ **tènggoell**, suikerstroop; een zekere plant, *cassia fistula*.

تنگنگ **tangghah**, Perz. zekere munt.

تنگنگ **tanggoeh**, het uitstellen, wachten, dralen; zich ophouden.

تنگنگ **tinggi**, hoog: *tanam tinggi*, *boekit tinggi*; *tinggi hari* voor *tinggi matahari*, als de zon hoog aan den hemel staat; *harga jang tinggi*, een hooge prijs. *Jang Mahatinggi*, de Allerhoogste. *Pëtinggi*, een soort van hoofden.

تنگنگ **tènggiri**, een soort van zeevisch zoo groot als een kabeljaauw, met zeer fijne schubben; ook *tèngiri*.

تنگنگ **tènggiling**, het Javaansche schubdier; een soort van plant, *tacca sp.*

تنگنگ **tanglong**, een Chineesche papieren lantaarn. Zie ook **teng**.

تنگنگ **tèngoewel**, een soort van kameleon C.

تنگنگ **tèngah**, midden, het midden; te midden

van; gedurende; half: *satengah*, de helft, de eene helft; een groot deel; sommigen; *pada tengah hari*, op den middag; *pada tengah djalan*, op den weg en *pada tengah² djalan*, te halver wege (hetzelfde beteekent dikwijls ook *pada sama tengah djalan*); *tengah naik*, 9 uur 's voormiddags, *tengah toeroen*, 3 uur 's namiddags (bij het eerste wordt ook *tinggi*, bij het andere *pandjang* gevoegd om een ruim zoover gevorderden tijd uit te drukken); *tengah rendah*, 's avonds vijf uur; *tengah tiga* enz. derdehalf, *tiga tengah*, van het uur, half vier; *tengah tigabelas*, dertiend'half; *tengah tiga poeloh*, derdehalf tiental d. i. vijfentwintig, *tengah doewa ratoes*, anderhalf honderd enz.; *tengah maboek*, half dronken; *nağeri tengah perang*, het land is midden in een oorlog. *Měņengah*, halveren; middelmatig. *Pěrtengah*, middenpunt, midden, tusschen beide in; *pěrtengah* oemoer, middelbare leeftijd; *boekit itoe pěrtengah*, *tijada tєrlaloe tinggi*, *tijada tєrlaloe rendah*, H.A. *Boenga tengah hari*, de middagbloem, *pentapetes phoenicea*. *Běrtengah*, op het midden van iets, bijv. een weg, zijn.

تفسير tafsir, Arab. verklaren; een Koran met interlineaire vertaling.

تفكر tafakkoer, Arab. denken.

تفاح toeffah, Arab. appel.

تفاوت tafawoet, Arab. tusschenruimte; verschil.

تفحص tafahhoeç, Arab. onderzoeken.

تفهم tafahhoem, Arab. kennis, begrip.

تقارم tєparam, een band voor het voorhoofd tot sieraad, M.

تقش tєpat, juist, vlak, van de windstreken; bijv. *tєpat barat*, vlak west. *Měņepat*, recht op afgaan, bijv. een kogel op het wit.

تقش tapas, windstreek, kant, plaats: *tapas oetara*, *empat tapas doenija*; *doedoek pada tapasnja*, ieder op zijn plaats zitten.

تقش tєpis, I. *měņepis* = *mėnapis*, zie *tapis* II.

II. Jav.? rand, zoom, = *tєpi*.

تقچ tєpoeng, meel; *tєpoeng tawar*, meel voor bezwingingen, dat met kurkema-geel gekleurd wordt. *Měņpoeng*, meel maken; tot meel maken, vergruizelen.

تلقى tєpoek (zie ook het volgende woord), het met de vlakke hand slaan: *tєpoek tangan*, in de handen klappen; ook zonder *tangan*, bijv. *tєpoek tari*, dansende in de handen klappen; *měņpoek dada*, zich op de borst slaan, als teeken van droefheid; *tєpoek pintoe*, tegen de deur slaan (vrg. *kєtok*); *ombakenja bєrtєpoek²*, van het klotsen der golven. *Tєpok* is, volg. D., ook besmeeren, bekalken, (t. w. met de vlakke hand tegen iets aan drukken?). *Tєlєpoek*, gouden of zilveren figuren die op papier of geweven stoffen gedrukt zijn: *badjoe bєrtєlєpoek*; *měņєlєpoek єmas*, H.A.tj. Ook figuren op het ligchaam.

تقلیچ tєpalltjoek, uitglijden? van het gw. *litjoe*. Zie *tєgalitjoe* en *kєlintjoe*.

تقم tєpam, voorover op den buik liggen. Zie *tjarap* en *tangkoep*.

تقی tєpi, rand, boord, zoom; strand, oever; *tєpi langit*, de horizon. *Měņєpi*, op zij, uit den weg, gaan.

تقبیر takbir, Arab. begraven.

تقدیر takdir, Arab. beschikking, voorbeschikking; besluit, verordening: *ditakdirkan Allah*, door Allahs raadsbesluit.

تقدیس takdis, Arab. heiliging.

تقیر takrir, Arab. bevestiging.

تقصیر takçir, Arab. te kort komen, nalatig zijn; onvoorzichtig iets doen; zich ontzien om iets te doen: *djangan taksir*.

تقلید taklid, Arab. op gezag aannemen.

تقویم takwim, Arab. almanak.

تقی taki, Arab. godvreezend.

تکبر takabboer, Arab. verwaandheid.

تکبیر takbir, Arab. zeggen: *Allah akbar!* God is zeer groot!

تکت tєkat, stikken, borduren? *Balik tєkat* = *pєrbani*.

تکريم takrim, Arab. vereeren; eerbetoen.

تکف tєkap; *bєrtєkap*, de holle hand voor den mond houden om het schreeuwen te beletten.

تکفی tikpi, een soort van strijdvork met drie punten, waarvan de middelste de langste is. Chin.?

تکت tєkak, I. koppigheid: *djanganlah єngkau tєkak*, *bєtoel doenija ini boelat*, Abd.

II. keel, gorgel; *anak tēkak*, huid.

III. zie *tēki* II.

تکت **tēkoek**, bocht, kromming.

تکلیف **taklif**, Arab. een last opleggen.

تکن **tēkan**, dat waar men op drukt; stok, wandelstok. *Mēnēkan*, indrukken, bijv. den weeten grond; *m. leher*, den hals (den nek) indrukken; *ditēkankannja kapalanja*, hij drukte zijn hoofd omlaag; *diterkannja sēta ditēkankannja dēngan tangannja*, het sprong er op af en zette de voorpooten er op; *tēpoeng lēmbik ditēkankannja pada biatōe itōe* (om de letters van een inscriptie te doen uitkomen), HA. *Tēkan koendei*, de gouden voorhoofdplaat, die dient om de *gandik* te bedekken.

تکن **tēkoen**, ingespannen bij zijn werk, *adalah dēlapan boelan akoe bērtēkoen mēngadji dan mēnoelis*; *bēkērdjalah ija dēngan oesaha dan tēkoen*.

تکرا **tēkoewa**; *badjoe tēkoewa*, een baadje met overslaande borstlappen, zoo als de Maleijers even zeer als de Javanen dragen.

تکوکر **tēkoekoer**, houtduif, boschduif.

تکوبن **takwin**, Arab. = *mēngadakan*, schepen, doen zijn.

تکی **tēki**, I. een soort van gras: *roempoet tēki itōe akarnja mēndjadi obat*, Abd.

II. *tēkak-tēki*, het raadsels opgeven: *doedoeklah ija samalam²an itōe bērtēkak-tēki*, Abd.

تگا **tēga**, overeind, opgericht: *tēga bērdiri, mēnēga masjid, mēnēgakan agama islam*.

تگار **tēgar**, hard; onhandelbaar, ongevoelig; onbevattelijk: *tanah tēgar*, harde klei, *pērham-baān tēgar*, harde slavernij; *tēgar diadjari; tēgar hati*, hardnekkig, HA.tj.

تگوهر **tēgoer**, het aanspreken, toespreken, zoowel vriendelijk als vooral om iets onder het oog te brengen; *tēgoer sapa*, iemand naar zijn welstand vragen, eigenlijk vragen wie hij is en waar van daan; *maka sahaja hēndak mēnēgoerkan dija barangkali nanti ija mēndapat maloe*, PA.; *djika ada bēbalnja, tēgoeri dan adjari olih toewan*, SR.

تگر **tēgērang**, = *kēdērang*.

تگرک **tagarak**, Perz. hagel, hagelstorm.

تگ **tēgang**, gespannen, strak, glad, van

netten, de huid, zeilen: *angin tēgang kēlat*, een stijve koelte, SM.

تگف **tēgap**, I. sterk, stevig, van het lichaam, het gemoed of bijv. van een wapen. Ook verbonden met *tēgoeh*.

II. = *tēga*.

تگن **tēgoek**, slok, teug.

تگل **tēgal**, om reden, uit hoofde.

تگلیت **tēgalijat**, (verg. *lijat*) en

تگلیتچق **tēgēlitjoek** = *tēpēlitjoek*, w. m. z.

تگ **tēgah**, verboden zijn: *tēgahlah kapadamoē mēamboenoeh dija*. *Mēnēgah*, verbieden, tegengaan, beletten; in bedwang houden, inhouden, bijv. zijn toorn, zijn woorden.

تگ **tēgoeh**, sterk, hecht; onverbreekbaar, duurzaam; onwankelbaar: *mēnēgoehkan sētijanja*, steeds trouw blijven; *disoeroehnja pērtēgoeh²*, hij liet hem stevig vastbinden; *bērtēgoeh²an*, zich ergens aan houden, vast afspreken; *b. djandji*, een verbond (vast) sluiten.

تلا **tēla**, I. Skr. *tāla*, de snaren van een muziekinstrument drukken, het bespelen; *bērdiri bērtēlakan pinggang*, de zijden drukken, de handen in de zij zetten.

II. zie *rambat*.

تلاتس **tēlatas**, een zekere grassoort, *cynodon dactylon*?

تلاان **toeladan**, voorbeeld, voorschrift, model; copie voor den zetter.

تلاان **tēlapak** = *tapak*: *soedjoed dibawah tēlapak* (en *tēlapakan*) *kakinja*, zich zeer diep, zeer nederig, neêrbuigen; *ada dibawah tēlapakan Sjah²alam*, 's vorsten nederige onderdaan zijn. Ook de holligheid van de hand.

تلاگ **tēlaga**, Skr. *talāka, tādaga*, meer, landzee; vijver; kuil, put; vergaarbak; *tēlaga batōe*, steengroef; *tēlaga soelang*, zie *soelang*; *tēlaga kēmoedi*, roerhol; *tērbit dari pada tēlaga orang pandei*, het komt voor uit het hoofd der wijzen.

تلانی **tēlani**; *Ton tēlani*, titel van hoofden in sommige Maleische staten.

تلاوا **tillawah**, Arab. mediteeren, den Koran lezen.

تلت **tēloet**, I. knie = *loetoet*. *Bērtēloet*,

knien: *bèrtèloetkan kakinja kiri dan mēndirikan kakinja kanan*, zoo als een schutter, die een zeker schot wil doen.

II. het doordringen van den regen: *djikalau satahoen poen toeroen hoedjan tijada akan tèloet kadalamnja*. Zie èloet.

تلمر **tèlor**, ei; *tèlor asin*, gezouten eijeren; *tèlor ikan*, kuit; *tèlor boewaja*, ook naam voor een ovaalrond en twee voet hoog watervat; *koebis tèlor*, een soort van kool.

تلمس **tèloes** = *loeloes*: *bèrtèmoë dèngan loeroeng pagar batoe kiri kanan*, *loewasnja tèloes saorang djoega*, HT.

تلمكف **tèlangkoep**, zie *tangkoep* en *tèloekoep*.

تلمكك **tèlèngkah**, niet eensgezind zijn.

تلمكي **tèlangkei**, een die een meisje voor iemand ten huwelijk vraagt: *mènèlangkei*, voor *tèlangkei* dienen; *datanglah tèlangkei moerka akan dija*, een aanleiding tot toorn. Gw. is *tangkei*.

تلمف **tèlap**, een potje voor reuk. Zie ook *harimau*.

تلمفن **tèlèpoek**, zie *tèpoek*.

تلمن **tèloek**, baai, inham.

تلمكغ **tèlèkoeng**, bidsluier der vrouwen.

تلمكو **tèlèkoe**, krom gebogen, bijv. zitten, *doedoek bèrtèlekoe*.

تلمكين **talkin**, Arab. onderrichting, t. w. van de gestorvenen, de naam van een zekere voorlezing bij het graf.

تلمن **tèlan**, het in eens doorslikken, opslikken.

تلمنتغ **tèlèntang**, op den rug liggen: *rèbah tèrtèlèntang atas bèlakangnja*; *tidoer mènèlèntang*; *mènèlèntangkan tangan*, de open hand omhoog houden. Gw. is *lèntang*.

تلمنجغ **tèlandjang**, naakt; *t. boegil*, *t. boelat*², geheel naakt, moedernaakt; *kèris bèrtèlandjang*, een ontbloote kris.

تلمنچق **tèloendjoek**, zie *toendjoek*.

تلمن **tèlan**; *biroe tèlan*. gewoon blaauw, niet donker en niet licht.

تلموكف **tèloekoep** = *tèlangkoep*: *maka pèrahoe itoe tèloekoepelah dalam laut*; *tèloekoepelah èngkau*, Abd.

تلموكي **tèloeki**, een soort van bloem, de anjelier; een soort van batik.

تلمه **tèlah**, is een woordje om het praedikaat voor te stellen als niet meer wordende, maar zoo geworden zijnde, en dus, al naar mate daarbij op het thans zoo zijn of, met het oog op den voorafgaanden toestand, op het zoo geworden zijn wordt gedrukt, daarvoor in onze taal den vorm van den tegenwoordigen of een verledenen tijd verlangende en ik het eene geval soms door volkomen, in het andere dikwijls door reeds te vertalen, waaruit volgt dat het dikwijls, gelijk werkelijk het geval is, met *soedah* mag verwisseld worden: *mèngoetjap sjoekoerlah saja kapada Allah*, *sèbab tèlah dipèranakkan dibawah bandeira Ingris*, omdat ik geboren ben enz.; *tèlah haraplah saja kapada Allah*, ik vertrou of vertrou volkomen op Allah, en zoo ook *tèlah patik djoendjoeng titah Sjah-'alam* (vrg. het Arab. قد); *tèlah lamalah ija lènjap*, het is reeds lang, dat hij verdwenen is; *moesim poen tèlah adalah*, *maka ijapoen bèrmoehoën*, de (goede) moesoën was er, toen nam hij afscheid. *Satèlah* (of ook zonder *sa*) *nadat*; *(sa)tèlah itoe*, daarna.

تلميدر **tèledoer**, scheldwoord: een slaapkop: *dalam pèkèrdjajn èngkau tèledoer sahadja*.

تلميغ **tèlìnga**, oor; oor om iets bij vast te houden; *t. rahat*, de kruk van een spinnewiel; *t. bèdil*, de pan van een geweer.

تلميلي **tèlelei** = *tèlandjang*, M.

تلميقت **tèlepak**, een soort van waterplant: *tèlinganja sapèrti tèlepak lajoe*, zijn ooren zien er uit als verwelkte telepakbloemen (K. of liever bladeren?), Abd.

تم **tamma** en تمه **tammah**, Arab. einde.

تم **tim**, het in een goed gesloten pot of bus met een weinig water gaar koken: *nasi tim*, aldus gekookte rijst voor zieken of jonge kinderen; *ditimnja hajam itoe sampei hantjoer mèn-djadi ajar*: zij kookt die kippen tot soep.

تماشا **tamasja**, Perz. onderhouding, vertooning, spel, verlustiging; de merkwaardigheden eener plaats.

تماغو **tèmangoe**, mediteeren, overpeinzen, C.

tamam, Arab. einde; volmaakt, volkomen, voltooid: 'ala *tamam*, op volmaakte wijs.

timba, een emmer van oepih of bladeren; *timba roewang*, het hol van een schip waar het water bijeenkomt; *mënimba roewang*, uithoozen; ook van den wind, als hij van ter zijde in de zeilen komt. *Daoen timba tasik*, zekere waterplant, Abd.

tëmbakoel, zie *bakoel*.

tëmbakau, Port. tabaco, tabak.

tëmbatoe, de vrucht van den nipahpalm, L.

tëmbaga, Skr. *tāmra*, koper, rood koper; *tëmbaga përoenggoe*, rood koper (zie *përoenggoe*); *tëmbaga poetih*, ook wel voor *bësi poetih*, blik; *kitëmbaga*, naam dien men wel aan de doerian geeft; *boenga tëmbaga*, een soort van bloem.

tambat, het aan iets vastbinden, vastmaken: *mënambat tali*, *mënambatkan lajar*, *pohon kajoe itoe ditambatinja poentoeng api*. *Tambatan*, band om te binden; stal, waar de beesten vastgebonden staan. Vrg. *ikat*.

tambar, oud monument, gedenkteeken, L.

tambrah, een soort van karper.

timbaroewang, zie *timba*.

tamboes; *orang tamboes*, een dergelijke stam als de *Orang laut* of geheel dezelfde.

tëmboes, door en door, geheel door-drongen; door iets heen liggen, van een loopgraaf. *Tëmboesan*, allerlei doorleiding: loopgraaf, waterleiding enz.; *prahoe itoe samoewanja habis bër-tëmboesan*, doorboord van de wormen.

timboes; *mënimboes*, bedelven, een kuil of gat in den grond met aarde toestoppen: *satëlah ditanamkan mañt itoe, maka ditimboeslah dëngan tanah*, Abd.; *ditimboes olih ombak*; *mënimboes gëmboer*.

tambang, I. mijn, *orang mënambang*, een mijnwerker.

II.; *mënambang*, met een veerschuit, *prahoe tambangan*, of een schip overvaren; *oewang tambangan*, het geld daarvoor, de vracht, de passage.

Vrg. III.

III. = *tambat*? *mënambang djërat*, *mënam-*

bankan saoeah tërbang, *mënambangkan lajar*. Zie ook het *Aanhangsel*.

tamboeng, onbeschoft; *mënamboengi*, zoo behandelen.

timbang, gelijk in gewicht; gelijk in waarde: *mëmbëli timbang toenei*, voor gereed geld koopen. *Bërtimbang*, wegen; wikken, overwegen; *ditimbang dëngan real*, betaald worden, met een reaal. *Timbangan*, evenwicht; weegschalen; *batoe en boewah timbangan*, weegsteenen, gewichten; *tijadalah kapadanja timbangan atasnja*, hij sloeg er geen regard op, het kwam niet bij hem in overweging, HA.; *timbangan përahoe*, bakspier, doove jut.

toembang, omvallen, omgevallen, van boomen, schepen, menschen, gebouwen.

toemboeng, de kiemgaatjes in de kokosnoot; de anus. *Toemboeng hanjoet*, *t. boeloe*, *t. litjin*, verschillende planken van het geslacht *canthium*.

tambak, kunstmatige ophooging van den grond, dam, dijk; bedijking; bedijkt, afgedamd; *mënambak* ook aanvullen met puin enz., dempen (= *timboes*).

tëmboek, hol, van de tanden of kiezen; uitgevreten door de wormen; een gat ergens in: *përahoenja soedah ditëmboekkan orang*, men had er een gat ingeslagen.

tëmbak; *mënembak*, schieten, een schot doen: *m. ëmpat poetjoek*, vier losse schoten doen; *m. orang*, op iemand schieten.

tëmbok, steenen muur, beer, hoofd, wal: *kaki tembok*, grondslag, ook fig. van een werk.

toembak, een groote lans; roede, vadem; *toembak këring*, bijnaam van gierigaards. *Mënoembakkan* ook iets, als ware het een lans, ergens in steken of er meë steken.

toemboek; *mënoemboek*, stampen, vuistslagen geven; stampen, zooals padi, peper; karnen; aanstampen van een grondweg enz. *Ka-toemboekkan*, een bende krijgsvolk (vrg. *toempoek*).

tamboel, I. toespijs, nagerecht.

II.; *mënamboelkan*, kunsten uitvoeren: *tamboelkan olihmoe soewatoe maslahat*. *Bërtamboel*,

bijv. van een zangeres, hare kunsten vertoonen, zingen; *pěnamboel*, uitvoering van kunsten; goochelspel, tooverij.

III. Tamoel, HA.

těmboel, een soort van broodvrucht met groote eetbare pitten, in 't Jav. *kěloewih*. Vrg. *koeloer*.

těmbal, gelijk in hoogte; iets opwegen; balanceeren: *doedoek běrtimbualan děngan, běrtimbualan ringga*, even hoog zitten, gelijk in rang zijn: *ada jang běrtimbalan, ada jang sabělah*, sommige zaten aan weerszijden, sommige slechts aan den eenen kant, SM.

těmboel, drijven; aan de oppervlakte van het water komen, van visschen; even ergens boven of uit voor den dag komen, bijv. van zon en maan boven den horizon; *batoe timboel*, puimsteen; *hoeroef timboel*, letters en relief, *soeratan timboel těnggělam*, inscriptie en basrelief; *dalam sapoeloeh bahagijan hoetangnja tijadalah timboel sabahagijan djoega*, er kwam geen 10 percent van zijn schuld te recht, HA. *Měnimboelkan nama*, een naam verheffen. *Běrtimboelan sěndiringja*, van zelf boven komen, van schelpen, visschen enz. *Timboelan*, ook scheepsboei; aankomend jongeling, M. Vrg. *amboel*.

těmbělang, bedorven, van eijeren.

těmběloek, een soort van eetbaren worm.

těmbolok, de krop van een vogel, maag of pens van een koe of buffel, maag van een mensch: *těmbolok hajam atau těmboe karbau; běloemkah kěnjang těmbolokmoe*, Abd.

těmban? een soort van elft, M.

tamboen, vet, goed in 't vleesch; poezelig; een soort van plant.

těmboen, hoop, stapel; opgehoopt; *běrtimboen?*, bij hoopen.

těmboesoe, een soort van boom, die goed hard en zwaar timmerhout oplevert. Soorten daarvan zjn: *t. kapoer, t. kětam, t. pasir, t. rěna, t. talang* en *t. těmbaga*.

těmbokor, zie *bokor*.

těmbokan, zie *kěmbok*.

tamboeni, en ook *t. kětjil*, de placenta; *t. běsar*, de navelstreng.

tambah, het vermeerderen, toenemen: *kalau koerang minta ditambahi; ditambahi rantei*, meer ketens aangedaan worden; *měnambah manis; měnambahkan*, met iets vermeerderen, iets bijvoegen; *makin běrtambah?*, steeds toenomen; *tambahan poela*, daarenboven (ook *běrtambah?*); wat meer is; hoeveel te meer. *Tambah měnambah* ook vermenigvuldigen, multipliceeren. Vrg. *imbah*.

těmboeh? = *těmbok*.

toemboeh, I. ontspruiten, groeijen; ontstaan. *Toemboeh?*an, planten in 't algemeen, wilde planten, of ook wel planten die door zaad worden gewonnen in tegenoverstelling van *tanam?*an, planten die men met de handen in den grond zet, cultuurplanten.

II. *katoemboehan*, de pokken; *k. djintan*, waterpokken, *k. darah*, echte pokken. *Měnanam k.*, de pokken inentèn.

tambirang, het staande want op een schip.

tambi, Tam. = *adik*, een naam waarmede men de Klingaleezen aanspreekt.

těmbikar, verglaasd aardewerk (*t. tanah*); porcelein (*t. bětoel*); glaswerk (*t. katja*); een scherf daarvan.

těmbilang, een schop of spade, M. Op Riouw niet bekend.

tamtsil, Arab. gelijkenis; *měntamtsilkan*, vergelijken.

tamdjid, Arab. verheerlijking.

těměnggoeng, titel van een voor-naam staatsdienaar aan de Maleische hoven, die met het opsporen en straffen van misdrijven belast is; hij is de tweede in rang en volgt op den Bandahara.

tampa, opvatting; *měnaroek tampa*, iets tegen iemand hebben, de een of andere opvatting van hem hebben; *ditampanja orang itoelah jang měntjoeri, tětapi tampanja*, of ook *tampānnja, salah*, maar hij heeft het mis. *Tampan: toewan itoe koelihat tijadalah tampan měndjadi padri*, op het zien van dien heer zou ik niet gemeend hebben dat hij een geestelijke was, HA. Zie echter ook *tampan*.

těmpa (timpā? vrg. het volgende woord), smeedsel (of een smidsteeken, stempel?

zie *těmpawan*); *kěris pandak těmpa Malaka*. *Měněmpa*, smeden: *sěgala rantei disoeroehnja těmpa akan tjokmarnja*, EH. *Těmpawan*: *ěmas těmpawan*, goud met een *těmpa*, d. i. uitgeslagen goud (? of liever: gestempeld, echt ? vrg. *padjal*).

تہف tĕmpa, op iets vallen, in elkaar vallen, tegen elkaar slaan: *raga itoe djatoeh mēnĕmpa dēstar radja*, viel op 's vorsten destar; *djanganlah takĕir mēnĕmpakan batoe itoe kađtas hidoengnja*; *ditĕmpa daulat marhoem*, getroffen worden door den vloek der voorvaders (zie op *daulat*, II).

تہفال tĕmpala, zie *oelan*.

تہفواس tĕmpawoes, muskus; het muskudier: *tĕmpawoes ija itoe nama soewatoe obat*, Abd.

تہفوان tĕmpawan, zie *tĕmpa*.

تہفایق tĕmpajak, een soort van mier?

تہفجان tĕmpajan, een soort van groot aarden watervat. *Boewah tĕmpajan*, een soort van vrucht waarvan de pit een bedwelmende kracht heeft.

تہفت tĕmpat, plaats; verblijfplaats; persoon; waar; waarin; *mĕmbri tĕmpat*, een verblijf aanwijzen; *mĕmboewat tĕmpat*, zich ergens neēzetten; *tĕmpat toempah darah*, geboorteplaats, *tĕmpat nasi dan goelei*, plaats waar men zijn onderhoud vindt; *saorang Sjerif Manĕoer namanja*, *tĕmpat sĕgala orang hoeloe Malaka itoe bĕrgoeroe*; *sampan tĕmpat kita toeroen kakapat*; *ditĕmpat djalan ini* = *diantara djalan ini*.

تہفت toempat, opgepropt vol, zoodat men er niet door kan: *maka dari pada kabanjakan orang jang mĕngadap itoe hĕngga bĕrtĕmoe loetoet djoega*, *toempat tjada bĕrsĕla lagi*; *mĕnoempat djalan*, een weg versperren.

تہشر tĕmpar, het slaan met de vlakke hand; klap, oorveeg: *tĕmpar antoe*, zeere oogen, of ook een plantaardig geneesmiddel, ook *sĕpĕrantoe* geheeten. *Mĕnĕmpar paha*, zich op de dijē (ons op de borst) slaan; *mĕnĕmpar rabana*, *mĕnĕmparkan ajar kamoeka*; *mĕnĕmpar orang*, iemand een oorveeg geven. *Tĕmparan njamoek*, het schouderblad (waarop men de muskieten dood slaat, vrg. *tĕmpat pĕnjalang*); *loeroetan boekannja tĕmparan*, in zulk een menigte (van muskieten), dat ze waren om af te stroopen, niet om dood te slaan,

en zoo ook: *tĕmparankah* atau *loeroetan*, Abd.

تہففس tĕmpĕras, hier en daar gestrooid of gestort, bijv. rijst uit een zak met gaten, water uit een gieter; onrustig heen en weēr loopen: *maka samoewanja bĕrtĕmpĕrasanlah*, van een verslagen leger.

تہففس tĕmpas; *mĕnĕmpas*, gelijk afhouwen, afhakken, afbeitelen, zooals een balk met een bijl, een kokosnoot met een groot mes.

تہففس tĕmpoes, naar onderen smal of spits toeloopende zooals een kopje, de poot van een kast enz., het tegenovergestelde van *datar*.

تہففس tĕmpas, effen, slecht, van het water: *soeroet tĕmpas*, volkomen eb, geheel laag water.

تہففس toempas, verdelgd, uitgerooid.

تہففق tĕmpang, I. het doorsnijden; een stuk van iets door doorsnijden verkregen; doorsnede; vlakke zijde van iets; een koper ~~mun~~te van $\frac{1}{10}$ dollar; een staafje tin van $\frac{1}{2}$ tot 2 kati gewicht; een koekje was of benzoē of *gĕtah-pĕrtjah*; een patroon voor een geweerlading. *Pĕnĕmpang*, vlakke zijde, bijv. van een huis: *sapĕnĕmpang koeta*, één zijde van de kotta: *loewas koetanja pada sapĕnĕmpang sahari bĕrlajar* (K. vertaalt, volgens C., omtrek).

II. een soort van boom; *tĕmpang boeroeng?* Abd.

تہففق tĕmpoeng, opvangen: *tĕmpoeng artinja tadah*, *sapĕrti nira*, Abd. *Tĕmpoeng mĕnĕmpoeng* ook: een lappendeken maken.

تہففق tĕmpoeng, iets waar men mee werpt; *mĕnĕmpoeng*, op eenig doel werpen, bijv. met een steen naar iets; *ditĕmpoengkannja tanah kamoekanja*, EH. Vrg. ook het Aanhangsel.

تہففق tĕmpang, kreupel: *boekannja tĕmpang*, *pĕntjang sahadja*. *Bĕrtĕmpanganlah roepanja laki² dĕngan pĕrampoewan itoe*, die man past niet bij die vrouw, Abd.

تہففق toempang, meēdoen: *orang mĕnoempang*, iemand die meēvaart, een passagier, of iemand die bij een ander inwoont of logeert. *Mĕnoempangkan*, iemand ergens doen verblijven; iemand als passagier mee laten gaan; iets bij een ander ter bewaring geven of aan hem meegeven. *Toempangan*, logies: *dibrinja toempangan akan dakoe*, HA.

تہفق **těmpap?** *satěmpap* = *sapalěmpap?*

Zie *ěmpap*.

تہفق **tampak**, gezien kunnen worden, te zien zijn, zichtbaar zijn; zien kunnen: *pajoeng poetih lebih dari pada jang koening, karěna pajoeng poetih itoe tampak dari djaoeh, SM.; tampak mērěndam*, even zichtbaar boven water, bijv. een berg; *maka matanja jang boeta itoepoen tampaklah; kamana ěngkau pěrgi, tijada tampak sěkjian lama, Abd.; kami tampak*, het komt ons voor, schijnt ons toe. *Měnampakkan*, ten toon stellen, te koop loopen met; toonen; *m. goesar*, zich boos toonen. *Nampak: antara nampak děngan tijada*, half zichtbaar.

تہفق **tampoek**, deksel, bedekking; *tampoek bantal sěraga dan tilam*, de versierde bedekselen aan de zijden (om de naden te bedekken?) van staatsiekussens en bedden; het dek-seltje, waarmee sommige hoornschelpen gesloten zijn; het bedeksel waarmee sommige vruchten, zooals de mangistan, aan den steel zitten; de korte steel die aan aarden potten en pannen gebakken is.

تہفق **těmpik**, hevig geschreeuw, krijgsgeschreeuw.

تہفق **toempoek**, menigte, hoop, groep, stapel: *satoempoek disini, satoempoek disana* en *běrttoempoek?*, van huizen; *main toempoek*, een soort van spel: *maka batoe itoe ditoempoekkanja kaătas kapalanja*. Vrg. *katoemboekan* op *toemboek*.

تہفق **tampal**, iets wat men ergens opplakt; lap: *kain satampal*, een lap op goed, of een lap om op goed te zetten. *Měnampalkan*, aanplakken, zoo als publicatiën en derg. *Daoen tampal běsi*, een soort van medicinale bladeren.

تہفق **tampil**, het voorwaarts rukken, avanceren van troepen, olifanten, schepen, rijtuigen enz.

تہفق **tempel**; *běrtempel*, belenden, palen aan, van huizen; *daging mēnempel*, moesjes, kleine uitwassen, wratten op het ligchaam.

تہفق **toempoel**, bôt, stomp.

تہفق **těmpclak**, bestraffing, overtuiging van verkeerdheid.

تہفق **tampam**, gunstig, voordeelig, geschikt: *kadoedoekannia poelau itoe těrłaloe tam-*

pan; pěrboewatannja itoe barang sasewatoe děngan tampannja. Zie echter ook *tampa*.

تہفق **tampin**, peperhuisje van een blad om sago in te doen: *sago tampin*; ook een vierkant zakje voor Chineesche tabak. Zie ook het *Aanhangsel*.

تہفق **toempoe**, vlak tegen iets aan gedrukt; het zoo tegen iets aan drukken. *Toempoewan*, het voeteneinde van een bed; *toempoewan haroes*, de schoeijing waartegen de golven aanslaan; *toempoewan orang*, een plaats van bijeenkomst. *Běrttoempoe*, op den linkervoet rusten om beter te kunnen schieten. *Měnoempoe*, iets drukken; ergens over heen loopen, iets betreden: *měnoempoekan loetoetnja kapada dadanja*.

تہفق **těmpo**, Port. tijd; vervaltijd, termijn.

تہفق **těmpoewa**, het wevervogeltje.

تہفق **těmporong**, de dop van een kokosnoot; de schedel; *těmporong loetoet*, de knieschijf.

تہفق **těmporok**, ook *porok*, een stuk van een klapperdop. Zie *těmporong*.

تہفق **těmpoeling**, weerhaak, houten speer met enterhaak; harpoen om walvisschen te vangen.

تہفق **těmpoewi**, zekere zure roode vrucht.

تہفق **těmpoejoeng**, zekere medicinale plant, een onkruid, overeenkomende met onze paardebloem.

تہفق **těmpoejak**, een verzuurde brij van gegiste doerijan.

تہفق **tampoeh**, het tegen iets aanstormen, zoo als de golven, de wind, een leger.

تہفق **těmpah**, voorschot; *měněmpah*, voorschot geven. Vrg. *pandjar*.

تہفق **těmpoeh**, het in plaats van iets anders en ter vergoeding daarvan geven, schade vergoeden.

تہفق **těmpoeh**; *běrtěmpoeh*, met het linker been onder het rechter en beide rechts van het ligchaam liggende op de linkerhand steunen: een bijzondere wijs van zitten der vrouwen.

تہفق **toempah**, uitgestort, vergoten. *Toempah roewah*, zie *roewah*.

تہفق **tampil**, een wan om het koren te zuiveren.

tēmpijas, تمثيس, instuiven, van regen of het water der golven.

tēmpling, تمثيل, een slag om de ooren.

tēmpinis, تمثيس, een soort van boom met hard rood timmerhout.

tēman, تم, makker, kameraad; een die bij een ander behoort, zooals de onderhoorigen bij hun *datoe*, dikwijls bij het aanspreken gebruikt als tweede persoon, vooral bij kinderen. *Tēman*² worden ook de *përtoenans* geheten, die bij plechtige gelegenheden de rijkssieraden dragen.

tēmin, تم, een ring om een stok om het scheuren te beletten.

tēmantjal, تمنجل, vervolgens, alsdan, L.

tēmnoeng, تمنغ, een soort van visch, C.

tēmoe, تم, I. het bij iets komen, ontmoeten, tegenkomen; *běrtēmoe dēngan*, iemand ontmoeten; iets onderweg ontmoeten; bij iemand gaan of komen (= *mēndapatkan, datang*); aan iets grenzen; *mēnēmoeakan, dipěrtēmoeakan*, zamenbrengen; aangevoegd worden, met volg. *antara*.

II. een medicinale specerijachtige plant, overeenkomende met kurkema. Soorten zijn *t. koentji*, *kaempferia pandurata*, *t. giring*, *curcuma viridiflora*, *t. lawak*. Deze laatste heeft wel iets van *koenzit*, doch de wortel is grover en wrang van smaak, maar kleurt veel sterker en komt in poedervorm als kurkema op de Europeesche markt.

tēmoeoes, تموكس = *kēmoeoes*.

tēmoeoek, تمولقي = *tēmbolok*.

tēmiring, تميرغ = *tambirang*.

tēmiring, تميرغ, de kant van een hoekig ligchaam, C. (p zie *iring*).

tēmijang, تميج, ruw, van bladeren, L.

tēmikar, تميكار = *tēmbikar*.

tēmikel, تميكلي, watermeloen, *cucumis* sp.

tamjil, تمجيل, Arab. weifelen, besluiteloos zijn.

toen, تن, titel van den Bandahara en den *Tēmengoeng* en van hunne afstammelingen. *Pěrtoenan*, allen die dien titel dragen; bij feestelijke gelegenheden dragen zij met hun zestienen de rijkssieraden en hebben dan ieder een *sangga*² achter zich.

tanbit, تنبيت, Arab. plantsoen.

tinta, تننت, Port. = *dawat*, inkt.

tēnat, تننت, verdrukking lijden, leed uitstaan.

toentoet, تننت, het najagen, nastreven; eischen, vorderen: *mēnoentoet hoetang*, schuld vorderen, *mēnoentoet pěrđandjijan*, de vervulling eener belofte eischen, *m. kāmātijan orang*, iemands dood wreken, EH.; *m. bēla*, bloedwraak oefenen. *Toentoetan*, doelwit.

tantēra, تنترا, Skr. *tantra*, leger. Ook *bala tantēra*.

těntang, تنغ, (ook *ěntang*), de juiste richting, de juiste plaats; betreffende, rakende; juist: *těntang pěrkarā itoe*, wat die zaak betreft; *kěnalāh těntang kapalanja*; *ditěpi laut těntang gredja inggris sěkarang ini*, juist daar waar tegenwoordig de Eng. kerk is; *mēměrika těntang mana ada běting*, de juiste plaats opzoeken waar zich een zandbank bevindt; *těntang mana roemahnja*, wat is de juiste plaats waar zijn huis staat. *Apabila běrtěntangan matahari dēngan boemi dan boelan*, wanneer de zon op één lijn staat met de aarde en de maan; *doedoek běrtěntangan dēngan boekit*, op ééne lijn, tegenover, zóó dat men die in het gezicht heeft. *Měněntang*, iets in het oog krijgen; *m. mata*, in de oogen zien; tarten, uitdagen.

tinting, تنغ, *měninting*, iets, bijv. rijst, op een schuin gehouden wan schudden, opdat het grove zich van het fijne afscheide; *běrtinting* ook: schuddend, van den gang: *běrdjalan běrtinting*.

toentoeng, تنغ, een soort van zeeschildpad; de punt van een kris: *maka toentoeng kěris itoepoen patahlah sěbab těrtikam ditoelang*.

toentoen, تنن, Jav. ? *mēnoentoen*, aan de hand leiden. Vrg. *pimpin*.

těntoe, تننو, vast, bepaald, zeker: *orang jang těntoe*, vaste menschen voor iets; *tijada těntoe orang mēnoenggoe*, omdat er geen bepaald persoon de wacht gehouden had. *Měněntoeakan*, een vaste bestemming geven; iets uitmaken; *m. kěira*², een rekening sluiten; afrekenen.

tandjoeng, تنجغ, voorgebergte, hoek, kaap; ook in rivieren; *těmpat tandjoengan*, een vooruitstekend punt bijv., om een brug te slaan; naam

van een boom met welriekende gele bloemen en eetbare vruchtjes, die bij voorkeur op tandjoengs groeit, *mimusops elengi*?

تندج **toendjang**, de worteltjes van woekerplanten; luchtwortels; *běrtjěrantjangan toendjang dalam soengei; ija djatoeh bėtoel těrťikam ditoendjang*, Abd. stoppels? *randjau's*?

تندج **toendjoeng**, Jav.? waterlelie, waarvan witte, roode, blaauwe en rozeroode. Vrg. *sarodja, taratei*.

تندج **tandjak**; *lajar tandjak*, een zeil van den vorm van een trapezium. Zie ook het Aanhangel.

تندج **tindjak** = *ěndjak*.

تندج **toendjoek**, het wijzen, aantoonen, laten zien: *djari toendjoek*, wijsvinger; *měnoendjoek djalan*, den weg wijzen; *měnoendjoek kabranian*, blijken van moed geven; *měnoendjoekkan moeka*, zijn gezicht laten zien, zich vertoonen, zijn opwachting maken. *Měnoendjoekkan* wordt dikwijls verwisseld met *měngoendjoekkan*, zie *oendjoek*. *Pěrtjoendjoek*, aanwijzing, vingerwijzing, vermaning.

تندجو **tindjoe**, vuist: *kadoewa boedak itoe diadoenja bėrtindjoe*, deed hij boksen.

تندجو **tindjau**; *měnindjau*, scherp naar iets zien, uitzien van een kijkplaats (*pěnindjau*), gluren door een reet.

تندا **tanda**, merk, zichtbaar teeken, teeken, bewijs; *tanda tangan*, handteekening; ondertekend stuk (voor *soerat tanda tangan*); *tanda mata*, geschenk tot aandenken, teeken waaraan men zien kan dat iemand nog leeft, doorgaans *tanda hajat*; vrg. ook *tjandoer*. *Pěrtanda*, scherp-rechter; tolgaarder; omroeper.

تندا **těnda**, zonnetent op schepen; hemel van een ledekant.

تندا **toenda**, het boegseren, op sleeptouw nemen; vischangel aan een *kail toenda*, een lijn die achter het schip sleept; *toenda laut*, zeevischangel.

تندو **tandoer**? *ikat pinggang tandoer batoeng*², Abd. een gordel bezet met *batoeng*²-schelpen.

تندس **tandoes** of **tandas**, braak, onbebouwd: *nagėri itoepoen těranglah sapėrti padang tandoes*.

تندس **těndas**, I. mestput, sekreetput.

II. *měněndas*, den kop afslaan. Vrg. Jav. *ěndas*, kop.

تندس **tindas**, het plat drukken, dood drukken of knijpen, van ongedierte.

تندغ **tandang**, in eens, alles bij elkaar, bijv. *djoewal tandang*, in eens alles te gelijk verkoopen; *koeta tandang*, een kotta waar veel menschen bij elkaar komen, die druk bezocht wordt. *Běrtandang*, bezoeken, ergens zoo eens heengaan: *sahaja bėrtandang*² *sahadja kėmari*; *pěnganten itoe bėrtandang karoemah měntoewanja*, Abd.; *dibawa bėrtandang*, op bezoek meegenomen worden.

تندغ **tanding**; *měnanding*, tegen iets overstellen, vergelijken; ook bieden: *ditandingnja boewat djamboe itoe doewa sadoewit*.

تندغ **těndang**; *měněndang*, met het onderste van den voet schoppen, bijv. een bal.

تندغ **toendoeng**, het wegdrijven, wegdrijven: *orang bėrdjalan bėrtendoeng*² *kasana kamari*², de menschen naar alle kanten wegdwende, Abd.

تندق **tandak**, Jav. op zijn Javaansch dansen.

تندق **tandoek**, hoorn: *koetjing bėrtandoek, bėlanda bėrsoenat, baharoe dibajarnja oewang itoe*, dat is ons: als de kalveren op het ijs dansen, of met St. Juttemis.

تندق **tindik**; *bėrtindik*, gaten in de ooren booren, om er versiersels in te dragen.

تندق **toendoek**, omlaag zien, zie *těngadah*; het hoofd laten hangen, met gebogen hoofd staan te denken; bukken; zich onderwerpen (ook *měnoendoekkan diri*); *měnoendoekkan těngkoek*, den nek buigen.

تندل **tandil**, een soort van vorstelijken bode, C.; opziener, bootsmansmaat.

تندن **tandan**, een tros vruchten, zooals van pisang (zie *sisir*), druiven, kokosnoten, enz.

تندو **tandoe**, draagstoel met een hangmat of bank. Ook *tandoewan*. Vrg. *bėmbaran*.

تندسه **tindah**, verward door elkaar; iets, dat men zelf niet doen wil, aan een ander overlaten, L.

تندسه **tudih**, dicht op elkaar, gedrongen, opeengedrongen, bijv. staan of zitten; opeenge-

hoopt; in gesloten gelederen; het op of tegen iets drukken; *mēnindih* ook: in 't nauw brengen, dwingen.

تندة **toendah**, zie *toenda*.

تنغ **tēnang**, kalm, bedaard, van water: *ajar itoe tērlaloe tēnang, sapērti ajar dalam doelang*. Zie *sēnang*.

تنگ **tēnoeng**, het in gedachte staren; staren in de toekomst; het verborgene ontdekken; *orang pētēnoeng*, een die met de zwarte kunst omgaat. Vrg. *rēnoeng, mēnoeng*.

تن **tēnoen**, het weven; *tēnoenan*, weefsel; weefgetouw: *orang doedoek bērtēnoen kain; kain tēnoenan darat*, binnenlandsch weefsel.

تدور **tanoer**, Arab. bakoven, oven; ook *tanoeran*.

تو **toe**, verkorting van *itoe*, bijv. *patik toe, patik* of *sahaja toewan toe*, ik, uw dienaar.

توا **toewa**, oud, in allerlei beteekenissen, zooals, behalve de gewone, door en door rijp, van vruchten; goed gaar gekookt of gebakken; sterk, van dranken; voldragen; donker van kleuren. *Orang toewa*, een oudste, een hoofd (ook wel zonder *orang*); *orang toewa*², oude lui, ouders. *Emas toewa*, donker, d. i. fijn goud, *intan toewa*, een diamant van zuiver water. *Mēntoewa*, schoonvader of schoonmoeder, ook *maratoewa*. *Paratoewa*, de oudsten, de hoofden. Zie ook *oewa* en *oewak* I.

توارد **tawaroed**, Arab. briefwisseling, correspondentie.

تواربخ **tawarich**, Arab. meerv. van *تاربخ*.

توافي **tawafil**, Arab. sneuvelen in den heiligen oorlog.

توال **toewala**, Port. *toalha*, handdoek, servet.

توالان **toewalan** = *soewalang*, C.

توب **toeba**, naam van een plant, behoorende tot de *menispermaceae*, waarvan het wortelsap gebruikt wordt om te bedwelmen, inzonderheid de vissen, ten einde die gemakkelijk te kunnen vangen, *mēnoeba ikan*.

توبة **tobat**, Arab. berouw, bekeering; verandering van gedrag; God zegene ons! verbazend!

توبير **toebir**, de diepte waar het strand bij eb niet droog loopt.

توبه **tobah**; *mēnobah*, planten met wortel en al uitrukken, K. (vrg. *mēngobah*).

توبه **toeboeh**, het ligchaam: *njawa dan toeboeh*; *saloerkeh toeboehnja*, over het geheele ligchaam; *bēkas toeboeh*, zie *bēkas*; *nama toeboehnja*, zijn eigen naam; *jang ēmpoenja toeboeh* (of *badan*), de persoon die het aangaat; *apatah daja kita lagi, karēna j. ē. t.* (Ton Tedja, op wie de vorst verliefd was) *tijada ridla akan kita*, HT.; *bērsatoeboeh* = *bēradoe dēngan*, van vorsten.

توبي **toebel**²; *dipērtoebei*², bij herhaling gedaan worden, HT., bijv. *bipērtoebei*²*nja tikam, gotjoh* enz.

توت **toet**, Arab. moerbezie.

توتو **toetoer**, spreken, praten, keuvelen = *bērkata*²: *bērtetoeter dēngan tēmanna; samoewanja habis ditotoeri*. Jav.? In het Jav.: aan iemand zeggen of meedeelen.

توتف **toetoeop**, al wat dient om te sluiten (vrg. *toedoeng*), deksel; het sluiten, toemaken, dekken; achterhoede van een leger; *t. djēnang*, een platte balk om de uiteinden van de dakbalken te bedekken; *toetoeop moētoet*, hou je mond; *satahoen toetoeop*, een vol jaar, = *gēnap*, HA. *Tērtetoetoeop*, dicht, dicht geslagen, bijv. van een deur; *mēnoetoeplan pintoe; pintoe itoe mēnoetoeplan dirinja*, sluit zich van zelf.

توتن **toetoeck** = *toemboek*, het fijn stampen, M. Vrg. *titik* II.

توتو **toetoech** = *tēbang*, het vellen van boomen.

توجو **toedjoe**, richting, doel, bedoeling, wit; *mēnoedjoe*, zijn koers nemen, gaan naar; naar; ergens heen loopen of op uitkomen, van een weg; iets bedoelen, van woorden; uitrichten, van geneesmiddelen. *Sētoedjoe*, overeenstemmen; eensgezind zijn. *Bērdjalan mēnoedjoe matahari mati*, naar het westen; *pērkatainnja tijada sētoedjoe* (of *bērsētoedjoear*) *dēngan kahēndaknja; apabila sētoedjoe obatnja*, zoo dit het juiste middel is; *orangnja tērlaloe amat kasih dan sētoedjoe bēradjakan baginda*, zij waren eensgezind onder's vorsten bestuur; *mēnoedjoekan orang sēsat*, een verdwaalde op den rechten weg brengen.

توجه **toedjoeh**, zeven; *toedjoeh bêlas, têngah toedjoeh poeloeh*, zeventien; vijf en zestig.

توحيد **tauhid**, Arab. als één erkennen; de éénheid van Allah.

تودغ **toeding**, I. stomp toeloozend, van geslepen werktuigen, beitels, messen enz. zooals bijv. een koubeitel in tegenoverstelling van een timmermansbeitel.

II. het aanwijzen met den vinger, bijv. den schuldige,

تودغ **toedoeng**, alles wat dient om te bedekken (vrg. *toetoepe*): deksel, dekkleed; zonnehoe; sluijer; *t. hidang*, een dekkleed over de *t. sëmberip*, zijnde een koperen deksel over de *t. sadji* (zie *sadji*); *toedoeng pintoe*, de deur als bedekking van de deuropening. *Toedoeng prijoeke* een soort van visch, C.

تودق **todak**, de zwaardvisch.

تودح **toedoch** = *toeding*.

تورات **taurat**, Arab. de wet van Mozes.

تورت **toeroet**, het op elkander volgen; volgens; *mënoeroet*, volgen; meêdoen; gehoorzamen; *m. nama*, naar den naam van, bijv. iemand noemen; *m. masgroel*, medebedroefd; *mënoeroeti*, iemand navolgen; *mënoeroetkan kapal*, een schip sturen, het roer doen volgen; *dipëtoeroet*, achtervolgd worden. *Toeroetan, pëtoeroetan*, voorbeeld; naar 't voorbeeld, zooals; *angin toeroetan*, gunstige wind; *bërtoeroet², toeroet²an*, achtereenvolgens, achtereen; aanhoudend.

تورس **toeris**, insnijding, insnijden, C. Vrg. *toelis*. Vrg. Aanh. op *tores*.

تورس **toeroes**, paaltje of staak om iets, zooals planten, aan vast te binden; steunpilaar.

تورب **toerap** = *tërap*.

تورق **torak**, de klos waarop het garen is bij het weven.

تورق **torik**, kras, kerf, met een mes of met de nagels of met een pen.

تورک **tawarroek**, Arab. op de dij zitten.

تورن **toeroen**, omlaag; naar beneden gaan of komen; dalen; ondergaan van de sterren; afstijgen van boord; aan wal gaan, of ook andersom zoo de verhouding van boord en wal anders is; ^{تورن} ~~تورن~~ **toeroen** komen van een bui, opkomen van den wind;

toeroen dari pada takta këradjain, afstand doen van de regering; *toeroen wërna*, verkleuren, door het wasschen; *toeroen harga*, verminderen van den prijs; *hak pënoeroenan*, afvoerrecht. *Toeroen tëmoeoen*, van geslacht tot geslacht; afstammeling.

توري **toeri**, I. een soort van boom, *agati grandiflora*, waarvan de bladeren voor groente en medicijn gebruikt worden.

II. = *kastoeri* in *tikoës toeri*.

توس **toewas**, hefboom voor de toebel. Zie *tangkoel*.

توسق **toesoek**, het met iets fijns en puntigs in of door iets steken, zooals met een naald of met een draad door de naald; *toesoek kondèi*, een haarnaald; *mënoesoek* ook aansporen, aanstoken van twist. Vrg. *tjoetjoek*, dat meer voor in-steken gebruikt wordt.

توغ **tong**, een vat: *tong minjak, mênggoeling tong*. Ons ton?

توغ **toewang**, het gieten, schenken; *bësi toewangan*, gegoten ijzer; *ditoewangi timah*, gesoldeerd worden; *mënoewangkan minoeman kamoe-loet orang*, iemand drinken in den mond gieten, zooals een vorst als bewijs van genegenheid, HT. Vrg. *soewap*. *Toewang²*, een soort van bamboezen blaas-instrument, dat een geluid geeft als de *taw²*.

توغر **toengau**, een soort van schadelijk insect.

توفیق **taufik**, Arab. hulp van God.

توف **top**; *prahoe top*, een soort van inlandsch handelsvaartuig, dat nagenoeg geheel op Europeesche wijs opgetuigd is.

توفغ **toepang**, de houten stutten, waarop in een sampan de katjangmat rust; *tjang toepang*, fokkemast, *lajar toepang*, fokzeil.

توفغ **topeng**, Jav. mom, masker.

توفغ **topong**, kegel; kegelvorm.

توفي **toepel**, de eekhoorn; *t. djindjing*, *t. nanding* of *nandoeng*, soorten daarvan; een klein roofdiertje dat veel op een eekhoorn gelijkt, de *tupaja*, het spitseekhorentje. *Toepel²*, klampen aan een mast of een boom om tegen op te klimmen.

توق **toewak**, palmwijn.

توکر **toekar**, het ruilen, verwisselen; ver-

planten; veranderen, van den wind; afwijken van zijn oorspronkelijken vorm; aflossen, van een wacht; verdraaijen van woorden: *bërtoekar obat dan pëlroe*, kruid en lood met elkander wisselen.

توکس toekas, het beschuldigen, betichten: *hamba toekari istrinja dëngan zina*.

توکڠ toekang, iemand die knap en ervaren is in het omgaan met iets, werkman, ambachtsman: *tërlaloe masjoer istri marhoem moeda itoe, baik roepanja, tijadalah bandingnja didalam tanah Djohor itoe, lagi toekang*: en zij was een knappe werkster (t. w. aan het weefgetouw). *Toekang bësi*, smid, *t. soesoe*, melkboer, *t. tangkap ikan*, vischer, *t. bohong*, *t. tjoeri*, leugenaar, dief; *t. pasar*, knecht voor boodschappen op de pasar. Aan boord van schepen is de *toekang agoeng*, met den *toekang kanan* en *t. kiri* (toekangs voor stuurboord en bakboord) onder zich, het hoofd van de matrozen en staat zelf weer onder den *djoeroe batoe* en den *malim*.

توکڠ toekoeng, kaalgeschoren, van het hoofdhaar, inz. van vrouwen; een groote klip boven water, kale rots, rotsachtig of hoog eiland: *toekoeng poelau*, kleine en groote eilanden, groep eilanden die bij elkaar behooren. *Orang kaja t. p.*, de zeven hoofden van de onder Lingga behorende eilanden en eilandengroepen van Tambilan, Soebi, Djëmadja, Sërasan, Siantan, Boewang-orang en Poelau-laut. Vrg. *pokeng*.

توکک toekak, een soort van zweer of puist; een diep lidteken (vrg. *paroet*).

توکک toekok; *mënoekok*, slaan, kloppen; ook slaan met geld, geld ergens op zetten: *ditoe-koknja lagi ënam ringgit*; *tijada pënoekoknja lagi*, Abd.

توکک tokek, een soort van hagedis, de gekko, *platydactylus guttatus*.

توکف toekap = *toengkap*.

توکل tawakkoel, Arab. vertrouwen.

توکل toekal, ëtreg, kluwen.

توکل toekoel, hamer; harde druk, verdrukking: *dirasaïnja tapak toekoel Bëlanda*, HA.

توکم toekam, stok, knods.

توکة toekah: *ijaitoe sapërti sapoetangan jang dipakei olih pënganten përampoewan*, Abd.

توکة toekoeh, het hout waarin het roer draait; de koker waar de mast in staat: *mënoekoeh këmoedi*, het roer vastmaken. Vrg. *tëgoeh*.

توکس toegas, taak, bepaald gedeelte van een werk; *bërtoegas*, op taak werken.

توکڠ toegang, een soort van fazant.

توکگ tokok, boom zonder takken, ligchaam zonder armen of beenen: *maka ija poen bërdiri dëngan tijada bërangan dan toeboehnja itoe sapërti tokok*, SR.

توکڠ toegon; *mënoegon*, naar een doel werpen. *Pënoegon*, dat waarmee men bij het *letjik*-en *aloeng*-spel werpt.

تول toel, een soort van beweegbaren beugel om de riemen in te leggen bij het roeijen.

تول toewil, spaak, hefboom, koevoet; *bërtoewil*, met een spaak oplichten; een moeijelijk werk te doen hebben.

تولت toelat, de dag na overmorgen.

تولس toells, het teekenen, schilderen, borduren van figuren; *mënoelis soerat*, een brief schrijven (ook wel eens *mënjoerat toelisan*): *kain bërtoelis madoe mëmantjar*, geborduurd met het patroon genaamd *madoe mëmantjar*. *Djoeroe toelis*, schrijver.

تولس toeloës, trouw; *hati toeloës dan iklas*, een trouw en oprecht hart; *mënoeloëskan hati pada bërboewat kabaktijan*, trouw zijn in het vervullen van zijn godsdienstplichten.

تولڠ toelang, been, gobeente: *toelang manis* = *t. paha*, het dijbeen; *toelang moeda*, kraakbeen; *t. këring*, droog been; het scheenbeen; *toelang daoën*, de nerf van het blad; *toelang dajoeng*, de steel van de riem; *bërtoetoerlah dëngan kahëndaknja, lidahnja tijada bërtoelang*, zij spraken naar hun begeerte, hun tong was los. *Toelang*², een soort van boom.

تولڠ toeloeng, hulp, bijstand: *kalau bolih toewan mënoeloeng dija, bërtoeloeng sëdikit; sahaja minta toeloeng kahidoëpan*, ik verzoek u mij aan een bestaan te helpen; *mëntjari ajar mënoeloeng api*, om bij den brand te helpen.

تولق toelak, het terugkaatsen; afstooten, wegstooten; afweren; afwijzen, verbannen, afzetten uit een betrekking; aftrekken, bij het rekenen; voortduwen, van een schuit: *toelak bara*,

ballast in een schip; *mënoelakkan bara*, de kolen van een vuur dat uitgebrand heeft uit elkaar doen om de heete asch over te houden, HA; *toelak bahoe* = *karikal*, w. m. z.; *toelak sëndjata*, schatting om de vijandelikheden af te koopen. *Bër-toelak*, vertrekken, van wal steken. Ook *djoelak*.

تولق toeloek, dat waarmee men iets confronteert, = *bandingan*; *mënoeloek gantang dan tjoepak dan datjing*, maten en weegschalen ijken.

تولق tolok, ons tolk.

تولق tolan, vriend, makker; het wordt dikwijls verbonden met *handei*, dat een dergelijke beteekenis heeft. Afgeleid van het Hindost. *tol*, gezelschap, gemeenschap.

تولق toelen, Jav., echt: *emas toelen* echt goud.

توله toelah, (Arab. *toewalat*) ongeluk als vergelding voor een ongeoorloofde daad; vloek van hoog verheven personen, door wie oneerbiedig te bejegenen men zich in het ongeluk stort: *toelah batoe*, *toelah batang*, de *toelah* valle op de steen, op den boomstam! uitroep om de *toelah* van zich af te wenden, die men zich door het noemen van den naam van hoog verheven personen op den hals gehaald heeft. Dezelfde beteekenis heeft het herhaalde vergiffenis vragen bij het aanspreken van zulk een persoon. *Katoelahan*, door de *toelah* getroffen.

توله tolih; *mënoilih*, geheel omzien. Zie ook *ëlih*.

تولي toell, doof.

تولي toell², band om een kris voor het afzakken te bewaren.

توم tom, ons toom; *maka ditomkannja snapang itoe kadadanja*, hij bond zijn geweer met een bandelier voor zijn borst? Abd.

توم toewam, het duivelbannen: *përgi mëntjarikan obat bërdjëniss²*, *lain diminoem*, *lain disapoe përoet*, *lain diboewat toenam*, HA.; indrukken, inwrijven: *ditoewamnja sëgala toeboehnja dëngan haboe panas*, Abd.

توم toema, luis, ongedierte: *orang makan toema*, een scheldwoord voor de Javanen.

تومت toemitt, hiel: *toewitnja sapërti tëlor boeroeng*; ook het dikke onderend van een zwaardscheede.

تومس toemis, een soort van gestoofde groenten met garnalen en Spaansche peper.

تومس toemoes, met het aangezicht tegen den grond: *djatoehlah ija tërtoemoes kabatoe*, *ditoemoeskannja moekanja kapasir*, Abd. Vrg. *djërtoemoes*.

تومغ toemang, alleen over gelaten; een stomp van een boomstam: *toemang Siam tëmpat bërtaanak itoepoen toemboeh*, SM.; *toemang mënoemang*, elkaar in den steek laten. Vrg. *toenggoel*.

تومغ tomong, een soort van korte draai-bassen; vrg. *lila*.

تومس toeman, een soort van visch, L.

تومو toemoe = *tëmoë*.

تون toewan, heer, meester; mijnheer; voorn. van den 2de pers. onder fatsoenlijke lieden en zoowel van mannen als vrouwen; ook de fatsoenlijke man noemt zijn vrouw zoo. *Toewan poetri*, prinses; *toewan bësar*, opperste gebieder, inzonderheid de Gouverneur-generaal, doch ook wel ieder gouverneur en resident. *Jang dipërtoewan*, titel van de sultans en onderkoningen, ook onderscheiden door *bësar* en *moeda* en verkort tot *jamtoewan*. *Përtoewanan* = *përtoenan*, zie op *toen*. *Toewankoe* wordt gebruikt bij het aanspreken van hooggeplaatste personen, jegens wie men in den eersten persoon *patik* gebruikt. Zie ook *toehan*.

تونس toenas, uitbotsel, uitspruitsel van planten.

تونغ toenang, I. tooverachtig, bovennatuurlijk: *ditembak dëngan pëloeroe toenang*.

II. huwelijksvereenkomst; *toenganan*, verloofd, een verloofde; *bërtoenganan*, verloofd zijn.

تونم toenam, lont van kokosnootvezels.

تونو toenoe = *bakar*: *panas bagei ditoenoe*.

توني toenel, kontant: *mëmbajar toenei*. Verbastering van *oas* op vertooning.

توه toewah, geluk, voorspoed; *bërtoewah*, *bëtoewah*, door geen onheil kunnen getroffen worden, bijv. een schip dat niet vergaan kan; onkwetsbaar.

توهر toehoer, droogte daar het water op blijft staan en niet in weg zakt; ondiepte; oppervlakkig, van het verstand; *kapoer toehoer*, ongebluschte kalk; *mënoehoerkan kapal*, het schip op een droogte laten loopen. Vrg. *tjetek*.

توهق tohok, een soort van werpspies aan een touw, L.

توهل tohol, een ijzeren hamer.

توهن toehan, de Heer, het Opperwezen. Zie ook *toewan*.

توي toewel, een soort van schelpdier? *mënoewei*, de rijstaren met een soort van mesje, *pënoewei*, een voor een afsnijden.

تہ tah = *ëntah*, w. m. z.

تہادی tēhadi = *tadi*.

تہارپ tēharap = *tjarap*.

تہکو teh-ko, Chin. theepot. Ook *tehkowan*.

تہلیل tahlil, Arab., zeggen: *la ilah illa Allah*, er is geen God dan Allah!

تہنا tahna, groetheid, heerlijkheid; *doedoek bërtahna*, breed zitten met uitgestrekte armen en beenen, op zijn gemak zitten.

تجادا tijada, (zamengest. uit *ta* en *ada*), er niet zijn, niet bestaan; onbestaanbaar zijn; niet: *dapat tijada*, zie *dapat*. *Katijadaän*: *akoe mënangis sëbab katijadaän anakkoë*, omdat ik geen kinderen heb, of, omdat mijn kinderen er niet zijn.

تجارپ tjarap, voorover; voorover vallen; *mënjarpapi orang*, zich voorover op iemand werpen.

تیب tiba, I. aangekomen, bijv. *kapal soedah tiba*, *salamat tiba*. *Tiba*², onverwachts, zonder dat men het vermoedde.

II. *tiba lajar*, de zijvlakken van het dak in de breedte.

تیبیر tebar, het met een zwaai uitwerpen van een werpnet. Vrg. *taboer*.

تیبان tiban (Jav. gw. *tiba*), de hoeveelheid die boven het betaalde nog er boven op komt.

تیتیر titar, het zich snel heen en weer bewegen? *mëntitar²kan dirinja*, *mëtilakan kërisnja tërtitar*. Vrg. *kitar*.

تیتیر titir, het rumoer maken ten teeken van onraad; *mëntir gëndang*. *Titiran*, een soort van ratel voor vogelverschrikker. *Katitiran*, een soort van duif, *columba malaccensis*.

تیتیک titik, I. druipen; een druppel; een punt, diakritische punt, op een letter: *titik oedjan*; *ajar satitik*; *titiklah ajar matanja*; *bërtëpi êmas*

dititik, met een gespikkeld gouden rand; *soerat tjap* (gedrukte schrift) *ini tijada dapat dibatja orang Mëlajoe sëbab kabanjakan titik*.

II. kloppen, slaan: *dititiknya sëgala sëndi²nja dëngan kajoe pëmoekoel*. Vrg. *toetoeek*.

تیتہ titah, vorstelijk bevel; zeggen, van een vorst; *mëndjoewal titah*, zie *djoewal*. *Mënitahkan*, hooger stijl voor *mënjoeroehkan*, w. m. z.; ook *mënitahkan mënjoeroeh*, *dititahkan soeroeh*.

تیتیتی titi, het over iets smals heen gaan; *mënti dahan kajoe*, langs de takken lopen. *Titijan*, brug; *t. bëralih*, draaibrug.

تیدج tedja, (Skr. glans, vuurgloed) de roode gloed die zich bij den avond over den hemel verspreid, het avondrood: *kaloewar tjahaja sapërti tedja bësarnja*.

تیدویر tidoer, slapen. *Pëndoer*, slaapmiddel; slaapkop.

تیددک tidak, neen, niet. Vrg. *tijada* en *ta*. *Jang ada ditidakkan dan jang tidak diadakan*; *dipërtidak*, voor niet geteld worden.

تیدر tir, kasteel, in het schaakspel.

تیرس tiris, lek; lekken, doorsijpelen.

تیروس tiroes, dun en spits toeloopend, bijv. de kin, de vingers, de pooten, bijv. van een dwerg Hert.

تیروک teroek, een stok met een ijzeren punt om visch te steken: *habistlah ikan dihoeloe ini samoewunja diteroek orang*, Abd. Ook een soort van snip.

تیرم tiram, oester.

تیرو tiroe, het nadoen, nabootsen.

تیری tiri, stief-, in *bapak tiri*, stiefvader, *ëmak tiri*, *anak tiri*, *soedara tiri*.

تیری tirel, Tam. gordijnen, ook *këlamboe* (deze gew. van doek en dan *tirei* matten valgordijnen). *Mëlaboehkan tirei*, de gordijnen laten vallen.

تیز tezi, Perz. van goed ras, van paarden.

تیس tis, Arab. geitebok.

تیغ tijang, paal, stijl; *kapal tiga tijang*, een driemaster; *tijang bandeira*, de vlaggestok; *tijang batoe*, een pilaar. *Satijang bëlah*, de gedeeltelijke betaling eener huwelijkschuld.

تیغ tjoeng, een spreekw; *t. batoe*, *t. bëlu-*

tjan, *t. mas*, verschillende soorten daarvan, de laatste is de *béo*. Zie ook *mina*.

تیغ **teng**, Chin. lantaarn. In deze gebruikt men olie, in de *tanglong* een kaars.

تیغن **tengok**, het ergens naar zien, het bezien, bekijken, opnemen; *mēnengok oentoeng*, waarzeggen, kaartleggen.

تیف **tijap**, doorgaans verdubbeld, **tijap²**, ieder, elk; telkens; ook *satijap: satijap hari = tijap² hari*, iederen dag; *tijap² sēgala, tijap² soevatoe, tijap² saorang*, allen, ieder, iedereen. Vrg. *masing*.

تیف **tjoep**, het blazen van den wind; *mēnijoep, mēnijoepkan*, blazen, wegblazen, op een blaasinstrument spelen. *Tijoep²*, een soort van boom met zwaar hout.

تیفت **tepit**: *mēnepit*, opleggen, opplakken, van een pleister.

تیفس **tips**, dun, fijn, bijv. de lippen, kleëren, enz. Ook *nipis, mipis, mimpis*.

تیفن **tepak**, een langwerpige vierkant doosje met deksel, meestal van *tikar pandan*, voor sirih, tabak enz. *Tepak²*, een soort van zeevisch, Abd.

تیفن **tepike**, zamengekneede vierkante koek: *tēmbakau satepik; ditepiknja roti itoe sampei nipis*, Abd.

تیفن **tepoek**, verlamd: *tepoek lēsi*, geheel verlamd.

تیفو **tipoe**, list, bedrog: *tipoe daja, tipoe hikmat pērang; mēnipoe orang*, iemand door strecken bedriegen.

تیف **tika²**, kluwen: *bēnang satika²*.

تیفر **tikar**, mat: *tikar bantal*, mat en kussen, d. i. het noodige om te slapen; *tikar haloes = tikar sēmbahjang*, een bidmatje; *tikar pandan*, een matje van pandanus-bladeren; *tikar patjar*, of *t. patjar²*, een soort van matje met donkerroode figuren.

تیفس **tikas**; *mērikas*, brullen.

تیفس **tikoos**, rat, muis; *t. boesoek* of *t. toeri*, muskusrat; *t. padi*, een soort van veldmuis, die de kinderen in strikken vangen en opeten; *t. ambang boelan*, de spitsrat, *gymnura Rafflesii*; *t. moendoek*, een soort van groote huisrat.

تیکم **tikam**, iets puntigs om meê te steken; *mēnikam*, steken, zoo als met een kris; een kris-

steek geven, dood steken; *ra'jat pērtikaman*, gewapenden, soldaten.

تیکی **tike**, Jav. een balletje toebereide opium, zooveel als er in een pijp gaat. Ook een soort van aardakers?

تیگ **tiga**, drie; *tigablas*, dertien, *tēngah tiga poeloeh*, vijftieng. *Katiga, tiga²*, alle drie, *katiganja*, met hun drieën; *jang katiga*, de derde; *sapērtiga*, een derde.

تیل **tila** = *bēkas*. Ons tijl?

تیلر **teloer**, gebrekkig uitspreken van sommige letters, zoo als kinderen en vreemdelingen dat doen: *tijada bolih ija mēnjēboet ra sēbab teloernja*.

تیلغ **teling**, scheef, hellend, bijv. van het hoofd.

تیلق **tilik**, het strak aanzien, aandachtig letten op iets, hetzij uit genegenheid, of om er het een of ander in te willen zien en dat op de een of andere wijs uit te leggen, of om er op te influenceeren, bijv. met een kwaad oog aanzien: *tilik Allah*, de gunst van Allah; *mēnilik*, aanzien, genegen zijn (*m. moeka*, iemand goed willen); voortekens ergens uit opmaken: *pandei mēnilik*. Vrg. *bilik* II.

تیلم **tilam**, een slaapmatras: *bēradoe diatas tilam; ditaroehnja tilam tēmpat tidoer; diangkatnja kaütas tilam jang kaēmahan; dihamparkan tilam, dilaboehkan tirei*. Deftig voor *tikar*?

تیلی **telan**, een soort van kleine aardwormen; een aalachtige visch.

تیمر **timoer**, het Oosten: *timoer laut*, Noord-oosten.

تیغ **timang**, het op en neêr gooijen van iets dat men op de beide handen heeft, bijv. een kind of een lans (*mēnimang² tēmbing*); het op en neergaan van de tanden bij het zien van iets lekkers, watertanden; het iemand lekker, plezierig maken, door vriendelijke woorden. *Timang²an*, gemeenzame naam: *saorang laki² bērnama Radja Ahmad, timang²annja Radja-bēsar-moeda; anak radja itoe dinamai Radja Ali, timang²annja Radja-kētjil-bēsar*; voorts: speeipop, geliefde: *ditimangkan akan kēradjaän*, als meest geliefde zoon bestemd worden voor den troon, SM.

تیس **timoen** (ook *mantimoen* en *hantimoen*), komkommer; *timoen tikoos*, augurk.

تیه timah, Skr. *tīwra*, tin en ook wel lood en zink, onderscheiden als *timah poetih*, tin, *timah itam*, lood, *timah sari*, zink (dit laatste om de zoogenaamde zinkbloemen).

تین tijan, buik; *mandi tijan*, de buik baden, een plechtigheid die bij de Maleijers plaats heeft op de helft der zwangerschap.

تینغ tenoeng, een platronde bak of doos met deksel, meestal van bamboe.

تینو tenoek, de tapir.

تیوس tiwas, het iets niet doen kunnen; het onbedreven zijn in iets: *baharoe hëndakkoe minoem, maka bértanja poela ěngkau kapadakoe; baharoe soedah koeminoem ajar doewa tiga tĕgoek, maka kaupĕgangkan poela tangankoe, soedah itoe kan tĕpaskan; kĕmoedĕjan poela koeminoem ajar itoe; bĕloem poewas dahagakoe, maka tijadalah kaubri minoem lagi, tijap² akoe minoem ajar itoe kau bri tiwas*, EH.; *hambapoen sangat hĕndak bĕrgoeroe akan ilmoe pĕndjoerit itoe, karĕna hamba kaĕmpat ini sangatlah tiwasnja pada ilmoe itoe* HT.; het onderdoen voor iemand, door hem overwonnen worden: *maka radja itoe tiwas djoega olih Radja Indra; hampir tiwas pĕrangnja; djika akoe tiwas dari pada Sri Rama*; gevoel van onvermogen en leed daarover: *hĕ soedarakoe, sĕgala tiwas dan haroehara dan sakit hati hilangkan dari pada hatimoe*. Afgeleid uit *ta* en *was* van *koewasa*.

تیوسن тіооmān; *pohon тіооmān*, boomen van het eiland Tjoeman, d. z. p. *hambalau*, die daar veel groeijen.

تیه teh, thee: *ajar teh*, gezette thee.

تیه tijah, Arab. de woestijn van Arabië: *padang tijah*, een woestijn.

ث

ثابت tsabit, Arab. vast, onbeweeglijk.

ثابتة tsabitah, Arab. een vaste ster.

ثانی tsani, Arab. de tweede.

ثابت tsabat, Arab. vastheid.

ثعلب tsa'lab, Arab. vos.

ثقة tsikah, Arab. trouw.

ثقل tsikal, Arab. gewicht, zwaarte.

ثلاثا tsalatsa, Arab., Mal. *sĕlasa: hari sĕlasa*, Dingsdag.

ثلث tsoeloetsa, Arab. een derde.

ثلج tsaladj, Arab. sneeuw.

ثم tsoema, Arab. vervolgens.

ثواب tsawab, Arab. belooning.

ثوابت tsawabit, Arab. meerv. van *tsabitah*.

ج

جابت djabat, het in de handen nemen, aanvatten; *bĕrdjabat tangan*, de hand geven, eig. iemands vlak tegen elkaar gelegde handen tusschen de zijne houden; *mĕndjabat dajoeng*, de hand aan de riemen slaan; *mĕndjabat kĕradjaĕn*, de regeering aanvaarden. *Djabatan*, bediening, ambt.

جابه djaboeng, een soort van lijm uit afval van gambir enz. vervaardigd en voor allerlei doeleinden gebruikt.

جانه djatoeh, neerkomen, vallen; te recht komen, belanden: *djika tjokmarnja roentoeh dan djatoeh kaütaskoe*, valt en neerkomt op mij; *bijar djatoeh tĕrĕtak, djangan djatoeh tĕrĕtak*, (als men valt) laat men dan trachten ordentlijk neer te komen en niet zich zoo maar laten vallen; ook fig. *djatoek sakit*, tomber malade; *djatoeh harga*, de prijs daalt; *kĕdei soedah djatoeh*, de winkel is fout; *djatoeh hati akan pĕrampoewan itoe*, verslingerd raken; *djatoeh mata*, het oog valt, raakt toevallig gevestigd op en zoo ook *djatoeh kasihlah akan dija*, hij werd op haar verliefd; *djatoeh mati kadalam hati*, van woorden: ingang vinden en beklĕjven in het hart; *kalau bagitoe djatoehnja*, als het zóó neerkomt, die wending neemt; *kapal itoe djatoeh kabawah angin*, viel beneden den wind; *djalan itoe bĕtoel djatoeh ditĕngah kampoeng*, kwam juist uit in het midden van de kampong; *barang dimana poen akoe djatoeh*, waar ik ook beland; *apakah djatoehnja kapada kita*, hoe raakt, hoe bestaat hij ons; *kalau saratoes saringgit, djatoeh sabidji satoe sen*, als honderd een dollar zijn, dan komt een stuk neer op een cent. *Mĕndjatoehkan hoekoem*, een vonnis vellen; *mĕndjatoehkan dirinja*, zich neerwerpen;

zich verslengeren; *mëndjatoehkan nagëri*, den val veroorzaken van een stad, bijv. *Singapoera m. Malaka*.

جائی **djati**, Jav. ? echt, waar: *orang Mëlajoe djati*, een geboren Maleijer. *Kajoe djati*, djati hout.

جج **djadja**; *bërdjada, mëndjada*, met goed aan de huizen rondgaan om te verkoopen. Vrg. *djadjah*.

ججت **djadjat**, nagemaakt, onecht.

ججر **djadjar**, I. rij, *përmata tiga djadjar*; in één rij met iets, gelijk van rang; *bërdjadjaran*, in rijen. Ook *djedjer* en zie ook *bandjar*.

II. (beter *djëdjar*?) aanheffen, van een verhaal: *maka djadjarlah përkataan* = *tërsëboetiah*.

ججه **djadjah**; *djadjahan*, provincie, afhankelijk gewest. *Mëndjadjah* = *mëndjëdjak*? Vrg. *djadja*.

جدم **djadam**, een zwart extract van aloë, dat ook als geneesmiddel gebruikt wordt; Japansche *sakki*.

جدي **djadi**, worden; geworden zijn; iets zijn; geboren worden, ontstaan; groeijen; opstaan; geschieden; gedijen, gelukken; doorgaan; zoodat, en zoo gebeurde het dat (in deze beteekenissen wordt ook *mëndjadi* gebruikt): *djadi toewah*, oud worden, *ija djadi orang toewah*, hij is een orang-toewah; *apa djadi hal kita*, wat zal er van ons worden; *ëmas djadi*, bewerkt goud of afval van goud hier en daar bij de bewerking opgedolven; *djadilah* ook = *soedahlah*, voldoende zijn. *Mëndjadikan kërđja*, iets bedenken om te doen. *Kadjadijan*, het ontstaan enz.; schepsel, wezen.

جار **djara**, een groote boor; *didjaranja saroeng këris itoe*, hij boorde die krisschede uit.

جارغ **djarang**, zeldzaam, schaarsch; ij1, wijd van elkander; spaarzaam, weinig: *kain djarang*, los geweven stof, *ajak djarang*, grove zeef, *ramboet djarang*, dun haar, *mënaboet djarang*, dun zaaien. *Mëndjarangkan gigi*, de tanden op zij uitvijlen.

جارغ **djaring**, een groot net.

جارت **djarak**, I. een soort van boom, *ricinus communis*; *djarak pagar*, een soort die voor heggen gebruikt wordt en waarvan de vruchten vergiftig zijn; *djarak tjina* en *dj. bënggala*, de soort die de kastorolie levert.

II. = *djaeoh*, vrg. *djarang*: *djaeohnja antara*

orang jang mënembak itoe adalah kira² dëlawan dëpa sahadja djaraknja. *Bërdjarak*, op een afstand gaan; afstand doen, scheiden, verlaten. Vrg. *sarak*.

جارم **djaram**, zie *djëram*.

جارم **djaroem**, naald; wijzer van een uurwerk; kompasnaald; *djaroem tjatoek*, borduurprijem; *lobang djaroem*, het oog van een naald; *lijang djaroem*, een gaatje met een naald geprikt. *Djaroem²*, een soort van leesters met kleine roode bladeren van een prikkelenden smaak en die in de geneeskunde gebruikt worden.

جاره **djarah**, I. *mëndjarah*, rooven, zich meester van iets maken; *djarah*, buit.

II. half volwassen, half rijp.

III. uitspeuren met de oogen: *dajang bërdiri sakoeliling arah*, *mata ta-bolih hëndak mëndjarah*. Vrg. I.

جاري **djarl**, vinger: *iboe djari*, duim, *anak djari*, vingers, *djari kaki*, teenen; *djari manis*, de ringvinger, *djari hantoe*, de middelste vinger (ook *dj. mati*, of is dit de vierde vinger?) *djari ampei*, zie *ampeï*. *Sadjari*, een vingerbreedte.

جارية **djarah**, Arab. (eig. loopster), bediende, knecht.

جاس **djasa**, (Skr. *jāsa*, arbeid, inspanning) dienst aan een meerdere; nuttig werk; verdienste: *bërboewat djasa kapada toewannja*; *bërolih djasa*; *hëndak bërdjasa*, zich verdienstelijk willen maken.

جائت **djangat**, het door iets heenhalen, bijv. rotan tusschen de *pëndjangat*, dat zijn twee mesjes, om hem schoon te maken; *bësi djangat*, ijzer met gaatjes om ijzerdraad door te trekken.

جائق **djangak**, straatroof.

جاشن **djangan**, dat niet, bij verbieden; *soepaja djangan*, opdat niet: *djanganlah*, laat dat! toch niet! *djangan tjada*, laat toch zeker! *djangan dikata lagi*, om niet meer te spreken van; onuitsprekelijk; *masoekkah akoe*, *atau djangankah*, zal ik binnenkomen of niet? *Djangan kan*, laat staan: *djangan kan tertawa*, *tërsënjoem poen tidak*, laat staan dat hij gelagchen zou hebben, hij glimlachte zelfs niet.

جائه **djapoeh**, Jav. = *kërisi*.

جاک **djaka**, Jav. ? = *boedjang*; *bërdjaka*, als jongen dienstbaar zijn.

جاکس djakas, een soort van plant, waarvan men matten maakt.

جَاک djaga, het waken, wakker zijn; wakker worden; waakzaam zijn, de wacht houden; *běrdjaga*², ook: nacht en dag feest vieren. *Měndjagakan*, op iets passen, ergens voor waken (zie ook *bangoen*).

جَاگَت djagat, Skr. wereld.

جَاگَڠ djagoeng, Turksche tarwe, mais. *Djagoeng linting*, een soort van oliebollen.

جَاگَل djagal, het in het klein verkoopen uit een winkel.

جَال djala, een werpnet; *djala rambang*, een donderbus, die even als een draaibus op een voetstuk staat; *djala koetei*, een soort van maanvormige koekjes met gehakt kippenvleesch. *Djala*², allerlei soorten van kunstmatig of natuurlijk netwerk, zoo als een net voor vruchtboomen, een soort van franjes voor bedgordijnen, netvlies enz.

جَالِر djalar, het kruipen: *binatang jang mēndjalar*, kruipende dieren; *pěndjalaran*, een stok waarbij een plant opklimt.

جَالِر djalir, het vloeijen. *Pěndjaliran*, goot. Vrg. *alir*.

جَالِر djaloer, klein bootje, kleiner dan een *kolik*; elders een soort van handelspraauw met twee masten.

جَالِس djalis, Arab. zittende, gezeten. Ook = *جلیس*.

جَالِغ djalang, verwilderd: *kěban djalang*, wilde karbouwen; *pěrampoewan djalang*, gemeene vrouwen.

جَالِغ djaling, een soort van vischnet (*djalín?*).

جَالِن djalak, een soort van vechthaan, T. trillen, C.

جَالِن djalan, weg, pad; gang, handelwijs; middel; gelegenheid voor iets; aard, bijv. *djalan bahasa*, aard der taal, *djalan boewah mangis*, aard van de mangis. *Djalan pėrgi datang*, gewoon pad; *sapandjang djalan*, den geheelen weg langs; ook van den tijd: al door, steeds; *mėmbijajakan pada djalan Allah*, uitgeven voor liefdadige doeleinden. *Běrdjalan*, loopen, gaan (*pantas bėrdjalan*, hard, vlug loopen; *běrdjalan timpang*, mank gaan); op weg zijn, op reis zijn; te voet gaan,

in tegenoverstelling van *běркоeda*, doch ook *běrdjalan koeda*, te paard gaan. *Měndjalankan pėrkara*, zaken doen marchėren, beredderen; en zoo ook *měndjalankan harta bėnda orang*, iemands nalatenschap beredderen; *měndjalankan boenga*, de interest laten doorloopen, interest op interest zetten. *Měndjalani*, begaan; bereizen; betrachten van geboden.

جَالِن djalin, het omwinden van iets, bijv. het einde eener lans, met rotan, touw enz.

جَالِو djaloc, hanespoor.

جَالِي djali, I. = *rotan: tikar djali*, rottingmat.

II. Eng. jolly: *جَالِي جَالِي jolly-boat*, een jol.

III. Arab. *těrdjali*, uitstekend.

جَامِع djami², Arab. algemeen, alomvattend.

جَامِغ djamang, voorhoofdplaat ter versiering gedragen.

جَامِر djamoc, vreemde bezoeker, gast. *Běrdjamoe*, gasten hebben, feest vieren: *běrdjamoe makan* of *měndjamoe makan*, eten voorzetten, ten eten noodigen. *Měndjamoe*, *měndjamoeakan*, iemand op iets onthalen, iets aan iemand voorzetten. *Pěrdjamoeawan*, ook gastvrijheid.

جَامِر djamoer, schimmel; beschimmeld.

جَامِه djamah, het aanraken, betasten.

Van hier *djėramah*.

جَان djana, Skr. *djanā*, geboorteplaats. *Ikan djana?* een soort van visch.

جَانِب djانب, Arab. zijde: zie *جناب*.

جَانِك djank, zie op *ringgit*.

جَاو djawa, Java; *asam djawa*, tamarinde; *randa djawa*, gierst; *boenga djawa*, naam van een bloemdragende heester, *quamoclit vulgaris*.

جَاوَت djawat = *djabat*, bijv. *běrdjawat tangan*, van worstelaars, *běrdjawat papan* = *běrpėgang*. *Pěndjawat*, een die aan het hof met zeker ambt belast is, bijv. *p. sėntapan*, *p. poewan*. *Djawatan*, zulk een ambt; het hanteeren: *dirasjanja tijada baik djawatannja tjokmar itoe*, E.H.

جَاوِه djaoeh, ver, verte; *dari djaoeh*, van verre; in de verte; *djaoeh malam*, ver, diep, in den nacht; *djaoeh pėmandangan*, diep van inzicht; *djaoehlah*: dat zij verre! *didjaoehkan Allah*, Allah verhoede het!

جاري djawi; *bahasa djawi*, de Maleische taal; *mëndjawikan*, in het Maleisch vertalen. *Loeban djawi*, benzoë. *Anak djawi pëkan*, kinderen van Maleische vrouwen bij Bengaleezen of Klingaleezen. *Djawi* is een Arabisch bijvoeglijk-naamw. van *Djawa*, Java, inzonderheid als naam van Sumatra.

جاه djah, Perz. waardigheid grootheid.

جاهت djahat, slecht, kwaad: *orang djahat*, kwaad volk, enz. dieven en roovers, in tegenoverstelling van *orang baik*, eerlijke, fatsoenlijke lieden; *koeda djahat*, een paard met kuren; *tanah djahat*, onvruchtbaar land; *roepa djahat*, een leelijke gedaante; *dëngan djahat*, kwaadschiks. *Kadjahatan*, onheil: *do'a kadjahatan*, vloek.

جاهت djahit, het naaijen, hetzij van linnen met de naald, of van andere stoffen met pennen; *mëndjahit tindih kasih*, twee naden of zoomen plat op elkaar naaijen; *m. lilit oebi*, twee naden boven aan elkaar rondnaaijen; *m. sabërang soengei*, overshandsnaaijen; *m. bërkiya*, losjes stikken, rijgen met een stiksteek; *m. djëloedjoer*, rijgen met den gewonen rijgsteek.

جاهل djahil, Arab. dom, onwetend.

جاهلية djahilljah, Arab. onwetendheid; *zaman djahiljah*, de tijd der onwetendheid, d. i. de tijd vóór Mohammed.

جاهن djahan (ook **adjahan**), de naam van den *loengkang*-visch als hij groot geworden is.

جاي djaja, Skr. overwinning.

جاير djaïr, Arab. onbillijk, gewelddadig.

جايز djaïz, Arab. wettig, geoorloofd.

جايل djall, Jav.? nijd, wangunst.

جب djab, tot een geheel vereenigd, bijv. de rijsjes van een bezem; van één gevoelen.

جب djib, Eng. jib, kluisverzeil.

جبار djabar, Arab. machtig, alvermogend.

جبت djëbat, civet: *soetji djëbat djëka tijada banjak roema² moesang dalamnja*; *mëmakei djëbat karëna nädjis*. *Djëbat²an*, reukwerk, muskuszalf.

جبر djabar, الجبر algebra.

جبع djëbang, een soort van buffellederen schilden.

جبن djëbak, hët stokje in een kooi, waarop de vogel zit; vogelknip.

جبلة djiblah, Arab. natuurlijke aanleg, wezen.

جبة djoebah, Arab. tabbaard.

ججت djëdjak, tred, stap, trap; *mënoeroet djëdjak*, het spoor volgen; *mëngilang djëdjak*, het spoor uitwischen. *Bërdjëdjak*, grond onder de voeten hebben; *bërdiri djëdjak*, op den grond staan, recht op staan; *kakinja tijada bërdjëdjak*; *hari bërdjëdjak tanah*, de dag dat een kind voor het eerst op den grond staat; *bërdjalanlah sapërti tijada bërdjëdjak diboemi rasanja*, hij ging als of hij den grond niet aanraakte. *Mëndjëdjak*, trappen; vertrappen; *ramboetnja m. bahoe*, het haar raakte hare schouders; *mëndjëdjakkan kaki*, den voet neerzetten. Van hier *djërëdjak*.

ججغ djëdjang; *mëndjëdjang*, met moeite ergens doorheen dringen. In het Jav. beteekent *djëdzël* propvol.

جججج djëdjënanng, zie *djënanng*.

ججججج djëdjambang? staatsiebank voor bruid en bruidegom?

جحد djahad, Arab. ontkenning.

جحيم djahim, Arab. hel.

جديد djadid, Arab. nieuw, ongebruikt.

جر jar, zie *oedjar*.

جراتن djëradik, een soort van gebak, M.

جراثو djërangau, een soort van plantaardig geneesmiddel.

جرامه djëramah; *mëndjëramah*, pakken, beethouden, vasthouden, = *bërpëgang²an*. Gw. is *djamah*.

جرامي djërami, de inwendige draden der *ngangka*-vrucht; ruigte, struiken in de rivier of aan haar kanten.

جرات djërawat, uitslag, vurigheid in het aangezicht: *djërawat pënoeh dimoekanja*. Abd. Vrg. *sërijawan*.

جراوس djëraoes, vlug in het opstaan, groeten enz.; vlug van bewegingen, lenig van ligchaam.

جرب djarab, Arab. schurft.

جرت djërat, strik, werpstrik of net voor visschen en vogels: *mëmasang djërat*, *mënanhan*

djérat, strikken spannen of zetten; *djérat tèmpong*, een strik met een klapperdop om kippen mee te vangen.

جرت **djérit**; *mëndjérit*, schreeuwen, gillen van menschen en sommige dieren, zoo als van varkens en paarden, doch niet van ezels.

جرجر **djirdjir**, Arab. boonen.

جرجك **djèrdjak**, de stijlen van een huis. G.w. is *djèdjak*.

جرغ **djérang**; *mëndjérang*, te vuur zetten om te kookken.

جرغ **djéring**, een soort van boom met stinkende vruchten, die met sambal bij de rijst worden gegeten.

جرغ **djéroeng**, bukken, met het hoofd voor over gaan, L; *ikan djéroeng*, een soort van grooten haai.

جرشكغ **djérankang**, uitsteken, door het vel heen zichtbaar zijn, van beenderen.

جرق **djéroek**, citroen; *djéroek manis*, chinaasappel.

جركت **djërkit**, dwergachtig.

جرکه **djèrkah**, snaauw, graauw, bijv. van een tijger.

جرلي **djèrèlei**, beweging als die der golven; *tèdjèrlei*, waggelen, zwieren.

جرم **djèram**, I. (ook **djaram**) het neervallen van water; *mëndjèramkan*, betten, met water nat houden; *mëndjèrami*, ook fig. overstelpen, bijv. met spiesen. *Djèram*², platte oliekoekjes met gaatjes even als een roostertje, waardoor het water wegloupt.

II. een soort van boom met ligt hout.

جرمبیت **djèrimbat**; *tèrdjèrimbat*, tegen iets, bijv. een deur, kast, tafel, aanstooten of loopen.

جرمبغ **djèrimbing**, een soort van plant, *bidens* sp.

جرمقن **djèrampak**, een soort van vaartuig.

جرمل **djèremal**, een soort van vischfuij, *bèlat*, maar met netten in plaats van rottingen staketsels.

جرمن **djèrèman**, Eng. german: *nagèri djèrman*, Duitschland.

جرنغ **djèrenang**, drakenbloed, ook wel *kēmènjān merah* genoemd.

جڭنه **djèrènh**, helder, doorschijnend, van water, glas; zuiver, oprecht, van het hart.

جڭوڭ **djèroeboeng**, de strooijen tent op een boot.

جڭوڭ **djèroedjoe**, de gewone distel. In het huis, waar een kraamvrouw is, opgehangen, dient hij om de *pènnangal's* van haar verwijderd te houden, die er aan zouden blijven vastzitten.

جڭومت **djèroemat**, het stoppen met de naald.

جڭومس **djèroemoes**, voorover; *tèrdjèroemoes*, voorovergevallen. Vrg. *toemoes*.

جڭومن **djoeroeman**, een wildzwijnshol, C. *Pèndjoeroeman*, koppelaarster.

جڭره **djèrih**, komt voor verbonden met *lèlah*, zeer vermoeid.

جڭریت **djèriat**, het garnalen vangen met een soort van fijn rottingen vlechtwerk.

جڭریو **djèriau**, gespleten bamboes voor vloeren en beschotten. Zie *pèloepoeh*, dat op Riouw niet verstaan wordt. *Mëndjèriau*, de atap met rotting op het dak binden.

جڭزه **djoez**, Arab. gedeelte, inz. een van de 30 waarin de Koran verdeeld is.

جڭزه **djaza**, Arab. vergelding, belooning.

جڭزم **djazam**, Arab. afgedaan, eindbesluit; het teeken °.

جڭزیره **djazirah**, Arab. eiland.

جڭغت **djèngat** = *boeloe roema*, dons.

جڭسد **djasad**, Arab. ligchaam.

جڭسدي **djasadi**, Arab. ligchamelijk.

جڭسجم **djislīm**, Arab. ligchaam.

جڭج **djing** (ook **èdjing**): *main djing*, een soort van spel, waarbij een rij van *sintoek*-vruchten wordt opgezet, die met een bal (*kèdoel*) moeten worden omvergeworpen.

جڭج **djoeng** (ook **èdjoeng**), jonk, Chi-neesch vaartuig.

جڭجقن **djèngok**, het hoofd buigende ergens in of door zien. Vrg. *tengok*.

جڭك **djangka**, I. de ruimte tusschen de beenen van een passer; een afgemeten hoegrootheid of tijd; vastgestelde maat, prijs enz; passer; *koerang dari djangka*, beneden de maat; *oedjan tèbih dari*

djangkanja, meer regen dan gewoonlijk. Zie ook *djangkah*.

II. = *sangka*.

جڳت djangkit, I. het aanhangen, aan-
kleven, van reuk; besmettelijk zijn, van ziekten;
het afgeven, afdrukken, van inkt op papier; het
overslaan van den vlam op iets anders; ook:
djikalau kita naik kaätas sapohon manggis itoe,
bolih kita mëndjangkit² sakira² doewa tiga meil
djaeahnja, *dëmikiranlah rapat pohonnja*, HA.

II. Zie *djoengkat*.

جڳت djëngkit; *mëndjëngkit*, den staart
in de hoogte steken, zoo als de honden. Vrg.
djëngking.

جڳت djingkit; *djingkit²an* en ook *tër-*
djingkit², al hinkende; *bërsëdjingkit*, op de teenen,
voorzichtig loopen.

جڳت djoengkat, I. wippen, bijv. van
een ophaalbrug; *djoengkat-djangkit*, wippen op een
wip, zoo als de kinderen doen. Zie ook het Aanh.
op *djoengat*.

II. een hoornen kam.

جڳت djoengkit; *djoengkit²an*, hobbe-
lig, oneffen, opgewipt, van de vloer.

جڳر djëngkir? = *djoengoer*.

جڳرڳ djënkëring, het roodvonk.

جڳرڳ djangkrik, Jav. = *tjangkerik*.

جڳڳ djëngking, Jav. = *toengging*. Vrg.
djëngkit. *Kala-djëngking*, zie *kala* III.

جڳڳ djongkang, I. nederliggen, van
beesten: vrg. *djëngking*.

II. *djongkang-djangkit* = *djoengkat-djangkit*.

جڳڳ djoengkoeng, schuitje, bootje; ook
timah sadjoengkoeng, een schuitje tin.

جڳڳ djongkok; *doedoek bërdjongkok*,
hurken.

جڳڳ djëngkal, een span, de helft van
een *hasta*; *djëngkal kodok*, span tusschen duim
en wijsvinger (M.); *hoelat djëngkal*, een soort van
stinkend insect.

جڳڳ djëngkoel, een soort van boom,
die een onaangename reuk verspreidt.

جڳو djëngkau, het rijken naar iets waar
men niet bij kan: *awan didjëngkaunja dëngan*
tangan. Vrg. *tjapei*.

جڳوڳ djangkoetji, een soort van zang-
vogel.

جڳو djangkah, schrede, stap; zie *djangka*.

جڳو djangk, een soort van mand, die
op den rug gedragen wordt.

جڳو djangga, het verhemelte.

جڳو djingga, oranjekleurig; *djingga mës-*
ri, een soort van brij van rijstemeel en kokosmelk
in den wasem van kokend water gaar gestoomd en
met stroop gegeten.

جڳو djangoet, I. baard, sik; *djang-*
goet monjet, een fijne soort van agar-agar. Zie
ook het Aanhangsel.

II. aan den grond, niet drijvend.

III. grazen, van dieren.

جڳو djenger, Jav. hanekam, *djenger*
hajam; ook de bloem, die wij zoo noemen.

جڳو djinggang, dun van middel.

جڳو djanggal, gebrekkig, tegen den
regel, bijv. van schrift, versmaat; *mëndjanggal-*
kan agama, de godsdienst verbasteren.

جڳو djënggëla, eenzame zwerver, Skr.
djanggälä, woest, eenzaam, van waar het Eng.
jungle.

جڳو djanggi = *zenggi*.

جڳو djëpit = *sëpit*: *didjëpitnja dëngan*
sëpitnja, SR.

جڳو djëpoen, Japan; *boenga djëpoen*, de
oleander.

جڳو djika, indien; of (*lihatlah djika*, zie
of, enz.); wat aangaat; *djika bëlom*, *vëör dat*,
djika sëgëra, zoodra, *djika sëkalipoen*, indien
zelf, ofschoon, zoo al. Zie *djikalau*, *kala u*.

جڳو djikalau, is *djika* met het Arab. *lau*
verbonden, dat hetzelfde beteekent.

جڳو djel, Eng. jail, gevangenis.

جڳو djalla, Arab. groot, uitstekend zijn.

جڳو djëlata = *lata* I. K.

جڳو djëlatang, brandnetel, *daoen gatal*.

جڳو djëladri, Skr. *djälädhärä*, zee,
oceaan.

جڳو djëlapang, graanzolder, graanschuur.

جڳو djalal, Arab. grootheid, majesteit.

جڳو djilid, Arab. lederen band; boekdeel.

Zie ook *djilit*.

جلس djēlas, Arab. geëindigd, gearrangeerd, in orde gebracht, het Eng. settled: *berdjēlas kira*², een rekening afrekenen, *mëndjēlaskan salisah*, een geschil beëindigen.

جلمج djēlang, het wachten, verbeiden, zijn opwachting maken: *soerat ini mëndjēlang Toewankoe*, is gericht aan Uwe Hoogheid; *mëndjēlang sijang hari*, *mëndjēlang akan habis*; even voorafgaan: *mëndjēlang sahari boelan*, de dag vóór den eersten der maand. Het woord is op de Westkust van Sumatra voor *mēngalap* in gebruik.

جلمج djēlmg, ziende zijn, kunnen zien, niet blind zijn: *mana matanja jang dibotakan Allah itoe djēlinglah*; *mëndjēling dēngan ikoer matanja*, met den hoek van het oog aanzien, d. i. een schuinschen blik werpen, van ter zijde aanzien; *berdjalan mëndjēling*², naar alle kanten ziende voortgaan.

جلمج djēlak; *soedah djēlaklah ija*, *tijada bolih tērmakan lagi*; *djēlak soedah matakoe mēmandang*, Abd. vermoeid door inspanning?

جلمج djēlma, (Skr. *djanma*, geboorte, oorsprong); *mëndjēlma*, zich incarneeren in een ander. *Kadjelmaïn*, *pëndjēlmaïn*, gedaanteverwisseling, zielsverhuizing.

جلمج djalēmpah, door elkaar verstrooid liggen, bijv. gedooden op een slagveld.

جلمج djēloentoeng, een soort van hevigen graad van schurft. Vig. *djēloentoeng*.

جلمج djēlantik = *bēlatik*.

جلمج djēloetoeng, een soort van boom die timmerhout voor den huisbouw levert; *dj. karbau*, een andere soort, waarvan de bladeren als netels branden. Hetz. woord als *djēloentoeng*.

جلمج djēloek, I. beschadigd, grof, van verglaasd aardewerk en porselein.

II. laag en wijd, bijv. *tong djēloek*, een lage en wijdte ton, ronde bad- of waterkuip.

جلمج djaloedjoer, losjes rijgen, M.

جلمج djaloeroe, de veeren uittrekken, plukken, van vogels, M.

جلمج djēleh, den tong uitsteken, zooals de honden of als een patient.

جلمج djēloeh, een soort van boom, waarvan de hars tegen *poeroe* gebruikt wordt.

جلمج djēlei, I. (ook *handjēlei* en *kēdēlei*), een soort van gierst, waarvan de soort *djēlei batoe* geheeten de zoogenaamde Jobstranen levert.

II. Port. galei.

جلمج djēlis, (verbastering van het Arab. *madjli*?) lief.

جلمج djallil, Arab. groot, uitstekend.

جلمج djam, Perz. جام (glas, beker, spiegel) uurglas, klok; uur tijds: *sadjam lamanja*.

جلمج djoem, vooruit! voort! tegen het vee gebruikt, C.

جلمج djamad, Arab. droog, dorstig, van den grond.

جلمج djoemadi; *dj. elawal*, naam van de 5te, *dj. elakir*, naam van de 6te maand van het Arab. jaar.

جلمج djama'at, Arab. bijeenkomst, gezelschap.

جلمج djēmala = *koemala*; **djamal**, Arab. fraaiheid.

جلمج djēmawa, trotsch, verwaand, M.; verlangen, begeeren, C.

جلمج djēmba, een maat van 2 vademen?

جلمج djēmbatan, brug, bruggehoofd.

جلمج djēmbalang, een soort van spook.

جلمج djamboet = *ramboet*, doch alleen van dat der schaamdeelen gebruikt.

جلمج djambar, een soort van padi, L. of van rijstgerecht, M.

جلمج djēmbar, Jav.? = *lebar*, breed, ruim, uitgestrekt.

جلمج djēmbang; *djēmbangan*, Jav.? wijde kuip, badkuip, groote bloempot. Vrg. *djēmboeng* in het Aanhangsel.

جلمج djambak, loof, tros, rist, bijv. *barung bērdjambak*, en van de bloemen in het kapsel.

جلمج djamboel, kuif of haarvlokje op het kale hoofd; kuif, van vogels; vederbos; veger van vederen.

جلمج djoembil = *gēlambir*, doch onbekend op Riouw.

جلمج djambēlan = *djoewat*.

جلمج djamban, een plaats bij het water

bestemd voor badplaats of om zijn behoefte te doen of voor andere doeleinden.

جبرو djamboe, I. Skr. een welbekende vrucht, waarvan een schat van soorten, bijv. *djamboe ajar*, *dj. ajar mauwar*, rozeappel, *dj. erang*, groot en rood, *dj. bërtih*, zeer klein en fraai rood, *dj. sëmpal* (ook *dj. monjet*), kasjoeappel enz.

II. *djamboe*², kwast; kwispel; de draden in het hulsel van de djagoeng. *Mëndjamboe²kan*, met kwasten versieren; water uit de hand laten druppelen; morsen met water. Vrg. *djamboel*.

جبروا djamboewa, de pompelmoes.

جبريق djambijak, tweesnijdend, van een zwaard enz.

جبرجم djamdjam, Arab. meerv. van *جبرجمة* **djoemdjoemah**, schedel. Het komt dikwijls, al of niet verbonden met *doerdja*, voor in de betekenis van gelaat: *djamdjam mauwarlah ditjoetjoeri*, Bid. hij storte rozewater op haar gelaat, *djamdjam doerdja bërsëri²*, er lag een glans over hun gelaat. Ook: zweetdruppel? *djamdjam doerdja bërhamboeran*, K.T., *ajar jang këroeh di kata djamdjam*, Bid.

جبرد djamad, Arab. ijs.

جبر djëmoer, in de zonne hitte gestoofd, gedroogd; *bërdjëmoer diri*, *mëndjëmoer*, zich in de zon koesteren; *ikan tërdjëmoer*, in de zon gedroogde visch. *Mëndjëmoer*, ook iets nats in de zon droogen. Het Jav. *sëmoer*, ons smooien, stooien.

جبرمة djoem'at, Arab. *hari djoem'at*, Vrijdag; *sadjoem'at*, een week.

جبرثا djoempa, het zamentreffen, zamenkomen met: *përgi bërdjoempa dëngan anaknja*; *sama² bërdjoempa matanja*, hun beider oogen ontmoetten elkaar.

جبرثان djëmpana, Skr? draagstoel, palanquin. Vrg. *sëpana*.

جبرثت djampoet: *sadjampoet*, een hoeveelheid, zooveel als men met de toppen van de vijf vingers vatten kan.

جبرثت djëmpoet, het plechtig halen, inhalen of afhalen of aannemen; het uitnoodigen, inviteeren. *Djëmpoetan*, invitatie; *orang djëmpoetan*, geinviteerde. Vrg. *ambil*.

جبرثق djompok, een soort van groote uil.

جبرثل djampal, een halve reaal, een oude gulden zilver van 120 duiten.

جبرثل djoempoel, een soort van rivier-visch.

جبرثو djëmpoe², zie *andjoeng*.

جبرثي djampi, geneesmiddel, inz. water, waarover heilige spreuken zijn gelezen.

جبرثة djoemlah, Arab. de som, *mëndjoemlahkan*, optellen.

جبرو djëmoe, oververzadigd, afkeerig.

جبرمة djëmah, hierna: *tjada djëmah*, nimmer.

جبريل djamil, Arab. fraai, schoon.

جبرجن djin, I. Arab. geest, goede zoowel als booze.

II. Eng. gin, jenever.

جبرجن djoen, (Jav. een groote ronde aarden pot met een kleinen naauwen hals, daar men water meê haalt); *pëndjoenan*, pottebakker, voor *orang pëndjoenan*.

جبرجناب djanab, Arab. vorstelijke majesteit: vrg. *djarib*.

جبرجنازة djinazah, Arab. lijkstaatsie, lijkbaar; vorstelijk lijk.

جبرجناك djënaka, grap, guitenstreek: *itolah tëman baginda bërmaïn bërgoerau djënaka*, SM.; *hé pëntjoeri, disini poen ëngkan hëndak mënoendjoekkan djënakamoe*, EH.

جبرجنان djinan, Arab. paradijs.

جبرجناروي djënavi, een soort van langen degen.

جبرجنتت djëntit, een knip met den vinger; *mëndjëntit*, met den wijsvinger over den duim knippen. Vrg. *djëntik*.

جبرجنتر djantoer, Jav.? goochelkunsten.

جبرجنترا djëntëra (Skr. *tjättra* spinnewiel, *jantra*, machine), rad, wiel; spinnewiel; *pësawat bërdjëntëra*, een machine met raderwerk.

جبرجنتنج djantoeng, het hart: *djantoeng karbau, rasa djantoeng bagei dibakar*; de in een scheede besloten bloemknop van de pisang (= *majang*); *djantoeng bëtis*, de kuit van het been.

جبرجنتنق djëntik, een greep met de vingers (vrg. *djampoet*) of met den duim en den

voorsten vinger; ook een knip met den vinger? vrg. *djëntit*.

جنتن djantan, mannetje, gew. van dieren, doch ook wel eens van menschen en van zaken (zie bijv. *kasau*), en ook om wat groots, tegenover *bëtina* (sig. vrouwelijk) als wat kleins, uit te drukken: zie bijv. op *tjindei*.

جنتن djintan, Jav. komijn, waarvan twee soorten, *dj. poetik* en *dj. hitam*.

جنتی djanti, een soort van eetbare vrucht.
جنتی djoentei, los neerhangend, zoo als bloemen aan hun stengels, de vleugels, de beenen bij het zitten (*doeloek bërđoentei*, hetgeen voor oneerbiedig gehouden wordt), het kleed, een zijdgeweef.

جنگ djandjang, donkere kleur aan een paard, C.

جنگ djindjang, uitgerekt, van den hals: *boeroeng djindjang*, een soort van kraanvogel; *bërđalan mëndjindjang*, met uitgerekten hals en op de teenen loopen. Vrg. *djindjing*.

جنگ djindjing; *mëndjindjing*, met één hand iets boven het hoofd opheffen; iets kleins in de hand houden.

جنگ djoendjoeng, I.; *mëndjoendjoeng*, iets op zijn hoofd zetten, boven zijn hoofd houden, als bewijs van onderdanigheid: *didjoendjoengnja kakinja kaitas kapalanja*; *mëndjoendjoeng titah*, de bevelen van een meerdere nederig aannemen, er aan gehoorzamen; *mëndjoendjoeng doeli*, den vorst onderdanigheid betoonen, zoo als bij het heengaan; een nieuwen vorst huldigen. *Djoendjoengan*, de persoon wien men eer bewijst; naam waarmede de onderdaan zijn vorst, de vrouw haar man, aanspreekt.

II. tot zijn vollen wasdom gekomen, van peperranken, I. (die tot den kruin der boomen, waar zij tegen op groeijen, gekomen, die als 't ware op het hoofd dragen? vrg. I).

جندجی djandjan: *ikan djandjan*, een soort van visch, ook *poesta* (?) geheeten, L.

جنگ djëndjenang, een adjudant van een panglima of van een gezant. Gewoonlijk zijn er twee, *dj. kanan* en *dj. kiri*.

جنگی djandji, overeenkomst, verbintenis,

afpraak, belofte; termijn; uitstel: *mënjampeikan djandji*, zijn verbintenis nakomen; *minta djandji tiga boelan*, een uitstel van drie maanden verzoeken, *mëngobah djandjinja*, zijn belofte breken: *dëngan djandji mana ëngkau minta ampon*, op welke voorwaarde vraagt gij vergiffenis? *kalau ada djandji kita hëndak bërtemoe dibëlakang*, indien het ons lot is om elkaar later weer te zien; *djandji* beteekent ook de door het noodlot bepaalde termijn van iemands leven, zijn einde. *Soerat përdjandjian*, een schriftelijke overeenkomst; *mëmasoekkan përdjandjian*, een overeenkomst aangaan. *Sapërdjandjian*, deelgenootschap, van *sapërdjandji*, deelgenoot in een overeenkomst.

جند djanda = *randa*: *nasi djanda* = *nasi tim*.

جندرال djëndral, generaal.

جندیل djandela, zie *djanela*.

جنس djinis, Arab. soort: *sadjinis*, van een en dezelfde soort.

جنگ djëngang, stijl, paal; *toetoe djëngang*, vierkante of platte balk, waarop het onderende van een dak rust.

جنون djënoen, het Arab. *madjnoen*, ge-inspireerd, in geestvervoering; al zijn gedachten op een punt gevestigd houden.

جنته djannah, Arab. paradijs.

جنىل djanela, Port. *janella*, venster; vak of hokje in een kist of koffer.

جوا djoewa = *djoega*.

جوارا djoewara, bedreven in het laten vechten van hanen; de scheidsrechters daarbij.

جواب djawab, Arab. antwoord: *mëmbri djawab*, ook iemand te woord staan, tegenstand bieden.

جواده djoewadah, Perz. *zawad*, provisie, levensmiddelen; een soort van dikke pap van rijstemeel gekookt met kokosmelk en suiker.

جواهر djawahir, Arab. meerv. van *جوهر*.

جوبغ djoeboeng, bedekking, scherm; gewelfd bamboezen dak van een vaartuig.

جوبن djoebin, Jav. *batoe djoebin*, vloer-tegel. Zie *oebin* en *roebin*.

جوت djoewat, een soort van boom met blaauwe en wrange vruchten, ook *djambëlan* geheeten.

جوت djoeta, (Skr. *đjæta*, tien duizend) millioen.

جوج djoedja = *doega*.

جوجج djoedjoeng = *djoendjoeng*.

جوجر djoedjoer, bruidsprijs, bruidschat, die aan de ouders der bruid betaald wordt.

جوجل djoedjoel, palen om een rivier af te sluiten, C.

جوجه djoedjoeh, het neerstroomen, bijv. van den regen; *mëndjoeedjoeh*, uitgieten.

جوجي djoedji, een soort van groene duif met twee halve maantjes op de borst.

جودو djodo, paar, koppel; wedergade, wederhelft; *tijada djoedonja*, zonder weerga.

جودي djoedi, een hazardspel dat met Chineesche kaarten gespeeld wordt; *mëmpërdjoedikan*, verspelen, verdobbelen.

جور djoewar, een soort van ijzerhoutboom, die men ook voor schaduw in tuinen heeft.

جوران djoeragan, de supercargo op een handelschip, de reeder. Zie *nakoda*.

جورس djoeroes, I.; *sadjeroes*, in een korten tijd, na een poosje.

II. *mëndjoeoeskan*, uitgieten, bijv. water op iemands hoofd, HT.

جورغ djoerang, engte, naauwe doorgang, holle weg, ravijn in het gebergte, steeg in een stad. Vrg. het Aanb. op *djoengat*.

جورغ djoerong, langwerpig ovaal, van schotels; betelschaal van dien vorm, gewoonlijk van metaal.

جورن djoeran, een buigzame staak, zoo als de steel van een vischnet, een hengelroede enz.

جورو djoeroe, I. meester in eenig vak, kennis daarvan hebbende (vrg. *toekang*): *djoeroe toelis*, schrijver, *djoeroe bëhasa*, tolk; *djoeroe moedi*, eig. de stuurman (voor *djoeroe këmoedi*, vrg. *malim*, معلم), de eerste persoon aan boord na den *nakoda* en te vergelijken met den *bandahara* in een staat; *djoeroe batoe*, eig. de man die op een schip op het anker of op de klippen heeft te letten, de eerste na den *djoeroemoedi* en te vergelijken met den *tëmënggoeng*.

I.

II. gew. *pëndjoeroe*, hoek; uiteinde: *ëmpat pëndjoeroe alam*, de vier hoeken der wereld; *saorang soewatoe pëndjoeroe*, ieder aan een eind (van een stok).

جوري djoerel, lijn, streep; verdeelen.

جوشج djoewang, I.; *bërdjoewang*, tegen elkaar opstaande vechten, van groote dieren: *jang bërgadjah bërdjoewangkan gadjahnja*, die op olifanten zaten lieten hun olifanten met die van den vijand vechten.

II.; *daoen djoewang*², een soort van lange roode bladeren waarop in cijfers bezwingingen worden geschreven en die dan buiten de deur worden gehangen om ongelukken af te weren.

جوشر djoengoer, vooruitstekend (vrg. *andjoer*); snuit van een varken, zaag van den zaagvisch, sneb van een schip.

جوشس djongos (Holl. jongens), jongen, bediende.

جوشغ djoengang, naar voren staan der tanden: *orang itoe djoengang giginja*, Abd.

جوشل djoepoel, zie *tjoepoel*.

جوشر² djoewak², mindere bedienden: *djoewak*² *përahoe*, scheepsvolk.

جوشك djoekoet: *ikan djoekoet*, allerlei vischspijzen of visch voor spijzen.

جوشكج djoekoeng, Jav. = *djoengkoeng*.

جوشكج djoega (ook *djoewa*), in een bevestigenden zin: ook; zelfs; wel, ook tot bevestiging in antwoorden; juist (het Hoogd. eben); *itoe djoega*, dezelfde; *sama djoega*, geheel dezelfde. In tegenstellingen: ook zoo, toch, evenwel; ook maar, slechts.

جوشكج djoget, Jav. het dansen, tandakken; een dansmeid.

جوشكج djogar, spel op het verkeerbord.

جوشكج djogan, beter *tjogan*, w. m. z.

جوشكجي djoegi, I. Skr. *jogi*, een jogi, een soort van Hindoeschen bedelmonnik.

II. de een voor den ander heen schieten om de eerste te zijn, L. (waarschijnlijk = I., om reden van de toeren van behendigheid, die die lieden vertoonen).

جوشكج djoewal, het verkoopen: *mëndjoewal*

nama, op eens anders naam, doch zonder zijn voorkennis en tegen zijn wil, iets doen of bevelen of vertellen; *m. titah*, op ongeoorloofde wijs van 's vorsten zegel of naam gebruik maken.

۲ **djolat**, een onberekenbare tijd; wat met handen en voeten niet te bereiken is.

djoeloer; *mëndjoeloer*, golvend voort-schietend, zoo als slangen; *mëndjoeloerkan lidah, ekor*, den tong, de staart uitsteken, Vrg. *soeloer*.

djoelang, I. het zich verheffen, golvend in de hoogte schieten, van vlammen.

II.; *bërdjoelang*, schrijlings op den nek of op een der schouders van een ander zitten; *mëndjoelang*, een kind zoo dragen; *didjoelang ombak*, door de golven gedragen. *Radja di djolang*, Bid. ong. = *djoendjoengan*.

djoeling, scheel zien, van de oogen: *matanja sabèlah kiri ada djoeling² ajar*, aan zijn linker oog had hij (Raffles) een...? HA.

djoeloeng, I. golvend recht vooruit-schieten, voornamelijk in het water. *Ikan djoeloeng²*, een bruinvisch; *përahoe djoeloeng*, een soort van kleine scheepjes met twee masten.

II = *soeloeng*.

djoelak = *toelak*.

djoelik; *mëndjoelik*, in een blad wikkelen, bijv. bloemen, opdat zij door het dragen niet lijden.

djoeloek, I.; *mëndjoeloek*, iets ergens in steken, bijv. met een stok naar vruchten aan een boom steken, om die te doen vallen, den vinger in de keel steken om te braken, en van daar: purgeeren: *përoet sakit, tijada didjoeloek, tijada akan njaman*.

II. Jav. *mëndjoeloek*, om hoog gaan; zich tot een meerdere wenden.

djoewoem, stil, van het weer.

djoewah, (Jav. *djoeweh*, praatziek?) trotsch, aanmatigend, C. snoeper, dartel, L.

djauhar, Arab. juweel.

djauhari, Arab. juwelier; bedreven.

djohan, held. Het is een verbastering van *djihan*, w. m. z.

djoewita, (Skr. *doehitā* = *poetri*) vrouw van aanzien; uitgelezen; *tali djoewita*, een zijden snoer, die om het midden gewonden wordt met van voren een metalen plaat er aan: *emas djoewita, ra'na djoewita*, benamingen van genegenheid; ook alleen *djoewita*, gij.

djih, een houten staafe van de grootte van een wandelstok, dat bij een Maleisch spel in gebruik is.

djihad, Arab. inspanning, geweld.

djahalat, Arab. onwetendheid.

djihan, Perz. wereld; *djihan pahalaawan*, een Perzische titel overeenkomende met generalissimus, maarschalk. In het Mal. zegt men ook *djohan* en gebruikt het in dezelfde beteekenis als *pahalaawan*.

djahal, Arab. onwetendheid.

djehennam, Arab. de hel.

djihat, Arab. zijde, kant; aanzien, uiterlijk voorkomen.

djahoedi, Arab. joodsch.

djahiz, Arab. snel, vlug.

djedjer, = *djadjar*.

djidar, lijn, regel.

djiran, Arab. meerv. van *جار*, geburen.

djerat, tombe, graf.

djiring? = *djèling*.

djirik, een soort van plant, welks bladeren dienen om uitslag te genezen.

djirei, een ondeelbaar klein iets, een klein weinig.

djila; *bërdjila²* = *mëlajang²*. *Djila²*, het hartvlies.

djilat; *mëndjilat*, likken met den tong om te drinken, een wond belikken, om zich heen grijpen, van de vlammen.

djilit, het Arab. *جلد*, w. m. z. *Mëndjilit* en *mëndjilitkan*, inbinden.

djimat, I. Arab. *'azimat*, amulet, talisman.

II. = *هبة*.

djinak, onbevreesd, gemeenzaam, familiaar; tam, mak; bedaard, langzaam: *binatang jang djinak*, huisdieren, tegenover *binatang*

jang lijar; *pěrompak itoe sapěrti anak ajam djinaknja*, die zeeroovers waren zoo familiaar als de kippen; *pěloeroe itoe poen datang djinak² kapada alamat itoe*, Abd. die kogel kwam bedoord bij de schijf; *kadoewa prahoe atao koeda itoe djinalah*, Abd. die beide schepen of paarden bleven bij elkaar, *Běrdjinal²an*, familiaar zijn, zich familiaar maken met.

جیوا djíwa, Skr. ziel; leven; *djíwa hamba* mijn ziel! als uitdrukking van genegenheid, doch ook wel eens = *hamba*, vrg. *nafsoe* II.

ح

چابت tjaboet, uit iets waar het in vast zat, uit zijn: *pědang běrtjaboet* of ook *pědang těrtjaboet dari pada saroengnja*, een ontbloot zwaard; *bahoe těrtjaboet*, een ontwrichte schouder. *Měntjaboet pohon*, een boom uitroeijen, *m. roemah*, een huis omverhalen, *m. boeloe idoeng*, *m. gigi*, de neushaartjes, een tand uittrekken, *m. tjintjin dari djarinja*, *rantei dari lehernja*, een ring van de vingers, een keten van de hals trekken. *Main tjaboet*, vingt-et-un spelen.

چابر tjabar, I. bang om iets te doen: *djanganlah tjabar hatimoe*, laat den moed niet zakken!

II. een soort van hark.

چابیر tjabir, gescheurd: *tjobar-tjabir*, overal gescheurd.

چابغ tjabang, gevorkte tak (vrg. *dahan*); *pohon rampak tjabangnja*, een boom met uitgestrekte takken; allerlei voorwerpen van zulk een vorm: gaffel, neusknijper voor buffels, vleugelgebouw van een *astakona* enz.; *soengi běrtjabang*, een rivier met zijtakken; *ingatan běrtjabang*, getakte, d. w. z. verdeelde gedachten; *hati, lidah běrtjabang*, dubbelhartig, dubbel tongig. *Měntjabangkan*, enten.

چابک tjabak, de geitenmelker, een soort van nachtvoegel.

چابک tjabik, gescheurd. Vrg. *tjabir*.

چابن tjaboek, I. = *pěkoeng*.

II. Pers. *tjamboek*, zweep: *ditjaboek dęngan koesa* van een olifant, SM. Zie ook *tjěboek* en het Aanh. op *tjamboek*.

چابل tjaboel, I. dwerg: *sapěrti si-tjaboel hěndak měntjapei boelan*.

II. losbandig: *maka tjaboellah nagěri Malaka pada masa itoe*, SM. het ging destijds losbandig te Malakka toe; *běrhoewat tjaboel*, gew. = *b. zinah*, doch ook stelen, verleiden tot kwaad enz.

چاپی tjabe, Jav. = *lada tjina*, lange Spaansche peper.

چابر tjatoer (Skr. *tjatoerangga*), schaakspel; *main tjatoer*, schaken; *papan tjatoer*, schaakbord; *boewah tjatoer*, schaakstukken; *soelam běrtjatoer*, met ruiten borduren.

چاتق tjatoek, iets om meê te tikken, kloppen: *měntjatoek*, tikken, kloppen; pikken zoo als de vogels (vrg. *patoek*). *Pěntjatoek*, kolfstok; mijnwerkershouweel.

چاتو tjatoe, greep met de holle hand; maat van rijst die met een kleine kokosdop afgemeten wordt, rantsoen bij kleine maat afgemeten; verminderd rantsoen; schulden bij kleine beetjes afbetaald.

چاچت tjatjat; *měntjatjat*, iets verwijten.

چاچر tjatjar, pokken: *tjatjar bėsar*, echte pokken, *tjatjar ajar*, waterpokken.

چاچغ tjatjing, worm; *tjatjing kěroewit*, aarsmaaijen; *tj. soesoe*, lintworm; *tj. minjak*, kaasmaaijen.

چاچک tjatjak, recht op ergens in gestoken, zoo als een mast; palisade-paal. Vrg. *tjatjah*, *djědjak* en *tjěřtjak*.

چاچچ tjatjah, I. steek, prik: *koelit toeboehnja ditjatahnja*, zij tatoeëerden zijn huid; *měntjatjah tanah*, den grond doorbooren; *měntjatjah ajam dęngan pęnjoetjoek*, een kip doorsteken met een lardeerpriem, lardeeren (= *tjatjak?* of zijn de klinkers anders?)

II. Jav.? stukje: *dibrinja makan tjatjah oebi*, HT. *Měntjatjah*, in kleine stukjes snijden.

چادی tjadi, de uitleggers van een schip.

چار **tjara**, (Skr. = *lakoe*) wijze, gewoonte: *tjara mēlajoe*, op zijn Maleisch.

چارت **tjarit**? = *djērit*.

چارت **tjaroet**, I. sikkkel, grassnijmes.

II. vuile, gemeene praat; vrg. *tjalak*.

چارغ **tjarang**, loten, takken; de stengels van klimplanten, zoo als peper en sirih.

چارف **tjarap**², verkeerd, niet op zijn plaats; *tjarap*², wenken L.

چارق **tjarik**, scheur; afgescheurd stuk; *satjarik kērtas*, een stukje papier, een briefje; *sēpah tjarik*, sirihspeksel dat zich op den grond verdeeld heeft. *Tjorak-tjarik*, in alle richtingen gescheurd.

چارق **tjaroek**, I. *mēntjaroek*, de bast van een boom afhalen, een boom schillen.

II. *mēntjaroek*, slokken, zwelgen.

چاري **tjari** = *tjahari*, w. m. z.

چاشس **tjangis**, een soort van boom, C.

چاڤ **tjapa**, een soort van medicinale plant, *conyza balsamifera*. M. Voorts *orang bērmāin tjapa koeris*, Abd. een soort van spel, waarbij een streep voor meet geldt: zie het Aanhangsel op *tjapa* II.

چاقغ **tjaping**, bedeksel, tw. een metalen plaatje dat jonge meisjes dragen om de naaktheid te bedekken; *tjaping tēlinga*, oorlel (C.).

چاقغ **tjapoeng**, een glazemaker, juffertje.

چاقق **tjapak**, het gering achten, ergens niet om geven; (ook ouders in den zesden graad? K.)

چاقق **tjapik**, verlamd aan de handen.

چاقق **tjapoek**, lidteekens van pokken en dergelijke.

چاڤي **tjapel**; *mēntjapei* of *mēnjapei*, naar iets reiken, grijpen; *sapēnjapei*, zoo ver men reiken kan.

چاکت **tjakat** = *tjakap*; *tjakatan*, behendig, K.

چاکر **tjakar**, klaauw enz. van vogels; *tjakar bebek*, een soort van plant, *cotyledon laciniata*, *tjakar hajam* ook hanepooten van letters.

چاکغ **tjakang**, strak, gespannen, C.

چاکف **tjakap**, snoevend en met allerlei krijgsgebaar zijn strijd lust te kennen geven;

(= *aroek*²); met groote woorden aannemen iets te doen; snoeven (*tjakap angin*, wind, bluf); aannemen, zich bereid verklaren, *bērtjakap mēnjang-goep*; zeggen; spreken, praten, (*bērtjakap koewat*, hard op praten); *apakah jang ditjakapkannja itoe*, waarover spreken zij daar; *tjakap*² *mēlajoe*, Maleische zamenspraken.

چاکي **tjakel**, de schuld aan een ander geven. *Tjakei*², den schijn aannemen, doen als of bijv. als of men leest, *tjakei*² *mēmbatja*, L.

چاک **tjaga**, een soort van boom.

چاکق **tjagak**, I. steun, schraag, bok, bijv. voor de mast; opgesteld, bijv. van geschut.

II. vlug in zijne bewegingen en in zijn spreken = *tjēregas* en *gantjang*.

چاکر **tjagar**, onderpaud: *tjagaran*, middel om in zijn behoeften te voorzien, L.

چاکو **tjagoe**, een soort van melaatschheid.

چالیت **tjalit**; *mēntjalit*, zijn vuile vingers ergens aan afstrijken. Zie ook *palit*.

چالنت **tjalak**, voortdurend in beweging zijn van den mond; veel praats hebben: *moeloetnja tjalak sadja*, *sakali*² *tjada mati*.

چامر **tjamar**, een meeuw.

چامرن **tjamin**², den mond aldoor open en dicht doen, zoo als bijv. de visschen: *ikan tjamin*², een soort van vergiftigen zeevisch, die zich opblaast als hij gevangen wordt.

چامو **tjamau**, een soort van boom met bladeren, die tegen smetting en rooden hond gebruikt worden.

چان **tjana**, een soort van bloem, *caesalpinia pulcherrima*.

چانر **tjanar**, een soort van boom met goed hout, onderscheiden in *tjanar babi* en *tj. bokor*.

چانغ **tjanang**, een omroepersbekken: *mēntjanangkan*, iets met de *tjanang* bekend maken, omklinken; — het houtje boven aan een weefgetouw, dat de stokken waarover de draden gaan of waaraan zij bevestigd zijn, doet spelen.

چانو **tjanoe**, een blikken koker.

چاني **tjanei**, molensteen; slijpsteen.

چاوت **tjawat**, (ook *saloewar tjawat*) een kort broekje, een lap die om het midden geslagen

en tusschen de beenen doorgehaald van achteren weër vast gemaakt wordt: *mëntjawatkan ikoer*, den staart tusschen de pooten steken.

چاوس **tjawoes**, gebogen, gebukt van houding.

چاوغ **tjawang** = *tjabang*.

چارون **tjawak** = *sëkoewi?* of een soort van peulvruchten?

چارون **tjawan**, kommetje.

چاهر **tjahar**, loslijvig; *mëntjahar*, purgeeren. Vrg. het volgende woord.

چاپر **tजार**, dun, van pap, slap, van koffij en thee; verbreed van een naam (*namanja soedah tjajar*; *soekat koetjajarkan namanja, bëharoelah poewas hatikoe* Abd.), van een werk: *pëkërdjaän itoe soedah tjajar koeliling nagëri*, Abd.

چايغ **tjaing**; *mëntjaing?*, in zeer kleine stukjes snijden. Zie ook het Aanh. op *tjaeng*.

چيدق **tjoebedak** = *tjempëdak*.

چيدر **tjêboer**, het ploffen van iets zwaars in het water; in het water vallen; *mëntjêboer?*, in het water plassen, van badenden; *mëntjêboerkan sajap*, de vleugels in het water laten hangen.

چيس **tjêbis**, een afgescheurd stukje; *mëntjêbiskan*, iets afscheuren, bij kleine stukjes of reepjes afnemen.

چبق **tjêbak**; *mëntjêbak*, graven, delven, loopgraven maken, mijnen aanleggen. *Tjêbakan*, het gedolvene, het erts.

چت **tjat**, **tjet**, en soms ook **tjetto**, Chin. olieverf; *mëngëtjatkan*, verven.

چت **tjita**, I. (of ook wel **tjit**; zie ook het Aanhangsel) sits, gebloemd katoen.

II. (Skr. *tjitta*, geest, ziel) gedachten; *ërtjita*, komen te denken aan, in de gedachten krijgen; *soekatjita*, aangename gedachten, vreugde; *doekatjita*, droefheid. Vrg. ook *tjinta*.

III. beter چيت = *tjinta*.

IV. zie چتراس.

چترا **tjëtëra**, een vorstelijk zonnescherm, Skr. *tjhätträ*.

چتراس **tjitarasa**, (verbasterd uit Skr. *tjitarasa*) smaak; lekkere smaak, ook wel in twee woorden *tjita rasa* geschreven, zoodat dan *tjita* als van gelijke beteekenis met het Arab.

ledzah, dat doorgaans met *tjitarasa* verbonden is, wordt opgevat.

چتري **tjëtërija** (Skr. *kšatrija*), van de kaste der krijgs- of edellieden, edelman. Ook *kësëtrija*.

چتي **tjati**, een soort van houwer, L.

چتي **tjëti**, de niet Mohammedaansche inboorlingen van de kust van Indië, die als geslepen kooplieden bekend staan: van daar een scheldnaam voor een schrapper.

چتق **tjëtik?** = *këtjik*, *këtjil*.

چچف **tjëtjap**, Jav.? uit een tuit opzuigen, een weinig van iets drinken of proeven; vrg. *këtjap*.

چچق **tjëtjak**, de huishagedis, *hemidactylus fraenatus*; *tjëtjak terbang* en *tj. koebin*, de vliegende hagedis, *draco volans*.

چچنتغ **tjëtjëntoeng**, Jav.? de kleine krulletjes aan de slapen van het hoofd.

چچورغ **tjëtjorong**, een draaibas, L.

چچه **tjëtjah**, het indooopen, bijv. van spijzen in de saus.

چچيبغ **tjëtjibang**, een soort van duizendpoot, die niet bijt en glinsterend zwart is. I.

چدرا **tjêdëra**, (Skr. *tjhidra*, holligheid, opening; fout; zwakke zijde) verkeerde wijs van doen; verkeerdheid, trouwloosheid van handel; valsheid; *kita lihat sangat tjêdëranja mëlompät bërmain këris itoe* (van iemand die in langen tijd geen kris gehantterd had); *mëndatangkan tjêdëra bagei dirinja, istimewa namanja*, den blaam van *tjêdëra* over zich zelf en inzonderheid over zijn naam brengen, HA.

چدق **tjêdok**, ingezonken van het aangezicht of de oogen: *moekanja tjêdok tangannja tjëngkoek*, Abd. Zie ook het Aanhangsel.

چر **tjir?**, bel, schel.

چر **tjor**, vals spelen (vrg. *tjoerang*); dat waardoor men een diefstal ontdekt, bijv. iets dat daartoe aan den dief te eten gegeven wordt, L.

چراچف **tjêratjap**, een soort van castagnetten of van stel van bekkens.

چراچق **tjêratjak**, beter *tjêrëtjak*, w. m. z. K.

چرامه **tjêramah**, praatziek; babbelzucht.

چران **tjêrana**, schotel of bak op een voet

(Skr. *tjărănā*) voor alle siri-h-benoodigdheden; drankzette of a zijnstelletje op pootjes. *Tjărăna bidoek*, betelschaal in den vorm van een *bidoek*.

چراوت **tjĕrawat**, (Skr. *tjakrawat*) vuurpijl.

چرت **tjĕrat**, een kraan of pijp; *mĕntjĕrat*, aftappen.

چرترا **tjĕritĕra**, Skr. *tjāritrā*, geschiedenis, verhaal.

چرج **tjĕrtja**, verwijt; *mĕntjĕrtja*, verwijten, laken, aanmerkingen op iets maken: *dimaki dan ditjĕrtja radja akan marika itoe; indah ta'dapat hĕndak ditjĕrtja*.

چرچق **tjĕrĕtjak** (ook *tjĕratjak*), pokdalig. Zie *tjatjah*.

چردس **tjĕrdas**, een beetje slim, tusschen *tjĕrdik* en *bodo* in.

چردق **tjĕrdik**, bij de hand, slim, geslepen: *mata tjĕrdik*, een verstandig uitzicht, *kata tjĕrdik*, een snedig gezegde.

چرشنکه **tjĕranggah**, getakt, van hoorns.

چرپلی **tjĕrpĕlei** (Skr. *sarpāri*, slangen-vijand), een soort van wezel, de *moengoes*, *herpestes javanicus*.

چرپو **tjĕrĕpoe** en **tjĕripoe**, Tam. *seroep-poe*, lederen sandalen, muilen.

چرق **tjĕroek**, zijholte, naar binnen inlopend gat; *maka dikorihnja poela tanah jang disubĕlah lobang itoe mĕntjĕroek ada kira² sadĕpa djaoehnja*, toen groeven zij weder den grond aan den eenen kant van het gat ongeveer een vadem diep naar binnen uit; *jang ada ditjĕroek tĕmpat mandĭ itoe*, dat zich in een holte op zij van de badplaats bevond.

چرگس **tjĕrĕgas**, vlug van bewegingen; weer vlug zijn, na een ziekte.

چرلغ **tjĕrlang**; *tjĕmĕrlang*, schitteren, zoo als juweelen.

چرلغ **tjĕrling?** van ter zijde aanzien, L. Vrg. *djĕling*, *djoeling*.

چرمت **tjĕrĕmat**, met takt, zoo als het behoort, iets doen of vasthouden.

چرمن **tjĕrmin**, spiegel; *tjĕrmin bĕsar satinggi bĕrdiri*, zoo groot dat men er zich ten voeten uit in spiegelen kan; *tjĕrmin bantal*, spie-

geltjes ter versiering in den rand van kussens; *tjĕrmin mata*, de pupil van het oog; *tjĕrmin batoe*, schilfertalk. *Bĕtjĕrmin*, zich spiegelen, in den spiegel kijken.

چرمی **tjĕrmi**, zie *kĕrmi*.

چرمی **tjĕrmei**, Jav.? zekere zure vrucht, *cicca nodiflora*.

چرن **tjĕrna** (Skr. *tjoerna*, poeder, gruis); *mĕntjĕrna*, invreten, bijv. van kanker, verteren.

چرنچغ **tjĕrantjang**; *bĕrtjĕrantjangan*, hier en daar in den grond geplaatst met de punten naar boven.

چروبده **tjĕroboh**, vuil, gemeen, van spijzen en woorden.

چروتو **tjĕroctoe**, (Jav. *sĕroctoe*) sigaar; *minoem tjĕroctoe*, sigaren rooken.

چروچق **tjĕroetjoek**, zie *tjoetjoek*.

چروچه **tjĕroetjoeh?** een soort van schepen, SM.

چروئغ **tjĕroeling**, een soort van water-vogel, C.

چروی **tjĕroewi**, dun gezaaid, M.

چره **tjĕrah**, opening; helder, doorschijnend, van glas, de oogen enz.; *tjahajanja matahari sampei kadalam kavĕna dari sabĕlah goeha itoe ada tjĕrah² dan bĕrtlobang; tropong itoe koerang tjĕrah; mata tjĕrah*.

چره **tjĕroeh**, schoon gemaakt, van rijst; rijst die goed wit is.

چری **tjĕrei**, uit elkander, van elkander gescheiden: *tjĕrei-bĕrei*, overal verspreid.

چری **tjĕri**, een soort van vrucht, C.

چری **tjĕrija**, I. schoon gemaakt, gezuiverd; zuiver van schuld.

II. het Skr. *tjarya* = *adat*, de naam van zeker Indisch staatsstuk, waarvan in de SM. gesproken wordt.

چریاوان **tjĕrijawan** = *sĕrijawan*.

چریت **tjarita**, Jav. voor *tjĕritĕra*; ook naam van een beste soort van krissen.

چریپو **tjĕripoe**, zie *tjĕrĕpoe*.

چریگ **tjoeriga** (Skr. *tjoerikā*, mes), dolk, kris.

چریوت **tjĕrewet**, Jav.? veel praat hebben.

چس **tjls**, foei! sterker dan *tjih*.

چڱڻ **tjəngang**, verbaasd staan te kijken, stil en stom staan van verbazing, *bərdiri tər-tjəngang*²; verbluft zijn en niet weten wat te doen of waarheen: *tərtjəngang kasani kamari*.

چڱکادو **tjengkadoe**, zie *bəlalang*.

چڱکارن **tjəngkarok**, een soort van versnapering, bereid uit gekookte rijst, die eerst in de zon gedroogd en dan in een pan geroosterd met geraspte kokosnoot en suiker gegeten wordt.

چڱکیر **tjangkir**, een kopje met een oor er aan.

چڱکیر **tjəngkar**, stut, steun; woordentwist, C. (zie *təngkar*).

چڱکیر **tjəngkir**, Jav. = *nioer moeda*, een jonge kokosnoot.

چڱکرام **tjəngkrama**, Skr. *tjəngkrāmā*, wandelen, kuijeren, voor zijn plezier uitgaan.

چڱکریک **tjangkrik**, krekel.

چڱکیرام **tjəngkəram**, handgift, godspenning; voorschot op te leveren koopwaren of werk; eerstelingen, die men aanbiedt; eerste bruidsgeschenk van den bruigom.

چڱکیرینگ **tjəngkəring**, een soort van snelgroeijenden schaduwboom, *erythrina fusca*, een soort van *dadap*.

چڱکیروینگ **tjəngkəroeng**, kuiltje, holte; hol staan van de oogen: *tjəngkəroeng leher*, het kuiltje in de hals of in den nek. Gw. *tjəngkoeng*.

چڱکینگ **tjangking**, I. *bərtjangking*, de handen in de zijde zetten met de duimen naar achteren.

II. Jav.? *məntjangking*, aan de neerhangende hand dragen.

چڱکینگ **tjəngkang**; *bərtjəngkang* = *bərtjangking*, maar met de duimen naar voren.

چڱکینگ **tjəngkoeng**, ingevallen van de oogen of de wangen, vervallen van het gelaat; *tjəngkoeng*², benepen, verlegen. Men zegt ook *tjəkoeng* en *tjəngkəroeng*.

چڱکینگ **tjangkoep**; *məntjangkoep*, zich iets uit de holte van de hand in den mond gooijen.

چڱکینگ **tjangkoek**, ijzeren haak om de olifanten te leiden.

چڱکینگ **tjəngkoek**, I. kort en krom, van de armen.

II. Jav.? afzetter van een boom, nam. een tak of loot, die men in de aarde legt om wortel te maken.

چڱکاک **tjongkak**, I. een soort van spel, bestaande in een hak met een aantal gaten, waarin een soort van katjes (*sipoet-* of *boewah tjongkak*, of op Java *saga-* of *sri-kaja*-pitten) gelegd worden, die op een bepaalde wijs van het eene in het anderé moeten overgaan.

II. vol inbeelding, = *sombong*.

چڱکاک **tjongkok**, Jav.? = *alkoe*.

چڱکاک **tjangkoel**, een hak om den grond om te werken.

چڱکاک **tjəngkoel**, verminkt? vrg. *tjəngkoek*.

چڱکاک **tjoengkil**, iets waarmee men iets uitpeutert, uithaalt; stoker, bijv. voor de tanden, spatel om de kalk uit de beteldoois te nemen, sonde om wonden te sondeeren. Vrg. *soebik*.

چڱکاک **tjangkəling**, ineen gestrengeld of geschakeld, zoo als de armen, de vingers, de schalmen van een ketting.

چڱکاک **tjongkəlang**, Jav.? galoppeeren.

چڱکاک **tjəngkam**, het te zamen binden, aan eikander knoopen der einden van een kleed.

چڱکاک **tjəngkoedoe** = *məngkoedoe*.

چڱکاک **tjəngkolong**, ingekort, bijv. iemands loon.

چڱکاک **tjəngkeh**, kruidnagel; *iboe tjəngkeh*, moernagel. Van het Chin. *ting-tsz*, spijkervrucht, het Mal. *boenga lawang*.

چڱکاک **tjongkah**, met de punt schuins omhoog steken; *tjongkah-mangkih*, naar alle richtingen anders, zoo als pieken, die verward, zonder orde door elkander staan.

چڱکاک **tjanggoeng**, onhandig, lomp van manieren, bijv. jegens groote lui; onbetamelijk, onfatsoenlijk, ook van iets dat men gemaakt heeft; zich niet op zijn plaats gevoelen, vreemd, ongewoon zijn.

چڱکاک **tjanggah** = *dahan*.

چڱکاک **tjanggel**, lang gegroeide nagels aan de vingers; gouden of zilveren kunstnagels; *sətjangei poetri*, een soort van klimplant met zeer fijne blaadjes en vuurroode bloempjes, in het Jav. *sənggā langit*.

چفل **tjəngal**, een soort van boom, die de beste hars, *damar mata koetjing*, levert.

چف **tjap**, zegel, cachet, stempel; druk: soerat *tjap ini*, deze druk, deze letter. *Məngəjtjap* ook drukken, boekdrukken.

چفاک **tjəpaka** = *tjəmpaka*.

چفت **tjəpat**, handig, vlug, bedreven.

چفت **tjəpit** = *səpit*; *koewit tjəpit*, oublietjes.

چفرف **tjəpəroep**, inzakken van de voeten, bijv. in het mulle zand.

چفوک **tjəpoek**; *məntjəpoek*², met de handen in het water plassen of morsen. Hetz. als *tjəboer*?

چفلق **tjapəlak**, de stutten, waarop in vaartuigen de kadjangmatten rusten, L. Op Riouw *toepang*.

چفلق **tjəpəlok**, Jav.? figuurtjes uit metaal om mee op te leggen en te versieren.

چفه **tjapah**; *məntjapah*, gedurig open en toe doen, L.

چفور **tjəpoe**², een soort van kleinen witten vogel.

چفپو **tjapeo**, Port. hoed.

چق **tjak**, een uitroep van verbazing, van kinderen.

چق **tjik**, verkorting van *kətjik*, voor *kətjil*, in verwantschapsnamen, bijv. *pa-tjik*.

چقلت **tjoklat**, chocolade.

چقمر **tjokmar**, knods, strijdhamer.

چکالغ **tjakalang**, een soort van kleinen aap met langen staart.

چکت **tjəkit**, I. twist, kraakeel.

II. met een mes de kieuwen en ingewanden uit een visch snijden.

چکت **tjəkoet**, greep met de toppen der vingers. Ook *tjəkoep*.

چکر **tjakra** (?) (Skr. *tjākrā*, rad, wiel, werpschijf), een werpschijf?

چکر **tjəkoer**, een soort van medicinale wortel, *kaempferia galanga*.

چکروال **tjakrawala**, Skr. *tjākrāwālā*, de gezichtseinder; het uitspansel; de sterrenhemel; *pəridaran matahari boelan dan tjakrawala*, omwenteling van zon, maan en sterren; *matahari bəloem tərbit dari pada tjakrawala*.

چکغ **tjəkoeng** = *tjəngkoeng*.

چکف **tjəkoep** = *tjəkoet*.

چکن **tjəkak**, I. *bərtjəkak*, de handen in de zijde zetten. Zie ook *tjangking* en *tjəngjəang*.
II. = *dəkət*.

III. een mondvoll *sirih*: *sirih satjəkak*, één pruimpje *sirih*. Abd.

چکن **tjəkek**; *bərtjəkek*, *məntjəkekkan*, wurgē; doorbrengen van zijn goed.

چکن **tjəkok**, het met geweld ingieten: *ditjəkokkannja obat itoe*; *orang itoe soedah kəna tjəkok*, Abd.

چکه **tjəkah**; *məntjəkahkan*, het overhalen van den haan van een geweer.

چکه **tjəkoh**, een soort van plant met geneeskrachtige bladeren; *tjəkoh manis*, naam van een heester, waarvan de bladeren als groenten gegeten worden.

چکی **tjəki**, zeker Chineesch dobbelspel.

چکر **tjəgar**, sterke stroom in een rivier; draaikolk, C.

چلا **tjəla**, Skr. *tjāla*, iets berispelijks, gebrek, smet, klad: *poedji dan tjəla*, lof en blaam. *Katjələän*, slechtheid; schande: *mati dalam katjələännja*, *məmbri katjələän atas saorang*.

چلاق **tjələpak**, schrijlings: *maka baginda djatoeh kadalam ajar tərətjələpak pada bələkang ikan aloe², SM.*

چلاک **tjələka** (Skr. *tjhalaka*?), ongeluk, onheil: *anak tjələka*, ongelukskind, ongelukkige.

چلاگ **tjələga**, een soort van boom; roepen. *Məntjələga*, iets nieuws maken, L.

چلر **tjəlor**, het in heet water dompelen; de hand in heet water of iets dergelijks steken, als godsoordeel. *Məntjəlor ajam*, eijeren met heet water uitbroeijen. Vrg. *tjələop*.

چلس **tjələs**; *tjələs-tjələoes*, op en neer wandelen. Zie *tjələm-tjələom*.

چلس **tjələoes**, passend, C. Zie ook het voorg. woord en het Aanh. op *tjələs*.

چلغ **tjələoeng**, de aangehechte punt van een blaaspil.

چلف **tjələop**, het indompelen; indooopen van stoffen in verf, verven. Vrg. *tjələok*.

چلتق **tjĕlak**, fijn zwart poeder om de randen der oogen meê te bestrijken. Het Arab. *kohl*.

چلتق **tjĕlek**, open, geopend van de oogen; *mëntjĕlekkān mata*, de oogen open doen.

چلتق **tjĕlok**, het grijpen of steken in een gat of holte; het halen daaruit. Vrg. *tjĕloep*.

چلتق **tjĕlakoeli**, een soort van gebak, L.

چلم **tjĕlam**: *tjĕlam tjĕloem*, heen en weer drentelen in een huis of een kamer. Zie *tjĕlas-tjĕloes*.

چلمڭ **tjĕlĕmpoeng**, Jav.? een soort van muziekinstrument bestaande in een stuk hout met snaren bespannen.

چلوئتي **tjĕloetel**; *bĕrtjĕloeteli*, babbelen, wauwelen, L.

چلوئر **tjĕloepar**, winderig, snoevend praten. Gw. *tjoepar*.

چله **tjĕlah**, reet, kloof, opening, bijv. in een steen, in het gebergte, van een deur, van latwerk, tusschen de vingers, tusschen de tanden. *Mëntjĕlah*, de tanden uitvijlen. Vrg. *sĕla*.

چليجي **tjalitji**, begeerig, inhalig, C.

چليگ **tjoelika**, I. Skr. *tjĕlika*, een met alle benoodigdheden als een pijpje opgerold betelblad. Ook een soort van welriekende bloem, die aan de waterkant groeit?

II., Skr. *tjĕlika*, bedrieger.

چم **tjam**? *mëntjamkan*, iets vast in 't oog houden, op iets bijzonder letten: *tjamkan baik² pĕrkataännja*, let vooral op zijn woorden; *pandei tjamkan bila riboet dan tofan hĕnlak datang*, kundig in het letten op de tijden dat er storm zal komen.

چما **tjĕma**, een fijne rottingssoort.

چمار **tjĕmara** (Skr. *tjĕmära*, de staart van de jak-os, voor waajer of versiering gebruikt), haarbos tot sieraad, inz. voor wapens en banieren, bijv. *toembak bĕrtjĕmara*, een lans met zulk een haarbos, *tjĕmara poetih dan tjĕmara merah*, HT. wat wij zouden noemen de witte en de roode vlag; ook een vlecht van valsch haar. *Kajoe tjĕmara* = *eroe*. *Daoen tjĕmara*, zekere welriekende plant met kleine blaadjes. *Ajam tjĕmara*, Japansche kippen, ook *ajam roembe²*.

چمبرڭ **tjambang**, bakkebaarden: *tjambang baeok*, zie *baeok*.

چمبرڭ **tjombong**, een soort van groote kop of kom.

چمبرڭ **tjamboek**, zie *tjĕmoek*.

چمبرڭ **tjĕmboel**, een doosje voor reukwerk of juweelen enz. Vrg. *soemboel*.

چمبرڭ **tjombol**, de knop van een deur.

چمبرڭ **tjoemboe**, lieve woordjes, complimentjes: *tĕrsĕnjoem mĕlihat toewan poetĕri bĕrtjoemboe²an dĕngan Indra*.

چمبرڭ **tjĕmboeroe**, achterdochtig; ja-loersch. *Tjĕmboeroewan*, achterdocht.

چمبرڭ **tjambei**, een soort van visch?

چمبرڭ **tjĕmat**, het voorttrekken of verhalen van een vaartuig, het door het uitbrengen van ankers en trossen van de eene ligplaats naar de andere brengen; *tali pĕntjĕmat*, werptros, jaaglijn.

چمبرڭ **tjamĕti**, Tam. *samatti*, zweep.

چمبرڭ **tjĕmar**, vuil, onrein; ook fig. van het hart, onoprecht, ontrouw (vrg. *poetih*); van de zee, onveilig door zeeroovers; *bĕrtjĕmar kaki*, vuile voeten maken, beleefd voor de moeite nemen.

چمبرڭ **tjĕmĕrlang**, zie *tjĕrlang*.

چمبرڭ **tjĕmas**, bevreesd, bekommerd, ongerust.

چمبرڭ **tjĕmĕngkian**, een soort van giftige plant, die in de geneeskunde uitwendig tegen puisten en uitslag wordt gebezigd.

چمبرڭ **tjĕmpaka**, Skr. *tjampaka*, een soort van boom met welriekende gele bloemen, de *michelia tjampaka*; geel als een *tjĕmpaka*: *rĕtna tjĕmpaka*, topaas; *tanah tjĕmpaka*, zwavel. Van de *tjĕmpaka* (of ook *tjĕpaka*) boom zijn er drie soorten: *poetih*, *koening* en *merah*, de laatste ook *boenga mĕnoer* genaamd.

چمبرڭ **tjĕmpĕdak**, een soort van *artocarpus* met zeer groote vruchten. Ook *tjoebĕdak*.

چمبرڭ **tjampoer**, vermengd, onder een gemengd, dikwijls ter versterking verbonden met *baer*: *tampiknja tjampoer baer dĕngan soewara koeda dan gadjah*; *pĕrkataän tjampoer baer*, verwarde taal. *Bĕrtjampoer*, ook: in iets gemengd, betrokken zijn; met iemand verkeerden.

چمبرڭ **tjampĕrling**, ook *pĕrling*, een soort van zwart vogeltje, plevier.

چیفق tjampoeng, afgebroken, van glas of aardewerk, bijv. de hals van een flesch, het oor van een kopje, de tuit van een trekpot. Ook van boomen *jang tjampoeng² dan poetoos dahanja*, waarvan de takken afgebroken en doorgebroken waren, Abd.

چیفق tjoempang, gescheurd; *tjoempang tjamping*, overal gescheurd, van kleederen.

چیفق tjampak, het nedersmijten: *mëntjampakkan dirinja*, zich nederwerpen ter aarde; *sampah² jang tertjampak disitoe*, het vuil dat daar neergesmeten ligt; *kërisnja tertjampak kaajar*.

چیفق tjempak, roode hond, een soort van uitslag.

چیفق tjëmpëlak, een soort van spel overeenkomende met ons kruis-of-munt.

چیفق tjampah, I. flaauw, zonder geur of smaak, van spijzen.

II. smaad, schimp; *mëntjampah*, smadelijk bejegenen.

چیفق tjëmoek, geesselroede? Zie *tjamboek*.

چیفق tjëmotjok, zeker kruid, L.

چیفق tjlnna, een merk, kenteeken. Het Skr. *tjhinna*?

چیفق tjoen, Chin. een tiende voet, een duim.

چیفق tjinta, (Skr. *tjintā*, reflexie, nadenken) de ergens op gerichte gedachte; droeve gedachte, droefheid. *Mëntjinta*, door de kracht van *tjinta* (of ook, met een Arab. woord, *nijat*) te weeg brengen: *maka Indradjaja mëntjinta djin maka djin itoepon datang*, MS. — *Bërtjinta*, *bërtjintakan*, de gedachte van iets vervuld hebben, gew. van droefheid, bedroefd zijn over iets. *Tjinta birahi*, liefdesmart; minnebrief (eig. *soerat tjinta birahi*). Vrg. *tjita*.

چیفق tjëntadoe, zie *sintadoe*.

چیفق tjintamani, een soort van geel, een span lang slangetje, dat als gelukaanbrengend beschouwd wordt.

چیفق tjocnting, krabbel op papier en derg.: *satëlah këringlah* (tw. zijn schrijfbordje, *papan loeh*) *maka koe tjoenting²*, H.A.; ook strepen, bijv. van houtskool in het gezicht, als een straf, tot schande, of om zich onbekend te maken.

چیفق tjantoeng, I. los aan elkaar geregen. II. een kleine houten rijstlepel.

چیفق tjantik, bevallig, aangenaam van voorkomen en manieren: *përampoeam jang amat sangat eloknja dan tjantiknja*.

چیفق tjantoem, stikken met de naald.

چیفق tjonto, model, proef, voorbeeld. Vrg. *tjanda*.

چیفق tjantika, een soort van vogel, L.

چیفق tjantik, een soort van plant, *tj. bësar*, *thibaudia floribunda*, C., *tj. wangi*, *gautiera punctata*, C.

چیفق tjëntjala, een hoogen toon voeren. Vrg. *tjandal*, I.

چیفق tjëntjawi, een soort van kleedingstof.

چیفق tjëntjang, het in stukken houwen; afhouden; in stukken deelen; dooden met het zwaard: *maka adalah maît itoe bërkaparan bëkas këna tjëntjang dan tikam*, gedood met zwaarden of lansen (krissen); *haloewan mëntjëntjang oembak*, doorklieft de golven; *bërtjëntjangan pëdang*, met het zwaard in stukken hakken.

چیفق tjintjin, ring; *sabantoek tjintjin*, ééne ring.

چیفق tjantjoe, Chin. een scheepskapitein.

چیفق tjintjau, Chin. een versnapering bestaande uit agar-agar met suiker en gember.

چیفق tjëntjodak, een soort van visch, C.

چیفق tjëntjoeroet, de stinkmuis, ook *tikoës toeri* d. i. muskumuis.

چیفق tjanda = *rantjana*. Vrg. *tjonto*.

چیفق tjoenda en **tjinda**, zie *tjoetjoe* en *tjitji*.

چیفق tjandala, Skr. *tjandāla*, iemand van de verworpen kaste.

چیفق tjëndana? Skr. *kajoe tjëndana*, sandelhout.

چیفق tjëndawan, paddestoel.

چیفق tjandit, de punt of lepel van een inlandach anker; de trekker van een geweer; de treë van een rijtuig.

چیفق tjandar = *tëlap*, vast, diep, van den slaap.

چیفق tjandoer: alleen in *tjandoer mata*, een

geschenk dat men bij een brief aanbiedt. Waarschijnlijk voor *tjadir mata*, een sluijer voor de oogen.

چندرا **tjandra**, Skr. de maan en ook een soort van hemelsche wezens (vrg. *indra*).

چندراس **tjandraśa**, Skr. *tjandrahāśa*, het zwaard van Rawana; een mythisch zwaard.

چندرغ **tjendërong**, zie *tjondong*.

چندراسه **tjendrawasih**, een soort van vogeltje.

چندري **tjendërei**, zie *tjënrei*.

چندغ **tjandang**, schitterende glans, fraaiheid.

چندغ **tjandoeng**, een soort van kapmes.

چندغ **tjoendang**, geveld, overwonnen?

چندغ **tjondong** en *tjendërong*, hellen, overhellen; dalen, van de zon; geneigd zijn tot iets, begeerig zijn. *Tjendërong jang rata*, helleld vlak. Vrg. *tjoeram*.

چندل **tjandal**, I. den hoogsten toon voeren. Vrg. *tjëntjala*.

II. = *soekar*, moeijelijk.

چندل **tjendol**, een soort van drank of dunne brij van sago met kokosmelk, suiker en zout. Op Java is die anders: zie het Aanhangsel.

چندو **tjandoe**, I. extract van gekookte opium.

II. kistje voor kostbaarheden.

چندوري **tjandoeri**, sandaal, voetzool.

چندوي **tjandoevel**, zich vermaken, inz. met de andere kunne.

چندی **tjandi**, Kw. grafnaald, mousoleum; reliquien-kast.

چندي **tjindei**, geschilderde zijden of katoenen doeken, gewoonlijk voor sjerpen gebruikt: *oelar tjindei*, een soort van slang, naar welke die doeken zoo heeten zouden (liever: een slang zoo als die op de *tjindei*'s geteekend is); *tjindei djantan*, gebloeemde zijde met groote figuren van slangen; *tjindei bëtina*, dezelfde met kleine figuren, voor *tj. oelar djantan*, *tj. oelar bëtina*.

چنري **tjënrei**, (ook *tjendërei*) een soort van geneeskrachtige bladeren, wel eens als tegen-gift gebruikt.

چنغس **tjningkas**, een soort van sabel of mes.

چنگس **tjningga**, Skr. *tjhinnāngga*, verminkt, met afgehouden ledematen.

چنيل **tjnela**, Port. muil, pantoffel.

چو **tjoe**, Chin. arak.

چواچ **tjoewatja**, Skr.? de helderheid van de lucht, helder weder; helder, onbewolkt: *kalau tjoewatja koerang baik*, als het niet helder, als de lucht niet onbewolkt genoeg is; *tërang tjoewatja*, licht en helder; *hari tjoewatja*, *malam tjoewatja*, een heldere dag, een heldere nacht; *pada koetika tjoewatja*, bij helder weder; ook wel alleen het weder: *pada hari tjoewatjanja tërang*; — ook: helder, duidelijk zichtbaar: *maka kapal itoe tjoewatja bënar*; helder om in te zien: *maka tjërmin itoe disoeroehnja oepam*, *maka tjoewatjaluh*.

چوب **tjoba**, proef; het beproeven, de proef nemen. Bij de gebiedende wijs: eens: *tjoba lihat*, zie eens.

چوبت **tjoebit**; *mëntjoebit*, met de hand in het vleesch knijpen: *sprw. tjoebit pada kiri*, *paha kanan sakit*, wordt de linker dij geknepen, dan voelt de rechter de pijn, d. w. z. beleedigt men den een, dan trekt de ander het zich aan. Vrg. *sëpit*.

چوبار **tjobar**, zie *tjabir*.

چوبن **tjoban**, een zwaai of haspel waarmee men los uit de hand het garen windt, K. In het Jav. beteekent het de pen daar men netten meê breidt.

چوتوک **tjotok**, het pikken van een vogel, M.

چوچ **tjoetja** = *tjërta*; ook: bezweringsformulier om iemand onschadelijk te maken: *orang itoe soedah këna tjoetja*, Abd.

چوچر **tjoetjoer**, het bij grootere hoeveelheden uitstorten, bijv. *mëntjoetjoerkan ajar*, water gieten, plengen, op iets; *bërtjoetjoeran ajar mantanja*, badende in tranen; *b. pëlœhnja*, gudsende van zweet. *Panganan tjoetjoer*, zeker gebak. *Boeroeng tjoetjoer* = *pipit*, een musch.

چوچف **tjoetjoep**; *mëntjoetjoep*, slurpen; hard zoenen. Vrg. *koetjoep*.

چوچن **tjoetjoek**, I. pen om iets meê aan te rijgen of vast te steken, bijv. *tjoetjoek koendi*, haarspeld (zie *koendei*); het steken, prikken, bijv. met een stok, onder iets; uitsteken, bijv. van de oogen; steken, zeer doen, van de oogen; aanste-

ken, van een lamp of een lont (ook *mëntjoetjoekkan api disoemboe*); den draad door het oog van een naald steken; aaneenrijgen, bijv. paarlen, kralen; *běrdjalan běrtjoetjoek² ikan*, achter elkaar loopen als aan een touw geregen visschen: *ikan satjoetjoek*, een aan een touw geregen zoodje visch. *Tjoetjoep atap*, ook naam van een bloem, die veel op de bamboezen pennetjes gelijk, waarmee men atap aaneen rijgt. *Pěntjoetjoek*, ook etensvork. Vrg. *toesoek*.

II. Jav. de spits, voorhoede, van een leger. Vrg. *poetjoek*.

چوچه **tjoetjah** = *soesah*.

چوچو **tjoetjoe**, kleinkind; achterneef of nicht; *anak tjoetjoe*, nageslacht; een nakomeling. *Tjoenda* (voor *tjoetjoenda*), deftig = *tjoetjoe*, inz. een vorsteljk kleinkind.

چوچي **tjoetji** = *soetji*, doch ook wel, volgens K., zóó onderscheiden, dat *tjoetji* en *měntjoetjikan* meer voor wasschen, reinigen, en *soetji*, *měntjoetjikan* voor heilig, heiligen, gebruikt wordt.

چورا **tjoera**, het snappen, kakelen, babelen, zoo als vogels of kleine kinderen doen.

چورت **tjoerat**, de tuit van een ketel of trekpot; *měntjoerat*, opspuiten, omhoog springen van water uit een springbron. *Tjoerat bintang* = *tjirit bintang*.

چورت **tjoerit?** *pěntjoerit* = *pěndjoerit*. Vrg. *tjoeri*, II.

چورت **tjorot**, een trechter: vrg. *tjoerat* en *tjorong*.

چورغ **tjoberang**, valsch, oneerlijk, bijv. spelen.

چورغ **tjoering**, vuil, bevekt, smerig: *ditjoering² moekanja dan hidoengnja sapěrti kalandarlah roepanja*; *tjoering moering*, vol vlekken van modder of kool.

چورغ **tjorong**, trechter, buis; *tjorong asap*, schoorsteenpijp.

چورق **tjorak**, I. bont, kakelbont.

II. zie *tjarik*. Volgens K. overlansg gescheurd.

چورم **tjoeram**, hellend, van een vlak, tafel, berg: *tjoeram jang rata*, hellend vlak: vrg. *tjondong*, *toenggang*.

چورر **tjoeroe**, dwars, bijv. zitten; hellend, C. چوره **tjoerah**, het gieten, uitgieten, opgieten, overgieten, ook fig. van kogels.

چوري **tjoeri**, I. het stelen, heimelijk wegnemen; *kěna tjoeri* = *katjoerian*, bestolen worden; *ditjoeri*, gestolen worden.

II.; *pěntjoeri* = *kapětangan*. *Si-pěntjoeri*, bijnaam van Omar Omaja in de Hik. Emir Hamzah. Vrg. *pěndjoerit* en zie ook *tjoerit*.

III. = *tjoeriga*.

چوڭ **tjoewang**, zie *giling*.

چوڭر **tjoepar**, zie *tjeloepar*. Ook *těhasa tjoepar*, schreeuwen als het gemeene volk.

چوڭچ **tjoeping**, ooriel. Zie *koeping*.

چوڭچ **tjoepak**, een soort van kleine ronde vruchten in een aantal verscheidenheden; de kop van een opiumpijp; een maat voor drooge en natte waren van $\frac{1}{4}$ gantang.

چوڭل **tjoepoel**, I. breed en stomp, bijv. van de voorstevan van een schip; een soort van houten hamer.

II. ook *djoepoel*, overkomen, van een onheil; slecht uitvallen, M.

چوڭو **tjoepoe**, I. holte, kuil, waarin een mast of paal komt te staan; gat van de loempang: *loempang doewa tjoepoe*, twee loempangs.

II. Jav. (ook *tjětjoepoe?*) een kopje met een deksel voor welriekende olie of pomade. *Měntjoepoe*, iets daarin doen. *Boenga tjoepoe*, zekere bloem, *pentapetes phoenicea*.

چوڭو **tjoewak**, een lok-olifant, C.

چوڭو **tjoeka**, Skr. *tjoekra*, azijn.

چوڭو **tjokit**; *měntjokit²*, telkens kleine hoeveelheden van iets dat te veel is afnemen.

چوڭو **tjoekoer**, het scheeren; het haar knippen; *pěntjoekoer*, barbier; scheermes (vrg. *kěrampagi*).

چوڭو **tjoekoep**, toereikend, genoegzaam, voldoende. *Měntjoekoepkan*, ook: zich vergenoegen met iets.

چوڭو **tjoekil**, Jav.? = *tjoengkil*.

چوڭو **tjoekoe**, Tam. gedroogde gember.

چوڭو **tjoeki**, een soort van damspel met zwarte en witte bonen.

چوڭو **tjoekel**, tol, impost, grondbelasting;

kita soeroeh ija tjoekai pada sapoeloeh asa, ik beveel hem 10 pc. havengeld in te vorderen, HT; *mëlarikan tjoekai*, smokkelen.

چوگن **tjogan**, Perz. de rijks- of staatsie-lans, een der voornaamste rijkssieraden: *tjogan karadjaän*.

چوگ **tjogo**, Jav. domkop.

چول **tjoela**, Skr. *tjälä*, hoorn op het voorhoofd: *tjoela badak*, rhinoceroshoorn; een soort van plant; *tjoela oelar*, een fabelachtige slangenhoorn.

چولت **tjoelit**; *mëntjoelit*, even met de vingers aanraken, tikken, bevoelen; *tjoelit gamit* = *gamit²an*.

چولس **tjoelas**, geveinsd, valsch; lui, leëg-loopend, C.

چولن **tjoelk**, I. het met een veeg van den vinger iets uit iets nemen, bijv. kalk uit een sirihdoos. Vrg. *tjëlök*. Zie ook het Aanhangsel.

II. een soort van onheilspellende nachtvogel, naar zijn geroep aldus genoemd.

چولق **tjolak**, Jav. = *soeloeh*.

چولم **tjoelim**, Perz. *tjilim*, opiumpijp.

چولن **tjoelan**, zekere fraaije sierheester, *aglaja odorata*.

چولي **tjoeli**, een naauw sluitend lijfje, korset.

چولي **tjoelija**; *orang Tjoelija* = *orang Kling* (Skr. *tjaulja* van *Tjola*, naam van een oud rijk in Dekan).

چوم **tjoema**, ijdel, doelloos; slechts; *tjoema²*, gratis; reddeloos, bijv. verloren zijn. *Për-tjoema*: *orang itoe boekan përtjoema* (= *barang²*), *barangkali ija soeroehan radja*, MS.

چومت **tjoemoet**, groezelig, zwartachtig.

چه **tjih**, foei!

چهارى **tjahari** (ook **tjari**); *mëntjahari*, zoeken; vinden, *mëntjahari oentoeng*, zijn fortuin, geluk, zoeken; *m. akal*, een middel op iets bedenken; *tjहारiläh sampei dapat*, zoek tot gij vindt: *katakan djoeqa olihmoe, moedah²an akoe mëntjahari dija*; *djangan kau sëmboenikan*; zeg het toch, wellicht vind ik het; verberg het niet; *soekarläh mëntjahari hoeloebalang sapërti Hang-*

toewa itoe; *mëntjahari makanan de kost zoeken*: ook alleen *mëntjahari*: *bolih bri gadji sampei ija bërlaki laän*, *atau anaknja sampei tahoe mëntjahari*, en zoo ook *përtjaharijan*, een middel van bestaan, kostwinning.

چهاى **tjahaja**, Skr. *tjhājā*, glans, luister: *tjahaja matahari*, *tjahaja moekanja*.

چي **tji'**, voor *ëntjik*, heer!

چي **tjija**, een soort van kleine vleermuis, L.; *mëntjija*, met genegenheid herdenken, M.

چييق **tjeboek**, een kokosdop om water te scheppen; het water scheppen daarmee; *batil satjeboek*, één batil. Vrg. *tjidoek* en zie ook het Aanh. op *tjobek*.

چييل **tjebol**, Jav. = *tjaboel* I.

چيت **tjita**, zie چت.

چيتق **tjitak**, het drukken, persen; boek-drukken. *Tjitskan*, matrijs. Vrg. *Tëra*.

چيتق **tjetek**, ondiep, niet diep; ondiepte, P.A. Vrg. *toehoer*.

چيچيت **tjitjit**, het piepen van jonge vogels; achterkleinkind, afstammeling in het vierde geslacht. Zie ook het Aanhangsel.

چيچير **tjitjir**, het bij kleine hoeveelheden storten of laten vallen; ook wel het vallen van iets kleins: *tiba² tjitjirlah soewatoe dërham ëmas*; *anak tjitjir didjalan*, een kind waarvan de moeder onderweg bevallen is; *jang dikëdjär tjada dapat*, *jang digandoeng bërtjitjiran*, sprwd.

چيچي **tjitji**, voor *tjitjik*, = *tjitjit*.

چيدق **tjidoek**, scheplepel. Vrg. *tjeboek*.

چير **tjira²**, luidkeels, van weenen.

چيرت **tjirit**, dunne afgang; *tjirit moerei*, een soort van gomelastiek; *tjirit bintang*, vallende ster; *tjirit matahari*, een enkele zonnestraal, die door een reet dringt. Vrg. *tjoerat*.

چيرق **tjerek**, een keteltje, bijv. van een kokosdop, *tj. tëmpeoeng*.

چيري **tjiri**, I. haarspeld. I.

II. Jav.? teek., kenteeken.

چيدف **tjijap**, het piepen van kuikens.

چيدف **tjijoep**, een soort van kleine roer-riem, C.

چيشر **tjiapar**, plat, ondiep; een schaalte om iets op te presenteeren, bijv. een brief, S.M.

چيفق **tjipoek**, een soort van fijn batist.

چيفق **tjipan**, een strijdakst, S.M.

چيفق **tjijak**, een soort van vink.

چيفق **tjikaar**, cirkel, C.

چيفق **tjikap**, iets waarmee men iets aanvat: *disèpitnja dèngan tjikap emas*, hij nam het (eten) op met gouden stokjes (op. zijn Chineesch), HT.

Vrg. *tjèkoop* en *tjakap*.

چيفق **tjikal**, Jav.? kramp in de spieren.

چيفق **tjikil**, zwaar te verteren, van spijzen.

چيفق **tjilawagi**, de voorouders in den vijfden graad, K.

چيفق **tjele**, Chin. = *lada tjina*.

چيفق **tjile**, ginggang, een soort van geruit lijnwaad.

چيفق **tjima**, beschuldiging, M.; een soort van vechthaan.

چيفق **tjina**, China; Chineesch: *boenga tjina*, een zekere bloemheester, *poinciana pulcherrima*; *daoen tjina goeri*, een soort van geneeskrachtige bladeren tegen de koorts.

چيفق **tjjoem**, het ruiken; een kus. *Mèn-tjjoem*, ruiken, kussen; *m. bae*, ook: de lucht van iets opsnuiven. *Pèntjjoem*, de reuk.

ح

حاج **hadji**, Arab. bedevaartganger.

حاجب **hadjib**, Arab. kamerdienaar.

حاجة **hadjat**, Arab. behoefte, benodigdheid; *bèrhadjat*, noodig hebben; het noodige gereed maken.

حاجم **hadjam**, Arab. een barbier, een chirurgijn, die aderlaat.

حاجي **hadji** = حاج.

حار **har**, Arab. warm, heet.

حاري **hari**, Arab. een stof voor kleederen.

حارس **harts**, Arab. wachter, bewaker; term in het schaakspel, zie *haras*.

حاسد **hasid**, Arab. benijder, vijand.

حاشية **hasjijah**, Arab. rand van een gedrukt blad papier of doek; kanttekening.

حاصل **hasil**, Arab. opbrengst, product; voordeel; slagen. *Mèhasilkan*, ook: uitvoeren.

حاضر **hadzir**, Arab. tegenwoordig; gereed, bij de hand.

حافظ **hafiz**, Arab. bevelhebber; een die den Koran en de overlevering in het geheugen bewaart.

حافى **hafî**, Arab. een barveoeter.

حاكم **hakim**, Arab. magistraat, rechter, overheidspersoon. Vrg. *حكيم*.

حال **hal**, Arab. meerv. *أحوال*, staat, toestand (*kaadaa'*), omstandigheden; ongeluk; gewoonte; *halnja*, ook: eigenlijk; terwijl; *hal-ahoeval*, ook = *hal*, dat (conj.) *Filhal*, terstond.

حامل **hamil**, Arab. zwanger; *hamilkan*, zwanger zijn van.

حبة **hobbah**, Arab. liefde.

حبشى **habsji**, Arab. Abyssinisch.

حبيب **habib**, Arab. vriend.

حبيس **habis**, Arab. bestemd tot godsdienstig gebruik.

حتي **hatta**, Arab. tot, tot dat, zoodat; en zoo; en toen; nadat.

حج **hadj**, Arab. de bedevaart naar Mekka.

حجب **hadjab**, Arab. beveiliging, protectie.

حجاب **hidjab**, Arab. gordijn; bedekking, toedekking.

حجاب **hoedjab**, Arab. meerv. = *hadjib*.

حجام **hadjam**, Arab. = *حاجم*.

حجة **hoedjat**, Arab. bewijsgrond, zie *oedjat*.

حجر **hadjar**, Arab.; *hadjaroz'laqwad*, de zwarte steen in de Kaba.

حد **had**, Arab. grens; definitie; tot aan; *had agama*, de beide geloofsartikelen.

حديث **hadits**, Arab. een nieuwtje; de overlevering van Mohammed.

حذر **hadzar**, Arab. bedachtzaamheid.

حذبة **hoedzabat**, Arab. eijerstruif.

حرارة **hararah**, Arab. warmte.

حرك **harak**, Arab. beweging.

أحرام **haram**, Arab. ongeoorloofd, verboden; heilig, gewijd; vervloekt; *haram-zadeh*, Perz. onrecht kind, bastaard.

حرية **harbah**, Arab. jachtspeer, korte piek.

F oek: *owreie*.

حرف **haraf**, Arab. meerv. **حروف** *hoeroef*, letter.

حركة **harakat**, Arab. beweging; klinker.

حرمه **hormat**, Arab. eerbied, eer.

حروف, zie حرف.

حساب **hisab**, Arab. optelling; getal; *apa hisab pada kami*, wat kan het ons schelen.

حسب **hasab**, Arab. rekening; *h. 'ala*, met betrekking tot.

حسد **hasad**, Arab. nijd, wangunst.

حسرة **hasarah**, Arab. zucht, zuchten; sterke begeerte.

حسنة **hisnah**, Arab. arbeidsloon.

حسود **hasoed**, Arab. nijdig; benijder.

حسيب **hasib**, Arab. geteld, geacht.

حشر **hasjar**, Arab. bijeenkomst; *jaumoel-hasjar*, de dag der opstanding.

حشرات **hasjarat**, Arab. kruipend gedierte.

حشم **hasjam**, Arab. trein, gevolg, dienaars.

حشمة **hasjmat** = *hasjam*.

حشمة **hisjmat**, Arab. eerbied.

حصر **haçar**, Arab. omsingelen, belegeren; tellen.

حصار **hiçar**, Arab. belegering.

حصيدة **haçidat**, Arab. een soort van brij.

حضرة **hadlirat**, Arab. tegenwoordigheid; waardigheid, majesteit (als titel).

حضور **hoedloer**, Arab. tegenwoordig zijn.

حضيرة **hadlirah**, Arab. vereeniging van mensen.

حطبة **hoetamat**, Arab. hevig vuur; de hel.

حفاظ **hoffafl**, Arab. meerv. van *hafil*.

حفظ **hifzl**, Arab. het van buiten geleerd hebben, zeggen; ook met *dimoelet*: *hifl dimoelet sahadja, tijada dengal mængenal hoeroef*, HA.

حق **hak**, Arab. recht, rechtmatig bezit; waarheid; = Allah.

حقاني **hakkani**, Arab. waar, zuiver.

حقيقة **hakikat**, Arab. waarheid.

حقيقي **hakiki**, Arab. oprecht, ongeveinsd.

حكam **hoekam**, Arab. meerv. van *hakim*.

حكاية **hikajat**, Arab. verhaal, geschiedenis.

حكم **hoekom**, Arab. wet; rechterlijke uitspraak, vonnis; straf, bestuur, oppergezag; regel,

gewoonte; *hoekom Allah* wordt ook de dood genoemd. *Hoekoeman*, straf; werktuig om te straffen. *Mënghoekomkan*, iets als straf opleggen; uitspraak doen in een zaak; iemand straffen; *mëmoetoeskan hoekoem*, het vonnis vellen; *mëndjatoehkan hoekoem atas*, het vonnis uitspreken over. *Hoekoem-hakim*, rechtsbedeeling.

حكيا **hoekama**, Arab. meerv. van *hakim*.

حكمة **hikmah**, Arab. wetenschap, wijsbegeerte; kunst, bovennatuurlijke kunst, wondermacht; kunstmatig; nagemaakt.

حكومة **hoekomah**, Arab. gebied, heerschappij.

حكيم **hakim**, Arab. een wijze, geleerde, inz. een arts. *حاكم*.

حلال **halal**, Arab. wettig, geoorloofd; ontslag. *Mëhalalkan*, kwijtschelden; recht geven over.

حلبة **holbah**, Arab. zie *hatab*.

حلق **halak**, Arab. keel, strot.

حلقة **halkah**, Arab. ring, malie, bracelet; ringmuur.

حلقوم **holkoem**, Arab. nek.

حلم **hoeloem**, Arab. droom.

حلوى **halwa**, Arab. gebak, zoetigheid = *koewih*.

حلوان **holwan**, Arab. gift, geschenk.

حمار **himar**, Arab. ezel.

حمام **himmam**, Arab. bad.

حمد **hamad**, lof: *elhamdoe lillah*, lof zij God!

حناء **hina**, zie *ini*.

حنظل **hantal**, Arab. kolokwint.

حوادث **hawadats**, Arab., meerv. van *hadits*.

حواري **hawari**, Arab. vriend, medgezel; de 12 apostelen.

حور **hawwar**, Arab. de populier.

حوصلة **hauçalah**, Arab. de krop van een vogel.

حوض **haudl**, Arab. regenbak.

حول **haul**, Arab. schranderdheid, list.

حي **hai**, Arab. leven.

حياء **haja**, Arab. schaamte, beschaamdheid.

حياة **hajaj**, Arab. leven; *tanda hajaj*, blijk van vriendschap, eig. blijk dat men nog leeft.

حيث **haitzoe**, Arab. waar, waar ook, waarheen ook.

حيران **haiṛan**, Arab. verbaasd, verwonderd; *heran akan dirinja* = *těrtjangan*², *tijada bėrkatahoewan lagi*, verbaasd, versuft staan, niet weten hoe men het heeft.

حيرة **hirah**, Arab. verwondering.

حيض **haidl**, Arab. menstrua.

حيف **half**, Arab. onrechtvaardigheid.

حيلة **hilat**, Arab. list, intrigue. Ook *ilat*.

حيوان **haiwan**, Arab. dier, beest.

حيواني **haiwani**, Arab. dierlijk.

حيوانات **haiwanat**, Arab., meerv. van *haiwan*.

حياة = **حيوۃ**.

خ

خاتم **khatim**, Arab. zegelring; einde; laatste.

خاتمة **khatimah**, Arab. einde; lijkrede.

خادم **khadim**, Arab. dienaar.

خارا **khara**, Perz. harde steen, marmer.

خازن **khazin**, Arab. schatbewaarder.

خاص **khaç**, Arab. eigen, privaateigendom, inz. van den vorst: *dipėrsalin dėngan pakeian jang khaç*, met kleederen, die hij (de vorst) zelf had aangehad, vrg. *bėkas toeboeh*; zuiver, onvermengd.

خاصة **khaça** (ook **كاس**), een soort van mousseline.

خاصية **khaççijat**, Arab. natuurlijke eigenschap, eigenaardigheid.

خاطب **khatib**, Arab. prediker.

خالص **khaliç**, Arab. oprecht, zuiver.

خالق **khaliq**, Arab. schepper.

خالي **khali**, Arab. = *soenji*.

خانه **khana**, Perz. verblijf, huis.

خabar **khabar**, Arab. bakker.

خبر **khavar**, Arab. tijding, nieuws, gerucht, voorstel. *Tijada kabar*, er niet om geven; *tijada kabar akan dirinja*, buiten kennis zijn; *bėrkabar*, ook: bij kennis zijn.

خبولي **khaboell**, zie *kaboeli*.

خاتانه **khitanah**, Arab. besnijdenis.

ختم **khatam**, Arab. regeling; einde. *Mėnkatamkan koran*, een examen in het lezen van den Koran laten doen.

ختم **khatan**, Arab. het besnijden.

خدمة **khidmat**, Arab. dienstbetoon.

خراب **kharaḃ**, Arab. vernieling.

خراج **kharaḃ**, Arab. tribut, schatting.

خرق **kharaḃ**, Arab. helleborus, nieswortel.

خرما **khoerma**, Perz. dadel.

خروج **khoeroedj**, Arab. uitkomen, voor den dag komen.

خريف **khariḃ**, Arab. oogst.

خزانة **khizanah**, Arab. schatkamer.

خصام **khiaçam**, Arab. vijandschap, twist.

خصم **khaçam**, Arab. vijand.

خصوص **khoeoçeoç**, Arab. bijzonder, in 't bijzonder.

خصوصا = het vorige.

خصوم **khoeoçoem**, Arab. meerv. van **خصم**.

خصيم **khaçim**, Arab. twister.

خضب **khaḃlab**, Arab. het verven der nagels.

خضر **khadlar**, Arab. groen, bloeiend.

خط **khat**, Arab. lijn, streep; *khattoe'listiwa*, de evennachtslijn.

خطاب **khatāḃ**, Arab. woorden, rede.

خطبة **khotbah**, Arab. de Vrijdags-predikatie; een zedepreek.

خفي **khafi**, Arab. verborgen.

خفيبر **khafir**, Arab. beschermer, voorgd.

خلاصي, zie *kalasi*.

خلاف **khalaḃ**, Arab. bevrijding, verlossing.

خلاف **khilaf**, Arab. tegenspraak; vergrijp, misslag.

خليفة **khilafah**, Arab. het kalifaat.

خلاق **khallak**, Arab. de Schepper.

خلاف **khalaḃ**, Arab. meerv. van *khalifah*.

خلائق **khalaḃ**, Arab. meerv. van *khalikah*.

خلد **khoeloed**, Arab. eeuwigheid, paradijs.

خلع **khala'**, Arab. huwelijksseheid⁶ op verzoek der vrouw.

خلمة **khil'ah**, Arab. staatsiekleed.

خلف **khalaf**, Arab. opvolger, nakomeling.

خلق **khalak**, Arab. schepping; geschapen zijn.

خلق **khoeboek**, Arab. natuur, ingeschapen aard.

خليفة **kholakah?** Arab. lazuursteen?

خلوة **khalwat**, Arab. afzondering, eenzaamheid.

خلي **khall**, Arab. vrij, bevrijd.

خليفة **khalifah**, Arab. kalief.

خلقة **khalikah**, Arab. natuurlijke gesteldheid.

خليل **khalil**, Arab. vertrouwde vriend.

خمر **khamar**, Arab. wijn.

كشيش is خيس.

خمير **khamir**, Arab. gist.

خمير **khimmir**, Arab. dronkaard.

خامس **khamis**, Arab. de vijfde; *hari kėmis*, Donderdag.

خندجر **khandjar**, Perz. dolk.

خنگ **khang**, Perz. een wit paard. Komt voor in eigennamen van paarden.

خواجة **khodjah**, Perz. titel van aanzienlijken, inz. van rijke kooplieden.

خواطر **khawatir**, Arab. opwellende, inz. ontevreden en onrustige, gedachten.

خوان **khawwan**, Arab. bedrieger.

خوش **khoesj**, Perz. goed, zoet, liefelijk, aangenaam.

خيال **khajal**, Arab. verschijning, visioen.

خيالي **khajali**, Arab. bedwelmd door wijn of roem.

خيانة **khijanat**, Arab. verraad, ontrouw.

خير **khair**, Arab. goed, goedheid, goede daad. *B'lkair*, het ga u wel! *Istirahatoelkair*, weldoende (ons welverdiende?) rust.

خيرة **khalrat**, Arab. iets goeds; gewijde instelling, enz.

خيزر **khidzir**, eign. van een profeet, in 't Mal. *Kidir*.

خيمة **khalmah**, Arab. tent.

خيك **khik**, Perz. een lederen zak voor wijn, olie of derg.

د

د **di**, I. in, te enz. op de vraag: waar?

II. Teeken van het passief.

دابة **dabah**, Arab. *dabbah*, dieren, gedierte.

دابس **daboos**, een soort van ijzeren priem van ongeveer een voet lang, waarmede Maleische goochelaars en geestdrijvers zich steken zonder zich te kwetsen; *bërdaboos*, *bërmain daboos*, daarmede toeren uitvoeren.

دابغ **daboeng**; *bërdaboeng*, gevijld, van de tanden.

دابه **dabah**, **dabih**, is het Arab. دبح.

داتر **datar**, vlak, vlakke; van onderen breed uitloopen, het tegenovergestelde van *tempoes*.

داتغ **datang**, komen; *jang lagi datang*, *jang akan datang*, de toekomende, aanstaande; *jang akan datang lagi*, in het vervolg, als het weer gebeurt; *atang dari* of *dari sebab*, van iets komen, door iets veroorzaakt zijn; *datang poela* of alleen *datang*, terug komen: *hamba hendak poelang kanagëri hamba, maka apabila hamba datang*, en als ik dan terugkeer, enz.; uitkomen: *datanglah saperti kata ahli noedjoem*; gebeuren, gaan, overkomen: *apabila dilihatnja hal itoe datangnja têngan kakërasan*; *dilihatnja akan hal jang dimikijan itoe datang*; tot: *dari Tandjoeng Rëmoenia datang ka Sëlat*; *tërdëngarlah datang ka Mëkah*; *dari përtamanja datang kapada kasoe-dahan*; *datang kapada*, het komt tot, wordt zeer dikwijls met een bepaling van tijd geconstrueerd, waar deze bij ons als subject staat: *datanglah kapada doewabelas hari*, toen de twaalfde dag gekomen was; *datang kapada përidaran doenja*; *datang kapada përgantijankoe*, zijn levenseinde, mijne beurt is gekomen; zoo ook *oemoernja datang kapada doewa bëlas tahoen*, hij is 12 jaar oud geworden; *datang dimikijan*, tot zoover komen; *datang hati* = *sampeï hati*, zie *sampeï*; *datang pikiran*, op de gedachte komen; weër in de gedachten krijgen; *datang akal*, inzien, er begrip van krijgen. — *Bërdatang sëmbah*, nederiger dan het eenvoudige *sëmbah*, ook wel met *kata* of andere

woorden als object: spreken, zeggen; maar *bêrdatang mëlata*, kruipende aankomen. *Mëndatangkan* ook wel te weeg brengen; ergens mee aankomen, voor den dag komen. *Mëndatangi*, aanvallen; overvallen. *Kadatangan sakit*, *djamoe*, een ziekte krijgen; gasten bij zich krijgen.

داتق datock, grootvader, overgrootvader, familiehoofd; hoofd, als titel voor zijn chef of voor hen dien men gelijke eer toekent, zooals een priester, een doctor, een wigchelaar; *datoe' nini'*, voorouders. Zie ook het Aanhangel op *datoe*.

داتي datja, dati (Skr. *daitya*), reus, titan.

داجق datjing, Chin.† unster, balans.

داد dada, de borst; *bêrpêrang mëndada*, man tegen man vechten.

دادر dadar, I. een soort van eijerstruif; ook worden onze pannekoecken zoo genoemd.

II. geschenk (Skr. *dāda*) HP.

دادت dadap, I. een soort van boom, die zeer snel groeit en voor schaduw in de koffijtuinen wordt aangeplant. Op Riouw zegt men *dëdap* en onderscheidt men *d. wangi*, *d. minjak* en *d. tjoetjoek*.

II. een soort van schild.

دادو dadoc, I. Port. dobbelsteen.

II. Jav. rozerood.

دادي dadi, (Skr. *dādhi*) gestremde melk, die ook als lijm gebruikt wordt, bijv. om violen te lijmen. Zie *ladik*.

دار dar, Arab. woning, verblijf.

دارا dara, (Skr. *dāra*, vrouw) *anak dara*, maagd; *pêrdarahn*, maagdelijke staat; maagdenstoet aan de hoven (vrg. *pêrawangan*); *boeroeng dara*, duif (vrg. Skr. *dārapati*, wijfje en mannetje).

دارت darat, bodem, grond, vaste wal; binnenland; op het land, tegenover in de stad; landwaarts, het land in; over land; *ikan darat dan ikan laut*, riviervis en zeevisch. *Mëndarat*, landwaarts houden van schepen; verder het land ingaan. *Daratan*, de vaste wal, het land in tegenoverstelling van de zee.

دارو daroe² (Skr. *dāroe*, hout; soort van pijnboom), een soort van boom, die goed timmerhout geeft. Vrg. *dëroe*².

داره darah, bloed; *makan darah*, bloeddorstig zijn; zich opvreten van kwaadheid, kwaadaardig; *têmpat toempah darah*, geboorteplaats.

داری dari, van iets uit, van den kant van; van, gemaakt van, afkomstig van, uit; door: *bêrgêrah dari pada angin*, bewegen door den wind; — door, van den weg dien iemand of iets gaat, langs, van: *bêrdjalan dari pëntas*, een korteren weg gaan, *prahoe masoek dari soengei itoe*; *ija bijasa përgi datang dari pada tēmpatnja ini*, hij is gewoon hier heen en weer te gaan; *dari hadapan, dari bëlakang*, van voren, van achteren; — aan, bij iets aanvatten: *ditangkapnja dari ikoernja*; — van den kant van, wat betreft: *adapoen dari pada akal kita, sêkali tija bolih mëlawan*; — bestaande uit, zoo als, bijvoorbeeld, te weten: *banjak djawahir dari pada loetoe dan jakoet*; *dërma dari pada êmas dan pêrak*; *dikaroenijai akandija daripada êmas dan pêrah*, hij werd begiftigd met geschenken bestaande uit enz., d. i. met goud en zilver; *dari pada sêgala*, het onbepaalde enkel- of meervoud: *mëmakei dari pada sêgala pakajan jang indah*², 'n zeer fraai kleed; *bërsoewamikan dari pada sêgala anak radja*² *jang bidjaksana*; — vergeleken met, dan; liever dan, in plaats van; meer dan: *olih saja mënjoeroehkan anak²nja bëladjar dari pada doedoek tjoema*²; *mënilik orang bësar dari pada jang hina*; met volgend dan: zoowel... als.

داس das, een term in het damspel, wanneer men door verzuiming van te slaan een schijf verliest.

داس dasa, Skr. Jav. tien.

داسر dasar, vloer, grond; grond van gekleurde lijnwaden, aard van een mensch.

داسل dasal, een soort van boom met harsachtig hout.

داسن dasoen, (Skr. *lašoena*) eene soort van witte uijen of knofook.

دائو dangau, een hutje in het bosch of in de rijstvelden.

دائت dapat, gekregen worden, en wel 1) met geweld: in de macht gekregen, in bezit genomen, ingenomen, gevangen genomen: *dapatlah nagëri itoe, dapatlah gadjahnja, dapatlah kris*

itoe katangannya of kapada (of akan) kita, die kris is in zijne handen, of in onze macht, gekomen; 2) zonder dat begrip van geweld, *djikalau dapat kabar itoe kapada kapala saja*, indien mijn chef die tijding verneemt; 3) door gedane moeite in 't algemeen: gedaan gekregen; gelukken; kunnen; mogelijk zijn: *diangkatnja tijada dapat*, hij tilde het op, (doch) kreeg het niet gedaan, hij kon het niet optillen (*dapatlah diangkatnja*, hij kon het wel); *disamboetnja mata kris itoe dapat*, het gelukte hem hem die kris te ontnemen; *dapatkah toewan mēngobati dja*, kunt gij hem genezen; 4) inzonderheid door zoeken, d. i. vinden: *tjहारilah sampei dapat*. — *Tijada dapat tijada* (ook *tēdapat tijada* en *dapat tijada*) volstrekt; *ada jang dapat*, somtijds; *sadapatnja*, zooveel mogelijk enz. — *Bērdapat*, in zijn bezit krijgen; ook (even als *mēndapat*) met *dengan* = *bērtēmoe*. *Mēndapat hati*, moed krijgen; hoogmoedig worden; *m. hajat orang*, iemand bij zijn leven gekend hebben; *mēndapat ontong*, winnen (ook wel zonder *ontong*). *Mēndapatkan*, ook: naar iemand toe gaan; naar. *Mēndapati*, iets bemachtigen; bevinden, iets vinden zoo of zoo te zijn; *m. rahasia*, een geheim uitvinden. *Pēndapat*, gevoelen, begrip. *Pēndapatan*, voordeel; inkomsten. *Kadapatan*, gevangen. Vrg. *bolih*.

دائر **dapoer**, stookplaats, keuken; *dapoer soesoe*, de borst, zoowel van mannen als vrouwen. *Dapoer²*, komfoor; pan van het geweer.

داكوع **dakoe** = *akoe*, zie de Spraakkunst.

داكي **daki**, roos op het hoofd, berg, en in 't algemeen dergelijk vuil van het lichaam.

داگغ **dagang**, een zwerver, iemand die rondreizende de kost zoekt; een reizend koopman; vreemdelingschap; *anak dagang*, vreemde kooplieden. *Bērdagang*, reizend koopman zijn, enz. *Dagangan*, koopwaar.

داگغ **daging**, vleesch; *d. kantjing*, spier; *nama daging*, geboortenaam in onderscheiding van *gëlar*; *sadaging*, uit één stuk: *samoewanja sadaging tijada bērtjèlah²*, van een ton, die niet uit duigen zamengesteld was; *daging darah*, vleesch en bloed, d. i. van dezelfde familie of soort, ook van zaken: geheel eigen, familiaar: *soedah mēn-*

djadi d.d. kapadannya; daging mēnampal, moesjes, wratten.

داگو **dagoe**, kin. Zie ook het Aanhangel.

داغ **dalang**, Jav. de vertoener van de wajang.

دالن **dallik**, zie *dolak*.

دالم **dalam**, 1) diep, *ajar dalam; boedjoe dalam*, een onder-baadje.

2) voorz. in, binnen; *didalam pada itoe*, in-tusschen; *dalam ija bērboewat itoe* = *sédang* enz. *bēradoe dalam tirei kēlamboe*, achter de gordijnen; *ada dalam pēkērdjaän orang*, in iemands dienst zijn; *dalam parentah orang*, onder iemands bevelen staan; *didalam tangan*, door tusschenkomst van, door de hand van.

3) binnenhof, hof: *orang dalam*, hoveling; *bahasa dalam*, hoftaal.

داله **dalih**, het op een ander de schuld werpen; zich verontschuldigen; verdenking. *Bērdalih²an*, zamen kibbelen, de schuld op elkaar werpen.

دام **dam**: *bērmain dam*, dammen.

دامر **damar**, boomhars; fakkel: *d. batoe*, *d. mata koetjing*, soorten van hars, de eerste gemeen, de andere zeer fijn; *pohon damar laoet*, een soort van boom die goed timmehout levert.

دامق **damak**, pijltjes, zoo als die uit een blaasroer geblazen worden, blaaspijltje.

دامن **damān**, een soort van vogel; *tali daman*, schoot van een zeil.

دامي **damei**, vrede, wapenstilstand.

دان **dan**, voegw. en, ook wel eens gebruikt voor *maka*, *atau*, *sédang*.

دان **dana** (Skr. *dāna*), milddadig.

دانر **danoer**, lijkvocht.

دانم **danam**, ossenjuk, M.

دانو **danau**, bergmeer, meer; vijver.

داوڤ **daoep**, een soort van gewas, *bauhinia* sp.

داوڤ **daoek**, schimmelgrijs van paarden; *kēlaboe daoek*, donkere, *k. poetik*, lichte schimmel. Vrg. *kēlaboe*, *lapoek*.

داون **daoen**, blad; *makan sadaoen*, van één blad, als bijv. een pisangblad, of ook wel uit één schotel (*daoen tempat baginda sēntap itoe dari pada emas*) eten. *Daoen naratja*, weegschaal;

d. boedi, hart- of ruitvormige stukjes van geweven stoffen, papier of blik (gew. goud-), waarmede de bovenrand van gordijnen of de randen van andere voorwerpen versierd worden; *daoen tēlinga*, de oorlap.

داری **dawel**, metaaldraad = *kawat*.

داهق **dahak**, fluim, slijm.

داهن **dahan**, tak, boomtak: *dan orang poen banjak mēndahan kajoe dihoetan roepanja*, HT. *Pandahan*, zie beneden. Zie ook *tjabang*.

داهي **dahi**, voorhoofd.

داهية **dahijah**, Arab. ongelukkig toeval, ongeluk.

دای **daja**, I. = *oepaja* en *tipoe*, w. m. z. *Dengan tjada bērdaja*, zonder aarzelen. *Sadaja*, meehelpen, meedoen. *Mēmpērdajakan*, verschalen, bedriegen. Skr. *dāja*, gift, opgevat in de beteekenis van middel (*oepaja*) tegen de vijanden.

II. *barat daja, sēlatan daja*, Zuidwesten, Zuid-zuid-westen.

دائرة **da'rah**, Arab. omtrek, grondgebied.

دایغ **dajang**, titel van jonge meisjes die aan het hof dienst doen, hofdame.

دایغ **dajoeng**, roerriem; borstvin der vischen; *dajoeng sēpat*, eene soort van scharretjes, gezouten bij de rijst gegeten. *Bērdajoeng*, van schepen, geroeid worden.

دایم **da'im**, Arab. altijddurend.

دایو **dajoe**; *mēndajoe*², gonzen, dreunen; rommelen van den donder; kreunen van een kind om de moeder; het geluid van vele dieren bij elkander. Vrg. *rijoeh*.

دایه **dajah**, Perz. min, zoogster.

دبر **dēbar**, het kloppen van het hart; hartklopping.

دباة **dobba**, Arab. kalebas, komkommer.

دبو **doeboer**, Arab. = *bēlakang*.

دبس **dēboes**; *bērdēboes* = *bērdēbar*: ook van wind en vuur: met hevige vlagen aankomen. دبلغ **doebēlang**, verbastering van *hoeloebalang*.

دبو **dēboe** = *lēboe*, stof.

دبه **dēbah** = Arab. *dzabah*.

دبیر **doebir**, Perz. secretaris, notaris.

دتس **dētas**, geluid van papier of harde bladeren, die doorgeknipt worden.

داتی **ditja** = داتی.

دجال **dadjal**, Arab. valschaard, bedrieger.

دجت **dētjit**, het piepen van zwaluwen.

دچغ **dētjing**, geluid van klein geld, dat afgeteld wordt. Vrg. *datjing*.

دخیل **dakhi**, Arab. ingewijd, eeningewijde.

ددالو **dēdaloe** = *kalakatau* (zie *kala* III).

ددرین **dēdoerenan**, Jav.? zeker gewas, waarvan de vruchtjes op *doerians* gelijken, *elaeganus* sp.

دسس **dēdas**; *mēndēdas*, onophoudelijk lastig vallen met vragen en derg.

دثب **dēdap**, zie *dadap*.

دثق **dēdak**, zemelen.

ددورو **dadoro**, een soort van boom met eetbare vruchten.

ددي **dēdei**; *bērdēdei*² = *bērdoejoen*². Ook *dērei*.

در **dari**, zie داری.

درا **dēra**, openbare straf, zooals bijv. te pronkstelling, geesseling; strafles.

دراچ **diradja** = *adiradja*: *maharadja diradja*, opperkoning.

دراة **doerra'ah**, Arab. een soort van lang opperkleed.

دراگم **dēragam**, donkerbruin, donkerrood.

دراڻ **dērana** (Skr. *dhāraṇa*), geduldig.

دراو **dērawa** (Skr. *drāwa*), stroop.

درب **darab**, Arab. engte, kloof in het gebergte.

درج **doerdja** (Skr. *darśa*?), gelaat.

درجان **doerdjana**, Skr. *doerdjāna*, slecht, slecht van aard, gering van afkomst.

درجة **daradjah**, Arab. sport, trap; graad, rang.

دردار **dardar**, Arab. olmbloom.

درس **daras**, Arab. lezing, les, onderwijs.

درس **dēras**, snel van gang, met snellen en gestadigen voortgang en opvolging, van den stroom, den wind, menschen en dieren, schepen enz.; hard, van den regen, zoodat de druppels elkaar snel opvolgen; rad, van woorden.

درس **dēroes** = *diris*.

دڠ **dërang**, I. klinken, zooals een trom.
Vrg. *gëndërang*.

II. helder rood, C.

دڠ **dëring** = *dërang*, I. doch scheller.

دڠ **dërap**, dicht bij elkaar, te zamen C.
*Dërap*², het geluid van het knappen der vingerleden of van het kraken der riemen onder het roeijen.

دڠ **dargah**, Perz. paleis, hof.

دڠ **dirgahajoe** (Skr. *dirghājoe*, een lang leven) = *daulat*, bij het toespreken van een vorst.

دڠ **dërel**; *mëndërel*, de geweren tegelijk afschieten; fusilleren.

دڠ **dëram**, I. *mëndëram*, brommen, grommen, van een hond, een tijger enz.

II. *dëram*², een soort van koekjes.

دڠ **dëroem**; *mëndëroem*, zich nederleggen, van groote dieren.

دڠ **dërma**, (Skr. *dharma*), aalmoes, gunstbewijs, = *karoenja*, waarmee het ook verbonden voorkomt. *Balei dërma*, liefdadigheidsgesticht.

دڠ **dërmawan**, Skr. *dharmāwān*, milddadig.

دڠ **dëroe**, I. *mëndëroe*, loeijen, van het vuur, de golven; gonzen van een menigte mensen, die te zamen zijn.

II. *dëroe*², een soort van harsachtigen boom.
Zie *daroe*².

دڠ **darwisj**, Perz. bedelmonnik.

دڠ **doerhaka**, (Skr. *drohāka*) ongehoorzaam jegens de overheid, inz. jegens de vorst, doch ook jegens zijn ouders: *bëbrapa anak*² *mëndceraka akan iboe bapanja*, Abd.; oproerig zijn, in verzet komen, opstaan. Vrg. ook *dosa*, *salah*.

دڠ **dirham**, Arab., een kleine zilveren munt, drachme; geld in 't algemeen.

دڠ **dërel**, stroomen, van een groote menschenmassa, = *dëdei*. *Bërdërei*, in menigte neervallen, zooals bladeren, tranen, regen, bloemen enz.

دڠ **darja**, Perz. rivier; oceaen.

دڠ **doerija**, doerijas = *giras*.

دڠ **dërta**, (Skr. *dhrëta*); *mëndërta*, verdragen, uithouden; *tijada tëndërta*, onverdraaglijk.

دڠ **dëringoe**, kalmus, lieswortel.

دڠ **dosanak** = *sanak*.

دڠ **doesta**, (Skr. *doësta*), slecht, zondig; leugenachtig; leugen.

دڠ **dastoer**; *lajar dastoer*, lijzeil, een zeil dat, bij weinig wind, nog naast de razeilen wordt gehangen.

دڠ **dëstar**, Perz. *dastar*, hoofddoek, die een of meermalen in een wrong om het hoofd geslagen wordt.

دڠ **dëstoewi**, zegenen, C.

دڠ **dësar**; *bërdësar*, kraken van deuren, vensters, luiken.

دڠ **dësing**; *bërdësing*, gonzen; tuiten, van de ooren, gieren, van den wind.

دڠ **do'a**, Arab. gebed; ook = *mantra*, bezweringsformule; *mëndo'akan do'a*, een gebed doen.

دڠ **da'wa**, Arab. rechtsgeding, rechtsvordering. *Mëndawa*, ook: volhouden, beweren. *Mëndawa'i*, *mëndawa'kan*, aanspraak maken op iets.

دڠ **da'wah**, Arab. oproeping, dagvaarding.

دڠ **dang**, titel van ongehuwde vrouwen en vrouwelijke bedienden.

دڠ **dëngar**; *mëndëngar*, hooren, met de ooren vernemen; hooren kunnen; *mëndëngarkan*, iets hooren, naar iets hooren of luisteren; gehoor geven. *Dëngar²an*, luistoren. *Pëndëngar*, het gehoor; *pëndëngaran*, wat men hoort; *pëndëngarkan*, maken dat men hoort. *Kadëngaran*, ook: kunnen hooren.

دڠ **dëngoes**, zie *dëngoe* II.

دڠ **dëngoeng**, het dreunen, gonzen, het snorren, van een kogel, gieren, van den wind, brommen, van insecten, het geluid van de touwen op een schip bij storm, van den bliksem enz.

دڠ **dëngak**, scheef; *doedoek mëndëngak*, scheef gaan zitten.

دڠ **dangkar**; *mëndangkar*, oprollen, van matten, tapijten enz.

دڠ **dëngkoer**, het snorken, ronken. Zie ook *gëroh*.

دڠ **dingkis**, een soort van zeevisch met groote kuit.

دڠ **dongkang**, een padde.

دنگف dangkap; *bërdangkap*, inhalen, grijpen: *maka disoeroehnja përikoet sègala kapir, maka ijapoen dëngan sègala laskarnja bërdangkap sègala kapir itoe.* Ook *dipërdangkap*: *bëbrapa kali hamba masoek kakampoeng pëngoeloe hamba itoe dipëndangkapnja djoega akan hamba olih orangnja, di paloenjja akan hamba, EH.* Vrg. *tangkap*.

دنگل dangkal, I. van binnen hard, on-eetbaar van vruchten, L.; van binnen verrot, zoo als een vrucht door den regen. *Batav.?* Vrg. *dingkil*.

II. ondiep.

دنگول dëngkoel, kot, hok.

دنگول dëngkol = *tëloer*, krom van spraak.

دنگول dingkil, bedriegelijk, van een vrucht, die van buiten rijp of lekker schijnt, terwijl zij het niet is. Vrg. *dangkal*.

دنگول doengkoel, naar beneden gebogen, van de horens van een buffel; gebogen van een krislemmer.

دنگو dangkoe, een soort van boom met eetbare vrucht.

دنگي dangki, wangunstig; haatdragend.

دنگن dëngan, I. dienaar; ik, minder nederig dan *oeloen*. *Dënganan*, de greep van een kris, sabel en derg.

II. 1) met; door middel van; door (ook in zulke verbindingen waar wij andere voorzetsels gebruiken): *sakit dëngan* of *mati dëngan pënjakit*, ziek zijn of sterven aan een ziekte; *dëngan bahasa mëlajoe*, in het Maleisch; *bërdiri dëngan kakinja*, op zijn beenen staan; *dëngan harga jung potatoe*, voor een billijken prijs; *bërlajur dëngan kapal*, in een schip; *përgi dëngan pëkërdjaän toewannja*, in dienst van zijn heer; *dëngan sëndirinja*, bij zich zelf; *dëngan sangkanja*, naar zijn meening; *përang ini dëngan koewat orang doeroe itoe*, deze strijd hangt af van de sterkte van die beide menschen; *dëngan karëna Allah*, ter wille van Allah, om Gods wil, om niet; *dëngan sädëkah koeboer padoeka ajanda di ampoeni akan dija*, vergeef het hem bij de graffeesten van uw vader! **Met**, te zamen met, is liever *bërsama² dëngan* of ook alleen *bërsama²*. 2) en: *radja dëngan nabi itoe oepama doewa boewah përmata*; *bësar dëngan*

tingginja. 3) In bepalingen van wijs: *dëngan përlahan*, langzaam; *dëngan dimikijan*, op die wijs; *dëngan hal jang dimikijan*, in dien toestand; zoo doende; *dëngan bagitoe banjak*, in zulk een menigte, zeer veel; *dëngan tijada tërkeira² lagi*, onberekenbaar veel; *bërdjalan dëngan mënjëmboenikan dirinja*; *datanglah dëngan mëm bawa soerat*; *bërdiri dëngan tijada bërtangan*; *tijada maoe bërhënti dëngan bagei² kata jang manis*, hij wilde niet blijven hoe vriendelijk men hem ook toesprak; *doedoek dëngan doekatjitanja*, bedroefd ter neërzitter; *sampeilah dëngan lëlahnja*, hij kwam vermoeid aan; *ditangkap dëngan hidoepnja*, hij werd levend gevangen; *përgilah dëngan toewannja*, hij ging oud, d. i. terwijl hij oud was, zoo oud als hij was, daarheen; *dëngan sëm poernanja*, volkomen; *dëngan saorang dirinja*, alleen; *ija mëngadap dëngan laki² djoega*, zij verschenen, mannen onder elkaar. 4) In bepalingen van tijd: *dëngan doewa tiga hari tëm pat itoe poen bërsiklah*, met of in twee of drie dagen is die plaats schoon; *dijamlah ija dëngan bëbërapa lama masanja*, hij zweeg een tijd lang; *përdjalan dëngan delapan boelan itoe didjalankannja dëngan sahari djoega*, hij legde die reis van acht maanden in een dag af. 5) Bij werkwoorden: *bërtëmoe dëngan*, *bërtjërei dëngan*, *sëtija dëngan*, *bërhoetang dëngan* (*kapada*), *bërkata dëngan iboenja* en ook *bërkata dëngan përkataän*, *bërhikajat dëngan hikajat*, enz.

دغو dëngoe, I. onaangenaam van de lucht van een massa menschen, van sommige insecten.

II. onnoozel, dwaas. Ook *dëngoes?*

III.; *mëndëngoe*, den adem lang inhouden.

Ook *rawoe*.

دفتو daftar, Perz. boek, register, journaal.

دفنه dafnah, Perz. laurierboom.

دب dëpa, vadem, afstand der vingertoppen bij uitgespreide armen. Ook *hadëpa*.

دثات dipati = *adipati*.

دق dik = *adik*.

دق doek, Arab.: *sakit doek*, borstziekte.

دقنا daksina, Skr. = *sëlatan*, zuiden.

دقني dakik, Arab. fijn, ondeelbaar.

دگان doekana, wellustig, ontuchtig, M.

دکت dëkat, op een korten afstand, dicht

bij; *mëndëkatkan djalan, m. boemi*, den weg verkorten. Vrg. *hampir*.

دکوت **dëkoet**, een soort van vogel, zie *limboek*. *Mëndëkoet*, het geluid van zulk een vogel of van een kwartel nadoen om ze te vangen.

دکف **dëkap** = *pëloek*; *sapëndëkap* = *sapanëloek*. *Bërdëkap toeboeh*, met de armen over elkaar; *tërdëkap*, met de armen er om heen geslagen. *Dëkapan*, omarming.

دکم **dëkam**, het kruipen van een roofdier voor het den sprong doet.

دگړ **dëgar**, groot, reusachtig, van een mensch.

دگل **dëgil**, hardnekkig, koppig, weerspanning.

دل **dil**, zeker spel, een soort van kolfspel? *M. Jav.* geluid van ontploffend buskruid. Vrg. *bëdil*, *dërel*.

دلاثن **doelapan**, acht; *doelapanbëlas, doelapanlikoer*, achttien, achtentwintig.

دلالة **dalalah**, Arab. betoog, argument.

دلوڭ **dëloewang**, Javaansch papier.

دليل **dalil**, Arab. leidsman, leiding, betoog, inz. door aanhalingen uit den Koran.

دلیم **dalima**, Skr. granaatappel. Soorten zijn: *d. katik, d. merah, d. poetih*.

دم **dëmi**, bij, in eeden: *dëmi Allah*, bij Allah; met dat, zoodra; *saorang dëmi saorang*, de een voor den ander.

دمدم **dëmdam**, wrok, verborgen vijandschap; *mënaroech dëmdam*, een wrok koesteren. Vrg. *dëndam*.

دمڭ **dëmang**, *Jav.?* titel van districts-hoofden.

دمڭ **dëmap**, gulzig.

دمڭت **dëmpit**, onverschillig voor vermaningen.

دمڭت **dëmpit**, dicht op elkander, bijv. zitten, op elkander gedrongen. Zie *himpit*.

دمڭت **dëmpat**, ongeveer = *dëmpit*. Vrg. *dëmpak*.

دمڭر **dëmpar**, tegen iets aankomen, inz. van schepen, stranden.

دمڭڭ **dëmping**, dicht bij; *bërdiri dëmping*, dicht bij staan; *bërdëmping*, iets of iemand aanhangen, zich bij iemand voegen; *njanji bërdëmping*, met iemand zingen, een beurtzang houden?

دمڭڭ **dëmpang**, een riviertje overstappen *L.*
دمڭڭ **dëmpok**, een soort van vrucht veel gelijkende op de manggistan, doch geel van schil en met kleine zoete pitten.

دمڭڭ **dëmpok**, vlak naast elkander, tegen elkander aan, van vaartuigen. *Përdëmpok*, tegen iets stooten. *Mëndëmpokkan*, enteren. Vrg. *dëmpil*.

دمڭڭ **dëmpak**, ongeveer = *dëmpok*: *doedoek bërdëmpak²*, tegen elkaar aan zitten (of vlak achter elkaar zitten?).

دمڭڭ **dëmpil**, vlak naast elkander: *bërdëmpil² saorang dëngan saorang*. Vrg. *dëmpar*, *dëmpok*.

دمڭڭ **dëmpoel**, *Jav.?* stopverf, werk om naden toe te maken enz.

دمڭڭ **dëmikijan**, zoodanig, zoo, aldus; *dëmikijan ini*, op deze wijs; *d. itoe*, ook: dat nu zoo zijnde; *d. djoega*, op dezelfde wijs; *djikalau dëmikijan*, in dat geval, als het zóó is; *dëmikijanlah aranja*, zoo is het er mee gelegen. Zie *kijan*.

دم **dëmam**, koorts; *d. gigil*, koude, *d. kapijaloe*, heete, *d. koera* en *d. pëlih* beide ook koude koorts.

دمن **dëmoen**; *dëmoen esek*, een soort van tering, waarbij de huid droog en schubbig wordt.

دموكت **dëmoekoet**, gebroken rijstkorrels, *C. Vrg. rëmoek*.

دناو **danawa**, Skr. *dānawa* = *raksasa*.

دننت **danta**, Skr. olifantstand, ivoor.

دنتم **dëntam**, het geluid van vallende zware voorwerpen, bijv. kokosnoten; *bërdëntam*, op den grond ploffen.

دندا **dënda**, (Skr. *danda*, straf) boete, geldboete.

دندڭ **dandang**, een soort van vaartuig ongeveer als een *pëndjadjab*; *Jav.* rijstketel.

دندڭ **dëndang**, een soort van roofvogel (de zeearend?); een soort van gezang: *bërdëndang*, *dëndangs* zingen. Vrg. *dandan II*.

دندڭ **dëndeng**, repen in de zon gedroogd vleesch.

دندڭ **dinding**, wand, beschot, scherm, schut, bortwering; boord van een schip; rand van een bosch. *Mëndinding*, door een schut afscheiden; bepalen; *djikalau didindingkan barang*

apa² dihdapannya, indien men er iets vóór zet, waardoor het gezicht belemmerd wordt.

دندڻ **dondang**, het heen weer bewegen: *dondangan*, wieg.

دندڻ **dondong**; *mëndondong*, op den arm of in de hand dragen, L. Vrg. het voorg. woord.

دندڻ ? een soort van mol? *saperti dandam* (?) *tijada bẽrmata*.

دندڻ **dẽdam**, gevoeligheid, doorgaans in kwaden zin: wrok, afkeer; doch verbonden met *rindoe* versterkt het de beteekenis daarvan: *tijada dapat terkatakan lagi pri rindoe dẽdamnja akan anaknja*.

دندن **dandan**, I. tooi, sieraden, versiersels; de uitstekende houten of balken aan het achter-einde van sommige prauwen.

II. op Javaansche wijs zingen. Zie *dẽdang*.

دندو **dẽdow**, twijfelen, onzeker zijn, C.

دندي **dandi**, zeker muziekinstrument, een soort van luit.

دنهاري **dinhari**, de tijd vóór het aanbreken van den dag: *satelah datang kapada wẽktoe dinihari maka sẽgala bintang poen bẽloem padam tjahjanja; boelan poernama poekoel tiga dinihari*.

دنیا **doenija**, Arab. het tegenwoordige leven; de aarde; aardsche schatten.

دنپت **dẽnjoet**, klop, tik, van een slagader; *oerat bẽrdẽnjoet*, slagader.

دو **doewa**, Skr. *dwa*, twee; *tijada doewanja*, hij of zij had zijn weerga niet; *doewa dẽgan* = *sẽrta dẽgan*, *doewabẽlas*, *doewalikoer*, twaalf, twee en twintig. *Mẽndoewa kali*, voor den tweeden keer doen. *Pẽndoewa*, een kleine kris, die men bij een grootere draagt. *Mẽndoewakan angan²*, op twee gedachten hinken, verdeeld zijn in zijn genegenheden.

دوات **dawat**, Arab. inktkoker; *ajar dawat*, inkt.

دوار **dawar**, Arab. rond.

دوام **dawam**, Arab. eeuwigheid: *'alā ẽddawan*, eeuwig.

دوت **doeta**, Skr. bode, afgezant. *Radja doeta*, eerste gezant; vrg. *oepadoeta*.

دوبی **dobi**, Beng. waschman, bleeker; *kain² dobi*, wasgoed.

دودس **dodos**, uitgesneden, uitgehold, van hout.

دوڻڻ **dodong**, op Sëlangoer = *bẽladau*.

دوڻڻ **doedoek**, zitten, gezeten zijn, gaan zitten; wonen; gelegen zijn, van een plaats: *tẽmpat itoe doedoeknja sabẽlah timoer*, HA.; bezinken; zich zetten tot, bijv. *njiser soedah doedoek oenbi*, de kokospalmen hebben wortels gemaakt; *doedoek baik²* = *tinggal baik²*, als afscheidsgroet; *doedoek dẽnga pẽrampoewan*, trouwen, getrouwd zijn: *Ton Tedja soedah bẽrtoenganan dẽgan Radja Pahang, hampir akan doedoek*. *Tẽrdoedoek*, neer-zijgen. *Mẽndoedoeki*, op iets zitten; bewonen; *mẽndoedoekkan*, ook bijv. *pẽkẽrdjain*, een feest aanleggen. *Kadoedoekan*, woonplaats; ligging. *Pẽdoedoekan*, ook rang, betrekking; zakking van het foetus. *Sadoedoek*, een bijwoner.

دودل **dodol**, een soort van koekjes van meel, palmsuiker en geraspte kokosnoot.

دور **daur**, Arab. kring, tijdkring; *d. kẽtjil*, een tijdkring overeenkomende met de windoe der Javanen; *d. bẽsar*, een andere van 120 jaren.

دورا **doera**, ongerust van hart.

دورڻ **dorong**, voorwaarts schieten, toesnellen, M. *Tẽrdorong*, te ver gegaan in het spreken.

دوري **doeri**, doorn, stekel, puntige graat; *ikan doeri*, een soort van visch; *doeri pandan*, een weerhaak. *Doerijan*, een welbekende vrucht, waarvan twee soorten *d. hantoe* en *d. daoen*. Van hier ook *dẽdoerenan*, w. m. z.

دوس **dosa**, Skr. *dõsa*, zonde, misdaad, schuld, inz. tegen Allah. Vrg. *doerhaka*.

دوسن **doesoen**, bewoonde plek in het bosch; boschtuin; dorp; buiten, in tegenoverstelling van de stad.

دوڻڻ **doepa** (Skr. *dhẽpa*), wierook.

دوڻڻڻ **donging**; *mẽndonging*, dwingen, drenszen, van kinderen.

دوڪ **doeka** (Skr. *doekhka*), smart, droefheid, gewoonlijk met *tjita* verbonden tot *doekatjita*.

دوڪت **doekat**, ons dukaat.

دوڪت² **doekoet²**, gras (bij de Orang-Loeboe). Zie *roempoet*.

دوڪوڻڻ **doekoeng**; *mẽndoekoeng*, op den rug

dragen; *běrdoekeong kapada saorang*, bij iemand op den rug zitten.

دوکی **doekoen**, Jav. een inlandsche arts.

دوکی **doekoe**, een soort van vrucht, *lansium* sp.

دوکی **doekoeh**, I. halvemaaanvormig gouden plaatje dat aan een snoer om den hals gedragen wordt: *d. lawi² mēlēkap*, *d. sahari boelan*, verschillende fatsoenen daarvan.

II. kluizenaarsverblijf; Jav. gehucht, buurt.

دوگ **doega**, het peilen; *batoe doega*, peillood, eig. peilsteen; *tali doega*, loodlijn, loodtouw; *mēndoega*, peilen, ook bijv. een wond; gissen, raden.

دولاق **doelapan**, zie دلاق.

دولة **daulat**, Arab. I. geluk, voorspoed; heerschappij; *daulat toewankoe*, heil zij den Vorst! dikwijls = ja, Heer! of ook wel: neen, Heer!

II. verbastering van *toelah* (of toevallige fout daarvoor?); zie op *timpa*.

دوئج **doelang**, een groote ondiepe houten bak. *Doelang²*, dwarshouten van de mars op groote schepen. *Kajoe doelang*, zie *kajoe*.

دولق **dolak**: *dolak-dalik*, verdraaid, verkeerd.

دولي **doeli** (Skr. *dhāli*), stof; woord om den vorst aan te duiden, nederiger dan *kaki*: *mēngadap doeli*, *doeli baginda*, *doeli toewankoe*.

دومل **doemoel**, C. = *djoengoer*.

دون **doewan**, C. grootvader in het 5^e geslacht.

دونم **donam**; *d. monjet*, een soort van plant.

دونه **doenah**, Perz.; *boeroeng doenah*, een lokvogel.

دوئیت **doewit**, duit; geld.

دوئج **doejoeng**, een zeedier, de zeekoe, *halicore doejong*.

دوین **doejoen**; *běrdoejoen²*, golvend voortgaan, stroomen, van een menigte menschen, mieren enz. = *dēdei*.

دهاک **dēhaga**, dorst; *mēndēhaga*, schraal, tegen, van den wind.

دهشة **dahsjah**, Arab. verbazend, ontzettend; verbaasd.

دهم **dēham**; *běrdēham*, h'm roepen, kugchen Zie het Aanb. op *dēhēm*.

دهولو **dahoeloe**, voor, vooruit; de vorige; eerder, eerst; *daeloe kala* of *pada zaman daeloe kala*, in vroeger tijd; *djangan daeloe*, nog niet, zoo gauw niet als 't u belieft; *poelanglah daeloe*, wil nú heengaan; *mohon hamba daeloe*, ik bedank er voor, ik kan niet zoo dadelijk. *Mēndaeloei*, iemand vóór komen; *mēndaeloeikan*, doen voorafgaan; *běrdaeloe²an*, wedijveren wie het eerst zijn zal. — Het is niet te verwarren met *dihoeloe* van *hoeloe*, maar af te leiden van het Arab. *awal*.

دي **dija** = *ija*.

ديانة **dijanah**, Arab. betrachtting der godsdienstplichten.

ديباج **dibadj**, Arab. een soort van geborduurd zijden kleed.

دية **dijat**, bloedprijs.

ديدق **didik**, klein diertje dat men opkweekt; ook een liefkozingswoordje; *mēndidik*, opkweeken, opvoeden.

ديدل **didal**, zie *lidal*.

ديده **didah**, pion in het schaakspel.

ديده **didih**, het hard koken van water.

ديرت **deret**, rij, gelid: *sakoerang² tiga saderet*, op zijn minst drie op ééne rij. *Běrderet²*, in rijen.

ديرس **diris**; *mēndiris*, nat maken, besproeijen. Ook *děroes* en *diroes*.

ديروس **diroes** = *diris*.

دیری **diri**, ligchaam, persoon, eigen persoon, doch alleen in de volgende uitdrukkingen: *dirikoe*, ik zelf, *dirimoe*, gij zelf (doch hiervoor ook alleen *diri*, gij, enkel- en meerv.), *diri toewan*, gij zelf, *dirinja*, hij zelf; hij; *jang ėmpoenja diri*, de persoon zelf; *saorang dirikoe*, s. *dirimoe*, s. *dirinja* (of ook wel s. *diri*), ik, gij, hij alleen; ook *dengan saorang dirikoe* enz. *Minta diri*, vragen om zich te verwijderen, voor *m. bėrdiri*, vragen om op te staan. *Sėndiri*, zelf; op zich zelf; bij zich zelf; uit zich zelf (ook *kėndiri*). *Sama sėndirinja*, onder elkander. *Sapėndiri*, de geheele hoogte van iemand die recht op staat. *Bėrdiri*, staan, recht overeind staan; oprijzen; *bėrdiri dęgan*, berusten op; *b. atas*, bestaan in. *Tėrdiri*, overeind, op zijn beenen, bijv. neerkomen; aan den grond geworteld.

desa, Skr. *deśa*, landstreek, grondgebied; het land, het platte land; Jav. dorp.

dijang, vuur dat aangelegd is om er zich aan te warmen; *mëndijang*, bij het vuur warmen; *bërdijangkan dirinja*, zich bij het vuur warmen.

dingin, koud; koude. *Daoen sëdingin* (ook *tjakar bebek*), *cotyledon laciniata*, een plant waarvan de bladeren het water heeten af te koelen.

dikir of **dikar**, gew. *pandikar*, een die volleerd is in het hanteeren van kris of sabel, meester in het schermen. Vrg. *dzikkir*, de handelende personen bij de *dzikir*, dat zijn derwisjen, die vooral bekend zijn door de kunsten die zij met wapenen als anderzins uitvoeren.

dikau = *ëngkau*.

dijam, stil zijn, zich stil houden; zwijgen; stil staan; zich ergens ophouden, wonen. *Bërdijam(kan) dirinja*, zwijgen; *pëndijam*, zwijger. *Mëndijamkan*, ook: iets in stilte verdragen; in stilte laten gaan, er van zwijgen. *Kadijaman*, verblijfplaats; *mëngadijami*, bewonen.

din, Arab. godsdienst, eeredienst.

dijan, kaars; *kaki dijan*, kandelaar.

dina, Skr. *dina*, arm, ellendig, gering; *orang hina dina*, de geringe lui, staat tegenover *orang moelija*; *ajam dina*, klein gevogelte.

dinar, Arab. zeker gouden muntstuk van een gulden of zes waarde.

denok, gezet, goed in 't vleesch; welgemaakt, schoon, van vrouwen.

dino, proef, ontwerp, voorbeeld, M.

dewa, een soort van goden; titel van vorsten. Skr. *dewa*, god.

diwar, Perz. = *diwali*.

dewata, Skr., een soort van goden. *Boeroeng dewata*, de paradijvogel. Vrg. *dewa*.

diwasa, Skr., dag; tijd.

diwall, muur, wal. Zie *diwar*.

diwan, Perz. vorstelijk hof; hof; rechtbank.

dewadaroe, Skr. eig. godenboom; een soort van dennenboom. Zie *daroe*² en *dëroe*².

dewangga, rood zijden gordijn-damast.

dewi (Skr. *godin*), voorzetsel voor namen van vorstinnen.

ذ

dzat, Arab. het wezen van iets; wezen, een wezen.

dzakir, Arab. gedachtig; dankbaar.

dzabah, Arab. het slachten; een slachtdier, een offerdier.

dzarah, Arab. een atoompje, een ziertje.

dzorriah, Arab. kinderen, nakomelingen.

dzakar, Arab. mannelijk.

dzikir, Arab. geheugen; het melding maken van God en zijne eigenschappen door lofzangen en andere ceremoniën; den Koran opzeggen.

dzalil, Arab. gemeen, laag, verworpen.

dzimmi, Arab. schatplichtige; cliënt.

dzanab, Arab. misdad; staart.

dzoe, Arab. bezitter, eigenaar: *dzoe'lkarnain*, bijnaam van Alexander den Groote.

dzoe'lhidjah, Arab. naam van de laatste maand van het Mohammedaansche jaar.

dzoe'ika'dah, Arab. naam der voorlaatste maand van het Mohammedaansche jaar.

dzauk, Arab. smaak.

dzalb, Arab. ondeugd, gebrek.

dzib, Arab. wolf.

dzil, Arab. aanhangsel onder aan iets, sleep.

راب **raba**; *mëraba*, betasten aanraken: *dirabanja saloeroeh toeboehnja*; *dirabanja pintoe kampong itoe, terboeka*; *mëraba djalan*, naar den weg tastende zoeken; *djangan bër djalan tëraba*²; *mëraba kasana kamari*, overal rondtasten.

رأبت **rabit**; *mërabit*, scheuren, verscheuren.

رأبت **rafoet**, van of uit iets losraken, bijv. uit een strik, van een vischhaak, bijv. *rafoetlah ikan itoe*, de visch is er af; *rafoetlah boeroeng itoe dari pada djërat*.

رأبت **rabitah**, Arab. band.

رأبت **rafoeng**, met rotting aan elkaar gebonden *atap*, gebezigd om over den bovensten rand van een atappen dak te leggen ten einde het binnendringen van den regen te beletten; die bovenrand zelf.

رأبت **rabak**? opengesneden? *ditjëntjangnja tiba pada moeloetnja, rabak sampei katëlinganja* HA.

رأبت **rafoek**, tondel, zwam.

رأبت **raban**; *bëraban*, snuffen, door de neus spreken.

رأبت **rafoen**, niet goed zien kunnen? *Mëraboen*, bedampen, bewierooken.

رأبت **raboe**, de long.

رأبت **rat**, I. zie رت.

II. de wereld, = 'alam.

رات **rata**, I. vlak, effen; gelijk met; *tandjoeng rata*, een vlakke landpunt; *djatoeh rata kaboemi* (ook zonder *djatoeh*) plat op den grond vallen: *tëlah koeratakan dïja dëngan boemi*; overal geregeld, overal gelijk, allen gelijk, allen evenzeer: *ratalah sëgala roemah*

orang bësar saja naïki; *tiada rata, lagi tinggal sasoeke*, nog niet in orde, nog niet in 't effen.

II. wagen, strijdkar (Skr. *ratha*.)

رأتس **ratoes**, honderdtal; *saratoes*, één honderd. Zie ook *nali* II.

رأفت **ratap**, gejammer; klaaglied; *ratap sabidji* of *saboetir*, een klaaglied.

رأفت **ratak** (of **ratah**); *mëratah*, een keus doen.

رأفت **ratoe**, Jav. titel voor vorsten of vorstelijke personen of voor vorstinnen, inz. die van Madjapait; *Ratoe Mëlajoe*, titel aan den Javaanschen prins Raden Inoe (Pandji) gegeven bij zijn bezoek in Tanah Mëlajoe.

رأفت **radja**, regeerder, vorst, koning; titel van prinsen van vorstelijke afkomst; *radja moeda*, onderkoning; *radja përampoewan*, vorstin; *anak radja*, prins; *hamba radja*, hoveling; *radja*², *radja kabanjakan*, de onderhoorige *radja*'s, de gewone *radja*'s. In zamenstellingen ook hetzelfde als ons koning in koningstijger, bijv. *radja singa*, *radja këra*, *radjawali* (w. m. z.). *Radja bintang*, zie op *bintang*. *Boenga radja*, een soort van bloem. *Kajoe radja*, *cassia javanica*, ook *kidoelang*, zeker geneesmiddel. *Radja oedang*, een soort van ijsvogel. *Maharadja lela* en *mëradja lela*, zie op *lila*. *Karadjaän*, koningschap; heerschen; koningrijk; koninklijke attributen, vorstelijke insigniën (ook *alat karadjaän*); *doedoek diatas karadjaän* voor *diatas pangkat karadjaän*, zie *pangkat*.

رأفت **radjoet**, een gebreid of geknoopt beursje; breiwerk; *mëradjoet saroeng kaki*, kousen breijen.

راجق radjoek, knorrig, grommig, geme-
lijk, stuursch; drenserig, huilerig, van kinderen.
Zie ook het Aanh. op *radjoe*.

راجن radjan, of **راجن ratjan**, twijfel-
achtig: *radjan dari pada bitjara, jang sama*
bërat kadoewa pehaknja. M.

راجن radjin, ijverig, naarstig.

راجوالي radjawali, een zeer groote
vogel, wij zouden zeggen een arend, van *radja*
(zie boven) en *wali*, verbastering van *waliman*,
(w. m. z.) Ook zou een soort van sperwer
aldus genoemd worden: zie op *ëläng*.

راجة radjah, de lijnen in de handpal-
men; geheimzinnige strepen op amuletten; ge-
schreven amuletten.

راجق ratjak; *mëratjak*, geweldig hard
slaan, bijv. op een trom.

راجق ratjik, I. vogelknip, val.

II. (of *radjik*?) fijn gesneden.

راجن ratjan, zie *radjan*.

راجن ratjoen, vergif, inwendig vergif.
Vrg. Arab. *radjin*, doodelijk vergif.

راد rad, Holl. raad.

راد rada of **radah**, bedaard; zacht.
Mërada, lenigen.

رادق radak, het steken met een lans:
mëradakkan toembah dëngan Pirangi, SM. Zie
ook *rodok*.

رادغ radang, hitte door koorts of hard
werken of loopen.

رادن raden, Jav. zekere titel van per-
sonen van vorstelijke afkomst.

رادة radah, zie *rada*.

راس rasa, I. (Skr. *rasa*) smaak van
iets; geur; gevoel, meening. *Rasanja* en *sarasa*,
even als of. *Mërasaï*, iets voelen; van ge-
voelen zijn; ondervinden. *Përasaän*, en zameng.
përasan, gevoelen, meening; genegenheid; *përasaän*
lidah, smaak. — *Ganti rasa*, zie *ganti*.

II. ook wel **raksa** (Skr. *rasa*, hetz. al het
voorgaande), kwikzilver; ook *ajar rasa*.

راسق rasoek, I. de balken, die dienen
om een zolder of vloer op te leggen; er zijn
twee soorten van: *rasoek toepi*², waarop de
gëlëgar rusten, en *r. toempoe bëndoel*, die die-

ren om de uiteinden van de *gëlëgar* voor het
gezicht te bedekken. *Kasau* heeten de dakspar-
ren, *kajoe pandjang* het gebint.

II. beroerd, verward, = *katjau: dirasoek*
djin, door een boozen geest beroerd worden.
Karasoekan, bezeten.

راسي rasei, Jav. = *moesang*.

راسي rasi, Skr. *rāsji*, een teeken van
den dierenriem; iemands gestarnte. *Sarasi*, over-
eenkomende met, geschikt voor iets (eigenl. onder
den invloed van hetzelfde gestarnte): *didapatinja*
tëmpat itoe tijada sarasi bagei tëmpat kadijaman-
nja; kadoedoekan jang oegahari itoe (de mid-
delstand) *sarasi dëngan kasëngangan manoesija*.

رائغ ranga, een soort van hoornschelp
met lange punten.

رائغن rangin, een soort van schild.

رائقت rapat, dicht, goed sluitend, zoo
als timmerwerk, een weefsel, enz.; aan een
gesloten, bijv. zitten; eensgezind, eens van ge-
voelen; raadsvergadering; in rade. *Rapatan*,
raad, voeg, opening. *Përapat*, de pen, waarop,
of het gat, waarin de roerriemen eener boot
gestoken worden.

رائق rapang, een soort van zeevisch,
een groote *bëtanak*.

رائقة rapih, kruim; kruimelig. *Mërapih*,
kruimelen.

رائقة rapoeh, broos, ook fig., bijv. van
het leven; brokkelig, molmig, verteerd, bijv.
hout, doek, spijkers.

رائکت rakat, I. op of aan elkander verbon-
den, gelijmd, gesoldeerd, enz.; ook = *saga*, daar
deze boon, tot deeg gestampt, door goudsme-
den enz. voor soldeersel gebruikt wordt. *Përakat*,
lijm, cement. *Mërakati*, alleen of *m. prahoe*,
uitrusten: zie *rakit*.

II. voor *rak'at*, w. m. z.

رائکت rakit, paar, koppel, stel; zamen-
gevoegd; een vlot; uitgerust.

رائکت rakoet, draaijen, niet eerlijk zijn C.

رائق rakak; *mërakak*, gebrekkig.

رائکن rakan, zie *rëkan*.

رائگ raga, I. teenen werk, mand, korf:
boewah raga, z. sepak; hantoe jang matanja merah

saperti api, dan ramboetnja bagei raga, SM.

II. het menschelijk ligchaam.

راگس **ragas**, I. het hoofdhaar afgesneden hebbende; gekortstaart, van paarden.

II. *mëragas*, rapen, rooven C.

راگغ **ragang**; *mëragang*, met geweld wegnemen. M. (In 't Jav.: met zijn velen toeschieten om iets te verrichten.)

راگغ **ragoeng?** *tëragoeng*, ergens tegen aanloopen, bijv. tegen een deur of stoel; ook van vaartuigen gebezigd.

راگم **ragam**, (Tam. *irāgam*; Skr. *rāga*) schakering van kleuren, patroon; verscheidenheid van toonen, melodie, wijsje; mengeling van geuren; neiging, begeerte. — *Poesparagam*, zie op dat woord.

راگم **ragoem**, een bankschroef, zoo als door de smeden gebruikt wordt om op te vijlen.

راگو **ragoe**, verlegen; in de war, bijv. *ragoe itoengnja*.

راگی **ragi**, I. gist, zuurdeeg.

II. patroon op een kleed. Vrg. Skr. *ragi*, geverwd, en *ragam* I.

رالپ **ralip**, Arab.? slaperig, van de oogen. *Përalip*, iemand die er slaperig uitziet.

رام **rama**, I. Rama, doorgaans Sri Rama, de bekende held der Hindoesche mythe. Sri Rama is ook titel van den opziener der olifanten, een hooge staatsbetrekking. *Rama*², de reuzevlinder, de grootste nachtvlinder, die in Indië voorkomt en die ook *koepoe*² *gadja* genoemd wordt; hij schijnt ook gegeten te worden: *beramei*² *an makan rama*² HP.

II. vreugde: *maka baginda tërlaloe soeka sërta dëngan ramanja, mëlihat* enz. Vrg. *raman* en *ramah*.

III. vader, in *ramadji*, w. m. z.

رامت **ramat?** *mëramat*, naar zich toehalen? *diramatnja kapalanja laloe ditjioemnja*.

رامس **ramas**; *mëramas*, knijpen, uitknijpen, bijv. een citroen; kneeden; *diramas hati*, ter neer gedrukt.

رامس **ramoes**, baardig, behaard.

رامغ **ramang**, zie *rëmang* II.

رامن **raman**, behagen in iets scheppen,

er tevreden mede zijn, *raman dan ridla*.

HT. Van *rama* II. voor *ramain*.

رامو **ramoe**, het benodigde materiaal voor het tot stand brengen van het een of ander. — *Bëramoe, mëramoe*, dat materiaal bijeenbrengen, gaan halen enz. — *Ramo*² *an*, het benodigde materiaal, bijv. hout om te bouwen.

رامد **ramah**, gemeenzaam, familiaar: *toewan Raffles itoelah kasoekainnja santijasa bëramah*² *an dëngan orang mëlajoe, HA.*; *hatinja baik dan përamah. Mëramah*² *hati*, het hart innemen. — *Ramah-tamah*, versterking van het eenvoudige grondwoord: *ramah tamah fi'ilnja moelija*. Vrg. *rama* II.

رامي **rami**, het bekende rami-vlas, *boehmeria nivea*.

رامي **ramel**, met zijn velen te gelijk: *dikaltoewarkannja ramei*² (van lijken die onder het puin van daan gehaald worden); *apabila ija mëlihat orang*² *ramei bërdjalan itoe, maka, djikalau sëmpat, ija bërlari dëngan prahoenja; ramei dihadap olih sëgala mantrinja*, (druk omstuwtd zijn door alle mantries; druk, druk bezoekt, welvarend; vrolijk, levendig. — *Bëramei*² *an* met zijn velen plezier hebben (ook wel eens verkeerdt, als gevolg van het gebruik der Arabische letters, voor *bëramain*²). *Mëramei*², met zijn velen op iets aanvallen (voor *mëramei*²). *Mërameikan*, in menigte verzamelen; welvarend maken, menschen in menigte ergens heen brengen om er zich te vestigen.

ران **rana**, I. Jav. Kw. slagveld.

II. beter ران, vorstin.

رانف **ranap**, zie *mëranap*.

رانم **ranoem**, goed rijp, zacht van rijpheid, murw.

رانو **ranoe**, = *danoe*, w. m. z.

رانه **ranh**, naam eener plant, *lycopodium planum*.

راو **rawa**, Jav. = *paja*.

راو **raoe**; *mëraoe*, den adem inhouden. Zie ook *dëngoe*.

راوت **raoet**, het snijden van rotan en bamboe, en dat wel met een bijzondere soort van mes, een zoogenaamde *pisau* / *raoet*.

راوت rawit; *mërawit?* in een beleediging betrekken. C.

راوغ rawang, I. = *rawa*, M.

II. zie *kërawang*.

راوغ raoeng; *mëraoeng*, huilen: *mëra tap dan mërawoeng*.

راوف raop, = *kaop*, w. m. z. Ook een maat voor diamanten, te weten zooveel als men in de beide aaneengesloten handen kan nemen: *intan hampir bëraop digadeinja*. (Bat tav. ? zie Aant.)

راون rawan, I. medegevoel, sympathie, medelijden: *mëmbri rawan hati* of *mërawankan hati sëgala jang mëndëngar itoe*, aandoen, hetzij door aangename of onaangename gewaarwordingen; van verrukking of afschuw vervullen.

II. een woord bij het optellen van touwwerk, trossen, vruchten, knoopen enz. in gebruik: *djalan sarawan*, één *djala*-net; doch *kantjing sarawan*, een stel van zeven knoopjes. *Toelang rawan*, de ribben (eig. beenderen in rijen ?)

راوي rawel, een vischlijn, waaraan op verschillende afstanden met korte touwtjes haken zijn bevestigd en die men in diep water laat uitloopen. *Mërawei*, met zulk een lijn vissen.

راوي rawi, Arab. verhaler, verteller.

راهب rahib, Arab. monnik.

راहत rahat, werktuig om garen te spinnen, spinnewiel; *tijang rahat*, spinrokken.

راهغ rahang, de luchtpijp.

راهف rahap, groete, welkomstgroete. Het is het Arab. *rahâb* w. m. z.

راهو rahoe, eigenaam van het monster, dat bij eklipsen de zon en maan heet inteslikken.

راهي rahi, verlokking. *Mërahi*, verlokken.

راي raja, groot; hoofd-, voornaamste: *djalan raja*, de groote weg, heerweg; ook wel de melkweg; *tanah raja*, het hoofd-eiland, het vasteland, in tegenoverstelling der om het grootere eiland liggende eilandjes; *hari raja*, een feestdag, *dewata moelija raja*, *rimba raja*, *boelan poernama raja*, *boenga raja*, de *hibiscus*

rosa sinensis, een zeer fraaije bloem, ook wel *këmbang sëpatoe*, geheeten, omdat de bloemen bij gebrek aan schoensmeer, daarvoor in de plaats kunnen gebruikt worden.

رايت rajit; *akar mërajit*, zie op *akar*.

رايس raïs; *mëraïs*, bij elkander vegen, bijv. vuil of afval.

رايف rajap, Jav. = *aneï?*, witte mier. *Mërajap*, op den grond of omhoog kruipen, van planten en dieren: *sëgala kadjadijan, baik jang terbang, baik jang mërajap* enz.

رايه rajah, het rooven, plunderen.

رايه rajih; *mërajih*, in het groot opkopen. *Përajih*, een opkoper.

رايو rajoe; *mërajoe*, bepraten, overhalen, of ook = *mërintoe*.

رايو rajau, het blindelings in de rondte tasten, zooals door duikers naar gezonken goederen; het hier en daar zoeken, bijv. naar iemand, die zich verscholen heeft; nu eens hier, dan eens daar naar verlangen; op goed geluk rondlopen; met de handen omroeren; woelig en onrustig, van een menschen massa: *banjak orang mërajau dalam roemah itoe*, en van de leden des ligchaams: *sëndi dan anggota habis mërajau; tangan mërajau*, handen, die zich niet stil kunnen houden.

رب rab, Arab. Heer, God: *rabbœ'Valamina* = *toehan sëkalian 'alam*, de Heer aller werelden.

ربا riba, Arab. woeker.

رباب rabab, (ook **arbab**) viool.

رباط ribat, Arab. band.

رباعي roeba'i, Arab. gedicht van vier regels.

ربان rabana, tamboerijn, kleine handtrom.

رباه roebah, Perz. vos.

رېت rëboet; *më'rëboet*, met zijn velen wedijveren om iets meester te worden. — *Rëboetan* roof; zeker volksfeest, waarbij prijzen moeten gewonnen worden: *maka bë'rëboetlah orang mëlihat dija*, de menschen, die het zagen, verdrongen zich om er naar te kijken, SM.

رېس rëboes; *më'reboes*, in water afkookken, zoo als groenten, vleesch enz.

ربغ **rëboeng**, I. jonge lootjes van gewassen, inz. de eetbare uitspruitsels van het bamboesriet, zoo als in het spreekwoord: *pada tatkala rëboeng tijada dipatah, maka katika soedah mëndjadi aoer apakah goenanja*. HA. Poetjoek *rëboeng* heet ook het gebloemde hoofd van een gebatikte saroeng. — *Mërëboeng*, uit elkander gaan, van zamengepakte wolken.

ربن **rëban**, volière, kippenhok, eendenkooi.
ربه **rëbah**, omvallen, neervallen, *rëbah pingsan*, *rëbah rëmpoeh*, zie op die woorden. Zie ook *roeboeh* en *tompang*.

ربي **rabbi**, Arab. mijn Heer! mijn God!
ربيع **rabi'**, Arab. de lente; naam van de 3^c en 4^c maand van het Arabische jaar, onderscheiden als *rabi'oelawal* en *rabi'oelakhir*, de eerste en de laatste Rabi'.

ريبه **roebijah**, = *salih*, vroom, eerwaardig, doch alleen van vrouwen; gemalin van een vorst.

رت **rat**, zie *ërat*.
رتق **rëtak**, gebarsten. *Rëtakan*, barst, scheur. *Mërëtak*, barsten. Ook *lëtak*.
رتل **rëtal**, zie *hartal*.
رتن **rëtna**, juweel; prinses; *rëtna tjampaka*, topaas, *rëtna moetoe manikam*, zie *moetoe*.

رجاس **rëdjasa**, een soort van boom met fraaije bloemen, *elaocarpus* sp.

رجب **radjab**, Arab. naam van de 7^c maand van het Arabische jaar.

رجغ **rëdjang**, I. de teekens van de maan-dierenriem en de daarmede verbonden voorzeggingskunst.

II. *mërëdjang*, opbreken van steenen met een koevoet of breekijzer (*përëdjang*.)

رجن **rëdjoek**, vertikaal in de hoogte springen op iets, bijv. een kat op de tafel; het springen of hippen der vogels.

رجم **rëdjam**, Arab.; *mërëdjam*, steenigen.

رجن **rëdjan**, hevige dysenterie.

رجوالي **radjawali**, zie *رجوالي*.

رجه **rëdjah**, I. afdrukkel der voeten, spoor.

II. ongemanierd, grof, hondsche, onbeleefd: *dipërëdjahi*, hondsche bejegend worden.

III. haantje de voorste willen zijn bij wedrennen of bij een aanval.

رجيم **radjim**, Arab. gesteenigd, inz. bijnaam van den Duivel, die door Abraham, toen hij hem wilde in verzoeking brengen, met steenen geworpen werd.

رچا **rëtja**. Skr. *artjā*, afgodsbeeld, beeld.

رچا **rëdjana** = *rëntjana*.

رچق **rëtjak**, spat, spikkel, vlekje, vooral door de pokken. *Bërëtjak*, met hier en daar een pokput, terwijl *boerik* geheel pokdalig beteekent.

رچق **rëtjik**, (ook *rëntjik*), spat. *Mërëtjik* en *mëmërëtjik* (van *përëtjik*) sprengelen, vrg. *lëtis* en *lëntik*. — *Këmërëtjik*, *këmërëntjik*, *këmëritjik*, *gëmërëtjik*, *gëmërëntjik*, *gëmëritjik*, een geluid geven als opsplattend of klotsend water.

رحب **rahab**, Arab. welkom heeten, Mal. *rahap*.

رحمان **rahman**, = *rahim*, Arab.

رحبه **rahimahoe**, Arab. zie *marhoem*.

رحيم **rahim**, Arab. mededoogend, barmhartig.

ردغ **rëdang**, laauw, tusschen koud en warm, alleen in den eigenlijken zin, niet overdrachtelijk.

ردف **rëdap**, een kleine handtrom. M.

ردث **rëdoep**, nevelachtig, niet helder, van de zon of de lucht; flauw, van vuur.

ردق **rëdik**, ook *harëdik*, bestraffing. *Mërëdik*, beknorren.

ردم **rëdam**, verbrijzeld, vermolmd, alleen in vereeniging met *rëmoek* gebruikt: *rëmoek-rëdamlah toeboehnja*, *hatinja*.

ردم **rëdoem**, donker, somber.

رده **rëdah** en **rëdoeh**, bedaard, van den wind, de golven; verademing, verpoozing. Ook *tëdoeh*.

رزقي **rëzëki**, Arab. levensmiddelen.

رسا **rësa**, een soort van boom, die hout levert, dat geschikt voor bootjes is. Men heeft *r. boekit* en *r. paja*.

رساله **risalah**, Arab. missive, brief.

رسف **rësap**; *mërësap*, binnendringen, binnenkruipen?

رسق **rěsik**, schoon, zuiver. *Měřěsik*, helder, zuiver, van de stem. *Měřěsikan* ook = *měņrangkan*, iets ophelderen.

رسم **rasam**, Arab. merk, paal.

رسم **rěsam**, een plant met zeer harde vezels, waarvan de Maleijers hunne schrijfpennen, *kalam rěsam*, en een soort van fuiken maken.

رسال **rasamala**; *kajoe rasamala*, een welriekend, zeer harsachtig hout, dat in de geneeskunde gebruikt wordt. Op Java is de *rasamala* een bekende, zeer hooge boom, de *altingia excelsa*.

رسول **rasoel**, Arab. gezant.

رساي **rěsi**, Skr. een heilige, een heilige kluzenaar.

رشيد **rěsjid**, Eng. receipt, reçu, quitantie.

رضا **ridla**, Arab. tevredenheid. *Karidlaän*, hetz. *Mėridlakan*, tevreden met iets zijn.

رضواني **ridloewani**, Arab. behoorende tot het Paradijs.

رضي **radlia**, in *radlia Allah anhoe*, God zij hem goedgunstig!

رعية **ra'jah**, Arab. onderdanen; leger.

رغ **rang**, klad, concept, ontwerp. Ook *rengreng*.

رغ **roeng**, overloop uit de vorstelijke woning (*astana*) naar de *balei*. *Baleiroeng*, een *balei* of gehoorzaal, die met zulk een overloop aan de vorstelijke woning verbonden is.

رغت **rěngat**, loop, dysenterie.

رغت **rěngit**, kleine muskiet = *agas*².

رشت **rěngoet**, I. Ook **rěnggoet?** kramp, kramptrekkingen. Zie *rěngat*.

II. Jav.? = *moeram*; *měřengoet*² pruttelen, grommen.

رشرغ **rengreng** zie *rang*.

رغس **rěngas**, de vernisboom, *gluta benghas*; het hout er van is een fraai donkerrood en hard meubelhout. Het chineesch verlak, *tjat* of *tjetto*, wordt er van gemaakt. *Boewah rěngas*, een soort van koekjes. *Měřengas* ook verglazen, van aardenwerk.

رغس **rěngoes**; *měřengoes*, in stilte verstoord zijn.

رثق **rěngak**, een soort van groote scherpgepunte hoornschild.

رثق **ranka**, (ook **rangga?**) scheidde, omhulsel, ligchaam, gedaante, vorm; een huis of een man zonder vrouw; het haar op het voorhoofd; een hanekam.

رثقت **ringkit**, borstwering, kanteelen.

رثقس **ringkas**, zamengetrokken, verkort, beknopt, bijv. van een verhaal. *Měringkaskan pěrkataän* in korte woorden iets zamentrekken. *Ringkasan soerat*, de beknopte inhoud van een brief.

رثقس **ringkis**, is op Riouw *dingkis*, w. m. z.

رثقس **roengkas**, een groote soort van paarloester.

رثقغ **rangking**, groote mand of korf met een deksel, die men op den rug draagt. *Karangkingan*, een rijstschuur. Vrg. *rangkingang*.

رثقغ **rangkoeng**, is op Riouw *tinggoeng*, w. m. z.

رثقغ **ringking**; *měringking*, aanslaan, van jachthonden.

رثقغ **roengkoeng**, ook *roengkoengan* en *karoengkoengan*, luchtpijp, strot. Vrg. *sěngkoewang*.

رثقث **rangkap**, I. dubbel; een paar; *boenga rangkap*, een dubbele bloem; *měnari bėrangkap²an*, bij paren dansen. Verbast. van het Arab. *moerakkab*.

II. = *langkap*: *ěmpat poeloeh rangkap*, een volle veertig. *Pėrangkap*, een stel, bijv. *mangkok sapėrangkap*, een compleet stel kopjes; een soort van val voor dieren.

رثقث **roengkoep**, schuin tegen elkan- der, zoo als de zijvlakken van een dak. *Kadjang roengkoep*, zie *kadjang*.

رثقت **rangkak**; *měrangkak*, kruipen, zoo als kleine kinderen, die nog niet lopen kunnen en zoo als de hovelingen voor den vorst: *měrangkak sambil mēņjėmbah*; ook *měrangkak² mēmbatja*, met moeite kunnen lezen.

رثقت **rangklk**, een soort van zeeschild, (*sipoet*) waarvan drie soorten: *r. bėtoel*, *r. mata datjing*, *r. bėlang sawah*.

رَشَقَق ringkik; *mëringkik*, hinneken, van een paard; al schuddende met het ligchaam onderdoorkruipen, bijv. door boomtakken en struiken.

رَشَقَق rongkok; *mërongkok*, met de handen op de knieën rustende voorover gebukt gaan om ergens onder door te komen.

رَشَقَق rangkoel, Jav. = *pëloek*.

رَشَقَق rangkoem, een greep met de hand: *bëras sarangkoem*, een greep rijst. Zie *gënggam*.

رَشَقَق roengkoeh, ouwelijk, er ouder uitzien dan men is: *doedoek roengkoeh*, zitten als een oud mannetje.

رَشَقَق rangkel, zamenverbonden, zoo als een rist uijen, of als bladeren aan een tak, of vruchten aan een steel, *daoen sarangkei*, *boewah sarangkei*; *asam rangkei*, de tamarinde vrucht nog aan ristjes, gelijk zij groeit, en nog niet tot klompen gekneet. Ook *rangkei*² *an hoeroef*, *rangkei përkataän*.

رَشَقَق rangga, I. oververmoeid; *mërang-gakan dirinja*, zich overwerken. M.

II. zie *rangka*.

رَشَقَق rëngga = *kërëngga* I.

رَشَقَق ringga, het huisje boven op een olifant waarin men zit, of de korven aan weerszijden van een kameel of lastdier.

رَشَقَق roengga, holte in boomen of in den grond; open plek onder het geboomte: *bërnaoeng dibawah roengga*; schedelholte; openingen van het ligchaam: *mëmasoekkan kapas kapada roengganja* (van een lijk, dat men gaat begraven.)

رَشَقَق rënggoet, I. *mërënggoet*, iets dat afhangt heen en weer trekken, rukken, schommelen.

II. zie *rëngoet*.

رَشَقَق ringgit, een dollar. *Ringgit goerdan* en *r. boeroeng* zie op *garoeda*; *r. kapala*, een hollandsche rijksdaalder; *ringgit mariam*, de Spaansche (Mexikaansche) pilaarmat, aldus genoemd omdat men de beide pilaren voor kanonnen aanziet; *r. djaniik*, ook een naam van den Mexikaanschen dollar.

رَشَقَق ranggas, ontbladerd en dor; een dorre tak.

رَشَقَق ringgis, dun bezet met vruchten of bladeren.

رَشَقَق ranggoeng, een soort van vogel.

رَشَقَق rënggang, wijd uit elkander, niet dicht. *Bërënggang* en *bërënggangan*, gapen, open zijn, bijv. van aderen, van de poriën der huid. *Mërënggangkan*, lossen maken, bijv. een keten; even open doen, bijv. den bek, de deur.

رَشَقَق ringgik; *mëringgik*, op iets aandringen, bijv. op het aangaan van een huwelijk.

رَشَقَق ranggau; *mëranggau*, als onderpand bij den schuldeischer aan huis zijn, van iemands vrouw; zijne vrouw als onderpand bij den schuldeischer aan huis laten.

رَشَقَق ranggah; *mëranggah*, inzamelen van boomvruchten: *moesim mëranggah*.

رَشَقَق rafa', Arab. *mërapa'kan* = *mëndjoendjoengkan*.

رَشَقَق roepawan, Skr. welgevormd. Van het grondw. *roepa*.

رَشَقَق rëpat, een soort van eetbare, groene, langwerpige ronde vrucht, zonder pit en zoet als *mangga*, ook *këdondong* geheeten.

رَشَقَق rëpoet, verrotten, vergaan. Op Riouw *rëpoewi*.

رَشَقَق rëpang, horizontaal afgesneden of gevijld, van de tanden. C.

رَشَقَق rëpoewi, zie *rëpoet* en *pahoewi*. Ofschoon op Riouw gebruikt klinkt het woord juist zoo als men *rëpoet* in het Menangkabousch-maleisch zou uitspreken.

رَشَقَق roepijah, ropy.

رَشَقَق raksa, zie *rasa* II.

رَشَقَق raksasa, Skr. *räksasa*, booze geest, reus.

رَشَقَق raksi, geparfumeerd: *minjak raksi*, kokosolie, die men parfumeert met welriekende bloemen. *Mëraksi*, parfumeeren, bijv. het ligchaam, een huis enz.

رَشَقَق rëksa, bewaking.

رَشَقَق rak'ah, doorgaans in het meerv., **rak'at**, uitgesproken: de lichaamsbuiging bij het gebed, een reeks van houdingen in welke

men de voorgeschrevene gebedsformulieren uitspreekt en waarvan de dagelijksche gebeden er uit twee of meer bestaan.

رکن **rĕkan**, (ook **rakan**) deelgenoot, compagnon. *Bĕrĕkan*, deelgenoot zijn, in compagnie doen. *Rakanan*, rekening.

رک **rĕkah**, berst in vruchten en in gezwollen handen of voeten. — *Mĕrĕkah*, openbersten, van vruchten of de huid; doorbreken van het zonnelicht, aanbreken van den morgen: zie *lĕkah* en *rĕmbang*.

رگا **rĕga** ook **harga**. w. m. z.

رگ **rĕgang**, strak uitgespannen, zoowel van doek als van touw. — *Mĕrĕgangkan diri*, zich uitrekken om ergens bij te kunnen komen.

رگو **rĕgoe**, volgens D. het grondwoord van *goe*, w. m. z., doch het schijnt veeleer uit *bĕrĕgoe* ontstaan.

رڠ **rĕloeng**, zie **harloeng**.

رلي **rĕlel**, ons galei, een soort van schip. Ook de nautilus of paarlemoerschelp?

رم **ram**, I. zie *ĕram*.

II. bladeren als aas gebezigd om garnalen te vangen.

رڤم **roem**², liefkoozen.

رماج **roemadja**, Jav.? *roemadja poetra*, benaming van een jongen van omstreeks elf jaar, en *r. poetri*, van een meisje: *anakkoesĕdang roemadja poetra*, *bĕloem sampei boedi bitjara*; *r. radja*, benaming van een kind van den vorst van twee jaar en wat ouder.

رماجي **ramadji**, zameng. uit *rama adji*, vorstelijke vader. HT.

رمب **rĕmba**, naast elkander gaan. C.

رمب **rimba**, woud, groot dicht bosch: *ija dijān dalam rimba jang bĕsar*², *dalam hoetan*² *ini tijadalah bangsa itoe*.

رمباي **rĕmbaja**, een soort van vaartuig, door de hollanders *orembaai* genoemd.

رمبت **rĕmbat**; *bĕrĕmbat*, tegen elkander slaan, ridselen, van de bladeren. Gw. *ĕmbat*.

رمبت **rambat**, soort van smal portaal tusschen de vorstelijke woning en het daaraan met het dak grenzend achterhuis (*ĕĕla*).

رمبت **ramboet**, hoofdhaar; haar van

manen en staart, bij een paard. *Daoen ramboet*, *ophioderma pendulum?* *ramboet poetri*, *cassyta filiformis*; *ramboetan*, een bekende vrucht, om de harige schil zoo genoemd, *nephelium lappaceum*.

رمبت **rimbat**, I. het boord, het bovenste gedeelte der verschansing van een schip; het ijzer, hout of rotan boven langs de verschansing gespannen om het overboord vallen te beletten. Vrg. het Aanh. op *rembat*.

II. = *rimbas*.

رمبت **rimbit**, overkropt van werk; bemoeijelijkt in het gaan door dat men kleine kinderen bij zich heeft.

رمبس **rimbas**, een soort van dissel, waarvan het ijzer dwars tegen het heft staat, dienende om het hout effen te hakken. Zie ook *patil*.

رمبڠ **rambang**; *rambang*², op goed geluk af, luk of raak, goed of niet goed, het toch maar doen of er op afgaan: *poekoel mĕrambang*, overal in het honderd slaan. Zie ook het Aanhangsel.

رمبڠ **rĕmbang**, op zijn hoogste punt zijn, zijne volle maat bereikt hebben, van het zonnelicht; middag: *tatkala rĕmbang matahari*; *haripoen soedah rĕmbang*; *sampeĭ karĕmbang tĕngah hari*; *bajang*² *rĕmbang*, aan den schaduw te zien (is het) op den middag; *rĕmbang mĕrĕkah*, zie *rĕkah*; *mistar rĕmbang matahari*, meridiaan, middaglijn.

رمبڠ **rambak**, (ook **rampak**²) van planten: uitgebreid in breedte. *Mĕrambak*, zich in breedte uitbreiden, van planten; zich kunnen verroeren; het tot iets brengen; zich een air geven, een hooge borst zetten.

رمبڠ **rombak**; *mĕrombak*, afbreken, slechten, zoo als huizen, een stad; verbreken van een overeenkomst; uitgooijen van een kleedingstuk. *Karombakan*, afbraak, puinhoop.

رمبڠ **rĕmboemboeng**, een soort van boom.

رمبن **rĕmboen**, weelderig, van planten.

رمبو **ramboe**, franje; haartjes op het ligochaam en op de schil van vruchten; uitstaande vezels van touwwerk; staart van een vlieger enz.

ramboeti: *kain ramboeti*, zekere haarachtige stof.

ramboenel, juist van een goede grootte, van menschen gesproken.

rambah, overal met modder.

rëmbah², in overvloed vloeijen, van tranen.

rambel: *boewah rambei*, een soort van zachte, eetbare vrucht.

roembel², kwast, tros: *pajoeng bëroembei*² *kan moëtijara*, een pajong met kwasten van paarlen; de fijne halsvederen van een haan: *hajam roembei*², een kip met zeer fijne vederen = *hajam tjëmara*, Japansche kippen; *pohon roembei hajam*, een soort van boom. *Roembeian*, ook een naam dien men aan bokken geeft. Zie ook *oembei*.

roembija, de sagopalm.

rambega (ook **lambega**) een heester met paarsche bloemen, die een soort van wilde katoen oplevert en waarvan de bladeren tegen maagpijn gebruikt worden.

ramadlan, Arab. naam van de 9° maand van het Mohammedaansche jaar.

rëmang, halfdonker, schemerdonker. *Mërëmang*, een dof brommend of gonzend geluid maken, bijv. *takoet mëndëngar soewara itoe datang mërëmang*².

rëmpagi = *kërampagi*.

rëmpanel, zeker gewas, *ardisia sp.*

rëmpat; *mërëmpat*, door middel van een touw of iets dergelijks naar zich toehalen?

roempoet, gras; *roempoet kërïng*, hooi, *roempoet*² *an*, onkruid. *R. kamaloewan*, kruidje-roer-mij-niet, *r. karbau*, *cynosurus indicus*, *r. koeda*, *echinocloa colonum*, *r. laki*², *verna indica*, *r. latang*, *imperata arundinacea*, *r. lar*², *spinifex squarrosus*, *r. lidah ajam*, *spermacoce scaberrima*, *r. mas*, *ruëllia repanda*, *r. poeroen*, soort van mattenbies, *r. prasman*, *eupatorium ayapana*, *r. sëkti*, *nasturtium indicum*, *r. sërei*, *citroengras*, *andropogon schoenanthus*, *r. setan*, *leucas linifolia*, *r. tahi babi*, soort van geneeskrachtige bladeren.

rampas; *mërampas*, met geweld ontnemen; rooven; verbeurd verklaren. *Rampasan*, buit.

rampoës: *moeloet rampoës*, iemand die te onpas spreekt en anderen in de rede valt.

ramping, slank tener.

rampoeng, afgedaan, beslist.

rimpang, de vingervormige vrucht van de gember, kurkema enz. T.

rompang, met stukken er af: *rompang hidoeng*, *r. tëlïnga*, met afgesneden neus, afgesneden oor, *r. gigi*, met eenige tanden er uit. *Rompang-ramping*, met scheuren en gaten.

rampak, zie *rambak*.

rampok, het tegen iets beuken: *dirampoknja djoega, maka pintoe pagar poen tërboeka*. SM.

rëmpak, dicht op elkaar? *sarëmpak sakali*, met zijn allen in eens, bijv. vallen, binnenkomen enz.; *tërsarëmpak*, zoo op het lijf gevallen worden, dat men zich niet verroeren kan: *ada djoega barangkali tërsarëmpak tijada sëmpat disoempit akandija*; *koewat orangnja tërsarëmpak, didapatnja dëngan sënanngnja*, hun kracht wordt belet zich te ontwikkelen, zoodat zij gemakkelijk gevangen worden, HA.

rompak, het bedrijven van zeeroof; *praoe rompak*, een roefschip, *orang përompak*, zeeroovers. *Rompak*² *an*, zeerooverijen.

roempoen, de stoel, de spruitstengels van planten, zoo als bamboes, gras, suikerriet enz.; *saroempoen boeloeh*, een bamboesstoel. Zie ook *rëboeng*.

rëmpah², kruidertijen, droogerijen.

rëmpoeh; I. *mërëmpoeh*, zich met geweld een weg banen, door een menigte menschen, door het kreupelhout enz., *lari mërëmpoeh pada sëmak*², *tijada mëmandang kabëlakang lagi*. SM. Verg. *tëmpoeh*.

II. verbonden met *rëbah*, bijv. van spelenden: *tërsërandoeng djatoeh rëbah rëmpoeh dari pada sangat soekanja*. Ook van dronken lieden.

rampel, door elkander, door een gemengd, bijv. van allerlei soorten van bloemen, bladeren, groenten enz., doch niet van vruchten

of zaden. *Boenga rampei*, door elkaar gemengde bloemen, ook als titel van boeken, die bestaan uit losse verhalen: bloemlezing.

rimpi, رمثي, gedroogde vruchten, vooral *pisang*.

rëmak, رمتق, liever, laat liever; liever willen. Zie *angoer*.

rëmoek, رمتق, in stukken, verbrijzeld, ook van het hart. Het wordt ook verbonden met *rëdam*, w. m. z.

rëmis, رمس, een soort van mossel met bruin paarsch gevlamde schelp, die ingemaakt gegeten wordt (*rëmis asam*).

ramal, رمل, Arab. horoskoop, eig. de kunst om door teekens in het zand (Arab. *raml*) iemands lotgevallen te voorspellen; *mëmbilang ramal*, horoskoop trekken.

ronta; رنت, *mëronta*², tegenstribbelen, zich verzetten, bijv. van een misdadiger die gevat is.

rantaka, رنتاك, een soort van klein geschut van inlandsch maagsel.

rintas, رنتس, = *lintas*.

rantang, رنتغ, een soort van rottingmand, onderscheiden van *bakoel* en *krandjang*, en dienende bijv. om vruchten op tafel te zetten, voor naaiwerk enz.; *rantang soesoën*, etensmand.

rëntang, رنتغ, uitgespannen; het uitspannen, zoo als een touw om iets af te sluiten of te meten, een net enz.; de duur van het uitspannen der touwen, bijv. bij hanengevechten. *Mërentangi*, met iets omspannen, afsluiten, bijv. *mërentangi tali lëboeh*; ook: tegenwerken; niet opvolgen.

ranting, رنتغ, rijsjes, sprokkelingen. *Mëranting*, snoeien. Ook wel *rantjing*.

rëntoeng, رنتغ, gebrand, aangebrand. C.

rentang; رنتغ, *mërentang*, van kwaadheid op den grond stampen, zich driftig maken.

rintang, رنتغ, = *lintang*. *Mërintangi* en *mërintangkan*, hinderen, verhinderen, een beletsel in den weg stellen.

roentoeng = *roentoen*.

rantik, رنتق, riet, rotting. M.

rintak; رنتق, *mërintak diri*, zich uitrekken om ergens een ruk aan te geven: *maka*

ijapoën mërintak dirinja, maka poetoelah tali. Vrg. *rëntang*.

rintik, رنتق, spat, spikkel; gespikkeld, bijv. *koeda rintik, hoedjan rintik*², een fijne stofregen.

rantam, رنتم, met zijn velen iets doen; zamendoen in 't een of ander, bijv. bij een koop of een aanneming.

roentoen; رنتن, *mëroentoen*, afrukken, uitrukken, van iets dat ergens in of aan vast zit. Ook *roentoeng*.

rantau, رنتو, recht uitgestrekte kust, in tegenstelling van *tëlok*, bocht, en *tandjoeng*, hoek; recht gedeelte van een rivier of een weg tusschen twee krommingen: *sakali dikajoehnja, sarantau ladjoenja*, met één slag met de riemen ging het de geheele rivierlengte tot aan een volgende bocht vooruit, HP.; landstreek, die daaraan grenst: *padi rantau dëkat soengei*. *Mërantau* langs de kust varen; langs de kust handel of zeeroof drijven. *Sarantau*, ook: omstreeks.

roentoeh, رنته, instorten, in een zakken, inzonderheid aan den kant. Zie ook *roeboeh*.

rantel, رنتي, keten, ketting; *badjoe rantel*, malierok; *rantel babi*, een ketting, die aan everzwijnen zou te vinden zijn en welker bezit onkwetsbaar maakt.

rantl, رنتي, een soort van onkruid met witte bloempjes en zwarte bessen, die ook in Nederland onder het onkruid voorkomt.

rëndjis, رنجس, spat; *mërëndjiskan*, iets sprengelen, bijv. *ajar dalam sakalian bilik*.

randjang, رنجغ, gevlochten voorwerpen, zoo als een rustbank, 't zij van ijzerdraad of rotting; *mërandjang*, vlechten. Gw. van *kërandjang*.

randjoeng, رنجغ, diep buigen, kruipen C.

rendjoeng, رنجغ, een soort van fijne krabbe.

roendjang, رنجغ, (ook wel eens *oendjang*), het ruw en wild steken naar iets, inz. van boven naar beneden. Zie ook *oendjam*.

randjau, رنجو, scherp gepunte paaltjes, die men in den grond steekt om een plaats ontoegankelijk te maken; zij worden ook van ijzer gemaakt en komen dan met drie punten in den

grond en eene omhoog te liggen, wanneer zij 's avonds uitgestrooid worden.

رنجان rantjana, (Skr. *ratjanā*) zamensel, stijl van een brief of geschrift; schets, ontwerp; zamenvoeging van bloemen tot ruikers of kransen. *Mërantjana*, ook: beschikkingen maken; *mërantjanakan*, ook: schetsen naar iets, bijv. een gelaat naar een model.

رنجڭ rantjing, lang, slank van postuur; takje, rijstje.

رنجڭ rantjoeng; *mërantjoeng*, fijn snijden, tot iets snijden: *m. kalam*, een pen vermenen.

رنجڭ rentjoeng? lang van postuur (zie *rantjing*); soort van kris, te Atjih in gebruik.

رنجڭ rëntjik = rëtjik.

رنجڭ rintjik, snipper, spaander, klein stukje (hetz. als *rëntjik*?).

رنجڭ rantjap, zeer scherp, van wapens en gereedschappen.

رنجڭ rëntjam, onbestendig, van den hak op den tak; nu eens dit dan weer dat aanvatten zonder iets af te werken.

رنجڭ rantjah, het omwerken der natte rijstvelden door de pooten van buffels in plaats van met de ploeg.

رنڊا randa, weduwe; *r. djawa*, een soort van gierst, *panicum palmaefolium*.

رنڊا renda, kantwerken van goud of zilverdraad, galon; ook: kant, neige. Zie ook het Aanhangsel.

رنڊڭ randoeng, ergens op of over heen stappen.

رنڊڭ rëndang, I. gebraden: *dirëndang dalam minjak sapi*; *r. sëtœri*, een soort van gebak dat gevuld is met fijn gestampte *katjang hidjau*; *r. pisang*, insgelijks een soort van gebak; *sagœ rëndang*, paarsago (daar de sago, om haar zoo te doen worden, zacht geroost wordt in met geoliede doeken gewreven pannen). *Përëndang*, de olie of het vet, waarmee iets gebraden wordt.

II. met dicht loof, lommerrijk, *rambak lagi rëndang*, breed en lommerrijk, van geboomte.

رنڊڭ rindang, de kiel van een schip. Ook *loenas*.

رنڊڭ roending; *mëroending*, plannen maken tot winstgevende ondernemingen.

رنڊڭ roendoeng; *mëroendoeng*, strikken spannen, lagen leggen: *diroendoeng malang*, door de kwade fortuin strikken gespannen worden.

رنڊڭ randoek, een groote oude bok.

رنڊڭ roendoek, neer gebogen, ter aarde gebogen, bijv. van rijstaren.

رنڊڭ rëndam, ingedoopt, doortrokken van water; *mërëndamkan*, iets indompelen; *bërëndam dëngan ajar mata*, in tranen baden, HP.

رنڊو randau; *mërandaukan*, iets met een lepel of iets dergelijks tot op den bodem toe omroeren, bijv. beslag van meel, groenten, enz.

رنڊو randoe, de kapokboom, *eriodendrum anfractuosum*; *r. oetan*, de wilde kapok, *salmalia malabarica*.

رنڊو rindoe, sterk verlangen; *pantoen rindoe*, minnelied. *Përindoe* of *boeloeh përindoe*, bamboes, waarin aan de windzijde gaten gesneden zijn en dat daardoor bij wind klagende toonen uit, even als een aeolusharp. *Mërindoekan*, naar iemand of iets sterk verlangen, snakken; naar iets doen verlangen.

رنڊڭ rëndah, laag; nederig. *Mërëndahkan dirinja*, zich vernederen; *karëna ija bërkato²itoe m. d.*, dat hij zoo sprak was uit nederigheid.

رنڊي randi; *kain randi*, een zwart zijden stof, die uit China wordt aangevoerd en waarvan meestal de Chineezen broeken dragen; zij wordt ook wel voor gordijnen voor deuren gebezigd: *masoek kapintoe bërtœdoeng randi*.

رنڭ rëngang; *bërëngang*, zwemmen; *mërëngangkan*, met iets weg zwemmen.

رنڭ rënoeng; *mërënoeng*, peinzend staren, *boemi*, *kœboer*, *moeka orang*, op den grond, op een graf, iemand in het gelaat.

رو roe, zie *œroe*.

روادئ roewadah, Arab. gewone plichtplegingen.

رواية riwajah, Arab. verhaal.

روب roeba², ankergeld. M. In 't Jav. is *roeba* of *roeroeba* een geschenk om iemands gunst te winnen of hem om te koopen.

روبع roeba' = *arba'*.

روغ **roebing**, uitleggers aan het boord van een schip?

روغ **roeboeng**, Jav. = roemoen.

روبن **roebin**, = *djoebin* en *oebin*.

روبه **roeboeh**, instorten, van gebouwen, rotsen enz.; van menschen zegt men *rëbah*, zie ook *toembang* en *roeboeh*.

روت **roewat**, onttooverd, zijn natuurlijke gedaante weer aangenomen hebbende.

روت **roewit**, weerhaak; *saroewit*, speer met een enkelen weerhaak.

روتن **ròtan**, rotting, rottingriet. Soorten zijn: *ròtan kawat*, *r. saga*, *r. salak*, *r. djërëng*, *r. sëmamboe*, *r. bini*, van welke laatste ook de schil voor touw gebezigd wordt: *djikalau tijadartan*, *akar poen bërgoena*, een spreekwoord.

روتني **roti**, brood, tarwebrood.

روجت **roedjak**, een soort van salade, gemaakt van onrijpe vruchten, fijn gesneden en vermengd met azijn, spaansche peper, soja en wat suiker; *r. manis*, *roedjak* van kokosnoten. *Mëroedjak*, *roedjak* maken.

روجه **roetjah**, het gepeupel, het gemeen.

روح **roeh**, Arab. geest, ziel: meerv. is *arwah*, w. m. z.

روحاني **roehani**, geestelijk; **rauhani**, winderig.

رود **roda**, Port. rad, wiel. Ook wel de schijf waarop de voorste wielen van een rijtuig met de as keeren en wenden: zóó te Singapore, alwaar het wiel zelf *lèrèng* heet.

رودس **roedoes**, een soort van sabel, die zonder schede gedragen wordt.

رودت **rodok**; *mërodok*, met een lans door de wand steken. Zie *radak*.

رودي **roedi**, I. enkel van de voet.

II. = *oerdi*.

روس **roewas**, lid, geleding: *r. djari*, vingerlid, knokkel; *saroewas boeloeh*, ééne geleding bamboesriet, zoo als die voor koker gebruikt wordt.

روس **roesa**, hert; *babi roesa*, zie *babi*.

روسغ **rosing**; *mërosing*, brommen, grommen, pruttelen. Ook wel *mërosing* uitgesproken.

روسق **roesak**, ongeschikt gemaakt voor het gebruik of om iets te doen; bedorven, ge-

schonden, vernield; *roesak hati*, erg bedroefd, ook zonder *hati*: *mëroesakkan*, ter neerslaan; zich iets aantrekken.

روسق **roesock**, de ribben van het lichaam, een schip, een dak (d. z. de daksparren).

روغ **roeng**, I. zie رُغ.

II. sap van de *garcinia cambogia*, guttegom, C. Op Riouw niet bekend.

روغ **roewang**, een vak tusschen twee rijen palen in de diepte van een gebouw, (of, volgens anderen, tusschen elke vier palen); een opening, bijv. *papan roewang* = *p. rënggang*. *Timbaroewang*, middelste vak in het ruim van een vaartuig, waar het water uitgehoosd of uitgepompt wordt; *ajar roëwang*, het water in het ruim van een schip. *Pagar roewang?* (vrg. *roejoeng*, *rijang*): *maka Firanggi poen dijamlah di Malaka, maka pagar roewang astana dipërboewatnja kota*. SM.

روغ **roewing**, eerste haspel bij een weefgetouw: zie *olak* I. Ook *boewing*.

روث **roepa**, (Skr. *rēpa*) uiterlijk voorkomen, zichtbare gedaante; *indah kabar dari roepa*, spreekw. het gerucht is fraaijer dan het aanzien; ook van de wijs van doen: *roepa mana*, hoe? *Roepa oewang*, *roepa barang*, aan geld, aan goederen; *roepanja*, het lijkt er naar, het schijnt; *saroepa*, van dezelfde gedaante, even als; *mënja-roepakan*, iets gelijkstellen met iets.

روت **roewak**, (beter **rok** ?) de vogel Rok, een denkbeeldige groote vogel: *r.² poetih*, reiger, = *koendoer*; *r.² bangkei*, gier.

روك **rokok**, sigaar, stroosigaar.

روکم **roekam**: *r. asam*, flacourtia sapida, *r. badak*, capparid sp., *r. manis*, flacourtia rukam, *r. sepat*, fl. jangomas. Volgens K. Jav. = *Nal. oekam*.

روکن **roekoen**, het Arab. *roekn*, de noodzakelijke godsdienstplichten; *mëngërdjakan roekoen hadji*, de bedevaartsvoorschriften nakomen.

روگل **roegoel**; *mëroegoel*, schaken.

روگني **roegi**, verlies, schade: *djadilah roegi hamba itoe*, dat zal op mijn verlies uitloopen.

روم **roem**, Arab. Rome, d. i. het Byzantijnsche rijk.

روم roema, (Skr. *romā*), de haren op het ligchaam: *məngilangkan ramboet dari kapala atau roema dari pada badan*; de donsveeren der vogels. *Salei roema*, één haar.

رومن roeman (voor *roemaän*: zie het voorgaande woord), de haren der rijst, gierst enz.; *roeman* of *roman*, uiterlijk voorkomen (Batav.? zie het Aanhangel op *rdman*). *Lobang roeman*, de poriën der huid.

رومه roemah, huis: *isi roemah*, huisgezin; harem; *r. boetang*, knoopsgat, *r. monjet*, een schildwachtshuisje, *r. pandjang*, een publiek huis, *r. tangga*, woonhuis, eigen huis, eig. huis en ladder, in tegenoverstelling van *roemah koeda* en derg.: *disitoelah Radja Dewi bëroemah tangga*, daar had zij, R. D., haar eigen woning; ook huishouden, zie op *porak*. *Bëroemah dëngan*, getrouwd zijn met (voor *bërsaroemah*), HT. *Përoemahan*, ook: de hoofdpunten bij een onderzoek: *bëpëroemahan bënar toewan bërtanja*, gij vraagt zeer kategorisch.

رون roena = *wërna*, oerna.

رونت roenoet, spoor, vore; draden aan den stam van jonge kokospalmen. *Mëroenoet*, volgen. Zie *oenoeet*.

روه roewah; I. *mëroewah*, roepen, toeroepen. *Karoweah* is *këroeh* II, w. m. z. *Saroweahan*, de afstand, waarop men iemand beroepen kan.

II. *toempah roewah*, in groote menigte, bijv. ergens komen: zie *toempah*.

رونج roejang, lans met twee of meer weerhaken aan de punt en een soort van Chineesche lans.

روجه roejoeng, het hout der palmboomen, in tegenoverstelling van hun merg.

رهسي rahasija, (op Riouw **roesija**), geheim, Skr. *rahasja*. *Mëmboeka rahasija*, een geheim openbaren. Zie het Aanhangel op *rasija*.

ريا rija, luidruchtig, lustig; *soeka rija*, uitbundige vreugde. *Karijaän*, overvroljkeheid. Vrg. *rijoeh* en *rijah*.

ريب riba; *mëriba*, op de schoot houden. *Ribaän* en *karibaän*, schoot.

ريب riboe, duizendtal; *sariboe*, duizend; ook een soort van palmboomen, de *gëbang*-palm. Zie ook het Aanhangel op *rëbo*.

ريبت riboet, storm, stormwind, *toeroenlah riboet dëngan oedjannja*, er kwam een bui met regen. *Mëriboet*, stormen, *bëriboet*, stormachtig.

ريج redja, onbruikbare afval, bijv. *redja kain*, voden, *r. kartas*, snippers.

ريدي ridel, een Maleisch stoeltje.

ريس ris, zie *ëris*.

ريس risa, wen, buil, gezwel, M.

ريسق risik, onderzoek, informatie, tijding. *Brilah risik kapada hamba; saorang poen tijada mëndëngar risik; sabëloem kita risik baik? sëgala boedi pëkërti dan përangeinja*. Het is een verbastering van *pariksa*.

ريسو risau, een slecht, liederlijk mensch. Skr. *riswa*.

ريسو risoe, gekreukeld, M.

ريغ rijang, omlaag? *rijang kiri*, *paet kanan*, strijken bakboord, ophalen stuurboord! *rijang soemangat*, duizelig worden, wanneer men op een hoogte staande omlaag ziet. *Rijang* beteekent ook een rups en *rijang*², een soort van tor, die bij het vliegen een zeer schel geluid maakt; *kajoe rijang*², een zeer harde soort van hout, die veel voor palisaden wordt gebruikt; *daoen rijang*², een kruipplant met viertandig blad, in de geneeskunde gebruikt. *Tërijang*, kwijnen, van planten.

ريغن ringan, (ook **ëringan**), licht, niet zwaar; licht, van weinig belang; verlicht, beter, van ziekte of smart; vlug van hoofd, in tegenoverstelling van *bërat*, dom. *Mëringankan*, verlichten; licht tellen, het licht opnemen met iets, bijv. *mëringankan agama*.

ريفس repos; *mëreposes?* zamenbinden, opbinden, C.

رين rijock, naar twee kanten, scheef, bijv. gebroken van armen of beenen, *patah rijock kaki tangannja*.

ريفت repak, leuteren, suffen, in zich zelf spreken, zoo als oude lieden doen.

ريك reka, (Skr. *rëkhā*), maatregel, verzinsel; list. *Mëreka*, ook: kunstig zamenstellen

of bewerken: *emas direka; dihoeboengnja djoega*, boekanja *direka*.

ريكت **rikat**, modder, slijk.

ريل **rejal**, reaal = 2 gulden; geld in 't algemeen. Een reaal heeft 2 djampal, 4 soekoe, 8 tali, 10 kedjer en 24 oewang van 10 duiten.

رييس **rimas**, benaauwd van de warmte.

ريمو **rimau**, zie *harimau*.

رييه **remah**, kruimel; overschot: *mana remah nasi koenjit, jang kita makan tadi*, SM. *mëremah²kan*, verkrumelen.

رين **rina**, dag, Jav. ? = *sijang*.

رينه **rinah**, druppelen, lekken.

ريواس **riwasa** = *diwasa*.

ريوغ **rewang**, laveren, tegen den wind zeilen.

ريه **rijah**, ijdel, grootsprakig. Vrg. *rija*.

ريه **rijoeh**, gegons van een menigte: *rijoeh boenjinja bëladjar dan mëngadji; rijoeh rendah*, hetz. versterkt, bijv. van een schreeuwende of onder geschreeuw weglopende menschenmassa; ook van muziek.

ز

زاده **zadeh**, Perz. zoon; *sjah zadeh*, koningszoon, *haram zadeh*, onechte zoon, bastaard.

زاهد **zahid**, Arab. een die zich aan wereldsche zaken onttrekt.

زباد **zabad**, zie *djëbat*.

زبور **zaboer**, Arab. de psalmen van David.

زيب **zabib**, Arab. rozijnen.

زحل **zahal**, Arab. de planeet Saturnus.

زره **zirah**, Perz. pantsers, maliekolder.

زكاة **zakāt**, Arab. zuivering; aalmoezen.

زكي en زكيه **zaki, zakija**, Arab. zuiver, rein, vroom.

زمان **zaman**, Arab. tijd; *zaman bërzaman*, van alle tijden.

زمره **zoemoeroed**, Arab. smaragd.

زنگي **zengi**, Perz. (Ethiopiër, Egyptenaar, Zigeuner), een reus, een bovenmenselijk wezen.

زنا **zina**, Arab. overspel.

زواده **zawadah**, leeftocht op reis. Zie *djoewada*.

زهرة **zohrah**, Arab. de planeet Venus als morgenster. Zie *kadjora*.

زهد **zoehoed**, Arab. onthouding.

زيارة **zजारah**, Arab. bedevaart; graf.

زيت **zait**, Arab. olijf; olijfolie.

س

سابق **saba**; *bërsaba*, bij zijn goede vrienden een bezoek afleggen; *barangkali dapat toewan bërsaba*.

سابت **sabit**, I. sikkkel, seis. *Mënjabit*, daarmee snijden.

II. klaar, aan den dag gekomen, van daden.

سابت **saboet**, vezelige bast, zooals van de kokosnoot of van de pisangstam: *tali saboet*, touw daarvan gemaakt, zoogenaamd *kajer*. Zie het Aanhangsel op *samboek*.

سابق **saboer**, I. verwoed: *orang bësprang itoe tërlaloe saboer; bërpagoet tërlaloe saboer*. *Saboer-mënjaboer*, van den bliksem, hevig naar alle kanten schieten (vrg. *saboeng-mënjaboeng*).

II. *lajar saboer*, bramzeil.

سابق **saboeng**, telkens met tusschenpozen; het hanen laten vechten: *djangan anakoe bërmain saboeng; saboeng-mënjaboeng*, het telkens tegen elkander opvliegen, van strijdende vechthanden; *sapërti angin bërtioep saboeng-mënjaboeng*, met vlagen, *boenjinja saboeng-mënjaboeng*, men hoorde het geluid er van met tusschenpozen, *tjahajanja saboeng-mënjaboeng didalam asap bëdil*, de glans er van brak van tijd tot tijd door den rook van het geschut; *kilat sëndjatanja saboeng-mënjaboeng kaädara* flikkerde telkens in de lucht.

سابس **sabas**, wel! goed zoo! *sabas ëngkau, hë orang moeda!* voldoende: *maka pada katika itoe sabaslah, maka baharoelah sëmpoerna pëladjarannja*.

سابق **saboek**, gordel, sjerp. Zie ook het Aanhangsel.

سابن **saboen**, zie *çaboen*.

سابي **sabi**, zie *sjab*.

سارت **satoe**, zie *soewatoe*.

ساتغ **satang**, lange stok, boom. Zie ook het Aanhangsel.

ساته **satoh**, soort van *klewang* (zwaard).

ساج **sadja**, = *sahadja*.

ساجي **sadji**, gerechten; het klaar zetten van gerechten; *toedoeng sadji*, het halve-bolvormige bladeren deksel dat men over de gerechten heen dekt.

ساحر **sahir**, Arab. tovenaar, goochelaar.

سادر **sadir**, (het Pers. *noesjadir*) sal ammoniak.

سادر **sadoer**, verguld.

سادف **sadap**, het maken van insnijdingen in de wijnpalmen om het vocht er uit te doen loopen; *pisau sadap* (of alleen *sadap*) het daarvoor gebruikelijke mes; *tahoelah ija akan hasil sadapan*, hij kende de opbrengsten van het werk van palmwijn tappen. *Si-pënjadap*, N. N. de palmwijnapper.

سادن **sadak**, I. schuin, hellend, achter-overhellend, van masten; schuin naar beneden steken met lansen of krissen.

II. *sadah kapoer*, het fijne? van de kalk.

سادي **sadel**; *tërsadei*, in een schuinsche houding nederliggen met den rug ergens tegen leunende, zooals bijv. op een sofa; op het drooge liggen, zooals een krokodil, die zich op het strand koestert, of een bootje, dat bij het afloopen van het water op het drooge blijft staan; aanhangen, aankleven, van reukwerk.

سار **sara**, I. behoud, ontkoming in een gevaar, redding; middel tot behoud, bijv. een pistool; provisie (vrg. *saharah*), onderhoud; rantsoen, gage; aandeel der matrozen in de lading van een schip; wat met alle inspanning van krachten gedaan is of gedaan kan worden.

II. puntig; *gigi sara*, snijtand. Skr. 'sara, pijl.

III. *sara-bara*, overal verspreid, = *sarat-barat* en *sësat-barat*.

سارت **sarat**, vol geladen, vol, zoo als vaartuigen; ergens in zijn, zoodat het vol is: *ajar itoe sarat dalam këskoel*, het bakje was vol water;

boenting sarat, hoog zwanger; *sarat dëngan hoetang*, beladen met schulden; *sarat barat*, zie *sara* III.

سارت **sarang**, nest; *sarang laba²*, spinneweb; *sarang lëbah* of *s. madoe* (ook *indoeng madoe*) honigraat; *sarang koewali*, grof vlechtwerk van rotting om heete potten of pannen op te zetten.

سارغ **saroeng**, hulsel; soort van rok, liever *kain saroeng* (en ook wel alleen *kain*), een sarong: *s. tëlëpoek*, een sarong met bloemen van bladgoud, *s. bërtaboer*, een sarong met bloemen van gouddraad; *s. bërantei*, met op een ketting gelijkende figuren van gouddraad; *s. boenga tjëngkeh*, met figuren die op kruidnagelen gelijkken; *saroeng kris*, een krisscheede; *saroeng tangan*, een handschoen; *orang mënjaroeng*, krisscheede-maker.

سارث **sarap**, wat op het water drijft; smetting van de huid, zoo als bij kinderen; *mënjarap*, als zoo iets meedrijven, meegaande zijn, zich schikken naar iemand. *Mënjarapi*, met zijn velen op iemand afaan. Zie ook *sërap*.

سارت **sarak**, gescheiden, van iets of van elkaar af, zoo als bij echtscheiden, speenen, wegloopen. Vrg. *djarak*.

سارن **saron**, een muziek-instrument, bestaande uit een houten bak met metalen staven: vrg. *gambang*.

ساري **sari**, de meeldraden, of ook de stampers voor zoover er een stijltje aan is, eener bloem: *sari naga*, die in de njamploeng-bloemen (waarschijnlijk voor *sari kiboenaga*, gelijk de boom ook, althans op Java, heet); *sang lir sari*, een bijnaam voor slanke vrouwegestalten; *timah sari*, zie *timah*.

ساس **sasa**: sterk: *tëgap sasa toëboehnja* SM.

ساس **sasar**, I. van streek, in de war: *sasar bëhasa*, een verkeerde hebbelijkheid. *Mënjasar hati*, het gemoed in de war brengen, zoodat men een verkeerden stap zou doen. Zie ook het Aanhangsel.

II. *sasaran*, schijf; doel om op te schieten.

ساسف **sasap**, zie *soesoep*.

ساسن **sasak**, grof matwerk van bamboes, horde; schuit daarmede bedekt en dienende voor veerpont.

ساعت **sa'at**, Arab. oogeblik.
 ساغ **sanga**; *kajoe sanga* = *k. rëngas?*
 سائت **sangat**, zeer, uitermate.
 سائت **sangit**, kamenter, C.
 سائت **sapa**, zie *sijapa*.
 سائت **sapoet**; *mënjapoet*, bedekken:
poelau jang santijasa bërasap, sapërti disapoet
oemboen, SM. Sëlapoet, vliesje, roofje (ook *sëloepat*, w. m. z.)
 سافر **safir**, cipier.
 ساو **sapoe**, veger, bezem, borstel; *sapoe tangan* (verkort *sëtangan*), doekje om de handen af te vegen of ook om om het hoofd te doen; *mënjapoe djanggoet*, iemands baard streelen, als teeken van liefkozing; *mënjapoekan*, ook: iets ergens inwrijven; *m. ka'batoellah dëngan djanggoet*, de kaba (door heete tranen in den gebede nat geschreid) met den baard afvegen.
 ساك **saka**, erfelijk, C. In het Jav. beteekent het woord: afkomst: verg. *baka* I.
 ساكت **sakit**, ziek, pijnlijk; ziekte, bijv. *sakit faoen*, een epidemische ziekte; *sakit ati*, vertoornd, wrokkig; *sakit boelan* = *grahana boelan*. *Bërsakit*, ook: zich vermoeijen met zwaar werken. *Pënjakit*, ziekte, die iemand ziek doet zijn. *Mëmpërsakiti*, iemand pijnigen, bijv. om hem iets te doen bekennen. *Kasakitan*, in pijnen zijn, in moeilijkheid verkeerren.
 ساكت **sakat** (ook **sëkat**), wat dient tot afsluiting; hindernis; bank voor den mond eener rivier; *bilik bërsakat*, een afgeschoten vertrek; *mënjakat tanah*, den grond kavelen om hem te verkoopen; *përoet sëkat*, geconstipeerd.
 ساكر **sakar**, suiker: *soesoe dëngan sakar*, HA.
 ساكل **sakal**, tegen, van den wind.
 ساكل **sakoe**, I. Zak in een kleedingstuk.
 II. gescheiden, afgezonderd; *sakoe*², stilletjes.
 ساكي **sakei**, I. onderhoorige, bediende; compagnon, associé. (Skr. *sakhi*).
 II. *Orang sakei*, zekere volkstem: *sampan sakei*, een boot van de Orang Sakei.
 III. afrossen, C. Niet bekend op Riouw.

ساكي **saki**, een soort van mand om aarde, kalk, zand, enz. te dragen.
 ساك **saga**, het roode boontje van de *abrus precatorius*; gebruikt bij het goud wegen rekt men 24 er van op één *mas*; *saga pohon*, een dergelijk, doch grooter, zaad van de *adenanthera pavonina*.
 ساگ **sagang**, schuin, geveld, van een geweer of lans. Ook: een stok, die door de visschers schuins in den grond is gestoken aan den kant van het water en aan welks einde een snoer in het water afhangt. Verg. *tanggung*.
 ساگون **sagon**², zie *sagoe*.
 ساگو **sagoe**, meelachtig plantenmerg, inzonderheid dat van den *roembija*-boom, *sago*; *sago tampin*, pakjes sago, paarsago, *s. rëndang*, insgelijks paarsago. *Sagon*², een soort van versnapering, bestaande uit geroost rijstemeel, geraspte kokosnoot en suiker, en veel gelijkende op sago.
 ساگو **sagoe**², een soort van werpspies, die de zeeroovers gebruiken.
 سالت **salat**? *poetri salat*, soort van rijstgerecht bestaande uit een laag kleefrijst en daarop een laag eijeren en aldus in den wasem gaar gestoomd.
 سالت **salot**, belegsel, bedekking, oplegsel, bekleedsel: *kris bërsaloet dëngan perak*, met zilver beslagen; *soerat bërsaloet soetra koening*. *Salot gigi*, het email der tanden.
 سالت **salang**, het ter dood brengen met de *kris pandjang*; *tëmpat pënjalang*, de holte boven het rechter sleutelbeen; *përkakas salangan*, het voor die straf noodige gereedschap. Verg. *sëlang* en *sëlangka*.
 سالت **salang**, huisvesten, onthalen? M. (Verg. *salin*).
 سالت **saloeng**, bamboezen pijp om vuur aan te blazen, T.
 سالت **salak**, I. het blaffen van een hond.
 II. soort van rottingpalm met eetbare vrucht, *zalacca edulis*.
 سالت **salin**; *bërsalin*, verwisselen, bijv. van kleederen of van naam; *bërsalin anak*, bevallen. *Mënjalinkan (kapada) bahasa mëlajoe*,

iets in het Maleisch vertalen, *měnjalin dari pada bahasa inggris kapada bahasa mēlajoe*, uit het Engelsch in het Maleisch vertalen. *Pěrsalin*, kleed, dat de vorst uit zijn eigen voorraad of ook wel er zich zelf van ontdoende, ten geschenke geeft aan iemand, dien hij eeren wil, eerekleed en ook vorstelijk geschenk en *persalinan*, geschenken in 't algemeen.

سالة **salah**, verkeerd zijn, missen; verkeerd, mis; verkeerdheid, misdrijf; ongelijk hebben; *salah dengar*, verkeerd verstaan; *salah mēlangkah*, misstappen; *salah sēdikit*, het scheelt weinig; bijna altijd; *angin salah*, tegenwind; *salah hati*, verstoord zijn; *salah kata*, verkeerd in de keus zijner woorden; onbezonnen in zijn woorden; *kata jang bēnar mēndjadi salah kapadanya*, goedgemeende worden vatten zij verkeerd op; *salah oerat*, verstuikt, verrekt; *salah soewatoe*, *salah saorang*, een van allen; een van beiden; *apatah salahnja*, waarom niet? welaan! het is goed! *sērba salah*, ook: ten einde raad zijn: *sapaninggal mangkat marhoem itoe maka mēndjadi sērba salah orang bēnar dalam nagēri itoe*; *bapak* (of *ēmak*) *saoedara salah mēndjadi*, oom (of tante) die in ouderdom op de ouders volgt. *Měnjalahi*, ook: zich verzetten tegen; tegenspreken. *Pěrsalahan*, weerstand. *Měnjalahkan*, een stoot met een wapen doen missen, ontwijken; in 't ongelijk stellen, gispn, beschuldigen; een belofte breken. *Kasalahan*, misdrijf; beschuldiging. *Běrsalahan*, verschillend, onderscheiden zijn; ongelijk zijn: *djangan kamoe běrsalahan doewa běrsaoedara*, zijt eensgezind onder u beiden; *katamoe itoe tijada lagi běrsalahan*, zijn overeenkomstig de waarheid: zie onder *lagi*. *Salahsilah*, allerlei overtredingen. *Salah lakoe*, ook een soort van boom, *cissus quadrangularis*(C).

سالي **salei**; *měnjalei*, rooken, van visch; *mati těrsalei*, in den rook gestikt; *didalam api naraka badan těrsalei*.

سام **sama**, (Skr. *sama*) gelijk zijn; gelijk, even (in welke beteekenis het altijd vóór het naamwoord of werkwoord staat) *sama banjak*, *sama toewa*, *sama tahoe*, *sama brani dēngan dija*; *sama kadjadijan dēngan dija*, evengoed een menschelijk

wezen als hij; *sama manoesija*, medemensch, en met pronominaal suffix *samanja manoesija*; *kadoewanja sama orang bēraçal*, beiden evenzeer mannen van geboorte; *sama saorang*, man tegen man; *sama sēndirinja*, onder elkander; *sama kadoewanja*, beiden te gelijk; *pada sama tēngah*, in het juiste midden, juist in 't midden; *sama sakali*, allen, of beiden, in eens; ook *sama* alleen: geheel, alle deelen zamen, bijv. *adalah prahoe karam sakērat? djikalau karam sama karam*, *djikalau timboel sama timboel*, *saperti saoeah dēngan batoenja*. *Pěnjama*, het deel van beiden. *Sama*² of *běrsama*², gelijkelijk, gezamenlijk iets doen; zamen zijn. *Běrsama*² an, zamen gelijk staan; zamen op gelijken voet; *sama... sama...*, zoowel... als. *Měnjama*, het iemand gelijk doen; iemand gelijken. Zie ook het Aanhangsel.

سامر **samar**, incognito, vermomd; *měnjamar dēngan* (of *kadalam*) *orang banjak*, zich onder de menigte mengen; *wěktoe samar moeka*, 's avonds wanneer men elkaars gelaat niet meer onderscheiden kan; *měnjamarkan dirinja*, zich vermommen, verkleeden; *maka disamarkan běrsoeka*²an, zij verborgen het onder den schijn van vrolijkheid.

سامير **samir**, aaneengeregen sago- of andere dergelijke palmladeren, waarvan *kadjangs* gemaakt worden, die niet zoo als andere *kadjangs* in tweeën gevouwd en bij *bidangs*, maar bij *bilah*'s geteld worden: *kadjang doewa bidang*, *kadjang samir doewa bilah*.

سامق **samak**, het insmeeren, bewerken, inzonderheid met looisel, van leder; dat waarmee iets aldus bereid wordt; *samak katja*, *samak* met glas, om de vliegertouwen mee in te smeeren: *Hang Isa poen mēmoewat lajang*² *kětjil*, *talinja ramei kēmbār tiga*, *disamaknja dēngan samak katja*, SM.

سامي **saman**, Eng. summon, summons, dagvaarden, dagvaarding.

سامين **samoen**, onbewoond; *ditěbasnja sěmak samoennja*, de onbewoonde plaatsen, waar het onkruid is opgekomen. *Měnjamoen*, rooven, plunderen; *orang pěnjamoen*, roover; *kasamoenan*, beroofd. Verg. *rantau*.

سان **sana**, I. daar, ginds, *disana*, daar; als dan.

II. = *angsana*.

سانق **sanak**, bloedverwant; *anaksanak*, eigen neef of nicht, Jav.? = *saoedara sapoepoe*.

سانن **sanan**, = *sana*.

ساني **sanei**, een soort van boom, die timmerhout oplevert, C.: op Riouw niet bekend. Zie *sana*.

ساو **saoe**, deksel; *saoe bēlanga*, een soort van platvisch, C. *Pohon saoe*, een soort van boom, die eetbare vruchten voortbrengt, welke veel van kwetsen hebben; *boewah saoe manila* zijn de beste.

ساورت **sawat**, koord? *běrsawat soedang*, een *sandang* (als een koord?) omhebben, vrg. *tjawat*. *Pěsawat*, koord, streng; machine, inzonderheid stoommachine; *pěsawar bėrdjantra*, machine met raderwerk, *pěsawat ajar*, machine door water gedreven.

ساوڠ **sawang**, laag water bij de kust; zeestraat; *sawang langit*, de ruimte tusschen het uitspansel en de aarde.

ساوان **sawan**, stuipen; s. *sabi* of s. *gila*, vallende ziekte; s. *bangkei*, beroerte. *Iboe sawan*, zie *iboe*.

ساوه **saoh**, anker, dreg; s. *těrbang*, enterdreg, enterhaak.

ساوه **sawah**, bouwland dat onder water kan gezet worden; *oelar sawah*, de python-slang.

ساوي **sawei**, een blaauwachtig zwarte vogel met twee lange veeren in den staart, *edolius*.

ساوي **sawi**, ook: *sěsawi*, mosterd; *pohon sawi*, *bidji sawi*, mosterdplant, mosterdzaad. De plant wordt ook als groente gebruikt en heeft veel van andijvie.

ساهت **sahoet**, het antwoorden; *měnjahoet*, antwoorden, antwoord geven; *měnjahoeti salam*, een groet beantwoorden. *Sahoetan*, antwoord.

ساهر **sahoer**, een soort van vrucht.

ساهن **sahan**, een soort van grooten aarden schotel.

ساي **saja**, zamengetrokken uit *sahaja*.

سايٲ **sajat**, het afstroopen, aftrekken van den bast van een boom, de huid van een beest, enz.

سايٲر **sajir**, spreken, vertellen. Het Arab. *sjaj'ir*.

سايٲر **sajoer**, groente, moeskruid; *sajoeran*, *sajoer-majoer*, meervoud, allerlei groenten. *Měnjajoer*, groente klaarmaken; *měnjajoerkan*, iets tot groente bereiden.

سايٲس **sais**, Arab. stalknecht.

سايٲڠ **sajang**, deernis, medelijden, droefheid; *sajangnja*, het is jammer van hem; *tijada sajang*, ergens niet om geven, het niet sparen. *Měnjajangkan*, iets sparen, het zonde van iets vinden. *Kasajangan*, medelijndheid.

سايٲڠ **saling**, Arab. zamengaan, zamen varen, van schepen. *Saingan*, een schip dat mee zeilt.

سايٲڠ **sajap**, vleugel; de klauwieren, waarmede de slingerplanten zich vasthechten; *badjoe bėrsajap*, een baadje met lange wijde mouwen, zoo als de Arabieren dragen.

سايٲڠ **sajoep**, door de verte onduidelijk voor het gezicht; *sajoep mata měmandang sabrang měnjabrang*, te ver om de overzijde te zien. Ook: te ver om te hooren, en¹ te laat.

سايٲو **sajoe**, bedroefd, treurig, *měmbri sajoe dihati kami*.

سبب **sěbab**, Arab. reden; omdat; om den wille van; *dari pada sěbab, olih sěbab*, door toedoen, om reden; *sěbab itoelah (maka)*, daarom is het, dat enz.; *běrsěbab soewatoe děngan soewatoe*, onderling zamenhangen; *disěbakkan Allah*, door Allah tot reden gemaakt worden, dat iets geschiedt, d. i. aanleiding geven tot iets, bijv. *itoelah disěbakkan Allah ada nagěri Singapoera*, dit gaf aanleiding tot het ontstaan van Singapore.

سبت **sabtoe**, Arab., sabbat, Zaterdag.

سبت **sěbat**, I. dik, klevend op de tong, bijv. de smaak van oude betelnoot, gambir enz.

II. slag, bijv. met een rotting. Zie ook *sambat*.

سبت **sěboet**, het luiden van iets, dat uitgesproken wordt; *měnjěboet*, uitspreken van een woord, een naam: *měnjěboet nama orang*, iemands naam uitspreken, van iemand spreken, ook zonder *nama*, van iemand gewagen; *měnjěboet nama orang*, of alleen *m. orang, děngan nama kamoerahan, děrmawan*, iemand milddadig noemen, van hem gewagen als een milddadig mensch; *měnjěboetkan didalam soerat*, iets uitspreken in

een brief; *maka tĕrsĕboetlah pĕrkataĕn ...*, nu wordt vermeldt het verhaal van enz. *Sĕboetan*, vermelding; uitspraak, pronuntiatie. *Sĕboet²an*, iemand waarover men spreekt.

سبد **sabda**, Skr. *śabda*, het zeggen; *bĕrsabda*, zeggen, inz. van vorsten en profeten.

سبحانہ **soebhanahoe**, Hem (t. w. Allah) zij lof! Ook *soebhana Allah!*

سبرڠ **sabrang**, de overzijde van een rivier of van de zee. *Mĕnjabrang*, oversteken, overzetten, naar de overzijde gaan. *Mĕnjabrangkan*, iemand overzetten. *Sabrang mĕnjabrang*, van de eene zijde eener rivier naar de andere; van weerszijden. *Bĕrsabrang*, aan de andere zijde, aan den anderen oever. *Prahoē pĕnjabrang*, schuit om overtezetten.

سبرهان **sabĕrhana**, (Skr. *bharana*, dracht), *sabĕrhana pakeian*, een geheele dracht kleederen, vrg. *salangkap*. Ook: geheel, *sabĕrhana boemi*, s. *hari*.

سبق **sĕbak**, overvloedig, boordevol; *ajar sĕbak*, een overstroming.

سبق **sĕboek**; *mĕnjĕboek*, tusschen in gaan, bijv. tusschen twee rijen in gaan staan.

سبل **sĕbal**, niet gelukkig zijn in zijn ondernemingen, en van daar treurig, verdrietig. Vrg. *sijal*.

سبلس **sabĕlas**, elf.

سبم **sĕbam**, bezoedeld, beklad; droevig, C.
سبو **sĕboe**, gevuld, gedempt. *Mĕnjĕboe*, dempen, *mĕnjĕboekan*, met iets dempen, iets ergens in doen om het te dempen.

سبيل **sabil**, Arab. weg, *prang sabil Allah*, de heilige oorlog, ook zonder *Allah*.

سبيہ **sĕbih?** een soort van plant, *canna pulchra*. C.

ستائن **sĕtangan**, zie *sapoe*.

ستاك **sĕtaka**, een soort van plant, *plumbago rosea*.

ستاور **sĕtawar**; *daoē sĕtawar*, een soort van geneeskrachtige bladeren.

ستبل **sĕtĕbal**; *daoē sĕtĕbal*, een soort van geneeskrachtige bladeren.

سترا **sĕtĕra** (ook **soetra**), zijde. Skr. *sĕtra*.

سترو **sĕtĕroe**, Skr. *śatroē*, persoonlijke vijand; zie *moesoeħ*.

ستوا **satoewa**, ook *margasatoewa*, w. in. z.
ستوري **sĕtoeri**, I. ons historie, doch in den zin van leven, kabaal. Zie ook *rĕndang*.

II. = *kastoeri*.

ستول **sĕtoewil**, een soort van klimplant, waarvan de verkoelende bladeren uitwendig tegen huiduitslag gebruikt worden.

ستولف **sĕtolop**, stolp, lamp.

ستي **sĕtija**, Skr. *satja*, oprecht, trouw; woord, heilige belofte; *mĕngobahkan sĕtijanja*, zijn woord, zijn trouw, breken; *pĕrdjandjijan sĕtija*, verbond met heilige beloften bekrachtigd; *soempah sĕtija*, heilige eed; plechtige overeenkomst.

ستي **siti**, Arab. *sitti*, mevrouw, deftige vrouw.

ستياون **sĕtijawan**, iemand die *sĕtija* bezit, waar men op aan kan; trouw, eerlijk; *pĕkĕrdjaĕn jang sĕtijawan*, eerlijk werk.

سجت **sĕdjat**, droogen door afvegen of uitslaan, C.

سجع **sadja'**, Arab. rijm, maat, vers, dichtstuk.

سجت **sadjak**, het Arab. *sadja'*.

سجت **sĕdjoek**, koel, frisch; koud; *sĕdjoek ati*, kalm en te vreden gestemd, vrg. *panas hati*; *nagĕri itoepoen sĕntausalah sĕdjoek sapĕrti ajar didalam talam*; *sakit sĕdjoek*, ziek door gevatte koude.

سجل **siddjil**, Arab. register, rol.

سجم **sĕdjam**, kantelen, duikelen, tui-melen, *tĕrsĕdjam kabawah*. Zie ook *djam*.

سجود **soedjoed**, Arab. aanbidding, adoratie; zich op den grond neerbuigen voor iemand.

سجھتر **sĕdjahtra**, (Skr. *djaitra* overwinning) veiligheid, vrede, rust.

سچين **sĕtjina**, een soort van wit en zwarte gevlekte tor met lange voelhorens en vier kleine doornen op den rug.

سحر **sibir**, Arab. *sihir*, goochelarij.

سحل **sahal**, Arab. *sahl*, contant geld.

سحاور **sachawah**, Arab. mildheid.

سخر **sachar?** Arab. gek, malle vent.

سخي **sachi**, Arab. mild.

سداب **sadab**, Arab. wijnruit.

سدت **sĕdat**, onbestemd, van de gedachte.

سدت **sědoet**, nijd, wangunst. M.

سدر **sědar**, bijkomen uit een bewusteloosheid; zich iets weer te binnen brengen; ontwakken uit een diepen slaap; *děngan tijada sědar*, onverhoeds, voor dat men er aan denkt. *Měnjědar'kan dari pada*, voor iets waarschuwen. Vrg. *njědar*.

سدرهنا **sědarhana**, middelmatig, tusschenbeiden: *toeboehnja sědarhana* (ook wel *sědang sědarhana*), *tijada tinggi, tijada rěndah*.

سدره **sadaria**, zie *çadrijah*.

سدغ **sědang**, juist, juist van pas; juist op zijn maat; juist op zijn tijd; juist, goed; juist rijp; juist bezig zijn met iets; juist terwijl; terwijl; de-wijl; *orang sědang*, iemand uit den middelstand; *běnang jang kasar, dan jang haloes, dan jang sědang*; *sědang hamba tidoer*, terwijl ik juist sliep; *sědangkan*, hetzelfde: *sědangkan binatang lagi sěkijan, istimewa kita manoesija*.

سدف **sědap**, aangenaam voor de zintuigen, inzonderheid lekker om te eten, en, van het gevoel, plezierig, verkwikt: *makanan jang sědap*; *pěrkatain of kalakoewan jang sědap manis*, zoete en vriendelijke woorden; *toeboehkoe tijada sědap*, ik gevoel mij niet lekker, niet plezierig; *tidoer sědap*, lekker slapen. *Sědap malam*, een soort van welriekende bloem.

سدن **sědak**; *těrsědak*, moeilijk, pijnlijk slikken, door gezwollenheid van de keel; verslikt aan den een of anderen drank. Voor verslikt aan vaste spijzen zie *těmėngkělan*.

سدكال **sadakala**, altijd; gewoon: *adat s.*, *těmpat s.*, gebruikelijke, oude gewoonte; gewoon plaats.

سدلغتم **sadalinggam**, menie, vermiljoen. Zamengesteld uit? en *linggam*, rood.

سدن **sědan** = *sědoe*. I.

سدو **sědoe**, I. snik; *těrsědoe*² al snikkende weenen. Ook *sědan* en *sědih*.

II. in het water dompelen.

سده **sědih**, bedroefd; totschreijens toe bedroefd.

سده **soedah**, afgedaan, klaar, ten einde; klaar zijn, afgedaan hebben; reeds, vol, volkomen, ten volle, geheel. *Soedahlah!* 't is wel! schei uit! *apatah soedahnja*, waartoe zal het leiden, wat zal er het einde van wezen; *tasoedah*, onophoudelijk;

soedah itoe, daarna; soedah malam, soedah sadjam lamanja, reeds nacht, volkomen nacht; reeds een uur; *soedah toewah*, reeds oud; *ěnam poeloeh ta-hoen soedah*, volle zestig jaren, reeds 60 jaren; *adalah soedah ija*, hij is of was er reeds; *soedah njatalah of njatalah soedah*, volkomen duidelijk, reeds (geheel) duidelijk. *Soedah*², uiterst; *jang soedah*², voorheen. *Kasoedahān*, einde; vervulling. *Měnjoedahkan*, klaar, af, maken; *měnjoedahi do'a*, een gebed vervullen.

سدي **sadija**, Skr. *sādhja*, voltooid, klaar; gereed, uitgerust zijn; *běrsadija děngan sěndjata*, voorzien van een geweer; *měnjadijakan*, uitrusten. *Sadijakala*, in vroeger tijden, in tijden die voorbij zijn; *sadija radja*, *sadija orang Singapoera*, van geboorte een *radja*, van geboorte een inwoner van Singapore, ook: *sadija açal mėlajoe*, van eerste herkomst een Maleijer; *sadija pakeian*, gewoon kleed, kleed dat men al vroeger gedragen heeft. *Sadija* beteekent ook: sedert lang; vooruit: *hambamoe sadija dijām dalam nagėri ini; roepanja sadija diisinja sėnapangnja děngan doewa bidji pėloeroe*, het scheen dat hij zijn geweer met twee kogels geladen had.

سدبكال **sadijakala**, zie op *sadija*.

سدبكت **sadikit**, een weinig; *sadikit banjak*, veel of weinig, naar het valt, *sadikit lėbih koerang*, meer of minder.

سر **sir**, Arab. geheim; *didalam siroel'koeloeb*, in het diepste van het hart.

سرا **sěra**, onrustig en in haast overal rondloopen om iets te krijgen.

سرابت **sěraboet**, haartjes of vezels, die uitsteken of er bij hangen, *běrsěraboet*, harig, vezelig, ruig, zoo als touw, laken, zijden stoffen; ook van een schip, dat slordig opgetuigd is. Zie *ramboe* en *ramboet*.

سرابي **soerabi**, een soort van pannekoeken, doch zonder vet gebakken (Skr. *soerabhi*, aangenaam van smaak).

سراجم **sěradjam**, een soort van een plant met geneeskrachtigen wortel.

سراسه **sěrasah**, een soort van doek: gedrukt katoen met witte en gele sterretjes op een blaauwen grond.

سراشن **sarangan**, de kastanjeboom. Zie *barangan* II.

سراپ **sərapah**, = *sərəmpak*.

سراگ **səraga**; *bantal səraga*, plat, vierkant kussen, waarvan de kortste zijvlakken met borduurwerk en spiegeltjes versierd zijn, meestal drie op elkander, die een stel uitmaken; lende-kussen op fraaije stoelen; zie ook *baloeng* (Skr. *sarāga*, gekleurd).

سرام **sərama**, Skr. *śrama*, krijgdsans. *Sərama angin*, een bijzondere wijs van de *gëndang* te slaan, namelijk afwisselend met elke hand twee slagen. Zie hier achter, op *sərmangin*, waarvan *sərama angin* misschien niets anders dan een gezochte afleiding of de grondvorm is.

سرانا **sərana**, Skr. 'sarāna, behoedmiddel, toovermiddel.

سرانی **sərani**, een inlandsche christen; een roomsch-katholiek christen (vrg. *məsihi*); een Portugeesche afstammeling. Verbasterd uit het Arab. *nağrāmī*. Zie ook het Aanhangsel.

سراهی **sərahi**, flesch, flacon, het Arab. *şirāhī*.

سرایی **səraja**, I. tevens: *maka ija tერთა* *səraja bərkata*, hij lachte en zeide tevens; *bərkata sərəja tərşənjoem*, hij zeide al lachende; *mənşəra-jakan*, bij elkaar brengen.

II. *kajoe sərəja*, een roodachtig hout, lang en taai van vezel, slechts geschikt voor huisbouw. Men heeft *sərəja batoe* en *sərəja kapoer*.

سرب **səriba**, Skr. *sarwa*, allerlei: *sərba ikan diləpaskan dalam tasik itoe*; *sərba djinis kata jang moelija*?; *sərba bagei na'mat doenija*; alles wat ergens bij noodig is, benooidigheden, bijv. *sərba prang*, allerlei oorlogsbenooidigheden; ook *sərba sərbi*, allerlei benooidigheden; *sərba sedikit*, van alles wat; *sərba neka* = *sərba aneka*, zie *aneka*; — geheel en al; in alle opzichten: *sərba salah*; *doedoek mati bərdiri mati sərba mati*, SM.

سربوک **sərhoek**, fijn gestampt; poeder, *sərhoek gərəgadji*, zaagsel.

سربان **sərbān**, het Perz. *sarband*, tulband, hoofddoek.

سربو **sərbu**; *mənşərhoekan dirinja*, zich op iets werpen.

سرت **sərta**, benevens, met, in gezelschap

van; met dat, toen; er bij, = *sərtanja: mənjoeroeh hoeloebalang dəngan tiga poeloeh orang sərta* (hij zich) *pərgi kasana*; *djikalau bənar*, *akoepoen sərtalah*, dan ik er bij, dan doe ik mee; *sərta ija datang*, toen hij kwam; *sərta mərta*, met een, zoo maar in eens, roef! *Mənşərtai*, met iemand meedoen, zamendoen, iemand bijstaan. *Bəsərta dəngan*, mee met, enz.

سرج **sərdja**, Holl. *sargie*, zekere wollen stof.

سردادو **sərdadoe** (ook **səri dadoe**) = *soldadoe*.

سردار **sardar**, Pers. aanvoerder, overste.

سرداوه **sərdawah**, een oprisping.

سردغ **sərdang**, een soort van boom, die goed geel hout voor *sampans* levert en welks bladeren voor *atap* gebruikt worden.

سردم **sərdam**, een soort van fluit.

سردی **sərdi**; *intan disərdi* of *sərodi*, geslepen edelgesteenten.

سرسر **sarsar**, Perz. krankzinnig.

سرسه **sərsah**, onkruid, vuil.

سرطان **sartan**, het sterrebeeld de Kreeft.

سرغ **sərang**, I. *mənşərang*, op iets afgaan, op iets aan- of inloopen, op iets losstormen.

II. bijtend vocht van een citroenschil.

III. hoogste onder-officier aan boord van vaartuigen.

سرغ **səring**, I. een wijze van garen te spinnen of touw te draaijen. *Bəsəring*, goed in elkaar gedraaid; ingekrompen, samengetrokken. *Pənşəring*, spinnewiel, lijnslagersrad.

II. Zie het Aanhangsel.

سرنگک **sərangkak**, doornenkranen van *niboeng*-vezels om een boom, om er de dieven uittehouden. Ook *səroeda* en *sangga*.

سرنگگ **səronggong**, dwarsgangen in tinmijnen.

سرنگ **sərengan**; *disərengankan*, boos gemaakt, geplaaagd worden, van het Jav. *sərengən*, knorrig, boos.

سرنگی **sərengi**, een soort van bloem, C.

سرف **sərap**, indringen, wegtrekken, van het water, bijv. in den grond. *Mənşərapkan*, opslorpen, inzuigen. Vrg. *sarap*.

سرکه **sěřepih**, geknakt, van een tak, een stok, enz.

سرک **sěřik**, I. pijnlijk, inzonderheid van de ledematen; *sěřak-sěřik*, ook het knappen of kraken der gewrichten.

II. het vragen om vergeving?

سرکف **sěřkap**, een val om dieren te vangen; een stolp, kooi of iets dergelijks, die men over iets heen zet; een mandje, waarmee men in ondiep water visch vangt, door het, zoodra die er onder is, neer te drukken.

سرکف **sěřkoep** = *sěřkap*.

سرکه **sěřkah**, geheel afgebroken, van takken. Zie *sěřepih*.

سرکي **sěřkel**; *měnjěrkei*, uitwringen, in een doek uitknijpen, zooals bijv. wrongel enz.

سرگفت **sěřgap**; *měnjěrgap*, ergens op aanvallen, bespringen; vrees of schrik aanjagen, door te doen als of men op iemand aanvalt; bestormen, van schuldeischers.

سرکه **sěřgah**, het snaauwen, afsnaauwen.

سرلغ **sěřling**, valkuil, valput = *kalěboeran*; *těsěřling kadalam kalěboeran*, in zulk een kuil vallen.

سرله **sěřlah**, blinkend, schitterend.

سرم **sěřam**, zamentrekking van de huid door ijzing; het te berge rijzen der haren: *daging koe soedah sěřam*; *di sěřamkannja roemanja*, hij zette zijn haren overeind (van een aap).

سرمانش **sěřmangin**, groote, lange trom, die aan de rechterzijde met een stok tweemaal, tegen eenmaal met de hand aan de linkerzijde, geslagen wordt. Zie ook *sěřama*.

سرمنبغ **sěřoemboeng**, zie *pahat*.

سرمنبي **sěřrambi**, open gallerij van een huis, hetzij voor of achter. Zie ook *sěřlasar*.

سرمنبغ **sěřrampang**, harpoen met drie punten, die van weerhaken voorzien zijn en waaraan een lijn bevestigd is; lans met drie breede punten; hooi- of mestvork met drie tanden.

سرمنبو **sarampoc**, een groote boot; zie ook *sampan*.

سرندج **sěřoendjang**, houten lans zonder ijzeren punt.

سرندت **sěřindit**, een soort van klein groen

parkietje, met zwarten bek, blaauwe vlek op den kop en rood van borst en staart, *psittacus galgulas*. Vrg. Perz. *sarand*.

سرندغ **sěřandang**, twee stokken of houten die met het einde aan elkander over elkaar gelegd en aldus verbonden zijn, dienende om palen te stutten. Vrg. *silang*.

سرندغ **sěřandoeng**, zie *sandoeng*.

سرندغ **sěřoending**, een soort van toespjis bestaande uit fijngeraspte kokosnoten, *katjang hidjau*, gedroogden visch en specerijen onder elkander gemengd en in een ijzeren pan geroosterd; een soort van boom met bruikbaar timmerhout.

سرندغ **sěřondong**; *měnjěrondong*, onderscheppen, zoo als een rund met de horens doet, wanneer het iets wil omhoog werpen, of zoo als men garnalen vangt met een rottingmand (*tanggoek*). Zie ook *sondol*.

سرو **saroe**, Arab. cypres.

سرو **sěroc**, I. het luide roepen, uitroepen: *soewara orang jang běrsěroe*; *běrsěroe² kan nama orang*, iemand bij den naam oproepen; *maka ijapoen běrsěroe²kan akan boenganja*, zij riep haar bloemen uit (t. w. bij hare namen) om ze te verkoopen; *maka hamba sěroekan istri toewanhamba*, en ik riep uwe vrouw (bij den naam).

II. = *serba (sěřwa)*: *Toehan sěroe sěkalian 'alam*, de Heer aller werelden.

سروال **sěroewal**, zie *sěloewar*.

سروت **sěroewit**, zie *roewit*.

سروج **sarodja**, Skr., lotus, waterlelie; beteldoos van een vorst.

سرود **sěroeda**, heet op Riouw *sěrangkak*, w. m. z. Zie ook *soeda*.

سرودي **sěrodi**, zie *sěrdi*.

سروکن **sěroekan**, rivier: *maka baginda sampei pada sěroekan nagěri Hindi*, aan de grensrivier van Indië; *anak sěroekan*, een afgeleid watertje, beekje: *darah poen mėngatir kaboemi sapěrti anak sěroekan roepanja*.

سرولغ **sěroeling**, fluit, dwarsfluit.

سروني **saroenei**, (Perz.) soort van klarinet; soort van plant, *wollastonia*.

سرة **sěrah**, het overgeven, aan een ander

in handen geven: *měnjěraħkan dirinja kapada tangan radja*, sěraħkanlah dirimoe kapada Allah.

سري sri, heerlijkheid, glorie: *adapoen sri nagěri Malaka itoelah kota itoe; nagěri itoe sapěrti kalakoewan pěrampoewan kamatijan soewaminja, ramboetnja poen koesoet, moekanja poen masam, karěna srinja tělah tijada; maka běrsri-lah moekanja*, hij kreeg een glans van vergenoegen op het gelaat (*srimoeka*, ook een soort van koek); — ook als titel voor namen gebezigd, eigenlijk heilig, bijv. *sri maharadja*, en ook van zaken aan den heiligen persoon van den vorst toebehoorende, zooals *sri-balei*, *sri-pantjapěrsada*; doch *sri-astana* liever als bijnaam van vorstinnen; *pěrsrijan*, allen die den titel van sri voeren (zie ook op *sang*); *Sri-Rama*, zie op *Rama*. *Orang sri* komen voor als bereiders van *obats*, HP. *Srigading*, zie *gading* (is *sri* hier ook Jav. *sari*? vrg. ook *sri-kaja*).

سري sěrei, zeker welriekend gras, citroen-gras, *andropogon schoenanthus*. *Měnjěrei*, honig uit de bloemen zuigen, zooals de bijen.

سريوان sěrijawan, scorbut, spruw. Zie ook het Aanhangsel.

سریدڭ sěriding, een soort van visch.

سریف sěrijap, een soort van kraanvogel.

سریکای srikaja, zie *kaja*.

سریگادڭ srigading, zie *gading*.

سریگال srigala, jakhals, wilde hond, het Skr. *srėgala*. In de fabelen vervult dit dier de rol die bij ons de vos speelt.

سریمال srimala, timmerman, C. Op Riouw niet bekend.

سساوی sěsawi, zie *sawi*.

سسیت sěsat, verdwaald; dwalen; *orang jang sěsat*, een verdwaalde.

سسترا sastra, (Skr. *śāstra*, boek) heilige boeken, wigchelboeken. Vrg. *poestaka*, *noedjoem*.

سستران sastrawan, een astroloog, Skr. Zie *sastra*.

سسار sěsar, op zijde geschoven; *měnjěsarkan*, op zijde duwen om te kunnen voorbijgaan.

سسق sěsak, benaawd vol; in 'tnaauw gebracht; *sěsak dada*, aamborstig, *toeboeh sěsak*, benaauwd van zwaarlijvigheid, *pěnoeh sěsak doe-*

doek běrtindih?. *Měnjěsakkan dalam pikiran*, de gedachte geheel vervullen. Zie *asak*.

سسک سسک sěsėkan, een soort van vogel.

سسال sěsal, schuldgevoel, berouw: *wai sajangnja dan sěsalnja akoe!* *Měnjěsal*, berouw, schuldgevoel hebben, zich zelve de schuld geven. *Měnjěsalkan dirinja*, zich de schuld ergens van geven, berouw hebben over iets. *Tijada běrsěsalan*, onberouwelijk.

سسپا sěsėma, op Riouw *sėma*², w. m. z.

سسہ sěsah; *měnjěsah*, geesselen.

ساطر safar, Arab. lijn. Ook *misfar* en *sipat*.

سعادت sa'adah, Arab. geluk, voorspoed.

سڭ sang, I. titel voor aanzienlijke personen, zoo als bijv. de hoofden op het eiland Bintan. *Pěrsangan*, allen die den titel van *sang* dragen (misschien liever die hovelingen, die den naam van *sangga*² voeren, in welk geval het voor *pěrsanggan* zou staan; vrg. *pěrtoewanan*. Zie ook *lir*). *Sangadji* (ook *sang agoeng*): zie *adji*.

II. zie *ěsang*.

سڭادڭ sangadja, zie *sahadja* II.

سڭت sěngat, engel, zoo als van een insect.

سڭسار sangsara, ellende die men in het leven te verduren heeft (Skr. *sangsāra*, het aardse bestaan). *Kasangsaraän*, hetz. *Měnjangsarakan*, kwellen, verdriet aandoen.

سڭسڭ singsing, opgestroopt, van de mouwen, gereefd, van zeilen, opgetrokken, van den nevel: *maka fadjar poen mēnjingsinglah běrpangkat*²; *měnjingsingkan tangan badjoenja*.

سڭسڭ soengsang, onderste boven, achterste voren; *měnarik soengsang*, aldus, dat is bijv. een boom bij de takken, een mensch bij de beenen, voorttrekken.

سڭسڭ songsong, achterna komen; iemand die een ander achter op komt: *tijada songsongnja*, zonder weerga. *Měnjongsong*, iemand achterna loopen om hem nog intehalen; *měnjongsong angin*, tegen den wind opwerken, van een vogel. *Songsong-haoes*, een zeker klein fraai horentje met stekels.

سڭسڭ sěngsei, buiten zich zelve van schrik of vreugde, C. Op Riouw onbekend.

سنگف **səngap**, stil, van kinderen.

سنگک **sangka**, I. verbeelding, voorstelling, waan; *pikiran jang mēdatangkan sangka*² *pada hatikoe*, gedachten die allerlei voorstellingen bij mij op deden rijzen; *pada sangkanja*, zij meenen, verbeelden zich; *disangkanja orang lain*, zij meenden dat het een ander was; *tijada disangkakan*, onvoorstelbaar, ondenkbaar. Skr. *śangka*, twijfel, onzekerheid. Vrg. *wasangka*.

II. *sangkakala*, bazuin, de bazuin van den dag der opstanding. Skr. *śaṅkha*.

سنگکالا **sangkala** (beter, zoo als op Riouw, *sangkēla* uitgesproken), Skr. *śreṅghala*, voetbeugel, bijv. aan de pooten van een olifant, blok aan de achterpooten.

سنگکاجان **sangkajan**, een soort van tor, van zeer langwerpigen vorm en die zich snel voortbeweegt; zie *poeting*.

سنگکاروئ **səngkaroet**; *bərsəngkaroet*, door elkander gegroeid, van de wortels van boomen in een bosch.

سنگکوئ **sangkoet**, ergens aan of in vastzitten; verbonden, door genegenheid; gebonden, verhinderd, belet; *tərsangkoet*, vastgeraakt in iets; verkleefd geworden aan iemand; *tijada moepakat*, *santijasa bərsangkoet*, niet tot overeenstemming kunnen komen, steeds over het een of ander niet heen kunnen komen. *Sangkoetan*, hinder, beletsel; gehechtheid. *Mənjangkoetkan*, vaststeken; met iets tegen iets leunen. Het wordt ook verbonden met *paoet*.

سنگکات **singkat**, korter dan het moest, van tijd, weg, ligchaam, het tegenovergestelde van *landjoet*: *singkat tangannja*, gierig zijn. *Mənjingkatkan*, verkorten, inkorten.

سنگکیت **'soengkit**, doorweven, bijv. met gouddraad: *kain soetra jang bərsoengkit dēngan bənang əmas*; *kain soengkit*, een saroeng zoo als de vorsten dragen.

سنگکار **sangkar**, kooi, vogelkooi; de ring of band aan het einde van een blaasroef of boven aan het hecht van een kris om het splijten te beletten (deze heet ook *sampak*). *Sangkaran*, kooi voor dieren, zooals tijgers enz.

سنگکوئر **sangkoer**, bajonet; ook *samsir*.

سنگکار **səngkar**, roeibank of ook balk van het dek van een vaartuig.

سنگکوئر **singkoer**, naar zich toe, bijv. snijden of steken, zoodat men de punt van mes of dolk naar zich toegekeerd heeft.

سنگکوئر **soengkoer**, voorover op den grond gebogen of gevallen, met de handen op den grond; *rəbah tərsoengkoer*. *Mənjoengkoer* = *soedjoed*; ook met den kop naar den grond gebogen snuffelen.

سنگکڻ **səngkang**, dwars; dwarshout in een emmer; middellijn van een cirkel; boom voor een deur; dwarshoutje in den mond om het schreeuwen te beletten; blok aan de pooten van paarden of ezels; muilband voor dieren; beugel waarin de schijf van een hijschblok draait. Ook lijstwerk? HT. *jang mēngoekir dan jang mənjəngkang kambang toeri itoe*; *tijada bəroekir dan tijada bərsəngkang*.

سنگکڻ **songkong**, zie *sokong*.

سنگکڻ **singkap**; *mənjingkap*, op zijde schuiven, bijv. een gordijn, sluijer enz.

سنگکک **sangkak**, verhindering, beletsel, = het Arab. *'aradl*. *Mənjangkak*, verhinderen, beletten.

سنگکک **songkok**, kapje, kalotje.

سنگککالا **sangkakala**, zie *sangka*.

سنگکل **sangkal**, I. de steel van een kramer, bijl enz.

II. ontkennen, loochenen, weigeren: *bəbrapa pandita jang datang hēndak bərsoewal dēngan baginda*, *tijada sangkal*, HP.; *mənjangkalkan*, weren, tegenhouden; *mənjangkal diri*, zich iets ontzeggen.

سنگکل **səngkal**; *səngkalan*, zie *anak səngkalan*, onder *anak* en ook op *badjak*.

سنگکل **səngkil**, het gevoel in de tanden, wanneer zij met iets zuurs in aanraking komen.

سنگکالا **sangkəla**, zie *sangkala*.

سنگکلاپ **sangklapa**, *gardenia florida*, een plant, ook *pətajah piring* geheeten, welke naam echter op het woord *pətajah* aan een andere plant gegeven wordt.

سنگکلاڻ **səngkəlang**, gekruist over elkaar, van de armen, zoodat de rechterhand op de linker en de linker op de rechter schouder komt, of van de vingers bij het zamenvouwen der handen. Zie het volgende woord en *singgang*.

سنگل **səngkəling**, de handen op den rug over elkaar gelegd.

سنگن **sangkoen**, stevig, ferm, stout, standvastig.

سنگو **sangkoe**, een soort van koperen pot om water in te doen.

سنگوڠ **səngkoewang**, luchtpijp, vrg. *roengkoeng*; soort van witte aardvrucht groeiende aan een kruipplant en die rauw als toespijs gegeten wordt.

سنگ **sangga** I. het met de handen belletten dat iets valt. *Sangga*², soort van tafelbedienden van een vorst, die na den vorst hun eigen tafel hebben, waaraan zij weder door minderen bediend worden; allen die na den vorst eten; plaatsvervanger van een drager (*përtoenan*) der rijkssieraden, die niets dan een *wali* draagt.

II. = *sərangkak*, een soort van bracelet? ook *pənjangga*.

سنگار **sənggara** = *səmajam*.

سنگار **singgara**; *mənjinggarakan pərkara*, in een zaak indringen. Vrg. *langkara*.

سنگايت **sənggajoet**; *bərsənggajoet*, los afhangen, slingerend hangen, bijv. zoo als apen aan den staart, of als een olieglaasje in een stolp.

سنگت **sanggoet**, greep, ruk; kreeftscharen. *Mənjanggoet*, wegrukken, wegsnappen.

سنگت **sənggoet**; *mənjənggoet*, knikkebollen. Ook *sanggok*, w. m. z.

سنگڠ **sanggang**, iets met de beide handen van onderen oplichten, bijv. een kast.

سنگڠ **singgang**, een straf op de Maleische scholen, waarbij de veroordeelde met de linkerhand het rechter en met de rechterhand het linker oor moet vasthouden en zoo onophoudelijk gaan zitten en weér opstaan. Zie *səngkəlang*.

سنگڠ **singgoeng**, iets met den gebogen arm ondersteunen of tegenhouden; met de ellebogen of op andere wijs op zijde duwen in een gedrang.

سنگڠف **sanggoep**, Jav. = *tjakap*.

سنگڠن **sanggok**; *tərsanggok*², knikkebollen. Zie *sənggoet* en *anggok*.

سنگل **sanggoel**, de kam of kuif van een vogel; opgenomen, van het haar: *tjoetjoek* of *toe-*

soek sanggoel, haarpfen, *toetoe sanggoel*, gouden sieraad van een bruid om de wrongen van het haar te bedekken (vrg. *oelan*); *bərsanggoel litjin*, glad opmaken; *bərsanggoel kain*, het kleed opgenomen hebben om het niet te laten sleepen.

سنگل **sanggal**, voorspellen, M.

سنگل **soenggal**; *mənjənggal*? soort van dwergachtig spook.

سنگوڠ **sənggoeloeng**, een soort van duizendpot, naar het oprollen, dat hij zich doet, aldus genoemd. Van *goeloeng*.

سنگوڠو **sanggoegoe**, een soort van schelpdier, M., en van plant, *clerodendrum serratum*, C.

سنگه **singguh**, op weg ergens aangaan of bij iemand vertoeven: *singguhlah ija sabəntar di nagəri itoe, tətapi tijada ija doedoek dalamnja. Mənjingguhkan*, iemand bij zich doen inkeeren; *təmpat pərsinggahan*, pleisterplaats; *singah mənjingguh*, overal aanleggen.

سنگه **soenggoeh**, waar, werkelijk; in ernst, niet in scherts; *sasoenggoehnja*, de waarheid; in waarheid; *soenggoeh poen*, wel is waar; ofschoon. *Disoenggoeh*² *hatinja*, hij deed zijn uiterste best: *larilah əngkau dəngan soenggoeh*² *hatimoe. Mənjənggoeh*², zich met allen ernst op iets inspannen; *kita mənjənggoehkan katanja*, zeggen: *soenggoeh katamoe-itoe*. Vrg. *main*, *sənda*.

سنگسان **singgasana**, vorstelijke zetel. (Skr. *sinhāsana*).

سنگار **sanggamara**, een wapen, in den vorm van een bootshaak, waarmede men in den strijd de schilden tracht weg te rukken.

سنگيت **sanggeta**, zamenkomst? vrg. Skr. *sanggata* en *gawei*.

سگل **səngal**, pijn in het gebeente; ook podagra.

سگل **səngol**, oogzalf, M. op Riouw niet bekend.

سگلن **səngoelen** = *pakoelen*.

سفرة **soefrah**, Arab. kleed of zoo iets om het eten op klaar te zetten.

سقاتو **sapatoc**, Port. *sapato*, schoen. *Boenga sapatoc* = *boenga raja*.

سغان **səpana**, Skr. *sopāna*, trappen; *bərsəpana*, de trappen op gaan.

سڤارو **saparo**, een half, de helft. Van *paro*, dat in 't Maleisch niet gebruikt wordt.

سڤاي **soepaja**, opdat; dat, na woorden die bidden enz. beteekenen.

سڤت **səpat**, bitter, wrang.

سڤت **səpit**, geklemd; nijptang; schaar van krabben en kreeften; benaauwdheid, verdrukking. *Tərsəpit*, in 't naauw zitten. *Səpit*² soort van klimplant. Zie ook *tjəpit*.

سڤرتي **saperti**, gelijk, gelijk als; betreffende; *dəngan sapertinja*, naar iemands stand, naar het iemand toekomt, naar behooren (vrg. *oepama*.) Van *perti* (ongebruikelijk), het Skr. *prati*, betreffende, enz.

سڤرنتو **sapərantoe**, zie *hantoe*.

سڤڠ **səpang**; *kajoe səpang*, sapan-hout.

سڤڠ **səpak**, een flap, een klap, = *təm-piling*.

سڤڠ **səpik**, as der wielen van een rijtuig. Vrg. *roda*.

سڤڠ **səpoek**², zachtjes; lief, vriendelijk.

سڤو **səpoe**²; *səpoe*²-*ringin* = *sepak raga*, een soort van balspel?

سڤوي **səpoewi** = *səpoek*².

سڤه **səpah**, een gekeauwde sirihpruim: *maka kata Bandahara kapada saorang tjitjinja: „Engkau maoekah səpah?”* *Maka sahoetnja: „Maoe, Datoek!”* *Maha kata Bandahara: „Toemboekkanlah akoe sirih.”* *Maka ditoemboekkannya, maka dimakan Bandahara, dikonjah*²*nja, dibrikannya kapada tjitjinja itoe; — kakanda mēmohonkan səpah toewan itoe. Maka toewan poetri itoe poen tərsənjoem sərjajaməmbrikan səpahnja. — Səpah poetri, een fraai rood vogeltje, een soort van boomkruipertje; səpah boelan, een soort van hazelworm; səpah radja, bijnaam van den paradijsvogel. Vrg. sampah.*

سڤه **səpoech**, het vocht, namelijk heet water met kurkema, waarin goud gekleurd wordt. *Mənjəpoech*, het goud aldus behandelen. Vrg. *sapoe*.

سڤي **səpi**, Jav. = *soenji*.

سڤتي **sakti**, bovennatuurlijke kracht (Skr. *śakti*, macht, vermogen); *heiranlah mēlihat kasak-tijannja*.

سڪس **siksa**, (Skr. *śikṣa*, leering) straf; ongeluk, ellende, pijn, zorg, verdriet (dat als straf beschouwd wordt van vorige verkeerdheden). *Mənjiksakan dirinja*, zich zelf verdriet aandoen. *Pada masa itoe tərlaloe siksa makanan di Singapoera*, het voedsel was er moeilijkelijk te krijgen, schaarsch en duur. Vrg. het Arab. *'adzāb*.

سڪسام **saksama**, (Skr. *kṣama*) geduld, volharding; *dəngan saksamanja*, zeer naauwkeurig, bijv. iets onderzoeken.

سڪسي **saksi**. (Skr. *śaksi*) ooggetuige, getuige; *mənjaksikan*, iets getuigen. *Kasaksijan*, getuigenis.

سڪلات **səkəlat**, (Perz. scharlaken) laken, lakensche stof.

سڪارڠ **sakarang**, tegenwoordig, nu; en nu, maar nu; dan; straks, met een; zoodra: *səkarang ija datang, dibədilnja kələk*.

سڪت **səkot**, gierig, vasthoudend, kamig, vrekkelig.

سڪچت **soekatjita**, zie *tjita*.

سڪدمب **sikoedomba**, een soort van grooten zeevisch of een bijnaam in verzen aan vischen gegeven.

سڪدوڠ **sikədoedoek** = *səndoedoek*.

سڪدیدی **sikoedidi**, zie *koedidi*.

سڪري **səkri**, Holl. scharnier.

سڪڦ **səkop**, Holl. schop, spade.

سڪل **səkoei**, napje, gemaakt van een kokosnotendop; maat voor drooge waren, een halve tjoepak.

سڪليڠ **səkaliġan**, alle, alle te gelijk: *atau səkaliġan marikaġtoe, atau koesoēs sa-orang*²*nja*: ook wanneer er van slechts twee gesproken wordt. Grondwoord is *kali, sakali*. Zie ook onder *səgala*.

سڪم **səkam**, bolster, kaf, zemelen: *tijada tərbawa səkam*, sprw. bij ongeluk zelfs geen kafje meēnemen (maar in 't geheim vrij wat ergere dingen doen).

سڪما **soekma**, de ziel, Skr. *səkṣma*.

سڪنة **sakinah**, Arab. rust, kalmte.

سڪوتو **sakoetoe**, deelgenoot, medgezel, lid. *Pərsakoetoevan*, deelgenootschap, lidmaatschap.

سکوجي **sĕkotji**, sloep, Holl. schuitje?

سکورف **sĕkocroep**, Holl. schroef.

سکوتڻ **sĕkopong**, Holl. schoppen, in het kaartspel.

سکوهن **sĕkoechan**, een soort van haartooisel, bestaande in een afhangend vlechtsel van bloemen.

سکوي **sĕkoewi**, gierst.

سکين **sĕkijan**, zie *kijan*.

سکين **sĕkin**, Arab. *sikkin*, mes, dolkmes.

سڱا **sĕga**, glad, bijv. van papier, ongekreukt; *rotan sĕga*, de gewone rotting van den handel, *calamus viminalis*.

سڱارا **sĕgara**, (Skr. *sāgara*) de oceaan.

سڱارا **sigara**, hooge spitse muts.

سڱر **sĕgar**, versch, niet oudbakken; frisch, *sĕgarlah toeboehnja*. Zie ook het Aanhangsel.

سڱر **sagarba**, (Skr. *sagarbha*) = *saiboe sabapa*: vrg. *soedara*.

سڱره **sĕgĕrah**, (Skr. *śighra*) spoed, haast: *djikatau sĕgĕrah*, zoodra.

سڱل **sĕgala**, geheel, uit een aantal deelen of individus bestaande: *sĕgala 'alam*, de geheele wereld, de wereld, *sĕgala nagĕri*, het geheele land, *sĕgala ra'jat*, het geheele volk, *sĕgala manoesija*, de menschen, alle menschen, *sĕgala hal ahoewalnja*, alle omstandigheden; *sĕgala marikaitoe sĕkalijan*, *sĕgala chalaik jang banjak*; *ĕmpat poeloeh sĕgala poetĕri itoe*. Het staat altijd vóór het hoofdwoord. Vrg. *sĕkalijan*. Skr. *sakala*, geheel, alle deelen zamen.

سڱن **sĕgan**, lui, traag; *pĕnjĕgan*, een die uit traagheid een afkeer van werken heeft.

سڱندا **sĕganda**, een soort van plant gelijkende op de kurkema. *Sĕganda soeli*, zie *boenga*.

سڱه **sĕgah**, vol, verzadigd, ongeveer = *kĕnjang*.

سڱي **sĕgi**, kant van een ligchaam: *tiga pĕrsĕgi*, driekantig, *ĕmpat pĕrsĕgi*, vierkant; *tiga poeloet kaki ĕmpat pĕrsĕgi*, dertig voet in het vierkant.

سلا **sĕla**, tusschenruimte, ledige plaats tusschen in: *pĕnoeh sĕsak tijada bĕrsĕla lagi*. *Sĕla mĕnjĕla*, onder het koopen iets ontfutselen. Vrg. *tjĕlah* en *sĕlang*.

سلاتڻ **sĕlatan**, zie *sĕlat*.

سلاح **silah**, Arab. wapen, wapens.

سلادا **sĕlada**, Holl. salade.

سلادڻ **sĕladang**, op handen en voeten springen; ook een viervoetig dier, iets kleiner dan een olifant, doch welk? waarschijnlijk een verscheurend. *Sĕladang moeda*, een kinderspel, waarbij een op handen en voeten springende een ander grijpen moet en misgrijpende voor *sĕladang moeda* wordt uitgemaakt.

سلاس **sĕlasa**, verbastering van het Arab. *tzalatza*, w. m. z.

سلاسر **sĕlasar**, de voorgallerij van een vorstelike woning, wat anders *soerambi* heet.

سلاسي **soelasi**, soort van heester, *ocimum basilicum*, waarvan de stank sterk bedwelmend is: van daar *maboek soelasi*, zoo dronken als of men door *soelasi* bedweld is: *satĕlah boenga soelasilah maboeknja*.

سلانڻ **sĕlangin?** een soort van zeevisch. Ook *sĕnangin*, *sĕnangih?*

سلاپوٽ **sĕlapoet**, zie *sapoet*.

سلانڻ **sĕlapan**, = *doelapan*, w. m. z.

سلاک **sĕlaka**, I. soort van vuurmand van rotting, om kleeren op te laten uitdampen.

II. Jav. = *perak*.

سلالة **soelalah**, Arab. extract, het fijne van iets.

سلام **salam**, Arab. vrede, heilgroet; ook naam van zekere plant, *syzygia cymosa*.

سلامة **salamat**, welvaren, behoud; gezondheid; voorspoed; *dĕngan salamat*, behouden: *disalamatkan koembali*, behouden terug gebracht worden, HT. *Mĕmbri salamat*, goede reis, gezondheid wenschen; geluk wenschen, feliciteren. *Salamat datang*, welkom!

سلايا **silaja**, een soort van roode duif met witten kop en staart, ook *poenei andoe*.

سلايڻ **sĕlajoen**, vogelverschrikker, zoo als bijv. een klapmolentje in de tuinen.

سالت **sĕlat**, zeeĕngte, zeestraat; *nagĕri sĕlat*, Singapoera, als de stad aan de straat bij uitnemendheid. *Mĕnjĕlat*, tusschen in brengen om iets van een te scheiden. *Tĕrsĕlat*, in de naauwte gekomen. *Sĕlatan*, zuiden: *angin sĕla-*

tan, de straatwind, d. i. de zuidwind. Ook *kélat*.

سلت **séltt**, Holl. besluit.

سرداد **soldado**, Port. soldaat. Ook *sèrdadoe*.

سړ **sélar**, verdord, verschroeid: zie *séloer*.

Ikan sélar, soort van smakelijken zeevisch, iets grooter en fijner dan de *kémboeng*, doch van dezelfde familie. Zie ook het Aanhangsel.

سړ **séloer?** gebrand, geschroeid met een heet ijzer: *dibakar bësi itoe maka diséloerkannja* (of beter *disélar-kannja?*) *ditamparan njamoeh orang itoe*. Vrg. *tjéloer*.

سلسټري **soelastrî**, een soort van plant, *calophyllum soelastrî*.

سلسله **silsilah**, Arab. keten, serie, inzond. geslachtslijst.

سلسي **sélései**, in orde gekomen uit een verwarden toestand; tot rust gekomen, gedaan hebben met iets: *séléseilah ramboetnja, ombaknja sélései, hatinja sélései, satèlah ija sélései dari pada bërtangis²an of dari pada pèrangnja; maka séléseilah pèrangnja*. *Mënjéleseikan*, ontwarren, van touw, haar, enz.; in orde brengen van verwarde rekeningen.

سلسيل **sila-sila**, = *silsilah*, w. m. z.

سلسيم **sélésuma**, = *séma²*, gevatte koude.

سلطان **soeltan**, Arab. sultan.

سلطاني **soeltani**, sultanisch; *badjoe s.*, een rokje met gladde mouwen tot aan de hand toe.

سلڻ **sélang**, tusschenruimte; tusschentijd, *adalah sélang tiga hari; sélang² gigi of s.² djari*, de tusschenruimte der tanden, der vingers. *Bèrsélang²hari*, om den anderen dag; *tijada bërsélang*, geregeld, zonder overslaan; *tjampaka disélang dèngan kënanga*, om en om *tjampakas* en *kènangas*, in een bouquet; *mënjélang² djangoet jang tébal*, de vingers door den zwaren baard halen. *Sélang-séling* = *sélang²*. *Sélangkan*, terwijl; dewijl; vrg. *sédangkan*.

سلڻ **séling** = *sélang*, in de uitdrukking *sélang-séling*.

سلڻڪ **sélangka**, sleutelbeen. Vrg. *salang*.

سلڻڪر **sélèngkar**, zorgzaam zijn; *mënjélèngkari*, zorg dragen voor: *mënjélèngkarkan*, iets bezorgen; *dari pada makan minoem Bandaharalah sélèngkar akan baginda*, HT. Vrg. *singgara* en *langkara*.

سلڻڪر **sélongkar**; *mënjélongkar*, den boel door de war halen, overhoop halen, bij zoeken of spelen.

سلق **séloek**; *mënjéloek*, met de hand in iets, bijv. in den zak, zoeken.

سلف **sélap**; *mënjélap²*, in iemand varen, van een boozen geest; zich door het ligchaam verspreiden, van vergif.

سلفا **sélépa**, een plat rond doosje voor tabak of siri; een bolrond doosje voor reuk. Zie ook het Aanhangsel.

سلم **sélam**, duiken; *mënjélam*, indompe-len, indoopen; naar iets duiken, bijv. naar paarlen.

سلبادا **sélimbada**, een soort van insekt.

سلبانا **sélémbana**, bijliggen, van een schip gedurende den storm. Het schijnt afgeleid van *sélam*, duiken, en *bana*, branding.

سلباڻڻ **sélémbajoeng**, de gebloemde punten of uiteinden van de daken der vorstelijke woningen.

سلبوٽ **salimboet** = *salimoet*.

سلببر **sélimbar**, zeker groot parasitisch gewas.

سلببر **séloembar**, splinter; vrg. *lèmbar*.

سلبٽ **sélimpat**, door elkander geslingerd of gekruild, zoo als de krul onder een naamteekening, of als een krakeling; zulk een figuur zelf; een verwarde menschenmassa; een bijzondere soort van vijfhoekig vlechtwerk. *Mënjélimpat*, door elkander slingeren, vlechten, draaijen enz.; zich uit de voeten maken; even weg loëpen, een slippertje maken. *Sélimpat-mënjélimpat*, door de volte elkaar niet kunnen ontwijken.

سلبٽڻ **sélempang**, een soort van tasch voor brieven en kleine pakjes. *Mënjélempang*, over den schouder slaan, zoo als een zakdoek, *saroeng*, enz.

سلبٽوري **sélampoeri**, een soort van Indisch katoen (van de stad Serampore?)

سلبٽي **sélampel**, zie *sampeï*, II.

سلبٽيڪو **sélampikoe**, een soort van vogel, M.

سلندٽ **séllndit** = *sèrindit*.

سلندڻ **sélendang**, een lange, smalle doek, die men voor sieraad of om er iets in te

dragen over de schouders of om het midden draagt: *maka toewan poetri mēmbrikan sēlendang akan ikat pinggang Indra; tērkedjoet dari pada tidoer-nja, goepoekʳan, kaïn poen tjada tērsēlendang.* Vrg. sandang, linoeng.

سلندڻ **sēlindoeng**, zie linoeng.

سلنداپ **sēlandap**, zie landap.

سلندڻ **sēlndik** = sērindit.

سلواتڻ **sēlōwatang** of ook **soellwa-tang**, een soort van Maleische beambten.

سلوئوڻ **sēloewoeng**, omhulling; *kaïn sēloewoeng*, sluijer; *vērsēloewoeng*, gesluijerd; *disēloewoengkannja kapalanja dan tēlinganja dēngan kaïn sēlimoetnja.*

سلوئوڻ **sēloedang**, zie soedang.

سلور **sēloewar**, (ook *sēroewal*, het Arab. *sarwal*, Perz. *sjalwar*) broek; s. *tjina*, wijde, Chineesche broek, meestal van zwarte zijde.

سلوران **sēloeran**, waterleidingspijp, bamboezen goot, ijzeren buis. Grondwoord is *aloer*. Zie ook het Aanhangsel op *sōdōran*.

سلورو **sēloeroeh**, zie loeroeh.

سلوئو **sēloesoch**, geneesmiddel om de bevalling gemakkelijk te maken.

سلوئوڻ **sēloepat**, dun schilletje, vliesje, bijv. van uijen, maïs, rijst enz. Zie *sēlapoet*.

سلوک **sēloka**, verzen, coupletten van Hindoeschen oorsprong, inzonderheid spreuken bevattende. Skr. *śloka*, strophe. *Banding sēloka*, bijnaam van den haan.

سلوکت **sēloekat**, een soort van muziek-instrument, een kleine *saron* of ook een kleine *tjalēmpoeng*.

سلوڪوڻ **sēloekoeng**, een soort van lang schild.

سلومر **sēloemar**, een soort van boom, die bruikbaar timmerhout oplevert.

سلومن **siloeman**, spoken, onzichtbare wezens. Het grondw. *siloem* bestaat in het Jav. en beteekent onzichtbaar. Zie ook het Aanhangsel.

سلومو **sēloemoe**, de afgelegde huid eener slang, C.

سلون **saloewan**, zie *haloewan*.

سليچن **sēlitjin**, zie *litjin*.

سليدڻ **sēlidik**, zie *sidik*.

سلييرا **sēlira**, ligchaam. Skr. *śarīra*.

سليرن **sēliran**, een versierde rand.

سليسيق **sēlisik**, zie *sisik*.

سليسيه **sēlisih**, verschil, geschil: *pērkataān jang vērsēlisih*, woorden, die met elkander in strijd zijn; *mēnēntoekan pērsēlisihan*, een geschil uitmaken.

سليجوڻ **sēljoeng**, in eens, plotseling, C.

سليڪوڻ **sēlekoeh**, het kruispunt van wegen of slooten.

سليگوئوڻ **sēlgoet**; *vērsēlgoet*, hevig aandrijven, van werk, er geducht achter heen zitten.

سليگي **soeligi**, een houten lans; *mēnjoe-ligi dēngan haloewan*, met den voorstevēn er op in sturen.

سليموئوڻ **sēlmoet**, dekkleed: *mēmboekakan kaïn sēlimoetnja*, zijn rok ergens voor uit-trekken, d. w. z. zich moeite voor iets geven, HA. Vrg. *saloet*.

سما **sēma**?, gevatte koude, verkoudenheid. Ook *sēlēsima*.

سپاڻن **soemangat**, levensgeest: *hilang soemangat*, of *tjada vērsoemangat*, bewusteloos of dood zijn. *Koer soemangat*, keer terug, levensgeest! uitroep bij plotselinge ongesteldheid van iemand of bij het vernemen van iets treffends, dat iemand gebeurd is: God zegene ons! *Bērsoemangat*, bijkomen uit een bewusteloosheid; den geest hebben; buiten zich zelf zijn, van z'nen zijn, bijv. van schrik: *toeboehnja poen gēmētār lah sapērti boedak vērsoemangat lakoenja*; in rep en roer zijn.

سپاوڻ **sēmawang**, een soort van vrucht, die als kruidery in sommige spijzen gebruikt wordt. Op Java *kēloewak*.

سپايم **sēmajam**, gezeten zijn, zetelen, alleen van vorsten, = *doedoek*.

سپبارڻ **sēmbarang**, zie *barang*.

سپباراپ **sēmbarap**, gereed, klaar; *pērsalin toedjoeh sēmbarap*, zeven volledige stellen; vrg. *langkap*.

سپان **sēmāna**; *dēngan tjada sēmāna*, zoo maar, zoo zonder reden. Van *mana*, verbas-terd uit het Arab. *ma'nā*.

سپبانڻ **sēmangan**, een soort van vogel, M.

sambat, I. het slaan met iets elastieks of buigzaams, zoo als een rotting of karwats. Vrg. *sëbat*.

II. het vastmaken, verbinden; *mënjambat tangan*, de handen vouwen; *bërsambat dëngan saorang*, verbonden zijn met iemand.

samboet, het van een ander nemen of overnemen; het aannemen; ontvangen, inzonderheid beleefd ontvangen, recipieeren; terugsalueeren; salueeren; *bërsamboet masak*, de eene na de andere rijpen, van vruchten; *disamboet olih gadjah, dëlëtakkan diatas bëlakangnja; dilambeinja dëngan tjëmara poetih, maka sëgërah disamboetnja dëngan tjëmara koening*, HT.; *apabila kapal itoe sampei, maka disamboetnja of dipërsamboetnja kanagëri; mënjamboet dagangan*, koopwaren op credit nemen: *bërhoetang mënjamboet dagangan; mëmbri samboetan dagangan*, koopwaren op credit geven; *mënjamboeti*, van iemand beleefd aannemen, *maka kitab itoe disamboetinja dëngan ta'tlim*.

soembat, prop, stop, kurk; *pakoe samboet*, klinknagel, boutnagel; schroef. *Mënjombat moeloet*, iemand den mond stoppen. Vrg. *sëmpal*.

sambar, het op zijn buit neerschietsen, wegsnappen; het schielijk wegnemen in 't algemeen: *disambar orang; disambar pëloeroe*.

samboer; *samboer limboer*, het opkomen van het avondrood bij het ondergaan der zon. Vrg. *samboeroe*.

sëmbir, een soort van zwaardvisci.

sëmboer, het spuiten van of met water of iets dergelijks: *sapërti polong këna sëmboer*, als een polong, die door uijensap weggejaagd wordt: zie *polong; disëmboer orang dëngan ajar, soepaja doeli djangan bërbangkit*, E. H. *Mënjëmboer*², omhoog stijgen: *api itoe mënjëmboer*² *bësar*, H. A.; *daruhnja mënjëmboer kamoe-kanja dan ka'oeuar dari pada hidoengnja*, H. T. *Mënjëmboerkan api, bisa*, vuur, venijn spuwen. *Bërsëmboer²an*, elkander met water werpen, bij het baden.

simbar, het strooijen: *diambil olih imamnja roempoet këring, laloe disimbar kannja kaatas kadoewa marika itoe*.

sëmbrani (ook **sëmboerani**),

meestal verbonden met *koeda*, een denkbeeldig soort van paarden, die vliegen kunnen, enz., doch ook anders, bijv. *tëmbaga sëmboerani sapërti ëmas*, HT. Van het Skr. *soewarna*, van een fraaije kleur.

sëmbërip, een soort van spijsbak op pooten, kleiner, doch gelijkende op de *pahar*. Ook *sëmërip*.

samboerna, Skr. goudkleurig. Zie *sëmbrani*.

sambang, I. ronde, wacht; *bërka-wal of bërdjaga sambang*, de wacht hebben.

II. *lilin sambang*, een nog versche honigraat met nog zeer witte was en nog pas de larven der jonge bijen.

samboeng, aaneengehecht, zamengelascht, zoo als touw. *Mënjamboeng*, een stuk aanzetten; aanlasschen. *Pënjamboeng*, ook een kleine ring om een knoöp in de sjerp.

sëmboeng; *daoen sëmboeng*, een soort van geneeskundige bladeren, die in vereeniging met andere kruiden tegen de koude koorts gebruikt worden, dezelfde als *tjapa*.

soembang, bloedschande.

soembing, gekerfd, met afgebrokkelden rand, van wapenen of aardewerk.

sombong, zich laten voorstaan op iets, verwaand, opgeblazen; *pënjombong*, windbuil. Zie *tjongkak*.

samboek? een soort van schip, S.M.

sambal, zekere gekruide toespjis bij de rijst, waar doorgaans veel spaansche-peper in voorkomt.

sambil, terwijl; tegelijkertijd; *sambil... sambil..*, tegelijk.. en. Uit *sama* en *bila* zamengesteld. Vrg. *sëraja*.

soemboel, een soort van mandje met deksel; vrg. *tjëmboel*.

sambëlîh, het slachten van een dier volgens den Mohammedaanschen ritus, onder het uitspreken der Arabische woorden *bismillâh*, d. i. in den naam van Allah! waarvan het Maleische woord een verbastering is: *Nabi Khidir itoe tijada maoe makan daging, jang tijada disëboet nama Allah taulla tatkala mënjëmbëlîh dija. Më-*

njembèlih, ook dooden van menschen, en ook *měnjembèlih leher*.

سېبو **soemboe**, de pit van een lamp; lont; rhinoceroshoorn. *Pěsoemboe*, paknaald. Zie *səmboeli*, en ook het Aanhangsel.

سېبوېر **səmboeboer**, een soort van visch.

سېبوچ **səmbodja**, zie *kəmbodja*.

سېبوېلي **səmboeli**, rhinoceroshoorn; zie *soemboe*.

سېبوئي **səmboeni**, zie *boeni*.

سېبوئېن **səmboejan**, alarmsein: *gěnta səmboejan digèrak orang*.

سېبه **səmbah**, een betoon van eerbied, daarin bestaande, dat men de tien vingers tegen elkander houdt en dan de handen zoo omhoog heft, dat de duimen den neus raken; het met zulk betoon van eerbied spreken tot zijn meerderen; zich in geschrifte wenden tot zijn meerderen, adresseeren. *Běrdatanə səmbah*, zie *datang*. *Běrsəmbah*, spreken tot zijn meerdere. *Měnjəmbah*, een *səmbah* maken; huldigen; zijne als vasal verschuldigde hulde komen presenteren. *Měnjəmbahkan*, iets zeggen tot zijn meerdere; over iets of iemand tot zijn meerdere spreken, ook *měmpěrsəmbahkan*, nederig aanbieden, van een geschenk (zie op *səmoet*) of mededeelen, van een bericht, zeggen. *Pěrsəmbah* en *pěrsəmbahan*, geschenk aan zijn meerderen. Het woord is een verbastering van het Arab. *sabaħ*, zeggen: lof zij Gode! Vrg. *səmbahjang*.

سېبه **səmboch**, hersteld, weêr beter; *měnjəmboehkan*, iemand gezond maken; een ziekte beter maken.

سېبهېچ **səmbahjang**, gebed, zamengesteld uit *səmbah* en *jang*: *wěktœ səmbahjang*, de Mohammedaansche gebedstijden.

سېبي **simbel**, zich goed en fatsoenlijk voordoen, ook al is men behoeftig en slecht gekleed.

سېبيلچ **səmbilang**; *ikan* s. een soort van zeepuitaal.

سېبيلق **səmbilik**, zie *poeroe*.

سېبيلن **səmbilan**, negen.

سېبيلو **səmbiloe**, een splinter bamboes, die voor mes gebruikt wordt.

سېمت **səmat**; *měnjəmat*, in iets steken;

dekbladeren aaneenhechten voor daken (ook *měndjəriau*). *Těrsəmat pada daging*, in het vleesch blijven steken, van een wapen, naald, doorn, enz.

سېمت **səmoet**, mier; *oepama səmoet měmpěrsəmbahkan paha bilalang*, een uitdrukking van nederigheid bij het aanbieden van geschenken aan meerderen. *Kasəmoet²an*, slaap, kriebelig gevoel, in armen of beenen (zie ook *pirei* en het Aanhangsel).

سېمربق **səmərbak**, zich verspreiden, een plaats vervullen, van een geur; ook welriekend? *ajar mawar jang amat səmərbak bawoenja*; *maka səmərbak bawœ poetri itoe*.

سېمريث **səmərip** = *səmərip*.

سېمست **samista**, geheel en al; het heelal; *toehan (jang di) samista sakalijan² 'alam*. Skr. *samasta*.

سېمسر **samsir** = *sjamsjir*.

سېمس **samsam**, een mesties van Maleijer en Siamees.

سېمسو **soemsoem**, merg.

سېمچ **səmang**; *anak səmang*, een schuldenaar, die voor zijne schulden bij iemand aan huis werkzaam is? *indoek səmang*, koppelares.

سېمچک **səmangka** = *kěmandikei*.

سېمچگ **səmanggi**, een soort van waterbladgroente; s. *goenoeng*, godenbrood, ambrozijn, ook *apan dewa*, een soort van koekjes, bestaande uit boonenmeel met eijeren en suiker.

سېمپ **soempa²**, een soort van kameleon.

سېمپان **səmpana**, gezegend, waarop zegen rust: *kris səmpana*, een geluukskris. *Měnjəmpana*, *měnjəmpanakan*, zegen geven op iets: *disəmpanakan děngan oentoeng bəsar*.

سېمپت **səmpat**, gelegenheid, geschikte tijd; gelegenheid hebben, kunnen; in staat zijn, kunnen; *měnjəmpat*, zijn tijd afwachten, zich den tijd gunnen.

سېمپت **səmpit**, naauw, eng, smal; kleine fijn gevlochten zak voor rijst, die ongeveer anderhalve gantang kan inhouden. Volgens K. is de uitspraak *soempit*, volgens D. *səmpit*. *Měnjəmpitkan*, in het naauw brengen; *kasəmpitan*, in het naauw zitten. Vrg. *soempit*.

سيفت soempit; *soempitan*, blaasroer. *Soempit*? zekere visch, de zoogenaamde schutter. **سيفر sampar**, besmetting, epidemie. **سيفر sampir**, kapstok, rek; het bovenste deel van een krisschede, dat schuiftvormig omhoog steekt. *Měnjampirkan*, iets ergens over hangen.

سيفر sempoer, naam eener plant, *colbertia obovata* en *sempoer ajar*, *dillenia sp.*, C.

سيفرون sempoerna, (Skr. *sampoerna*), volmaakt, volkomen, waaraan niets ontbreekt: *hari jang sempoerna*, een volkomen gunstige dag, *kahidoepan jang sempoerna*, een leven in rust en vrede; *tijada sempoerna*, *saperti ajar dęngan api adanja*. *Měnjempoernakan*, volmaken; volmaakt, geheel en al afwerken. *Kasempoernaan*, de volmaaktheid.

سيفغ sampang, I. het pagaaijen door iemand die op de voorstevē zit.

II. verlak, vernis: *pohon sampang*, de vernisboom.

سيفغ sampang, een soort van Klingaleesche trom.

سيفغ simpang, van de rechte richting afwijkend, op zij af; zijweg, ook *djalan simpang* en *djalan simpangan*; zijrivier, ook *simpangan ajar*; *ditampalkannya pada sagęnap simpang*, men plakte het aan op alle hoeken der straten. *Měnjimpang*, ter zijde, een anderen weg gaan. *Simpang sjoer*, afwijken en weer te recht komen, heen en weer gaan, bijv. van een kompasnaald.

سيفن sampak, I. zie *sangkar*.

II. = *zjampak*.

سيفن sampoek; *měnjampoek*, ergens een antwoord voor klaar hebben; ongeroepen ergens in meepraten; *těrsampoek*, ergens tegen aan loopen, iemand tegen het lijf loopen.

سيفل sampoel, overtreksel, sloop; kap, *soerat bęrsampoel kain koening*, enveloppe van een brief (ook *paloet*); *tęmbing bęrsampoel ęmas*.

سيفل sęmpal, toegestopt; prop, stop, kurk; *tabakspruim*; *měnjęmpalkan moeloet dęngan kain*; *lijang itoe disęmpalinja dęngan kapas*. *Djamboe sęmpal*, zie *bęręnggil*. Vrg. *soempat*.

سيفل simpoel, knoop; s. *poelik*, een losse knoop, s. *mati*, een vaste knoop, s. *hidoep*, een schuifknoop, strik; *těrsęnjoem simpoel*, eventjes glimlachen.

سيفله sampelah, uitgeperst; *minjak s. gęperste kokosolie*.

سيفن sampan, Chin. bootje, schuitje.

سيفن sampoēn, sluik, van het haar.

سيفن simpan; *bęrsimpan*, *měnjimpan*, bergen; wegleggen; bewaren; bij de hand hebben; opruimen; *adalah disimpankan pakir pęrkatain kitab ini*, *soepaja djangan landjoet*: ik houd voor mij, houd terug, in welken zin men ook zegt *męngambil simpan*. Vrg. *taroeh*.

سيفن simpan ? ingetogen, ook verbonden met *santoen*, HP. vrg. *sopan*.

سيفو simpoe, een soort van boom.

سيفه sampah, vuilnis, puin, afgevallen bladeren, zeeschuim, al wat als mest wordt wegge worpen; zie ook het Aanhangsel.

سيفه soempah, vervloekings-eed, eed; vloek, godsgericht: *makan soempah*, zijn eed breken, eig. zijn vervloeking tot zich nemen, *kęna soempah*, door den vloek getroffen worden. *Měnjoempahi*, iemand een eed opleggen, iemand vervloeken. *Soempahan*, dat waarbij men zweert.

سيفي sampei, I. tot aan toe, *sampeı sakarang*; aangekomen zijn; er toe komen, gebeuren; uitgevoerd worden, uitkomen, bereikt worden: *tijada sampei bitjaramoe*, t. s. *makęoednja*; ten einde zijn: *djikatau soedah sampei oemoerkoe*, *sakarangpoen mati*, *esoekpoen mati*; *tijada sampei sahari*, er was geen dag om. *Tijada sampei hati* of *himat*, er niet toe kunnen besluiten (zie ook *datang*), ook *hati saja tijada sampei kęndak męlępaskan anakkoē*. *Sampei.. sampei..*, zoo lang als...: *sampeı ija bęrlajar sampei męngoelang² akan pęrkatainnja*. *Měnjampeikan*, overbrengen bijv. een last, een brief: *disampeikan Allah*, Allah doe hem (van een brief gesproken) geworden aan. *Sampeikan* ook = *sampeı akan*, tot zelfs. *Bęrsampeian*, tot een goed einde komen, slagen, SR.

II. ergens overheen hangen, zco als een kleed

over een touw, een zakdoek over den schouder; het aldus luchten: *maka tangannya tersampej pada alang kedei. Mënjampei*, los omgeslagen dragen. *Sampeijan*, kapstok, droogstok. *Sëlampej*, zijden, met goud gestikte band, zoo als de vrouwelijke bedienden aan het hof die dragen, met de beide einden achter over de schouders (de sultan heeft 16, de onderkoning 8 zulke bedienden en voor ieder van haar uit gaat een kaarsendraagster. Vrg. *wali*); het over iets heen hangen, zoo als een zakdoek over den schouder: *soerat mënjêlampei*, of ook *disampeikan, têtampan*, SM. Van het gw. *ampej*, w. m. z.

سہتی simpel, hoepel; de ring aan het gevest van een kris: zie *sampak*; een soort van aap, *semnopithecus melanophos*. Vrg. het Aanhangsel op *soempé*.

سہن sëmak, onbegaanbaar; wild struikgewas: *mêngapa pokok² ini mënjëmakkan tanah; hoetan jang sëmak; nagëri jang sëmak dëngan hoetan; habis lari kasëmak bërindoeng diri; paja dan doeri jang sëmak*. Zie ook het Aanhangsel op *sëmëk*.

سہنتار samantara, terwijl, zoo lang als; s. *bëloem*, voor dat; *akan hal nagëri Singapoera itoe samantara sahadja, tijada akan kèkal*, die toestand van S. was slechts kortstondig. Zamengesteld uit *sama* en *antara*.

سہنتج sëmantja, zie *tepek*.

سہند sëmanda, zie *sanda*.

سہمو sëmoe, uiterlijke schijn; bedriegelijke handelingen, bedrog: *orang itoe tijada tersëmoe olih kita*, wij kunnen hem niet bedriegen.

سہمو samoewa, Skr. *samāha*, alle; geheel en al; alle beide; met: *përgilah kamoe samoewa përtanda*, SM. *Kasamoewanja*, alle te gader: *datoek bandahara samoewa*, de D. B. en de zijnen.

سہمودرا samoedra, Skr. de oceaan.

سہمی sëmëi, zaailingen, jonge rijstplantjes om over te planten.

سہمیج sëmijang, harpoen met ééne ijzeren weerhaak; vrg. *sëroewit*.

سہنا sëna; *daoën sëna maki*, senne-bladeren. Ook andere spelling van *sana* = *angsana*.

سہناڠ sënangin, zie *sëlangin*.

سہناڠ sënapanng, snaphaan; s. *këmbar* of *s. pënganten*, een dubbelloops geweer.

سہناوہ sinawah, Arab. = *kabësaràn*.

سہناوی sinawi, een passagier aan boord van een inlandsch vaartuig, die de vracht in arbeid voldoet.

سہنت sënät, een soort van schip.

سہنت sanät, Arab. jaar.

سہنت soenät, Arab. *sonnat*, gewone regel; traditie; besnijdenis: *disoenatkan*, besneden worden.

سہنتا sënta, de balken langscheeps, waarop de dekbalken komen te liggen.

سہنتادجی sëntadji, halster, strop, strik., M. Vrg. *soewadji*.

سہنتادو sintadoe = *tjintadoe*.

سہنتار sintar, een soort van vogel, M.

سہنتری santri, doorgaans verbonden met *dagang*, volgens K. een bijwoner, iemand, die van elders overgekomen het burgerrecht gekregen heeft. Op Java beteekent dit woord een priesterleerling: zouden in dat *dagang santri* met *santri* niet zulke jonge menschen bedoeld kunnen worden, die de priesterscholen rondtrekken en zich onderwijl door eenigen handel onderhouden? Vrg. Verkerk Pistorius, Studien over de Inlandsche huishouding, bl. 57.

سہنتوڠ sëntoeng, keg, wig, = *badji*. *Mënjëntoeng*, door middel van zulk een instrument het trommelveel spannen.

سہنتوڠ sinting, een soort paarlmoerschelp (vrg. *sintik*); *daoën sinting*, geneeskrachtige bladeren, van boven wit en van onderen rood, die tegen een soort van bezetenheid gebruikt worden.

سہنتوڠ soenting, versiersel achter het oor, zoo als bloemen of een gouden haarspeld; een soort van kleine kanonnen, zoogenaamde katekopen; *badjoë soenting*, een soort van mannen baadje met aan weërszijden een inkeeping. Zie ook het Aanhangsel.

سہنتوڠ soentoeng = *sotong*.

سہنتاپ sëntap, eten of drinken, wanneer men van vorsten of van zijn meerderen spreekt.

سہنتوڠ santoeck = *antoeck*,

سہنتاک sëntak; *tërsëntak*, afstuiten: *maka*

panah itoe mënëndang këmbali sèbab tørsentak.
Gw. *entak*.

سنتق sentak, een trek, een ruk aan iets; *mënjentak*, met een ruk aan iets trekken of iets lostrekken. Gw. *entak*.

سنتق sintak; *mënjintakkan*, op iets leggen, bijv. doeken, enz. Vrg. *lètak*.

سنتق sintik, een soort van kleine paarlmooerschelp.

سنتق sintoek; *kajoe sintoek*, een soort van hout, waarvan de schors als geneesmiddel gebruikt wordt, *laurus malabaricus*.

سنتق soentoek, stuiten, niet verder kunnen? Hetz. als *soentoeh*? beletsel waardoor men niet verder of hooger of langer kan: *tërsoentoek*, belet worden, bijv. door de laagte van een vertrek om recht op te staan, door de volte om vooruit te komen, door den nacht om den strijd voortzetten: *hari soedah soentoek*, *esoek sahadja*, de dag is al voorbij, dus morgen maar; *maka ija poen bèrpèranglah soentoek hari*, tot de dag om was; den geheelen dag. Vrg. *santoek* en *antoek*.

سنتل sèntal; *mënjental*, *mënjëntalkan*, iets hard wrijven, schuren, bijv. een meubel met een doek, een praatziek of schreeuwerig kind den mond (zoo als de Maleijers doen), den rug tegen een boom.

سنتل sèntoel, een soort van bloem, *flamma peregrina*?

سنتن santan, kokosmelk; fijn gehakte en met *toeba*-nat besprenkelde vischjes om voor aas te dienen.

سنتن santoen, ongeveer hetzelfde als *sopan*, w. m. z., waarmede het meestal verbonden is.

سنته soentoeh; *bërsoentoeh*, *mënjoentoeh*, iets aanraken: *djangan mënjoentoeh kitab itoe*; inz. een vrouw aanraken: *ija allahi èngkau ambil kiranja njawakoe, dahoeloe dari pada disoentoeh olih soewamikoe akandakoe; mënjoentoehkan kaki*, den voet stooten.

سنتوس santosa, onbevreesd voor gevaar, op zijn gemak, in vrede (Skr. *santosa*).

سنتياس santijasa, zie *nètijasa*.

سنتج sandja, de avondschemering, het

avondrood (Skr. *sandjā*); *sandjakata*, de schemertijd, zamenstelling van *sandja* en *kala*.

سنتجات sandjata, wapenen (vgr. Skr. *sadjdja*, gewapend).

سنتجال sandjakala, zie *sandja*.

سنتجم soendjam = *sèdjam*.

سنتجه sindjoeh, afplukken, afscheuren; M.

سند sanda = *sahajanda*, zie *sahaja*.

سند sènda, grap, scherts; *bèrsènda bèr-goerau*.

سندلو sèndawa, salpeter (Skr. *sandawa*).

سندت sèndat? naauw: *prigi jang amat sèndat* M.

سندر sandar, stut; leunen, steunen: *doe-doek bèrsandar*. *Sandaran*, voetstuk, enz. *Sandar mënjandar*, tegen elkander aan leunen. *Mënjandarkan*, tegen iets aanzetten, bijv. een stok tegen den wand.

سندر sindir, bedekt, van woorden, zinspelend; *pantoen* of *pèrkatain sindir* spotticht, zinspeling, bespotting, ook *sindir*.

سندرا sandëra, of *sandëran*, een pand; pandeling?

سندڻ sèndëroeng, een soort van weekdier, dat zich tot een bal kan zamentrekken en dan ook wel eens daarvoor gebezigd wordt.

سندرق sèndërik, een soort van dolk?

سندس soendoes, Perz. (ook **soendoest**), brocade; met bloemen geborduurd.

سندڻ sandang, draagband, schouderriem, bandelier, sjerp; het daaraan dragen, het tegen of op den schouder dragen, bijv. van het rijkszwaard: *maka pèdang itoe dipèrsandangkannja diatas bahoenja*. *Sajap sandang*, zeker toisel van den vorst, bestaande in twee over de borst gekruiste bandelieren met vleugelachtige uiteinden.

سندڻ sanding; *bèrsanding*, naast elkander zitten.

سندڻ sandoeng, zich stooten aan iets dat op weg ligt: *tèrsandoeng kakinja pada toeboeh Laksamana*; de trede van een weefstoel. Zie ook *karap*. *Sandoengan*, de tressen of lussen van passament in een rijtuig, om de armen door te steken. *Sèrandoeng*, over iets struikelen. Zie ook het Aanhangsel.

سندڻ **sendeng**, schuin, op één oor staan, van hoofdbedekkingen.

سندڻ **sindang**, grenswacht.

سندڻ **sindoeng**, kniebalken, kromhouten, M.

سندڻ **soendang**, een soort van groote kris of van klewang in den vorm van een kris.

سندڻ **sëndoek**, scheplepel; *mënjëndoek*, oplepelen, opscheppen. Ook *soedoek*, w. m. z.

سندڻ **sandal**; *mënjandal*, uitlichten, inzonderheid een wapen uit de scheede: *sandalkan akoe kërís Ton Bidja Soera... maka kata T. B. S.: kasandalan akoe olih Djawa ini, SM.*

سندڻ **sindil**, twee aan twee, bij zang of dans, M. Op Riouw niet bekend.

سندڻ **soendal**, ontuchtige vrouw; *boenga soendal malam*, polyanthes tuberosa.

سندڻ **sondol**, voorover naar den grond gebogen; *mënjondol*, van hoornvee, met de horens opnemen om iets omhoog te werpen.

سندڻ **sëndoe**, norsch, knorrig.

سندڻ **sëndoedoek**, een soort van heester, waarvan de bladeren voor zeep gebruikt worden en waarvan de vruchten op die der *karmoenting* gelijken.

سندڻ **sëndi**. gewricht, geleding (Skr. *sandhi*): *përarakan gading bërsëndižkan poewalam.*

سندڻ **sëndiri**, zie *diri*.

سندڻ **sëngang**, tevreden, welbehagelijk; met gemak te doen, van zaken: *anak itoe sëngang dari mënganis*, is weer bedaard geworden.

سندڻ **sënggih**, zie *sëngin*.

سندڻ **sënak**, (Arab. *sanak*?) drukking of weeheid op de maag, zoo als die veroorzaakt wordt door een stomp of bloedverlies: *mënoemboek dadanja maka ijapoen kasënak'an; maka ijapoen sënak darahnja laloe rëbah.*

سندڻ, Pers. *sang*, steen.

سندڻ **sënam**, I. zeegroen, kopergroen, M.

II. gymnastische oefeningen, C.

سندڻ **sënantijasa**, zie *nëtjasa*.

سندڻ **sënoenoeh**, onbetamelijk. Zie ook het Aanhangsel.

سندڻ **sëni**, dun, klein, min: *soewara jang sëni*, een fijn stemmetje; *maka djadi sëni, tingginja sa-*

djengkal. Ajar sëni, zie op *ajar* en in het Aanhangsel.

سندڻ **sënikel**; *tangga sënikel*, een soort van noodtrap of stormladder. Vrg. *sigei*.

سندڻ **sënin**, zie *isnen*.

سندڻ **senjor**, Port. *senhor*, seigneur.

سندڻ **sënjap**, stil, doodstil, gewoonlijk verbonden met *soenji*.

سندڻ **sënjoem**; *tërsënjoe*, glimlagchen; *djangankan tertawa, tërsënjoe poen tidak.*

سندڻ **sënjampang**, juist van pas, juist op het oogenblik. Ook *sapënjampang*.

سندڻ **soewa**; *bërsoewa = bërtëmoe*, bij iemand komen; *bërsoewakan*, bij elkander brengen, bijv. twee vechthanen.

سندڻ **soewatoe**, (zameng. **satoe**) één; *sasoewatoe*, ieder; iets, het een of ander; *sëgala sasoewatoe*, alle dingen; *barang soewatoe*, zie *barang*. *Bërsoewatoe*, één zijn met iemand of iets; *mëmpërsoewatoekan*, tot één maken, tot één brengen. Zamengesteld uit *sa* en *watoe = batoe*.

سندڻ **soewadji**, een broek, dat is een touw met twee oogen, dat men slaat om lasten die men wil ophijschen en door welke oogen men dan de haak van het hijschtouw steekt.

سندڻ **soewara**, geluid, stem (Skr. *swāra*). Zie ook het Aanhangsel.

سندڻ **soewarang** = *soewalang*.

سندڻ **soewari** = *kasoevari*.

سندڻ **soewasa**, klokkemetaal = *kangsa*, (het Skr. *soewā'sa*, van een goeden klank) welk woord later niet meer verstaan zijnde, nog slechts gebruikt is om een kostbaar metaal aanteduiden, dat naast goud gesteld en voor een soort van koper gehouden werd (van daar *tëmbaga soewasa*), zoodat men er spinsbek en dergelijke van gemaakt heeft. *Ikan soewasa*, zekere kleine, wel-smakende zeevisch.

سندڻ **soewasani**, Skr *soewāsani*, welkom! eig. een goede zete!

سندڻ **soewangi**, nachtspook, booze geest: *tëmpat soewangi, boeroeng soewangi*, nachtuil, nachtraaf. Zie *soewang*.

سندڻ **sewaka**; *bërsewaka*, zich als iemands dienaar onder zijne bescherming stellen (Skr. *sewaka*, dienstbaar).

سوال **soewal**, Arab. vraag; *bërsoewal* of *bërsoewal djawab*, redetwisten.

سوال **soewala**, een soort van tripang.

سوالق **soewalap**, een soort van vaarttuig.

سوالق **soewalang**, bijness, honigraat, die aan de boomen hangt.

سوام **soewami**, Skr. *swāmi* echtgenoot, man, in deftigen stijl. *Bërsoewamikan*, iemand tot man hebben, getrouwd zijn, met een man; een vrouw uithuwen.

سوبر **soeboer**, welig, frisch, zoo als planten of kinderen.

سوبق **soebang**, een soort van oorsieraad in den vorm van een dun langwerpige klosje; *soebang lontar*, een soebang bestaande in een opgerold lontarblad, *tatal*, *nipisnja saperti kër-tas*, *digoeloeng saperti soebang*.

سوبق **soebik**; *mënjoebik*, met een stift uitwerken, bij het graveeren; zie *tjoengkil*.

سوبي **soebi**, het stuitbeen.

سوت **soewit**, zie op *ëlang*.

سوتر **sotor**, koepel, luthuisje; zolder, bovenverdieping. Ook *loting*.

سوتق **sootong**, inktvisch, *sepia*. Zie ook *pompong*.

سوتق **soetan**, verbastering van het Arab. *soeltan*.

سوجي **soedji**, I. een soort van gist of griesmeel, dat men zoowel in deeg doet, als aan kleine kinderen in den mond stopt.

II. borduursel: *bërsoedji dëngan boenga*; *sapoetangan bërsoedji*. Skr. *sətji*, naald.

سوجي **soetji**, (Skr. *śoetji*), zuiver, blank, rein, vlekkeloos; oprecht: *soetji dari pada tjëmar*. Zie ook *tjoetji*.

سودا **soeda**, voetangel onder den grond. Zie ook *sëroeda*.

سودارا **soedara**, broeder of zuster; broederskinderen (anders *soedara sapoepoe*); ook benaming van vriendschap; s. *andjing*, stiefbroeders en zusters; s. *sādjalan djadi*, broeders of zusters van dezelfde moeder. Skr. *sodara*, van dezelfde ouders, = *sagarba*.

سوداگر **soedagar**, het Perz. *saudagar*, koopman. Vrg. *dagang*.

سودت **soedoet**, hoek, punt, bijv. van het oog, van een doek.

سودق **soedang**, hulsel of scheede van de bloemkolf der palmen. Ook *sëloedang*.

سودق **soedip**, een houten rijstlepel zoo lang als de benedenarm; groote houten spatel.

سودق **soedoek**, eetlepel; soort van schop; soort van wapen: *bila soedoek*, zelfmoord door middel van een *soedoek*; *soedoek ati*, het onderste deel van het borstbeen; *daoen soedoek*², een soort van cactus, waarvan de bladeren tegen oorpijn gebruikt worden; *mënjoedoek*, oplepelen, zoo als watervogels met den bek, wegscheppen van vuil, enz. Zie ook *sëndoek*.

سودوق **soedoc**², een soort van plant, *euphorbia nereifolia*.

سودوايه **soedoewajah**, een soort van geneesmiddel uit het plantenrijk.

سودي **soedi**, I. genegen zijn, gelieven te doen: *djika soedi toewan pakei*; *tanda toewan soedi mëndjadi hamba kapadarja*.

II. (Skr. *śoeddi*) het zuiveren, louteren, essayeren, van goud.

سور **soewar**, lichtsein, sein bij nacht: *mëmbri soewar*, lichtseinen geven.

سورت **soerat**, geschrift; brief (voluit *soerat kiriman*); *batoe bërsoerat*, steen met inscriptie; *soerat katëranan*, verklaring; pas; *soerat tanda tangan*, schriftelijk bewijs, onderteekend stuk; *soerat sapoetjoek*, één brief; *mënoelis soerat*, *mëngarang s.*, een brief schrijven, opstellen. *Soeratan*, het geschrevene. Vrg. *toelis* en *hoeroef*.

سورق **soeroet**, ebbe; vallen van het water; achteruitgaan, retireeren van een leger; *gërak soeroet*, zie op *gërak*.

سورق **sorong**, het voortschuiven, wegschuiven, toeschuiven; *mënjorong tjarana*; *mënjorong prahoe*, in het water schuiven, te water brengen, SM.; *mënjorong damei*, vrede aanbieden, SM.; *orang mëngantoe disorongkan bantal*; *pipi tërsorong*², wangen met vooruitstekende jukbeenderen. *Sorong*, ook: geld dat men iemand toestopt om wat van hem gedaan te krijgen. *Pënjorong*, achterste gedeelte van een schip; *tijang pënjorong*, bezaansmast.

سورق soerak, gejuich, geschreeuw; vreugdekreet; krijgsgeschreeuw: *têrkêdjoet sébab disoerakinja itoe*. Ook wel gespeld *soewarak*, vrg. *soewara*.

سورق soeroek; *mênjoeroek*, ergens induwen, instoppen, instouwen. *Soeroekan*, plaats waar men inkruipt, bijv. om zich te verbergen.

سورق soewarga, soerga, de hemel als de verblijfplaats der zaligen.

سورم soeram, verbleekt van glans.

سورن soeren, een soort van boom, die bruikbaar timmerhout levert.

سورو soerau, kleine kapel; bidvertrek.

سورة soeroeh, bevel, last, boodschap. *Mênjoeroeh*, gelasten, laten doen: *mênjoeroeh ka-pasar*, naar de markt sturen, *mênjoeroeh minta*, laten vragen; *sêdékala êngkau disoeroehnja djoega, djika dêngan dimikijan djoega soeroeh mênjoeroeh, matilah hamba*. *Mênjoeroehkan*, een last of als last geven aan iemand; iemand met een last, als zijn *soeroehan*, heenzenden; ook aanstellen, met volgend *akan* of *djadi*, waartoe, bijv. *mênjoeroehkan akan pênglima*. *Soeroehan*, bevel; gezant. *Pêsoeroeh* en *pênjoeroeh*, boodschapper; last: *dêngan pênjoeroeh*, op last.

سورة soeroeh? een soort van boom.

سوري soerel, het met de handen in het haar of in de vederen van een vogel kraauwelen; het hoofdhaar van den Sultan, den Kroonprins en den Onderkoning.

سوري soeri, zie *përmeisoeri*.

سوري sore, Jav. = *pêtang: kembang sore* ook *boenga wêktoe, mirabilis jalappa*.

سورين soerijan, sergeant.

سوست soesoet, verminderen, slinken, bijv. groenten onder het koken; vermageren, verdorren, bij kleine gedeelten afnemen van een schuld. Vrg. *soeroet*.

سووسر soesoer, rand, boord; *sasoesoer têmbakau*, een tabakspruim, die bij de sirih gebruikt wordt en waarmede men van tijd tot tijd langs de lippen strijkt om het sirihspoeg aftevegen; *soesoer hari*, borduursel aan randen van meubels, enz; *soesoer galoer*, de linie van iemands geslacht. *Mênjoesoer*, langs, bijv. *berdjalan* of *berlajar mênjoesoer pantei*. *Soesoeran*

tangga, de leuning van een trap. Gw. is *oesoer*.

سوسنج soesang, bok of kromhout beneden aan den mast, waarin men de opgerolde zeilen, boomen, haken enz. legt.

سوسنج soesoeng of **soesang**, luchtsprongen maken, M., vrg. *soengsang*; *boenga soesoeng*, tabernaemontana coronaria: vrg. *soesoen*.

سوسف soesoep, het onder iets kruipen, doorkruipen, wegkruipen; splinter onder het vel of de nagels; *soesoep-sasap*, zich bukkende of wringende ergens in, onder of door werken of sluipen; overal onder wegkruipen, zooals bijv. muizen in een brandend huis. *Mênjoesoepkan* iets ergens onder steken.

سوسف soesoek, het steken; pen; *soesoek sanggoel*, een soort van haarpfen. *Mênjoesoek, kota*, een kotta aanleggen. Zie *soesoeh*.

سوسل soesoel = *soesoer*. *Mênjoesoel angin*, tegen den wind opzeilen.

سوسن soesoen, op elkander gestapeld, op of over elkander; *boenga soesoen*, dubbele bloemen; *dzatnja tijada bërsoesoen*, zijn wezen is één, met niets meer er boven, op of bij, niet zamengesteld; *bërsoesoen*, ook: met plooiën, zooals de borst van een overhemd; *mênjoesoekan pèrkataän*, woorden op elkander stapelen.

سوسو soesoe, de borsten en, met of ook zonder *ajar* er voor, melk; s. *koeboeng*, een soort van gezwel onder de okselen; *mata soesoe*, tepel; *dapoer soesoe*, de borst. *Soedara soesoewan*, of ook *sasocoewan*, zoogbroeder. *Mênjoesoewi*, zogen; *mênjoesoekan*, te zuigen geven. *Pêsoesoe*, ook een bijnaam van den wortel van *bêngkoewang*.

سوسد soesah, zorg, moeite, last, het tegenovergestelde van *senang*, zoo als bijv. in *mênjoesahkan kasenangan kita*. Gw. is *oesah*.

سوسد soesoeh, haak: *soesoeh ajam*, hanespoor, *soesoeh* (en *pênjoesoeh*) *prahoe*, de hooge voor- of achterstevan van sommige inlandsche vaartuigen.

سوغ soewang, tusschen beiden in, half en half; *soewang² koekoe*, van water, laauw, zoo warm, dat men er gemakkelijk de nagels in kan houden; *soewang² marah*, een beetje boos; *tijada soewang²*, niet gemakkelijk, bijv. *tali jang tiga*

كوك: Zender.

lëmbar ini tasoewang² poetoës. Ook schemerlicht, vrg. soewangi.

سوڠت soengoet, lange haren op de bovenlip, knevels, voelhorens: *harimau binatang jang bërsoengoet; bërsoengoet²*, in den baard brommen.

سوڠر soengar, zeer verwaand, erg hoogmoedig.

سوڠل soengoel = soegoel.

سوڠي soengeli, rivier; *anak soengei*, riviertje; *pëngoeloe anak soengei jang ta'aloek ka Madjapahit*.

سوڠ soewap, een hap; fooi, waarmee men iemand omkoopt: *makan soewap*, zich laten omkooopen; *satoe soewapnja poen tijada tjoekoe*, niet genoeg voor een mondvol maar. *Maka Malajoe makan itoe mënjoewap dëngan tangan*, maar de Maleijers eten met de handen (in tegenoverstelling van de Chineezers). *Bërsoewap²an*, van gelieven: elkander hapjes rijst of sirih in den mond steken. Gw. *oewap*. Zie ook het Aanhangsel.

سوڠق sopak, I. witte vlekken op de huid, zoo als van ziekte of bij het veë.

II. splijten, klieven. C. Op Riouw niet bekend.

سوڠن sapan, ingetogen, zedig, respectueus.

سوڠي soepel, sepy, Bengaleesch soldaat.

سوڠق soewak, inham van een rivier.

سوڠ soeka, Skr. *soekha*, I. genoegen, vreugde, plezier; verheugd; tevreden zijn met iets, ergens genoegen meê nemen; op iemand gesteld zijn; *masing² dëngan soekanj²*, ieder naar zijn eigen genoegen; *tanda kasoekaän*, een bewijs van tevredenheid; *bërsoeka²an*, te zamen plezier hebben; *tijada disoekai orang*, niet bemind worden door de menschen; *mënjoekakan ati*, het hart verheugen; *pënjoeka ati*, wat het hart verheugt.

II. Jav.; *mënjoekakan*, geven, = *mëmbrikan*.

III. **soka**, zie *angsoka*.

سوڠت soekat, I. een inhoudsmaat; het meten daarmee: *disoeroehnja soekat dëngan gantang*, SM. *Soekatan dan timbangan*, maten en gewichten.

II. begeeren, verlangen; onder voorwaarde, mits, tenzij, niet voordat: *soekat koetjajarkan namanja bëharoelah poewas hatikoe*.

سوڠر soekar, moeilijk: *pëkërdjaän jang soekar*, boekit *jang soekar*, nam. om te beklimmen. *Kasoekaran*, moeilijke omstandigheden.

سوڠڠ sokong (ook **songkong**) schuine paal, stut, schraag; *tangga sokong*, hout met inkeepingen om ergens op te klimmen; *lajar sokong*, een soort van zeil.

سوڠو soekoen, de broodboom; s. *kapas* en s. *bidji* (ook *koeloe*) soorten daarvan.

سوڠو soekoe, vierde; *tijada bolih dipëtjah* (van een munt gesproken) *dëngan tiga soekoe dan satëngahnja dan sasoekoenja*; *soekoe djam*, een kwartier; *soekoe* ook: een volkstam: *saboewah soekoe*. *Pësoekoewan*, de Mohammedaansche bewoners der eilanden van het rijk Lingga, daar zij in *soekoe's* onderscheiden zijn.

سوڠت soga, een soort van roode plant-aardige verfstof, gebruikt voor het verwen van kleedjes: *kain soga*, gebatikde kleedjes, die met soga rood geverwd zijn.

سوڠر soegar; *mënjoegar*, het hoofdhaar met de vingers kammen, in orde schikken. Vrg. *tjëgar*, *soerei*.

سوڠل soegoel, bedroefd, is verbasterd uit het Arab. *masjgroel*.

سوڠي soegi, het schoonmaken der tanden met een daartoe geschikte soort van hout, *kajoe pësoegi*, op de wijs der Arabieren, ook: uitpeuteren van de tanden, van een lampenpit enz. Het is het Arab. *sauk*.

سول soela, Skr. *šëla*, een puntige paal; het empaleeren; ook: kruisigen. *Soelaän*, empaleerpaal; kruis. *Mënjoelakan*, empaleeren; kruisigen.

سولت soelit, ongeveer gelijk aan *soekar*, waarmede het vaak verbonden wordt. *Orang soelit*, een moeilijk te genaken persoon, zoo ook *djalan jang soelit*, een moeilijke weg, *roesija jang soelit*, een moeilijk raadsel.

سولر soeloer, spiraalsgewijs om iets heen kronkelen, zoo als slangen, slingerplanten, bijv. *lada soeloer*, enz.; plaatsvervanger. *Soeloer²an*, slingerplanten, kruipplanten. Vrg. *oeloer* en *djoeloer*.

سولڠ soelang, I. *mënjoelang*, overreiken, van een beker met geestrijken drank; dronken maken: *disoelangnja radja itoe*. *Bërsoelang²an*;

elkander over en weer den beker toereiken. Gw. *oelang*, w. m. z.

II. aanzetsel van rook of walm, roet; *tĕlaga soelang*, het schoorsteentje boven een lamp, stookpijp, enz.

سولڭ **soeling**, Jav. = *sĕroeling*.

سولڭ **soeloeng**, eerste, voornaamste: *anak soeloeng*, eerstgeborene (ook *ĕmboeng*); *ajar soeloeng*, het eerste water uit een wel of put; *soeloeng bĕrboewah*, voor het eerst vrucht dragen.

سولاف **soelap**, I. goochelarij, tooverij; *toekang soelapan*, goochelaar. Vrg. *silap*, en het Aanhangel op *soenglap*.

II. = *soesoen*, bijv. *daoen sirih bĕrsoelap*, op elkander gelegde sirihbladeren.

سولق **solik**, opschik; *pĕrsolik*, een modegek.

سولك **soelah**, kaal; kaalkop: *tijada haram mĕmakei ramboet* (valsch haar) *pada kapala jang soelah*; *lada soelah*, witte peper.

سولك **soeloeh**, toorts, fakkel, lichtje om bij te lichten; verspieder, spion. *Mĕnjoeloeh*, ook bijv. van de maan: *tjahjanja sapĕrti mĕnjoeloeh radja bĕrlajar itoe*, HP. *Pĕnjoeloeh*, iemand die met een groote fakkel vischt, op wier licht de visth afkomt (bij de Orang-laut heet die *mandjoeng*); ook verspieder en een die, terwijl de bewoners slapen, ergens komt steelen. *Main soeloeh*, een soort van zwaardgevecht.

سولي **soeli**, zie *gandasoeli*.

سوما **soema**, een soort van traanachtig smakenden zeevisch.

سومر **soemoer**, Jav. = *pĕrigi*.

سوة **soeh**, levenswarmte, eigen warmte.

سوة **soewah** = *pĕrnah*, immer, ooit, gewoonlijk bij een ontkenning of vraag.

سوهي **soehi**, streng, hard, M.

سوي **soewei**, Eng. *sway*: *tali soewei*, hijschtouw.

سويت **soewita**, Skr. *soehita*, als ondergeschikte onder een ander staan, in iemands dienst zijn. Vrg. *sewaka*.

سويي **soenji** (Skr. *śĕnja*, ledig), onbewoond, onbezocht door menschen; doodstil, waar alle geluiden zwijgen; zonder iets zijn of plaats hebben: *soenjiilah pĕngadapan*, *soenjiilah boenji soe-*

wara; *dzat tijada soenji dari pada ĕifat. Bĕrsoenji*, afgezonderd, alleen; *radja itoe pĕrgi bĕrsoenji dirinja bĕrboewat 'ibadat. Kasoenjĕjan*, eenzaamheid.

سهاج **sahadja**, I. slechts, maar, alleenlijk, ook aan het begin van zinnen, ongeveer = *mĕlainkan. Bĕrsahadja²*, zoo maar, eenvoudig: *mĕnjamboet soerat dĕngan bĕrsahadja²*, zonder plichtplegingen; *anak toewan jang bĕrsahadja*, die geen ambten bekleeden; *kĕris jang bĕrsahadja²*, een eenvoudige kris; *masakan ĩja maoe kĕmbali bĕrsahadja²*; *bĕrsahadja²kah* atau *dĕngan parentahkah?*

II. opzet: *mati dĕngan disahadjanja*, door voorbedachte moord; *tijada dĕngan sahadja*, niet met opzet; *akoe sahadjakan mĕmboenoh dĩja*. In de HA. altijd *sĕngadja* in den zin van met opzet, expres.

سهاره **saharah**, een soort van groote provisiekist voor rijst enz. Vrg. *sara* I en Skr. *sanghāra*, verzameling.

سهايي **sahaja**, slaaf: *mĕmardahikankan sahadja*, een slaaf vrijmaken; beleefd, voorn. van den eersten persoon, uw dienaar, ik, wij, ook: *saja toewan, saja datoek*, enz. *Sahajanda*, zamengetr. *sanda*, ik, 's Vorsten slaaf.

سهم **saham**, Arab. aandeel in de buit.

سهوة **sahwah**, Arab. steenen bankje, drievoot.

سي **si**, praefix om eigennamen te vormen, bijv. *si-pandjang, si-pendek, si-pĕnjadap*, en zoo ook *si-apa*.

سي **sija**, voeg tusschen steenen; *mĕnjija*, de voegen aanstrijken, voegen. Zie ook *les*.

سي **sija²**, ijdel, onnut; nonsens, onzin; niets zijn, niets meer zijn, bijv. van gestorvenen.

سيارة **sijarah**, Arab. planeet.

سياسة **sijasah**, Arab. straf, ligchaamsdwang, met nadruk onderzoek doen.

سيائڭ **sijapa**, wie (zie *si*)? wie ook: *tijada sijapa*, niemand; *tĕgoer sijapa* of *sapa*, iemand toespreken, zoo als de Maleijers, d. i. vragen wie hij is, van waar hij komt en waar hij heen gaat: *toewan sijapa* (of *apakah nama toewan*, of *si-apa nama toewan*), *darimana toewandatang, toewan hĕndak kamana. Mĕnjapa*, iemand beleefd toespreken; werdal roepen.

sijamang, een soort van groote aap met langen staart, *hylobates leuciscus*; een soort van plant.

sibar, zie *ambang* II.

siboer, kokosdop met steel, om water te scheppen.

siboek, drukte, levendigheid: *maka dalam Malaka poen terlaloe siboek pada hari itoe, karëna tiga êmpat poeloeh kapal bërlarajar sakali goes*, HA.

sijat; *mënjijat*, horizontale lappen afsnijden, zoo als bijv. van vleesch voor biefstuk, visch om te droogen enz.

sita, dagvaarden. Ons zitting.

sitoe, daar, ginds; als dan; *disitoe disini*, overal.

setan = *sjaifan*: zie ook het Aanhangel.

sitak, een klein zakje, M.

said, Arab. Heer, titel voor fatsoenlijke Arabieren, eig. titel van hen die geacht worden tot de afstammelingen van Mohammed te behooren.

sida², de gesnedenen, eunuchen aan een oostersch hof.

sidang, I. vergadering: *djoem'at, artinja sidang*.

II. = *si-dang*, zie *ang*.

sidik; *mënjidik*, onderzoek doen naar; opzoeken; nazoeken: *disidik'inja moeka orang*, hij onderzocht alle gezichten (om iemand te vinden). *Sëlidik*, overal nazoeken.

sidel; *mënjidei*, droogen zonder onmiddellijke blootstelling aan hette. Zie ook *sadei, salei*.

sair, Arab. strooptocht.

sjoer, wordt verbonden met *simpang*, w. m. z. *Sjoer*², een soort van olieachtige, bedwelmende vrucht.

sirat, smalle rand, zoo als van het vleesch tegen de nagels of tegen de tanden, of ook aan een kleed. *Stratan*, tusschenruimte tusschen de tanden of tusschen de klaauwen van dieren.

seret, sleep van een kleed; *tërseret*, sleepen; *mënjeret*, meeslepen. Zie ook *serak, sirat* en *irit*.

serang, wijd uit elkander, van de mazen van een net of vlechtwerk; opgespalkt, van de oogen.

seroeng scheef, schuins, bijv. een regel schrifts of de rand van een kleed.

siring, doorzigen, filtereeren; *siringan*, een filtereermachine. Zie ook *tapis*.

sirap, I. houten dakpan.

II. Jav. slaapmiddel.

strip, vinnen, vinstralen.

serak, I. door elkaar over den grond liggen: *maka diboekakanja pëti² diambilja barang bërapa ada, dan kain badjoe sëmoewanja diserak-kannya*, HA.

II. een soort van uil en van schildpad?

siram; *mënjiram*, besproeijen, begieten; *bërsiram*, zich bij het baden als anderszins het ligchaam door middel van een schepper met water begieten; van vorsten ook = *mandi*, baden.

seroen, passement; *bërseroen bënang ëmas*.

sero, een in het water door middel van staketsels van rotting afgesloten ruimte, om visch te vangen; dat toestel zelf.

serah, helder van kleur, bijv. van kleedjes, inzonderheid, naar het schijnt, helder rood, vrg. *merah*. (Is het ook helder, in den zin van nog slechts rood geverfd, aangezien, welke ook de kleur zij dien men aan een kleedje geven wil, men begint met het met ambalau rood te verwen? Zie de Bruijn Kops, Schets van den Riouw-Lingga archipel).

sirih, betel; sirih-pruim, bestaande uit betelnoot, kalk en gambir of derg, in een betelblad gewikkeld: *makan sirih*, een sirih-pruimpje nemen. *Sirih sakapoer*, zie *kapoer*. *Oewang sirih*, geld voor sirih, footje; zakgeld, wij zouden zeggen: geld voor sigaren; *sirih tëlät*, klaargemaakte sirihbladeren, die het bruidspaar bij den plechtigen omgang worden nagedragen; *sirih pinang*, naam van een boete voor het won-

den van iemand. *Sirih boewah*, chavica siriboa, een met den betel overeenkomende plant, waarvan de vrucht tot hetzelfde doel gebezigd wordt als de sirih-pruim. Wilde sirih, *sirih hoetan*, heet ook *bakik*.

سیس sesa, (Skr. *śeṣa*), overschot, overgeschoten brokken van een maal, of in het algemeen, bijv. *jang sesa boenoeh itoe*, de overgeblevene uit dien moord.

سیس sisir, kam; zeker deel van een weefgetouw, weverskam (zie ook *gëroek*); *pisang sasisir* (ook *p. sasikat*), een bos, d. i. een deel of een stuk van een tros (*tandan*), pisang. *Boenga sisir*, eensoort van bloem. *Sisiran*, een bos pisang.

سیس sisip, ingestoken, tusschen gestoken, bijv. een kris in den gordel: *lalo disisipnja mana² jang tiris itoe*, zij herstelden de lekke plaatsen (in het dak), t. w. door het tuschensteken van nieuwe atap; *tampin disisipnja dëngan rotan*, het zakje werd met (fijn gespletten) rotting dicht geregen. Vrg. *soesoep*.

سیس sisik, schubben van dieren en planten; schildpadschaal, het schildpad en ook wel de schildpad. *Mënjisik*, de bast van een tak met een mes afschillen.

سیس sisoe; *bërsisoe*, de tanden polijsten. Het wordt op Riouw niet verstaan.

سیس sisi, zijde, kant: *sisi jang kaëmasan*, de vergulde zijde, d. i. de rechterzijde van een vorst; *disisi*, ter zijde van, bezijden; ook: langs, bijv. *maka ija bërđjalan disisi pantei*.

سیس sijang, I. licht, daglicht; dag: *sijang dan malam*; *haripoen sijang*, het werd dag. *Mënjijang*, *mënjijangi*, lichten van een bosch, er een weg door aanleggen (vrg. *tërang*); schoon van onkruid maken. *Bërsijang*, schoonmaken van groenten, van visch, enz. Dit laatste zal wel verbasterd zijn uit *bërësi'an* van *rësik* (zuiver, schoon).

II. zie *paet*.

سیس sjoeng, Jav. = *taring*.

سیس singa, Skr. *sinha*, leeuw.

سیس singit, naar de eene zijde overhellen: *djoeng itoepon singit, akan tërbalik lakoënja*, HP. *Mënjingitkan kapal*, een schip op zij halen om te repareren.

سیس sijap, klaar, gereed zijn voor iets: *satëlah sijaplah samoewanja itoe, maka sëgala pëti itoepon dimoewatkan kakapal. Bërsijap*, alles klaar hebben, klaar zijn; *mënjijapkan*, klaar maken. *Daoen sijap²*, een soort van geneeskrachtige bladeren.

سیس sipat, het Arab. *çifat*, w. m. z. lijnen, afmeting; regel, lijn; regel schrift; *tali sipat*, timmermanslijn; *mënjipatkan*, afmeten; *bajang² sama sipat dëngan açalnja*, de schaduw heeft dezelfde afmeting, d. i. is even lang als het voorwerp zelf.

سیس sipoet, algemeene naam der een-schalige schelpdieren; s. *tjongkak* of s. *bëlandja Siam*, kaurischelpjes; s. *boelan*, een bruingevlekte hoorn; s. *pandjang*, een zeer lange hoorn; s. *timba*, een opgeblazen hoorn, als een emmer; s. *bëlitoeng*, een zeeslak; s. *lintah*, de gewone boomslak; s. *sërei*, de kleine huisslak; s. *gëndang*, een lange en smalle hoorn; s. *batoe*, s. *lada*, s. *lada doeri*, s. *poetri*, s. *hoetan*, een citroengele hoorn; s. *binga*, een zeer groote en schoone hoorn; s. *hinei*, een fraai rood en wit gevamd horentje; s. *koeng*, een groote getande hoorn; s. *bëlēdoe*, een geelachtige hoorn en paarsch aan den kant; s. *apsil*, een geribde hoorn; s. *katin*, een soort van alikruikje; s. *rangkik mata datjing*, een fraai wit en zwart gevlekte hoorn; s. *bëlang sawah*, eenigzins anders geteekend dan de voorgaande; s. *hantoe laut*, een groote fraai bruingevlekte hoorn, die de inlanders in zuur leggen om hem geheel als paarlmoer te maken; s. *babi laut*, een getande hoorn; s. *gonggong djantan*, s. *g. bëtina*, s. *g. boegis*, drie soorten van gevlekte en getande hoorns; s. *bidji korma*, als een hoorn als een dadelpit; s. *boewah tanah*, een geribde mosselschelp.

سیس sepak, trap met de voeten, slag met de pooten achter of op zij uit. *Sepak raga*, een soort van balspel (*main sepak*), waarbij men elkander met de voeten een teenen bal, *boewah raga*, toeslaat.

سیس sipoe², zeer beschaamd? *maloe tër-sipoe² dan gëmitar sëgala anggotaanja*, HP.

سیس sijak, arm, behoefdig; de mindere

bedienden van de moskeeën. Of is dit woord alleen Mënkabauseh?

سیک **sika**; *disika* = *disana*, in sjairs.

سیک **sikat**, kam; egge; *pisang sasikat* = *p. sasisir*, zie *sisir*.

سیک **sikap**, lichamelijke gestalte, figuur, taille; aangenomen houding, postuur; welgemaakt; *mëmbowang sikapnja*, zijn figuur goed doen uitkomen; *tërlaloe manis Laksamana mëmbowang sikapnja itoe*; *sikapnja bagei dewa* of *sapërti singa jang amat galak*; *tërlaloe sikap maharadja itoe doedoek diatas sigasana*; *bërsikap sapërti akan tërbanglah roepanja*; ook: *bërsikap dirinja*, zich in postuur stellen; *badjoe sikap: tërkadang mëmakei tjara mëlajoe sapërti radja² mëmakei këris dan bërkain soengkit dan bërbadjoe sikap dan bërsapoetangan tëlëpoek*, HA.

سیک **sikoe**, rechthoek; de arm in dien vorm gebogen; *sikoenja tërikat*, met de ellebogen of de armen op den rug gebonden; *sikoe këlowang*, een soort van kapsel; *sikoe²*, een timmermans rechthoek; de kniehouten van een schip.

سیک **sikah**; *roepijah sikah*, sicca-roepij.

سیگر **sigar**, I. een kostbaar bewerkte, breede hoofdband, door een bruidegom in plaats van den hoofddoek gedragen.

II. Jav. = *bëlah*.

سیگی **sigi**, I. een soort van harshoudende boom; een fakkel daarvan.

II. *mënjigi*, graveren van kleine dingen.

سیگی **sigel**, dwarshoutje in een paal of mast om er in te kunnen klimmen; zulk een paal heet dan *tijang* of *tangga sigel* (zie ook *sënikel* en *toepel²*); een soort van schelp met vijf punten, zoo als een ster. *Mënjigei: indahnja tidah dapat disigeli*, hare schoonheid was onberispelijk (eig. onbereikbaar, even als de kruin van een boom, waar met geen *tijang sigel* is inteklimmen).

سیل **sijal**, ongelukkig in zijn ondernemingen; onheilspellend; *boeroeng hantoe itoe moekanja sijal*; *sijal dangkalan*, zeer ongelukkig. Zie ook het Aanhangsel.

سیل **sijoel**; *bërsijoel*, fluiten met den mond of van vogels of van een stoomfluit, enz.; *boeroeng sijoel*, naam van een klein vogeltje.

سیل **sila**, I. (Skr. *śila*, ordentelijkheid, welgemanierdheid); *bërsila*, op de meest welvoegelijke wijze zitten, te weten met de beenen kruislings onder het ligchaam, en bij de mannen met de knieën geheel, bij de vrouwen met die niet geheel, tegen den grond (vrg. *oendjoer*); *bërsila pinggang? djika dihadap mantri djangan ëngkau bërsila pinggang? Sila tangan*, met de handen in den schoot (over elkaar gekruist?)

II. *silakan*, het behage u, wees zoo goed: *silakanlah toewan doedoek*, s. *toewan kombali*, waarop hetzelfde woord in het antwoord herhaald wordt: *silakan!* ja, zoo als gij wenscht! — *Dipërsilakan* (actief: *mënjilakan*, *bërsilakan*), uitgenoodigd worden, ook bijv. *toewan Raffles minta silakan Tëngkoe kasëlat*, eig. verzoekt dat het U, T., behage te komen te Singapore, HA.

سیلت **silat**, schermen: *silat Kling dan silat Tjina*; *bërsilatkan kaki tangannja*, met armen en beenen schermen.

سیلغ **silang**, een St. Andreas kruis, twee houten schuims over elkander, vrg. *sërandang*; streepen, striemen, dwars over elkander: *maka soewang mëmboekakan bëlakangnja ada bërsilang bëkas rotan*.

سیلف **silap**; *silap mata*, oogverblindend, goochelarij. Vrg. *soelap. Mënjilap*, bloemwerk of bloemranden om schrift teekenen.

سیلت **silak**; *mënjilak*, ontblooten, een deksel van iets aflichten, een wapen uit de scheede trekken.

سیلم **silam**, het meest donkere gedeelte van den nacht, één unr na middernacht; het donker verleden (in sjairs). Vrg. *sinar*.

سیلو **siloe**, verblind door het licht, de oogen niet kunnende opslaan; beschaamd (in sjairs).

سیله **silah²**, verbastering van het Arab. *silalah*.

سیله **silih**; *mënjilih*, herstellen, vergoeden, zoo als een verlies, een schade, door iets anders in de plaats te geven.

سیم **sijam**, Siam; *boenga Sijam* of *b. Tongking*, *pergularia odoratissima*.

سیببت **sjambat?** een muizenval? HA.

سیمن **seman**, bederf, schade; *kasemanan*,

bedorven, verongelukt, bijv. een kooksel; overgeerfd, van een ziekte.

سِيمة **semah**, bezweringsoffer, offer om kwade geesten enz. afteweren.

سِن **sen**, cent.

سِن **sini**, hier; *disini*, hier; thans.

سِنَر **sinar**, lichtstraal: *sinar matahari*, *disinari boelan*; dageraad, dag; ook: *dari sinar sampei kasilam*; *silam ini sinarnja sabtoe*, de dag die op dezen nacht volgt is Zaterdag; schittering: *běrsinar gigi*, bij het lagchen een rij schitterende tanden laten zien. *Sinaran*, iets schitterends, bijv. een schitterend haarsieraad.

سِيوا **sewa**, huur, geld voor huur; *měmbri sewa*, *sewakan*, te huur geven, verhuren; *měnje-wa*, huren, te huur nemen.

سِيوا **sijowa**, zekere snel heen en weer vliegende roofvogel.

سِيور **sewar** (ook **sewa**), een soort van eensnijdige dolk, M. Op Riouw niet bekend.

سِيوق **sewak**, een soort van rood, kasoemba-rood.

سِيومِن **sjoeman**, helder, goed bij zinnen; nuchter, bedaard, ingetogen (= *sopan*); tot zich zelf komen uit een flaauwte of een roes; weer bij zinnen komen; *obat sjoeman*, het tegenovergestelde van een slaapdrank, *obat bihaus*.

سِن **senja**, in waarheid, waarlijk.

ش

شام **sjam**, Arab. Syrië.

شابي **sjabi**, Perz. hemd.

شاه **sjah**, Perz. vorst. *Sjahbandar*, haven-meester.

شر **sjar**, Arab. slecht, slechtaard.

شربة **sjarbat**, Arab. sorbet.

شرط **sjarat**, Arab. conditie; voorschrift, regel; stelling.

شرع **sjara'**, Arab. goddelijke wet.

شهوة **sjarah**, Arab. begeerte, lust.

شريعة **sjari'a**, Arab. recht, wet.

شريف **sjarif**, Arab. titel van adel, inz. van de afstammelingen van Mohammed.

شريك **sjarik**, Arab. deelgenoot.

شركة **sjarikah**, Arab. deelgenootschap, compagnieschap.

شطر **sjatar**, Arab. zijde, bladzijde.

شطرنج **sjatrandj**, Perz. schaakspel.

شعبان **sjab'an**, Arab. naam van de 8e maand van het Mohammedaansche jaar.

شعر **sja'ir**, Arab. poëzij, gedicht.

شعير **sja'ir**, Arab. garst.

شغل **sjoegroel**, Arab. bezigheid, drukte; angst, zorg.

شفاعة **sjoefa'ah**, Arab. voorspraak, tuschenkomst.

شفقة **sjafakat**, Arab. medelijden.

شك **sjak**, twijfel, vermoeden; *měnaroech sjak*, besluiteloos zijn; bevreesd, ongerust zijn.

شكور **sjoekoer**, dank, dankbaarheid, doorgaans alleen jegens God.

شمس **sjamas**, Arab. de zon.

شمسية **sjamsijah**, Arab.; *tahoen sj. zonnejaar*.

شمشير **sjamsjir**, Perz. zwaard; bajonet; zie *sangkoer*.

شوال **sjawal**, Arab. naam van de 10e maand van het Mohammedaansche jaar.

شهادة **sjahadah**, Arab. getuigenis; *kalimat sj. de geloofsformule der Mohammedanen*; *djari sj. de voorste vinger*.

شهبندر **sjahbandar**, Perz. zie *sjah*.

شهران **sjahdan**, verder, voorts.

شهر **sjahar**, Arab., meerv. *sjoehoer*, maand.

شهره **sjohrah**, Arab. roem, faam.

شهوة **sjahwah**, Arab. begeerte, lust.

شهيد **sjahid**, Arab. geloofsgetuige, martelaar.

شيخ **sjelch**, Arab. titel van waardigheid: oudste, seigneur; titel van hen die geacht worden tot de afstammelingen van de vrienden van den Profeet te behooren.

شيطان **sjelitan**, Arab. satan, duivel.

شي **sjaj**, Arab., meerv. *asjja*, ding, zaak.

ص

صابين çaboen, Arab. zeep; wit, van steengoed; *pinggan saboen*, een witte schotel; *orang saboen*, albino (vrg. *balar*, *andan*).

صاحب çahib, Arab. heer, meester; *çahiboe'lhikajat* = *jang empoenja tjëritëra*, de auteur van het verhaal.

صادق çadik, Arab. waarachtig, oprecht, rechtvaardig.

صبح çoeboeh, Arab. de dageraad; *sëmbahjang* s. het morgengebed.

صبر çabar, Arab. geduld; berusting, geduldige onthouding.

صبياں çoebjan, Arab. meerv. van *çabij*, jongen, knaap.

صجع çadja', Arab. poëzie.

صح çah, Arab. geldig, bijv. van een getuige; volkomen, vol, van een getal; verwezenlijkt; van effect.

صحابة çahabat, Arab. vriend; *bërçahabat*, ook vriendschap sluiten.

صحبة çohbat, Arab. vriendschap; vriend.

صحة çihat, Arab. volkomen welstand, geheel welvarend.

صكيفة çahifah, Arab. bladzijde; brief.

صدر çadar, Arab. borst; begin; voorzitterschap.

صدريّة çadarjah, Arab. een soort van vest, zoo als de hadjis dragen.

صدقة çedëkah, Arab. *çadakat*, aalmoezen, godsdienstig feest; *sëdëkah koeboer*, begrafenisfeesten.

صديق çadik, Arab. oprecht, oprecht vriend.

صراحي çocerah, Arab. flesch met een langen hals.

صرف çaraf, Arab. flectie; *'ilmoe'ççaraf*, spraakkunst.

صغير çagriër, Arab. klein, gering.

صف çaf, Arab. rij, rang.

صفاصفا çafaçaf, = Arab. *çafçaf* = *rata*.

صفة çifat, Arab. hoedanigheid, attriboot, eigenschap. Zie ook *sipat*.

صفر çafar, Arab. naam van de 2e maand van het Mohammedaansche jaar.

صفي çafij, Arab., vrouw. *صفيّة çafijah*, zuiver, rein, oprecht.

صلاة çalat, Arab. gebed, formuliergebed; *salawatkan*, het formulier gebed opzeggen.

صلي çalla, zie *صلعم*.

صلاح çalah, Arab. vroomheid, braafheid.

صلعم çalla Allah alaihi wasallama, God zegene hem en geve hem vrede! de formule die men bij het noemen van Mohammed's naam pleegt uittespeken.

صلوات çalawat, Arab. meerv. van *çalah*.

صليب çalib, Arab. kruis.

صميم çamim, Arab. zuiver, onvermengd.

صواب çawab, Arab. de juiste waarheid.

صوف çoef, Arab. wol.

ض

ضرب ðlarab, Arab. slag; verslaan.

ضبع ðloeboe', Arab. hyaena.

ضحى ðloha, Arab., de tijd tusschen het 3e en 4e gebed, omstreeks 10 uur.

ضرورة ðlaroerah, Arab. dwang, geweld.

ضعيف ðla'if, Arab. zwak, broos.

ضلالة ðlalalah, Arab. dwaling.

ضمة ðlammah, Arab. het klankteeken '.

ط

طابق tabak, Arab. presenteerblad, milieu.

طاعون ta'oën, Arab. pestilentie, inz. de cholera.

طاعة ta'ah, Arab. gehoorzaamheid; vroom verrichting.

طاهر tahir, Arab. zuiver, onbesmet.

طائف taij, Arab. ronde, wacht, nachtwacht.

طبل tabal, Arab. trom, keteltrom, die inzonderheid bij de inhuldiging van een vorst gebruikt wordt; *bërsiram tabal*, het baden vóór de inhuldiging; *ðifabalkan*, ingehuldigd worden.

طبيب tabib, Arab. geneeskundige, arts; geneeskundige kennis; *bahasa tabib*, taal der artsen, d. i. zulk een, waarin de ziekten en medicijnen met andere namen genoemd worden.

طبيعة tabi'ah, Arab. natuurlijke aard, karakter, constitutie.

طرف taraf, Arab. rand, omtrek, grenzen.

طعام ta'am, Arab. eten, gerecht, maal.

طلاق talak, Arab. echtscheiding.

طلعة tal'ah, Arab. = *roepa*.

طمع tama', Arab. gierigheid; begeerlijkheid.

طواف tawaf, Arab. een omgang doen, inz. om de Kaba.

طوبي toeba, Arab. geluk, gelukzaligheid.

طوفان toefan, typhon, orkaan.

طول taul, Arab. langdurig.

طير tair, Arab. vogel; wuftheid.

ظ

ظالم tlalim, Arab. dwingeland, tyran.

ظاهر tlahir, Arab. uitwendig, openlijk; geboren worden.

ظل thil, Arab. schaduw.

ظهر thoehoer, Arab. middag; *wëktoe thoe- hoer*, tijd van het middaggebed.

ع

عابد abid, Arab. godsdienstig, vroom, goed.

عادة adat, Arab. gewoonte, gebruik; wet op gewoonte gegrond. *Mëng'adatkan*, tot gewoonte maken; *m. isti'adat*, de gewoonten kracht van wet geven.

عادل adil, Arab. rechtvaardig.

عاشق asjik, Arab. verliefd; zeer begeerig.

عافية afjah, Arab. gezondheid; herstel, beterschap.

عاقبة akibah, Arab. einde, afloop.

عالم alam, Arab. wereld, heelal; *'alam Më-nangkabau*, het rijk van M.; *empat 'alam*, verkorte uitdrukking voor *empat pëndjoeroe 'alam*, de vier hoeken der wereld, de geheele wereld; *tiga 'alam*, de bovenwereld, de wereld der men-

schen en de benedenwereld, d. i. het heelal.

عالم alim, Arab. geleerd.

عالي ali, Arab. hoog, verheven.

عالية alijah, Arab. verhevenheid.

عام am, meerv. *'awam*, Arab. jaar.

عامّة ammah, Arab. menigte; algemeen.

عائب alb, Arab. defect: zie ook **عيب**.

عباد ibad, Arab. meerv. van *'abdi*.

عبادة ibadah, Arab. godsdienst, eeredienst, hulde.

عبارة ibarat, Arab. uitlegging, verklaring; uitdrukking voor iets; zinspeling, bedoeling; *mëngambil ibarat*, begrijpen; tot gelijkenis, tot voorbeeld, nemen ook *m. kijas dan ibarat*.

عبد abdi, Arab. *'abd*, slaaf.

عجائب adjalb, Arab. meerv. van *'adji-bah*, wonder; verwonderlijk; zich verwonderen.

عجب adjab, Arab. = *heiran*.

عجم adjam, Arab. Perzië.

عدالة adalab, Arab. rechtvaardigheid.

عداوة adawah, Arab. vijandschap.

عدامة adamat, = *عظمة*.

عذاب adzab, Arab. = *siksa*, straf, ellende.

عذر oedzoer, Arab. excuus, wettige ver- hindering; zwak, afgeleefd. Zie *'aradl*.

عرش arasj, Arab. troon.

عرض aradl, Arab. toeval; verhindering; onwettige verhindering? Vrg. *sangkak* en *'oedzoer*.

عرق arak = *arak II*.

عروض aroedl, Arab. poëzie.

عز azza, Arab. uitstekend, uitmuntend.

عزة izzah, Arab. grootheid, heerlijkheid; *jang izzah*, Hunne Hoogheden, van den Sultan en den Kroonprins; *mëmbri izzah dan hormat*, eer bewijzen.

عزل azal, Arab. ontslag, zie *ma'zoel*.

عزير azir, Arab. edel, verheven.

عزم azam, Arab. voornemen, plan.

عزيمة azimat, Arab. zie *djimat*.

عسكر askar, Arab. leger.

عشاء isja, Arab. het begin van den avond.

عشق isjik, Arab. liefde.

عصبة açabah, Arab. spier.

عصر açar, Arab. achtermiddag.

عضر adlaoc, Arab. lid, gewricht.

عطارد **'oetarik**, Arab. de planeet Mercurius.

عظمة **'atlamat**, Arab. grootheid, grootscheid.

عظيم **'aflim**, Arab. groot, hevig; grootsch.

عفريت **'ifrit**, Arab. booze geest.

عقد **'akad**, Arab. overeenkomst; behartigen.

عقاب **'okab**, Arab. arend.

عقل **'akal**, Arab. verstand, beleid, raad; middel dat men beraamt, list; *apa akal*, immers.

عقيق **'akik**, Arab. carneool, agaatsteen.

عقبة **'akikah**, Arab.; *hari bërakikat*, de dag, waarop aan de kinderen voor het eerst het haar wordt afgeschoren?

عكس **'akas**, Arab. omkeering, het tegenovergestelde; *dëngan akas*, integendeel.

علاء **'ala**, Arab. hoog verheven.

علامة **'alamat**, Arab. kenteeken, kenmerk, herkenningsteeken, bewijs; vaandel; schietschijf; *alamat soerat*, adres van een brief; brief met een adres; *alamatkan*, adresseeren.

علة **'ilah**, Arab. tegenspoed, ongeval.

علم **'alam**, Arab. standaard, nationale kleuren.

علم **'ilmoe**, Arab. wetenschap.

علماء **'oelama**, Arab. de oelema's, de wijzen: meerv. van *'clim*.

علي **'ala**, Arab. op, over, volgens; *'ala këdarnja*, naar zijn stand.

علي **'ali** Arab. = *pahalawan*.

عليك **'alaik** en

عليكم **'alakoem**, Arab. verbonden met *ës-salām*; vrede zij U! — u lieden!

عليه **'alaili**, Arab. over hem.

عمر **'oemoer**, Arab. leven, levenstijd; duur.

عمره **'oemrah**, Arab. de onvolledige bedevaart, in tegenoverstelling van *hadj*, de volledige.

عمل **'amal**, Arab. werk, goed werk: *kërdja 'amal*, goede werken doen; *'amal kabadjikan*, weldaden doen.

عن **'an**, Arab. = *dari pada*.

عناية **'inajah**, Arab. ondersteuning, hulp.

عنبر **'anbar**, amber.

عند **'inda**, Arab. bij.

عنصر **'oençoer**, Arab. element.

عوان **'awan**, Arab. helper, medestander.

عورة **'oerat**, zie *oerat II*.

عيار **'ajjar**, Arab. straatslijper, gaauwdief; ook = *saki*.

عيب **'aib**, Arab. gebrek; lichaamsgebrek; schande: *mëmbri 'aib*, ten toon stellen, aan de kaak stellen.

عين **'ain**, Arab. oog.

غ

غالب **'gralib**, Arab. overwinnaar; de overhand hebben, hevig zijn, van een hartstocht; *pada gralibnja*, meestal.

غائب **'gralb**, Arab. verdwijnen, niet voorhanden zijn. Zie ook **غيب**.

غبور **'groeboer**, Arab. talmen, aarzelen.

غراب **'groerab**, Arab. een soort van vaartuig.

غريب **'grarib**, Arab. vreemd, vreemdeling. Ook voor *'karib*, intiem.

غسل **'grasal**, Arab. reiniging, wassching.

غفور **'grafoer**, Arab. veel vergeven, van Allah.

غلام **'grolām**, Arab. jongeling.

غلب **'gralab**, Arab. overwinning.

غلبة **'gralabah**, Arab. ingenomenheid; droefheid, bedroefd.

غلط **'gralat**, Arab. dwaling, vergissing.

غلف **'groeloef**, Arab. zie *koeloep*.

غلي **'grali**, I. Arab. rijk, overvloed?

II. galei.

غلياس **'gralijas**, galjas, een soort van groote galeijen.

غيب **'gralb**, Arab. het verborgene, de toekomst: *ëlgralb 'inda Allah!*

غيرة **'gralrah**, Arab. ijver, ijverzucht, eerzucht; opgewondenheid.

غيلة **'grilah**, Arab. nachtelijke aanval.

غ

غاغ **'nganga**, open, van den mond of een

deur; *těrnganga*², met open mond, bijv. staan te kijken.

ثاغت **ngangoet**, mijmeren, suffen; mommelen. Ook *mangoet*.

ثاغر **ngaroeng**; *měngaroeng*, grommen, knorren, zoo als de honden.

ثاغب **ngapa** = *měngapa*.

ثاوب **ngaoem** = *aoem*, w. m. z.

ثاوع **ngěrang**; *měngěrang*, stenen, zuchten, kreunen.

ثاوم **ngěram** = *gěram*.

ثاون **ngěran**, boos, spijtig zijn. Ook *měngěran*.

ثاوري **ngěri**, huiveren, ijzen, bevreesd zijn; huiveringwekkend, vreeselijk.

ثاولو **ngěloe**, hoofdpijn.

ثاوم **ngěmam**, verschrikt zijn, M.

ثا **ngah** = *těngah*, bijv. in *pa-ngah*. Zie *pak*.

ثاوع **ngejoeng**, het miaauwen van een kat.

ثايلو **nglioe**, wreed, stroef, eggig, zoo als de tanden na het gebruik van iets zuurs.

ف

فاتحة **fatihah**, Arab. de eerste soera van den Koran.

فارسي **farisij**, Arab. een Perziaan; Perzisch.

فارق **farik**, Arab. onderscheidend.

فاسق **fasik**, Arab. zondig, slecht.

فال **faäl**, Arab. goed voortteeken; bezweringsformulier.

فايدة **faidah**, Arab. nut, voordeel; dat waarom men iets doet; de bedoeling ergens van.

فاتحة **fatah**, Arab. het klankteeken.

فتنة **fitnah**, Arab. lasterlijke betichting; kwaadstoking.

فتوي **fetwa**, Arab. rechterlijke uitspraak; uitspraak in 't algemeen; goede raad.

فجر **fadjar**, Arab. morgenrood, dageraad.

فراصة **frasah**, Arab. gelaat; *ilmoe f.* gelaatkunde; psychologie, karakterkunde; voorwetenschap.

فرج **faradj**, Arab. de geslachtsdeelen.

فردوس **firdaus**, Arab. het Paradijs.

فارسي **farisij**, = فارسي.

فارسنج **farsandj**, Perz. farsang, afstandsmaat van 6.7 kilometer.

فرض **faradl**, Arab. plicht, godsdienstplicht.

فرنكي **farangi**, Frankisch, Europeaansch.

فرمان **firman**, Arab. goddelijke of vorstelijke last of woord.

فرن **foeroen**, Arab. oven.

فدا **fada**, Arab. loskopen, losprijs betalen.

فصل **façal**, Arab. hoofdstuk, artikel.

فصيح **façih**, Arab. welsprekend.

فصيحة **façihah**, Arab. welsprekendheid.

فضولي **fadloell**, Arab. bemoeijal; *měmpa-loelikan*, zich bemoeijen met iets.

فضة **fidlah**, Arab. zilver.

فضيحة **fadlihah**, Arab. schandelijkheid, iets schandelijks.

فطرة **fitrah**, Arab. zekere opbrengst aan rijst, die na het einde der Vasten aan de priesters gegeven wordt.

فطور **foetoer**, Arab. de Vasten eindigen.

فعل **fa'al**, Arab. meerv. *fa'al* en *af'al*, daad, werk.

فعل **fa'il**, Arab. daad.

فكة **fakat** = *moewafakat*.

فقير **fakir**, Arab. bedelmonnik.

فقيه **fakih**, Arab. rechtsgeleerde.

فكر **fikir**, Arab. = *pikir*.

فكور **foekoer**, Arab.; *těpoekoer*, diep nadenkend.

فلان **foelano**, Arab. een zekere = *anoe*.

فناء **fana**, Arab. broos, vergankelijk; *nagěri-jang pana*, de aarde; het aardsche leven.

فواد **foewad**, Arab. hart, gemoed.

فهم **faham**, Arab. kennis, verstand; *těrsalah faham*, verkeerd verstaan.

في **fi** Arab. = *di*.

فیروز **firoez**, Perz. overwinnend.

فیروزه **firoezah**, een turkoos.

ف

فانئت **patoet**, passend, in physieken, lo-

gischen en morelen zin: *têrlaloe patoet lakoenja*, zeer geschikt van gedrag; *koerang patoet itoe*, dat is ongepast, niet voegzaam; *patoetlah ija akan soewami anakkoe*, hij is geschikt voor man van mijn kind; *apa patoet akan laki² ini*, wat verdient deze man? *patoetlah ija mati*, hij moet sterven, of ook: het is natuurlijk, het sprak van zelf, dat hij stierf; *bêrdjoewal dêngan tijada patoet harga*, onder de waarde verkoopen; *boenjinja patoet sakali dêngan tarinja*, harmonieert, stemt goed bij. *Dêngan sapatoetnja*, zoo als het behoort. *Mêmatoet*, overeenbrengen, doen harmonieeren; arrangeeren, opschikken.

ثائر **patar**, zie *kikir*.

ثانغ **patang**, stompe beitel, koubetel, steenhouwersbeitel.

ثانغ **patoeng**, I. beeld, afbeeldsel, van hout of iets anders.

II. zie het Aanhangsel.

ثائق **patoek**, het pikken van vogels; het bijten van slangen. *Pêlatoek*, de specht. Zie ook *tjatoek* en *pagoet*, en het Aanhangsel op sdsdl.

ثاتك **patik**, I. onderdaan, slaaf; ik, wanneer men tot vorsten spreekt. Zie ook *toewan*.

II. zie het Aanhangsel.

ثاتكا **pataka**, (Skr. *pātāka*, zonde, misdaad) ongeluk dat iemand overkomt. Gewoonlijk verbonden met *mala*, *malapataka*, welk *mala* ook Skr. is en een dergelijke beteekenis heeft.

ثاتل **patil**, smalle dissel met het ijzer overlans. Zie *blioeng* en *rimbas*. *Patilan*, de bewerking daarmee, bedisseling.

ثاتل **patoel**, een soort van mand.

ثاتلا **patala**, (Skr. *pātāla*) de zeven gewesten onder de aarde, de onderwereld. Men vindt ook wel *patala langit*, de zeven gewesten des hemels.

ثاتم **patam**, Tam. een soort van voorhoofdsieraad, bestaande uit een bloem van juweelen.

ثاتة **patah**, I. geknakt, afgebroken; breken, afbreken, in stukken breken: *ada jang pēdjah kēpalanja*, *ada jang patah lehernja*; *patah kakinja*, met geknakte pooten, ook van het knikken der knieën van vermoeidheid, even als *patah pinggang* van vermoeidheid in den rug van het

dragen. Het wordt ook gebruikt in zamengestelde telwoorden bij *kata*, woord: *sapatah kata*, een enkel woord, of ook, zonder *kata*, *bêrkabarlah doewa tiga patah*, hij sprak twee, drie woorden; en bij *lëntik*, de vingers laten knappen: *tanganja poen lëntik saratoes patah*. *Patah kěmoedi* en *p. toelang*, soorten van planten: *emilia sonchifolia* en *euphorbia tirocalli*.

II. *pēmatah*, voorschrift, les (Jav. *patah*, toegewezen, van werk).

ثاتة **patih**, Jav. titel van een minister of eersten dienaar.

ثاتي **pati**, het fijnste bestanddeel van iets, wat door uitpersing, afkooking, verdamping enz. verkregen wordt: extract, essens, quintessens, en van daar, van meelhoudende stoffen, zetmeel: *pati oebi*, cassave-meel, *pati sagoe*, *pati nioer*. Ook het allereerste sirihspeeksel.

ثاجق **padjak**, pacht.

ثاجل **padjal**, geslagen, van metalen, in tegenoverstelling van gegoten. Vrg. *těmpawan*.

ثاجت **patjet**, kleine springende bloedzuigers.

ثاچر **patjar**: *p. ajar*, de gewone tuinbalsamine; *p. koekoe*, boom met witte zeer welriekende bloemen, waarvan de bladeren gebruikt worden om de nagels rood te verwen (= *p. tjina?* *lawsonia alba*); *tikar patjar*, zie *tikar*.

ثاچق **patjak**, spit, braadspit.

ثاچل **patjel** = *patik*. *Bahasa patjel* = *bósó krómó* op Java. *Ikan patjel*, de *parang²* visch, als hij groot is (zie *parang*).

ثاچل **patjoel**, Jav. = *tjangkoel*.

ثاچر **patjoe**, spoor, prikkel; *měmatjoe koeda*, het paard de sporen geven.

ثاچي **patjel**, een soort van fijne aarde, wellicht krijtaarde, als geneesmiddel inwendig gebruikt en ter insmeering der lijken voor de begrafenissen.

ثاد **pada**, I. genoegzaam, voldoende zijn; tevreden zijn. *Soeltan Iskandar itoe tijada mēmadakan dirinja dêngan karadjañ sėkalian alam ini*; *kain itoe mēmadai mēnoetoe kadoewanja*; *djanganlah toewankoe tēpada dêngan dja*. Vrg. *padan*.

II. voeten (Skr. id.). *Sri pada*, de heilige voeten, t. w. van den Vorst, d. i. de Vorst.

فادري **padēri**, het Port. padre, priester: naam eener geestelijke secte op Sumatra.

فادغ **padang**, boomlooze vlakte, het tegenoverg. van *hoetan*: *hoetan mēndjadi sapērti padang*; *sapērti roempoeť dipadang banjaknja*. *Padang tĳah*, een woestijn, eig. die van Arabië; *padang tēmoē*, de vlakte, waar alle menschen na den dood elkaar ontmoeten, de vlakte des doods; *padang angin*, een vlakte, waar niets dan wind is, fig. voor een vervallen stad; *padang pēpērangjan*, slagveld.

فادك **padoeka** (Skr. *pādoeka*, schoen, muil), benaming van den Vorst en ook wel van andere hoog verheven personen; ook *sri padoeka*.

فادم **padam**, I. uitgebluscht, van licht of vuur, en ook fig. van het leven, den toorn, enz.; *padam api*, *palita soedah tērpadam*; *padamkan dija djangan kalihatan lagi*, dood hem enz.; *sēta titik pēloeh*, *padam* (werd afgeveegd?) *pētoehnja*, *sapērti mandĳlah pēloehnja*, HA.

II. een soort van edelsteente, hyacinth; *merah padam moekanja sapērti boenga dalima* of *sapērti api bērnjala*, hoog rood van toorn.

فادن **padan**, passend, evenredig; partuur: *ajam ini boekan padan dēngan itoe*, deze haan is geen partuur voor dien. Vrg. *pada*.

فادو **padoe**, vast, gedegen: *emas padoe*, gedegen goud; *boekannja sapērti arang kita Mēlajoe*, *mēlainkan samoewarja arang itoe padoe*. — *Emas padoe* wordt ook verklaard door gekeurd goud. *Mēmadoekan*: *m. pikiran sahingga mēndjadi satoe*, HA. gedachten, gevoelens, overeen of tot een brengen.

فادي **padi**, de rijstplant, rijst, *oryza sativa*; *obi padi*, *nijoer padi*, kleine soort van obi en van kokosnoot.

فاري **para**², zoldertje, vliering; rek, borderek. Zie ook het Aanhangsel.

فارت **parit**, gracht, omwalling; vaart; kuil, mijn, groeve. *Bērparit*, ook: gegroefd, ge-gleufd.

فارت **paroet**, I. lidteeken; schram; ook schandvlek. Vrg. II en *toekak*.

II. rasp: *koelit toeboehnja sapērti paroet*, zoo ruw als een rasp.

فارس **paras**, gelaat = *moeka*, vooral van vorsten; soms ook gedaante. *Mēmaras*, glad af-snijden; glad afstrijken, bijv. een gevulde inhoudsmaat met een rol of stok.

فارع **parang**, hakmes, houwer in 't algemeen, bijv. *parang lading*, *parang potong*; slag met een parang; *p. mondok*, korte, breede parang; *p. latoek*, een soort van houwer, waaraan menschenhaar bevestigd is, zoo als de Dajakkers dien gebruiken; *sapērti parang mata doewa*, spr. dubbeltongig zijn. *Mēmarang*, ook: dooden met een parang; *mēmaringkan toelisan*, een schrift met één streek vernietigen, er een streep doorhalen. *Parang*², een soort van platvisch, zoo genoemd omdat hij op een parang gelijkt; nog klein heet hij *oedel*, en zeer groot, *patjel*.

فارع **paring**, een soort van plant, *mimosa scandens*.

فارع **paroeng**, een soort van slangvormige kris met vele bochten.

فارت **parak**, tusschen; *mēmarakkan*, een plaats tusschen beide laten, C. Op Riouw niet verstaan.

فارت **parik**; *mēmariik*, aansteken, aanmaken, bijv. een vuur: *sijapa mēmariik api dalam taman ini*, EH. Op Riouw niet verstaan (?).

فارت **paran**, nokbalk. Vrg. *pērahan*.

فارت I. **parau**, schor, heesch; *soewararja jang mērdoe mēndjadi parau*.

II. **parau**², de longen; de zwemblaas van een visch.

III. **paro**, zie *saparo*.

فارة **parah**, I. (ook **para**) diep gapen, van een wond.

II. zekere inhoudsmaat van een halven *pikoel*. Op Riouw niet bekend.

فارة **paroeh**, de bek van een vogel. *Mēmároeh*, pikken, oppikken, zoo als de vogels.

فاري **pari**, I. een soort van visch, de rog; *kajoe pari*, een soort van boom, die olie levert.

II. *pari*: *boewah p.*, dobbelsteen; *boewang p.*, dobbelen.

فاسر pasar, Perz. markt, weekmarkt: *bègini hari bëloem ada pasar, karèna 'adat disini pètang sahadja ada pasar*; marktplaats. Zie ook *pèkan*.

فاسر pasir, zand, ook in navolging van het Hollandsch voor zandbank, bijv. *pasir Siboe*, het Siboe-zand. *Kajoe pasir*, een soort van week, wit hout; *iboe pasir*, een grove zandkorrel, een klein steentje in het zand: *batoe këtjil² bësarnja sapèrti iboe pasir*.

فاشع pasang, I. paar, koppel, stel: *gading sapasang*, een paar, een stel olifantstanden; *tandak bërpasang²*, bij paren dansen; — bij elkaar behooren, in orde zamengeschiedt, zamengevoegd zijn; het in orde aanleggen, in velerlei spreekwijzen, zoo als: *p. kèbon lada*, een pepertuin in orde aanleggen; *p. djèrat*, netten stellen; *p. lajar*, *p. bandera*, de zeilen, de vlag ophijschen, *p. bëdil*, vuurwapenen afschieten; *p. api*, vuur aansteken; *p. bitjara*, raad beleggen; *p. soewara*, de stem verheffen. *Main pasang*, damspelen. *Pasang²*, een soort van klimplant. *Sakit pasang²an*, een waterbreuk, hydrokele.

II. vloed (als geregeld afwisselend met laag water? Zie I). *Pasang bësar* en *p. këtjil*, groote en kleine vloed, welke te Riouw ieder eens in de 24 uren terugkeeren; *p. goendah* = *ajër pèrbani*, stil water tusschen eb en vloed; *p. bah*, overstroming; *p. kring*, laag water; *p. poernuma*, springvloed.

فاشع pasoeng, opgesloten; het opsluiten, gevangen zetten in een blok; de beide houten hangers, waartusschen de plank (*papan goeloeng*: zie ook *pèsa*) steekt, waarop men de afgeweven stof wikkelt. *Pasoengan*, houten blok om iemand in optesluiten.

فاستن pasak, I. pen, nagel; *mëmasak tëlंगा dan mëmakei soebang, këmoedian dari pada dipasakkannja*, M. een gat in het oor maken.

II. *mëmasak* en *mëmasakkan gadjah*, bijv. *kamedan*, sturen, E. H. eig. de sporen geven? Vrg. I.

III. *orang pasak*, lieden uit het binnenland; *dipasak poelau itoe*, M.

فاستن pasoeck, compagnie, bende, troep krijgsvolk: *pasoekan orang pënjamoen*, roover-

benden; *samoeanja datanglah bërpasoek²an*.

فاسو pasoe, kom, waschkom; badkuip: *pasoe emas tèmpat radja mandi; koebawa ajar itoe dalam pasoe itoe*.

فاغس pangoes, spraakzaam, welsprekend.

فاغشي pangel, een soort van platte noot, die gekookt gegeten wordt, T.

فاث papa, I. arm, behoefdig (Skr. *pāpa*, slecht, zondig).

II. stut, steunsel, schraag, M.

فاثت papat, vlak, effen geschaafd of gehouwen. *Mëmapat*, met een liniaal of den platten sabel slaan.

فاثر papar, effen, gelijk, vlak. Bij M. requireeren en *paparan*, requisitie. Zie ook het Aanhangsel.

فاثس papas, I. *mëmapas*, iets van zijn plaats nemen, afnemen, bijv. een gordijn van een ledikant, een schilderij van den wand, een tent van een vaartuig; wegnemen, verdrijven, van spoken; krachteloos maken van vergif. *Pëmapas*, boete voor verwonding. Zie ook het Aanhangsel.

فاثق papak, kort en dik; ook zonder staart, van kippen. Zie ook het Aanhangsel.

فاثن papan, plank, *papan toelis*, schrijffplank, schrijftafeltje, lei; *papan tjongkak*, zie *tjongkak*; *papan goeloeng*, zie *pasoeng*; *moeka papan*, een onbeschaamd gelaat.

فاثه papah; *mëmapah*, iemand bij het gaan ondersteunen, HA.

فاك paka; verb. van het Arab. *moewafakat*. Ook *pèkat*.

فاكت paka; *poeroe paka*, klierziekte, kliergezwellen.

فاكل pakal; *mëmakal*, kalfateren; *pëmakal*, werk van boombast. Verb. van *kapal*?

فاكن pakan, inslag bij het weven; *bërpa-kankan. emas*, met gouddraad doorweyen.

II. tooverspreuk, C.

III. zie *pèkan*.

فاكو pakoe, spijker; *daoen pakoe*, varenkruid, varen, ook zonder *daoen*; *pakoe adji*, zekere boom, *cycas circinalis* (soorten daarvan zijn: *p. a. lamiding*, *p. a. saba*, *p. a. tjoeng*); *pajoeng pakoe*, de kop van den spijker. Ook fig. *tèrpakoe kadalam hati*, HA.

فاكور **pakau**², Chineesche speelkaarten, gewoonlijk *patoewi*.

فاكي **pakei**, aandoen, aanhebben, gebruiken, zoo als kleederen en alles wat men bij zich draagt, opschik, wapenen. *Mêmekei*, aandoen, enz.: *m. agama*, een godsdienst aannemen; *m. përampoewan*, vleeschelijken omgāng met een vrouw hebben; *m. nama*, een naam aannemen; *ëmpat poeloh pitis dipakei satoe ringgit*, vier pitis gaan op één dollar. *Mêmekeikan*, iemand aankleeden; iemand iets aandoen. *Bërpakei*, aanhebben, *bërpakeikan*, met iets gekleed zijn. *Tërpakei*, bijv. *kapada radja*, vorsteljik; *tijada tërpakei*, onnut. *Perkataän jang dipakei sahari*², praatjes, die men alle dagen hoort; *itoelah tabolih pakei ëngkau*, dat zijn maar uitvluchten, dat helpt je niet, HA. *Sapakei dëngan*, het houden met, bijv. met slecht volk. *Tijada gëmoek, mëtainkan sapëmakei*, niet dik, maar toch zoo, dat hij in zijn kleeren sloot, HA. *Pakeian*, ook: besteld: *sëpatoe pakeian*, bestelde schoenen, in tegenstelling van *sëpatoe kodian*, koopschoenen.

فاكت **pagot**, het pikken van vogels, bijten van slangen; *dipagoetnja matanja*, hij pikte hem de oogen uit. Ook *patoek*.

فاكر **pagar**, omheining, heg, wal; ook: *pagar boelan*, een kring om de maan; *pagar tênggaloeng*, gebogen lijst of rand om iets. *Bërpagarkan doeri, sëndjata*, een doornheg, een borstwering van geweren hebben.

فاغن **pagan**, stevig, gezet,forsch van ligchaam = *tëgap*.

فاگو **pagoc**, zolder, zoldering, M.

فاگي **pagi**, ochtend; *pagi*², in den vroegen morgen.

فال **pala**, I. *sapala*², inderdaad.

II. *boewah pala*, muskaatnoot; *boenga pala*, foelie (Skr. *phala*, vrucht).

فالط **palat**; *kajoe palat*, zeker strafwerktuig op scholen, waaraan de voeten der kinderen worden vastgemaakt om ze zoo omhoog te halen en er op te slaan, HA.

فالط **palet**, veeg, smeer: *saekor karbau mëmbawa loempoer, samoewa karbau tërpalet*.

فالط **paloet**, overtreksel, enveloppe,

bijv. van een brief. *Tërpaloet*, omgeven; ook van een pen: *t. dëngan dawat*, gevuld met (liever gedoopt in?) inkt. Vrg. *baloet* en *sampoel*.

فالر **palar**, gehecht aan geld of aardsch goed: *hartamoe itoe tijada akoe palarkan*, uw goed begeer ik niet. *Palaran* = *toedoeng sadji*, zie *toedoeng*.

فالس **palls**; *bërpalis, mëmalis*, zich naar iemand toekeeren en hem aanzien.

فالغ **palang**, dwarsboom. Gw. is *alang*.

فالغ **paling**, afgewend, afgekeerd; het zich omkeeren. *Mëmalingkan moeka* ook = *doerhaka*, afvallig worden. *Bërpaling kapada orang lain, bërpaling haloewan*, zich van iemand afwenden, den koers wenden.

فالغ **palong**, monding eener rivier: *tërboeka koewala pada palong Ajër-merah*, de kwala is open door de Ajër-merah-monding. *Palongan*, langwerpige houten trog voor voederbak, waterbak, spoelingbak.

فالو **paloe**, I. slag; slaan, zoo als met een stok; ook fig. *këlak datang paloe Allah akan kita ini*, Allah zal ons slaan, ons treffen; — slaan op de trom, op de gong; tegen iets aan slaan: *bërpaloëan sëndirinja*, van zelf tegen elkander slaan; *mëmaloe kan tangannja*, de handen in elkaar slaan.

II. *paloe*², het mengen, wrijven, van verwen; *bërpaloe*², zich vermengen met, bijv. *kaloewariah tjahajanja bërpaloe*² *dëngan tjahajanja matahari*; *baoenja boenga bërpaloe*² *dëngan ajar mawar*; ook ruilhandel drijven.

فالو **palau**, een soort van heupgezwel.

فالو **paloeh**, vore, greppel, sloot, waterleiding; pad of dijkje tusschen opgehoogde tuinbedden, waterkeering, gemetselde rand van kanalen enz.; opgehoogd tuinbed.

فالمر **pamoer**, Jav. een soort van ijzer om wapens mee te damasceeren; het damasceersel op krissen en klingens.

فالمن **paman**, Jav. oom; ook als benaming van meer bejaarden. Zie *pak*.

فالمد **pamah**, vlakke, lage grond aan den voet van een heuvel, C.

فالنر **panar**, zonnestraal.

فانس panas, heet, hitte: *panas matahari*; *ajar-panas* (warm bronwater, maar *ajar hangat*, heet, door vuur), *dëmam panas*; *panas hati*, toorn, woede; *panas bara*, opvliegende, ziedende toorn; *panas terik*, smoorheet. *Panas²*, kersversch: *Mëndjadi panas dimata orang*, iemands begeerte opwekken.

فانس panoes, = *panjaroeba*, zamengepakte wolken met bliksemstralen er door.

فانو panau, witte vlekken op de huid; netelroos (?).

فاند panah, (Skr. *wāna*, pijl) pijl; pijl en boog; het schieten met de boog; *mëmanah dëngan sakali panah*, één keer schieten; *sapanah*, één boogshot ver; *anak panah*, pijl; *iboe panah*, boog = *boesoer*; *mata panah*, punt van de pijl, *tjabang panah*, de keep van een pijl; *panah kosong*, pijl zonder punt? *Mëmanah orang*, met pijlen schieten op iemand; *mëmanahkan*, een pijl afschieten op (*kapada*) iemand.

فارت paet, het zich ergens aan vast klemmen, ergens aan vast zitten; *maka anaknja iang këtjil itoe mëmaoet leher maknja*; *oemoer kita tëlah paetlah*, *adjal kita poen hampir rasanja*, mijn leven is ten einde (is vast aan den dood, de dood heeft het gegrepen?); *sangkoet paet dëngan hoetang*, diep in de schulden steken; *sijang kiri*, *pahoet kanan!* strijken bakboord, ophalen stuurboord (t. w. van de riemen).

فارس pawoes², walvisch.
فارع pawang, loods, gids, inzonderheid zulk een die een expeditie leidt om iets te onderzoeken; *p. gadjah*, olifantenjager; olifantentemmer; ook een kornak?

فاروك pawaka, (Skr. *pāwaka*) vuur.

فان pawan, een soort van plant met fraaije bloemen, *clerodendrum inermè*.

فان paen, Eng. pound.

فان pawana, (Skr. *pāwana*) wind.

فاره paech, een soort van wilde, doch eetbare mangga: *p. djënggi*, een groot soort daarvan.

فاري pawel, I. = *pëgawei*.

II. een soort van lans of piek met een bos haar er aan.

فاه paha, dij (*p. bilalang*, hetz. of liever het naar binnen gerichtè gedeelte?); dissel van een

rijtuig; een vierde van een tail; zie *soekoe*.

فاهت pahat, beitel; gebeiteld, uitgehouwen: *boeloe pahat*, nestveëren; *ëmas dipahat*, gedreven goud; *batoe pahat*, gehouwen steen; *p. sëroemboeng*, breekbeitel; *p. pëngoekoe*, gleufbeitel; *p. pating*, koubetel, *p. nëdjis*, schaaft.

فاهت pahit, bitter, van smaak.

فاهر pahar, groote, ronde, koperen bak op pooten om de schotels met spijzen op te zetten.

فاهن pahak, laagte, vallei.

فاهي paja, moeras.

فاهير pajar (te Riouw **pajang**), kruisen, van oorlogschepen; *prahoe pajar*, een kruisboot.

فاهنج pajang, zie *pajar*. *Pëmajang* = *prahoe pajar*. De oorspronkelijke beteekenis van *pajang* is waarschijnlijk een soort van vischnet, van waar nog *orang pajang*, visscher? SM. Vrg. *poekat*.

فاهنج pajoeng, zonnenscherm, *pajong*; *pajoeng tërkëmbang diatas kapalanja*, de *p.* was opgestoken boven zijn hoofd, eig. ontloken, als een bloem, zoo als *tërkoentjoep* van de *pajoeng* beteekent: zamongevouwen, als een bloem gesloten.

فاهو pajoe, aftrek vinden, goed verkocht worden, zie *lakoe*; *tërpajoe*, bepaald; door het noodlot besloten.

فاهو pajau, brak van water; vuil van smaak.

فاهيه pajah, wien de krachten ontzinken, doodvermoeid; moeilijk; *sakit pajah*, doodziek (ook zonder *sakit*): *pajahlah saroeпа mati*; *pajah bërđjalan*; *pajahlah kami mëntjahari dija*; *pajah djoewa mëngatakan dija*, *djika sahingga ini*, *moeda djoega*, SM.

فاهيه paepa, negenooft, pestkool, of ook een soort van steenpuist op de borst, die naar binnen slaande *sakit barah* doet ontstaan.

فاهتا pëta, teekening, plaatje, afbeelding.

فاهتاک pataka, beter فاهتاک, w. m. z.

فاهتال patala, beter فاهتال, w. m. z.

فاهتالغ pëtalang, een soort van boom, die goed timmerhout levert.

فاهتير pëtir, een ratelende donderslag: *mata pëtir* en *panah pëtir*, bliksem.

فاهتيرا patëra, (Skr. id) blad.

فاهتيرا poetëra, (Skr. id. zoon) kind, van vorsten.

ڦٽران **pětèrana**, beter ڦٽران (Skr. *patra*? en *rana*, w. m. z.) vorstelijke zetel.

ڦٽري **patèri**, soldeersel, borax.

ڦٽري **poetèri**, (Skr. id. dochter) prinses; vorstin. *Boenga poetri*, naam eener bloem, *grammatophyllum scriptum*; *daoen poetri*, *mussaendra frondosa*; *sèpah poetri*, een fraai rood vogeltje, een soort van boomkruipertje; *sipoet poetri*, een soort van hoorn; *poetri salat*, *koebang* en *mandi*, soorten van snoeperijen; zie op die woorden.

ڦٽس **pètas**, I. dient ter zamenstelling van telwoorden voor de vakken van vischfuiken of staketsels in zee.

II. (het Eng. *petards*), ook *pètasan*, voetzoekers. (Op Singapore en Malakka; op Riouw daarentegen, even als op Java, *mortjoen*).

ڦٽس **pètis**, Jav. een soort van garnalengelei voor sambal.

ڦٽڻ **pètang**, duister; avond; *sijang dan pètang*; *pada pètang hari*. *Boenga pètang*, een soort van bloem, *abutylon hirsutum*. *Kapètangan* (ook *kapèntangan* en *kapètingan*? hetgeen de afleiding onzeker maakt) geheime agenten, die door den vorst op allerlei expedities worden uitgezonden. Zij worden ook *pëndjoerit* geheeten. Zie ook *pèrlèntei*.

ڦٽڪ **pètik**, het tokkelen van snaren; het laten vliegen van een pijl uit de boog (*pamètik panah*, de pees van een boog, dus eig. de pees overhalen); het overhalen van den haan (*pidjoe*, *pètikan*) van een geweer; het tokkelen van de lange nagels; het plukken van vruchten en bloemen (eig. af breken? zie *poengoet*); *satoe pètikan*, één pluk. *Kètok mètik*, van alles een beetje koopen.

ڦٽما zie ڦٽها.

ڦٽوا **pètoewa**, zie ڦٽوي.

ڦٽوڻ **patopan**, Chineesch speelhuis, waar *top*, een Chineesch dobbelspel, gespeeld wordt.

ڦٽول **patola**, een soort van bittere komkommer, *momordica sp.*

ڦٽوي **patoewi**, Chineesche speelkaarten.

ڦٽي **pèti**, kist, koffer, kistje. Tam.

ڦٽي **pètel**, een soort van boom, waaraan zeer stinkende boonen groeijen, die als toespijs en in sambal gebruikt worden, *parkia speciosa*.

ڦڦاڻن **padjangan**, Jav. = *poewadei*.

ڦڦڄل **pèdjaj**, plomp, vleezig.

ڦڦڄم **pèdjaj**, gesloten, geloken, van de oogen: *matanja pèdjaj*, *sapèrti lakoe orang ti-doer*; niet zichtbaar, van iets dat gezonken is.

ڦڦڄت **pèjtat**, van zijn rang ontzet, uit zijn betrekking ontslagen.

ڦڦڄت **pètjoet**, zweep, karwats.

ڦڦڄه **pèjtah**, stuk, in stukken zijn, in stukken breken; gebroken van het hart, d. i. moedeloos; overal verspreid raken, van een gerucht: *ilmoe itoe pèjtahlah kapada orang*? *Mè-lajoe lain*; zich verstrooijen, van menschen, verslagen worden in den strijd (dikwijls met bijvoeging van *prangnja*); breken, van de golven tegen het strand; *mèmjètkan 'adat*, de 'adat afschaffen. *Pèjtah-bèlah*, overal verspreid; overal stuk: *mèmbaiki pèjtah bèlahnja gredja*. *Pèjtah pinggan*, *clerodendrum infortunatum*, een heester met welriekende witte bloemen, ook *p. piring*.

ڦڦڄد **pada**, gewoonlijk van *ka* of *dari* voorafgegaan en dan beteekenend aan, naar of vanden kant van, van; zonder een van beiden = *di* of *kapada*.

ڦڦڄا **pèda**, ingepekelde groote visch in stukken; inpekelen; nutteloos bewaren, inzouten.

ڦڦڄاتي **pèdati**, Jav. een soort van tweewielige kar.

ڦڦڄاد **pèdada**, zie *bèrèmbang*.

ڦڦڄاڪ **padaka**, (Skr. *pādāka*) een soort van collier met daaraan hangende gouden plaatjes.

ڦڦڄان **pèdana** (of ook **padèna**), groote verglaasde aarden potten, grooter dan een *tampajan*.

ڦڦڄر **pèdar**, sterk van smaak, van vetten.

ڦڦڄس **pèdas**, heet, scherp op de tong, bijv. kerrie. *Kajoe pèdas*, sassafras. Zie ook het Aanhangsel.

ڦڦڄڻ **pèdang**, zwaard, degen.

ڦڦڄل **pèdal**, zie *hampèdal*.

ڦڦڄما **padèma**, (Skr. *padma*) lotus.

ڦڦڄندڻ **pèdindang**, een soort van taf uit Voor-Indië.

ڦڦڄواڪن **pèdoewakan**, naam van een Boegineesch handelsvaartuig met twee masten.

ڦڦڄولي **pèdoell**, verbastering van **ڦڦڄولي** w. m. z.

ثدومس **padoman**, Jav. kompas.

ثده **pědah**, voorteeken, beteekenis van een droom of gebeurtenis. Gewoonlijk *pědahan*. Verbastering van het Arab. فائدة.

ثده **pědih**, steken, zeer doen, zoo als de oogten door peper of door de terugkaatsing van het licht; ook van het hoofd, een wond, het hart.

ثراد **pěrada**, (Skr. *patra*, blad) blad of dunne laag van metaal, klatergoud, vertinsel enz. *Pěrada terbang*, bladgoud. *Hoerof bėrpěrada*, vergulde letters. *Daoen pěrada*, *justitia picta* (ook *poeding*).

ثراشي **pěrangei**, aard, inborst.

ثراكو **pěrakoe**, trog, M.

ثراوس **pěrawas**; *daoen pěrawas*, bladeren op nangkabladeren gelijkende, waarvan het aftrekseel als geneesmiddel gebruikt wordt.

ثراهن **pěrahan**, nek, nokbalk. Ook *paran*.

ثراهو **pěrahoe**, schip in 't algemeen, prauw. Zie *koenting*.

ثراي **pěrai**, I. stukslaan, bijv. een klomp suiker, erts, steen enz.

II. laveeren van een schip. Ook *bėrpraĩ²* en *měmboewang praĩ*; bijv. *masoek bėrpraĩ²*, de haven binnen laveeren. Zie *pal²*. *Pěrahoe pěraĩ ikan?* PA.

ثراب **poerba**, (Skr. *poerwa*) vroeger; oud; *poerba kala*, oude tijden.

ثرابان **pěrbani**; *ajar pěrbani*, doodtij, stilstand van het water tusschen eb en vloed. *Boelan pěrbani*, kwartiermaan. Men zegt ook *bani* zonder *pěr*. In het Skr. is *prawāna*, sterke vloed.

ثراباس **pěrbahasa**, (Skr. *paribhāsa*) spreekwoord.

ثراب **pěrat**, zuur, wrang.

ثراب **pěroet**, buik, ingewanden, van menschen en dieren; *pěroet moeda*, ook *p. sėni* en *lingkar p.*, de dunne darmen; *p. bėsar*, de maag; *isi pěroet* ook = *anak*. *Pěroet* zie *kapal*, het hol van een schip; *pěroet bėtis*, zie *bėtis*; *pěroet boeloeh*, de dikte van een bamboesstengel. Zie ook *poeroet*.

ثرابام **pěrtama**, (Skr. *pratāma*) de eerste; vooreerst; in de eerste plaats.

ثرابيل **partil**, een soort van welriekende olie.

ثراج **pěrtja**, I. naam van den boom, die de *gětah-pěrtja* levert. Ook *tėban*.

II. *Poelau-pěrtja*, eigenn. van het eiland Sumatra, vermoedelijk verbastering van het Skr. *martjapada*, aarde, wereld; vrg. de uitdrukking *'alam Měnangkabau*.

III. (Perz. *pěrtjah*, en dus beter zóó) een lapje doek of katoen: *adapoen kanjataān dari pada kain*, *pěrtjanja itoe digoegoerkannja kaboemi*, S. R.

ثراجاي **pěrtjaja**, (Skr. *pratyāja*); vertrouwen stellen, vertrouwend; lichtgeloovig; *pěrtjajalah pada kami*; *orang jang tempat soeltan pěrtjaja* = *kapěrtjajaān*, vertrouweling; *bodo orang jang pěrtjaja dimikian*.

ثرادان **pěrdana**, steeds verbonden met *mantėri*: Skr. *pradhānamantri*, eerste minister.

ثراساد **pěrsada**, zie *pantjapěrsada*.

ثراست **pěrsit**, zie *bėrsit*.

ثراستياوا **pěrstiwa**, (Skr. *prastāwa*, gelegenheid, occasie) gewoonlijk met voorafgaand *sakali*: eens gebeurde het. Ook op zich zelf: gebeurtenis, wat gebeurd is: *maka bėrkabarlak akan pėrstiwanja itoz; apa pėrstiwanja pėrampoewan itoe*.

ثراسنگ **pěrsangga**, (het Perz. *farsang*, w. m. z.) wordt eenvoudig gebruikt om een zeer groote maat uittedrukken: *balei itoe pandjangnja sapěrsangga*. Zie ook *gaz*.

ثراسيل **pěrsil**, zie *bėrsil*.

ثراسن **pěrsen**, ons present en per cent.

ثراسه **pěrsih**, zie *bėrsih*.

ثراسي **parsi**, Perzisch.

ثراغ **pěrang**, oorlog, slag, gevecht; *p. sabil Allah*, de heilige oorlog, oorlog tegen de ongeloofigen; *p. batoe*, gevecht met steenen; *p. poekoel*, slag; kloppartij; *pětjahlah pėrangnja*, hij werd in den slag overwonnen; *mėngikat pėrang*, het leger in slagorde stellen. *Pěpėrangan*, slagveld.

ثراغ **pěring**, sterke lucht, zoo als van urine. Zie ook *pěsing*.

ثراغغ **pěranggang**, zie *panggāng*.

ثراغغو **pěranggoe**, een stel van iets, inzonderheid van kleederen, doch ook van andere zaken, zoo als van muziekinstrumenten. Ook *pěranggoewan*: *gong gėndang sapěranggoewan*.

ڦرڦڦو **përoenggoe**; *tëmbaga p.*, rood koper (K), of klokkemetaal, zoo als in het Jav. ? Verg. ook *oengoe*.

ڦرڦڦي **përanggi**, Franken: Europeanen, Portugeezen.

ڦرڦڦي **përinggi**, pompoen. Zie ook *faranggi*.

ڦرڦ **përap**; *bërpërap*, een kuiltje in het zand woelen, van vogels.

ڦرڦاتي **përapati**, Skr. *pārāpata*, (ook *përpati*, *mërapati* en *mërpati*) duif. *Mërapati sakawan*, een vlucht duiven; een soort van veelkleurig randversiersel om een vlag. Vrg. *dara*.

ڦرڦت **përepat**, naam van een boom, die aan de stranden groeit, met zeer taai en knoesterig hout.

ڦرڦار **përkara**, (Skr. *prakāra*, wijze, manier) zaak, onderwerp; artikel; wijs: *pada përkara ini djoega*, in deze zelfde zaak.

ڦرڦت **përvat** is **përvat**, zie op *rakat*.

ڦرڦاس **përkasa**, (Skr. *prakāsa*, beroemd) dapper; *bërani dan përkasa*; *përkasa lagi bidjaksana*.

ڦرڦکاس **përkakas**, werktuigen, gereedschappen, benooidgheden; *përkakas karadjain*, rijksinsigniën; *përkakas përang*, oorlogsbehoefden, wapenen; *harta dan përkakas*, 'geld' en goed. Wordt dikwijls met het Arab. *alat*, dat hetzelfde beteekent, verbonden. Men zegt ook wel *kakas*.

ڦرڦس **pariksa**, onderzoek, 'examen, navraag; *mëmohon pariksa*, onderzoek verlangen, verlangen dat een zaak door den rechter onderzocht worde. *Patik bëloem (of koerang) pariksa*, ik heb nog geen onderzoek gedaan, in plaats van: ik weet het niet, in hofstijl. *Mëmëriksai orang*, ook wel: iemands belangen onderzoeken. Zie ook *risik*, dat een verbastering er van is.

ڦرڦاوي **përgawei**, zie *pëgawei*.

ڦرڦم **përgam**, de ringduif.

ڦرڦي **përgi**, gaan; *përgi datang*, heen en weer gaan; uit en t'huis; *djalan përgi datang*, gewone weg van en naar zijn huis; *përgi kapada djalannja*, zijn eigen weg gaan; *bërsapërgi*, met iemand in- en uitgaan, voortdurend omgaan. *Pëmërgian*, plaats van bestemming.

ڦرڦلان **përlahan**, bedaard, zacht: *përlahan² djoega djangan gopoh² sangat*, daarentegen *sëgralah ëngkau*, masoek *përlahan²*; *bërkata dëngan përlahan²*; *makroëhlah mënjaringkan mëmbatja pada tëmpat jang përlahan*, dan *mëmërlahankan pada tëmpat jang njaring*, het is ongepast met verheffing van stem te zeggen (bij het opzeggen van het gebed), wat zacht, en op zachten toon wat met helderen stem moet gezegd worden. *Dëngan bëpërlahanan*, met bedaardheid, zonder gejaacht.

ڦرڦلس **përloes**; *tëpërloes*, inslaan, van den bliksem, L.

ڦرڦلڦ **përlang** en **përling**; *tëpërlang* en *tëpërling*, schitteren, flikkeren, glinsteren, van de oogen, van een spiegel; *boeroeng përlang* en *përling*, een soort van zwart vogeltje, pluvier. Zie *kërling* en *tjëmperling* en het Jav. *përluk* van *pëlik*, vonk.

ڦرڦلن **përlan** = *tëlan*, M.

ڦرڦلنتي **përlëntei**; *orang përlëntei*, leegloopers, volk dat zich voor allerlei geheime streken en aanslagen gebruiken laat. Vrg. *kapëttangan*, dat er ook wel meê verbonden is.

ڦرڦم **përam**; *mëmëram*, kirren, van duiven; zwijgen, zich stil houden.

ڦرڦمات **përmata** (Skr. *paramatā?* uitsteekendheid) edelgesteente, juweel.

ڦرڦمان **përmana** (Skr. *pramāna*, maat); *tijada tëpërmanaï*, bijv. *banjaknja*, onmeetbaar in aantal, ontelbaar.

ڦرڦماي **përmaja**, (Skr. *pramāja*), naam van een tooverformulier, dat men over iemand uitspreekt om hem te doen verkwijnen.

ڦرڦمداني **përmadani**, tapijtwerk, tapijt: *p. pandjang lima hasta*.

ڦرڦمڦوان **përampoewan**, vrouwelijk; vrouw; getrouwde vrouw. Wordt verklaard als afgeleide vorm van *ampoe* en beteekenende: dat wat dient ondersteund te worden (?).

ڦرڦمئي **përmel**, schoon, fraai, bevallig. Het is ontstaan door verkeerde uitlegging van het volgende woord.

ڦرڦميسوري **përmelsoeri**, (Skr. *parame'svari*, Doerga, de vrouw van Siwa, die *para-*

me'svara, d. i. opperheer, heet), opperheerscheres, titel van vorstinnen. Het woord is ontleed in *përmei*, w. m. z. en *soeri*, dat insgelijks Vorstin beteekent; *iboe soeri*, vorstinmoeder.

ثون **përoen**; *mëmëroen*, een vuur aanleggen om de nog overige stoppels op een ter bebouwing bestemd boschland uitteroeijen.

ثونام **poernama**, (Skr. id. het vol zijn van de maan), vol, van de maan, met en zonder *boelan*, maan; *pasang poernama*, springtij.

ثونتہ **parentah** (Skr. *oeparitā*, overheid), hoog bevel, dat wat van hooger hand komt, ook wel, even als *titah*, eenvoudig: zeggen, van een vorst; het door hoog bevel gewoonte en wet geworden; insigniën, staatsie, dienaars en onderhoorigen, bijv. *maka parentah bandara dan parentah saudagar itoe sèkalijan bërđjalan daoeloe*; *p. sjahbandar*; pracht, die iets als iets vorstelijks doet uitmunten, bijv. *daulat Toewankoe, soedah patik mëllihat sègala parentah nagëri Toewankoe*; *Empat përkara jang tijada bolih diparentah olih manoesija*, vier zaken zijn er waarover de menschen niets te bevelen hebben (tw. bosschen, vijvers, groote wegen en liefdadigheidsgestichten).

ثونچت **përandjat**, van schrik opspringen, bijv. door een elektrieken schok. Ook *kërandjat*.

ثونچت **përantjat**, houten stijger.

ثونچت **përintjit**, een soort van zangvogeltje.

ثوند **përandā**, zie *porak*.

ثونه **përnah**, ooit; *tijada përnah*, nooit, *bëloem përnah*, nog nooit.

ثونان **përwatin**, titel van opperhoofden bij verschillende ook niet-Maleische, stammen. Vrg. *batin*.

ثونار **përwara**, gewoonlijk met *dajang* of *beta* zamengesteld, een soort van slavinnen die met de opvoeding der kinderen belast zijn. Waarschijnlijk het Persische *parwar*.

ثونان **përwangan**, voor *përawangan*, zie *awang*.

ثونق **përoetak**, een soort van plant, *myrmecodia armata*.

ثونسق **përosok**; *përosok*, door een ver-

gane vloer of iets dergelijks heentrappen en zoo in een kuil vallen; vallen door ergens in te stappen.

ثونسق **përoengoes**, lichtgeraakt, driftig, C.

ثونبر **përwira**, (Skr. *prawira*), heldhaftig.

ثونه **përah**, vocht door uitpersing verkregen; *përah limau*, limoensap; *mëmërah soesoe*, melken; *dipërahnja sabatang tēboe*; *tërpërah pëtjah*, uitgeperst en gebroken, tot het uiterste gebracht.

ثونه **përlh**, smart, hartzeer. Zie ook het Aanhangsel.

ثوني **përl**, I. woord, zeggen, verhaal, in uitdrukkingen als *mëngaloewarkan pri*, *mëngatakan pri*, *mëndëngar pri*; *bërpri*, zeggen, *tijada dapat diprikan*, of ook *tiada tērpri*; zoo ook in *hikajat pri mëngatakan enz.*, aan het begin van de hoofdstukken van eenig verhaal, waar *pri* met *hikajat* te verbinden is, zoodat zij te zamen slechts één begrip uitdrukken: verhaal vertellende enz.; — voorts: wat van iets te zeggen, te verhalen valt, toestand, en vooral ook in 't algemeen wijs, wijs van zijn; ongeluk; en, even als het Arab. *hal* (waarmee het dikwijls verbonden voorkomt) in *halnja*, zoo ook *prinja*: dat; aangaande, over: *djikalau ada soewatoe prinja*, zoo hem iets overkomt; *ada pada soewatoe hari*, *prinja hamba hëndak përgi bërniaga*, *maka datanglah enz.*; *maka ija mëngatakan pri kalakoewan kitab itoe*; *dipërsëmbahkannya pri ija bërtëmoë dëngan orang moeda itoe*. *Sapri*, gelijk. *Bërpri*², op allerlei manieren.

II. nymf (Perz. engel, goede geest).

ثوني **përel** = ثوني II.

ثونبا **përija**, een soort van moeskruid, *momordica sp.*; een soort daarvan is *p. pahit*.

ثونباي **prijaji**, Jav. titel van ambtenaren.

ثونبسي **partsel**, klein rond schild; *mënarikan pariseinja*, een dans met zijn schild uitvoeren.

ثونبق **përloek**, aarden of metalen pot of ketel om rijst te kookken; *përioek api*, mortier.

ثونبكي **parigi**, put, gegraven waterput; *parigi boeta*, drooge put.

ثونسا **pësa**, de rol, waarop bij het weven de afgeweven stof gewikkeld wordt, ook *pëngoeloeng kain*. Zie *pasoeng*.

ثونساك **poesaka**, erfstuk, oud familiestuk.

poesta (Port. fusta), oud soort van vaartuigen, SM.

poestaka (Skr. *id.* handschrift), wigchelboek; bezweeringsformule.

pësing = *përing*. Zie ook het Aanhangsel.

poespa, (Skr. *poëspa*) bloemen.

poesparagam, (Skr. *poësparāga*, topaas, eig. bloemkleurig), van allerlei kleuren, inz. van stoffen; topaas; zekere krijgsgans,

poespawarna (Skr. *poës pawarna*, bloemkleurig), schoon als een bloem, bijv. *poetri p.*, doch ook, veelkleurig als een bloem, fig. valsch: *dajang² orang poespawarna, sangat pandei mēmbvoerat pitnah*, Bid.

pësoek, met gaten, bijv. een kleed, een muur: *djika tikar dipësoek doewa tiga lobang, tijada dipakeinja*, SM.

piskal, ons fiskaal.

pësan, last van iemand die heengaet; laatste woorden van een stervende; boodschap aan iemand, die vertrekt; mondelinge last van een vorst aan zijn gezant: *apa pësan radja diloe war soerat ini. Pësan*, bestelling, boodschap. *Mēmësan*, iets bestellen aan iemand.

pasoena = *afsoen*, w. m. z.

paseban, Jav.: de tweede en laagste estrade van een balei, die als een breede gang de sri-balei omgeeft en waar de mindere hoofden links en de geestelijken rechts zitten; vloer voor een estrade; een soort van koepel bij een woning.

pasear (Port. passear), wandelen: *pasearan*, wandelpaatsen.

pasisir Jav. zeestrand.

pëngapoeh, vaantje aan een mast; *lajar p.* voor *lajar tijang pëngapoeh*, topzeil.

panganan Jav. koekjes, gebakjes in 't algemeen, ook *holwa* (Arab.) en *koewih²* (Chin.) genoemd.

pëngat, een soort van gestoofde spijs, bijv. pisang en soekoen gestoofd met kosmelk en suiker.

pëngar = *sëngkar*.

pangsa, vak, afdeeling, bijv. van vruchten, van een kast, van rotsblokken volgens

hun splijtingsvlakken, van de hand door de plooijen der huid.

pingsan, bezwijmen.

pangsl, de ingezette, ijzeren punt eener tol.

pangkat, verheven plaats, verhoogde vloer, verhooging, verdieping; trap, graad; rang, betrekking: *pangkatnja balei itoe tiga pangkat; toedjoeh pangkat api naraka; dipëtjahnja dari pada pangkatnja përmisoeri; bërtambah² pangkat daradjahnja*, in rang toenemen, verhoogd worden; *doedoek diatas pangkat këradjaän, p. chalifat*, of ook, zonder *pangkat, doedoek diatas këradjaän*, in zijne waardigheid van radja, als radja, kalief, gezeten zijn; *jang toewa pangkat iboe kapada kita*, de oudste bestaat mij als moeder; *pangkat kadjahatan*, een graad van slechtheid. *Bërpangkat²*, naar rang, bijv. zitten; al hooger en hooger, bijv. vliegen. Gw. is *angkat*.

pangkoer, houweel.

pengker, krombeenig.

poengkoer, Jav. ? overblijfsel; *p. sago*, het roode of slechtste gedeelte der sago. Zie *poenggoer*.

pangkas; *mëmangkas*, de steel van het onderste gedeelte van vruchten, de bladen van radijs, de stronk van de kool afsnijden, om ze schoon te maken.

pangkal, het voorste einde van iets: begin van een weg, van een zaak, dikste einde van een stok: *kërat kajoe jang soedah ditadjan kan hoedjoeng pangkalnja*, palen, waarvan de uiteinden van het dikkere gedeelte aangepunt waren, HA.; het onderste van een boomstam; het einde van de kris, dat in het handvat steekt, hoofdsom om zijn handel meê te beginnen; *p. sa-jap*, vleugelgewricht; *p. paha*, heupgewricht; *p. tangan*, handgewricht; het boordje van de mouw van een baadje. *Pangkalan*, landingsplaats, d. i. daar waar de weg begint.

pangkoe, I. schoot; *p. tangan*, gebogen arm; *mëmangkoe anak*, een kind op den arm of ook op de schoot houden; *bërdjalan pangkoe² timpang*, HA. met kromme beenen en mank loopen?

فستی pësti ... wat niet te vermij den id. -

II. *pēmangkoë*, voorgd; *mēmangkoë*, voorgd zijn. *Mangkoë-boëmi*, zie op de M.

فكك **pangkah**, het pikken met een tol; raken, troeven, bij het disputeren.

فكك **pēngkoeh**, gestold, gestremd; plomp, onbeschaafd. Zie *pēgoeng*.

فكك **poengkah**, brok, groot stuk van iets.

فككو **pēnggawa**, (Skr. *poenggawa*), stier, officier, legerhoofd. Het wordt ook wel verwisseld met *pēgawei*.

فككو **panggar**, toeste¹ van geheide palen in zee, waarop zich een huisje en een net voor den visscher bevinden; zie ook *tangkoel*.

فككو **pinggir**, rand, zoom. *Orang pēminggir*, grensbewoners. *Pamingiran nagëri*, de grenzen van een land.

فككو **poenggoer**, vermoldde tronk: *poenggoer toembang*, *bēlatoek mēnoempang mati*, sprw. valt de tronk om, dan sterft ook de specht, d. i. doet de meester iets verkeerd, dan doet de scholier het ook.

فكك **panggang**, op een rooster aan het vuur geroost; gebraden aan het spit. *Pangangan*, gebraad. *Hajam panggang* en ook *h. pēranggang*, kippen die goed zijn om te roosteren of te poffen. *Pēmanggang*, hoeveelheid die in ééns geroost wordt of is, bijv. *sapēmanggang poeloet*; braadspit, houten braadspeetje, of ook wel eenvoudig een opengespleten houtje om iets, zoo als visch, mee aan het vuur te roosten. Vrg. *ganggang*.

فكك **pangoeng**, stellaadje, houten stijger. *Pangoengan*, uitkijk, koepel, wachttorenen; plaats waar de wajang vertoond wordt.

فكك **pinggang**, de lendenen, het middel; *boewah pinggang*, de nieren (anders *këringjal*). *Pingangan*, hetzelfde als *ikat pinggang*, gordel, doek die men om 't lijf doet, ook eenvoudig *sapinggang*, HA.: vrg. *sētangan*.

فكك **poenggoeng**, achterste deel van iets, zoo als het achterste van het ligchaam, de rug van de hand of van een mes, enz.

فكك **pinggik?** *daoen p. boeroeng*, een soort van geneeskrachtige bladeren.

فكك **poenggok**, zonder staart; een soort

van uil; *mangkok poenggok*, kamerpot, waterpot.

فكك **panggil**, het roepen, bij den naam roepen; noemen; iemand bij den naam noemende uitnoodigen. *Panggilan*, naam, dien men iemand geeft: *panggilanja akan bondanja itoe atji*, *ijaitoe bëhasa Këling*, *artinja kakak dalam bëhasa Mëlajoe*.

فكك **panggoel**, heup; tweede kind; achterste van dieren en menschen; tromp van een geweer.

فكك **pēnggal**, stuk; in stukken; snijden, afsnijden: *mēngantarkan sapēnggal djalan*, een eind weegs vergezellen; *dikëratnja hingga pēnggal doewa*; *mēmēnggal kapala*.

فكك **pinggan**, tafelbord, schotel (Tam.).

فكك **poenggah**, het lossen, ontladen van schepen. *Poenggahan*, losplaats.

فكك **pangling**, iemand niet herkennen: *pangling kita mēlihat Laksamana*, HT.

فكك **panglima**, opperbevelhebber van een leger of van een vloot. Zie ook *laksamana*.

فكك **pēngantan**, Jav. = *mampëlei*; *sēnapang pēngantan*, zie *sēnapang*.

فكك **pēngawinan**, lansdrager.

فكك **pangeran**, Jav. titel van vorstelijke personen, prins.

فكك **pēngiling**, vlejersbaas.

فكك **pëpari** = *përija*, zeker gewas.

فكك **pëpëlik**, een soort van oorsieraad, C.

فككو **papoewa**, eigennaam van de kroesharige bewoners van Nieuw-Guinea en omliggende eilanden; kroes, zoo als het haar van een Papoewa.

فككو **pëpoejoeh**, baarmoeder.

فكك **pëpah**, ook **palëpah**, hoofdnerf van een palm- of varenblad. Zie ook het Aanhàngsel op *papah*.

فكك **pak**, I. verkorting van *bapak*, w. m. z.

II. Holl. pacht.

فكك **paksa**, I. dwang; het dwingen: *djangan saorang tērpaksa*, M.

II. (Skr. *ik*. vriend) gunstig, voordeelig, van den wind, van een gelegenheid; ook zonder *wëktoe*, goede gelegenheid. Men vindt ook *paksi*.

فكك **paksi**, I vogel (Skr. *paksin*).

II. = *paksa* II.

تکاج pëkadja, (Skr. *pangkādja*, lotus) een liefkozingswoord.

تکاسم pëkasam, pekelfleesch, gezouten visch of oesters enz.

تکت pëkat, I. dik, verdikt van sappen, de lucht, stoom enz.; *tanah pëkat*, klei, leem.

II. hetz. als *pakat* w. m. z. en op de drukfout lette.

تکرتی pëkerti, (Skr. *prakrēti*, de natuur) aard, natuurlijk karakter; het wordt dikwijls verbonden met *boedi*: *boedi pëkerti* *djahat saperti hantoe*.

تکس pëkis, zie *mëngkis*.

تکینگ pëking, het huilen of janken, zoo als van honden, die zich bezeerd hebben.

تکینگ pëkoeng, een groote stinkende etterbuil. Ook *tjēboek*.

تکک pëkak, hardhoorig. *Mëmëkakkan*, *tēlinga*, de ooren toestoppen om niet te hooren. Zie ook het Aanhangsel.

تککن pëkik, het kreunen van stervende dieren.

تککن pëkan, marktplaats. Zie *pasar*. *Boenga pëkan*, een soort van witte welriekende bloemen (zie *gambir*).

تکنیر pakēnira, Jav. gij.

تکوک pëkoe, een snoer kleine muntjes, zogenaaemde pitjes, C.

تکولن pakoeloen, Jav. gij, Heer. Ook *sēngoeloen*.

تکاری pëgari, te zien zijn, voor den dag komen: *banjak jang maloe*, *sēdikit jang pëgari*; *tijadalah apa jang pëgari*.

تکاوی pëgawel, (ook *pënggawei* en *pawei*) een soort van hofbeambten, die aan den persoonlijken dienst van den Vorst verbonden zijn: *hēndaklah sēgala pëgawei radja tērlēbih takoet akan Allah dari pada takoet akan radjanja*; benooidigheden voor iets, dat waarvan iets gemaakt moet worden; dat waarvan iets gemaakt is: *pëgawei pērmañnan*; *sēkalijan alat pëgawei soedahlah hadlir*; *batoe pëgawei gēdong*; *balei itoe pëgaweinja dari pada emas, tērlaloe sēkali indah² pērboewatannja*. (Gw. is het Jav. *gawé* = *boewat*). Zie ook *poenggawa*.

تکگر pëgar, een soort van fazant, die

veel voorkomt op het Maleische schiereiland.

تکس pëgas, een veer, bijv. van een horloge.

تکگ pëgang, het in of met de hand vast houden: *bēr pëgang kadoewa tangannja pada kiri kanan ringga gadjah itoe*, SM.; in de handen hebben; besturen, administreeren; de hand ergens op leggen, zich meester van iets maken; houden, bij zich houden; tegenhouden. *Pëngangan*, onderhoorigheid, leengoed; rechtsmacht, competentie. *Pēmëgang*, handvat steel, knop.

تکگ pëgoeng, onbeschoft, lomp. Vrg. *pëngkoeh*.

تکگ pëgap, zie *gap²*.

تکگ pëgan, verbaasd, versuft.

تکال pal²; *bērpal²*, laveeren, ook *mēmboewang pal²*; *mēmalkan*, doen laveeren. Vrg. ook *përai* II.

تکلات pëlata; *ikan p.* een zeer klein zeevischje.

تکلات pëlatoek, specht, zie *patoek*. Ook *bëlatoek*. Zie ook het Aanhangsel.

تکلاتی palangi, veelkleurig; *destar palangi*, *pajoeng wërna palangi*; regenboog, ook *koewoeng palangi*; een zeker soort van batik, dat de regenboog moet voorstellen. Vrg. *pēlang* en Pers. *palank*, luipaard.

تکلاکی pëlakel, op rollen: *koersi pëlakei*, stoel op rollen, ziekenstoel, zoo ook *pēti p.*, *goedang p.*

تکلاگ poelaga = *kapoelaga*.

تکلان pëlana, zadel: *pëlana dan kēkang*, zadel en toom.

تکلاروغ pëlawang, een soort van boom met goed zwaar timmerhout; soorten zijn: *p. boekit*, *p. paja* en *p. toda*.

تکلارهف pëlahap, gulzigaard, een die alles eet wat rijp en groen is. Ook *pëlalah*.

تکلبارگی pëlbagei, zie op *bagei*.

تکلبارگی pëlabaja, scherprechter.

تکلت pëlat, Holl. plaat, inz. van zeilenmakers.

تکلتنو palētoe, waarnemend, voor noodhulp: *sjahbandar p.*, waarnemend havenmeester.

تکلر pëlir, het mannelijk geslachtsdeel. *Pëlir*

itik, schroefdraad: *maka sèkèroep itoe ada pèlir itiknja tađjam*.

ئىلسارى **poelasari**, een soort van welriekenden wortel, die ook wel in *bèđak* gebruikt wordt.

ئىلسىت **pèlèsit**, een soort van sprinkhaan.

ئىلسو **palsoe**, valsch, valscheid.

ئىلغ **pèlang** = **bèlang**.

ئىلغىم **pèlingam**: *batoe pèlingam*, albast?

ئىلئە **palèpah**, zie *pèpah*.

ئىلق **pèlock**, het met de armen omvatten, omhelzen, omvademen, in de armen houden. *Bèrpèloek* en *mèmèloek toeboeh*, de armen kruiselings over elkander geslagen hebben of slaan, zoodat de armen op de schouders komen te liggen; met de hoed in de hand in eerbiedige houding staan, HA. *Sapamèloek*, zoo dik als men met beide armen kan omvatten: *pohon tiga pamèloek*.

ئىلق **pèlik**, vreemd, ongewoon, inz. van woorden; vreemd, bezienwaardig.

ئىلپىن **paloemban**, kristal; *batoe paloemban*, bergkristal, M.

ئىلپىق **palèmpap**, een handbreedte; ook *tèmpap*. Gw. *èmpap* II.

ئىلنتاران **pèlantaran**, zie op *antara*.

ئىلندىق **pèlandok**, het dwergheert, de een soort van muskusdier, *pèlandok*, op Java en elders, *kantjil*.

ئىلورن **pèloeroen**; *akar p.*, een geneeskrachtige plant, *aristoloehia indica*.

ئىلورو **pèlocroe**, kogel (Port. *pelouro*).

ئىلورغ **pèloewang**, stil weder met algemeen betrokken lucht, zoo als bij ons 's winters als er sneeuw zal komen; kalmte, rust, vrijheid van drukke bezigheden.

ئىلورق **pèloepak** = **kèloepak**, w. m. z.
ئىلورق **pèloepoeh**, Jav. = *djèriau*. Zie ook *poepoeh*.

ئىلە **pèlih**; *dèmam p.*, een soort van koude koorts.

ئىلە **pèloeh**, zweet; ook *ajar pèloeh*.

ئىلھار **pèlhhara** (Skr. *parihara*), zorg, hoede, bescherming; bewaren; kweeken, fokken, houden, er op na houden, van dieren. *Mèmèlhhara hati*, iemands genegenheid bewaren, *m. lid*

op zijne tong passen. *Pèmèlhharađn hoekoem*, de bescherming der wet.

ئىلبىت **pèlibat** = **kèlibat**, w. m. z.

ئىلىت **palita**, lamp (Perz. *palitah*, id. of ook de pit van een lamp of kaars).

ئىلىچق **pèletjoek**; *tèrpèletjoek*, verzwikt, verstuikt, bijv. de voet.

ئىلىس **pèlijas**, onkwetsbaar, C. *Pèlijasan*, zeeroover.

ئىلىس **palipis** en *palipisan*, de slapen van het voorhoofd.

ئىلىكت **pèlikat**, publicatie.

ئىلىن **paliman**, een soort van plant als onze paardebloem.

ئىلىتات **pèmatang**, zie *batang*.

ئىلىت **pèmarip**, een slavijn om den vorst in slaap te maken: *akan anak radja kadoewa itoe ambil akan pemarip² toewankoe*. Gw. *arip*.

ئىلىي **pamali**, verboden, ongeoorloofd, het *taboe* van Polynezië. Het wordt ook verbonden met *pantang*.

ئىلىق **pombak**, Port. *pomba*, duif.

ئىلىچان **pamèđjangan**, een soort van draagstoel, in *poespa pamèđjangan?*

ئىلىچ **pampang**, groot en duidelijk zichtbaar: *maka kalihatanlah apilannja tèrpampang*.

ئىلىچ **pompong**, een soort van inktvisch, waarvan het eten bedwelmt.

ئىلىچن **pimpin**, het aan de hand leiden. *Pèmpin*, voorgd, mentor. *Pimpinan*, leiding.

ئىلىدە **pèmandah**, een soort van zwaard.

ئىلىروس **pèmoeras**, een soort van geweer met wijd uitlopenden tromp, donderbus.

ئىلىدىچ **pèmidang**, zie *bidang*.

ئىلىك **pènaka**, gelijk, evenals of.

ئىلىك **pènaga**, een soort van boom, waarvan de takken veel voor draagstokken, *pènggan-daran*, worden gebruikt. De bladeren geven een middel tegen oogziekte.

ئىنت **pènat**, vermoeid van het in eenerlei houding zitten of liggen of van eenerlei beweging; moeite, die men ergens aan ten koste legt.

ئىنت **pinta**, I. verzoek. *Mèminta*, verzoeken; pass. ook *dimintanja*; *minta diri*, afscheid nemen; *mèmintakan do'a*, of eenvoudig *minta*

do'a, een gebed doen; *mintat*², bedelen, aalmoezen vragen. Vrg. *poehoen*.

II. *paminta*, tobeschikt deel, lot (Jav. *pinta*, regelen, schicken, toewijzen).

فنتت **pantat**, fundament, grondslag, voetstuk; het achterste, de posteriores. Soms *bantat*.

فنتت **poentat**, afgehouden stomp, ongeveer hetzelfde als *koedoeng*.

فنتس **pantas**, vlug, snel; vaardig, handig, bijv. *p. kalakoewan*; ijverig, levendig, wakker; *pantas moeloet*, welbespraakt.

فنتس **pëntas**, een tot slaapplaats dienende verhooging van den vloer. Zie *gëta*. *Pëntasan*, de gewone rust-, slaap- of zitbank in de woningen der Maleijers, de *balé-balé*.

فنتس **pintas**; *pintasan*, de kortste weg. *Mëmintas*, langs den kortsten weg doorreizen, den weg bekorten.

فنتغ **pantang**, verbod; verboden; *tijada bër pantang lagi*, vrij, ongehinderd, bijv. in- en uitgaan; *bëbrapa banjak pantang dan larangan di nagëri Mëlahojë*; *orang pantang*, iemand die onder een verbod staat, bijv. wegens onreinheid. Vrg. *pamali*.

فنتغ **pëntang**, opgespannen, bijv. van doek: *mëmëntang keimah*, tenten spannen, opslaan (ook *mënëtak k.*).

فنتغ **pënting**, belang, gewicht; van belang, gewichtig, voornaam; keurig.

فنتغ **poentang**, door elkander, bijv. streepen, bont gestreept. *Poentang-panting*, erg in de war, door elkander, *lari poentang-panting*, hals over kop wegllopen; *sëkalijan di poentang-panting-kannja*, hij stuurde alles in de war. Gw. is *anting*.

فنتغ **poentoeng**, afgehouden stuk, overgebleven stomp, bijv. van een kaars, van een afgehouden staart; *poentoeng api*, een stuk brandhout; een stokebrand; *poentoeng kajoe*, een blok hout. Vrg. *poetoeng*, *pantjoeng*.

فنتك **pantik**, het slaan of wrijven met iets hards tegen iets anders, bijv. om vuur te maken.

فنتك **pantek**, het indrijven, inslaan, bijv. van een spijker of bout.

فنتل **pintal**, zamengedraaid; *bërpintal*, bijv. van het haar voor dat het opgemaakt, *bërsangkoel*,

is. *Mëmintal*, ook: spinnen en *pëmintal*, spinnewiel.

فنتن **pantan**, gelijk, zoo als; ook *sapan-tan*, M. Vrg. *sapërti*.

فنتن **pantoen**, een soort van vierregelig gedicht, het inlandsche volksdicht. Bijvoorbeeld. Een zekere Ton Djana Katib werd te Singapore gedood, doch zijn ligchaam te Langkawi begraven: *itoelah di pantoengan orang*:

Tëlor itik dari Sanggora,

pa.idan tërlëtak dilangkahi.

Darahnja titik di Singapoera,

badannja tërhantar di Langkawi. SM.

d. i. Eendeneijeren komen van Sanggora, een pandan die op den grond ligt daar stapt men over. Zijn bloed vloeide te Singapore, zijn ligchaam ligt te Langkawi.

فنتو **pintoe**, poort, opening van de deur; *toedoeng pintoe*, de deur; ook zonder *toedoeng*: deur. *Pintoe gërbang*, de hoofdpoort; *p. maling* (ook wel *p. salah*), een achterdeurtje; *p. mati*, een deur, die niet meer open kan. Bij *pintoe* wordt roemah dikwijls weggelaten: *datanglah hamba kapintoe toewanhamba*; *apabila Hamzah datang kapintoe bërhalà* (deur van den afgodstempel).

فنتو **pontoh**, een breede gouden band met een figuurtje, een pronkend paauwte of een draakje of een edelsteen er op, en die om armen en beenen gedragen wordt, door de mannen aan den bovenarm, door de vrouwen aan den benedenarm.

فنتي **pantel**, kust; strand: *diëpi pantei*, aan het strand; *orang pantei dan orang darat*, kustbewoners en die verder landwaarts wonen; *tëloek bër pantei rata*, baaijen met vlakke kust.

فنتيانك **poentijanak**, naam van den geest der gestorven kraamvrouwen, die kinderen en kraamvrouwen plaagt en miskramen veroorzaakt.

فنتج **pandji**², vaandel, banier; wimpel.

فنجاجف **pëndjadjap**, klein Maleisch handelsvaartuig, de gewone pfaauwen der Orangelaut. Zij zijn scherp gebouwd en hebben slechts ééne mast (volgens K. twee), die zeer dun en taai is, zoodat zij door een stang zoover kan worden overgehaald, dat de top nog vóór den boeg uitstrekt. Bij gebrek aan wind kunnen zij door riemen vooruitgebracht worden.

فنجار pëndjara, (Skr. *pandjara* of Perz. *pandjarah*, kooi, vogelkooi), hok, gevangenis. *Mëmëndjarakan*, gevangen zetten en van daar ook: *těmpat mēmëndjarakan*, plaats waar men iemand gevangen zet, voor *pëndjara*.

فنجت pandjat, het ergens op klimmen, bijv. in boomen.

فنجت poendjoet, het samenbinden of toebinden, bijv. van een stuk kleed tot een zak; het worgen.

فنجر pandjar, handgeld; voorschot op werk of een leverantie. Zie het Aanhangsel.

فنجروال pandjarawala, (voor *pěntjakrawala*, afgeleid van *tjakrawala*), een sterrekundige.

فنجج pandjang, lang, uitgestrekt, van ruimte en tijd. *Sapandjang djalan*, den geheelen weg langs, *sapandjang hari*, den ganschen dag door. *Pandjang hati, tangan, lidah, pikir*, lankmoedig, lang van handen (diefachtig), lang van tong, vooruitziende. *Běrpandjangan*, ook: ten langen leste. *Běkěrdja pandjang pendek*, allerlei werk doen. *Empat pěrsagi pandjang*, een recht hoek.

فنجج pandjak, de man, die op de inlandsche muziekbekkens slaat.

فنججل pindjoel, overschot, surpluss, C.

فنججم pindjam, te leen, wat teruggegeven moet worden. *Měmindjam*, leenen van iemand; te leen vragen.

فنججورت pëndjoerit, hetz. als *kapětangan*, HT. Ook *pěntjoerit*?

فنججي pindji, kaarden, katoen kammen.

فنجچا poentja, punt, slip, pand van een kleed, uiteinde, onderste einde, een van beide einden van een touw en derg. *Poentja* en *poentjak* worden onderscheiden: het laatste is top.

فنجچال pěntjala, (Skr. *pantjālā*) een stuk geruit doek voor speelbord.

فنججت pantjoet = *pantjoer*.

فنجچالغ pěntjalang, een soort van grotere handelsschepen.

فنجچالوک pěntjalock, een soort van toespis, bereid uit zeer kleine garnalen.

فنجچبچار pantjabětjara, een mengsel van vijf soorten van welriekende olieën, K. Zie op *oepatjara*.

فنجچر pantjar, het met een straal omhoog of ergens uit spuiten, van water; doorbreken, flikkeren, van de zonnestrallen of van den bliksem; ontsproten zijn, afstammen van; afkomst: *ajar-matanja běrpantjar sapěrti oedjan*, de tranen sprongen uit haar oogen als regen (in menigte); *sinar mata-hari jang mēmantjar*, de zonnestrallen die doorbraken; *mēmantjar² kilat tjahajanja*, flikkeren, van de glans van koperen kanonnen; *mēmantjarkan nagěri*, doen schitteren; *pětjah kapalanja hingga běrpantjaran sěgala otaknja; apabila ija běkěmoer, dipantjarkannja dari dclam kisi² kapada timba jang běrgantoeng kaloewar; asal kami dari pada anak tjoetjoe radja Iskandar Dzoelkarnain, nasib kami dari pada radja Noesjirwan, dan pantjar kami dari pada nabi Soeleiman, SM. Pantjaran ajar*, fontein. Vrg. *lantjoer* en het volg. woord.

فنجچر pantjoer, het met een straal nederstorten. *Pantjoeran (ajar)*, waterval, waterloop, waterleiding; badplaats. *Těrpantjoer²*, toevallen, van de melk in de borst. Vrg. *pantjar*.

فنجچروب pěntjaroba, dichtopeengepakte donkere wolken, waaruit bliksemstralen voortkomen; de veranderlijke winden in den tijd der kentering; de kentering van den moeson.

فنجچج pantjang, paal, palissade; *měnantjang*, palen slaan om iets op te bouwen, iets op palen bouwen.

فنجچج pantjing, kieskeurig, minachtend. Zie ook het Aanhangsel.

فنجچج pantjoeng, afgesneden, afgehouden; een afgesneden stuk, een punt van iets; *pantjoeng saroeng*, de door het patroon aangewezen slip van de saroeng, die door den gordel heen naar voren gehaald is. *Měmantjoeng*, de punt van iets, bijv. van een lans, afslaan.

فنجچج pantjang, kreupel, mank: *boekanja timpang, pintiang sahadja*.

فنجچرساد pantjapěrsada (Skr. *pantjaprasāda*, een gebouw met vijf torens), een soort van piramide met trappen en met verschillende

badinrichtingen op den vlakken top. Zij is met gele zijde of katoen behangen en wordt bij gelegenheid van vorstelijke huwelijksplechtigheden opgeslagen.

فندجق pëntjak, een soort van zwaardedans, ook *pëntjakan*.

فندجق poentjak, top, kruin. *Këmoentjak*, hetz. als het grondw. en ook knop van een degen, stok, of iets dergelijks. *Pëmoentjak*, ook naam van een soort van hoofden. Zie ook *poentja* en *poetjoek*.

فندجل pantjil; *mëmantjil*, de handen vouwen met gekruiste vingers. Zie ook *sëngkëlang*.

فندجل pëntjil, alleen geraakt door te verdwalen: *maka dipërikoet barang jang tërpëntjil itoe*, van schepen, SM.

فندجلوكم pantjalogam, vijf soorten van edelgesteenten (vrg. Skr. *pantjaloha*, metallieke compositie uit vijf metalen).

فندجليم pantjalima (*pantja*, Skr. vijf en *lima*, vijf?), wigchelarij.

فندجندر pantjendar, (Skr. *pantjendrija*) de vijf zintuigen.

فندجورن pantjawarna, pëntjoerna, vijfkleurig; veelkleurig.

فندجي pantji, terwijl? *tjadalah akoe mëlihat ija mëmbësarkan dirinja, pantji oranqnja, jang mëmakan gadjinja itoe, mëmakei sapërti orang tësar*, HA.

فندگات pëndaga = *gëndaga*, w. m. z.

فنداهن pandahan, werpgeweer, werpspies (van het gw. *dahan*, tak?).

فندار pëndar, phosphoriek licht, zoo als het zeewater en sommige dieren. *Bërpëndar*², schëmeren (K. ?) van de oogten.

فندس pindis, I. een soort van ijzerhout, *opa metrosideros*. Ook *këpinis*.

II. boot, sloep, het Eng. *pinnaee*.

فندغ pandang, het naar iets kijken, iets beschouwen, aanzien; op iets zien, op letten, er om geven; met het oog op, ter wille van; aanzien voor, beschouwen als, rekenen. *Pëmandangan*, uitzicht ergens op; kijkje; aanzien, égard. *Bërpandang moeka*, in het aangezicht zien; *bërpandangan* = *bërlihat*²*an*, een entrevue hebben.

فندغ pënding, een gouden of zilveren ceintuur, bestaande uit beweegbare en meestal bewerkte plaatjes. Soorten daarvan zijn: *pënding bërangkap*, p. *bërakas*, p. *djadam*.

فندغ pindang, Jav. een soort van gerecht: gestoofde visch met veel saus op rijst gedaan.

فندغ pinding, zie *këpinding*.

فندق pandak, op Riouw = *pendek*.

فندق pëndok, de metalen overtrek van een krisschede. Ook *pëmëndok*.

فندق pendek, kort, niet lang, niet hoog, van personen of lichamen en van den tijd; *akal jang pendek*, kort, bekrompen van begrip. *Mëmendekkan përkataän*, een verhaal bekorten.

فندق pondok, hut voor tijdelijke verblijfplaats.

فندق pandan, een soort van boom, *pandanus*, waarvan de bladeren gebruikt worden om matten van te maken en soms ook welriekend zijn, zoo als bij *pandan poedak* (p. *inermis*). Andere soorten zijn: *pandan laut*, p. *poetik* en p. *tikar*. *Doeri pandan*, een weerhaak: *lidahnja boeroeng itoe bërhoeri-pandan*.

فندو pandoe, I. het in brand steken, inzonderheid van het houtgewas bij het aanleggen van een *ladang*.

II. loods, loodsman; baak in zee. *Mëmandoe*, loodsens.

فندومين pëndoman, = *padoman*.

فندو pindah, verhuisd, verplaatst. *Mëmindahkan*, iets verhuizen, naar een andere plaats overbrengen; ook in een andere taal overbrengen, vertalen, maar voor *dipindahkan kadalam bahasa Mëlajoe* is de ware uitdrukking *didjawikan*: zie *djawi*. *Bërpindah*, zich verplaatsen, verhuizen.

فندي pandei, knap, een die van alles weet; bedreven in eenig handwerk, inz. de smederij en goudsmederij: *pandei dan otas*, smeden en timmerlieden; *pandei ëmas*, goudsmid. *Kapandëian*, bedrevenheid, wetenschap; iets wat men verstaat.

فندي poendl², beurs, geldtas; weitas; blaasje.

فنديت pandijat, kuil om olifanten te vangen, C.

فندیت **panđita**, (Skr. *id.*) geleerde, inz. in den godsdienst, priester.

فندیکار **pëndikar**, zie *dikar*.

فنگ **pëning**, duizelig, bijv. door een slag; ook van de oogen, door duizeligheid niet goed zien kunnen. *Kapëning²an*, duizelig worden.

فناکار **panakawan**, Jav. slaaf, lijfknecht, HT.

فناگان **pënagaän**, zie *balei*.

فنه **pënoeh**, vol, gevuld; volkomen zijn; in menigte ergens zijn, vol in iets zijn: *pënoeh sësaklah roemah itoe*, stampvol was dat huis, *pënoeh dëngan orang*, vol menschen, *dilihatnja kakisi dan kakanan dan kahadapan dan kabëlakang*, *maka manoesija djoega pënoeh pada padang itoe*; *sapërti mënatang minjak jang pënoeh*, olie die ergens vol in is, iets dat vol met olie is. *Mëmënoehi: badjan dipënoehinja dëngan ajar*; *m. kahëndak atinja*. *Sapënoeh² kapal*, zoo veel als noodig is om een schip te vullen; *sapënoeh²nja*, ten volle.

فنیارم **pënjaram**? een middel tegen de koude, HP.

فنیٹ **pëntli** (Port. alfinete), speld.

فنیر **panir**, Perz. kaas.

فنیپ **pënjap**; *mëmënjap*, verbergen, wegstoppen, bedekken. Zie *sënjap*.

فنیپو **pënjoe**, de soort van zeeschildpad, waarvan het schild niet gebruikt wordt. (Zoo geeft K. op, maar aangezien in het Jav. de echte karet-schildpad wël zoo heet en Mal. *sisik*, dat hij als naam van deze opgeeft, eig. de schaal en niet het dier beteekent, zoo twijfel ik aan de juistheid der opgaaf).

فو **po**, een soort van Chineesch kaartspel: *main po*. Vrg. *pakau²*.

فوادیل **poewadel**, staatsiebed voor jonggehuwden of staatsietroon voor bruid en bruidegom.

فوالس **poewasa** (Skr. *oepawāsa*), vasten; de Mohammedaansche vasten.

فواک **pawaka**, zie *فواک*.

فواک **poewaka**, zekere boschgeest; ontoegankelijk, van een bosch of eiland, als *zijde* door *poewaka's* bewoond.

فوالام **poewalam**, (Tam. *pavalam*, Skr.

prawala, bloedkoraal) marmer, van marmer, bijv. een vloer. *Poewalam merch*, doch ook zonder *merah*, bloedkoraal: *manikam*, *intan dan poewalam*. Doorgaans heeten bloedkoralen met een Arabisch woord *moerdjan*.

فوان **poewan**, vorstelijke betelkom: zie *tjërana*. *Boenga poewan*, zekere bloem, *clerodendrum sp.* *Entjik poewan*, titel van de gehuwde dochters van den Bandahara en den Tëmëngoeng. Zie *ampoe*.

فوتار **poetar**, gedraaid, gewonden; *poetar balik*, er om heen praten om de waarheid niet te zeggen, HA. *Mëmoeetar pëdang*, het zwaard in de rondte zwaaijen; *m. përkataän*, woorden verdraaijen. *Poetaran*, windas; haspel; spinsel: *satoe poetaran bënëang jang bëloem bërsëring*, een spinsel garen, dat 'nog niet goed in elkaar gespind is; *p. ajar*, waterwiel. *Pëmoeetar*, ook schroevendraaijer. Zie *oetar²*.

فوتس **poetoës**, gebroken, doorgebroken, afgebroken; stuk, van touw; ten einde; afgedaan, beslist, van een beraadslaging. *Poetoës harga*, naaste sprijs; *poetoës njawanja*, zijn leven plotseling eindigen; *poetoës asa*, hopeloos. *Mëmoe-toëskan bitjara* of *përkataän*, een beraadslaging of woordenstrijd afbreken, er een einde aan maken. *Tijada bërkapoetoësan*, zonder einde. Vrg. *tjampoeng*.

فوتینگ **poeting**, einde, uiteinde; de ijzeren pen, waarmede een wapen in het heft vastzit. *Poëting soesoe*, tepel; *p. damar*, siphilis; *p. bëlioeng*, waterhoos in de gedaante van een trechter (andere zie op *badei*, *toewoeng* en *sangkajan*).

فوتینگ **poetoeng**, afgesneden; *parang poetoeng*, houwer; *mëmoe-toeng*, ook: de hals afsnijden, slachten, bijv. kippen; *m. kajoe*, hout hakken. *Pëmoe-toeng* een soort van kleine wespen met rooden staart.

فوتیک **poetik**, een vrucht, die zich pas begint te ontwikkelen: *maka bënih itoe-poen toemboehlah sërta bërdaoen*, *dän pada sasa'at itoe djoega bërboenga*, *laloe bërpoetik dan boewahnja dëngan sakatika itoe bësarlah*, HT.

فوتو **poetoe**, een soort van koekjes. Er bestaan verschillende soorten van, zoo als *p.*

maiang, *p. kerring*, *p. emas* en *p. oerei*. De laatste worden bereid uit meel van katjang hidjau in bloemvormen gedrukt.

ثوتة **poetah**, een soort van zoetwatervisch.

ثوتة **poetih**, wit, blank; zuiver, van het hart; licht, van kleuren. *Poetih sapoetihnja*, zoo wit als mogelijk. *Mëndjadi poetih mata*, witte oogen krijgen, d. w. z. ze zoo verdraaijen, dat alleen het wit zichtbaar is.

ثوجا **poedja**, (Skr. *pādĵā*), gebed, inz. bij heidensche, Brahmaansche offeranden; bezwering. *Poedjaän*, offer, offerplechtigheden. *Api pëmoe-dja*, offervuur.

ثوجت **poedjoet** = *koedjoet*.

ثوجق **poedjoek** = *boedjoek*.

ثوجي **poedji**, lof, loftuiging. *Kapoedjian*, lofwaardigheid, deugd. *Poedjĵan*, de aanhef, het eerste gedeelte van een brief, bevattende de namen enz. van den schrijver en den geadresseerde tot waar, met de woorden *waba'doe*, de eigenlijke inhoud van den brief begint

ثوجت **poetjat**, bleek van gelaatskleur, hetzij door ziekte of door schrik: *poetjat saperti tjëndawan*. Ook van andere zaken: *sinar matahari djadi poetjat*.

ثوجع **poetjang**, arekapalm. Onbekend op Riouw.

ثوجع **poetjoeng**, een soort van strandvogel.

ثوجق **poetjoek**, een jonge spruit, het zachte einde van een takje: *p. përinggi*, jonge spruitjes van een pompoen; *p. rëboeng*, spruitjes van jonge bamboes; benaming van zeker versier-sel in den vorm van zulke spruitjes, die bij afwisseling naar de eene en de andere zijde loopen; *poetjoek kajoe jang ditioep angin*, teedere takjes, die de wind wegvoert; *akarnja kaütas dan poetjoeknja kabawah*, onderste boven, van een gewas. Het wordt ook gebruikt in zamen-gestelde getallen om brieven, olifantstanden, geweren en ook schoten (bijv. *mëmboewang obat tiga poetjoek*), optetellen. Men vindt ook *poetjoek* voor *poentjak*, top, bijv. *poetjoek tijang*, top van de mast. Zie ook het Aanhangel op *moentjoek*.

ثودر **poedar** (ook **poeda**), flets van kleur: *sëkalian boenga dalam taman itoe poedarlah*

warnanja sëbab dari pada warna moeka orang moeda itoe, EH.

ثودق **poedak**, zie *pandan*.

ثودع **poeding**, zeker struikgewas met veel-kleurig blad, *justicia picta*, ook *daoen përada* geheeten.

ثودي **podl**, Tam., poeder, fijn gruis, gruis van edelsteenen; kleine edelsteentjes; *mëmodikan*, vergruizen, vermalen.

ثور **poewar**, een zekere aromatische plant, kardamom, *amomum cardamomum*, waarvan de bladeren soms tot bedekking der huizen gebruikt worden. Ook *kapoelaga*.

ثور² **poera**, I. veinzen, voorgeven. *Itoe poera² sahadja*; *poera²kan dirinja gila*.

II. = *poeri*.

ثورت **poeroet** (of **poeroe?**) zie *kangkoeng*. *Poeroet* is somtijds, zoo als in het Leidsche HS. van de HT., constante schrijfwijz voor *përoet*.

ثورق **porak**; *p. parik* en *p. përandā*, op allerlei wijzen uit elkander geslagen, bijv. van een verslagen leger; *porak-parik roemah tangga*, het huishouden is in de war, *ladangnju sërta isinja habis p. p. sëkali*, zijn ladang en wat er op stond is ten eenenmale overhoop.

ثورق **porok**, = *tëmporok*.

ثورن **poeroen**; *roempoet poeroen*, een soort van matteezen.

ثورر **poeroe**, een huidziekte, de zoogenaamde Javaansche pokken; *p. paka*, klierziekte; *p. mala*, frambozen uitslag, *p. sëmbilik*, aambeijen, *p. bi-awak*, een soort van vrucht; *p. hajam*, zie bij *katjang*; *p. kotji*, syphilis; *p. hajal (?)* kanker. Zie ook *poeroet*.

ثورة **poeroh** of **poerah?** houten pennetje om iets uit te halen of vast te steken.

ثوري **poeri** I (Skr. id.) vorstelĵke residentie, binnenste van het paleis. Ook wel *poera* (Skr. eig. stad).

II. zie op *bërtih*.

ثوس **poewas**, verzadigd; voldaan: *poewas dahaga*, *poewas rasa hati*. *Mëmowaskan napsoe-nja*, zijne lusten bevredigen. *Bërpowas hati*, overgelukkig zijn, HA.

ثوست **poesat**, navel; navelstreng; mid-

delpunt; *poesat tëlör*, tree van een ei; *poesat boelat*, het middelpunt van een cirkel; *dipoesat laut*, in het midden, het hartje, van de zee.

فوست **poesoet**, lancet.

فوسر **poesar**, horizontaal draaijen, zoo als het water in een kolk, een steen in een molen.

Poesaran angin, een wervelwind; *p. ajar*, draaikolk. *Pemoesar*, een bamboezen stokje met een kruisje van onderen, gebruikt om katoen van pitten te zuiveren door het snel in een met katoen gevulde mand heen en weer te draaijen. Zie ook het Aanhangsel op *oesër*.

فوسج **poesing**, draaijen om een middelpunt, zoo als een tol, een braadspit, een wiel, een boot die men doet omdraaijen; ronddwalen, bijv. *tërpoesing bërđjalan*. *Kapoesingan boemi*, de omwenteling der aarde om haar as. *Poesing kapala*, onbezonnen, in een vlag van duizeligheid.

فوش zie فاش **pawang**.

فوشت **poengoet**, het van den grond oprapen, lezen; plukken, bijv. groenten; ook wel plukken in 't algemeen; van den grond opheffen en tot een waardigheid benoemen; uitlezen, uitkippen. *Memoengoet lajar*, de zeilen innemen, *m. kain*, zijn goed ophouden; *m. salah*, allerlei fouten ophalen om geschil te zoeken; *m. tjoekai*, tolln heffen. *Kapoengoetan*, afgewaaiide aren en derg. wat daar ligt om opgelezen te worden.

فوشده **poengah**, trots, verwaandheid.

فوشت **poepoet**, I. het blazen van den wind, of met den mond.

II. Zie het Aanhangsel.

فوشر **poepoer**, een soort van scherp prikkelend smeersel tegen rheumatische aandoeningen, gemaakt van *kastoerihout*, *tégari*, drooge *kënannga*-bloemen, droogen graswortel en rijstemeel.

فوشس **poepoes**, geheel en al op, schoon op, van geld, spijzen of weggenomen zaken. Zie *hapoes*, *lokos*.

فوشل **poepoel**, de pluk of oogst van sommige kultuurgewassen, zoö als peper, doch niet van rijst; ook peper zelf; *poepoel agoeng*, de groote pluk.

فوشو **poepoe**, geslacht, generatie: *poepoe jang sakali*, neef of nicht in den eersten en poe-

poe jang doewa kali, in den tweeden graad. *Saudara sapoepoe*, eigen neven; *anak sapoepoe*, kind van een broeder of zuster; *tjoetjoe sapoepoe*, kleinkind van een broeder of zuster, kind van een broeders of zusterskind. *Sapoepoean*, de betrekking tusschen broeders en zusters of tusschen volle neven.

فوشه **poepoeh**, het naar elkander slaan met vlerken en sporen, zooals van hanen die op elkander aanvallen; *doewa tiga kali bërpoepoeh itoe*, *maka alahlah hajam radja Trëngganau*. *Dipëloepoeh*, vernield worden. *Poepoeh polong angin*, zie op *polong*.

فوشك **poekat**, groot trek- of sleepnet, zegen; *poekat sarawan*, één zulk een net. *Sampan* of *prahoe poekat*, een twee-mast vaartuig, waarvan de masten kunnen uitgenomen worden om bij het roeijen niet te hinderen en dat niet alleen voor visschersboot, maar ook voor handelsvaartuig gebruikt wordt. *Pëmoekat*, visscher.

فوكس **poekas**, I. een soort van woudboom, C.

II. een soort van zenuwachtigen toestand bij vrouwen; voor tijdverdrijf wenschen doen, C.

فوكس **pokis**, een soort van mand, hetzelfde als *saki*.

فوكج **poekang**, een soort van spookdier, *stenops tardigradus*. Zie ook *lintang*.

فوكج **pokeng**, staarteloze hoenderen. Zie *toekoeng*.

فوكك **pokok**, struik, stengel, zoo als van pisang, suikerriet, uijen; ook de stam van palmboomen (zie *pohon*) en voorts die boomen of planten zelf; dat waarop iets rust of waaruit iets voorkomt, grondslag, grondkapitaal; *pokok-mëmokok*, kapitaal verstrekken; *pokoknja*, dat hangt af van: bijv. *bolihkah diboewat lëbih bësar dari pada jang ada ini? maha djawabja*, *bolih sabageimana soeka*, *itoe pokoknja dari pada përkakasnja*, HA. *Pokok angin*, een wolk waaruit men wind verwacht (windveeren?). *Tanah itoe goendoel*, *tijada bërpoekokan*, het land is kaal, zonder boomen (t.w. palmboomen).

فوكك **poekal**, een bocht in het lemmer van een kris: *kris sapoekal*, een kris met één zulk een bocht.

ثوكل **poekoel**, het slaan, kloppen met iets (het slaan met de vuist is *gotjong*, met de vlakke hand, *tampar*); ook wel het ten onder brengen van een land.

ثوكو **poekau**, middel, meestal een bedwelmende berooking, om iemand in diepen slaap te brengen, zoo als dieven dat vaak aanwenden. Ook *koendei*.

ثوكي **poeki**, vrouwelijk geslachtsdeel; *p. andjing*, zekere plant, *cynometra cauliflora*.

ثوكر **poegar**, alles waarmee men wapenen schoonmaakt, T.

ثولا **poela**, = *poelak*.

ثولت **poeloet**, kleefrijst, een beste soort van rijst, *oryza glutinosa*, waarvan twee soorten, *p. poetih* en *p. hitam*. *Poeloet panggang*, *oerap*, *bërinti*, *katjau*, soorten van versnapering, de eerste, kleefrijst gekookt met kokosmelk, daarna in bladeren gewikkeld en op het vuur geroost; de volgende, kleefrijst met geraspte kokosnoot en boontjes in pisangblad gewikkeld; de derde, dezelfde met geraspte kokosnoot en palmsuiker; de laatste, kleefrijst met kokosmelk en suiker gekookt.

ثولر **poeloer**, = *hampoeloer*.

ثولس **poelas**, het wringen, zoo als linnen; omdraaijen, bijv. den hals; ook een soort van netel, waarvan garen gemaakt wordt, en dat garen zelf. *Poelasan*, ook een soort van groote ramboetan-vrucht. *Moelas*, kramp in de ingewanden. (Zie ook het Aanhangsel op *moelès*.)

ثولغ **poelang**, teruggaan, terugkeeren, heengaan; weder worden als vroeger: *poelanglah sapèrti roepamoe daeloel*; overgaan op iemand, van de regeering, bijv. *maka poelanglah karadjaän kapada Soelian Mohammed Sjah*; zoo ook *maka poelang pada kita djoega hoekoemnja*, dan kome de rechtspraak daarover aan mij. *Mëmoelangkan baharoe*, iets weder als nieuw opmaken. *Poelang hari*, den volgenden dag; *poelang baik*, heen- en weergaan. *Poelang²*, de balken, waarop het dak van een vaartuig rust.

ثولتق **poelak**, wederom; insgelijks, ook; zelfs; verder, voort.

ثولغ **polong**, een soort van kleinen geest

of kabouter, die als oorzaak van ziekten beschouwd wordt: *poepoeh polong angin*, een strontje in het oog; *sapèrti polong këna sëmboer*, zegt men van iemand, die niet weet hoe gaauw hij maar weg zal komen.

ثولن **poelan**, I. *poelan²*, niet gaar genoeg, van gekookte rijst.

II. verb. van het Arab. فلان.

ثولو **poelau**, eiland.

ثولة **poelih**, weer beter worden, herstellen uit een ziekte; zich herstellen van een nederlaag; weer aangenaam gevonden worden na een ziekte, bijv. *dan poelihlah ajar mandikoe*; *sim-poel poelih*, een knoop die gemakkelijk weer los te trekken is.

ثولة **poeloeh**, tiental: *sapoeloeh*, tien; *bër-poeloeh²*, bij tientallen.

ثولي **poelèl**, een soort van boom met zeer licht hout en fraaije bloemen, *alstonia sp.*

ثون **poen**, een woordje dat tot nadruk dient, inzonderheid bij een subject, om dit te doen uitkomen tegenover een ander. Bij *ija* is het dikwijls overtollig, wanneer dit op een voorafgaand subject slaat, dat reeds *poen* bij zich heeft. In concessive zinnen en bij getallen, zoowel bepaalde als onbepaalde, dient het evenzeer tot nadruk, in de eerste ook al ontbreekt er een conjunctie of een daarvoor dienend woord, zoo als *soenggoeh*, *hëndak*, *djika*, bijv. *djatoeh²nja poen*, *tijada akan dapat saratoes këlapa satèngah ringgit*, al daalt de prijs nog zoo enz.; *siapa² poen*, wie ook. Bij getallen wordt het vooral gebruikt met *tijada*. *Adapoen*, *itoepoen*, zie *ada* en *itoe*.

ثوان **poewan**, zie ثوان.

ثونت **poenat**, de etterprop uit een gewel.

ثونن **poenoek**, eeltgezwel van het dragen op nek of schouders; bult van een kameel.

ثونه **poenah**, op, geheel op: *mëmbrikan poenah*, geheel weggeven, *samoearja poenah*, allen te zamen.

ثوني **poenel**, de wilde of groene duif. Soorten zijn bij M.: *p. andoe* (ook *sëlaja*) donker karmozijnrood met wit; *p. djamboe*, groen met paarsch en *p. tanah*.

ثوة **poewah**, het Arab. *afwah* = *mëndika*, w. m. z.

ثوهن **pohon**, I. stam; boom (zie ook *po-kok*); oorzaak, grond, begin, als dat waarvan iets uitgaat: *adalah roehoe'lkoedoes itoe pohon kapada aroewah, dan aroewah itoe tjawang kapada roehoe'lkoedoes. Pohon kajoe*, zie *kajoe*; *pohon pětang*, het begin van den avond; *pohon tēlinga*, dat gedeelte van het oor dat aan het hoofd vast zit; *pohon mata*, de binnenhoek van het oog; *pohon ramboet*, de wortels van het haar; *ilmoe itoe*, *pohonnja bēnar*, de grond dier wetenschap is waar.

II. *mēmoehoen*, verzoeken. *Bērmoehoen*, ver-
lof vragen om heen te gaan, afscheid nemen,
ook *b. poelang*. *Moehoen*, bedanken: *moehoen patik*, neen! ik dank u. *Mēmoehoenkan*, iets
verzoeken en ook verlof geven om heen te gaan:
dit laatste ook *mēmpermoehoenkan*. Vrg. *minta*.

ثوبج **pojang**, wijzen, tovenaars bij de on-
beschaafde stammen op het Maleisch schiereiland.
Ook wel voor *mojang*, w. m. z.

ثوبو **poejoe**; *angin poejoe*, wervelwind, T.
ثوبد **poejoeh** = *kēpoejoeh*, kwartel.

ثون **poenja**, zie, *ampoe*.
ثهال **pahala** (Skr. *phālā*) vrucht van eenig
werk, voordeel; belooning voor een verdienstelijk
werk; zulk een werk zelf: *pahala dan dosa*, ver-
dienstelijke werken en misdaden, *pahala dan siksa*,
beloeningen en straffen; *mēmboewat pahala*, een
verdienstelijk werk doen, of ook zich voordeel
verschaffen, rente maken; *bērolih pahala*, beloond
worden.

ثهلوان **pahlawan**, Perz. held; aanvoerder
van een leger; dapper soldaat; buitengewoon
sterk of dapper.

ثهري **pahoewi**, verrot, van hout, stof,
touwwerk of papier. Zie *rēpoewi*.

ثيات **pijatoe**, vaderlooze wees; verlaten.
Zie ook *iatim*. Waarschijnlijk verbastering van
het Skr. *parihartawja*, te beschermen.

ثيارت **pijarit**, zie *arit*.
ثياله **pijalah**, Perz. beker, drinkglas.
ثيت **pita**, tevreden, vrolijk; *p. lidah*, wel-
bespraakt.

ثيت **pijoet**, rechte afstammeling in den
vijfden graad; achter achterkleinzoon.

ثيتت **pitoet**, zeker lichaamsgebrek, SM.
ثيتتر **pitat**, I. grondwoord van *mitar*? w. m. z.

II. Port. *feitor*, factor, opziener van den
handel, Europeaan aan het hoofd van een bui-
tenpost.

ثيتس **pitis**, kleine, veelal Chineesche, kop-
peren of tinnen muntjes met een gat er in, piet-
jes: 3840 *pitis timah, jang ada tērmatri dalam-
nja Malikoe'ladil, dipakei satoe ringgit* (t. w. in
Tregganau). Van de koperen gaan er 75 op
een tali.

ثيتت **pitng** = *kēpitng*.
ثيتت **petak**, afdeeling, afgeschoten vak;
tuinbed; *petak kapal*, zie *kivi*. Zie ook het
Aanhangsel.

ثيتتم **pitam**, toevallen; *p. babi*, vallende
ziekte; *orang pitam*, ook van door drank of derg.
bedwelmden.

ثيحت **pidjat**, het zacht tusschen de vin-
gers knijpen; wandluis. *Pidjatan*, een soort van
de *langsat*-vrucht, die men met de vingers in
den mond uitknijpt, *lansium domesticum*.

ثيجر **pidjar**, I. borax om goud en zilver
te soldeeren.

II. Jav.? aandachtig bezig.

III. overgekookte olie? C.

ثيجت **pidjak** = *ēndjak*: *dipidjak² olih
lēmboe*, vertrapt door het rundvee; *tērpidiak ija
saekor kodok*, hij trapte op een kikvorsch; *bēr-
pidjak kaki*, den voet op iets zetten; (*wēktoe*)
tērpidjak matahari, eig. (de tijd van het) op de
zon trappen, d. i. 's middags 12 uur.

ثيجت **pitjit** = *pidjat*, in den zin van
zachtjes knijpen.

ثيجت **pitjak**, naauw van ruimte, beperkt
van tijd; ook plat; *pitjak hati*, eng om het hart,
benepen van gemoed.

ثيجت **pitjik** = *pitjak*, w. m. z. *Pitjik
pēngatahoankoe dalam ilmoe mēngarang*, niet
op de hoogte, enz.

ثيجر **pitjoe**, de haan van het geweer. Ook
pētikan, w. m. z.

ثيجي **pitji**, een soort van balspel, dat

iets gelijkt op het billardspel, maar op den grond gespeeld wordt.

فیرس **peres**, *mēmeres* = *mēmaras*.

فیرغ **perang**, rossig, van het haar: *ram-boetnja warna perang, alamat brani*, HA.

فیرغ **piring**, schoteltje, bordje. Zie *pinggan*.

فیرق **perak**, zilver; *ajar perak*, kwikzilver.

فیری **pirel**, I. het tot poeder wrijven.

II. de slaap in een der ledematen, bijv. armen of beenen. Zie ook *sēmoet*.

فیرس **pijas**, baan, van geweven stoffen.

فیرست **pisat**, het ondervragen: *dipisatnja dimana ada maha-radja Dewa-soera*, SM.

فیرسر **peser**, een koperen muntstukje van een halve duit waarde, in het Jav. *sigar*.

فیرسر **pisar?** *Pisaran*, hier en daar verspreide woningen.

فیرسغ **pisang**, naam eener welbekende plant, de *pisang*, banaan, *musa paradisiaca* (volg. Lassen 't Skr. *pisangga*, taankleurig). *Bertanam pisang* ook: op het hoofd staan, van kunstenaars; *pisang satandan*, een (geheele) tros pisang, *p. sasisir*, een stuk tros, een bos, pisang. *Pisang?*, de kromhouten van een schip.

فیرستق **pisak**, een geer, inzonderheid het middenstuk in het kruis van een broek, T.

فیرسو **pisau**, mes; *mata pisau*, het lemmer, *pongong p.*, de rug van een mes.

فیرغ **ploeng**, Eng. peon, politiebeampte.

فیرشت **pingit**, opgesloten, bijv. een vogel in een kooi, een meisje, om haar verborgen te houden.

II. het haar opmaken, M.

فیرسغ **planggang**, een soort van bladluis, die schade doet aan de rijst, M.

فیرشی **pingi**, fraai, schoon, C. In de *Sjair boeroeng pingi* is het verbastering van Fenix, in *garam p.* = *tawas* is het verbloemde dokters-taal).

فیرثا **pipa**, pijp, Europesche tabakspijp; pijp, vat.

فیرثت **piplt**, I. algemeene naam voor muschachtige vogels: *p. roemak*, huismus (=*boeroeng grédja* op Java), *p. oeban*, naam van een zwart vogeltje met witten kop; *p. toeli*, naam van een klein, geheel zwart vogeltje; *p.*

pisang, naam van een vogeltje dat zoo groen is als een pisangblad: *jang pipit sama pipit, jang ènggang sama ènggang*, zegt men, zoo als wij, soort bij soort.

II. Zie het Aanhangsel.

فیرس **pipis**, het fijn wrijven op een steen, zoo als bijv. kruiden: *pipiskan akoe bédak. Pipisan*, de steen daarvoor.

فیرثه **pipih**, plat, van den neus, van boomen, enz.

فیرشی **pipi**, wang: *haram atas segala pè-rampoeuan jang bërsoewami mēmerahkan pipinja*.

فیرکت **pikat**, I. paardenvlieg: *sapèrti pikat kahilangan mata* zegt men van iemand die overal rondloopt zonder te weten wat hij doen moet.

II. vogelknip; *pergi mēmikat hajam oetan*, SM.

فیرکر **pikir** (het Arab. *fikr*), gedachte, nadenken, overdenken.

فیرکل **pikoel**, het aan beide einden van een stok over de schouders dragen van lasten; een last als gewicht, 125 Amst. ℥ = 10 gantang = 100 kati; *mēmikoel pèdang*, een zwaard horizontaal op den schouder dragen.

فیرکم **pikam**, de punt eener pijl, EH.

فیرکو **pikau**, een soort van vogel.

فیرکت **pegoet** = *pagoet*.

فیرکه **pegoeh**, de paarloester.

فیرلت **pelat**, gebrekkig, krom spreken, zoo als kleine kinderen; anders uitspreken dan de gewone uitspraak, een ander dialect spreken.

فیرلت **peloet**, = *peloer*.

فیرلو **peloer**, = *teloer*.

فیرلس **peloes**, zoo fijn als meel, zeer fijn.

فیرلغ **pillang**, een soort van vaartuig: *pada soewatoe hari radja Singapoera bërboewat saboewah pillang, pandjangnja limabèlas dèpa*. Zie ook *pilau*.

فیرلتق **pillak**, I. ellendeling.

II. Jav. = *sèlèsèma*.

فیرلن **pillin**, het in eikaar draaijen, twijnen, van touw.

فیرلو **pillau**, = *pèrahoe*, naar de Chineesche uitspraak? SM. Vrg. *pillang*, dat K. opgeeft als een Chineesch vaartuig te beteekenen.

فیرلو **piloe**, bewogen, aangedaan, doorgaans

pijnlijk aangedaan, bedroefd, maar ook aangenaam, verheugd: *soewara jang amat mērdoe mēmbri piloe hati sēgala jang mēndēngar dija. Kapiloean*, bedroefd.

پilih, het kiezen, uitkiezen, een keuze doen uit: *laloe ija mēmilih sēgala pēdang, maka diambilnja sabilah pēdang jang tērbēsar dari pada lainnja: disoeroehnja mēmilih bidji dan pasir itoe*, hij gelastte hem de zaadkorrels van het zand af te scheiden. *Orang pilihan*, uitgezochte manschappen. *Pilih²*, naauwkeurig. *Bēr-pilih²*, ook enkele: *maka pada wēktoe itoe bēr-pilih² orangnja jang ada bērpurahoe*, toen hadden slechts enkele lieden een schip (terwijl tegenwoordig elk hoofd het zijne heeft).

پين **pinang**, de betelnootpalm, *areca catechu*; *akar pinang sēndawa*, een geneeskrachtige wortel, die tegen roodvonk gebruikt wordt. *Pinang toewa*, rijp geplukte pinang (want ze wordt ook wel onrijp gebruikt); *pinang moeda*, ook = *alkoe*, w. m. z. *Pinang²*, een soort van visch. *Mēminang*, een meisje ten huwelijk vragen. *Pinang mēminang*, elkander den betel geven bij het sluiten des huwelijks. *Pēminangan*, betelschaal.

پينك **penak**, zie *ēmpenak*.
پيرتغ **ploetang**, zie *hoetang*.
پيهك **pehak**, kant, richting; opzicht, wijze: *kapehak* = *kapada*; *dari pada pehak*, wat aangaat, ten opzichte van; *atas pehak jang tērtēntoe*, op een bepaalde wijs; *kadoewa pehak laskar*, de beide kanten van de legers, d. i. de legers aan beide kanten, beide legers. *Mēmehak*, ter zijde stellen, afzonderen.

پيسو **ploesoc**, = *aner²*, SR.
پينك **penjek**, plat en breed, van den neus, het tegenovergestelde van *mantjoer*.
پنجتون **pēnjaton**, Jav. ? *boenga p.*, een soort van bloem, *clerodendron siphonanthus*.

پنجاوڪ **pēnjaock**, handnet.

و

كاف **kaf**, Arab. eign. van een gebergte,

dat de aarde zou omringen en door bovennatuurlijke wezens bewoond zijn.

كاسد **kaçd**, Arab. bode.
كافله **kafilah**, Arab. karavaan.
كافيه **kafijah**, Arab. rijm, versmaat.
كاموس **kamoes**, Arab. *kitab kamoes*, woordenboek.
كايده **kaidah**, Arab. regel, aanwijzing.
كبابي **kabaja**, Arab. een soort van lang wijd kleed.

كعبة **koebah**, Arab. gewelf, koepel.
كبله **kiblah**, Arab. de streek naar welke de Mohammedanen zich richten, wanneer zij bidden; *ēmpat kiblah*, de vier hemelstreken.
كنور **koeboer**, Arab. graf.
كبول **kaboel**, Arab. welgevallig, met welgevallen aannemen; aangenomen! het is goed!
كدر **kadar**, Arab. maat; staat; ongeveer; *sakēdar*, naar den staat van; slechts; *sakēdar of dēngan kēdarnja masing²*, naar ieders staat.

كدره **kodrah**, Arab. macht, almacht.
كدم **kadam**, Arab. voet.
كدوس **koedoes**, Arab. heilig.
كدير **kadir**, Arab. almachtig.
كراية **kirabat**, Arab. nabestaanden.
قرار **karar**, Arab. = *tētap*; *dijam*.
قران **koran**, Arab. Koran.
قران **koerban**, Arab. offer, offerande.
قرطاس **kartas**, Arab. papier.
قرمزي **kirmizi**, Arab. karmozijn.
قريب **karib**, Arab. nabij; familiaar, intiem.
قريه **kirjah**, Arab. stad.
قسم **kasam**, Arab. verdeling, partijschap.
قسمة **kismah**, Arab. deel, aandeel.
قصاص **kiçaç**, Arab. wedervergelding.
قصب **kaçab**, Arab. goud- of zilverdraad.
قصة **kiçaç**, Arab. verhaal.
قصد **kaçad**, Arab. voornemen; *dēngan kasadnja*, opzettelijk.

قضا **kadla**, Arab. uitspraak, vonnis; *k. hadjah*, zijn behoefte doen.

قطب **koetoeb**, Arab. poolstar.
كطيفة **katifah**, Arab. vloerkleed.

كعود **koeod**, Arab. zitten, inz. bij het gebed.

قلايب **kalalb**, Arab. meerv. van *kalab*.

قلب **kalab**, Arab. hart.

قلزوم **koelzoem**, Arab. *Laut K.*, de Roode zee.

قلقلة **kalkalah**, Arab. klank van de uitspraak?

قلم **kalam**, Arab. pen, rieten pen.

قلرب **koelob**, Arab. meerv. van *kalab*.

قمر **kamar**, Arab. de maan; een maanvormig sieraad.

قمرية **kamarjah**; Arab. *taoen k.* maanjaar.

قميص **kameça**, Port. hemd.

قندیل **kandil**, Arab. lantaarn, lamp.

قورس **koeroes**, Arab. zie كورس.

قوة **koewat**, Arab. kracht; *koewat*², met kracht, hard op, luide, bijv. lezen, spreken; dikwijls.

قول **kael**, Arab. woord, plechtig woord, gelofte, overeenkomst; *berkael*, zijn woord geven.

قوم **kaem**, Arab. volk, familie; aanverwant.

قوي **kawi**, Arab. sterk, van kracht.

قهار = گهار.

قهوة **kahwah**, Arab. koffij.

قياس **kijas**, Arab. vergelijking; analogie; toespeling. *Mengambil k.* de bedoeling van iets vatten; een les uit iets trekken; *maka koe kiaskan*, toen redeneerde, besloot ik aldus. Zie ook *'ibarat* en *kijas*.

قيام **kijam**, Arab. overeindstaande, inzonderheid bij het gebed.

قيامة **kijamat**, Arab. opstanding, en ook = *jaumoe'lk.*, dag der opstanding, laatste oordeel.

قيل **kil**, Arab. antwoord.

قيمة **kimat**, Arab. prijs, bedrag, waarop iets te staan komt.

قيوم **kajoem**, Arab. eeuwig.

ک

ک **ka**, voorzetsel: naar.

کابت **kabit**, zakkenroller.

کابت **kaboet**, nevel, mist; *pohon kajoe itoe tijadalah kalihatan lagi karëna kaboet itoe*; ook *sësal berkaboet*², erg berouw. Het wordt veel

verbonden met *kalam: tërang tjawatja mëndjadi kalam kaboet*, de helderheid des hemels werd stikdonker. Vrg. *kaboeng*.

کابر **kabir**, het naar zich toeschoppen met een pagaai; door roeijen bijhalen.

کابو **kaboer**, schemerdonker, schemerachtig; schemering: *sampeï kapada kaboer hari, pada kaboer sijang*. *Kaboer mata*, een vliesje voor de oogen; *mata kaboer*, als een nevel voor de oogen hebben, bijv. van weenen; ook zwak van gezicht zijn: *përboewat olihmoe obat tërang mata, kërana matakoe ini kaboer sëdikit*.

کابوس **kaboes**, nevel, mist; donker van de wolken en ook door het vallen van den avond, M. Zie *kaboet* en *kaboer*.

کابغ **kaboeng**, I. in wanorde; een stukkleedingstof, waarvan het kleed nog gemaakt moet worden; een maat overeenkomende met een vadem. *Bërkaaboeng*, in de rouw zijn: *sëkalian bërkaaboenglah, ijaitoe masing² bërgoendoel mënoroet sapërti adat radja² Mëlajoe poerbakala*, HA.

II. een soort van plant, dezelfde als *aring*².

کابو **kaboe**², stof op de vleugels der kappen; kapok: *pohon kaboe*², kapok-boom. *Këlaboe*, aschgrauw, grijs; ook vlies of vlek op de oogen. *Boeroeng këlaboe*, een soort van kraanvogel.

کات **kata** (Skr. *kāthā*), het zeggen, wat door iemand gezegd wordt; iemands woorden. *Sapatah kata*, één woord. *Përkataän*, zeggen, woorden, verhaal. *Sakata*, eenstemmig. *Tijada dapat dikatakan*, onuitsprekelijk; *djangan di kata*, of *dikatakan, lagi*, ook: het is onnoodig te zeggen. *Mëngatakan*, iets zeggen; van of over iemand of iets iets zeggen; te weten, namelijk. *Mëngatai*, of *mëngatai*², op iemand iets te zeggen hebben. *Bërkata*², spreken: *hëndak bërkata*², *tijada djoega tërkata*².

کاتب **katib**, Arab. een schrijver.

کاتر **katir**, de uithouders van kleine vlerkprauwen.

کاتغ **katang**, een soort van betelschaal.

کاتغ **katang**, overal heen, naar alle plaatsen; *mëngating*², overal heen sleepen of werpen; *mëmboewang dëstarnia sëkalian bërkatang*².

کاتف katoep, gesloten, toegemaakt, bijv. de deur, de mond, een rivier, gevouwen van de handen. *Tërkatoe*p, toegaan, bijv. van een wond, een scheur. *Gëlap katoep*, zoo donker als in een vertrek, waar alles toe is.

کاتف katak, kikvorsch; *k. bëtoeng*, een soort van zwart-groene kikker met breede grijze strepen? of geel met zwarte spikkels? Zie ook *bëtoeng*; *katak poeroe*, zie *kangkoeng*.

کاتف katik, dwergachtig, klein; *orang katik*, dwerg; *hajam katik*, krielkip. Vrg. *ketek*.

کاتف katil, slaapstede, rustbank, hangmat, enz.

کاتف kati, een maat van het honderste gedeelte van één pikoel.

کاتف kadjang, matten van de bladeren van *pandan doeri*, tot een vierkant vlak van anderhalf vadem lang en een vadem breed aanéengeregen en in tweeën gevouwen, gebruikt tot bedekking van daken en wanden, praauwen enz. *Kadjang roengkoep*, een schuins toeloopende zonnentent aan boord; *k. samir*, zie *samir*; *k. parang*, een soort van korten houwer, hakmes, korte sabel, hartsvanger. *Kërtas sakadjang*, een vel schrijfpapier, omdat het even als *kadjang* in tweeën gevouwen is. *Pëkaadjangan* = *koeroeng*, op een schip.

کاتف kadji (afgeleide grondv. van *mëngadji*, zie *adji* I.) het in bijzonderheden nagaan en leeren; het bediscussiëren.

کاتف katja, I. (Skr. *kātja*) glas; van glas. *K. poeri*, een soort van witte bloemen. Zie ook II. *Katja*: *matanja moelaï katja*, zij kreeg tranen in de oogen.

II. het bovenste gedeelte, bovenste vlak van een *gërei*; het hoogste gedeelte van een fort; de versierselen midden boven op een kastje aangebracht. *Katja poeri*, zie *astakona*.

کاتف katjang, boon, erwt, peulvrucht. Soorten zijn: *k. botor*, *k. djapoen*, soja hispida, *k. djaridji*, lablab vulgaris, *k. ëmas*, *k. goenoeng* *hedisarum gangeticum*, *k. goreng* = *k. tanah*, *k. hidjau*, phaseolus radiatus, *k. kajoe*, cytisus cajan, *k. kakara* = *k. djaridji*, *k. kakara gatal*, dolichos pruriens, *k. kalora*, *k. këdëlei*, phase-

olus mas, *k. këtjil*, phaseolus radiatus humilis, *k. manila*, voandzeia subterranea, *k. minjak* = *k. tanah*, *k. monjet*, phaseolus caracalla, *k. parang*, *k. pendek*, phaseolus compressus, *k. poetih*, dolichos katjang, *k. poeroe hajam*, een zeer lange soort, *k. tanah*, aardnoot, *arachis hypogaea*, *k. tjina*, phaseolus lunatus: vele daarvan zijn eetbaar — *Katjang*, een soort van visch.

کاتف katjoeng (ook *atjoeng*) knaap! jongetje!

کاتف katjip, schaar om pinangnoot te schillen en te snijden, pinang-schaar; schaar om plaatjizer en blik door te snijden.

کاتف katjak, een weinig trotsch in uiterlijk voorkomen, maar niet in een kwade beteekenis; ook van gebouwen gebruikt.

کاتف katjau, verward, door elkaar, door een gemengd; het beroeren, in de war brengen; het door elkander roeren van spijzen. *Tërkatjau* *lah akoe bërkëmaskan kërtas*, *dawat*, *kalamkoe*, ik pakte (in de haast) papieren, inkt en pennen alles door elkander in. *Katjau-bilau*, pêle-mêle. *Katjaukan* (کچوکن) *ragam Indrapoera ini poen*, *boek*an *Mëlajoe*; *sësoenggoehpoen beta ini katjaukan djoega*, *boskan sapërti Mëlajoe Malaka itoe*. *Maka Lasamana poen bërsënjoem sëraja bërkata*: *Orang Malaka garangan Mëlajoe katjaukan*, *bërtjampoer dëngan Djawa Madjapahit*, HT.

کاتف katjoe, katesjoe, terra japonica, het verdikte afkooksel van de *acacia catechu*, bij het betelkaauwen gebruikt.

کاتف kadoet, grof matwerk voor zakken, zeilen, enz.

کاتف kadang, I. nu en dan, somtijds, ook vooral in den vorm *tërkadang*.

II. nabestaanden, familie. Ook *kadangan*.

کاتف kadam, doosje voor de kalk, die bij de betel gebruikt wordt. *Kadam*, een soort van kleine zeevisch.

کاتف kara; *pikir jang kara?* *toeboeh sabatang kara*, één ligchaam (verkorting van *përkara?*) *ëmas sakara?* *tjindei kara?* (hier misschien een schrijf- en spelfout voor *kasa?* کاز voor کاس?).

کاتف karat, roest. *Karatan*, verroest goed, oudroest, bijv. *k. mata toembak*, verroeste

lanspunten. *Karatan hati*, verteering des harten, nijd.

کارت **karet**, karet, schildpadschaal. Jav. ♀

کارت **karot**, I. verward, in verwarring, in verlegenheid. *Karot-meroet*, heen en weer gelsingerd, verstrooid van geest; doch zie ook *meroet*.

II. zie *garoet*.

کارغ **karang**, I. koraalrif, koraalbank, klip.

K. *boenga*, bloemkoraal, getakt koraal; *boenga karang*, spons; *ikan karang*, klipvisch, *chaetodon*, een soort van kleine, doorgaans zeer smakelijke, fraai gekleurde vischjes der heete luchtstreek, die zich meestal aan rotsachtige kusten ophouden; *pěnjakit karang*, de steen (dezelfde ziekte, die K. een soort van venerische ziekte noemt?); *karang roesak*, zeker patroon van kleeren; *isi karang*, allerlei schelpdieren, die men op de klippen vindt, oesters, mosselen, alikruikken, enz. *halal sęgala isi karang jang tjada hidoep didarat*. *Bęrkarang*, ook zich met het visschen dier dieren bezighouden. *Karangan ęmas*, een goudlaag, als 't ware een goudbank. *Karang²an*, schelpen: *ada doewa pěti bęrisi dęngan karang²an, ijaitoe dari pada bęriboe djęnis sipoet dan kęrang dan ręmis* enz. HA.; *maligei jang męroembeikan rętna mętoe manikam dan sęgala karang²an dilaut*, EH. Vrg. *kęrang*.

II. het zamenschikken, in elkander zetten, bijv. bloemen, edelgesteenten; opstellen van brieven, gedichten, boeken. *Karangan boenga*, bloemkrans, bouquet; *k. ęmas*, figuren met goud in de een of andere stof gewerkt; *k. manikam*, roset van juweelen; *karangan*, ook een boek van iemands compositie.

III. *karang²an*, kasje, zakje voor kostbaarheden, SM. Zie *karong*.

IV. *pękarangan*, Jav.: *orang p.* menschen van het erf, die op het erf werken, HT.

کارغ **karoeng**, grof matwerk, waarvan groote zakken of ook zeilen gemaakt worden: vrg. *kadoet*: *maka karatan mata toembak itoe di angkat orang bęrkaroeng²*.

کارف **karap**, weefgetouw, bestaande uit acht ronde stokken met touwtjes bespannen. Zie *gęligin*.

کارت **karoeek** = *garoek*.

کارل **karil**, haas (= *kantjil*?)

کارم **karam**, verzonken, vergaan, verongelukt, van schepen: *karamlah prahoenja*. *Męngaramkan nagęri*, een land verdelgen. Vrg: *tęnggalam*.

II. verbastering van het Arab. حرام vervloekt, eig. uitgestooten; vloek; *hę karam bagei kamoe!* o gij vervloekten!

III. slechte spelling van het Arab. كرم w. m. z.

کارن **karęna** (Skr. *kāřna*), oorzaak, beweegreden; omdat, om; ter wille van; door, door toedoen. *Karęna itoe*, daarom. *Djikatau tjada karęnanja*, zoo 't niet was om hem, d. i. zonder hem; *akoe tępas karęnanja*, door hem (omdat hij mij geholpen heeft) ben ik het ontkomen; *tęlah kau soetjikan moeloet laki² jang maboek itoe karęnakoe* (om mijnent wil), *maka koesoetjikan hatinja karęnamoe* (om uwent wil); *bęrboewat karęna Allah*, een liefdewerk doen. *Apa moelanja dan karęnanja*, ook *apa moela karęna*, even als *karęna sębab* en *olih karęna sębab*. *Karęna maka*, de reden dat.

کارن **karoen**, Karon (de Korach des Bijbels), volgens de Mohammedanen de bewaarder van groote schatten.

کارنی **karoenija** (Skr. *kāroenja*) gunst, genade; gunstbewijs, genadegift; geschenk van een vorst aan een onderdaan. *Dikaroenijakan Allah*, door de genade van Allah.

کارو **karau** = *harau*.

کارو **karoe²**, een soort van lang en dun torretje, dat 's avonds rondvliegt.

کاره **karah**, I. schildpadschaal? (fautief voor *کاره kareh*?)

II. de groote ringen van een zeil, die om de mast loopen.

کاره **karih**; *męngarih*, omroeren, van spijzen in een pot. Zie *karau*.

کاري **karl** = *karil*.

کاس **kasa**, I. = *angkasa*.

II. = *خاصه*, w. m. z.

کاست **kasoet**, I. sandalen, dikke zolen voor de voeten; lage, Europeesche schoenen.

II. brak, van water, M.

کاسر **kasar**, grof, ruw, onbeschaafd; *dja-*

nganlah kamoe kasar² kan orang itoe, behandelt die lieden niet ruw.

کاسر **kasoer**, Jav. = *tilam, katil*.

کاسف **kasap**, I. (ook **gasap**) ruw, onefen, van een weg, een plank, vel, enz.

II. schieman en bottelier, vereenigd in één persoon, zoo als dit gewoonte is op schepen, die in handen van inlanders zijn gekomen en voor de kustvaart gebruikt worden.

کاسف **kasip**, 't Jav. *kasep*, over den tijd, te laat. In de HP. van de moeson gebruikt, *moesim soedah kasip*, het is al ver, laat in de moeson, te laat om te vertrekken.

کاسو **kasau**, dakspaar, dwarsbalk: *k. djan-tan*, de daksparren waarop de *kajoe pandjang*, dat zijn de balken, die vertikaal onder een dak doorloopen, komen te liggen; *k. bëtina*, de daksparren die op de *kajoe pandjang* rusten; *kasau taboerahan*, de hanebalken.

کاسه **kasih**, genegen zijn, liefhebben; liefde, bewijs van liefde: *mëmbalas kasih*, liefde vergelden; *mintu kasih*, als bewijs van genegenheid verzoeken, d. i. vriendelijk verzoeken, *tarima kasih*, als bewijs van genegenheid aannemen, d. i. dankbaar er voor zijn. *Mëngasih*, beminnen; uit genegenheid geven, en eenvoudig = *bri*, geven (zie het Aanhangsel). Het dient ook om een causative beteekenis aan het werkwoord te geven, bijv. *kasih mëngerti*, voor *mëngertikan* in den zin van doen verstaan. — *Kasih*, medelijden, en als uitroep: 'tis om er meê te doen te hebben! en daarvan *mëngasihani* en *mëngasihankan*, van iemand of iets *kasihan*! zeggen; zich laten gelegen liggen: *mëngasihani agama*. *Këkasihan*, vriendschap. *Kakasih*, gunsteling,

کاسم **kasim** (verbast. van het Arab. *kasjim*) gesneden, gelubd, *ajam kasim*, *sapi kasim*.

کاسي **kaset**, welriekende zalf, smeersel. *Minjak k.*, verschillende soorten van welriekende oliën onder elkander. *Siram bërkaesi*, water, waarin allerlei reukwerk gedaan is, over het hoofd gieten, zoo als dit bij plechtige gelegenheden plaats heeft.

کافل **kafil**, Arab. die iemand onderhoudt of voor hem borg is.

کاکي **kafi**, Arab. algenoegzaam.

کاکف **kapa**², tijdelijk schutsel, bijv. van nipah-bladeren, langs het boord van een vaartuig tegen het inslaan der golven.

کاکفت **kapit**, getrouwe makker, kameraad.

Ook een betrekking aan 't hof: *akan djadi kapit kiri kanan doeli sjah alam*, HT. Gw. *apit*, w. m. z.

کاکفر **kapar**, I. *bërkapar*, verspreid, verstrooid, ook *bërkaparan*. *Mëngaparkan*, rondstrooijen, overal verspreiden; *mëngaparkan lajar*, de zeilen losmaken.

II. vuil dat op het water drijft, T.

III. uiltje, nachtvlinder, motje: *saperti tjétjak makan kapar*.

کاکفر **kapir**, (Arab. *kāfir*), ongeloovige, kaffer.

کاکفر **kapoer**, kalk; *kapoer mati*, gebluschte kalk; *k. masak*, metselkalk; *k. wolanda*, krijt; *sirih sakapoer*, één betelpruimpje; *sakapoer sirih lamanja*, de tijd van een betelpruimpje, d. i. zoo lang het duurt zulk een pruimpje uit te kaauwen, een paar minuten. *Mëngapoer* en *mëngapoerkan sirih*, de sirih klaarmaken, door er kalk bij te doen. *Pëkapoer* en *kapoeran*, doosje met kalk voor de sirih; *pëkapoeran*, kalkoven. *Kapoer Baroes*, Baroes-kalk, d. i. kamfer.

کاکس **kapas**, (Skr. *karpāsa*), katoen: *k. bënggala*, gossypium vitifolium, *k. bësar*, g. arboreum, *k. mori* en *k. tahoen*, g. micranthum, *k. oemah*, g. indicum, *k. oetan*, hibiscus callosus.

کاکس **kapis**, een soort van schelp, de kamschelp, *pecten*.

کاکف **kapang**, de paalworm.

کاکف **kapak**, korte breede bijl voor ruw werk; *bandeira kapak*, een gewone, vierkante vlag.

کاکف **kapok**, Jav. = *kaboe*².

کاکف **kapan**, Jav. = *bilamana, manakala*.
کاکه **kapah**; *tërkapah*², geheel onthutst van schrik; het hijgen: *tërkapah*² *hëndak poetoes njawanja*.

کاکي **kapi**, hijachblok (volgens D. op Riouw onbekend); *kakinja jang dihadapan tërkap*², zijne voorpooten, waren opgetrokken, zoodat hij ze niet meer kon neerzetten, SM. *Kapei*, een soort van plant, *ophioderma pendulum*, C.

کاکي **kaki**, been, voet, poot, alles wat tot

voet dient, voetstuk; voet, als maat. *Běrdiri dëngan sabëlah kaki*, op het ééne been staan; *běrđjalan kaki*, te voet gaan. *Mata kaki*, de enkel. *Kaki langit*, de horizon; *kaki dĳan*, kandelelaar; koperen of houten voet van een Maleisch lampje. *Boeroeng kaki*, een soort van trekvogel, als onze kieviet, die in den regentĳd bij zwermen vliegt en gegeten wordt. Ook in zamengestelde telwoorden voor geopende bloemen, terwijl *koen-toem* meer voor ongeopende gebezĳgd wordt (K.).

کاکس **kakas**, I. stijf, hard. *Mëngakas*, streng behandelen, dwingen. Vrg. *këras*.

II. het in den grond krabben, zoo als de kippen.

III. = *përkakas*.

کاکف **kakap**, I. een soort van prauw, vooral bij de Orang-laut in gebruik; *ikan kakap*, een soort van zeebaars, *lates nobilis*, de Jacob Evertsen (of is dit *kërapoe*?).

کاکتی **kakak**, I. oudere broeder of zuster, doch op Singapore tegenwoordig alleen voor oudere zuster, terwijl men daar *abang* bezigt voor oudere broeder; vriendelijke benaming die men aan minderen geeft, doch die ouder zijn van leeftijd. Ook als voornaamwoord van den man tegenover zijne vrouw of den ouderen behuwd-broeder of zuster tegenover de jongeren. *Kakanda*, hetzelfde, van vorstelijke personen.

II. *mëngakak*, het kakelen der kippen. Zie ook *koekoek*.

کاکو **kakoe**, hard, stijf, onbuigzaam; *ikan di Singapoera pada masa itoe kakoe dan këras sapërti koelit karbau*; ook van het gemoed. Vrg. *kekoe*.

کال **kala**, I. (Skr. *kāla*) tijd: *ada kalanja*, somtijds; *tĳada bërkala*, zonder vasten tijd; steeds voort; *barang kala*, gew. *barang kali*, w. m. z.

II. (Skr. *kala*, list, bedrog) strik, om vogels te vangen; valstrik.

III. (Skr. *khala*, slecht, kwaad) voor de namen van gevaarlijke of leelijke dieren, waardoor deze als booze geesten worden voorgesteld, (zie ook op *katika*), als *kaladjëngking*, schorpioen (ook alleen *kala*; of *kala* zou in 't algemeen al zulk gedierte moeten beteekenen, zooals bijv. in *oelar dan kala*, slangen en ander boos gedierte);

kalamajar, een soort van duizendpoot, die in het donker, wanneer men op hem trapt of hem wrijft, een groenachtig licht van zich geeft; *kalatawar*, vleermuis (ook *lawar*); *kalakatau*, vliegende witte mieren.

کالاس **kalas**, een roeistrop.

کالکس **kalls**, I. niet naar vermaningen willen luisteren.

II. afgeschild; het afschillen; dof, niet glimmend, van goud dat gevĳld is.

کالغ **kalang**, I. steunpunt van een last; blok of rol (*kalang boelat*), die men onder iets plaatst, zoo als onder schepen, bij het kalfateren of op het strand trekken, om het van den grond vrij te houden; *batoe kalang*, de laag harde grond in een mijn, die het verder doorgraven verbiedt, ook (met een Chineesch woord?) *kong* geheeten. *Mëngalang*, een schip op schraag-blokken stellen. *Kalangan*, dok, droogdok; *k. tangan*, de muis van de hand.

II = *timah*. M. Doch deze uitlegging kan te danken zijn aan een verkeerd begrip van *batoe kalang*.

کالغ **kaling**² (ook **kolang-kaling**), de groene, ronde, oneetbare vruchten van den aren-palm.

کالغ **kaloeng**, halsketen, collier, ring om den hals; *mëngaloengkan*, iemand een halsketen omdoen.

کالغ **kaloek**, de schetslijnen van een tekening, schets; *mëngaloek*, schetsen.

کالو **kalau**, I. = *كلو*, w. m. z.

II. een fluitspeler, pijper, C.

کاله **kalah**, hard in den bek, niet te leiden, van paard, os of buffel, C. (Vrg. Jav. *kalah*, ook lammig of kreupel, door verrekking van een poot).

کالی **kall**, maal, keer (= *kala* I?): *sakali*, eens, de eerste keer; ten eenenmale, geheel, volkomen; zeer, tot vorming van den overtreffenden trap, ook bij zelfstandige nw. bijv. *kapala sakali*, opperhoofd, *kahoeloe sakali*, tot de verste bovenlanden; meteen, tevens; *sakali tĳada*, volstrekt niet, volstrekt nooit, *dĳika sakali poen*, indien... zelfs; indien (niet)... dan toch; *doewa kali*, twee keer; *barang kali* (ook *barang kala*), iedre keer, alle keer,

d. i. telkens; zoo ooit (zie *barang*). Van hier *sakalijan*, w. m. z. — Zie ook het Aanhangselsel.

کامت **kamit** = **gamit**.

کامل **kamil**, Arab. volmaakt.

کامو **kamoe**, persoonlijk voornaamwoord van den tweeden persoon meervoud, gijlieden.

کامی **kami**, persoonlijk voornaamwoord van den eersten persoon meervoud: wij, den toegesproken persoon uitsluitend; ook (deftig) ik.

کان **kana**, zie op *gêlang*.

کانتق **kanak**², een klein kind, tot dat het *boedak* genoemd wordt, dat is, wanneer het een paar jaar oud is; naar een kind gelijkend, van den leeftijd of van de ontwikkeling van een kind.

کانن **kanan**, rechts, rechter (wanneer van rivieroevers gesproken wordt: linker). *Bantara kanan*, b. *kiri*, rechter en linker *bantara's*, t. w. die ter rechter en ter linker zijde van den vorst zitten; zoo heeft men ook een *djêndjênang kanan* en *dj. kiri* enz.

کاوٹ **kawat**, metaaldraad; *tali kawat*, een metalen draad; *kawat têngaga*, koperdraad.

کاوٹ **kawoet**, zie *gawoet*.

کاوٹ **kaoes**, verbast. van het Arab. کوث w. m. z.

کاوغ **kawang**, een soort van boom.

کاوغ **kaop**; *mêngaop*, met beide handen opscheppen; *dikaoepnja tanah itoe, dimasoekkan kadalam soewatoe timba*. Ook *raoep*.

کاؤل **kawal**, I. (verbast. van het Arab. خول) wacht, nachtwacht, het wacht houden.

II. verbast. van het Arab. قول, w. m. z.

کارون **kawan**, makker, kameraad; bondgenoot; ook van zaken, de andere, (bijv. *ladang itoe kêmoeđijan dari pada kawannja*, is achterlijk, komt achteraan bij dat er naast); zwerm, ook bijv. van schepen, vlucht, kudde; iemands volk, gevolg van dienaars, schaar van volgelingen. *Sakawan*, een geheele schaar, een geheele zwerm; *sakawan awan jang kaboes*, een drift donkere wolken; *orangpoen adalah datang kapada sahaja sakawan moeda*²; *saperti harimau jang masoek kadalam kawan kambing*; *têrbang boeroeng berkawan*², de vogels vliegen in zwermen.

کاوه **kawah**, een soort van zeer groote

ijzeren pannen zonder deksel, zoo als die om de suiker en gambir in te kookken.

کاوین **kawin**, Perz., wettig huwelijk; *isi kawin*, geld of diensten als bruidschat aan den vader der bruid betaald; *kawin-mawin*, al door, steeds voortgaan met trouwen.

کاووی **kawi**, I. Jav. de oude dichtertaal op Java.

II. bruin, C. *bési kawi*, zie op *bési*.

کای **kaja**, rijk. *Orang kaja*, algemeene titel van staatsambtenaren, bijv. *orang kaja bandahara*; *hè sêgala kamoe orangkaja, mantrikoe dan bantarakoe dan hoeloebalangkoe*; inzonderheid titel van de hoofden van de aan Lingga onderhoorige eilanden. *Kêkajaan*, rijkdom; ook macht, grootheid, bijv. *kakajaan Allah, Allah Toehan jang kaja. Sri-kaja (wolanda)* een soort van vrucht, *annona squamosa*, de zuurzak; ook een soort van eijersaus bij pudding enz. (zie *sri*).

کایت **kaït** (ook **gaït**), haak, weerhaak; vast gehaakt. *Daoen kaït*², een soort van bladeren met doornen, die tegen een soort van bezetenheid (*dirasoek polong*) gebezigd worden. *Mêngaït*, vastklampen, enteren; vruchten of bloemen met een stok, waaraan een dwarshoutje vastzit, aftrekken; met doorns steken of slaan: *saperti pêrkataän Mêtajoe: moeloet di soewap pisang, dan pantat dikaït onak. Bêrkait*, aangehaakt: *rantei bési bêrkait soewatoe dêngan soewatoe*.

کایر **kajar**, de narcotische lucht van tabak, datura, enz.

کایس **kaïs** (ook **gaïs**); *mêngaïs* met de pooten in den grond krabben, zoo als de kippen.

کایف **kajap**, soorten van zwellings der ledematen: *k. toenggal*, van de voeten, *k. barah*, van de borst; *k. bêtœel*, van het hoofd.

کایل **kaïl**, vischlijn, hengeltuig; *mata kaïl*, een vischhoek; *tali kaïl doewa oetas*, twee vischlijnen; *djoeran kaïl*, hengelstok; *kaïl toenda*, zie *toenda*; *mêngaïl*, met den hengel visschen.

کابین **ka'n**, geweven kleedingstof inz. katoen; goed, doek; de sarong, als voornaamste kleedingstuk: *kain badjoe*, sarong en baadje, zoo als wij zeggen, broek en jas, rok en jak; *kain sakajoe*, een geheel stuk goed, zooveel er op het

plankje, het hout, *kajoe*, gaat, waarom het gewikkeld wordt; *k. sahëlei*, een afgestapeld stuk, een baan, een kleed. *Kain bëlatjoe*, keper of drill; *k. kasa*, mousseline; *k. mëntah*, ongebleekt katoen; *k. panas*, flanel; *k. poetih*, gebleekt katoen; *k. rami*, linnen; *k. tjëmar*, vaatdoek en = Arab. *حیض*; *k. tjina*, nanking. *Kain²an*, lapjes, vodjes.

کایو kajoe, boom; hout; stuk hout, paal, balk, bint. *Mëmantjat k.* of *naik atas kajoe*, in een boom klimmen; *tjawang k.*, *dahan k.*, *boewah k.*, kleine tak, groote tak, vrucht. *Kajoe²an* (ook *pohon kajoe²an*), geboomte. *Sabatang kajoe* en *sapohon kajoe*, een boom, het eerste met het oog vooral op den stam, het andere op den geheelen boom: van daar *pohon kajoe* en zelfs alleen *pohon* zeer algemeen voor boom. *Kajoe api*, brandhout, *k. api²*, aegiceros majus; *avicennia tomentosa*; *k. arang*, ebbenhout; *k. babi*, cryptoneria paniculata; *k. bësi*, ijzerhout; *k. boedi*, een soort van *figus*; *k. tjina*, smilax china; *k. doelang*, cassia javanica; *k. gaboës*, *alstonia scholaris*; *k. gharoe*, *aquilaria agallocha*; *k. koeda*, *spondias Wistengi*; *k. koekoën*, *heritieria litoralis*; *k. koëning*, *nauclea orientalis*; *k. manis*, zoethout; *k. manis seilan*, kaneel; *k. pandjang*, zie op *kasau*; *k. pasir*, *caltha montana*; *k. pëdas*, een soort van *sassefras*; *k. poetih*, *melaleuca cajaputi*; *k. radja*, *hernandia sonora*.

کایو kajau; *mëngajau*, op koppesnellen uitgaan.

کایه kajoech; *mëngajoech*, pagaaijen, met schepriemen een boot voortstuwen. *Pëngajoech*, pagaai, schepriem (lange roeiriemen heeten *dajoeng*).

کیاب kabab, Arab. gehakt, frikkadel.

کیارو kabaroo, een soort van visch.

کبایین këbajan, Jav. bode; dorpsbode. *Si-bajan* = *si-këbajan*.

کبت këbat; *mëngëbat*, toebinden, vastbinden. Zie ook het Aanhangsel.

کبریه kibrijah, Arab. grootheid.

کبیس këbas, I. gevoelloosheid, verdooving: *satëlah ditangkapnja ikan itoe dari ekoernja, maka dikëbaskan olih ikan itoe tangannja, maka sabëntar itoe djoega bëngkalah*. Vrg. echter II.

II. *mëngëbas*, zwiepen, heen en weer slaan, kwispelen; afkloppen, uitkloppen, van de kleeren. *Këbas ekoer*, kwikstaartje (zie ook *oenggit*). Zie ook *kibas*.

کبت këbak, vol, gevuld. Hetz. woord als *këbah*?

کبت këbok, beker.

کبل këbal, onkwetsbaar.

کبم këbam? = *këtap*.

کبن këbon, tuin, groentetuin, plantage; erf, hofstede; *këbon lada* pepertuin; *mëndjalani këbon*, de tuinen inspecteren. Zie *taman*.

کبولی këboeli (ook *خبولی*); *nasi këboeli*, zacht gekookte rijst.

کبه këbah, geheel in 't zweet: het uitbreken van het zweet van alle kanten.

کبیر kabir, Arab. groot, machtig.

کبیری këbiri (ook *këmbiri*), gesneden, gecastreerd; *hajam këbiri*, een kapoen, *kambing këbiri*, een hamel.

کت këta, zie *gëta*.

کتاب këtab, Arab. boek; *alkitab*, de Koran.

کتاؤغ këtapang, een soort van gewas, *terminalia catappa*, waaraan noten groeijen en van welks hout men gambangs maakt.

کتار këtara, Jav. zichtbaar; duidelijk, bijv. een geheim.

کتان këtapan, zie *tapan*.

کتار këtar (ook *gëtar* en *gëntar*), gew. *tërkëtar*, beven, sidderen, ten gevolge van vrees of overmatige inspanning; wrang, zuur.

کتار këtoer, koperen kwispedoor, ook wel een gouden en dat dan tot de rijkssieraden behoort.

کتار këtërama? een soort van muziek-instrument.

کتغ këtang²; een soort van boompje met een klein blad en gele bloempjes en waarvan de bladeren als geneesmiddel tegen hoest gebruikt worden.

کتف këtap, het op de lippen bijten. Ook *gëtam*.

کتف këtip, het afknagen; *koetip*, oppikken, C.

کتق këtik, de vangarmen van een inktvisch.

کتک **kětoek**, I. *běrkětoek*, opgerold als een slang; in elkander gekruild.

II. kist van boomschors, waarin men rijst bewaart.

کتک **kětok**, het kloppen, tikken op de deur: *měngětok pintoe*. *Kětok-mětik*, zie *pětik*. Van hier ook *gemělětœok*, w. m. z. Zie ook het Aanhangsel.

کتل **kětoel**, klomp, massa, C.

کتتم **kětam**, I. effen, het effen glad maken, afschaven: *loempoernja kětam*, de modder was glad, effen, zonder indrukken van voeten of iets dergelijks; — schaaft; *k. pijan*, schaaft voor lijstwerk; *k. tikoës*, hetz. doch zeer klein; *k. pandjang*, reeschaaf; vrg. *tarah*; *měngětam*, ook de aren afsnijden tegen een plankje met een soort van mesje, *pěngětam* (= *toewei?*).

II. een krab; *k. pasir*, een soort van klein krabbetje met één schaar, dat in den modder van het strand zit. Het schijnt hetzelfde woord als J.

III. zie **gětam**,

کتب **kětamba** (of **kětamboe**), een soort van visch.

کتببر **kětoembar**, korianderzaad.

کتببت **kětoembit**; *daoen kětoembit*, een soort van bladeren, die voor geneesmiddel tegen de oorpijn gebruikt worden.

کتن **kětan**, een soort van stof, half zijde.

کتوال **katoewal**, Perz. opziener van policie.

کتوت **kětoet**, een uitgehold houtblok om alarm op te slaan.

کتوتت **kětoepat**, rijst, gaar gestoomd in kleine, vuistgrootte kubus- of pyramidaal-vormige bakjes van kokos- of andere bladeren; *k. lěpat*, een bijzonder soort daarvan. *Bělah kětoepat*, de ruiten van een lappendecken.

کتوتت **kětopong**, een soort van hoofddeksel, helm; *k. kilah*, helm in den vorm van een *kilah*-hoorn: zie *kilah*.

کتولا **kětola**, wraak, vergelding; soort van groene, geribde vrucht (*bryonia cordifolia*, C.), iets gelijkende op komkommer en gebruikt voor groente; *k. betoel* en *k. balimbing* zijn soorten daarvan. Op Java heet zij *gambas*.

کتی **kětel**, ballen, speelballen, ook *anak*

kětei: afgeslagen hoofden, die over het slagveld rollen, worden daarbij vergeleken. Wordt op Riouw niet verstaan.

کتی **kěti**; *sakěti*, een honderdduizend.

کتیتتر **kětittr**, een soort van zangvogel, van kleur donkerbruin gestippeld en van grootte iets kleiner dan een kanarievogel.

کتیدت **katiding**, een soort van korven uit boombast vervaardigd, T.

کتیتک **kětlak**, oksel, holte onder den arm; *toengkat kětiak*, kruk onder den arm.

کتیتک **katika** (Skr. *ghatikā*, zeker deel van den dag) tijdstip ter uitvoering van de een of andere onderneming gunstig of ongunstig: *datanglah katika jang baik*, *tijada katikanja sakarang*; waarzegtafel, waarzegfiguur; tijd, tijdstip in het algemeen: *pada katika itoe*, op dat tijdstip; *katika těngah malam*, te middernacht; *sakatika*, ook: terwyl. *K. lima* en *k. toedjoe* noemt men twee soorten van zulke waarzegfiguren, de eene naar hare indeeling in vijven, volgens de vijf deelen van den dag, *pag²*, *těngah pag*, *těngah hari*, *těngah toeroen* en *pětang*, welke onder den invloed staan van een der goden Maheswara, Kala, Sri, Běрма en Bisnoe, van welke de 1ste en 3de goede, de drie andere kwade zijn; de andere naar die volgens de zeven dagen der week aldus genoemd. Daarbij hebben de deelen van den dag ook wel hunne namen van dieren, zoo als *katika* of *wěktœe ikan*, s' morgens van 6 tot 7 uur; *wěktœe harimau*, van 9 tot 10 uur, zeer goed voor twistgedingen en rechtszaken; *wěktœe naga*, van 11 tot 12 uur, een gunstig tijdstip om menschen te bezoeken; *wěktœe oelar*, van 12 tot één uur, een zeer ongelegen tijd daarvoor, omdat de menschen dan hongerig en knorrig zijn; *wěktœe katak*, van 3 tot 4 uur, al even ongeschikt, omdat de menschen dan afgemat zijn van de hitte; *wěktœe gadjah*, van 5 tot 6 uur. Zie over dit onderwerp *Tijdschrift voor Indische taal- en volkenkunde*, dl. XVIII: de Makassaarsche en Boegineesche Kotika's, door Dr. B. F. Matthes.

کتیل **katela**, Jav. = *kěledik*.

کتیلت **kětilang**, Jav. = *boeroeng nilam*.

کجت **kědjoet** (gew. *těrkědjoet*), verschrikt,

ontsteld; ophooren, opkijken van iets; eensklaps, onverwachts. Zie *kětjoet*.

كجر *kędjar*, het najagen, op iets afgaan; inhalen.

كجڠ *kędjang*, zich uitrekken, van slaperigheid of lusteloosheid.

كجڤ *kędjap*, het open en dicht doen van het oog, knijpoogen; *děngan sakětjap mata*, in een oogwenk, op het oogenblik. Zie ook het Aanhangsel op *kędjěp* en *kėsip*.

كجڤم *kędjam*, gesloten, geloken van de oogen.

كجڤڠ *kidjambang*, een soort van plant.

كجورا *kadjora* (verb. van het Arab. *كجورا* *zoharah*); *bintang k.*, de morgenster.

كجي *kędji*, leelijk, verachtelijk: *pěrboe-watan jang těrpoedji dan jang těrkedji*; *měmbri kędji nama*, den (goeden) naam bezwalken; *baoe jang kędji*; *sangat kędji roepanja*. (Perz. *kadj*, krom, verbogen).

كچاڤي *kětjapi* (Skr. *katjapi*, schildpad; een soort van luit), een soort van viersnarige luit; ook naam van een plant.

كچت *kětjoet*, geschrompeld, geslonken, van het vel van de handen, het vleesch door het koken; ineengezakt, ook van vrees (zie *kětjoet*); in de beteekenis van zuur, wrang is het Jav. = *kětār*.

كچتن *kětjap*; *měngětjap*, proeven, smaken. Vrg. *tjětjap*.

كچتن *kětjoep*, kus, zoen.

كچتن *kětjik* = *kětjil*, vooral in namen, als *Si-kětjik*, *Radja kětjik*; ook een dobbelspel dat met kleine steenen gespeeld wordt. *Měngětjikkan*, klein maken, fijn snijden.

كچل *kětjil*, klein; *anak kětjil*, een klein, jong kind; *kětjil hati*, boos; *měngětjikkan hati*, boosmaken; *dari pada moela kětjilnja*, of alleen *dari kětjil*, van jongs af aan, ook: *běrkětjil²an lima saeodara tijada běrtjěrei barang sahari*, van dat wij klein waren, enz.

كچڤه *kětjambah*, uitgelopen, van zaden, erwten, boonen, enz.

كچوالي *kětjoewali*, inzonderheid, vooral; ook *kětjoewalinja*; *tijala bėrkětjoewali*, zonder uitzondering; *kětjoewalikan*, uitzonderen.

كچوڠ *kětjoeboeng*, *datura aiba*, doornappel.

كچيوا *kětjiwa*, beschaamd uitkomen: *djangan diakirat kita bėrolih k.*; ook in het gemeene leven: een koopje krijgen, botvangen, dus ongeveer = *maloe*, doch, volgens het Jav., zou het veeleer zijn: te kort komen, te kort schieten.

كدا *kěda*, een soort van zwart verglaasde aardden potjes, die uit China worden aangevoerd (ook een soort van visch, C. = *kėdar*?).

كداين *kadelan* (het Jav. *kadejan*, lieflijk, eigen), eigen bedienden, huisbedienden; lijf-knechten.

كداوڠ *kědaoeng*, een soort van grooten boom, welks zaden als geneesmiddel gebruikt worden.

كدت *kědoet*, glad, effen, niet met plooijen, van naaiwerk. Zie ook het Aanhangsel.

كدر *kėdar*, een soort van visch.

كدڠ *kěđerang*, een soort van geel verfhout. Ook *těđerang*.

كدڠ *kědang*; *měngėdangkan tangan*, de hand dreigend opheffen bij een gevecht of wapendans; *m. toembak*, de pieken in de hoogte steken.

كدڠس *kědangsa*, pompelmoes, C.

كدتن *kědik*, I. *měngėdik*, een weinig achterover, bijv. zitten.

II. er uitzien als een vrouw, van een man, of als een man, van een vrouw.

كدتن *kědoek*, een soort van geneeskrachtige plant met bladeren als die van de sirih.

كدتنك *kěděkik*, een soort van groenachtig zout tegen tandziekte gebruikt.

كدل *kědal*, melaatschheid: *k. andjing*, een erger soort daarvan, ook *kėpoej^{ng}* geheeten.

كدل *kědoel*, een bal van hout of hoorn, gebruikt bij het *djing*-spel.

كدلي *kěđelei*, zie *djėlei*.

كدڤنڠ *kědombak*, een soort van boschboom met oneetbare vruchten.

كدنڠدڠ *kědondong*, Jav. = *rėpat*.

كدوتن *kědoedoek*, een soort van boom, *melastoma sp.*

كديدي *koedidi*, een soort van snip. Ook *sikoedidi*.

کدی **kēdel**, (het Perz. *kadah*), kraam, winkel, stalletje.

کذب **kadzab**, Arab. leugen.

کر **kar**, ons kaart.

کر **koer** ook کر **koerkoer**, het geluid dat men maakt om de kippen bij elkaar te roepen. Evenzoo zegt men *koer soemangat*, zie op dit laatste woord.

کرا **kēra**, meerkat en, daar deze apen de meest gewone zijn, ook in 't algemeen aap.

کراپو **kēraboe**, oorring.

کراپو **kērapoe**, een soort van visch, *serranus* sp. Vrg. *kakap*.

کراکه **kērasah**, ons kraak, een soort van vaartuig in vorige eeuwen.

کرام **karam** = کرم w. m. z.

کرامه **karamah**, Arab. heiligheid; heilig graf; *orang k.*, en ook zonder *orang*, een heilige.

کراوڠ **kērawang** (ook *rawang?*), matsgewijs gevlochten vlechtwerk; breiwerk; gebreid beursje. *Kērawang bērdjaloer*, vlechtwerk in den vorm van een *djaloer* (een soort van van bootjes).

کراوک **kērawak**, een soort van vliegende eekhoorn.

کرب **karab**, Arab. ploegen.

کربو **karbau**, karbouw, buffel; *karbaoe poenja soesoe*, *sapi poenja nama*: het heet koemelk, maar het is karbouwenmelk, een Maleisch spreekwoord, de een heeft er den naam, de ander de eer van.

کرت **kērat**, een afgesneden stuk; een stuk, een deel; *kērat kajoe*, een afgezaagd stuk hout; *kērat timah*, een stuk lood; *k. kapoer*, een stuk krijt; *djikalau manoesija sakērat*, *andjing sakērat*, *sēkalipoen*, SM. al was hij half mensch, half hond. *Mēngērat*, afsnijden, doorsnijden; doorknagen, van muizen; uitsnijden; wegvreten; van speelkaarten: afnemen, coupéren; *m. kakoe*, de nagels knippen; *m. oerat*, aderlaten.

کرت **kēroet**, rimpel, kreukel, frommel, plooi, frons.

کرت **kērot**, Jav. = *kērtak*, het knarsetanden.

کرتت **kēretoet**, = *kēroet*.

کرتس **kērtas**, het Arab. *kērtas*, papier; *k. kabar*, courant.

کرتساری **kērtasari**, een soort van bloem.

کرتن **kērtak** = *gērtak*.

کرتوق **kērtau**, moerbeiboom.

کرتیک **kērtika**, Skr. *krēttikā*, het zeven-gesternte.

کرج **kērdjā**, (Skr. *kārja*) werk dat men uit te voeren, handeling die men te doen heeft; werk, handeling, daad. *Bēkērdja*, werken; dienen; feest vieren. *Mēngērdjakan*, ook een feest voor iemand aanleggen; iemand uithuwelijken; afmaken, dooden; dienen (ook met bijvoeging van *pēkērdjaän*, bijv. *m. pēkērdjaän orang*, bij iemand in dienst zijn). *Mēngērdjai*, ook de verplichte diensten aan iemand vervullen, bijv. aan een doode. *Pēkērdjaän*, werk dat men te doen heeft; werk, daad; werk, zoo als boekwerk, bouwwerk; gebouw; werktuig, machine; gelegenheidsfeest; plechtigheden; belangen: *mēmbitjarakan pēkērdjaän orang*, voor iemands belangen zorgen; *barang sēgala pērboewatannja jang bērpatoetan dēngan sēgala pēkērdjaän agama Islam*, al wat zij doen, dat overeenkomt met de verplichtingen van den Islam; *mēngērdjakan sēgala pēkērdjaän* (of ook *kērdja*) *karadjaän*; *karēna pēkērdjaän*, ter wille van; *akan pēkērdjaän* = *akan hal*.

کرجج **kērdjang**; *emas kērdjang*, goud in stukken van verschillende zwaarte, dat in den handel als geld dient en telkens gewogen en getoetst wordt.

کرتتو **kēretjoet** (of **kēredjoet**), riet, biezen, M.

کرتدل **kēredil**, dwergachtig, in den groei gestuit, voornamelijk van menschen.

کرس **kēras**, hard, stijf, onbuigzaam; stevig, vast, bijv. iets vasthouden; sterk, ook zoo als wij kras gebruiken, bijv. *tjoekei dibēnoewa Tjina itoe tērlaloe kēras* de *tjoekei* is daar zeer kras, d. i. hoog, HT. *Boewah kēras*, de *kēmiri-noot*; *kēras kapala*, koppig; *kēras hati*, zijn eigen zin doen, doen wat men wil; *kēras lidah*, dik van tong, belemmerd in de uitspraak. *Bēr-kēras²an*, met elkander worstelen, wie de sterkste is. *Mēngērasi*, geweld aandoen, dwingen. *Mēngē-*

raskan, ook vast aan iets houden, naauwgezet in iets zijn, bijv. *për-kara itoelah jang dikëraskannja*.

کرس *këris*, een welbekend wapen, de kris, een soort van dolk. *Kris pandjang*, een kris van twee voet lang, die bij de Maleijers op Riouw het meest in gebruik is. *Kris sapoekal*, zie *poekal*.

کرسڻ *korsang*, zie *kërosang*.

کرسق *karsik* (ook *garsik*), grindzand, rivierzand.

کرسی *koersi*, Arab. zetel, stoel, troon.

کړڼ *kërang*, I. schelpdieren, schelpen, zoo als in *kërang bëtoel*, *k. boeroeng*, *k. boeloe*; *koe-lit kërang*, de schelpen der schelpdieren. *Kë-rang²an* en *pëkërang*, al wat tot het geslacht der schelpdieren behoort. Zie voorts *karang*. Ook grof aardewerk.

II. *kërang-këroep*, gouden of zilveren sirihoeds, die door vorsten aan aanzienlijken en aan de leden der vorstelijke familie wordt voorgezet.

کړڼ *këring*, droog, uitgedroogd: *pasang këring*, laag water, *toelang këring*, scheenbeen; *hati këring*, inhalig. *Kakëringan*, opdroogen, van water; droog lopen, van land; op het drooge blijven zitten, van schepen.

کړڻڻڻ *këroengsang*, zie op *këroesang*.

کړڻڻڻ *këringga*, I. (ook *rëngga*), een soort van roode mier, die op de boomen leeft.

II. *këringga-moenggoe*, een soort van speerrijchtig zaad, dat dikwijls in de kerrie gedaan wordt.

کړڻڻڻڻ *koeringgi*, heidensche bewoner van de kust van Koromandel, T.

کړڻ *kërap*, dichtaaneensluitend, dicht op elkaar.

کړڻڻڻڻ *kërapëtti*, een zekere ziekte der paarden, M.

کړڻڻڻڻ *karpoes*, Port. *carapuça*, een soort van slaapmuts. Vrg. *tarboes*.

کړڻڻڻڻ *karpek*, Jav. gevlochte doozen van bamboes met hengsels van rotting, voor op reis, tot het bergen van kleederen en kostbaarheden. In het Mal. *këpik*. Zie ook *karpei*.

کړڻڻڻڻ *karpel*; *k. obat*, patroontasch. Zie *karpëk*.

کړڻ *kërak*, I. aangebrande korst, bijv. van de rijst; naam eener plant, ook *k. mëlata*, *ruel-lia anagallis*; *k. nasi*, ook als naam eener plant, *pergularia accedens*.

II. zie *gërak*.

کړڻ *këroek* (ook *gëroek*); *mëngëroek*, krabben, graven met de handen; *mëngëroekkan mata*, de oogen uitkrabben. Zie *karoek*.

کړڻڻڻڻ *karkoen*, schrijver, geheimschrijver.

کړڻڻڻڻ *kërkah*, het met den mond grijpen.

کړڻڻڻڻ *kërling*, het van ter zijde op iets of naar iets zien, een zijdelingschen blik werpen.

کړڻڻڻڻ *kërlip*, glinsteren, vonkelen, van de oogen.

کړڻ *karama*, Arab. verheerlijken: *Ali, karama Allah wadjahoe*, Ali, God verheerlijke zijn aangezicht!

کړڻڻڻڻڻ *këramboedja* (Skr. *taramboedja*), watermeloen.

کړڻڻڻڻڻ *kërapagi*, scheermes.

کړڻڻڻڻڻ *kërapang*, het kruis tusschen de beenen.

کړڻڻڻڻڻ *kërmak*; *daoen kërmak*, een soort van geneeskragtige bladeren, die veel hebben van uijenloof.

کړڻڻڻڻڻڻ *karamoenting* (ook *këmoenting*), een soort van boom met eetbare rood-zwarte, ronde en zoete vruchten.

کړڻڻڻڻڻ *kërimi*, Jav. (en Sanskr.) kleine ingewandswormen; ook *tjërmi*. Zie ook het Aanhangel.

کړڻڻڻڻڻڻ *kërandjat*, ontstellen, plotseling opspringen van schrik, = *tërprandjat*.

کړڻڻڻڻڻڻ *kërandjang*, mand, korf. Zie *randjang*.

کړڻڻڻڻڻڻڻ *kërlindjal*, de nieren, ook *boewah pinggang*.

کړڻڻڻڻڻڻڻ *kërandji*, een zekere boom met rinsche vruchten en zwaar, bruin hout.

کړڻڻڻڻڻڻڻڻ *kërontjang*; *ëmas kërontjang*, klattergoud, dun bladgoud (aldus genoemd naar het geluid dat het maakt, vrg. *gëmërintjing*, rinkinken).

کړڻڻڻڻڻڻڻڻڻ *kërontjong*, ringen om de enkels. Om de armen heeten zij *pontoh*. Zie het vorige woord.

کرنجه **kërëntjih**, grijzen, C. Zie *kërising*.
 کردا **këranda**, doodkist.
 کړندځ **kërandang**, zeker heestergewas,
carissa carandas.

کړني **koernija**, zie کارني.
 کړني **kërnei**; *mëngernet*², den boel uitel-
 kaar scheuren of plukken.

کړنډيت **kërenjit**, de wenkbrauwen fronsen.
 کړنډيت **kërenjoet**, knarsen met de tanden.
 کړويت **këroeboet**, een plant, de *Raf-
 flesia Arnoldi*.

کړوښځ **këroeboeng**, Jav. = *këroemoen*.
 کړويت **këroewit**; *tjatjing k.*, aarsmaaïjen.
 کړوشځ **këroesang**, op Singapore en Ma-
 lakka spreekt men uit *korsang*, op Riouw *kron-
 sang*; broche, borstspeld; braadspit. Vrg. *kë-
 rortjang*.

کړوشځ **këroewing**, een soort van boom, *di-
 pterocarpus sp.*, die een olie levert, waarmee men
 vaartuigen teert en, vermengd met harpuis, de
 naden van vaartuigen bepikt. Het hout is goed
 voor planken.

کړوشځ **këroeping**, korstje, roofje.
 کړويت **këroekoet** = *këroet*; ook porse-
 lein, *portulaca*.

کړوشځ **këromong**, zie *mongmong*.
 کړوشځ **këroemoen**, zamenloopen, in me-
 nigte op iets toelooopen of vliegen, van menschen,
 mieren, bijen, enz.: *goela itoe dikëroemoen së-
 moet, takoet dikëroemoen lëbah*.

کړه **kërah**, het bijeenroepen van een me-
 nigte menschen; *gong pëngërah*, het bekken dat
 daartoe dient.

کړه **këroeh**, I. troebel; vuil, van kleuren.
 II. een lengtemaat (Perz. *karoh, koeroh*, on-
 geveer 2 Eng. mijlen). Ook *pëngëroeh*.

کړي **këri**, een soort van grasmes; een troffel.
 کړيا **kërija** of **koerija**, een soort van
 koekjes.

کړيا **korja**, Port. een twintigtal, inzonder-
 heid in den manufactuurhandel.

کړيت **kareta**, Port. *carreta*, rijtuig, wa-
 gen. *Ikan kareta*, een soort van inktvisch.

کړيتت **këretoet**, vergroeid, klein en
 krom, ook van vruchten, bijv. van komkommers.

کړيتځ **këreting**, kroes, van het haar.
 کړيدت **këridik**, een soort van sprinkhaan.
 کړيدت **këredak**, vuil, van handen of voe-
 ten, borden, kopjes en schoteltjes.

کړيشځ **kërising**, grijzen, C. Zie *kërentjih*.
 کړيسي **kërisi**; *ikan kërisi*, spiering.
 کړيشځ **këripik**, een soort van drooge, platte,
 ronde koekjes van sagomeel met suiker.

کړيق **kërik**, het uitschrappen, afschrappen.
 کړيکت **kërekoet**, krom, ineengetrokken,
 zoo als bijv. bij het liggen slapen. Vrg. *këretoet*.

کړيکل **kërikal**, een zeer groot presenteer-
 blad, ook genaamd *toelak bahoe*.

کړيم **karim**, Arab. luisterrijk; edelmoedig.
 کړيو **kërlau**, schreeuwen, rumoer maken.
 Op Poeloe Pinang (alleen daar?).

کړست **kësat**, I. ruig, ruw, het tegenover-
 gestelde van *litjin; kajin kësat*, vaatdoek; *më-
 ngësat*, met zulk een doek afvegen. Zie ook het
 Aanhangsel op *këšed*.

کړست **koesta** (Skr. *koësta*), melaatschheid
 in 't algemeen; *k. limboengan*, zie *limboengan*.

کړستري **kasëtrija**, voor *ksatrija*, waarvoor
 men zie op *tjatrija*.

کړستوري **kasëtoeri** (Skr. *kastëri*), muskus;
boeroeng kastoeri, parkiet, *tikoës kastoeri*, mus-
 kusrat. Ook *toeri*.

کړستيل **kastila**, Kastilië; Spaansch.
 کړسرة **kasrah**, het klankteeken *kesra*, in
 't Maleisch ook *baris di bawah* genoemd.

کړسق **kësak**; *mëngësak* = *mënjësak*, ver-
 dringen, dringen.

کړسکل **këskoel** (Perz. *koesjkoel*) etensbakje,
 drinknapje; knapzak.

کړسب **koesoemba** (Skr. *koesoemba*),
 ook *k. kling*, een plant, *bixa orellana*, die het
 orlean, een roode verfstof, levert; ook de wilde
 saffraan, *carthamus tinctorius*; *k. djawa* en *k. me-
 rah* geven insgelijks een roode, *k. moeroep*, een
 vuurroode verfstof. Zie ook *galoega* en *sewak*.

کړسبلي **koesambi**, een soort van ijzer-
 houtboom, *stadmia sideroxylon*.

کړسوارى **kasowari**, de casuaris.

کړسوم **koesoema**, (Sansk. *koesoema*, bloem)
 bloem, als figuurlijke benaming voor iets schoons

en liefelijks, zoo als een edelgesteente, een schoone vrouw, enz.

kĕsan, voetspoor, voetstap, ook *kĕsan kaki*; *dikĕsankan*, betreden of vertreden worden. Het wordt verklaard als een verbastering van *bĕkasan*, zie *bĕkas*.

kĕsna, verbastering van den eigenn. *Krĕsna*.

kĕsah, steenen, kermen.

kĕsjmsj, Perz., krenten.

ka'bah, Arab. de vierkante tempel in de groote moskee te Mekka.

kang; *tali kang*, zie *kĕkang*.

kangsa, gewoonlijk *gangsā*, w. m. z.

kongsan, huid, luifel, afdak, val boven een raam.

kongsi, Chin. maatschappij, vereeniging, verbond, genootschap.

kangkang, met de beenen wijd uit elkaar, bijv. *loopen*; *k. kajak*, dit zóó doen; dat de sarong er van scheurt. *Tĕrkangkang*, ook: wijd open, ongegrendeld. Zie *engkang*.

kangkoeng, een soort van kruipplant, *convolvulus reptans*, die als groente gegeten wordt: *apa makanan kagĕmaran* (de lekkernij) *orang Malaka? Maka sĕmbahnja: Sajoer kangkoeng, Toewankoe! djangan dikĕrat², dibĕlah sĕpandjang² nja*, SM. Ook een soort van padde.

kingkang, antimonium erts, C.

koengkang = *koekang*.

kĕngkau, openbaring, ontdekking, en ook = *ĕngkau*, C.

kafa, (Arab. كفي) voldoende zijn.

kafsigar, schoenmaker.

kafal, Arab. dekkleed op een rijdier.

kafan, Arab. lijkkleed.

kaparāt (Arab. kafarat, meerv. van *kafir*), ongeloovige! veelal schertsenderwijs gebruikt.

kapala (Skr. *kapāla*), hoofd, in alle beteekenissen; *bĕroetang kapala*, met zijn hoofd schuldenaar zijn, d. i. pandeling worden; *kapala poelan*, het hoogste gedeelte van het eiland; *k. pĕrahoe*, de kop of het voorste gedeelte van een prauw; *k. saroeng*, de groote, gebloemde rand

van een saroeng, die van voren gedragen wordt; *k. djalan*, een plaats waar de weg zich verdeelt, een tweesprong; *ringan* en *bĕrat kapala*, licht en zwaar van hoofd, d. i. vlug en traag in het leeren. *Kapala*, ook: eerste kwaliteit, uitstekend, bijv. *ĕnam boewah kapala² doerian*. *Kapala dan fatsal*, hoofdstukken en onderdeelen. — *Mĕngapalakan ra'jat*, aan het hoofd staan van het leger; *m. gadjah*, den olifant, op zijn nek zittende, besturen.

kĕpalang, zie *alang* II.

kĕpaja, de *papaja*, zekere vrucht, *carica papaja*, doorgaans *bĕtik*.

kĕpajang, een soort van grooten boom met flauwe doch eetbare vruchten en bittere, bedwelmende pitten; in warm water geweekt zet deze vrucht zich zeer uit en levert, vermengd met suiker en *bidji soelasih*, een zeer verfrisschenden drank, op Java *tjaoe* genoemd. Zie ook *mangkok*.

kĕpĕt, knippen met den arm, onder den arm dragen, zoo als een boek. Vrg. *apit*.

kapĭsta, goddeloos, slecht (verbastering van *pāpĭsta*, de superlat. van *papa* w. m. z.).

kĭpsigau, zie *kĭpsiau*.

kĭpsiau (ook *kĭpsigau?* en op Java *kapsau*), Chin. een grijs aarden potje met tuit en handvat, waarin men meestal koffij kookt.

kĕping, iets plats, zoo als een geldstuk, een duit, een haarvlok; *kĕping batoe*, een lei; het dient ook in zamengestelde telwoorden om zaken, zoo als papier en stoffen op te tellen, ook bijv. *tanah ĕmpat kĕping*, vier stukken (effen) grond (om op te bouwen), *rotan sĕga empat kĕping*, HA. *Bĕrkĕping²*, in stukken, bijv. gebroken muren of verschansingen; in flarden, van goed; in splinters, van hout; wellicht schuilt in deze laatste beteekenis een ander grondwoord; vrg. ook het Aanhangsel op *gĕpĕng*.

kĕpoeng, omringd, omsingeld; *mĕngĕpoeng nagĕri*, een stad belegeren.

kĕpak, vleugel, vlerk; *mĕngĕpak²*, klapwieken; met de armen zwaaijen bij het dansen.

kĕpĭk, I. fijn gedeukt, met kleine deuken. Zie *kĕpoek*.

II. een soort van groene, zeer stinkende tor.

III. verbastering van *karpék*, w. m. z.

کفتن **kěpoek**, grove deuk; *měngěpoekkan*, deuken. Zie het voorgaande woord I.

کفتل **kapal** (Tam. *kappal*), een groot schip, eig. een vreemd, oorspronkelijk Klingaleesch, handelsvaartuig, in tegenoverstelling van de inlandsche praauw.

کفتل **kěpal**, klont, bal, bijv. rijst, *měngěpal*, kneden; de handen vouwen of zamen-drukken zonder de vingers te kruisen. *Kěpal*², een soort van koekjes.

کفتل **kěpil**, aaneengevoegd. *Běrkěpül*, in aanraking met elkander, van schepen, aan elkaar vast. *Měngěpilkan*, tegen iets aan sturen, meren, aanmeren, bijv. *maka olih orang Malaka sěgala kalangkapan itoe dikěpilkan bėrkambar đengan kota Siak*; m. *gadjah*, olifanten naar de baleiroeng heenleiden en daar stil laten houden, om er de door de gezanten aangebrachte brief en geschenken af te geven, SM.; van schepen, anderen achteropzeilen, om die aan te klampen; achter tegen iets aan zitten, bijv. tegen een deur, een huis. Vrg. *kěpocl*.

کفتل **kěpoel**; *běrkěpoel* = *běркоемпол*.

کفتلاگ **kapoelaga**, kardamom. Ook *poewar*.

کفتلگ **kěpinding**, ook *pinding*, = *pidjat*, wants.

کفتلگ **kěpoedang**, een soort van wiele-waal, *oriolus chinensis*.

کفتلگ **kěpochng** = *kědal andjing*.

کفتلگ **kěpoejoeh**, ook *poejoeh*, Jav.? kwartel.

کفتلگ **kěpah**, een soort van platte en breede mossel.

کفتلگ **kěpjaloe**; *đėmam k.*, heete koorts.

کفتلگ **kěpitting**, ook *piting*, een soort van zeekrabbe.

کفتلگ **kapitan**, Port. kapitein.

کفتلگ **koepjoer**, Jav. inwendig tot pap, van vruchten.

کفتلگ **kěpri**; *kain k.*, keper; ook servetgoed, wit damast.

کفتلگ **kěpíns** = *pindis* I.

کفتلگ **koepjah**, Chineesche muts. *Sri-koepjah*, de Keizer van China. Het woord is Arab. en uit het Jav. overgenomen.

کت **kak**, verkorting van *kakak*.

ککار **kěkara**, een soort van tweejarige plant met witte bloemkroonen en peulvruchten, die als groente gegeten worden.

ککاف **kěkapa**, zadel, paardentuig.

ککت **kěkat**; *balik kěkat* hetzelfde als *ajar pėrbani*.

ککتوا **kakatoewa**, *kaketoew*; nijptang; een soort van pagaai of schepriem.

ککغ **kěkang**, toom, gebit; *tali kěkang*, leidsel. *Měngěkangkán*, klemmen, bijv. de beenen om iets heen om niet te vallen: *pahanja kadoewa dikěkangkannja pada pėlėpah nijoer itoe*.

ککل **kěkal**, bestendig, duurzaam; eeuwigdurend, onvergankelijk. *Měngěkalkan*, voortzetten, doen voortduren.

ککذ **kakanda**, zie *kakak* I.

ککور **kěkoera**, zie *koera*².

ککه **kěkah**; *měngěkah*, uit elkander doen, van vuur.

ککیل **kokila** (Skr. hetz.) de *bėo*, *gracula religiosa*.

کل **kal** I. zekere rijstmaat, = twee *koetok*.

II. **kal**², de naam dien men geeft aan de afstammelingen van een bantara-kanan.

کلابت **kělabat**, een soort van aromatische plant, *trigonella* sp., ook *alba* (zie *halbah*) genoemd, waarvan de zaden voor den geur in spijzen en in haarolie gedaan en ook als medicijn gebruikt worden.

کلابو **kělaboe**, zie *kaboe*.

کلاری **kělarei**, mat-weefsel op patronen C.

کلادق **kěladak**, bezinksel.

کلادی **kěladi**, een soort van plant met eetbaren wortel, *colocasia vera*.

کلاس **kělasa**, de bult op den rug van een os, een kameel enz.

کلاسق **kělasak**, een soort van groot-langwerpig vierkant schild.

کلاسی **kalasi**, (verb. van het Perz. *chelasji*) matroos. Vrg. *laskar*.

کلاشر **kělangar**, Jav.? in zwijm, in onmacht.

کلاف **kělapa**, Jav. = *njoer*. *Boengu soesoen kělapa*, soort van heestertje met witte bloemen.

كلام **kalam**, Arab., woord; redevoering, gesprek.

كلامين **kəlamīn**, zie *lamin*.

كلانا **kəłana**, I. *orang kəłana*, zwerver. Zie ook *łana*.

II. een Boegineesche prinsentitel: *Təngkoe Kəłana*, titel van den aangewezen opvolger van den Radja-moeda.

كلالا **koelah** (Perz. ?) hooge muts.

كلاهي **kalahi** (Skr. *kalahi*, een twister); *bərkalahi*, balkeleijen. *Pərkalahijan*, een kloppartij.

كلب **kalab** (Arab. *kalb*) hond; *alkalab*, Sirius.

كلبوئونغ **kəlaboesoeng**, een hulsel of omkleedsel, dat over den rand van iets heen hangt, zooals bijv. bij de djagoengvrucht.

كلت **kəlat**, I. de brassen van een schip; *djoeroe kəlat*, schieman, *angin təgang kəlat*, een stijve koelte, een wind, die de brassen spant.

II. branderig, warm, van de oogen.

III. een soort van boom met hard en rood hout, dat zwaarder is dan zeewater en gebruikt wordt voor huisbouw, doch minder goed is dan *əmbalau*. Soorten zijn *kəlat lapis*, *k. merah*, *k. poe:ih*, *k. rawang*.

IV. hetzelfde als *səlat*, w. m. z.

كات **kəlit**; *bərkəlit*², zich hier en daar verbergen.

كلدجنگك **kaladjəngking**, zie *kala* III.

كلدي **kaldei**, ezel.

كلر **kəlar**, ring of kerf van insecten; *məngəlar*, kerven.

كلس **kəlas**; *məngəlas*, stilstaan van het water tusschen eb en vloed.

كلس **kəlis**; *məngəlis*, knippen met de oogen.

كلسنتانا **koela səntana**, Jav., de onderdanen en familieleden van den Vorst.

كلغ **kəlang**² = *səlang*² C.

كلغ **kəling** (Skr. *kalingga*), de kust van Koromandel (eig. *tanah Kəling*); wat daar van daan komt.

كلغ **kəloeng**, een soort van langwerpig vierkant en aan den kant omgebogen schild.

كلغسوغ **kəloengsoeng**, schil, dop, zooals van peper. C.

كلغٹار **kəlangkara**, zie *langkara*.

كلغكغ **kəlingking**, de pink; *k. kaki*, de kleine teen.

كلغكغ **kalengkeng**, naam van een boom, *euphorbia lichi*, met een ronde, rinsche vrucht met groote pit. Zie *lengkeng*.

كلغٹار **kəlanggara**, zie *langkara*.

كلغ **kəlip**, het knippen van de oogen, (zie een voorbeeld op *gəli*), glimmen van vuur; *kəlip api*, vuurwerk. *Kəlip*³ ook *kəlam-kəlip*, vuurvlieg; flikkeren van een uitgaande kaars. Zie ook het Aanhangsel op *lip*.

كلغر **kəlapir** = *boewah pətir*, M.

كلق **kəlak**, aanstonds; eenmaal, in 't vervolg.

كلکاتو, zie *kala* III.

كلکاسر **koelakasir**, goed, bagaadje.

كلکين **kalakijan**, vervolgens, voorts; dikwijls wordt het onmiddellijk door *maka* gevolgd.

كلالاور **kalalawar**, zie *kala* III.

كلم **kəlam**, I. donker, duister, van de nacht, de zon, de maan, t. w. van het derde tot het eerste kwartier; ook van de oogen: *orang toewa mata kəlam*, *sambil mərəba*³ *sahadja*. *Kəlam-kəlip*, donker en licht, zie op *kəlip*. *Kəlam-kaboet*, volkomen donker, stikdonker. *Kəlamari* en *kəlamarin*, ook zamengetr. *kəmarin*, gisteren (wel te verstaan tot zonsondergang, dan volgt *samalam*, gisteren avond of van nacht); *kəlamari* en *kəlamarin daeloeloe*, eergisteren. Vrg. Skr. *kaljam*, schemering; gisteren; morgen.

II. gezonken, verzonken. Zie *tənggəlam* en *səlam*.

كلمارين en كلماري **kəlamarin** en **kəlamari**, zie op *kəlam* I.

كلماجر **kalamajar**, zie *kala* III.

كلمبت **kəlambit**, een soort van kleine vledermuizen. Vrg. *kampret*.

كلمبر **kəlambir**, kokosnoot; *k. koetei* zie *koetei*.

كلمبر **kəlamboer**, gerimpeld.

كلمبق **kalambak**, een welriekende soort van hout, gharoe-hout, dat in Kambodja *kalam-pjak* heet; rhubarber; een soort van nachtvlinder.

kělamboc, gordijn, bedgordijn. Zie ook *tirei*.

kělamboewi, een soort van slak.

kəllimat, Arab. een gezegde, spreuk; *kalimat sjaḥadah*, de beide zinnen, waaruit de Mohammedaansche geloofsbelijdenis bestaat, t. w. „Er is geen god dan Allah en Mohammed is de gezant van Allah.”

kələmpang, zekere stinkende plant, *sterculia foetida*.

kəloempoeng, een hoop, een school, bijv. van visschen.

kəloempoek, verzameling, vergadering, gezelschap.

kələmpel; *tərkələmpel*, ontbloomt, van een kris.

kələmkari, licht gekleurde, gebloemde sits.

kələmendan, een soort van kistje zonder scharnieren, waarvan het deksel kan worden afgeligt.

kələmoemoer, roos op het hoofd.

kələntat, *clitoris*; *boenga k.*, *clitoria ternatea*.

kələntang; *boenga k.*, de bloem van de keloer-boom.

kələnting, een soort van speeltuig met schelletjes. Vrg. het volgende woord.

kələntong, Chineesch rammelaartje; Chineesche marskramer.

kələndjar, pijnlijke trekking of steking, bijv. van een steenpuist.

kələntjir (ook *gələntjir*), glijden, sullen; *tərkələntjir*, uitgegleden.

kələntjoek, waggelen, wankelen. Vrg. *təgələntjoek*.

kələntji, Hol. konijntje.

kalandar, een soort van Perzische monnikken.

kalandra, zeekaarten, K.

kəifandan, I. een afgepaste draad; het drijfkoord op een spinnewiel.

II. onbeslist, willen en niet willen.

kələnja, een kleine peesknoop; een groote heet *boenga barah*.

kalau, indien; of; dat niet soms; *kalau²*, zoo soms; zoo maar niet; misschien. Voor *djikatau*, w. m. z.

kəloe, stom: *soedah doewa¹ bēlas taḥoen lamanja tijada dapat bėrkata², mēndjadi kəloe*.

kələoebong, I. sluijer; hoofdsluier. *Məngələoebongi*, omhullen, bedekken. Op Riouw zegt men *sələoebong*. *Datang bėrkələoebong²*, aankomen met bedekten hoofde.

kələoebi, zie op *asam*.

koelawarga (Skr. id.) maagschap, bloedverwanten, familie; een bloedverwant.

kəloedan, alleen in *panah kəloedan*, dat èn door verschietende ster èn door ouderwetsch soort van kromme handboog verklaard wordt.

kələowang, een groote soort van vledermuis, *vespertilio vampyrus*, op Java *kalong*.

koelawangsa (Skr. *koelawangsa*) Jav. = *koelawarga*.

kələoepoer, in hevige gemoedsbeweging zijn, C.

kələoepas, zie *koepas*.

kələopak (ook *pələopak*), hulsel; kelk van een bloem: *boenga pasdan jang bėh-aroew kalcewar dari para kələopaknja*; *k. djantoeng*, zie *djantoeng*; *k. mata*, ooglid. Zie ook het Aanhangsel op *kələoemping*.

kələockoes, een soort van boot.

kələoekop, een soort van boom, waarvan de schors veel gebruikt wordt.

kələeloet, een soort van vlieg, waarvan de steek een gom achterlaat.

kələoeli, staal.

kələowih, Jav. = *koelöer*.

kələoeh, het zuchten; *məngələoeh pan-djang*, diep zuchten; *kələoeh kəsah*, zuchten en stenen.

kəlli, I. zeldere visch, een soort van puitaal, ongeveer als *səmbilang*.

II. zie *gəli*.

kəllibat, een pagaai met een blad aan ieder einde. Ook *pəlibat*.

kələliti, pen in de boorden van een schuit, waarin de riemen worden gestoken.

kələledang, een soort van boom,

die goed timmerhout en een aangename vrucht oplevert; hij schijnt tot de nangka-soorten te behooren.

kĕledik, کلیدتن, een soort van aardvrucht, *Convolvulus batatas*.

kĕlĭroe, کلیرو, Jav. misleiding, dwaling: *kalĭroe setan ananda djagakan*.

kĕlesa, کلیس, lui, onwillig, traag, van iemand wien men iets beveelt.

kĕlĭsar, کلیسر (ook *kĕlĭsal*), voetmat, vloermat.

kĕlĭsip, کلیشف, de dunne, buitenste huid van een pisangstam, die voor touw en bindgaren, *tali kĕlĭsip*, gebruikt wordt.

kĕlĭsal, کلیسل = *kĕlĭsar*.

kĕlĭkr, کلیکر, I. kranstrop; *k. dajoeng*, losse roeistrop.

II. *batoe kĕlĭkir*, grind, kiezelzand. Zie ook *karsik*.

kalki, کلکی, *carica papaja*, M.; *ricinus palma Christi*, C.

kĕleloet, کللیت; *mĕngĕleloetkan lidah*, den tong uitsteken tegen iemand om hem te hoonen.

koelĭling, کللیغ, overal in 't rond; rondom, in het rond. *Ditjarinja bĕrkoelĭling*, hij zocht hem overal.

klewang, کلویغ, een soort van sabel, die naar boven breeder uitloopt.

kĕleh, کلیه, het zien, kijken?

kĕmaroek, کلماروک, vraatzuchtig.

kĕmarau, کلمارو, droog, van het jaargetijde: *moesim kĕmarau*, de drooge moeson. *Bĕrkĕmarau ajar roewang*, het water uit een schip hoozen.

kĕmarin, کلمارن, zie *kĕlam*.

koemala, کلمالا, een denkbeeldig, zeer schitterend gesteente, dat men zich voorstelt in den kop van slangen te vinden te zijn en waaraan men wonderbare geneeskraft toeschrijft, *k. oeiar* of *naga*, bezoarsteen; (Skr. *kamala*, lotus; geneesmiddel).

kĕmalel, کلمالیل, heen en weer wiegelen, zooals een teedere stergel: *batangnja lĕmah kĕmalel*, *boewangnja lamboeng²an*.

koemba, کلب, de bult op het voorhoofd

van een olifant (Jav. *koembha*); een soort van wateremmer van kokosbladeren.

kĕballi, کبالی, terug, naar huis terug; terug, weder; terugkeeren; zich bekeeren = *tobat*; weder worden, bijv. *k. moeda*, weder jong worden; *k. karahmatoe'llah*, terugkeeren tot Gods barmhartigheid, d. i. sterven; *datang kĕmbali* t'huis komen. Vrg. *poelang*.

kĕmbaja, کبایه, een soort van doek, afkomstig van Cambay in Engelsch Indië?

kĕmbar, کمبر, bij elkander behooren van twee of meer zaken, die op elkaar gelijken; een tweeling; *tali tiga kĕmbar*, driedraadsch touw. *Mĕngĕmbari*, partij voor iemand zijn, hem staan kunnen; ook tot één zamenvoegen, bijv. van twee schepen. *Dikĕpillkan bĕrkĕmbar dĕngan kota*, hij meerde het schip tegen de kota aan.

kambang, کبیغ (Jav.), = *timboel*; *balei kambang*, een badhuisje boven het water in tuinen van vorsten.

kambing, کبیغ, geit; *kambing biri²* of *k. wolanda*, en ook wel zonder die bijvoeging, schaap, bijv. *kambing kĕbiri*, ook hamel, *iboe kambing*, ooi, *anak kambing*, lam.

kĕmbang, کبیغ, open, uit elkaar, ontplooid, ontloken, inz. van bloemen of als een bloem of zonnescerm, bijv. van het uitgespannen zijn van den hemel over de aarde. *Mĕngĕmbangkan*, een zonnescerm openslaan, de zeilen hijschen, uitspreiden, de vleugels uitslaan, het haar overeind doen staan, de ooren opsteken en openzetten. *Boeng sakĕmbang*, een ontlokene bloem.

kĕmboeng, کبیغ, opgezet van de buik, opgezwollen van de waagen. Op Riouw ook *kĕmpang*. *Kĕmboeng* of *kĕmpang*, *kĕmpis*, uitzetten en inkrimpen van buik of wangen, zoo als bij oude lieden. *Ikan kĕmboeng*, een soort van smakelijken zeevisch, die, even als onze haring, op gezette tijden in groote scholen in de Indische zeeën komt.

kĕmbang, کبیغ; *tĕrkĕmbang²*, voor iets heen en weer draaijen, waar men niet binnen durft te gaan, aarzelen om binnen te treden, zoo als iemand voor een vreemd huis of een rot voor de val.

koembang, groote bij, hommel; ook figuurlijk voor een minnaar; glimmend zwart als zulk een insect; *bërkilat² sapërti sajan koembang*; *harimau koembang*, de zwarte panter. *Sapërti koembang mënjerei*; *hidjan warnanja*, *sapërti koembang padang*; *kajoe itoe tër-gèrèk olih koembang*.

kombong, grof van korrel, van zout of zand, M.

këmbëll, kamelot, een soort van wollen stof, baai; wollen doek, wollen deken.

këmbok, koperen vingerkom, zoo als de Maleijers bij het eten gebruiken om de vingers nat te maken en af te spoelen; *këmbok katja*, glazen vingerkom, zoo als de Europeanen gebruiken. *Këmbokan* (ook *tëmbokan*), dat wat voor *këmbok* dient.

këmban, zeker vrouwelijk kleedingstuk, borstdoek.

kambodja (Skr. id.), *plumiera acutifolia*, een boom met welriekende witte bloemen, die bloeijen, wanneer de bladen zijn afgevallen; hij wordt veel op de graven geplant. Zie het Aanhangsel op *sëmbodja*.

kimboelan, het verdek, C.

kambi, een soort van gezaagd hout van een bepaalde afmeting, dikker dan de *bëroti*.

koembi, bezinnsel, grondsap, C.

këmbiri = *këbiri*.

këmbili, zekere eetbare aardvrucht, waarvan de *k. torak* en *k. kling* soorten zijn; *coleus tuberosus*?

kimcha en **kimchab**, Perz., damast.

kamar, Perz., gordel, sjerp.

këmoer; *bërkëmoer*, den mond spoelen.

këmërtjik, **këmërentjik**, **këmëritjik**, zie *rëttjik*.

këmoedian, zie *këmoedi*.

këmas, gepakt, ingepakt, van waren of goederen; fijn, extra, in tegenoverstelling van de minder fraaije goederen, die uitgesteld worden; op zijn plaats, bij de hand: *mëngëmas-kan pëndoewa*, zijn dolk te recht schikken (?).

koemsoem, Eng. commission.

këmag, zekere geest die de mijnen beschermt?

këmap, een soort van boom, die timmerhout oplevert.

këmpa, iets waarmê men drukt; *tjap këmpa*, het rijkszegel der Maleische vorsten. *Këmpaan*, pers; oliepers.

kampit, een soort van mat; zak van pandan-bladen voor sago.

këmpit, Jav. = *këpit*.

kampret, een soort van groote vledermuizen. Vrg. *këlabit* en zie ook het Aanh.

këmpas, een soort van boom, die goed timmerhout oplevert.

këmpis, ingevallen, van buik en wangen; *moeloetnja këring*, *përoetnja këmpis*, van den honger. Zie ook *këmbong* en het Aanhangsel op *këmpès*.

kampoeng, omheind erf, wijk, buurt, kamp; *orang sakampoeng*, kamponggenooten. *Bërkampoeng*, verzameld zijn, zich verzamelen. *Mëngampoengan* = *mënghimpoe-kan*. Abdoellah gebruikt doorgaans, zoo niet altijd, dit grondwoord in plaats van *himpoe*. Ook vind ik bij hem, misschien als schrijffout, *dikampoeng* = *dikëpoeng*. *Kampoengan*, verzamelplaats: *ditëngah nagëri kampoengan sëgala bangsa*.

këmpang zie *këmbong*.

kampil, metalen doos voor sirih: *orang jang mëmbara sirih jang didalam kampil mas dan kampil soewasa itoe*, H. Atj.; kleine gevlochten zak (M.), bijv. *katjang satoe kampil*.

kimpal, vast, in ééne massa, gedegen: *ëmas oerei dan ëmas kimpal*.

koempal (doorgaans *goempal*) klomp, klont, zoo als klei, deeg en iedere zamengedrukte massa, bijv. ineengefrommeld linnen; ook van steenen, *batoe itoe tërbangan bërgoempoel²*, bij het springen van muren.

koempoel, verzameld, bijeen. *Bëркоempoel* = *bërhimpoe*. *Koempoelan*, som, verzameling.

koempani, Compagnie: de Oost-Indische Compagnie.

كېفونن **kamponan**, teleurgesteld verlangen?

كېڤه **kampoeh**, I. Jav. staatsiekleed.

II. verbinden, zamenvoegen, C.

كېڤي **koempel**, een soort van riet.

كېڤيلن **kampilan**, een soort van klewang, inzonderheid in gebruik bij de zeeroovers.

كېبا **koemkoema**, Skr. *koengkoema*, kurkema, naam eener plant, *curcuma*, die behalve de gele, *koenjit*, ook een karmozijnroode kleurstof levert. Ook wordt de kurkema om het pikante aroma in spijzen gebezigd. Van daar dat het woord *koemkoema* als kleur met *koesoemba*, en als aroma met *nardus* en *muskus* verbonden voorkomt: *toenggalnja koemkoema merah bëramas; kain wërna koemkoema oengoe; wërna koesoemba atau wërna koemkoema*.

كېل **këmal**, rookerig, smookerig. Op Riouw niet bekend.

كېل **këmoel**, dekkleed, deken.

كېلت **këmoelot**, snakken, snikken, van een stervende.

كېلي **këmeli**, = *këmbëli*.

كېم **këman**; *mëngëmam*, mommelen met den mond dicht, bijv. met een pruim in den mond.

كېمناڪن **kamanakan**, neef of nicht in betrekking tot oom of tante. Op Riouw niet in gebruik. Vrg. het Aanhangsel op *kaponakan*.

كېمئنگ **këmoenting** = *karamoenting*.

كېمئنجق **këmoentjak**, zie *poentjak*.

كېمندالو **këmandaloe**, Skr. *kamandaloe*, een waterkruik zoo als de Brahmaansche geestelijken aan een touw om het lijf dragen.

كېمندور **këمندور**, commandeur.

كېمئديكي **këمئديكي** (ook *mëndikei*), een soort van watermeloen, op Java *sëmangka*, *cucurbita citrullus*.

كېمئنجان **këمئنجان** (ook *mënjan*), benzoë, *styrax benzoin*. Er bestaan vier soorten van, *k. arab*, *k. poetik*, *k. hitam* en *k. merah*, welke laatste ook *djërëngang* genoemd wordt.

كېموئدي **këموئدي**, roer van een schip. *Këmoedijan*, vervolgens; achter; na; *këmoedijan dari pada itoe*, daarna; *këmoedijan hari*, in later dagen; *maka di tijoepnja poela*, *tërhënti samoe-*

wanja sëkali, *tijada jang dahoeloe këmoedijan* voor of achter (van paarden die bij het trompetgeschal stilstaan). *Tërkëmoedijan*, achteraan komen. *Mëngëmoedijankan*, achter, na iemand komen.

كېموكوس **këموكوس**, Jav. = *lada bëreikoer*, staartpeper, kubeben. Ook *tëmoekoes*.

كېموئلي **këموئلي**, zich inspannen, zich krommen, C.

كېموئنج **këموئنج**, een soort van boom, die een geel en hard meubelhout oplevert, dat veel voor krisheften gebruikt wordt, *murraya sp.*, en met fraaije bloemen: *pohon këmoening tãdoehnja sapërti pajoeng*.

كېمه **këmah**, urien.

كېميج **kamedja**, Perz. *camisa*, hemd.

كېميري **këميري** (ook *këmiling*, een groote boom, *aleurites moluccana*, uit welks harde noten (*boewah këras*) olie geperst wordt.

كېمئيلنج **këمئيلنج** = *këmiri*.

كېنا **këna**, raak zijn, geraakt; *këna pada*, iets raken, iets treffen; van kledingstukken: passend, van pas, ook *tërkëna pada toeboeh*. *Këna anting*², oorhangers aangekregen hebben, *k. dëmam*, *loeka* enz. de koorts, een wond krijgen, *k. dënda*, beboet worden, *k. djaring* in het net raken, *k. karang*, op de klippen stooten, *k. kërdja orang*, in dienst zijn bij iemand, *k. opah*, loon krijgen; zich laten omkopen (ook *k. ëmas*, zie *ëmas*), *k. pëndjara* = *dipëndjarakan*, *k. sëtan*, bezeten zijn; *tërkëna* ook = *t. tipoe*, bedrogen worden. *Mëngënaï*, iemand raken, van wapens; doden. *Mëngënakan*, aandoen, bijv. kleederen, wapenen; aanwenden, appliceeren, bijv. geneesmiddelen, listen; influenceeren enz.

كېناري **këناري**, een soort van boom, *canarium*, welks vruchten de kanari-olie leveren. *Kënari wolanda*, amandelen.

كېنانگا **këنانگا**, (Skr. *känäkä*) een soort van boom met welriekende bloemen, *waria sp.*

كېنانگان **koenangan** = *koendangan*, *koendang*.

كناڤ I. **kan apa** voor *akan apa*; *kan apa goenanja* = *apa goenanja*.

II. **kënapa**, verbast. van het Jav. *këna ngapa*, hoe komt het zoo?

kənapang: *boewah k.* = *boewah badam.*

kəntoet, veest: *daoen k.*, *apocynum foetidum*; *kəntoet api*, bijnaam van een kanon in de H. Atj.

kantəri (of **gantəri**?), een soort van muziekinstrument.

koenting, een soort van prauwen met schuinsch zeil, *lajar tandjah.*

koentoeng, de staart van een Chineesch. Ook *koetjir.*

kəntal, Jav., dik, niet vloeibaar: *daoen k.*, *cordia suaveolens.*

koental; *koental kantil*, heen en weer schommelen, bijv. de borsten eener vrouw. Zie ook het Aanhangsel.

koentoel, een soort van reiger.

koentoem (ook *koetoem* en *koentoen*), een bloemknop, die nog niet ontloken is; *boengasakoentoem*, een enkele knop. Vrg. *kantjoep.*

koentoen = *koentoem.*

koentau, een zeker Chineesch spel, boksen?

kandja = *kandjar.*

kandjar (ook *kandja*, het Perz. *chandjar*) een dolk. *Bèrkandjar*, een *kandjar*-dans, cf. in het algemeen, een wapendans uitvoeren.

koendjoer = *koedjoer.*

kandjang, volharderen; blijven: *itoe lah bèrkandjang sèrtakoe*, dat blijft mij over; *bèrkandjanglah dalam roemah bapanja.*

koendjoeng; *bèrkoendjoeng^{an}*, elkander bezoeken, EH.; *mèngoendjoengi*, aan iemand, inz. een eerwaardig man, of iets, bijv. de graven zijner voorouders, een bezoek brengen. Vrg. *oendjoeng.*

kandji, I. rijst als stijfsel gekookt; stijfsel; *ajar kandji*, rijstwater, waarmee men bijv. kleine kinders laaft; *boeboer kandji*, rijstebrij met specerijen.

II. door aanhoudende vrees bevangen blijven. Jav.?

III. wulpsch, onkuisch, M.

kantjana (Skr. *kāntjana*) goud (in eigennamen).

kəntjat; *məngəntjat*, uitdagende blikken toewerpen: *maka dikəntjatnja dèngan matanja.*

kəntjir, rad, molenrad.

kantjing, knoop, grendel; *k. mèrak mèngigal*, *k. mèrak mèlajang*, *k. scngka rətna*, *k. sahari boelan*, *k. koepoe²*, *k. majang mèngoerei* zijn soorten van *kantjing badjoe*, *badjoe*-knoopjes, ook *boetang* geheeten.

kəntjang, strak, stijf aangehaald; *angin kəntjang*, een stijve koelte.

kəntjing, urien; wateren.

kintjoeng, zekere plant, waarvan het merg en de vrucht als groente gegeten worden.

koentjoep, zamengevouwen, gesloten, zooals een bloemknop: *koentoem² tèrkoentjoep dan boengas² terkəmbang*, ook van bloemen die zich na open te zijn geweest weer sluiten; een bloemknop; betrekken van de lucht, *oedara mēndjadi koentjoep*; zamentrekken, inkrimpen, bijv. de longen: *parau² mēndjadi koentjoep dan sakit. Məngoentjoepkan sajar* de vleugels zamentrekken.

kantjoek, krom, gebogen: *bèrdjalan kantjoek²*, in allerlei bochten gaan; *məngantjoekkan dirinja*, zich buigen.

kantjil = *pèlandoek.*

kintjau, schudden, van speelkaarten.

koentjah, I. maat van drooge waren van een vijfde *kojan* inhoud.

II. troebel, drabbig, van water.

koentji, slot; *iboe k.* slot, *anak k.* sleutel; *koentji paha*, lies; *təmoə koentji*, zekere specerij. *Məngoentjikan*, ook, om iets heen sluiten, bijv. van een riem: *kadoewa poentja kozlit itoe məngoentjikan pinggāngnja soepaja djangan djatoeh.*

kəndati, I. = *pədati.*

II. voor *sakahəndak hati*, zooals gij wilt!

kandara; *məngandarai*, berijden, zoo wel dieren als wagens; rondrijden, een toertje maken. *Kandarain*, dat waarop of waarin men rijdt. *Bèrkandarain*, rijden op iets, bijv. *b. oenta*, op een kameel; *tantara bèrkandarain*, ruitertij. Ook fig. *marika itoe bèrkandarain atas*

salah dan bēbalnja djoega pada barang sasoe-wa-toe bitjara itoe, HT.

کندال **këndala**, zie *gëndala*.

کنداک **këndaka**, zie *gëndaga*.

کندت **këndit** (ook **gëndit**), een gevlochten gordel, soms van gouddraad, een sjerp.

کندر **këndoer**, slap, loshangend, niet gespannen, bijv. van de teugels; zonder veerkracht, zwak.

کندر **koendir**, zeker klein goudgewicht, T. Zie *kandari*.

کندر **koendoer**, I. een soort van kalabas, op Java *bēligoe*.

II. een soort van reiger. Vrg. *koentoel*. Ook *rok² poetih*.

کندري **kandari** of **kandoeri**, Chineesch geldgewicht van 1/100 tail. Vrg. *koendir*.

کندس **kandas**, aan lager wal komen, stranden.

کندس **këndis**, een soort van boom met eetbare vruchten, *garcinia sp.*

کندځ **kandang**, groot hok, perk voor allerlei groote en kleine dieren, olifanten, buffels, kippen enz.

کندځ **kandoeng**, zak; alles waarin men iets draagt, of dat iets omvat (zooals bijv. een lijst om iets, het ligchaam als omhulsel van de ziel) of dat den vorm van een zak heeft, (zooals bijv. een gezwel. *Soedara (sa) kandoeng*, eigen broeder of zuster. *Mëngandoeng*, in zich bevatten, bijv. van een graf: *tanah Mëndjapahit bëloem mëngandoeng Si-toewah ini*; *mëngandoeng anak*, zwanger zijn; *m. bërat*, hoog zwanger zijn; *mëngandoeng ajar*, zwanger van regen, van de wolken. *Kandoengan*, oof zwangerschap en dat waarvan men zwanger gaat.

کندځ **koendang**, volgeling, een uit iemands gevolg. *Koendangan*, hetzelfde en ook de naam eener eetbare vrucht, C.

کندت **këndak**, een vrouw waarmeë men minnehandel heeft, bijzit. Vrg. *goendik*.

کند **kondam**, een soort van ooring, M.

کندوري **kandoeri** (Perz. lange tafel; tafelfkleed) jaarlijksch lijkeest, waarbij voor de overledenen gebeden wordt; feest in 't algemeen: *na'mah kandoeri*, EH. *Kandoeri akan*, een

feest geven aan; *kandoeri boetang*, een soort van boom, die roode pitjes, *saga pohon*, voortbrengt, *adenanthera pavonina*.

کندي **këndi**, aarden waterkruik met een tuit; *daoen këndi*, de *nepenthes*, ook *taboeng bë-roek*; *laboe këndi*, een soort van kalabas. Zie ook *gamoh*.

کندي **koendei**, I. zeker kapsel, waarbij het haar in een knoop op de kruin van het hoofd gelegd is, gelijk Europesche vrouwen dat dragen.

II. = *poekau*.

کنديري **këndiri**, zie op *diri*.

کندرت **koenarpa**, lijk, dood ligchaam (Skr. *koenüpä*).

کندسيل **koensil**, Eng. council.

کندځ **këng**, I. zich een gemis voor den geest brengen, denken aan hetgeen men verloren heeft.

II. in sommige vormen = *kënan*, zooals *kë-nangan*, ingenomenheid; welgevalligheid; *pëngë-nangan*: *tijade bërpëngë-nangan* ergens niet meë ingenomen, gediend, zijn.

کندځ **këning**, wenkbrauwen: *boeloe këning-nja bëbat*.

کندل **kënal**, het uit elkander kennen; onder een massa herkennen; kennis maken. *Mëngënalikan*, in kennis brengen, introduceeren. *Kë-nalan*, bekende, een kennis; *kakënan*, bekend geworden. *Kënalalah* ook wel eens voor *katahoe-wilah*, HA.

کني **kënan**; *bërkënan* behagen in iets scheppen, van iets houden; aan iemand bevalen: *maka ija bërkënan mëndëngar katamja*; *bërkënanlah kita akan kahëndah soedara kita itoe*; *tijada bërkënan kapadanya*.

کندپا **kanja** (Skr. *kanjā*) maagd.

کندپت **këngoet**, vertrokken, van den mond of het gelaat; *mëngëngoet*, *tërkëngoet*, grijnzen.

کندځ **kënjang**, vol, verzadigd

کو **kau** = *ëngkan*.

کوارت **koewarik**, gouden plaatjes ter grootte van een rijksdaalder, die zoo aan een koord over den schouder en onder den anderen arm door gedragen worden, dat er een op de borst en een ander op den rug komt te hangen.

کواس **koewasa**, macht; volmacht; kracht;

mchtig, gezaghebbend; in staat tot iets; sterk, **krachtig**; staatsie (vrg. *parentah*); gevormachtigde (= *wakil*) (Skr. *wa'sa*, gezag, meesterschap).

کوال koewala, de monding eener rivier, zoowel in zee als in een andere rivier; eerste gedeelte van den naam van vele havenplaatsen aan of dicht bij de monding eener rivier gelegen. Zie *moewara* en *palong*.

کوالی koewali, aarden of ijzeren potten en pannen.

کوبس koebis, Eng. cabbage? kool, t. w. de grootere door de Chineezen geteelde soorten; aan de andere geeft men den hollandschen naam. *K. tēlor*, savoije-kool.

کوبڠ koebang, I. modder, modderpoel; *badak itoe baharoe habis bërkoebang*. Poetri *bërkoebang*, een soort van stijf gekookte brij, die als versnapering gegeten wordt.

II. de vliegende kat, *galeopithecus*. Vrg. *koebin*.

کوبت کوboek, waterremmer, C.

کوبن koebin = *koebang*, II? *tjatjak koebin*, een soort van vliegende hagedis, ook *koewas*?

کوبه kobah, Perz., keteltrom.

کوبو koebue, verschansing, aarden wal.

کوبی koebel; *daoen koebel*, koebei-bladeren, die als groenten en als geneesmiddel gebruikt worden.

کوت کوwat, zie *قوة*.

کوت koeta, (Skr.) een met palisaden omgeven dorp, versterkte plaats, vesting; bevestigde hoofdplaats; de versterking zelve, vestingwerken, wal, verschansing: *dipërboewat koetanja bërkoeliling poelaw itoe*; *k. tengah*, een aarden wal. *Mëngoetai*, van versterkingen voorzien.

کوتور kotor, vuil; onreinheid, drek.

کوتس kotis; *mëngotis*, afplukken, afpluizen, bijv. de haartjes van zijde, de pluizen van een doek, de kant van papier enz.

کوتڠ kotong, kort afgesneden, van mouwen; *badjoe kotong*, een baadje met korte mouwen. Vrg. *koedoeng* en het Aanhangsel op *koedong* en *koetoeng*.

کوتف koetip; *mëngoetip*, opzamelen, oprapen van kleine voorwerpen.

کوتک koetak, vakje, hokje in een kast, kist of doos; *kotak*² ook kast met zulke vakjes, bijv. *matjam kotak*² *tëmpat hoeroef*, model voor lettervakjes, d. i. voor een letterkast. *Sampan kotak*, een soort van sampan.

کوتن koetok, I. vloek, vervloeking; vervloekt: *dikoetoeeki Allah dëngan koetok jangamat sangat*; *Si-koetok itoe*, onderscheiden van *Si-koetoe*, dat van *koetoe* is afgeleid.

II. een soort van rijstmaat, zooveel als twee ling.

کوتل koetil, wrat, wen, vleeschige uitwas.

کوتوم koetom, zie *koentoem*.

کوتو koetoe, luis: *k. andjing*, vloo, *tēlor koetoe*, neet, *k. boesoek*, wandluis, *k. babi* en *k. domba*, teek; ook als scheldwoord *Si-koetoe*. *Bërkoetoe²an*, elkander luizen, elkander de luizen uit het haar zoeken en die opeten, even als de apen: *maka ija doedoek dimoeka tangga bërkoetoe²an dëngan sęgala dajang²*; *sambil mëngoe-reikan ramboetnja bërkoetoe²an*.

کوتی koetei; *pinang koetei*, oude pinangs, die zoo droog zijn, dat ze rammelen (zie *goentah*). Ook van kokosnoten gezegd: *maka diloe-tarkannja këlambir koetei*, HP. *Djala koetei*, zie *djala*.

کوتز kautz, Arab., schoen, korte laars, wordt in denzelfden zin gebruikt als *padoeka*, t. w. voor namen van Vorsten of daarmee gelijkgestelde personen.

کوتزر kautzar, naam van een rivier van het Paradijs, ook *kali kosar* en *soengei kalikosar*.

کوچر koedja, beker, niet bekend op Riouw, doch wel op Singapore en elders.

کوچت koedjoet; *mëngoedjoet*, worgen, zooals bijv. een gewone doodstraf voor vrouwen is. Ook *poedjoet*.

کوچر koedjoer, speer met breede punt om visch te steken; een soort van lans met breede punt en kruisijzer.

کوچه kodjah, verbastering van *خواجه* w. m. z.

کوچر koetjir, de staart van een Chinees.

کوچنگ koetjng, kat. *Koetjangan*, zie *akar*.
کوچف koetjoep, kus, zoen; *mëngoe-tjoep boemi*, de grond kussen, = *soedjoed*. Vrg. *tjoetjoep*.

کوچق kotjak, het schudden, schommelen, bewegen van vloeistoffen.

کوچک koetjik, een soort van kleed? *toeloenng djihitkan koetjik didalam*.

کوچل koetjil, het uitsluiten, buitensluiten, buitenstooten.

کوچی kotji, Cochin en Cochin-china.

کوڈ koeda, paard. *Mëkoeda*, paardje spelen. *Koeda-laet* = *oendoeck*². *Koeda*², dakspaar; houten kruk om op te zitten; schraag; losse optred vóór de *gëta* en ook een soort van *bignonia*. *Anak koeda boeloe kasap* jonge paarden met nog niet glad haar of hebben nog geen glad haar: een spreekwoord van kooplieden, die zonder kapitaal en op goed geluk beginnen te handelen in allerlei zaken (waarom niet meer in 't algemeen?) *Naik atas koeda hidjam*, de hoogte hebben, eig. van soldaten, die zamen, op groene bankjes met vier divergeerende pooten, voor een tapperijtje gaan zitten den tijd passeeren, HA.

کوڈس koedis, huiduitslag: zie ook *toekak*.

کوڈنڭ koedoeng, I. verminkt, zoodat er slechts stompjes van de verloren ledematen overblijven. *Lipas koedoeng*, verminkte kakkerlak, die men slechts twee pooten heeft laten overhouden om daarmee overal rond te loopen; *tangan bagei l. k.* handen (zoals van kinderen) die overal aanzitten. Vrg. *kebong*.

II. ook *këkoedoeng*, een soort van hoofdek-sel, sluijer.

کوڈاپ koedap², snoepen; *boedak koedap*², een snoepachtig kind.

کوڈوک koedoek, de nek.

کوڈوک kodok, padde: *kodok poeroe* zie *kangkoeng*.

کوڈال koedal, I. bloesemknop; uitspruitsel. Zie *koentoem*.

II. *main koedoe*, het Hasan-Hoesimfeest, dat met een flambouwenoptogt door de Klingaleezen gevierd wordt.

کوڈی kodl, een snees, een twintigtal. *Kodian*, zie op *pakei*.

کوڈی koedel, een zware gouden sirihdoos, die tot de rijkssieraden behoort.

کور koera, I. opzetting van de onderbuik; *k. dëmam*, koude koorts; *koera*² *kaki*, de wreef van de voet: *dëngan dimikijan ija poen lëpaslah kasabërang*, *koera*² *kakinja tijada basah*, SM.

II. *koera*² en *këkoera*, de schildpad; *sisik koera*², het schildpad. Soorten van schildpadden zijn: *k. këladi*, *k. koembar*, *k. padi* en *k. poetih*.

کور koewar; *mëngoewar*² *kan*, bijv. *kajoe*, met een stok in den blinde rondtasten? *Maka dirënggangkannja sëdikit pintoe itoe, ditoeloerkannja kajoe dikoewar*² *kannja*. HA.

کورت Eng. court, raadhuis.

کورت koeroet, zingen, C.

کورد Eng. guard, wacht.

کورس koeras, een katern papier, gewoonlijk van 24 bladzijden, in elk formaat.

کورس koeris, (ook *goeris*) streep, schrap; *pandjang koeris itoe tiga hasta*; *mëngoeris tanah dëngan djarinja*; *dikoeriskannja dëngan kalam dijatas papan loeh*, hij maakt met een kalam streepjes op een schrijftafeltje (t. w. om een kind te leeren schrijven) HA. Zie ook *garis*.

کورس koeroes, mager, smal, tenger, uitgeteerd.

کورغ koerang, te weinig, niet genoeg; aan iets ontbreken; gebrek aan iets hebben; missen; minder; verminderen, afnemen (tegenovergesteld aan *tambah*). *Koerang satoe tiga poeloeh* of *tiga poeloeh korang asa*, negen en twintig; *koerang ingat*, onbedacht; *koerang bijasa*, onervaren; *koerang adjar*, onbeschaafd, lomp. *Koerang pariksa*, zie *pariksa*; *koerang*²... *lëbih* of *lëbih*², hoe minder... hoe meer. *Kakoerangan*, tekortkoming, ook in morelen zin; gebrek hebben aan iets. *Bërkoerang*, verliezen; *bërkoerang*² *an*, steeds minder worden.

کورغ koeroeng, opgesloten, ingesloten; kajuit van een schip, ook *k. kapal*; *këna koeroeng*, opgesloten worden, in de kast komen (om schulden); *badjoe koeroeng*, een baadje dat

van voren toe is, met een insnede aan den hals, waar het met een knoop gesloten wordt. *Koeroengan*, kooi, voor gevogelte; hok, gevangenis. Zie ook het Aanhangsel.

کورف koerap, een soort van huidziekte: *k. hajam*, ringworm, *k. pakau*, een soort van uitslag over het geheele lichaam. *Daoen koerap*, (ook *gëlinggang*, w. m. z.), *cassia alata*, een middel tegen ringworm.

کورف korek (ook **gorek**), het in of door iets heen steken of graven, of peuten, *binatang jang mêngorek boemi*, die in den grond wroeten; *mêngorek koeboer*, een graf opgraven; *mêngorek roemah*, een huis ondergraven om er in te komen.

کورف korok, I. hollen in den grond maken, mijnen aanleggen, C. Zie *korek*.

II. ronken, snorken (vrg. *garau*).

کورف koerau, een soort van draadvisch, *polynemus* sp.

کورف koereh, geaderd, van hout, gedamaseerd, van klingen, moiré, van zijden stoffen.

کورف koes? (Holl. *k w a s t*) epauletten van een officier; kwasten aan weerskanten van een vlieger.

کورف zie کوٹ.

کورف koewas, vliegende hagedis, C. Vrg. *koebin*.

کورف koewis; *mêngoewis*, met de voeten op zij schoppen, bijv. een mat.

کورف koesa, een haak om een olifant te sturen. *Roempoet koesa*², *panicum colonum*.

کورف koesoet, verward, in de war, van een draad, het haar, een zaak; verlegen, confuus. *Mêngoesoetkan dirinja*, zich ergens in wikkelen, in verwarren, door er zich mee te bemoeijen.

کورف zie کوثر.

کورف kosong, ledig, waar niets in is, ook van menschen.

کورف koesal, tabakspruim, waarmede men de roode lippen bij het siriikkaauwen afveegt.

کورف koesam, dof, mat, zonder glans.

کورف koesoë. *Akar koesoë*, zie *akar*: *masing*² *bërkoesoëlah sama sendirinja*, HA.?

کورف koeng, zie bij *sipoet*.

کوکت koewang, fazant; *k. bësar*, de argusfazant; *k. raniing*, een andere soort.

کوکت koewoeng, de kromhouten van een schip; *koewoeng palangi*, regenboog.

کوکت koepat, geldzakje van nipahbladeren.

کوکت koepas, geschild, gepeld, gevild, *Bërkoepas*, hetzelfde. *Këlöepas* en *gëlöepas*, geschaafd, gebrand enz. zoodat het vel er af is.

کوکت koepang, I. een soort van mossel (is *koeping*² ook beter, hetgeen de oorschelp *auricula* zou kunnen beteekenen?).

II. een goudgewicht: *bëratnja samiskal* (= één mas) *ijaitoe ënam koepang*; een maat voor drooge en natte waren, een vierde *tjoepak*; een koperen muntje van ongeveer een tiende dollar.

کوکت koeping, Jav. = *tëlinga*. Zie *tjoeping*.

کوکت koepak, I. hangende, van de borsten eener vrouw.

II. openspringen, openbarsten, C.

کوکت koepoe, kapel, vlinder; *koepoe gadjah* = *rama*². *Koepoe*², een soort van plant, *bauhinia corymbosa*.

کوکت koepih, een gulp bloed? *Kaloewarlah darah bërkoepih*² *dari dalam moeloetnja*, HA.

کوکت koepi, (Skr. *kāpi*) bus voor thee, buskruid en dergelijke.

کوکت kok, zie *goe*.

کوکت koewoek, een soort van tijgerkat.

کوکت koekoet, beugel over een kram, waaraan men een hangslot hangt.

کوکت koekoer, I. = *të'koekoer*.

II. klauw: *binatang jang mënarkam dëngan koekoer atau gigi*. *Koekoeran*, een soort van *paroet*, rasp, in den vorm van een veelpuntigen krabber, waarmee de kokosnoten worden fijn gekrabd. *Daoen koekoer*, *scutellaria indica*.

کوکت koekoes. *Koekoesan*, een soort van puntig toeloopend bamboezen mandje, waarin de rijst gaar gestoomd wordt. *Mêngoekoes*, rijst aldus kookken; ook distilleeren (M). *Boewah koekoesan*, een soort van *langsat*-vrucht.

کوکت koekang, (ook **koengkang**) de O. Indische luijaard, *lemur tardigradus*.

کوکت koekoek, H. het kraaijen van een haan. Zie ook *kakak*.

کوکل **koekoel**, krom, verkromd, van de ledematen; *doedoek mēngoekoel*, krom gebogen zitten, zooals oude lieden.

کوکو **koekoe**, nagel, klauw; *k. balam*, een soort van rijst met kleinen korrel; *k. hari-mau*, een soort van nijptang; *k. saeoh*, klauw van het anker.

کوکو **koekoeh**, stevig, vast, sterk.

کول **koel**, Holl. kool. Zie *koebis*.

کولت **koelat**, zwam, duivelsbrood, paddestoel op boomen. Er worden verscheidene soorten onderscheiden, zooals *k. kajoe*, *k. koel*, *k. padang*, *k. patah*, *k. pongsoe*, *k. sisir*.

کولت **koelit**, vel, schil, schors, dop, schelp; *koelit ari*, blaasje, dun vliesje, velletje; *koelit lawang*, een specerij, een soort van laurier; *koelit manis*, kaneel; *koelit sipoet*, slakkehuisje; *badjoe koelit*, een lederen baadje. *Mēngoelit*, iets evcn als een vel van iets aftrekken; *mēngoeliti*, iets villen.

کولر **koeloer** = *soekoen bidji*.

کولنگ **kolang**; *kolang-kaling* = *kaling*².

کولنگ **koling**, I. een diepe mijngroef, een mijn met gangen en stutten. Vrg. ook het Aanhangsel.

II. zie *golong*.

کولف **koeloep**, jonge! Het Arab. *groelf: orang jang bërkoeloep*, een onbesnedene.

کولک **kolik**, bootje voor één man; *tër:kolik*², alleen t'huis zitten, als iemand die in een *kolik* zit.

کولم **koelam**, vijver, waterkom. Te Singapore ook *koelah* uitgesproken.

کولم **koelim**, een boom, waarvan het sap naar knoflook riekt en wiens vruchter als specerij gebruikt worden.

کولم **koeloem**, het iets in den mond hebben of steken, zooals een pruimpje; mommelen, sabbelen.

کولو **koeloe**, zie bij *tali*.

کولله **koelah**, I. maat voor natte en drooge waren; *koelah doewa bilah*, twee koelaha.

II. zie *koelam*.

کولله **kalih**², een soort van rijstemeelpap, die als versnapering gebruikt wordt.

کولی **koeli**, *koelie*, daglooner, sjouwer; koelieloon, dagloon. *Makan koeli*, op dagloon werken.

کولی **koeli**, I. knak, breuk, in een tak, stok, been enz.; *kakinja sabèlah soedah patah tiga tērkoelēi*².

II. een soort van groot schelpdier, paarlmoerhoorn, *nautilus*.

کومر **koemoer** = *kēmoer*.

کومس **koemis**, snor, knevel.

کومن **koeman**, eer klein insect, dat in het vel dringt; een soort van natte schurfft; een zierteje, een atoom.

کومی **koemel** (ook **goemel**), groef, insnijding tot versiering van randen.

کونگ **koenang**, het blinken, schitteren met een vuurgloed, bijv. van de ondergaande zon; *konang*², een vuurvlieg.

کونگ **koening**, geel; *k. toewa*, oranje. *Koeningan*, gele stoffen; geel koper; *kakoeningan*, ook geelachtig; *koening sakoeningnja*, zoo geel mogelijk. *Kēmoening*, zie boven.

کونو **koenoen**, stellig, waarlijk, zoo waar (naar men beweert); *sèdang... koenoen*, terwijl... hoeveel te meer dan zeker.

کود **koewah**, Chin. sous, vleeschnat.

کورو **koewau** = *koewang* w. m. z.

کود **koewih**, Chin. = *panganan*.

کوی **koewel**²? *artinja pèrlahan*² (in het dialect van Padang?) SM.

کویج **koegang**, een soort van ziekte, M. Vrg. *kapoejang*.

کویج **koegoeng**, een soort van schelpdier, M.

کویف **koegoep**, door en door, van nat zijn: *busah koegoep*², kletsnat.

کویف **kojak**, gescheurd, van kleederen, papier, enz. *Mēngojak*², ook kammen, kaarden, uitpluizen, van wol, katoen, enz.

کویف **koegoek**, het geluid waarmee men honden roept; een hond die aan niemand toebehoort.

کویل **koewil**, een Hindoesche tempel.

کویلو **kaweloe**, (Port. *coelho*) konijn.

کویم **kojam**; *boeboer kojam*, een soort van

brij of pap, gekookt van meel van kleefrijst met kokosmelk en specerijen.

کوبن **kojan**, *kojan*, maat voor ladingen en groote vrachten, van verschillend gewicht.

کوبی **koewini**, een soort van manggavruucht.

کوبت **koenjit**, kurkema. Zie op *koemkoema*. Soorten zijn *koenjit bésar*, *k. padi* en *k. santan*.

کوبج **koenjoeng**; *sakoenjoeng*², eensklaps, onvoorziens.

کوبه **koenjah**, doorgaans *koenjah*² (ook **goenjah**), mommelen, kaauwen, van die geen tanden meer hebben.

که **kah**, aanhechtsel om een vraag en ook wel een onzekerheid te kennen te geven, bijv. in *éntahkah*, *kalau²kah*.

کیا **kija**, Chinesche speelkaarten. *Kija*², een soort van visch.

کیان **kajangan**, Jav., godenverblif.

کبیر **kibar**, in de lucht zweven, fladderen, wapperen; *toenggal pandji² bër²kibar²anlah*; *maka ijapoen moe'allak bër²kibar²*, hij hing in de lucht te zweven; *maka tər²kibarlah baœ²-an jang haroem*.

کبیس **kibas**; *məngibas*, schudden, heen- en weterschudden of zwaaijen; uitschudden; klapwieken, kwispelstaarten. Zie *kipas* en *kipei*.

کبیس **kibis** = *kibas*.

کیت **kijat**, stijf, onbuigzaam.

کیت **kita**, wij, den toegesproken persoon meegerekend; ook wel in het enkelvoud gebruikt.

کیتار **kitar**, het draaijen om een as, zooals een wiel, een deur, of in een kring, zooals de sterren, het zwaaijen van een wapen: *maka bandahara Padoeka-radja dan Laksamana poen mēngitarkan krisnja*. SM; *maka bər²kitarlah djantara itoe*; *salagi ada pər²kitaran tjakrawala matahari dan boelan*, zoolang zon, maan en sterren omwentelen, d. w. z. eeuwig. Zie ook *kisar*.

کیتنگ **kitang**, een soort aan visch, leder-visch.

کیتک **ketek** = *kētjik*, w. m. z.

کیتم **ketim**, zie op *sipoet*.

کدجر **kedjer**, een soort van munt van een tiende reaal waarde.

کیدج **kidjang**, een soort van kleine herten met ongetakte hoorns, *cervus muntjac*, op Java kidang.

کیدجو **kedjo**, Port. queyo, kaas.

کیدجو **kitjoe**, bedrog, list, streek, trek, guitenstreek. *Məngitjoekan*, bedriegen, een trek spelen.

کیدی **kitji**, vaartuig met twee masten met ra's, het Eng. ketch (een oud woord, ongeveer = yacht).

کیدا **kida**², gouden franjes, goud galon, goud borduursel.

کیدو **kidoeng**, liedje, wijsje. *Məngidoeng*, in slaap zingen.

کیدا **kidal**, links, alles met de linkerhand doende: *orang kidal*.

کیر **kira**, berekening, gissing, vermoeden, gedachte. *Kiranja* wordt veelal gebezigd om een verzoek aan te dringen: eilieve, toch. *Kira*², het rekenen; berekening, bestek; rekening en verantwoording; *ilmoe kira*², de rekenkunde; *kira*² *pələjaran*, bestek of berekening van de vaart eens schips; misschien, soms; ontrent; *məmbri kira*², rekening en verantwoording doen; *soepaja diakirat diringankan Allah kira*²-*moe*, opdat Allah hier namaals uwe rekening en verantwoording verlichte; *sakaliannja didalam kira*² *bandahari*, SM.; *hambanja dipaloenja dēngan tjada kira*², zonder dat hij er verantwoording voor behoefde te doen, zooveel hij wilde, HA.

کیرغ **keroeng**, een soort van zeer klein zeevischje. Ook *təngkeroeng*.

کیرث **kirap**; *məngirap*, schudden, afschudden, zooals stof van de kleederen; uitschudden, zooals bijv. de vogels hunne veeren in het zand; heen- en weerschudden, bijv. een schild. Hetz. als *kirei*.

کیرق **kerek**, hijschblok, takel; *məngerek*, van slangen gezegd, zijne bochten losmaken, zich ontrollen.

کیرم **kirim**, het zenden; *soerat kiriman*, een brief. Zie *soerat*. *Pakirim*, het gezondene.

کیرو **kirau**, van gemengde kleur, C.

کیری **kirei**, *məngireikan*, schoonschudden, wannen. Hetz. als *kirap*.

kiri, I. links, de linkerzijde (van rivieroevers: de rechterzijde). *Mengiri*, iets gaan halen (ter zijde gaan om iets te halen?): *kiri-kanlah akoe api sedikit*, haal mij een weinig vuur.

kis, Arab. de zijden enveloppe van een staatsbrief; geldbeursje.

kijas, omtrek, buitenste lijn, grens, schets. Vrg. *kijas*.

kisoet, gekreukeld, gerimpeld. Zie ook *lisoet*, *keroet* en *goemat*.

kesot; *berkesot*, op zijn achterste voortschuiven, zooals kinderen of lamme menschen, die niet loopen kunnen, en zooals de inlanders voor hun vorsten verschijnen.

kisar, I. het draaijen, in de rondte gaan, zooals een molensteen; in de rondte zwaaijen, bijv. een wapen boven zijn hoofd om meer kracht aan den slag of den steek te geven; *m. tjintjin*, den ring om den vinger draaijen. *Batoe kisaran*, molensteen. Vrg. *kitar* en *gisar*.

II. = *kesot*: *maka mantri itoe berkisar kahadapan*, *sembahnja* enz. *maka sri Naradiradja berkisar katengah*, SM.

kisil, het over iets heen wrijven, bijv. de handen wrijven, strijken met een strijksok; tegen iets aankomen, langs iets schuren.

kisi, de klos van een spinnewiel; *tjang kisi*, de opstaande houten waarin de kisi steekt; *oelar kisi*, een soort van slang. *Kisi*², traliewerk, tralies, van gespleten bamboes of dergelijke; het venster, waarvoor zulke tralies zijn: *mënnengkok pada kisi*² *maligei*; *noeri jang dikisi*² *maligei*; *djatoehlah dari pada kisi*²; *kisi*² *perak*, zilveren vensterroedjes; *koersi berkisi*², rottingstoelen.

kijoeng, een geel en bruin gekleurde schelp, zoo groot als een kinderhoofd. Zie ook *gawang*.

kipas, een waaijer, niet alleen ter verkoeling, maar ook om stof af te nemen, het vuur aan te maken, vliegen weg te jagen enz. Zie *kibas*.

kipal = *kimpal*.

kipel; *mëngipei*², kwispelstaarten. Zie *kibas*.

kikir, vijl, rasp; vrekkelig, gierig, begeerig; *tjadalah akan dikikirkan hanja dikasih dëngan soekatjita*. *Kikir patar*, een platte vijl, *k. eikoer tikoe*, een ronde vijl. *Pri kikiran*, gierigheid, begeerigheid.

kikis, het afkrabben, afschrappen of uitschrappen. *Kikisan*, schrapper.

kikik, een scherp gepunt vierkant lapje in een kleed; *ikan kikik*, een soort van zeevisch, die den vorm van zulk een lapje heeft.

kekek, de groene Niassche papegaai. **kikil**; *mëngikil*, knabbelen, knagen.

kekel; *mëngekel*, gierig, vasthoudend zijn. Zie *kikel*, *lokik*.

kekoe, onhandig, lomp. Zie *kakoe*.

kijoel; *boeroen kijoel*, een soort van kleine gespikkelde zangvogel. Zie *sijoel*.

kilat, weerkaatsing van licht, schitteren, glinsteren van voorwerpen, waarop licht valt; het weerlicht; de weerschijn: *toeroenlah toefan oedjan kilat halilintar*; *oemboen jang dioedjoeng roempoet itoepoen berkilat*² *an roepanja këna sinar boelan*; *ajar berkilat*² *kan matahari*, water dat de zon weerkaatst.

kilit; *kilit*² *an*, venster, T. Zie ook het Aanhangel.

killr, het aanscherpen van de punten van een mes of puntig voorwerp.

keloer = *mëroenggei*.

kilang (ook **gilang**) een soort van drank uit suikerriet gestookt. *Kilangan*, suikerrietpers; *mëngilang*, suikerriet persen. *Kilang pëngasih*, liefdedrank.

keloeng, een bamboezen staketsel in zee in de gedaante van een fuik, om visch te vangen. Zie ook *sero*.

kilap I. = *kilat*.

II. het Arab. **خلاف** w. m. z.

kilik; *mëngilik*, onder den arm dragen of vasthouden. *Kilik bahoe*, zie *bahoe*. *Kilik*² *an*, houten schragen waar iets op rust; *ki-*

lik²an balei? bijv. *maka bandahara dan pëngoe-loe bandahari dan tēmëngoeng aan sēgala mantri dan orang bēsar² doedoek di sri balei, maka sēgala anak radja² itoe doedoek dikilik²an balei kiri kanan*, SM. Zie ook het Aanhangsel.

گیلم *killim*, zoom, rand; *kilim tabir*, een zoom van een gordijn, een smalle zoom; *k. pi-pih*, een platte zoom.

گیلو *kelo*; *daoen kelo*, een soort van bladgroente.

گیلو *kilau* (ook *gilau*). *Bērkilau²an*, schitteren, van juwelen, regendruppels, sterren enz. Vrg. *gilap*. Gew. *ilau*.

گیله *kilah*, een soort van schelp, toot-hoorn, conus; *kētopong kilah*, een hoofdbedeksel van de gedaante van zulk een hoorn.

گیلی *kili²*, wartel; *kili² daioeng*, roeidol of roeipen, die los in het boord zit. Vrg. *kilik*.

گیم *kima*, een soort van schelp, de reuzenschelp, *chama gigas*.

گیبغ *kijambang*, een soort van waterplant met op het water drijvende bladeren.

گیق *kijan*, I. dit, doch, behalve in *sakian*, *kalakijan* en *dimikijan*, alleen met een voorafgaand telwoord, bijv. *sapoeloeh kijan*, tien van dit, d. i. tienmaal dit: *djangankan sakijan itoe banjak laskarnja, djikalau sapoeloeh kijan sēkalipoen akoe lawan; bērapa kijan*.

II. verkorting van *Hoekijan*, *Tjina K.*, een Foekian-Chinees.

کین *ken*, praefix voor eigennamen van aanzienlijke vrouwen, *Ken Tambcehan*, *Ken Soemirat*.

کینی *kini* = *ini*, doch doorgaans slechts van den tijd gebruikt, *sēkarang kini*, heden; *soeltan jang kini* (voor *sēkarang kini*), de tegenwoordige sultan. Vrg. *kijan*.

کیری *kiwi*, de passagiers op een koopvaardij-schip, die òf een zekere ruimte van het schip (een of meer *petaks*) hebben afgehuurd om er hun eigen koopwaren in te laden, òf die tot het handelskapitaal van den Nakoda hebben bijgedragen.

گاب *gaba²*, de drooge takken van den sagoboom, die tot dekking der huizen en andere doeleinden gebezigd worden.

گابس *gaboos*, een soort van boom, *alstonia scholaris*, waarvan het hout wit en zeer week is, zoodat het geklopt zelfs voor kurken gebruikt wordt. *Ikan gaboos*, een soort van visch, *ophicephalus*. Zie het Aanhangsel op *kōtjōlan*.

گاتل *gatal*, jeuhte; met jeuk geplaagd; belust, begeerig. *Oerat gatal*, zeker plantaardig geneesmiddel.

گاجس *gadjoes*, een soort van stinkende djamboe-vrucht, op Java *djamboe monjet* geheeten.

گاجو *gadjoe*, gedrukt, gedeukt; *gadjoe leper*, plat gedrukt.

گاجه *gadjah* (Skr. *gādḷā*), olifant; *ikan gadjah* = *paoes*, walvisch; *mina gadjah*, zee-kalf (Skr. *mina*, visch); *atap gadjah mēnjoesoe*, een afhellend zijdak, naar de gelijkenis met een zuigenden olifant. *Pëngoeloe gadjah*, opperstalmeester van de olifanten, een hooge waardigheids-titel, waaraan de naam *Sri Rama* verbonden schijnt te zijn. In Annam is de „minister van de olifanten” de eerste van het rijk en tevens die van buitenlandsche zaken. *Bērmaïn gadjah* of *gadjah²an* = *b. tjatoer*, schaakspelen.

گاجه *gadjih*, gage, loon; *orang gadjih*, bediende.

گاجر *gatjar*, loop, diarrhee.

گاد *gada* (Skr. *gadā*), knods, knuppel. *Gada²*, windwijzer, wimpel; *kain gada²*, vlaggedoek. *Gada mala*, een soort van plant, C.

گادس *gadis*, I. jong meisje; jong van het vrouwelijk geslacht van dieren.

II. een soort van boom, een soort van sassafras.

گادغ *gading*, olifantstand; ivor; *sapoetjoek gading*, één olifantstand, *sapasang gading*, een paar daarvan. *Cading²*, spanten van een schip. *Srigading*, een soort van bloem met welriekende witte bloemen. Zie *sri*.

گادڻغ **gadoeng**, een soort van dioscorea, met een bedwelmenden wortel, die zwelling der ledematen en salivatie veroorzaakt; een zeer groote en eetbare aardvrucht; *g. kastoeri*, een soort van klimplant, *epidendrum*. K.

گادڻغ **gadoek**, I. kwasterig, opschiklievend, fatterig.

II. een soort van plant, *bischoffia javanica*, C.

گادڻغ **gadoeh**, getier, leven, rumoer, wanorde, confusie. *Menggadoehi*, ook: drukte maken over iets, zich ongerust maken over iets. *Pergadoehan*, oproer, opschudding, standje.

گادڻغ **gadei**, pand; het verpanden; *orang tergadei*, pandeling; *mènëboes gadei*, een pand lossen. *Gadeian*, pandgoederen.

گار **gara** is **gahara**.

گارٹ **garoet** = *garoek*.

گاريس **garis**, schrap, streep, vore.

گارڻغ **garang**, geen tegenspreken kunnen verdragen, zijn wil doorzetten; gewelddadig, van een bestuur; onstuimig, wild, roofziek, het tegenovergestelde van *djinak*, van roofdieren of bijv. *garang braninja*, zijn moed was onstuimig; doordringend schel, van een geluid (M. Is dit laatste ook *garoe* of *garau*?).

گارڻغ **garing**, een soort van zak, waarin men zijn eten op den rug draagt.

گارٹ **garoek** (ook **karoek**); *mënggaroek*, krabben, het ligchaam, den grond, d. i. omhalen; *m. roemah*, ondergraven.

گارم **garam**, keukenzout.

گارو **garoe**, I = *garoek*. Ook krasschend, krijschend van de stem.

II. is *gaharoe*.

گارو **garau**, zwaar, diep, van geluiden; snorren; vrg. *gërah*.

گاسڻغ **gasing**, een tol.

گاسڻغ **gasap**, zie **kasap**.

گاسڻغ **gasak**; *mënggasak*, slaan, afrossen; dorschen, uitkloppen.

گاسل **gasal**, oneven.

گاڻغ **gaph**, zie *goepoeh*. Vrg. *kapah*.

گاکو **gakoe**; *gakoean*, een deuntje, *gakoean dan kidoengan*, M.

گاڻغ **gagang**, een bloem- of bladsteel:

boewahnja lada itoe soedah djatoeh dëngan gagangnja.

گاڻغ **gagap**, I. luidruchtig, doordringend, doorgaans verbonden met *gëmpita*.

II. stamelen, stotteren, M.

گاڻغ **gagak**, kraai (Skr. *kāka*).

گاڻغ **gagoek**, een soort van eetbaren zeevisch.

گاڻغ **gagah**, sterk, krachtig, van lichaamskracht; ook bijv. *gagah makan*, sterk in 't eten. *Mëngagahi*, kracht ergens bijzetten, met geweld of aandrang iets doen; ergens toe dwingen.

گاڻغ **gagau**; *mënggagau*, in het donker rondtasten.

گاڻغ **gala**; *gala*², een soort van harpuit; *gala*² *lëmboet*, teer. *Gala garoe*, zie *gaharoe*.

گاڻغ **galoer**, geul, stroomrichting langs de kust; familielijn, geslachtslijn; *ombak galoer*, golven die naar ééne richting gaan, vrg. *galoe-ra*. Zie ook *soesoer*, *atoer* en *djaloeer*.

گاڻغ **galas**, bamboezen raampje, dat op den rug gebonden wordt en waarop men lasten draagt, T. Zie *gëlas*.

گاڻغ **galoeng**, I. een bos rotting. *Mënggaloengkan*, rotting in bossen binden; om iets heen kronkelen, zoo als planten, slangen enz.

II. dijk, dam, M. (het Jav. *galëng*).

گاڻغ **galak**, vurig, bijv. *sapërti singa jang galak*; *mënggalak*, aan den gang maken, aanvuren, aansteken; *mënggalakkan api*, een vuur oprakelen. *Pënggalak*, een opwekkend geneesmiddel; het buisje van een vuurwapen, waarop de slaghoedjes worden gezet. Zie ook *gëlak*.

گاڻغ **galah**, I. lange stok.

II. zachte klei, moddër; *hoedang galah*, zie *hoedang*. Vrg. *gëloeh*.

گاڻغ **galoch** (Skr. *galā*, een soort van edelgesteente), komt voor in eigennamen van prinsessen; ook prinses, edele vrouw. *Astana galoe-han*, prinsessenhof.

گاڻغ **gali**; *mënggali*, delven, opdelfen, den grond, een put. *Galijan*, groef, mijnegroef.

گامت **gamat**, een soort van tripang; *g. oetan*, een soort van plant, *echinocaulis perfoliatus*, C.

گامت gamit (ook **kamit**), met de hand of vinger aanraken, tikken, kloppen, bijv. om iemand te wenken of te roepen, om stof af te slaan; tokkelen op een snareninstrument; pootjes geven. *Gamit²an*, een voorwerp waarop men elkaar attent maakt: *djadi gamit²an orang*, SR., *maka sĕgala dajang² itoe poen bĕrgamit²anlah, mĕngatakakan baik soewaranja orang moeda itoe. Koemat-kamit*, ook: heen en weer gaan van de lippen, zoo als bij het lezen. Zie ook *tjalit*.

گامک gamak; *mĕnggamak²*, met een dolk of zwaard dreigen, door die met de hand telkens een weinig uit te halen en dan weĕr in te steken. Vrg. *agak*.

گامو gamoh, een waterkruik zonder tuit en van onverglaasd aardewerk.

گان gana en **گانی gani**, Arab. *grani*, rijk, groot, van Allah, in sjairs.

گانس ganas, wild, woest, van dieren en ook van dieven.

گاروت gawoet = *garoet*.

گاروڠ gawoeng, I. *kain gawoeng*, neteldoek, fijne gekleurde katoenen stof.

II. lage, beschaduwde plaats, luwte, M.

گاروول gawoel. Wordt verbonden met *tjampoer* gebruikt, *tjampoer gawoel*, verward door elkander.

گاروام gawam = *gawei*, M.

گاروی gawel, zie *pĕgawei*. Ook *gawei sanggeta*, drukten en zamensprekingen, bijv. om een zaak uit de wereld te helpen.

گاہی gahi, kracht, sterkte. Ook *gaja*.

گاہی gaja, I. = *gahi*; *tijada bĕrgaja lagi*, krachteloos, zich niet kunnen bewegen.

II. gemaakt zingende toon bij het lezen; loop (aangenomen hand?) van iemands schrift; *mĕnggajakan*, op een zingenden toon iets voordragen of vragen; op een gemaakte wijs iets doen.

III. ligchaam (Skr. *kāja*): *dĕngan mĕmakei kain jang moelija, patoelah dĕngan sikap dan gaja*.

گاہیت gayt, zie *kaĭt*.

گاہیس gais, zie *kais*.

گاہیڠ gajoeng, Jav. ? = *siboer*.

گاہیم gajam, een soort van eetbare vrucht.

گاہیہ gajoeh, laag neerhangen, van vruchten, zoodat men ze met de hand vatten kan.

گاہیر gĕbar; *kain gĕbar*, geruit katoen; Schotsche ruit.

گاہیت gĕta (Perz. *kat* of *kit*), vorstelijke troon; breede vaste optred voor een ter slaappleaats dienende estrade (*pĕntas*) en daarmee een geheel vormende, dat tot zitplaats dient. Voor de *gĕta* staat een losse optred (*koeda²*).

گاہیتار gĕtar (ook **gĕntar**), zie *kĕtar*. *Gĕlĕtar*, frequentatieve vorm. Van hier ook *gĕmĕntar*.

گاہیتاس gĕtas (ook **gĕntas**), broos, breekbaar. *Mĕnggĕntas*, teedere takjes of bloemen afbreken. Vrg. *gotis*.

گاہیتس gĕtis = *gĕtas*.

گاہیتڠ gĕtang, overtrek over den mond van een flesch, glas, pot enz., zoo als bijv. een blaas, doek, leer, papier enz.

گاہیتل gĕtil, afknijpen, afplukken, T.

گاہیتابیر gĕdabir = *gĕlambir*, M.

گاہیتابه gĕdabah, een soort van versiersel in het opgestoken haar der vrouwen. Vrg. *taĕjoek*.

گاہیتاڠ gĕdaga = *gĕndaga*.

گاہیتاڠ گتڠ gĕtak; *gĕtak toedang*, een soort van boom met rood zacht hout, alleen geschikt voor brandhout.

گاہیتام gĕtam = *kĕtap*.

گاہیتا گتہ gĕtah, plantengom, plantensap: *g. pĕrtja*, gutta-percha; *g. kambodja*, guttegom.

گاہیتا گتی gĕti, een soort van woudboom, C.; *gĕti²*, een soort van koekjes, bereid uit bidjenzaad en palmsuiker.

گاہیتاڠ گدبڠ gĕdĕboeng, katoenen sirihzakje.

گاہیتاڠ گدبڠ گتہ gĕdĕboeh, van een hoogte naar beneden storten.

گاہیتاڠ گدڠ gĕdang (ook **gadang**), groot. Het is vooral op Sumatra in gebruik.

گاہیتاڠ گدوڠ gĕdoeng, groot huis, voorn. van Europeanen, factorij, pakhuis, groote winkel. Men zegt ook *goedang*.

گاہیتاڠ گدوڠ gĕdoebang, een soort van Atjineesch zwaard.

گاہیتاڠ گدوڠ گدوڠ gĕdoepang (ook **gĕdipang**) = *pantat*.

گرابق **gërabak** = *kërawak*.

گاران **garangan**, toch; soms; in vragen of bij onzekerheid: *anak siapa garangan ini; goesariah garangan adinda itoe* (soms, toch niet); *ëntah apa garangan isinja* (ik weet niet wat er toch wel in zou zijn); *djikalau garangan* (zoo toch eens).

گاراگی **garagel**, haak om krokodillen te vangen, M.

گرادی **gëradi**, hekwerk, rasterwerk.

گراگو **gëragau**, op den grond spartelen; *soengkoer gëragau*, voorover op den grond liggen te spartelen.

گورامه **goeramh**, een bekende soort van smakelijke visch.

گراوات **gërawat**; *mënggërawat*, iemand aan zijn lot overlaten, zich niet om hem bekommeren.

گراچ **gërajang**; *mënggërajang*, woelen, krauwelen, in 't haar.

گربچ **gërbang**, I. *mënggërbang*, los en verward, van de haren.

II. *pintoe gërbang*, de hoofdpoort van een omheinde plaats of woning. Zie ook *gapoera*.

گرت **gërat?** op de tanden knarsen, M. Zie *gërtak* en *kërot*.

گرت **gëroet**², een soort van visch, die zeer vet is.

گرتچ **gërtang**, een soort van zeer grooten zeevisch.

گرتک **gërtak** (ook **kërtak**); *mënggërtak*, tegen iets slaan of stooten, bijv. met den voet op den grond stampen, in de handen slaan; aansporen, de sporen geven, ook figuurlijk van menschen; *m. gigi*, de tanden knarsen. *Gërtak mërtik*, het geluid van vele voeten op den grond. *Pënggërtak*, prikkel. *Gëmërtak*, kletteren door tegen elkander te slaan, van wapens.

گرتوک **gërtoek?** *mënggërtoek*, stof afnemen, C.

گردم **gërdam** = *gërdoem*, doch minder zwaar, bijv. van een mensch.

گردم **gërdoem**, dreunen, van iets zwaars dat omvalt, bijv. een omgehouden boom.

گردن **goerdan**: *ringgit goerdan*, zie *garioeda*.

گردی **goerdi**, boor, drillboor, zwaaiboor.

گرس **gëroes**; *mënggëroes*, glanzen, zoo als gebatikte sarongs met een kaurischelp.

گرسک **gërsik**, zie *kërsik*.

گرسچ **gërang**, zwarte poeder van gebrande kokosnootschillen om de tanden zwart te maken.

گرسچ **gëring** = *sakit*, van vorsten gesproken.

گرسچ **gëringasing**; *kain gëringasing wajang* een gebatikd zijden kleedje, waarop figuren uit het wajangspel zijn geteekend.

گرسچ **gërengseng**, een soort van kopepen pan gebruikt tot het koken van brij, het maken van koekjes, konfituren, enz.

گرسچ **gëranggat**, boktor, *cerambyx*, M.

گرسچ **gëranggang**, een soort van mar-
der, M.

گرسچ **gëroenggang**, hol, holligheid, holte, spelonk; *laot jang gëroenggang*, de holle zee. Ook een soort van boom, zie *bajoe*.

گرسچ **gëranggau**, met de pooten slaan of krabben, C.

گرسچ **gërap**, naar iets grijpen, C. *Gëreb*, knagen, C.

گرسچ **gërak** (ook **kërak?**) het in beweging zetten; zich bewegen: *gërak dijam*, beweging en rust; *gërak soeroet*, aanvang der ebbe, de tijd, waarop het afvloeijen van het water bemerkbaar wordt. *Mënggërakkan*, bewegen; schudden van het hoofd; luiden aan een klok; *mënggërakkan dari pada këradjaan*, van den troon stooten; *m. hati*, het hart afkeerig maken; *tërgërak hatinja*, afkeerig; in agitatie van verlangen. Vrg. het Arab. *harak*.

گرسچ **gëroek**, I. zie *garoek*.

II. houten lijst rondom de weverskam (*sisir*); *sapërti gëroek dëngan sisir*, spreekwoordelijk gezegde om een naauw verbonden zijn uitdrukken.

گرسچ **gërgadji**, zaag. Skr. *kräkätjã*.

گرسچ **gërgasi**, een soort van booze geesten (verbastering van *raksasa?*).

گرسچ **gërgahajoe**, verbastering van *dir-gahajoe*, w. m. z.

گرسچ **gërgap**, een soort van aap.

گرسچ **gëram**, I. toornig, verontwaardigd. *Mënggëram*, toornig worden; grommen, brom-

men, van tijgers of varkens en ook van menschen. Vrg. Perz. *garm*, warm, heet; vertoorn.

II. Holl. geraamte, het houten geraamte van een huis.

گرن **gëroen** = *takoet*.

گرننگ **gërantang**, verschrikken, C.

گرننگ **gërinting**, Jav. = *këreting*.

گرنجم **gërintjam**, uitpeuteren, bijv. een afgebroken pen, die ergens inzit.

گرنجم **gëroendjam**, met de handen een stuk hout in den grond stampen.

گرندم **goerindam** (het Tamilsche *kirantham*, d. i. het letterschrift der Tamilen, waarmee zij het Sanskrt schrijven), een soort van spreukdichten. Vrg. *sloka*.

گروبك **gërobok**, kast. Ook *almari*.

گروبن **gëroeboek**; *mënggëroeboek*, begeleiden.

گرا **garoeda**, Skr. naam van zekeren fabelachtigen vogel, het voertuig van den God Visjnoe. *Ringgit goerdan*, een Amerikaansche of Mexikaansche dollar, naar het wapen, den adelaar, die er op staat. Ook *r. boeroeng*. Zie ook op *tapak*.

گروتو **geroetoe**; *mënggëroetoe*, ruw, grof, pukkelig zijn; ruw bejegenen: *ada jang mënggëroetoe*, *ada jang mënggërigis*, er waren er met ruwe, er waren er met fijne oneffenheden.

گروغت **gëroegoet**, ruw, knoesterig, van hoornen. Zie *gëroetoe*.

گروست **gëroemit**; *mënggëroemit*, leuteren, treuzelen in het werk, doch meer in fijn werk, zoo als naaijen, breijen enz. Zie ook *malap*.

گروست **gëroemoet**, wemelen, van menschen.

گرونغ **gëroening**, een soort van kameleon.

گروه **gëroeh**, ongeval, ongeluk. *Gëroeh gërah*, allerlei ongelukken.

گروه **gëroh**; *mënggëroh*, snorken. Vrg. *garau* en het Aanhangsel onder *kërok*.

گرهانا **grahana**, Skr. zons- of maansverduistering.

گرهم **garham**, een kies. *Garhaman*, kakebeen.

گری **gërei**, een brits of slaappleats van hout, vierkant en naar boven smal toeloope, van alle vier de kanten voorzien van trappen; zij dient voor jongehuwden en wordt boven op de gewone rustbank geplaatst.

گریت **goerita** (Skr. *grëhitā*, grijper), van vangarmen of klauwieren voorzien: *ikan goerita*, de sepia, *djarak goerita*, een zekere soort van *djarak*.

گریج **gredja** (Port. *igréja*), kerk. *Boeroeng gredja*, de musch.

گریسك **gërisik**; *mënggërisik*, ridselen, klateren, rammelen; *përada gërisik*, klatergoud.

گریگس **gërigis**; *mënggërigis*, ruw op 't gevoel, doch minder dan *mënggëroetoe*.

گریگی **gërigi**, I. = *taboeng*, bij de Oranghoeloe.

II. zie op *gigi*.

گاز **gaz**, de eenheid der lengtemaat bij de Perzen = 1.11 meter; 6000 daarvan maken een farsang.

گسا **gësa**², gehaast, gejaagd.

گستی **goesti**, I. Jav. Heer.

II. *bërgoesti*, worstelen.

گنسس **gangsa**, I. klokkenmetaal.

II. verplaatsen, verzetten: *balei digangsa*, de rustbank wordt verplaatst. Ook verplanten en = *anggoerkan*?

گنسس **gingsir**, afwijken; verschuiven. Vrg. *gisir*.

گنسی **gangsî**, wentelen, ronddraaijen. Vrg. *gasing*. Vrg. het Aanhangsel op *gongsëng*.

گفتگ **ganggang**, I. gapen, zich openen, openstaan.

II. *mëngganggang*, warmen, bakken, stoven, verwarmen, droogen van kleeren boven een vuur; *bërganggang dirinja*, zich warmen, bijv. bij een vuur. Vrg. *panggang*.

III. krakelen, twisten, C.

گفتگ **ginggang** = *tjele*, geruit hessen- of kielengoed.

گفتگ **ginggoeng**, een soort van bamboezen instrumentje, dat men tusschen de tanden steekt en waarmee men de klanken *ging goeng* voortbrengt.

كُفَع **goenggoeng**; *menggoenggoeng*, in den mond dragen of houden.

كُفَع **gonggong**, een soort van schelpdier met witten hoorn, zonder punten. Het dier is eetbaar en men heeft *g. djantan*, *g. bétina* en *g. boegis*. Zie bij *sipoet*.

كُفَع **gënggam**, de gesloten hand; *sagënggam*, een handvol, zooveel als men in de gesloten hand kan houden; fig. *ada dalam gënggaman tangan orang*, in iemands macht zijn. Zie ook *rangkoem*.

كُفَع **ganggoe**, plagen, lastig zijn door iemand of iets niet met rust te laten; ergens gaauw willen bij zijn uit nieuwsgierigheid of belangstelling.

كُف **gap**², hijgen, kloppen van het hart door vermoeidheid; hartklopping (ook *pëgap*?).

كُفَع **gëpoek** = *gëmoeh*; korenschuur, C. *Gëpoek*³, een soort van koekjes.

كُفَر **gapoera**, Skr. *gopoera*, de hoofdpoot of hoofdingang van een gebouw. Vrg. *gërbang*.

كُفَدَان **gëgadan**, betamelijkheid? *sëbab tyadalah gëgadannja itoe kapada përampoewan Mëlajoe*.

كُفَمَان **gëgaman**, Jav. wapenen. *Përgëgaman*, wapenmagazijn.

كُفَت **gëgat**, mot.

كُفَتَر **gëgëtar**, nagemaakte steel aan een bouquet; een soort van vrouwelijk hoofdsieraad; kralen versiersel aan gordijnen enz.

كُفَر **gëgar**, het trillen, bijv. van een snaar. *Gëlëgar*, frequentatieve vorm: zie aldaar.

كُفَس **gëgas** = *gëgat*.

كُفَف **gëgap** = *gagap*.

كُفَك **gëgak** = *gëgap*. *Gëlëgak*, borrelen, van kokend water. Zie ook *boewal*.

كُفَعَلَان **gëgëlang**, een liedje, C.

كُفَل **gal**², driftig, haastig, van spreken, eten, loopen, werken.

كُفَاب **galaba**, vervuld van droefheid, zorg, liefde, in sjairs. Arab. Vrg. *gralib* en *masjgroel*.

كُفَابَر **gëlaboer**; *mënggëlaboer*, in het water vallen. Vrg. *tjëboer*.

كُفَاتَق **gëlatak**, babbelachtig, praatziek.

كُفَادَر **gëladir** = *gëlidir*.

كُفَادَق **gëladak**, dak van een schip; planken vloer van een bovenverdieping.

كُفَاكَة **gëlagah**, glaga-riet, *saccharum spontaneum*.

كُفَان **goelana**, verward, veelal verbonden met *goendah*, w. m. z.

كُفَلَت **gëloet**, omvatten, zoo als bij het worstelen.

كُفَلَتَر **gëlëtar**, zie *gëtar*.

كُفَلَر **gëlar**, aangenomen naam, eere naam, titel; bijnaam in 't algemeen.

كُفَس **gëlas**, I. voorraad, proviand: *akan mënbëli bëras atau gëlas sahadja*. *Gëlasan*, knapzak, reiszak: zie *galas*.

II. Holl. glas.

كُفَعَلَان **gëlang**, ring; armband, bracelet; *gëlang pintoe*, deurring; *gëlang kaki*, een ring, die boven de enkels gedragen wordt; *pënggëlangan kaki*, de plaats boven de enkels, waar die ring gedragen wordt. *Gëlang pontoh*, zie *pontoh*; *gëlang kana*? een soort van armband van goud en bloedkralen, om den anderen aangeregen, meestal door kinderen gedragen; ook een zeer groote gouden armband, bestaande uit tien of elf geleidingen en reikende van den pols tot aan de elleboog, gedragen door volwassenen. Zie ook *kaloeng*.

كُفَعَلَان **gëloeng**, een voetpad tusschen twee waterplassen.

كُفَعَلَان **gëloengsoer**, glijden, sullen, afglijden.

كُفَعَلَان **gëlanggang**, vechtplaats, inzonderheid een stellaadje om hanen op te laten vechten.

كُفَعَلَان **gëlinggang**; *daoen gëlinggang*, een soort van bladeren, rond, geel, drie vingers groot, die met zwavel en salpeter vermengd tegen den ringworm (*koerap*) gebruikt en van daar ook wel *d. koerap* genoemd worden. Zie ook op *koerap*.

كُفَعَلَان **gëlinggam**, zie *galoega*.

كُفَل **gëlap**, duister, donker, van een vertrek, de nacht, de maan enz.; ondoorschijnend van glas; niet te zien, bijv. de zee door

de menigte schepen. *Gĕlap katoep, g. goelita*, zie op die woorden.

گلف **gĕloep**; *mĕnggĕloep*, uitvallen, van tanden en kiezen.

گلف **gĕlĕpar**; *mĕnggĕlĕpar*, heen en weer slaan met de vlerken, de pooten of de staart, bijv. *maka harimau itoe mĕnggĕlĕpar² hĕndak mati*, of van een getroffen walvisch.

گلف **gĕlak** (ook *galak*), luidkeels, van lagchen.

گلف **gĕloek**, een soort van bakje of potje om water in te doen, bijv. een kokosschaal. Zie ook *gĕloeh*.

گلف **gĕlĕgata**, kippenvel van de koude. Vrg. *gĕlĕgoet*.

گلف **gĕlĕgoet**; *mĕnggĕlĕgoet*, bibberen, klappertanden. Ook *gĕmĕlĕgoet*, w. m. z.

گلف **gĕlĕgar**, trillen; dwarsbalk waarop de vloerplanken gespijkerd worden. Grondvorm *gĕgar*.

گلف **gĕlĕgak**, zie *gĕgak*.

گلف **gĕlam**, een soort van boom, *gordonia excelsa*, waarvan de bast gebruikt wordt om te kalfateren. Soorten zijn *g. bĕti*, *g. hidjau* en *g. tikoos* of *tikoosan*. Zie ook *bĕti²*.

گلف **gĕlambir**, kossem, kwabbe aan de hals van een os; de lel van een haan. *Mĕnggĕlambir*, neerhangen, zoo als zulk een kwabbe.

گلف **gĕlĕmboer**, rimpelig. Zie *gĕmboer*.

گلف **gĕlĕmbir**, neerhangend van de wangen.

گلف **gĕlĕmboeng**, bel op het water: *lĕnjap sapĕrti gĕlĕmboeng diatas ajar*. *Mĕnggĕlĕmboeng*, zwellen, opzwellen, zoo als rijpende vruchten of zoo als een kleed waar wind onder komt of eene blaas, die gevuld raakt. *Gĕlĕmboengan*, een kippenblaas, waarmee de kinderen gaarne spelen; het vuil in den krop van een vogel (voor *isi gĕlĕmboengan?*). *Mĕnggĕlĕmboengan*, bellen blazen. Gew. in *gĕmboeng*, w. m. z.

گلف **gĕloembang** (ook **bĕloembang**), in beweging, in beroering zijn, van het water, deining, hooge en lang voortrollende golven. *Hĕmpasan gĕloembang*, zware branding, breker. Zie ook *ombang*, *ombak*, *aloen*, *galoera*.

گلف **gĕlempang**; *bĕrgĕlempangan*, overal liggen of neer vallen, zoo als dronken lui.

گلف **galoempel**, dak van gespleten bamboes, M. Vrg. *gĕloemat*.

گلف **gĕlentang**, verbonden met *goeling*, rollen en wentelen.

گلف **gĕlĕntjir** = *kĕlĕntjir*.

گلف **gĕlantjir**, ontslippen, ontglippen.

گلف **gĕlĕndoeng**, het winden, opwinden van garen of touw op een klos.

گلف **gĕloedjoeh**, gulzig; hebzuchtig.

گلف **galoera** (ook **haloera**), het bruischen der golven; de branding (vrg. *galoer*); ook figuurlijk van de zonde.

گلف **gĕloepas**, zie *koepas*.

گلف **galoega**, de roode verf die de *koesoemba* levert (ook *galinggam* genoemd?)

II. (of beter *galoege?*) een soort van boom, van welks schors het Javaansch papier gemaakt wordt.

گلف **gĕloegoer**, I. de vakken, waarin sommige vruchten verdeeld zijn, zoo als die uitwendig zichtbaar zijn, C. Vrg. *pangsa*.

II. zie *asam*.

گلف **gĕloema**, een zekere plant, *rubia javanica*, C.

گلف **gĕloemat** (bamboezen?) verdek van een vaartuig. Zie *galoempei*.

گلف **gĕloemang**; *mĕnggĕloemang*, zich bemorsen, met slijk enz.: *m. loempoer*, *m. dĕngan kotor*.

گلف **gĕloeh**, klei, leem. Ook *gĕloek*.

گلف **gĕli**, I. vies, den neus optrekken voor iets. Ook verbonden met *gĕman*.

II. kittelen (ook **kĕli?**): *maka datang ija kapada bĕbĕrapa ratoes brahala jang dikĕlinja, tija da djoega jang bĕrkĕlip*.

گلف **gĕlĕjat**, zich uitrekken van luiheid of vadzigheid.

گلف **goelita**, duisternis; duister; wordt doorgaans verbonden met *gĕlap*, *gĕlap goelita*, stikdonker.

گلف **gĕletek**, frequentatieve vorm van *getek*, hevig kloppen van het hart, klapperen van de tanden.

گلف **gĕlidir**, slijm, slijmerig.

گلف **gĕlisah**; *mĕnggĕlisah*, 'woelen, bijv. in den slaap; onrustig slapen.

گیلگ **goeliga** (Skr. *goelikā*, een balletje), bezaarsteen. Ook *batoe goeliga*.

گیلگین **gëligin**, de acht dwarslopende stokken, die in een weefgetouw door de spandraden van de rechter naar de linker hand loopen. De stokken met hunne touwtjes te zamen heeten *karap*.

گیلگی **gëllgi**, fregentatieve vorm van *gigi*, w. m. z.

گما **gëma**, echo, weerklank.

گمال **goemala**, de kruin van het hoofd. Vrg. *koemala*.

گمبال **goembala** (het Skr. *gopāla*), veehoder, herder, oppasser van dieren; *g. koeda*, staljongen (van daar het Jav. *gamël*). *Kajoe goembala*, een soort van fraai geel hout, M.

گمبت **gamboet**, een rookkolom, C.

گمبت **gëmboet**, een soort van beteldoos, meestal van goud en bij Vorsten in gebruik.

گمبر **gambar**, Jav. = *pëta*.

گمبر **gambir**, *nauclea gambir*, een plant, waarvan het dik uitgekookte sap der bladeren, *gëtah gambir*, bij de sirih gekaauwd wordt. *Gambir pakoe*, fijne gambir in den vorm van een klein langwerpig vierkant; *g. boenga*, hetz. in den vorm van bloemen; *boenga gambir* (beter *b. pëkan hoetan*), een soort bloem, *jasminum grandiflorum*.

گمبر **gëmboer**, los, luchtig, licht, van handenwerk: *mënimboes gëmboer*, losjes aanvullen met aarde, bijv. bij het planten van een boom. Het tegenovergestelde is *rat²*.

گمبر **goembar**, het merg der palmgewassen.

گمبس **gambas**, Jav. = *këtola*.

گمبڠ **gambang**, een soort van muziekinstrument, een houten bak met, op koorden, houten staven. Vrg. *saron*.

گمبڠ **gamboeng**, de manen van een paard.

گمبڠ **gëmboeng**, opgezet, gezwollen, inz. van het ligchaam. Zie ook *gëlëmboeng*,

گمبڠ **gombang**, een soort van aarden wattervat; inhoudsmaat van vijf tot tien gantangs.

گمبڠ **goembak**, kuif of bosje haar op het overigens kaal geschoren hoofd.

گمبول **gembol**, een groote knoestige uitwas aan sommige boomen; een bestekamer aan boord van vaartuigen.

گمبوچ **gamboech**, een zekere soort van dans.

گمبیر **gambira**, opgewekte moed (Skr. *gambhira*, zwaar, diep van het geluid?)

گمبتر **gëmëtar**, = *gëmëntar*.

گمب **gëmar**, genoeg, lust; *gëmar dan kasih akan dija*; *barang jang disoekai dan digëmari*; *apa makanan kagëmaran orang Malaka*, waarvan de M. bijzonder houden (zie ook *kangkoeng*).

گمبرتق **gëmëretak**, zie *gërtak* en *gëmëroetok*.

گمبرتق **gëmëretjik**, zie *rëttjik*.

گمبرف **gëmirlap**, zie *gilap*.

گمبرنچ **gëmërintjing**, rinkinken, ramelen: *gëmërintjing gëmërentjoeng*, hetz. met verschil van geluiden. Vrg. *kërontjang*.

گمبرنچ **gëmërentjik**, = *gëmëretjik*.

گمبروتق **gëmëroetok**, dof dreunen, zoo als een gong, waarop geslagen wordt. Zie *gëmëretak*.

گمبرتق **gëmiritjik**, = het voorgaande.

گمبس **gëmas**, nijdig, kwaadaardig.

گمبستو **gëmestoc**, een soort van roode zee worm.

گمبٹ **gëmpa** (Skr. *kampa*), schuddend bewegen, bijv. *g. soenting*, van een zeker versiersel in het haar; *g. boemi*, aardbeving.

گمبٹن **gampak**, rumoer, opschudding, verwarring: *g. hati*, ontroerd. *Mënggampakkan*, ergens leven over maken; leven maken tegen iets, bijv. tegen wild om het op te jagen. Vrg. *gëmpa*.

گمبٹن **gampang**, I. gemakkelijk. *Mënggampangkan*, iets gemakkelijk opnemen, ook *main gampang²an*.

II. *anak gampang* (of *goempang*?) een bastaard, M.

گمبٹل **gëmpoel**; *tërgëmpoel*, gezwollen, dik.

گمبٹل **goempal** (ook wel *gampal*) zie *koempal*.

گمبٹیت **gëmpita**, (Skr. *kampita*), den grond doende daveren: *gëmpita boeninja*, *sapërti ri-boet toefan*. Het wordt gewoonlijk verbonden met *gagap*. Vrg. *gëmpa*.

گمبٹ **gëmoeck**, dik, vet, zwaarlijvig.

گمبٹل **gëmal**; *bërgëmal²*, zamengebonden, opgebonden, bijv. graan.

گہلتق **gēmēlētak**, beven, sidderen.
گہلتق **gēmēlētōek** = *gēmēlētak*. Vrg. *kētōk*, kloppen, tikken.

گہلتق **gēmēlētōek** = *gēlēgoet*. Vrg. *gēmēlētōek*.

گہمن **gēman**, afkeurig, vies. Zie *gēli*.

گہنتار **gēmēntar**, beven, sidderen. Gw. *kētar*.

گہنتم **gēmēntam**, het geluid dat vele voetstappen maken, C. Vrg. *hēntam*.

گہنتام **gēmēntam**, het geluid van losbarstend geschut, C. Zie het voorgaande woord.

گہورہ **gēmoeroeh**, zie *goeroeh*.

گہمی **gēmi**, een soort van visch, waarvan de graat als geneesmiddel gebruikt wordt.

گہمیتار **gēmītar**, = *gēmēntar*.

گہمیلغ **gēmīlang**, zie *gīlang*.

گہمیلغ **gēmīlap**, zie *gīlap*.

گہنawan **goenawan**, Skr. nuttig, deugdzaam, iemand die *goena* bezit.

گہنتا **gānta**, grof, ongemanierd; woedend, razend, C.

گہنتا **gēnta**, klok, bel. Skr. *ghanta*.

گہنتال **gēntala**, zie *naga*.

گہنتار **gēntar**, = *gētār*.

گہنتار **goentoer**, donder. Zie ook *tagar* en *goeroeh*.

گہنتس **gēntas**, = *gētas*.

گہنتغ **gāntang**, inhoudsmaat van $\frac{1}{20}$ pikoele en gelijk aan 4 tjoepak.

گہنتغ **gāntoeng**, het hangen, opgehangen zijn aan iets. *Bērgāntoeng*, hangen; afhangen, afhankelijk zijn. *Mēnggāntoengi*, aan iets ophangen; *mēnggāntoengan*, iets ophangen enz.

گہنتغ **gēnteng**, dakpan.

گہنتغ **gēnting**, dun in het midden; *gēnting tanah*, landengte.

گہنتغ **gēntoeng**, een soort van onverglaasd aarden watervat.

گہنتغ **goenting**, schaar, knipschaar.

گہنتق **goentak**, rammelen van pitten in drooge vruchten. Zie ook *koetēi*.

گہنتل **gīntal**, een balletje, C.

گہنتی **gānti**, in de plaats van iets anders komende; opvolger. *Mēnggāntikan*, iemand ver-

vangen; iets met iets verwisselen. *Bērgānti*², bij beurten. *Gāntian*, beurtwisselaar, vervanger: ook *pēnggānti*. *Bērgānti*, verwisselen met, vervangen worden door: *soewamīkoe soedah bērgānti lain*, ik heb reeds een anderen man in de plaats gekregen. *Gānti rasa*, *g. indra*, soorten van versnaperingen, de eerste een taart bereid uit rijstemeel, ananas, vet en eieren, de andere uit dezelfde ingrediënten en wat kokosmelk.

گہنتج **gāndja**, I. Indische hennep, *cannabis sativa*; *g. ramih tjina* = *goeni*.

II. de pareerstang aan de kris, van waar af de *aring*, d. i. een gekruld of getand versiersel, schuins naar het lemmer loopt; een versierde bovenrand aan iets, bijv. aan een kolom.

گہنتجر **gāndjar**; *gāndjaran*, belooning.

گہنتجن **goendjak**: *mēnggoendjakkān*, verwijtingen doen: *barang pēnggaran sanda itoelah sanda tjērītērakan, dan djikalau ada salahnja, hēndaklah dipērbaiki olih barang sijapa jang ingat akan tjērītēranya, djangan kiranya sanda di goendjakkān*.

گہنتجل **gāndjal**, een stut, iets waarmee men iets vastzet, een houtje, steentje of iets dergelijks, dat men onder een te korten poot van een meubelstuk steekt om het vast te doen staan; een lapje of papiertje om den stop van een flesch om dien beter te doen sluiten.

گہنتجل **gāndjil**, oneven.

گہنتجل **gīndjal**? C. = *kērīndjal*.

گہنتجغ **gāntjang**, vlug in zijn bewegingen. Zie ook *tjagak*, *tjērēgas*.

گہنتجغ **goentjang**; *bērgoentjang*, schudden; *mēnggoentjang*, iets of ergens aan schudden; *mēnggoentjang² tangan*, iemand bij het afscheid nemen de hand schudden; *digoentjangnja tjada bērgērak*, hij schudde er aan, maar het bewoog niet; *bērgoentjang sapērti orang jang tērkedjoet*: *mēnggoentjang kapala* = *mēnggērakkān kapala*.

گہنتجو **gāntjoe**, een haak, een stok met een haak. *Mēnggāntjoe*, aanhaken; met een haak aftrekken, zoo als vruchten.

گہنتد **gānda**, I. — dubbel — voudig: *sakali gānda* (ook alleen *gānda*), *doewa kali gānda* (ook *lipat gānda*): *pēnoehlah pikiran dalam hatīkoe*

tèrlaloe ganda; dëndanja ganda, oetangnia tër-ganda; mêngambil ganda bërganda, woekeren.

II. geur, reukwerk; *ganda sègara*, versnapering, ongeveer als *ganti indra*.

گنداڻاڻ **gëndaga**, (ook *gèdaga* en *pëndaga*), een soort van schelp: *gëndaga roepanja sapèrti sipoet*, een kaurischelp; *baik gëndaga ini akan bëlandja nagèri*; ook: een soort van doozen of kistjes van lontarbladen met kaurischelpen en Chineesch glas, veelal gebezigd om er de huwelijksgeschenken in te leggen, HT. Zie ook het Aanhangsel op *këndaga*.

گنداڻاڻ **gëndala** (ook *këndala*), een slecht voorteeiken op weg; *mëmbri këndala*, een beletsel in den weg stellen. Skr. *kandälä*.

گنداڻاڻ **gëndit**, zie *këndit*.

گنداڻاڻ **gandocet**, dik, van den buik.

گنداڻاڻ **gandar**, het aan een stok over den schouder dragen. *Pënggandaran*, draagstok, juk. *Mënggandari*, iets aldus aan een juk dragen. *Batang gandar*, de as van een wiel, *g. tijang*, de ra van een schip.

گنداڻاڻ **gëndir**, een soort van kleine gambang.

گنداڻاڻ **gandaroesa**, zekere medicinale plant, *justitia gandarussa*.

گنداڻاڻ **gëndèrang**, een soort van grooten trom. Vrg. *gëndang* en *dèrang*.

گنداڻاڻ **gandarija**, een soort van boom, met kleine, wrange, groene vruchten, die ingezouten als toespijs worden gegeten.

گنداڻاڻ **gëndis**, Jav. suiker.

گنداڻاڻ **gandasoeli**, een soort van plant met fraaije bloemen, *hedychium coronarium*.

گنداڻاڻ **gandoeng**, de uithouders op een schip, C.

گنداڻاڻ **gëndang**, I. een soort van trom, bestaande uit een houten cylinder aan weerskanten met een geitenvel bespannen, die aan de eene zijde met de hand, aan de andere met een stok geslagen wordt. Zie ook *èbam*.

II. een riem papier: *kèrtas sagëndang*.

گنداڻاڻ **gendoeng**; *mënggendoeng*, in een doek op de heup dragen; in een zak bij zich stecken; ook = *hamil*. Vrg. *kandoeng*.

گنداڻاڻ **ginding**, rusten, leunen; vertrouwen, staat maken op, M.

گنداڻاڻ **gocdoeng**, een soort van spel; ook een baal goederen? M.

گنداڻاڻ **gandapoera**, zekere plant, *hibiscus abelmoschus*.

گنداڻاڻ **gandek**, Jav., bode, gezant.

گنداڻاڻ **gandik**, een soort van voorhoofdversiersel, waarin men bloemen steekt.

گنداڻاڻ **goendik**, bijzit, bijwif.

گنداڻاڻ **gondok**, kropgezwel.

گنداڻاڻ **goendal**; *goendalan*, een rotting om rijst te meten, met schrappen bij iedere tien maten (*goendal*).

گنداڻاڻ **goendoel**, kaal, van het hoofd, van het land; zonder hoofddoek.

گنداڻاڻ **gandoem**, Perz., tarwè; koren.

گنداڻاڻ **ganden**, Jav.? groote houten hamer. Ook *gèganden*.

گنداڻاڻ **gandoe**, naam van de vruchten van den *mèrbau*-boom, ook wel *boewah ipil* genoemd, waarmede men *letjik* speelt. Zie ook *goendoe*.

گنداڻاڻ **goendoe**, uitgeholde en met tin opgevulde këmiri-noten om bij het *oekik*-spel te gebruiken. Zie ook *gandoe* en het Aanhangsel.

گنداڻاڻ **goendola** = *bajam*, spinazie.

گنداڻاڻ **goendah**, angstig, bekommerd; *goendah goelana*, bekommerd, zoodat men niet meer weet wat te beginnen. *Pasang goendah* = *ajar pèrbani*.

گنداڻاڻ **gandi**, boog, handboog, voetboog; een soort van gouden plaat, die op het voorhoofd gedragen wordt. Het Skr. *gāndiwa*, boog.

گنداڻاڻ **gandel**, een soort van dans zonder zang.

گنداڻاڻ **gëndi**, Jav. = *këndi*.

گنداڻاڻ **gandaira** = *bandeira*.

گنداڻاڻ **gënap**, vol, voltallig; in zijn geheel; even: *gënap atau gandjil*, even of oneven; *sagënap*, geheel, vol, al, alle; *sagënap kali*, telkens, zonder uitzondering; *sagënap hari*, den geheelen dag. *Tigapoeloeh koerang asa*, *tiga poeloeh gënap*, negen en twintig, dertig. *Mënggënap*, ten einde brengen, voleindigen.

گنداڻاڻ **gënal**, C. = *gamak*.

گنداڻاڻ **gënih**, de slag tanden van een wijfjes olifant, C.

گنیتري **gënitri**, een soort van boom, *elaocarpus angustifolia*, welks gedroogde zaden voor rozenkransen en als artseneij worden gebruikt.

گنیت **gënjot**, ongaar, van vleesch of andere spijzen, doch niet van rijst (zie op *hati*).

گو **goe**, ploeg werkvolk, partij, bij spelen die door twee gelijke partijen gespeeld worden. Zie ook *rëgoe*.

گوا **goewa**, Chin. ik.

گوب **goba**, een soort van vaartuig.

گوبار **gobar**, I. onzekerheid van hart.

II. een soort van gong, C.

گوبرنر **goebernoer**, gouverneur.

گوبغ **goebang**, inkepingen, die men in den stam van kokospalmen hakt om het beklimmen gemakkelijk te maken (zie *takoek*); van de tanden: met stukjes er uit.

گوبق **gobik**, stampertje om de ingredienten voor een sirihipruim zamen te stampen.

گوبل **goebal**, het spint van het hout. Zie ook *isi*.

گوبه **goebah**, slingers van in elkander gestoken bloemen; dergelijk lijstwerk.

گوبی **goebel** = *goebal*.

گوت **goewit**; *mënggoewit*, bewegen van de voeten, daarmee wibbelen: *mënggoewit² dëngan kakinja*. Zie *hoewit*.

گوتس **gotis**; *mënggotis*, stuk plukken van bloemen. Vrg. *gëtas*.

گوچه **gotjoh**; *mënggotjoh*, met de vuist slaan of met iets dat men in de vuist houdt; *patoetlah digotjoh² moeloetnja dëngan tëmpeoereng nijoer*; ook van dieren: met de pooten slaan.

گوچی **goetji**, aarden pot of kruik.

گود **goeda**, verzoeking.

گودغ **goedang**, pakhuis, groote winkel. Zie *gëdoeng*.

گودم **godam**, een zware ijzeren hamer.

گودي **goedi**, betelschaal.

گورس **gauris**, een kaurischelp. Zie *gëndaga*.

گورس **goeris**, krab, schram, kras, streep, lijn. Zie *garis* en *torih*.

گورس **goeroes**; *bërgoeroes*, snorken, ronken.

گورغ **goreng**, gebraden, gebakken; *pëng-gorengan*, braadpan.

گوراپ **gorap**, het Arab. *grorab*.

گورق **goerak** = *koerap*.

گورق **gorek** = *korek*.

گورم **goram**, droog in een pan op het vuur roosten, bijv. meel of koffij.

گورن **goeron**, een woestijn; *pënggoeroen*, vrees aanjager, vogelverschrikker.

گورنادر **goernador**, Port. *gubernador*.

گورنور **goernoer**, Eng. *governor*.

گورور **goeroe**, Skr. id., leeraar, inzonderheid in de godsdienst; schoolmeester. *Goeroe kakak*, hulponderwijzer, eig. meester oudere broeder.

گورو **goerau**, grap, gekheid. Het wordt dikwijls verbonden met *sënda*; *bërsënda dan bër-goerau mënjoeakakan hatinja*.

گوره **goeroeh**, de donder, en in 't algemeen ieder dof, dreunend of loeiend geluid in de verte, zoo als van storm, geschut, een tierende menschenmassa, vallende wateren enz. *Gëmoeroeh*, zulk een geluid makend.

گوري **goeri**, klein aarden potje of waterkan-netje. Zie ook op *tjina*.

گوس **goes**, afgedaan: *sakali goes*, in eens, op eenmaal, afgedaan, ook *pada sakali goes*; *tiga kali goes*, driekeer, afgedaan.

گوسر **goesar**, boos, toornig.

گوسغ **gosong** = *boesoeng* II.

گوسق **gosok**, het met iets ergens langs gaan, iets inwrijven, afwrijven, schuren: *maka digosokkan Emir Hamzah batoe itoe dëngan iboe kakinja* (hij ging er langs met zijn groote teen) *sapoeloh dëpa tërhambalang*; *mënggosok mata*, de oogen uitwrijven; *maka baginda bërgosok ban²an*; *maka sapasoe djëdjëbatan digosokkan pada koeda itoe*.

گوسي **goesi**, tandvleesch.

گوغ **goeng**, de gong, een soort van metalen bekken.

گوفه **goepoeh**, gehaast, haastig; bijv. komen aanloopen. *Goepoeh gapah*, versterkte sterkte vorm.

گوغر **goegoer**, voor zijn tijd afvallen, bijv. vruchten; *goegoer anak*, ontijdig bevallen; *goegoer*

ran, een ontijdig geboren kind; miskraam; *ségala boeroeng dioedara habis mati bërgoeueran kaboe-mi; djika goeuer ija atau digocgoerkan koedanja akan dija.*

گولف **goeoeop** = goepoeh. *Goeoeop goepoehan = goepoeh²an.*

گولس **goeoes**, groep, menigte, tros; ook een soort van koekjes; *goeoes poelau²*, een archipel; *boenganja api itoe djatoeh bërgoeoes²*, er viel een regen van vonken.

گولتن **gogok**, met de hand visch vangen, gew. door middel van een mandje, met een opening van onderen, waar men de hand door heen steekt.

گولو **gogau**, slokken, zwelgen, M.

گول **goela**, suiker (Skr. id.): *g. batoe*, kandji-suiker; *g. itam*, palmsuiker; *g. pasir*, brood-suiker; *g. moetija*, suikererwten, muisjes; *g. boenga*, een soort van bloemwerk van suiker, dat de Maleijers zeer fraai vervaardigen.

گولر **golir**, een soort van spel.

گولن **goeling**, rollen; *goeling gëlentang*, rollen en wentelen; *bërgoeling*, zich rollen; rollen, heen en weer rollen (intr.); *bërgoeloeng² sëndrinja*, van zelf voortrollen, van een wagen. *Kapala moesoehnja bërgoeling²an ditengah medan; maka inangda poen tërgoeling² dilowar pagar, hëndak poen masoek, ija takoet*, zij draaide heen en weer voor de deur enz. HT. *Tërgoeling*, ook: in elkaar gedoken zitten. *Mënggoeling*, iets rollen, bijv. een vat, iets in een vat, de oogen, zich zelf voortrollen. *Pënggoeling = tënggiling*, het Javaansche schubdier, aldus genoemd om het oprollen dat het dier zich doet. Zie ook *golik* en *goeloeng*.

گولن **goeloeng**, een rol: *tikar doewa goeloeng*, twee rollen matten; *goeloeng²*, de beste balk waarop een dak rust, mits hij rond zij, anders heet hij *toetoeop djënanng*; *papan goeloeng*, de plank waarop de pas afgeweven stof wordt gewonden. *Bërgoeloeng*, rollen, van de golven. *Mënggoeloeng*, oprollen van een stuk papier, m. *dëngan përmadani*, in een tapijt rollen, EH. Van hier *sënggoeloeng*, w. m. z. *Mënggoeloeng moesoeh jang lari*, een vluchtenden vijand vervolgen, SM.

HP. Ook: tot iets overhalen. *Goeloengan*, een rol, bijv. papier. *Goeloeng tjoetjoek, plumeria obtusa*, zekere bloemheester.

گولن **golek**, naar beneden hangen als een geknakte tak, C.; liggen M.

گولن **golik** = *goeling*. *Bantal golik*, een rollkussen.

گولن **golok**, een soort van houwer, van voren breder dan van achteren.

گولي **goeiei**, kerrie; *mënggoeiei*, tot *goeiei* bereiden. *Goeiei²an*, de ingredienten voor kerrie als kurkema, spaansche peper enz.

گوم **goewam**, keelontsteking.

گومل **goemal**, kreukel, rimpel; *mënggoemalkan*, verkreukelen.

گومل **goemoel**, worstelen, elkander omvattende over den grond rollen.

گومي **goemel**, zie *koemei*.

گون **goena** (Skr. *goena*, deugd) deugdzaamheid, waarde, nut; toovermiddel; weldaad; *goena pëngasih*, minnedrank; *obat goena*, toovermiddel; *maling goena*, een dief die zich van toovermid-delen bedient. *Tijada bërgoena*, onnut zijn. *Mëmpërgoenakan*, zich van iets tot eenig doel bedienen, gebruik maken van iets (ook *mënggoenakan*); in het passief van nut, van waarde zijn. *Pënggoenaän*, nut, voordeel. Van hier ook *goenawan*, w. m. z.

گونن **goenoeng**, berg; *goenoengan*, gevaarte. *Bërgoenoeng²an*, met verhevenheden uitgehouwen snijwerk.

گوني **goeni**, de plant, die het jute-vlas levert, waarvan de goeni-zakken gemaakt worden, *corchorus capsularis*; die zakken zelf.

گونج **gojang**; *mënggojang*, heen en weer schudden; m. *gënta*, eene klok luiden (ook *mënggërakkan gënta*), *mënggojang² tjapeo*, met den hoed wuiven. *Bërgojang*, heen en weer schudden (intr.).

گويه **goenjah**, zie *koenjah*. Vrg. ook *gonjah*.

گويه **gonjoh**, = *gosok*, C.

گها **goeha** (Skr. *goehā*), spelonk, grot.

گهار of گهرا **gahara, gahra** (Skr. *grēha*, de huisvrouw), de voornaamste, echte vrouw; de voornaamste onder een troep vechthanen. *Anak gara*, wettig kind.

گہارو **gaharoe**, aloëhout, *agularia* sp. Skr. *agaroe*. *Galagaroe*, hetzelfde, zie *gala*. Zie ook *kalambak*. Soorten zijn: *g. boewaja*, *g. mē-dang* en *g. tandoe*.

گی **gi**, zie op *minjak*.

گیاب **gijab**, het Arab. *hajjāb*, bevreesd voor mensen.

گیبان **gebana** (het Arab. *heibān*, vrees-verwekkend) = *risau*, lichtmis, landlooper.

گیبغ **gebang**, bluffen, C. Vrg. het voor-gaande woord.

گیتن **gitan**, zekere slingerplant, die een soort van gomelastiek levert, T.

گیتق **getek**, het kloppen, van waar *gale-tek* w. m. z.

گیرس **giras** = *doerijas*, een soort van fijn wit katoen.

گیرغ **giring**, luid rammelen? *mēnggiring*, opjagen, bijv. olifanten; *g. landak*, zekere plant, *crotalaria retusa*, waarvan de zaden in den dop rammelen, ook *gising²an*; *tēmoē gising*, *curcuma viridiflora*. *Giring²*, kleine schelletjes, die voor sieraad gebruikt worden.

گیرق **gerek**, doorboord. *Mēnggerek*, met een priem (*pēnggerek*) een gat booren, of dergelijke gaten booren, als bijv. de worm in het hout.

گیرس **gisar**; *mēnggisar*, wrijven, bijv. van de voeten tegen elkaar; hard tegen elkaar bensen, zoodat de voorwerpen zich omkeeren. Vrg. *kisar*.

گیرس **gistr**, tegen iets strijken, schuren, strijkelings voorbijgaan, van schepen, mensen enz.; het tusschen de handen wrijven.

گیرسق **gesek**, ergens langs of tegen strijken. *Pēnggesek*, strijkstok van een viool.

گیرسل **gisil**; *mēnggisil*, iets tegen iets wrijven, bijv. twee drooge stukken hout om vuur te maken.

گیرسی^۲ **gisi²** = *kisi²*. Een ander *gisi* zie in het Aanhangsels.

گیغ **gijang**, wellustig, C. Op Riouw niet bekend.

گیو **gijau**, sikkels, C. Op Riouw niet bekend.

گیکت **gekok**, gekko, klanknabootsende bijnaam van de *tokek*, w. m. z.

گیکت **gigit**, het bijten, van menschen en dieren. *Mēnggigit² giginja*, de tanden knarsen (zie ook *kērtak* en *kērot*); *mēnggigit tēloendjoek-nja*, zich in de wijsvinger bijten (ergens over nadenkende?).

گیگل **gigil**, het bibberen van koude: *dē-mam gigil*, koude koorts.

گیگی **gigi**, tand, snijtand, slagatand; *g. sabatoe*, ééne tand; *gigi oetan*, een uithoek van een bosch, C.; *gigi oembak*, de uiterste punt der golven, waarmee zij het strand lekken en er een als 't ware getande rand vuil achterlaten. *Gēligi*, klappertanden; ook: *kilat mēnggēligi ajar*, HT. *Gērigi*, getand, van een rand.

گیگر **geger**, geraas en getier makend, zoo als bijv. een troep apen.

گیل **gila**, gek, zinneloos, ook bijv. van vreugde of verliefdheid; vergekt, verzot op iets. *Gila babi*, toevallen hebben; *gila² běhasa*, gek-scheren.

گیلر **gilir**, vervanging, afwisseling; aflossing, inz. van de wacht; beurt: *tiga gilir orang*, drie menschengeslachten. *Giliran*, beurt, aflossing.

گیلغ **gilang**, I. glinsterend van kleur (door-gaans *gilang gēmilang*), van het gelaat, de kleed-eren enz.

II. = *kilang*, w. m. z.

گیلغ **gelang**, porselein, *portulaca*.

گیلغ **giling**, I. door rollen vermalen, zoo als in een molen; *batoe giling*, de steen, waarop de specerijen fijn gewreven worden; *giling tjoe-wang*, M., de spoelhoorn, *fusus*? *Pēnggilingan*, handmolen; de onderste bamboes van een zeil, waar dit omheen gerold wordt.

II. *mēnggiling*, met of zonder *kapala*, het hoofd schudden, van verbazing.

گیلغ **gilap**; *gēmilap* en *gēmirlap*, schitteren, van juwelen, sterren, witte muren. Vrg. *kilat*.

گیلغ **gilip**, bruineeren, polijsten.

گیلق I. **gelek**, ter zijde uitwijken om een slag te ontgaan.

II. het in het langst wrijven van de handen.

III. draaijen van een rad; *digelek olih kareta*, overreden worden.

گیلو **gilau**, zie *kilau*.

گیلی^۲ **gilli**, de nieren.

گینگ^۲ **genang**, een soort van drooge koekjes van kleefrijst in olie gebakken.

گیرغ^۲ **giwang**, paarlmoer. Vrg. *kijoeng* en zie ook het Aanhangel.

ل

لاب **laba**, winst, gewin; *bërolih laba*, winnen, voordeel trekken uit iets.

لاب^۲ **laba**, spinnekop; *sarang laba*, spinneweb.

لابر **laboer**, I. bestreken: *ada orang mëm-bavakan dawat hitam, dilaboerkannja dibatoe itoe*.

II. *pëlaboer*, spijs of geld, die aan iemand voor een bepaalden tijd verstrekt worden; rantsoen, loon. Men vindt ook *bëlaboer*: *maka ija mënjoeroek mêngaloewarkan bëras akan bëlaboer sègala ra'jat*, SM.

لابغ **labang**, spijker, nagel. Zie *lawang*.

لابو **laboe**, kalebas, waarvan de volgende soorten: *laboe ajar*, *laboe manis*, pompoen, *laboe merah*, *laboe këndi*, beter *laboe ajar pandak*, fleschkalebas, en *bëligoe*, w. m. z.

لابه **laboeh**, nederhangen van iets; *laboeh batoe*, scheepsinhoud, ruimte; *mëlaboeh*, *mëlaboehkan*, laten vallen, nederlaten, zoo als een anker, een gordijn. *Bërlaboeh*, geankerd zijn. *Laboehan*, *pëlaboehan*, ankerplaats, reede.

لابي **labi**, I, een soort van oneetbare, vaal bruine zoetwaterschildpad; een soort van kleine triangel, die door de Orang-laut raauw gegeten wordt.

لات **lat**, zie *elat*.

لات **lata**; I. (Skr. *lātā*, kruipende en slingerplanten); *mëlata*, door elkander kruipen, wriemelen: *binatang jang mëlata*, kruipend gedierete, zoo als mieren en dergelijke. Zie ook *bëlar*. *Ikan pëlata*, een soort van zeer klein vischje.

II. *orang lata*, een slecht mensch, Skr. *latta*.

III. = *latih*, in sjairs.

لاتق **latoek**, zie op *parang*.

لاته **latah**, zekere zenuwziekte, die zich daarin openbaart, dat men alles na moet doen.

لاته **latih**, verboden; onder bedwang gehouden; *mëlatih*, onderrichten.

لابي^۲ **lati**, zekere vogel, M.

لاجر **ladjoer**, lijn, vore.

لاجو **ladjoe**, het snel vooruitgaan, inzonderheid van een vaartuig: *sampannja ladjoe sapersi boeroeng*; *ladjoe tërbangnja*; *tërlaloe sakali ladjoenja*.

لاد **lada**, peper, I. *soela* en I. *poetih*, witte peper; I. *tjina*, lange Spaansche peper, *tjabe*; I. *moetija*, ronde spaansche peper; een soort van gebak in den vorm van balletjes.

لادغ **ladang**, bouwland dat niet kunstmatig bevloeid wordt zoo als de sawahs. *Orang pëlading*, landbouwer.

لادغ **lading**, een soort van mes; *prahoe lading*, een soort van praauw.

لادغ **ladoeng**, op één plaats zamengevloeid, staande gebleven, bijv. regenwater in kuilen, tranen op de wangen, olie of kokosmelk op water. *Batoe iadoeng*, het lood aan een vischsnoer, waardoor dit op een en dezelfde plaats gehouden wordt.

لادس **ladih**, = *dadi*.

لادي **ladi**; *orang ladi* = *orang sakei*.

لارت **larat**, I. zich langzaam verspreiden, uit een gaan, zoo als vuur, schepen of wolken door den wind; toenemen, erger worden; op zijn anker drijven. *Orang mëlarat*, een zwerper, landlooper; *orangkoeh akan mëlarat*, mijn volk zal verlopen. Vrg. *madlarat* en het Jav. *mëlarat*, behoefdig, arm.

II. bij machte zijn, vermogen; het kunnen uithouden, volhouden: *doewa tiga tapak kahadapan laloe singgah bërenti*, *tijada larat rasanja hëndak bërdjalan lagi*.

لارس **laras**, een lang doorgeboord roer? *soempitan sapoeloeh laras*, tien blaasroeren; — loop van een geweer.

لارس **laris**; *larisan*, gewild, goeden aftrek hebbend.

لارغ **larang**, I. verboden zijn; *mëlarang*, iemand verbieden; *mëlarangkan*, iets verbieden. *Larangan*, een verbod; een privilege; *taman larangan*.

II. Jav. = *djarang*.

لارق **larik**, I. draaijen, zoo als een schijf, een tol; *mëlarik*, op een draaibank draaijen.

II. lengte in tegenoverstelling van breedte; lijn.

لارو **laroe**, bijmengsel, dat men in het ko-

kende rietsap of palmsap doet om het spoedig kristalliseeren te bevorderen of het te kleuren of te zuiveren, bijv. kalk, olie; aftreksel van nangkabast enz.

لاره **larah** = *laris*. Vrg. *larat*.

لاره **larih**; *mëlarih*, toedrinken: *maka patih dan temengoeng mëlarih* of *mëlarihkan (pada) Laksamana*.

لاري **lari**, hard loopen, inzonderheid hard wegloopen, snel weggaan, vluchten; *mëlarikan istri orang*, iemands vrouw schaken; *mëlarikan tjoekai*, de inkomende rechten ontloopen; *mëlarikan kareta*, met een wagen rijden; *mëlarikan dirinja*, zich uit de voeten maken; *sahaja pëlari*, een weggeloopt slaaf; *datang bërlari*², hard komen aanloopen. *Kalarian*, vlucht.

لاري **larel**, afgetrokken: *hatinja djangan larei*; *mëlareikan*, afscheiden, afzonderen, aftrekken.

لارم **lazam**, Arab. vast, onafscheidbaar, onvervreemdbaar.

لارودي **lazoewardi**, lazuursteen; hemelsblaauw.

لاس **lasa**, verminkt: *dëngan anggota jang lasa*, M.

لاسو **lasoe**, verzuren, C.

لاشمت **langit**, hemel, uitspansel. *Langit*², verhemelte van doek, ook *tabir langit*; gehemelte in den mond; tent; kap van een rijtuig; *mëlangit*, hemelwaarts, hemelhoog; ook bijv. van verwaandheid: *tjongkaknja mëlangit*.

لاشر **langir**, een soort van welriekende bast, die fijn gemaakt het water doet schuimen en bij het baden gebruikt wordt. *Mëlangiri*, iemand met langir inzeepen; *mëlangiri* of *bërlangirkan kris*, fig. een kris in het bloed wasschen.

لاشغ **langang** = *soenji*.

لاشغ **langoeng**, in gedachten, nadenkend.

لاشو **langau**, ook *lalat langau*, een soort van groote blaauwe vlieg.

لاشر **lapar**, hongerig zijn; honger; *proetkoe lapar*, ik heb honger. *Kalaparan*, honger lijden; hongersnood.

لاشس **lapis**, laag, rij voorwerpen op of naast elkander; voering, bekleedsel. *Bërlapis*², in

lagen op elkander gestapeld; *toedjoe lapis langit*, de zeven hemelen; *dalam toedjoe lapis koeta*, in een zevendubbele vesting, achter zevendubbele muren; *pintoe salapis dan pintoe toedjoe lapis*, de poort van den eersten en de poort van den zevenden omgang; *Allah mëmbri kabadjikan sampai toedjoe lapis anak boewahnja*, Allah zegene hem tot in het zevende geslacht. *Lapis* of *lapisan tëmbaga*, koper beslag. *Boenga tiga lapis*, *calanthe veratrifolia*; *kajoe lapis*, een soort van geneesmiddel; *koewih lapis*, een soort van koekjes, uit roode en witte lagen bestaande.

لاشغ **lapang**, I. ruim, wijd open, bijv. een deur, een vlakte; opgeruimd, van het gemoed; kloof, bres; zeestraat.

II. komkommer, M.

لاشغ **lapik**, onderlaag, zitmat, voetstuk, *lapik tijang*, *lapik kaki*.

لاشغ **lapoek**, I. schimmel; beschimmeld zijn.

II. = *rapoeh*, C.

لاشه **lapah**; *mëlapah*, afhakken van een dood of geslacht beest.

لاشك **laka**; *kajoe laka*, een soort van welriekend hout, *myristica iners*.

لاشك **laki**, man, echtgenoot; *laki bini*, man en vrouw; *bërlaki*, gehuwd zijn, van de vrouw. *Laki*², mannelijk; mannelijkheid, mannelijke moed, ook *kalakian*: *mënoendjoekkan laki*²^{nja}, toonen dat men een man is. Vrg. *djantan*.

لاكر **lakar**, grondvorm, model, natuurlijkje of primitieve toestand, grondaanleg.

لاكر **lakoer**, dooreen, gemengd; *lakoer baeor*, bijv. van legers die handgemeen zijn, zoodat vriend en vijand niet te onderscheiden zijn. *Mëlakoerkan*, vermengen, bijv. metalen onder elkander.

لاكر **lakin**, Arab. evenwel.

لاكر **lakon**, Jav., de gang van een verhaal, in sjairs. Zie ook *lëlakon*.

لاكو **lakoe**, I. gang van iets, wijs waarop iets gaat of gebeurt of zich voordoet; gedrag, handelwijs: *tingkah lakoenja*. *Bërlakoe*, zich gedragen; in gebruik zijn, plegen te geschieden; gebeuren; van de hand gaan, gangbaar zijn, verkocht kunnen worden; verkocht zijn (ook alleen

lakoe), van kracht zijn, bijv. een gebed voor iemand; *bêrlakoe pada hoekoem Allah*, geschieden volgens, bepaald zijn in, den raad Gods; *bêrlakoe dari nagëri jang fana kapada nagëri jang baka*, of ook *bêrlakoe* alleen, overlijden. *Mêlakoekan*, ten uitvoer, in praktijk brengen; invoeren, importeer; *mêlakoekan kasoekaännja*, doen waarin men lust heeft; *m. dirinja*, zich gedragen. *Salakoe* of ook *sapërti lakoe* en *sapërti... lakoenja*, zooals, gelijk, op de wijs van; *salakoe ini*, op deze wijs. *Kalakoewan*, handelwijs, gedrag, gedraging; gebeurtenis; hoedanigheid; ook = *lakoe*: *dêmikijanlah kalakoewan doenja ini*; *mêlhat kalakoewan poelan itoe*, hoe dat eiland zich voor deed; *kalakoewan sifat = sifat*; *sapërti kalakoewan*, ook = *salakoe*, *sapërti*; *angoes kalakoewanja* (van een rivier, H. Isk.) = *angoes adanja*.

II. *daoen lakoe*, een soort van klimplant met roode en groene bladeren, die door de Maleijers tegen de koorts gebruikt worden.

لاگ **laga**, gevecht; *bêrlaga*, vechten, vooral van dieren, zoo als hanen, stieren enz.; *sampan bêrlaga*, een bootje voor een roeiwedstrijd. *Bêrlaga*, ook: tegenover, bijv. *Tandjoeng pinang bêrlaga dëngan poelau Pënjëngat*.

لاگ **lagi**, nog, nog steeds; juist; zelfs; en daarbij; ander, tweede; overig, bijv. *jang tiga lëksa dinar lagi itoe*. *Lagi poela*, daarenboven; *tijada lagi*, niet meer; *tijada bêrsalahan lagi = soedah bënar*; *tijada tërkira² lagi*, ontelbaar. *Salagi*, zoo lang nog; *laginja*, in het vervolg.

لاگم **lagam**, een soort van boom.

لاگو **lagoe**, een wijsje, een liedje: *mêlagoekan lagoe*, een liedje zingen; *kitab poedji²an dëngan bêrlagoe*, op wijzen, om te zingen.

لال **laloë**, voorbijgaan; voorbij, gepasseerd; vervolgens; tot aan (met volgend *ka*): *mënjëmbah kapalanja laloë katanah, dari kapalanja laloë kakakinja*; *soerat itoe soedah laloë kapada tangannja*, die brief is in zijn handen gekomen; *gadei itoe soedah laloë*, is verjaard; *tëngah hari laloë*, namiddag; *apabila laloë dari pada tëngah malam*, toen het na middernacht was; *salaloë*, altijd; voortdurend; zoo dikwijls als. *Mêlaloewi*, voorbij gaan, overheen gaan; over: *mêlaloewi*

goenoeng, over de bergen; *mêlaloewi titah*, de bevelen niet opvolgen. *Têrlaloë*, zeer, meer dan, bijv. *têrlaloë indah*, meer dan mooi.

لاات **lalat**, vlieg; *tahi lalat*, sproeten.

لالنگ **lalang**, I. alangalang, een wel bekend dun en lang rietgras met wollige bloempluimen, *imperata arundinacea*.

II. de ronde doen; *laloë lalang*, op en neer loopen, heen en weer gaan.

لال **lalah**, vraatzuchtig; *orang pëlalah*, vraat, iemand die alles eet, rijp en groen. Ook *pêlahap*.

لاله **lalih**, droogen, zoo als visch of vleesch, M.

لالی **lalei**, I. ergens niet aan denken (*tijada lalei dari pada*, ergens aan denken); zich met andere zaken bezighouden, onattent zijn; staan te kijken naar andere dingen, lui zijn, zijn tijd verbeuzelen, zich laten aftrekken, afgetrokken zijn; bewusteloos (ook *têrlalei*). *Orang pëlalei*, een leeglooper. *Mêlakeikan hatinja dari pada doekatjitanja*, zich zelf zijn leed doen vergeten, zijn leed vergeten, door bijv. te gaan zingen.

II. brassen, ra- en zeiltouwen.

لام **lama**, lengte of duur van tijd; oud in tegenoverstelling van nieuw, vorig: *satahoen lamanja*, een jaar lang; *satëlah bêbrapa lamanja*, toen het eenigen tijd geleden was; *koeta lama*, *djalan lama*, de oude stad, de oude weg; *bini lama*, de vorige vrouw, of ook die zijner nog levende vrouwen, waarmee men het langst getrouwd is geweest; *pakeian lama*, oude kleedren, in tegenoverstelling der nieuwe; *orang lama*, de menschen van vroeger tijd; een oud-gast, eig. *orang lama datang*, in tegenoverstelling van *orang baharoe (datang)*. — *Salama*, altijd; al den tijd dat, zoo lang als; *dari salamanja*, sedert lang; *salama²nja*, altijd; op zijn langst. *Lama²* en *lama kalamaännja*, eindelijk, ten laatste; langzamerhand. *Bêpërlamakan*, lang doen duren, doen voortduren.

لامن **laman**, blad van een boek, C. Ook = *halaman*.

لامن **lamin** (ook *halamin* en *kalamin*), een paar, twee; *bêrkalamin*, bij paren. *Pëlamin*, vertrek voor jonggehouden.

للمس **lamoen**, bijaldien, indien, mits.

لانا **lana**; *këiana*, Jav. P rondzwerfen.

لانغ **lanang**, I. *mëlanang*, een touw uit de hand draaijen met een gewicht aan het eene einde, dat het touw gestrekt houdt en het, door snel te worden omgewenteld, tevens vast in elkaar draait.

II. Jav. mannelijk, dapper = *laki*².

لانر **lanau** = *tënjaw*. Vrg. *lanjak*, *danau*.

لانون **lanoen**, zeeroovers van het eiland Magindananu; zeeroovers in 't algemeen.

لاوت **laot**, zee, die bij de Maleijers genoemd wordt naar de aanliggende plaatsen, bijv. *laot Malakka*, *laot poelau Pinang*. *Laut api*, de hel = *naraka*. *Laoetan*, de zee, in tegenoverstelling en naar analogie van *daratan*, de vaste wal, het land; de oceaan, de groote zee. *Mëlaot*, zeewaarts gaan, op het land zijnde; *mëlaoti*, zeewaarts aanhouden, in zee zijnde. *Timoer-laoet*, zie *timoer*.

لاوت **lawat**; *mëlawat*, visites maken, gaan zien, komen zien; ook *mëlawati*, iemand of iets komen of gaan opzoeken.

لاور **lawar**, zie *kala* III.

لاوس **lawas**; *mëlawas*, niets voortbrengen, van gewassen, namelijk noch bloemen, noch vruchten. Vrg. Jav. *lawas*, oud; dus: te oud daarvoor.

لاوغ **lawang**, I. wenk, *mëlawang*, met een wenk te kennen geven; toeroepen.

II. langzaam, traag, C.

III. Jav. *labang*, w. m. z.; *boenga lawang*, spijkerbloem, kruidnagel; *koelit lawang*, een soort van kaneelbast, die naar kruidnagelen riekt.

IV. Jav. poort van een vorsteljk verblijf.

لاوق **lawoek**, toespijs bij de rijst; *lawoek pawoek*, allerlei soorten van toespijs.

لاون **lawan**, I. tegenpartij, tegenstander: *kawan dan lawan*, vriend en vijand; wedergade; (strijdende) met, *lawan hoekoem*, in strijd met de wet. *Mëlawan*, bestrijden (ook als tegenpartij in het spel); iemand aan kunnen; *bërlawankan*, ook voor iemand strijden: *koerang² ija bërlawankan doeh jang-di-përtoewan*, *lëbih ija bërlawankan anak istrinja*.

II. *pëlawan*, een soort van boom, die voor-

treffelijk hard hout oplevert en waarvan er verscheidene soorten bestaan, zoo als *p. bëtoel*, *p. boekit*, *p. paja*, *p. tada*. Vrg. *pahlawan*.

لاون **laoen**, zie *lambat*.

لاوة **lawah**, grap, scherts, verzinsel, C.

لاوي **lawi**, de twee langste staartvederen van een vogel; de langste haren van het hoofd, die men uittrekt en pleegt te bewaren; *doekoeh lawi² mëlëkap*, zie *doekoeh*.

لاهر **lahar**, een meertj.

لاهُف **lahap**, zie *lalah*.

لاير **lajar**, zeil. *Bërlajar*, te scheep reizen. *Mëtajarkan prahoe*, met een schip zeilen, weg-, verder zeiler, van de stuurlieden. *Pëljajaran*, scheepstocht, reis te water; een reis door de woestijn op kameelen; *sadjam pëljajaran*, een uur zeilens: *ilmoe pëljajaran*, zeevaartkunde.

لاير **lajoer**, verzengd, verschroeid: *daoen tërjajoer olih angin timoer*, *mëlajoe: tangan*, M. Vrg. *lajoe*.

لايس **lajis**; *mëlajis*, iets van zich afduwen.

لاينغ **lajang**, I. *mëlajang*, in de lucht zweven; zwevende vliegen of nederdalen, zoo als een vogel, een vlieger, een steentje uit een slinger; iets overdwars snijden. *Lajang²*, zwaluw; vlieger. Zie ook het Aanhangsel.

II. Jav. *mëlajangkan soerat*, een brief zenden.

لايق **lajak**, het Arab. *laik*, betamelijk, behoorlijk, waardig.

لايام **lajam**; *bërlajam*, zwaaijen met een zwaard, drillen met een lans.

لاين **lajan**, I. *mëlajan*, *mëlajani*, bedienen, zoo als aan tafel of bij een offer. *Pëlajan*, bediende.

II. *pëlajan*, hut, tijdelijke loods, kraam.

III. dieren lokken met aas en dergelijke, C.

لاين **lain**, een ander, anders, onderscheiden; onderscheid; behalve, zonder; buitendien: *orang lain*; *lain 'adat orang poetih*, *lain 'adat mëlajoe*; *lainja pëndjara jang daoeloe dëngan pëndjara jang ada sëkarang*, *sapërti boemi dëngan langit*. *Bërlainan*, afgescheiden zijn van; onderscheiden zijn van. *Kalainan*: *apabila sahaja katahoewi akan sëgala pëbedaän dan kalainan* (het verschil en het onderscheid) *'adat mëlajoe dëngan*

'adat inggris itoe. *Mělainkan*, uitzonderen; veranderen; uitgezonderd, behalve; maar; dan... maar.

لاي **lajon**, Jav. vorsteljik lijk. Ook wel *lajonan*. Gw. is *lajoe*.

لايو **lajoe**, I. verwelken van bloemen; vervallen van het ligchaam; *djikalau lajoe boenga digënggam Sjah alam*, of *djikalau lajoe roempoet dihalaman Jang-dipërtoewan*, indien de Vorst sterft, SM.

II. *mëlajoe*, Jav. wegloopen (in 't Mal. alleen in sjairs; de Maleische vorm is *ladjoe*). *Orang mëlajoe*, eigennaam der Maleijers, eig. wegloopers, emigranten. *Mëlajoe²wan*, zoo wat op zijn Maleisch leven.

لايه **lajah**, sluijer: *mëlajah*, zich het hoofd slujeren.

لايق **lanjak** = *lënjau: tanah dilanjak² gadjah*, de grond werd door de olifanten tot slijk getrapt, HA.

لبان **loeban**, Arab. wierook; *l. djawi*, benzoë.

لبت **lëbat**, dicht van het loof der boomen, van regen, bloemen, vruchten, pijlen, kogels enz.; *lëbat boenga*, zwaar in den bloesem, *lëbat boewah*, vol vruchten, zwaar beladen met vruchten; *toeroenlah oedjan lëbat*.

لبر **lëboer**, gesmolten van metalen; *atjoe-wan lëboeran*, vorm om gesmolte metalen in te gieten. *Mëlëboer*, ook oplossen, te niet doen; *pëngadjiankoe jang daeloe samoewanja dilëboer-nja*, zoo als ik vroeger overluid las, leerde hij het mij alles weer af.

لبرغ **labrang**, het want van een vaartuig, doch niet met touw ladder. Zie *tani*; ook de vliezen of het net van een klapperboom (Oud botanisch woordenboek).

لبيم **lëbam**, bont, gevlekt, bont en blaauw, vuil beduimeld: *biroe lëbam*, bont en blaauw.

لبن **lëban**, een soort van boom, *vitëx pubescens*.

لبو **lëboe**, stof; een stofje.

له **lëbah**, bij, honigbij: *ajar lëbah* = *ajar madoe*; *sarang lëbah*, honigraat.

له **lëbih**, meer; over, te veel; overschot; *lëbih bësar*, *barang jang lëbih dipoelangkannya*; *lëbih koerang*, meer of minder; *lëbih²*, ook: bo-

vendien; (*sa*)*lëbih²*, op zijn meest; *lëbih... lëbih*, hoe meer... hoe meer; *salëbihnja*, het overschot; *salëbih²nja*, op zijn meest. *Tërëbih*, zeer uitermate; ook zonder bepaling: schooner, erger enz. *Bërëbih²*, meer van iets gebruiken; *bërëbih²an*, in te groote hoeveelheid zijn; in ovenvloed leven. *Mëlëbih*, iets vermeerderen, ook: *mëlëbiki*, bijv. *harga*; zich verheffen boven, ook: *mëlëbikkan dirinja*. *Kalëbihan*, meerderheid: *tijap² benda jang moerah harganja dapat tijada adalah graibnja*, dan *tijap² benda jang mahal itoe ada djoega sasowatoe kalëbihan* (iets bijzonders, iets extra's).

له **lëboeh**, markt met losse stalletjes, tegenover *pasar*, markt met vaste kramen, K. (? vrg. SM. *lëtoeh tijada bëtoel*, *banjak këdei handjoer mëngandjoer*; *maka dirëntangi tali lëboeh itoe*); grond rondom de *pasar*, (C); weg, groote weg (waarlangs kramen staan?).

لبي **lëbei**, mohammedaansch priester van minderen rang.

ليديك **labbeika**, Arab. tot uw dienst! ik gehoorzaam!

لت **lat**, zie *ëlat*.

لت **lit**, zie *lilit*, *alit*, *bëlit*.

لت **loet**, zie *ëloet*: *apa djoega dipakeinja maka tijada loet parangkoe ini*, HT.

لتل **lëta**, (Skr. *lätä*, fout, gebrek), gebrek, onvolkomenheid; zeer dikwijls verbonden met *hina*; *ta-lëta*, zonder gebrek; *mëmbri lëta*, verdriet doen; *bërolih nama jang lëta*, een slechten naam krijgen (beide in sjairs).

لتس **lëtis**; *mëlëtis*, met een slappe hand besprengen.

لتس **lëtoes**; *mëlëtoes*, openspringen, uitelkander springen, barsten, zoo als hout in het vuur, of een blaar. Vrg. *lëtoep*.

لتف **lëtoep**; *mëlëtoep*, ploffen, ontploffen; *mëlëtoep²*, knappen van hout in het vuur (vrg. *lëtoes*). *Lëtoep²*, proppenschietter; kinderspeelgoed, bestaande in een klein, zeer dun glazen bolletje met een pijpje, waardoor geblazen wordt om het dunne glas met een hoorbaar geluid heen en weer te doen gaan.

لتق **lëtak**, I. *mëlëtak*, *mëlëtakkan*, op den grond neerzetten (*mëlëtakkan anak*, te vondeling

leggen); vaststellen, bepalen, bijv. een verordening, een straf. Vrg. ook het Aanhangsel op *lètak*.

II. = *rètak*, barst, vooral in verglaasd aardewerk: *lètak sariboe*, slecht aardewerk, eig. duizendbarst, ook wel als middel gebruikt om onheilen af te weren. Zie ook *lèkah* en het Aanhangsel op *lètèk*.

لتم **lètoem**, een bommelend geluid maken, C.

لته **lètih**, uitgeput van vermoeijenis of ziekte: *hamba soedah lèlah dan tijada lètih*. *Lètah lètih*, versterking van het gw.

لجة **loedjah**, Arab. oceaan.

لچر **lètjoer**, nat om uit te wringen. Vrg. *basah*, *lètjoeh*.

لچه **lètjah**, slijk, modder. Zie het volgende woord.

لچه **lètjoeh**, een weinig nat, zoodat er bij het uitwringen geen water meer uitkomt; slinken van groenten. Vrg. *lètjoer*.

لحد **lahad**, Arab. nis in een grafkelder om een lijk in te leggen, ook *lijang lahad*.

لحق **lahak**, Arab. belendende, aangrenzende.

لذة **ladzah**, Arab. wellust, genot; lekkere smaak; lekker.

لر **lir**, Jav. geheel als, gelijk. *Sang lir*, verbastering van *salir* = *lir*: zie *sari*.

لرث **lèrap**, een soort Balineesche duiten met een vierkant gat in het midden.

لرق **lèrak**, de zeepvrucht, een ronde, doorzichtig groene vrucht, zoo groot als een okkernoot, die als zeep gebruikt wordt en even als deze schuimt.

لس **les**, **lis**, I. Holl. lijst; voege tusschen steenen; *pëngëlis*, voegijzer. Vrg. *sija*.

II. leidsel.

لسان **lisan**, Arab. tong; tongval, taal; *dëngan lisan*, mondeling.

لسغ **lèsoeng**, rijstblok of vijzel om rijst in te stampen.

لسف **lèsap** = *tënjap*.

لسو **lèsoe**; *lètih lèsoe*, geheel uitgeput. Vrg. *lèsik*.

لسي **lèsi**; *poetjat lèsi*, doodsbleek; *tepok lèsi*, geheel verlamd. Vrg. *lèsoe*.

لشكار **laskar**, Perz. leger; soldaat; scheepsvolk, matroos.

لطيف **latif**, Arab. uitgelezen.

لعل **la'al**, Arab. een soort van edelsteen, robijn.

لعنة **la'nat**, Arab. vloek.

لغة **lograt**; *kitab lograt*, woordenboek.

لغ **lang**, zie *ëlang*. *Pisang lang*, een soort van roode pisangvrucht. — *Bërlangan* = *bërlangan*, zie *alang*.

لغ **ling**, een inhoudsmaat van $2^{1/2}$ *koetok* of 2 *gënggam*.

لغ **long**, I. (Siam. doodkist), deksel dat over het lijk gelegd wordt.

II. Chin. vuurpijl.

لثا **lënga**, een soort van oliegevende plant, *sesamum*. Zie op *budjen*.

لشر **lëngar**, 'duizelig, half ia zwijm. Zie ook het Aanhangsel

لغس **lëngas**, vochtig, bijv. van kleeding; *mëlëngas*, vochtig worden, bijv. van de lucht.

لغست **langsat**, zekere vrucht, witgeel van kleur, klein, rond en met zoete vrucht en bittere schil en pit, welke laatste tegen de koorts gebruikt wordt, *lansium domesticum*.

لغسر **lingsir**, het dalen van de zon, ten avond neigen van den dag: *sampeï lingsir hari*; *karëna bajang² itoe lingsir*, de schaduw wordt langer, aan de schaduw te zien wordt het avond. *Mëlingsirkan*, de mouw laten neervallen, bij het eerbiedig aanvatten van iets, ook *mëngoeloerkan*, HP.

لغسغ **langsoeng**, regelrecht door, regelrecht op iets afgaan, ook *mëlangoeng*.

لغس **loengsin**, de schering van een weefsel.

لغق **lëngoek**, droefgeestig, neerslachtig, C.

لشكار **langkara**, I. eig. **lingkara** (zoo als uit oude handschriften blijkt; vrg. ook *singkara*) schijnt zonder suffix alleen voor te komen onder den vorm *kalangkara* en *kalanggara* (ook *sëlanggara* en *sëlëngkar*, vrg. *langkar*). Van daar *mëlankarakan* enz., zorgen, zorg dragen voor iets; zich bemoeien met iets; *mëlankarakan karadjaän* of *takta karadjaän*; *tijada m. karadjaän*, *pëkërdjaän*, *përkataän* enz. In de H. Atj. ook *bëlingkaran*,

zich bemoeijen met iets, er om geven. Gw. is *lihara*, dat uit *pelihara* gevormd is.

II. = *nagara*, de rijkstroom; vrg. Skr. op III.

III. (Skr. *ālangkāra*, sieraad), onbestaanbaar, fabelachtig.

لڭكت **langkat**, drie dagen later.

لڭكر **langkar**; *mēlangkari*, beschermen, C. Vrg. *langkara*.

لڭكر **lingkar**, kronkel, bocht; ineengerold als een touw of een slang; gekromd als een hoorn; de naaf van een rad; *lingkar proet*, de dunne darmen. *Mēlingkar rotan*, rotting vlechten tot een rond matje of bordje, *pinggan lingkar*.

لڭكڭ **lengkang**, scherp, bedwelmend, van stank. Vrg. *loengkang*.

لڭكڭ **lengkoeng**, krom opgetrokken, zoo als hout door de warmte, deuken in den kant vān iets. Vrg. *lengkok*.

لڭكڭ **lengkeng**, (ook *kalengkeng*, zie boven op *kalingking*), zekere eetbare vruchten, uit China ingevoerd, waar zij *li-tji* heeten, *nephelium litji*.

لڭكڭ **loengkang**, poel; mesthoop; een soort van zeer stinkende visch, vrg. *djahan*, of ook van visschersschuit.

لڭكڭ **lengkoeng**, halve cirkel, boog; gebogen, gewelfd; een soort van boog van roode zijde of katoen, die bij optochten boven het hoofd van voorname personen wordt gedragen. *Boelan lengkoeng*, halvemaan; *dilengkoeng karang*, door koraalriffen omgeven. *Kalengkoeng*, cirkel, perk voor hanengevechten.

لڭكڭ **langkap**, I. voltallig bijéén, compleet; alomvattend, uitgerust; *bērlangkap*, alles bij elkaar hebben, gereed, vaardig zijn. *Salangkap pakeia*, een volledig stel kleederen, een compleet pak. *Kalangkapan*, uitrusting; *k. prahoe*, of ook zonder *prahoe*, vloot; *kalangkapan koeda*, *kalangkapan pērang*, *kalangkapan karadjaan* = *alat*, *pērkakas k.*, *oepatjara*.

II. een soort van palmboom, *saguerus langkap*.

لڭكڭ **lingkap**, bederven, benadeelen, C.

لڭكڭ **lengkok**, krom; *bēlengkok*, krom worden, krom trekken. Vrg. *lenghoeng* en het Aanhangsel op *lengkok* en *lingkoe*.

لڭكن **langkan**, Chin. zolder, bovenkamer.

لڭكوس **lengkoewas**, zekere medicinale wortel, *alpinia galanga*.

لڭكه **langkah**, stap, schrede; stap over iets heen, overtreding; al te, over; *tijada tērlangkah*, geen schrede voorwaarts kunnen doen. *Mēlangkahkan kakiuja*, zijn voeten aan wal zetten; *mēlangkahkan prahoe*, een schip onder zekere ceremoniën over de bank brengen, die voor een riviermonding ligt. *Pēlangkah*, het goede oogenblik voor de afvaart.

لڭكار **langgara**, zie *langkara*.

لڭگان **langgana**, (Skr. *langghānā*), onwillig, weerbarstig.

لڭگاروي **lenggawei**, een soort van groote beteldoos.

لڭگار **langgar**, I. tegen aan: *langgar adat*, *t. bahasa*, tegen de gewoonte, tegen de wellewendheid: *mēlanggar*, tegen aanloopen; een vijandelijken aanval doen; *mēlanggar kapal*, *masoek mēlanggar kadalam* (t. w. om den vorst te doden); *mēlanggarakan*, tegen iemand of iets aanloopen; tegen doen aanloopen; aan iets doen stil houden, bijv. een olifant met een gezant aan de vorstelijke balie; tegen aandruisen, te kort doen aan (zie *bahasa*); een schip op het strand zetten; *tērlanggar*, stooten; stranden, van een schip. *Bērlanggar²an*, elkander overzeilen.

II. bidkapel. Jav. = Mal. *soerau*, *bandarsah*.

لڭگار **loenggar**, los, ruim, van kleederen, los, van een spijker: *banjak loenggar*, *ikatlah tērik²*.

لڭگڭ **langgang**, zie *toenggang*.

لڭگڭ **linggang**, **lenggang**, slingeren, van een schip, van de armen: *roemah itoe mēlinggang olih angin*; *bērdjalan bēlinggang* of *mēlinggang*; *pēlananja tēlinggang*, raakte los.

لڭگڭ **lenggak**, I. omhoog geworpen, C. In het Jav.: het hoofd achter over houden.

II. schuur, korenschuur, C. Vrg. *langgoewang*.

لڭگڭ **loenggoek**, opgehoopt, in een hoop; nederhurken: *samoewanja bērlongyok diatas roempoe*. Vrg. *loenggoeh*.

لڭگڭ **linggam**, rood; zie ook *sadalinggam*.

لڭگو **loenggoe**, zie *bēloenggoe*.

لڭگه **loenggoeh**; *mēloenggoeh*, in een

gemakkelijke houding zitten; zitten met de armen ergens op leunende en voor over gebogen, zoo als iemand die hoofdpijn heeft. Vrg. *loenggoek*.

لثگون **langgoewan**, graanschuur. Singapore of Malakka? Op Riouw niet verstaan. Vrg. *langkan* en *lënggak* II.

لثغي **linggi**, de hooge voor- en achtersteven van een inlandsch vaartuig.

لثغن **lëngan**, arm, mouw. Vrg. *tangan*. *Boewah lëngan*, het dikst van den arm (vrg. *bëtis*).

لثغي **lëngel**, traag, slof.

لثغه **lëngoeh**, hijgen van vermoedheid; *doedoek kalëngoehan*.

لثط **lafat**, Arab. woord, uitspraak; *mëlafatkan*, uitspreken.

لثف **laplap**, lap, vaatdoek.

لثا **lëpa**, aard, karakter.

لثت **lëpat**, zie *këtoepat*.

لثر **lëpoer**; *mati lëpoer*, gestikt, ook *mati lëmas* of *m. modar*.

لثس **lëpas**, los, vrij; ontkomen; voorbij, om, na: *lëpas tohor*, na 12 uur; *lëpasnja*, daarna; *lëpas dari pada doelapan boelan Inggris mëngambil Malaka*, 8 maanden nadat de Engelschen Malaka genomen hadden;... *lëpas satoe*², om den anderen, eig. de een voorbij, (dan weer) de andere, en evenzoo *lëpas saorang*², *lëpas saboewah roemah saboewah roemah*. *Bër'lëpas* met of zonder *dirinja*, zich redden, uit te voeten maken; vertrekken; ook bijv. *ber'lëpas harta*, bezittingen redden. *Mëlëpaskan*, vrijlaten, loslaten; vrijheid geven om iets te doen; *koe përlëpaskan ëngkau dari pada mati*, ik red u van den dood. *Kalëpaskan*, ontkoming, ontsnapping, bevrijding. *Palëpaskan*², loslating, bijv. van hanen tegen elkander.

لثڤ **lëpang**; *boewah lëpang*, een soort van koekjes of versnapering: *boenga lëpang*, zie op *ombak*.

لثق **lëpak**; *mëlëpak*, uit elkaar, los en open, namelijk van den baard of van boomwol, die netjes en zuiver uitgekamd is.

لثو **lëpau** = *sëlasar*: *naiklah ija kalëpau*, ja'ni *sëlasar astana*, HP.

لثو **lëpoe**, een soort van vergiftige zeevisch, waarvan verschillende soorten, t. w. *lëpoe*

bëranjoet, die gewoon is als vuil op het water te drijven, l. *karang* en l. *sëtoe*.

لثو **loek**, zie *ëloek*.

لثس **laksa**, een soort van macaroni of vermicelli, door de Chinezen aangevoerd en veel gebruikt.

لثس **lëksa**, tienduizend, (Skr. *lakša*, honderdduizend).

لثسان **laksana**, even als, gelijk.

لثسان **laksamana**, eign. van den broeder van Rama; titel van den opperbevelhebber over het zeezezen.

لثلق **locklek**, het wilde rollen der oogen.

لثكت **lëkat**, vast tegen iets aan zitten, aan kleven; vast blijven zitten, overblijven, bijv. bijgeloof; *mëmandang lëkat*, lang aanzien. *Mëlëkatkan*, iets aan iets bevestigen; *m. gëlar*, een eeretitel verleen. *Pëlëkat*, aanplakbillet, plakkaart.

لثكت **lëkit** = *lëkat*, in sjairs.

لثر **lëkar**, een soort van mandje van rotan, om potten of pannen, die van het vuur genomen zijn, op te zetten. *Lëkar*², een soort van duizendpoot. Zie ook het Aanhangsel.

لثس **lëkas**, spoedig.

لثت **lëkap** = *lëkat*: *diambil përada tër-bang itoe dilëkap*²*kan*.

لثف **lëkoep**; *lëkap-lëkoep*, het knappen of kraken der gewrichten.

لثق **lëkok**, kuil; indruksel; oneffen, met kuilen, van den weg, van roestig ijzer; harten in het kaartspel; *pipi lëkok*, wangen met een kuiltje; *mata lëkok*, holle oogen; *lëkok mata*, oogholte; *pinggan lëkok*, een diep bord. *Lëkak-lëkok*, overal of allerlei kuilen. *Mëlëkok*, kuilen krijgen. *Mëlëkokkan*, induwen.

لثم **lakoem**, Arab. aan of voor u lieden.

لثن **lakin** = لاکنی.

لثه **lëkah**, spleet, opening, scheur; *pintoe pëlëkah*, luik in het dek van schepen, luik van een laadruim. *Mëlëkah* = *mërëkat*, zie *rëkah*. Zie ook *lëtak* II. en het Aanhangsel op *mëlëka*.

لثا **lëga**, Jay. ? ruim, open.

لثت **lëgat**, snel van de vaart van een schip. Ook *linjang*. Zie ook *ligat*.

لتم **lĕgam** (of **logam**); *hitam lĕgam*, pikzwart.

لكندي **lagoendi** (ook **langgoendi**), *vitex trifoliata*; *daoen langgoendi*, een soort van medicinale bladeren.

لكن **lĕgak**, borrelen, opborrelen, C.

لابغ **lĕlaboeng**, schildwacht; kondschap-pap (verschreven voor *hoelocbalang*?).

لاشون **lĕlangon**, tuin, in sjairs.

لاكن **lĕlakon**, Jav. een wajang, tooneelstuk.

لايو **lĕlajoe**, een vaandel aan een langen stok.

للت **lĕlat**, zie *sirih*.

للس **lĕlas**, geschonden, bijv. kaal gewreven.

لغ **lĕlang**, staren, aanzien, C.

للف **lĕlap**, weg zijn, vast, diep in slaap zijn; *mĕlĕlap*, booze geesten, spoken, doen verdwijnen. *Kalĕlapan* = *kahilangan*.

لله **lĕlah**, vermoeid van het werken; *mĕlĕlahkan*, zich op iets vermoeijen, moeite voor iets geven; iets bewerken. *Kalĕlahan*, vermoeidheid; het werk, de arbeid waarmee men zich vermoeit. *Bĕrhĕntikan lĕlahnja*, uitrusten.

لله **lillah**, Arab. bij God! aan God.

للي **lĕli**, opzamelen, C.

لم **lam**; *ajar lam*, wijwater, water waarover Koranspreuken gelezen zijn.

لمب **loemba**, wedijver, wedstrijd; *bĕrloemba*², om het hardst iets doen; *bĕrloemba*²*kan koeda*, een paardenwedren houden, ook *bĕrsĕloembakan koeda* of *koeda dĕngan koeda*. *Ikan loemba*² bruinvisch.

لمباك **lĕmbaga**, vorm, stempel, gedaante; *lĕmbaga ijaaroe tijap*² *soewatoe jang dapat dilihat dĕngan mata*; *adat lĕmbaga*, geschreven gewoonten (Skr. *lambāka*, sectie, kapittel).

لمبت **lambat**, langzaam, traag, talmend; laat, te laat; *lambat bangat* of *lambat laoen*, vroeg of laat, ten langen laatste. *Mĕlambatkan*, uitstellen, vertragen.

لمبت **lĕmboet**, zacht, week, teder, zoo als aarde, hout, het hart, de wind enz. Dikwijls verbonden met *lĕmah*.

لمبت **lambat**, een soort van visch.

لمبر **lĕmbar**, I. draden waaruit een touw

is gemaakt; *tali tiga lĕmbar*, driedraadsch touw. Ook als zamengesteld telwoord: *boeloe salĕmbar*, één haar; *mĕlĕmbar*, touw in elkaar draaijen.

II. Jav.? een blad, bij optellen van papier, stoffen enz.

لمبر **limboer**, even zichtbaar, tusschen zichtbaar en niet zichtbaar, zie ook *samboer*.

لمبغ **lĕmbang**, ingedrukt, bijv. van het hoofd; *lĕmbang sama tĕngah*, *tinggi kiri kanan*, SM. (of is het *limboeng*?) dal, vallei (dit is op Riouw *lĕmbah*).

لمبغ **lĕmbing**, lichte lans, speer.

لمبغ **lamboeng**, I. de zijde van het ligchaam; *mĕlamboeng dirinja*, ter zijde gaan, bijv. om een steek te ontwijken; *kapal itoe mĕlamboeng*², dat schip gaat op en neer; *mĕlamboeng*² *dirinja*, zich heen en weer wenden, zoo als bij een wapendans; *mĕmbalik lamboeng orang*, zie op *balik*.

II. *mĕlamboengan*, in de hoogte werpen, bijv. een speer, een knods, zijn muts, een bal; *bĕrlamboen*² *gan*, op en neer gaan, van takken.

لمبغ **limbang**; *mĕlimbang*, rondslechteren zonder iets te doen.

لمبغ **limboeng**; *limboengan*, bergkloof, ravijn; een soort van melaatschheid, waarbij het ligchaam overal gezwollen is.

لمبغ **loemboeng**, mijnput. Zie ook het Aanhangsel.

لمبغ **lĕmbap**, traag, van menschen; dof van klank (van ketelinstrumenten); vochtig van den grond; dompig van het weer. Vrg. *lĕmbat*.

لمبق **lambak**; *tapei lambak* = *t. lĕmbik*?

لمبق **lĕmbik**, zacht, week, bijv. klei; met water kneedbaar gemaakt, bijv. meel.

لمبق **limbak**; *bĕrlimbak*², voortschuiven, voortrollen, van geld dat geteld wordt.

لمبق **limboek**, een soort van vogel, op Malakka *dĕkoet* genoemd.

لمبو **lĕmboe**, rund, koebeest.

لمبو **lĕmboeroe**, een soort van visch als de spiering.

لمبه **lĕmbah**, dal, vallei; laagte, waar zich water verzamelt. *Lĕmbahan* en *pĕlĕmbahan*, plaats waar het vuile water uit de keuken gegoten wordt. Vrg. *lĕmbang*,

لبي **lambel**; *mĕlambei*, zwaaijen, wuiven, wenken.

لبيث **lambega** = *rambega*, w. m. z.

لبدن **lamĕdoek**, zie *ĕmpis*.

ليس **lĕmas**, verzinken? *darasainja tanah itoe lĕmas kabawah*; stikken, verdrinken, ook *mati lĕmas* en *mati kalĕmasan*.

لح **lĕmang**, een soort van rijstgerecht, bestaande uit kleefrijst en kokosmelk, in een goed gesloten bamboezen koker gekookt.

لثبات **lampatoc**, een zekere plant.

لثفاگم **lĕmpagam**, vliegende witte mieren.

Op Riouw *kalakatau*.

لثمت **lampit**, mat, zitmat.

لثمت **loempat**, sprong; het springen; *mĕloempat*, een sprong doen, bijv. van een paard; *bĕrloempat*, springen, van een vogel. *Tĕrloempat*², van vreugde springen.

لثمر **lampar**, zich verspreiden, van dampen enz.; besmettelijk.

لثمر **lampoer**, een hoop koren.

لثمر **lempar**; *mĕlempar*, gooijen; weggooijen; *pĕti itoe bĕrlĕmpar²an sapandjang djalan*; *batoe dan kajoe diboewatnja pĕlempar akan dija*.

لثمر **loempoe**, slik, modder.

لثغ **lamping** = *lampin*.

لثغ **lampoeng**, al wat op het water dobber, zoo als bijv. de dobber van een net; *mĕlampoeng*, in de verte opdoemen, zoo als een dobber op het water: *maka kalihatanlah poelau Seilan mĕlampoeng poekat*.

لثغ **lempeng**, een sagobroodje; een rol Javaansche tabak (*Mĕn.?*). Vrg. het volgende woord.

لثغ **lĕmping**, een soort van gebak. Vrg. *ĕmping* en zie ook het Aanhangsel.

لثغ **lĕmpoeng**, week, zacht, bijv. van hout.

لثغ **lĕmpang**, vereenigd, verbonden; *bĕrlĕmpangan*, tot een hoopje. *Apik lĕmpang*, zie *apik*.

لثغ **lĕmpoeng**, de zwemblaas van een visch, C. Zie het Aanhangsel op *kĕlĕmboengan*.

لثغ **loempang**, een soort van rijstblok.

لثغ **l.m.p.k.**; *bĕrl. dakinja pada sĕgala*

toeboehnja, het vuil kleeft(?) aan hun geheele ligchaam.

لثق **lĕmpoek**, een soort van gekookt vruchtensap, bijv. *lĕmpoek pisang*, l. *soekoen*, l. *doerian*. Zie ook het Aanhangsel.

لثق **lampin**, doek die men om iets heen doet, zwachtel.

لثق **lampau**, voorbijgaan, te bovengaan; *tĕrlampau dari pada adat*, buitengewoon, veel meer dan gewoonlijk; *djangan tĕrlampau tiga hari*; *ajar jang lampau loetoet*; *kain jang lampau pada tapak kakinja*; *karoenja jang lampau*. Vrg. *lĕmpah*.

لثقوني **lĕmpoenel**, een soort van boschboom, die brandhout oplevert.

لثقوي **lĕmpoewi**, een soort van plant.

لثقوي **lĕmpoegang**, zekere plant, *zingiber cassumunar*; l. *oetan*, *globba marantina*.

لثف **lĕmpah**, I. de lever.

II. overvloedig; overvloed; *mĕlĕmpahkan karoenja*, overvloedige gunst bewijzen; *m. tjakjanja*, overvloedigen glans verspreiden; *dĕngan lĕmpahnja*, in overvloed, overvloedig.

لثف **loempoech**, verlamd, lam van leden.

لثفي **lampel**, slank, *tenger: orang jang tinggi lampei*; *mĕlampei*, over de schouders hebben hangen; heen en weer gaan, van de takken der boomen: *sĕgala dahan kajoe tĕrlampe²*, *sapĕrti orang mĕngipasi radja*. Zie *ampe* en *sampe*. *Lampe²an*, aar, K. (liever stengel?) van graan of gras.

لثق **lĕmak**, vet van dieren; smeer; vet, machtig, van spijzen, zoo als alle die met kokosmelk zijn klaargemaakt.

لثق **lĕmoek** = *lĕmak*.

لثيدغ **lamiding**, zie op *pakoe*.

لثه **lĕmah**, zwak, zonder kracht; zacht, meegaand, ook met *lĕmboet* verbonden; *lĕmah lĕmboet*, zachtaardig, van iemands inborst, woorden enz.

لثتر **lantar**; *tĕrlantar*, aan zich zelven overgelaten, voor oud vuil weggegoorpen.

لثتر **lĕntoer**, doorbuigen.

لثتر **lantar**, zie *halilantar*.

لثتر **loentar** I. = *loetar*.

II. een soort van waajerpalmboom; *borassus flabelliformis*.

لنتس **lantas**, doordringen; verdergaan; verder: *dari kanan lantak kakiri; tikam lantak; masoek nagëri lantak kadalam koeta; tijada dapat mëlantas dari sini*. Vrg. *lintas*.

لنتس **lintas**; *mëlintas*, voorbijgaan, doorgaan zonder op te houden; *bajang² orang mëlintas*, de schaduw van een voorbijganger (ook *orang pëlintas*). Vrg. *lantas*.

لنتس **loentas**, Jav. = *bëloentas*.

لنتغ **lantang**, van verre zichtbaar zijn.

لنتغ **lanting**; *mëlanting*, wegwerpen. *Lanting²*, werpgeweer. *Tërpëlanting, bërpëlanting* en *bërpëlantingan*, voortrollen, bijv. afgeslagen hoofden op het slagveld; weggeslingerd worden: *maka boejoeng poen djatoeh, maka Hanoeman poen tërpëlanting dari boejoeng itoe*.

لنتغ **lëntang**, gw. van *tëlëntang*, w. m. z.

لنتغ **lënting**, veerkrachtig; *mëlënting*, veeren van een mes, een degen enz.

لنتغ **lintang**, I. overdwars, in tegenoverstelling van *boedjoer*, overlangs; *pandjang lintangnja roemah*, lengte en breedte van een huis; *lintang boedjoer*, diagonaalsgewijs; *lintang poekang*, verward door elkaar, bijv. boomen in een bosch. *Tërlintang*, iemand in den weg komen; dwars over iets heen. *Mëlintang*, dwars over heen gaan; dwars in den weg staan. *Mëlintangkan kajoe*, dwarshouten aanbrengen. Zie ook *rintang*.

II. Jav. = *bintang*.

لنتغ **linting**, zie *djagoeng* en ook het Aanhangsel.

لنتغ **lantak**, I. het inslaan, vastslaan, zoo als een spijker, of met een spijker, de lading met de laadstok, een paal met een heiblok; *emas lantak*, goud in staven of andere vormen gegoten.

لنتغ **lantik**, het in het openbaar aanstellen of benoemen; het wordt alleen gebruikt van den rogeerenden vorst, den Radja-moeda, den Bëndahara en den Tëmëngoeng: voor de mindere hoofden gebruikt men *gëlar*.

لنتغ **lëntik**, I. lang en buigzaam van wa-

pens, van de ledematen, van het hoofdhaar; *mëlëntik*, ook besprengen, bijv. met een bundeltje natte bladeren. *Pëlëntik*, vliegenplak om insecten dood te slaan. Zie ook *patah*.

II. kort afgebeiteld van de tanden. Mën.?

لنتغ **hintoek?** *mëlintoek*, met het hoofd buigen als teeken van eerbied, HT.?

لنتغ **hintah**, (ook *halintah*), een soort van bloedzuiger.

لنتغ **lantei**, vloer van een op palen staand huis, hetzij die van planken of van gespleten bamboes of niboeng is; *papan lantei*, planken; *bësi lantei*, smal plaatijzer.

لنتغ **landjoet**, langer dan gewoonlijk, zeer lang, bijv. het leven, een toon, een verhaal, een lijn, een weg, een naar beneden hangend touw, hangende borsten. *Boewah landjoet*, een soort van langwerpige, zure vrucht, iets gelijkende op een groote mangga.

لنجر **landjoer**. Fictief grondwoord, afgeleid uit *tëlandjoer*, zie *andjoer*. *Bërapa pandjang landjoer* (Dewall leest *loendjoer*), *bëgitoelah sëlimoet*, een spreekwoord.

لنجر **loendjoer**. Fictief gw. afgeleid uit *bëloendjoer*, zie *oendjoer*.

لنتغ **landjoeng**; *tëboe landjoeng*, jong suikerriet dat oneetbaar is.

لنتغ **londjong**, lang en smal naar boven, scherp toeloozend. Zie ook het Aanhangsel.

لنتغ **lintja**, van het eene werk aan het andere gaan zonder iets af te maken; van den hak op den tak springen.

لنتغ **lantjit**; *mëlantjit*, opspringen van water uit een fontein, als het niet hoog is. Vrg. ook het Aanhangsel op *lontjat*.

لنتغ **lantjoet**, I. *mëlantjoet* = *mëlantjit*, doch als het hoog opspringt.

II. te vergeefs, zonder nut.

لنجر **lantjar**, vlug vooruitschieten. *Lantjaran*, een soort van vaarttuig. Vrg. *lansar*.

لنجر **lantjoer**; *bërlantjoeran*, van zelf uit een pijp spuiten of vloeijen. Vrg. *pantjoer*.

لنجر **loentjoer**; *mëloentjoer*, van het strand in zee loopen, van een vaarttuig; *mëloentjoerkan*, van stapel doen loopen.

لنجس **loentjas**, mis, niet geraakt, van een klap, kogel, bal enz.

لنجج **lantjang**, een soort van vaartuig Port. *lançãõ*, transportschip.

لنجة **lantjing**, Jav. een soort van broek.

لنجغ **lantjoeng**, valsch, vervalscht, van metalen, koopwaren enz.; *emas lantjoengan*, valsch goud.

لنجغ **lantjoeng**; *mělintjoeng*, een anderen weg op gaan dan men zich eerst voorgenomen had; een verkeerden weg op gaan, in zedelijken zin.

لنجن **lantjin** = *litjin*.

لنجه **lantjih**, kikvorsch.

لندا **landa**; *mělanda*, tegen den wind opwerken.

لندا **loenda**, een soort van plant.

لندر **lěndir**, vet, bijv. van olie of van klei, slijmerig; fluim. Zie ook het Aanhangsel op *těnděr*.

لندس **landas**; *landasan*, aanbeeld, blok.

لندس **landis**, rol om den grond gelijk te maken.

لندغ **lendoeng**, een aal. Zie het Aanhangsel op *lindoeng*.

لندغ **lindoeng**, achter iets verborgen; bedekt; *běrlindoeng*, verscholen zijn; *běrlindoengan angin*, zich tegen den wind beschutten; *běrlindoengan dirinja dari pada..*, zich voor iets verbergen. *Těrlindoeng*, verborgen, over het hoofd gezien; *těrlindoenglah pěmandangan*, het uitzicht is weggenomen. Ook *salindoeng*, *běrsalindoeng*, *těrsalindoeng*, beschut, bedekt, verborgen; *měnjalindoeng kain*, een kleed omslaan. *Pěrlindoengan*, geheim gemak, ook al is het een open put.

لندف **landap**, scherp? *Silandap*, een soort van lelie, C.

لندق **landak**, stekelvarken; *boenga landak*, een soort van bloem, *barleria prionitis*.

لندق **landik**, een kunstig gekrulde haarlok.

لنسر **lansar**, recht vooruitschieten, zoo als een slang. Vrg. *lantjar*.

لنسم **lnsoem**, een soort van heester.

لنسن **loensin** = *loengsin*.

لنچف **lěnjap**, uit het oog verdwijnen.

لنچك **lěnjak** = *lělap*, diep, vast van den

slaap; slingeren, niet stilstaan, van een tol (?men zou het tegenovergestelde vermoed hebben); vrg. *měgat* II.).

لنچو **lěnjau**, slijk, diepe modder; modderpoel, modderbank.

لوب **loba**, begeerig, inhelig (Skr. *lōbha*): *mělobakan*, iets begeeren.

لوبو **loeboer**; *bilik běrloeboer*, verborgen kamer om schatten in te bewaren; *pintoe běrloeboer*, verborgen deur. *Pěloebcer*, rijstpakhuis. *Kaloeboeran*, valput, valkuil, ook bijv. van een moeras, waar men onverwachts in valt.

لوبغ **loebang**, gat, kuil; *l. djaroem*, het oog van een naald; *l. hidoeng*, neusgat, *l. roeman*, de poriën; *loebang lahad*, *lijang lahad* = *lahad*. Zie ook *lijang. Pěloebang*, een gegraven kuil?

لوبق **lobak**, een soort van radijs.

لوبق **loeboek**, een diepe plaats of de diepe kant, in de zee of van een rivier, in tegenoverstelling van een ondiepte.

لوبى **lobi**², een soort van boom met eetbare vruchten, *flacourtia* sp. Soorten zijn: *lobi² asam*, *l. manis*, *l. badak*, *l. sěpat*.

لوتت **loctoet**, de knie; *běrloctoet*, knielen, ook *běrteloet*, zie *těloet*.

لوتو **loetar**; *měloetar*, *měloetarkan*, werpen, iets werpen; *sapěloetar batoe*, een steenworp, bijv. ver; *pěloetaran*, werptuig. Ook *loentar*.

لوتغ **loetoeng**, een soort van slankaap, *sempnopithecus maurus*; *eikoer loetoeng*, een soort van kanonnen.

لوتج **loting**, Chin. bovenverdieping; vliering. Vrg. *sotor*.

لوتك **loetk**, naad of voeg tusschen de planken van een vaartuig, die gewoonlijk met werk en pik wordt dichtgemaakt.

لوتچت **loetjoet**, los, ontglipt, uit de hand geschoten, van zelf losgegaan, van banden of boeijen; ook bijv. *měloetjoetkan hati dari pada sěgala kaběratan*.

لوتج **lotjing**, een bel; *měnggoentjang* of *měnggojang lotjing*, luiden.

لوتچك **loetjoek**, knijpen, van kinderen.

لوح **loh**, Arab., een tafeltje, een bordje waarop men schrijft.

لودغ **loedang**, een soort van vaartuig, ook *sampan loedang*.

لودا **loedah**, speeksel. *Pëloedahan*, kwispedoor.

لور **loewar**; *diloewar*, uit; buiten; *kaloewar*, naar buiten, naar buiten gaan; *mëngaloewarkan*, naar buiten brengen, voor den dag halen. *Orang kaloewaran* of *o. loewaran*, vreemdeling; *përkara jang kaloewaran*, zaken die er buiten liggen, er niets mee te maken hebben: *ija Djakoen jang diloewar²*, *boekannja Djakoen jang açal*, geen echte, geen geboren Djakoens.

لوروت **loeroet**, het afstrijken, afstropen; *loeroetan*, *boekannja tampanan*, zij (de muggen enz.) waren om af te strijken, zij waren te veel om dood te slaan. *Kaloeroetan*, een kwaal aan de vingers, fijt (? liever vervellen?).

لورس **loeroes**, recht, zonder bochten; openrecht; *djalan loeroes*, *përkatain loeroes*.

لورغ **loeroeng**, I. weg, straat, aangelegde weg. II. *diloerngkan Allah kahëndaknja*, HA. = *diloeloeskan*.

لوریک **loerik**, een soort van gestreepte stof. لورو **loeroe** = *loeroes* (of een schrijffout?); *maka datanglah andjing, ada barang sapoeloeh eikoer, mëloeroe sahadja hëndak mënggigit*, HA.

لورا **loerah**, vallei; landstreek; *şejala loerah tanah Djawa*, alle gewesten van Java (of is het *şejala loeroeh* voor *saloeroeh*?).

لوروا **loeroeh**, I. afvallen, zoo als bladeren en vruchten, uitvallen van haar, neervallen. Vrg. *goegoer*.

II. *saloeroeh*, geheel, bijv. *saloeroeh toeboehnja*, *saloeroeh tanah* (vrg. *loerah*).

لوري **loeri** = *noeri*.

لوس **loewas**, ruim, wijd, uitgestrekt.

لوسا **loesa**, den navolgenden dag, overmorgen; *satëlah itoe maka parla loesanja pagi²*, den derden dag in den morgen.

لوسغ **loesoeng**, een witte huiduitslag over het geheele ligchaam, waarbij de huid steeds afschilfert; de Maleijers beweren dat die ziekte onkwetsbaar maakt.

لوسین **losin**, dozijn.

لوسو **loesoeh**, verlegen, van linnen of zij-

den goederen, papier enz.; verteren, verkniesen.

لوپ **loepa**, vergeten zijn; vergeten. *Loepa²an*, vergeetachtig. *Pëloepa* en ook *pënloepa*, vergeetal. *Loepa²*, vischlijm.

لوپوت **loepoet**, ontglippen, ontsnappen: *jang doenija ini loepoetlah dari pada gënggaman patik*, ik ga sterven.

لوپک **lopak**, kuilen, waarin het water achter blijft; *lopak mata ajar*, een bron, wel. *Lopak²*, een koker van schildpad of pandanusbladeren.

لوپیک **loplik**; *sampan l.* een soort van vaartuig.

لوک **loeka**, gewond; wond.

لوک **loka**, Skr., in zamenstellingen, wereld, bijv. *indraloka*, *tjandraloka*, *soergaloka*. Zie ook op *anta*.

لوکت **loekat**, afvallen, zoo als kalk van de muren; *mëloekat lapis kapal*, het koperen beslag van een schip afnemen.

لوکت **loekoet**; *mëloekoet*, breken van rijstkorrels.

لوکس **loekis**; *mëloekis* = *mënoelis*. *Loekisan*, teekening, schilderij, borduursel.

لوکس **lokos**, kaal, afgevreten, afgeschooren, afgesleten, afgebrand, namelijk van dingen die ergens op staan; voor die er op en er onder zijn gebruikt men liever *poepoes*.

لوکت **lokik**, vasthoudend, gierig, K. Ook *kèkel*. Doch zie ook het Aanhangsel op *lòksèk*, dat hetzelfde woord zou zijn.

لوکن **loekan**, een soort van schelp, die men wel voor lamp gebruikt.

لوکه **lockah**, een soort van fuik.

لوگ **loega**; *mëloega*, de oppervlakte, de lengte en breedte van iets meten. Vrg. *doega*.

لوگم **logam** = *tëgam*.

لوکت **loeloet**, het besmeren of inwrijven met zelf en dergelijken; *bërloeloet pada si-pëloeloet*, zich laten inwrijven door de vrouw, wier handwerk dat is. *Pëloeloet* en *pëloeloetan*, ook dat waarmee men inwrijft. *Mëloeloet*, *mëloeloetkan*, iets, bijv. verf, hars. op iets wrijven. Vrg. het Aanhangsel op *loeloer*.

لولو **loeloer**; *bërloeloer*? inzwelgen; *mëloeloer*, afglijden, afsullen. Vrg. *loeloes* en het Aanhangsel.

لولس loeloes, de ruimte die noodig is om iets te kunnen laten doorgaan; er doorheen of overheen kunnen; er door kunnen, toegestaan kunnen worden; doorgaan: *diboewatnja soewatoe loebang saloeloes orang bolih masoek; ada jang tempat djalannja saloeloes orang sahadja; loeloes kahendaknja*, zijn zin krijgen. Zie ook *teloos*.

لونغ loelang, omkomen, M. Vrg. *hilang*.

لونغ loeloeng; *mëloeloeng*, huilen en kermen, van menschen en dieren.

لوق loeloek = *soeloeh*; *pëloeloek* = *pënjeloek*.

لولم loeloem, likken, zuigen, M.

لولو loeloe, Arab. parel.

لوله loeloeh, geheel verbrijzeld, vergruisd; atoom. Het wordt dikwijls ter versterking verbonden met *lantah*, *loeloeh lantak* en ook met *hantjoer*, *hantjoer loeloek*.

لومت loemat, zeer fijn verdeeld, als poeder; poeder: *tëpoeng loemat*. *Obat loemat*, poedertjes. Zie ook het Aanhangsel op *këloemit*.

لومت loemoet, al wat in het water of op vochtige plaatsen groeit, zoo als kroos, wier, schimmel, inzonderheid mos; *loemoet karang*, ook spons. *Bërloemoetan*, uitgeslagen door vochtigheid.

لومر loemoer, iets vuils; *bërloemoer*, bezoedeld, bemorst; *mëloemoerkan*, vuil maken; iets vuils ergens opsmeeren, met iets vuil maken. Zie ook het Aanhangsel.

لومس loemas, bestreken, bedekt, belegd, bijv. kalk, goud enz., M.

لونس loenas, de kiel van een vaartuig.

لونق loenak, zacht, doorweekt, bijv. van den grond.

لويت loejoet; *mëloejoet*, overbuigen, neerhangen van takken, door de zwaarte der vruchten of bloemen.

لويج lojang, geel koper; brons; van die kleur, geel: *pëkajan lojang*.

له lah, een woordje dat een nadruk te kennen geeft.

لي lei, zie *ëlei*.

ليبر lebar, breed; ruim, uitgestrekt; oppervlakte: *lëbarnja tiga poeloeh kaki êmpat përsëgi*. *Pandjang lebar*, lang en breed. Zie ook *lintang*.

ليت lijat, zacht; lenig; taai; *tanah lijat*, klei; *boewah*, *anggota jang lijat*.

ليتر litar; *tëlitat*, snappen, babbelen. *Pëlitat* of ook *pëleter* en *bëleter*, klapper, zwetser.

ليج ledja, een soort van ginggang?

ليجت litjat, geschaafd, van den huid.

ليجت letjak, modderig, vanden weg na regen.

ليجت letjoek; *mëletjoek*, polijsten, glimmend maken; *diletjoek²kan sampei bërkilat*. Zie ook *tëpalitjoek*.

ليجت litjik, I. fijn gewreven, van drooge zaken, zoo als geneesmiddelen, meel enz.

II. een soort van spel, waarbij men met *boewah ipil* of *gandoe* werpt, zoo als bij ons met noten.

ليجت litjin, glad; glibberig, zoo als olie, visch, de tong enz.; *batoe litjin*, een ronde gladde keisteen. *Silitjin*, een zeker zeevischje.

ليجي litji, Chin. = *lengkong*. Zie ook het Aanhangsel op *këlitji*.

ليده lidah, de tong; *anak lidah*, zie op *anak*; *lidah bërtjabang*, dubbeltongig. *Ikan lidah*, tong, *l. badak*, cactus, *l. boewaja* = *l. badak* of ook een soort van agave; *daoen lidah²*, *bauhinia corymbosa*. *Pënglidah*, groote houten pollepel om rijst om te roeren, vrg. *soedip*.

ليدغ lidang; *mëlidang*, den inslag aansluiten bij het weven, M.

ليدل lidal, Port. *dedal*, vingerhoed. Ook *bidal* en *didal*.

ليدي lidi, de nerf der kokosbladeren; *sapoe lidi*, stalbezem daarvan gemaakt; *oelar lidi*, een soort van fijn, giftig slangetje.

ليبر lijat, wild, niet tam of mak, van dieren.

ليبر lijoer, ook *ajar lijoer*, speeksel, kwijl. *Bërlijoer²* en *mëlijoer*, schuim op den bek hebben of krijgen.

ليرغ lereug, wagenwiel, zie *roda*; *lereng²*, rolltjes onder een ziekenstoel, rolwagen enz.

ليرق lirik; *mëlirik*, doorboren.

ليري lerei; *këlirei* = *këliroe*, C.

ليس lesa, het sturen met een roeiriem aan den voorstevan van een vaartuig.

ليست lisoet, gerimpeld. Zie ook *kisoet*. — *Mëlisoeit*, zuigen, M.

leser, de lantei met een eenvoudige matje er op; *makan berleser*, zonder tafel, zoo maar van de leser.

lisah, woelig, rusteloos, lastig door ziekte.

lijang, gat; gat door iets te weeg gebracht; *lijang djaroem*, met de naald geprikte gaatjes; *lijang telinga*, gaatje in het oor; *i. hidoeng*, gat door de neus; *lijang roema*, zie *roeman*. Vrg. *loebang*.

lenga, den tijd zoek brengen; *tijada lenga*, iets ingespannen verrichten, geen tijd er voor laten verloren gaan, bijv. *tijada lenga mantanja dari pada mērehoeng akandija*. *Mēlengakan dirinja*, een onverschillige houding aannemen. *Pēlengah*, ook tijdverdrif; *pēlengahan*, zorgeloosheid. Ook *leka* en *lena*.

lengoes, het met afkeer of uit grootschheid zijn oogen afwenden.

lepa, Skr. al wat dient om te besmeren; pleisterkalk; hars en olie voor schepen; hot zich nalatig op den rug of in een stoel achter over leggen, zoo als bijv. iemand, die vermoed is. *Lepa*², een soort van vaartuig.

lipat, vouw, rimpel, plooi; plat gevouwen, bijv. linnengoed, een brief, een klak; dubbel: *lipat ganda ontongnja*, zij zijn dubbel zoo gelukkig; *koembalikan dēngan lipatnja*, geef het dubbel terug. *Pērlipatan koelit*, de rimpels van de huid.

lipit, een fijne plooi, zoo als in kraagjes. *Pēlipit*, plooi-ijzer.

lipoet; *mēlipoet*, bedekken; *mēlipoeti*, van alle kanten bedekken, overal zijn; overstelpen, overvloedig zijn.

leper, I. Eng. level, horizontaal, waterpas, plat of vlak op het water.

II. leverkleurig.

ipoer, Jav. = *iboer*.

ipas, kakkerlak.

ipoek, slaan van kinderen (P).

ipel, een soort van grof zonnescerm.

ipan, de duizendpoot; *lipan bara*, de roode duizendpoot. Ook *halipan*.

leka = *lenga*; bijv. *dēngan sēgēranja*, *dēngan tijada leka didjalan*; *leka dēn-*

*gan berkata*²; *lekalah ija mēmandang ikan itoe*.

likas; *mēlikas*, *garen* haspelen. *Likasan*, haspel.

ligat, snel in de rondte draaijen, zoo als een tol.

ligas, de telgang van een paard.

lela, lila, I. (Skr. *lela*), dartel; *mēradja lela* (ook *maharadja lila*), majesteitschennis; den baas spelen; *mēlila*² en *mēlilakan*, allerlei manoeuvres maken bij een wapendans of spiegelgevecht, bijv. *mēlilakan kēris*, *pērisei*, *langkah*.

II. een soort van kanonnen, kleine lange draaibassen. Zie ook *malelah* en *tomong*.

lilit, in de rondte: *bēsarnja tiga djēngkal lilit*, hij (de hoorn van den karbouw) was drie span in de rondte groot; om heen geslingerd; *mēlilit*, om heen slingeren, van een doek om het hoofd, een slingerplant enz. *Lilit oebi*, zie *oebi*; *bēdoeng lilit*, zie *bēdoeng*.

leloeng, Port. *leilaõ*, openbare veiling.

lilin, was, waskaars; *lilin mēntah*, was.

lilih; *mēlilih*, vloeijen, voortvloeijen; *roepanja laskar bērdjalan itoe sapērti ajar mēlilih roepanja*, *tijada bērhoetoesan*. *Lilihan goenoeng*, bergketen; *ēmas lilihan*, gesmolten goud; *lilihan roemah*, reeks huizen; *ēmas lilihan*, gesmolten goud.

leleh, ontbloomt; *mēlelekan soesoenja*, M.

lima, vijf; *pēnglima*, krijgsoverste.

limar, zekere gebloemde zijden stof.

limas; *roemah limas*, een huis met een laag in een stompen hoek uitlopend dak.

limau, limoen, Port. *limõa* = Mal. *djēroek*.

lina = *lenga*.

linoes, een soort van plant.

linang, het in den vorm van druppels glinsteren, zoo als olie op het water, tranen in de oogen: *ajar matanja tērlinang² sapērti oemboen diatas*. *roempoet*.

loe, Chin., een Chineesche wijs van roeijen door vier man, onderscheiden van *oempil*, w. m. z.

liwat, Jav. = *laloe*.

lijoek; *mēlijoek*, geheel achterover leunen bij het zitten, zoo als in een luijerstoel. Vrg. *lioer*.

lihat; *mēlihat*, zien; opnemen, be-

kijken, onderzoeken; opletten, aanzien, afzien; *tahoe mēlihat kēris* = *t. ilmoē kris*; *mēlihat moe-dah*, gering achten. *Mēlihati*, ook het toezicht hebben over iets; iets opnemen. *Bērlihatan*, een entrevue hebben. *Pēnglihat* en *pēnglihatan*, het geziene; het gezicht, als zintuig; inzicht, beschouwing; *tijada dēngan bepērlihatan*, zonder toe te zien.

ليهر **leher**, hals, in elke beteekenis.

ليغ **linjang**, zeer snel, van een zeilend vaartuig.

م

مابق **maboek**, bedwelmd door het gebruik van dranken, dronken, of door het gebruik van zekere vruchten; *maboek darah*, bedwelmd door bloedverlies; *maboek laoet*, zeeziek.

مات **mata**, oog; *mēmboewang² mata*, een oogje in 't zeil houden; *mēmбри mata*, toezien, oppassen. *Tiga mata anak tangan*, drie sporten van een ladder. *Samata²*, alleen, slechts. *Mata²*, policiedienaar, wacht, agent, douanen. *Mata ajar*, bron, wel; *mata angin*, windstreek; *timoer samata oetara*, Oost één streek ten Noorden, O. N. O. *Matahari*, de zon; *matahari hidoep*, *m. mati*, het Oosten, het Westen; *boenga matahari*, zonnebloem, *pentapetes phoenicea*. *Mata bēnda*, de beste, fraaiste goederen, en zoo ook *mata dagan-gan*, *mata goelei*. *Mata datjing*, de streepjes of sterretjes op een Chineesche unster, die het aantal kati's aanwijzen; *mata djalan*, voorpost; voorrijder; *mata djaring*, de mazen van een net; *mata goenting*, de punten van een schaar; *mata kaīl*, een vischhaak aan een hengelsnoer; *mata kain*, de helder uitkomende kleuren op gekleurd doek; ook de draad van het weefsel (♀); *mata kajoe*, een kwast in het hout; *mata kaki*, de enkel van den voet; *mata koetjing*, zeker edelgesteente; de blaauwe oogen der Europeanen; zekere plant, *mephitidia cyanocarpa*; *damar mata koetjing*, zekere fijne harssoort; *mata kris*, het lemmer

van een kris, en zoo ook *mata pēdang* enz.; *mata loeka*, een opene wond; *mata mariam*, het zundgat van een kanon; *mata panah*, de punt van een pijl; *mata pētir*, bliksemflits, bliksem; *mata poenei*, een soort van vlechtwerk van roting? *mata soesoe*, de tepel; *mata tong*, het spon-gat van een ton; *mata wang*, klinkende munt.

ماتي **mati**, dood, einde, uitgang van iets; gaan liggen, van den wind; buiten gebruik gekomen zijn; *diikat mati*, vastgebonden met een knoop, die niet los kan; *dipoekoel mati*, van een spijker gezegd, die er niet meer uit kan; *arga mati²*, de naaste prijs; *bēlandja mati*, vast inkomen; *djari mati*, de middelste vinger; *tanah mati*, dor, onvruchtbaar land. *Mati²*, ook: tot het uiterste volhouden, volstrekt willen. *Mēmatikan*, ook een touw met het eene eind aan iets vast ma-den, of ook de losse einden van iets aan elkaar vastmaken; *mēmatikan dirinja* = *mēmboewat mati dirinja*, zich dood, doodstil houden. *Bērmati²*, goed dood, bijv. *mēmboenoeh*. *Kamatian*, iemands dood; doodelijk kwetsbare plaats; iemand door den dood verloren hebben, met of zonder nadere bepaling, bijv. *kamatian iboe bapanja*; *doekatjitalah sayērti orang kamatian lakoenja*. *Kamati²an*, tot den dood toe, bijv. lagchen; schijn dood. Zie ook *hi-lang*, *lajoe*, *loepoet*.

ماج **madja**, een soort van eetbare vrucht, eig. *boewah madja*, de gewone madja; *m. paīt*, de bittere madja, of ook hetzelfde als *m. kani*, galnoot.

ماجور **majoer**.

ماجل **madjal**, stomp, van messen, T.

ماججن **madjoen**, zie *ma'djoen*.

ماجه **madjoch**, gulzig in het eten.

ماج **matja**, een soort van schelpdier.

ماجج **matjang**, zie *hēmbatjang*.

ماججم **matjam**, monster, van koopwaren; *djēnis dan matjam*, soorten en variëteiten; *matjam Malaka*, Malakkaasch model.

ماجن **matjan**, Jav. = *harimau*.

مادت **madat**, I. bereide opium. *Pēmadat*, opiumschuiver. Zie *oedoet*.

II. = *bangoen²an*, wachttorenen.

مادو **madoe**, I. (Sankr. *mādhoe*, zoet), honig,

ook *ajar madoe*, waarmeê ook wel ieder zoet sap bedoeld wordt. Zie ook het Aanhangsel.

II. medevrouw, d. i. vrouw van denzelfden man. *Përmadoewan*, polygamie; de betrekking van madoe's onder elkander.

ماده **madah**, in het Arab. *madâh*, w. m. z.
 مار **mara**, I. (Skr. *māra*, dood), gewoonlijk verbonden met *bahaja* en tegenovergesteld aan *sĕlamat*, leed, ongeval; letsel. *Orang pëmarā*, een ongeluksvogel.

II. vooruit, voorwaarts: *përahoe tabolih mara*. Zie *mari*.

ماره **marah**, I. ook **amarah**, toorn; *sĕdikit marah*, *banjak ampoen*, zegt men van iemand die goed voor zijn onderhoorigen is.

II. = *mĕrah*, w. m. z.

ماری **mari**, herwaarts! hierheen! kom aan! welaan! doorgaans met *lah: marilah! Datang mari*, hierheen komen; *kasana kamari*, her- en derwaarts; *mari hidangan nasi*, hier met rijst! breng mij rijst.

ماس **masa**, I. (Skr. *māsa*), tijd, tijdperk, seizoen.

II. toch wel niet, het is niet te denken; *masakan tijada*, evenwel, toch zeker; *masa...kah?* het zou toch niet?

ماسڠ **masing**, ieder op zich zelf, iedereen; allen. Van het grondw. *asing*. Het wordt als zelfstandig nw. gebruikt, en *tijap*², dat hetzelfde beteekent, doorgaans als bijvoegelijk.

ماسق **masak**, gaar, rijp, gereed voor het gebruik; gelouterd, van metalen; *masak di adjar*, volleerd.

ماسوڪ **masoek**, ingaan, binnengaan; *matahari masoek*, de zon gaat onder; *masoek (agama) islam*, tot de Mohammedaansche godsdienst overgaan; *Mĕlajoe masoek Kĕling*, dan *K. masoek M.*, de Maleyers worden Klingaleezen en de Klingaleezen Maleijers (bijv. door zich de eenen op de manier van de anderen te kleeden); *masoek moeloet*, ergens den mond insteken; *mĕmasoekkan dirinja*, zich ergens mee bemoeijen, en zonder *dirinja* ook: iemand ergens mee bemoeijen. *Masoek bĕrsama*² *dĕngan*, het houden met iemand, bijv. met den vijand. *Kamasoekan*

setan, door den duivel bezeten zijn, doch zie ook *rasoek II*.

ماسم **masam**, zuur, stroef, bijv. van het gelaat. Zie *asam*.

ماسين **masin**, zout, brak. Zie *asin*.
 ماسه **masih**, nog steeds; *m. lagi*, nog altoos meer.

مائهت **mangoet**, zie *ngangoet*.

مائهو **mangoe**, verbluft, verbijsterd; zie *inga*².

ماكن **makan**, eten; fig. in allerlei betekenissen: *api m. roemah*, het vuur verteert het huis; *m. soempah*, zijn eed breeken (zie *soempah*); *angin m. lajar*, de wind doet de zeilen zwellen; *pisau m. kajoe*, het mes snijdt het hout; *saratoes m. lima*, honderd geeft vijf, d. i. 5 percent; *m. dawat*, inkt opslurpen, zoo als vloeipapier; *orang poetih m. angin*, schept een luchtje; *m. koeli*, op dagloon werken; *m. pantjing*, aan de haak bijten; *m. opah*, zich laten omkopen; *bĕrapa dalamnja makan kapal itoe*, hoe veel diepgang heeft dat schip? *bĕrapa djaoehnja makan pĕloeroe itoe*, op welk een afstand raakt die kogel, hoe ver gaat hij? *Samakanan panah*, de afstand dien een pijl aflegt. *Makan wang*, geld verteeren; *makan lawan*, bij het porok-spel, wanneer men in drie keer met een klapperdop een stilliggenden dop raakt. *Kamakanan*, verteerd, bijv. door roest.

ماكن **makin** (ook **mangkin**), meer worden; meer en meer (ook *sĕmakin*); *makin... makin...*, bijv. *makin lama makin bĕsar*, hoe langer hoe grooter.

ماكي **maki**, het uitschelden.

مادڠ **magoeng**, zekere visch.

ماگن **magon**, scheepshut, = *koeroengprahoe*.

مال **mal**, Arab., zie op بيت.

مال **mala**, afvallen door verdorring? *tanah mala*, pijpaarde.

مالس **malas**, lui, traag.

مالڠ **malang**, dwars, zie *alang*. *Oentoeng malang*, tegenspoed. Ook een soort van aal.

مالڠ **maling**, Jav. = *pĕntjoeri*. *Pintoe maling* (ook wel *pintoe salah*) een geheime deur.

مالگي **malligel** (ook **mahalligel**). Het is vaak verbonden met *astana* en daarmee in beteeke-

nis overeenkomende: troon; vorstelijk verblijf; soms ook vorstelijke begraafplaats.

مالف **malap**, flauw brandend, van een licht; flauw, leuterend, in zijn werk.

مالم **malam**, nacht, beginnende te zes uur en dus tevens de voorafgaande avond; *malam isnen*, Zondag avond, Zondag op Maandag nacht; *malam hari raja*, de avond voor een feestdag; *bĕgini malam*, op dit late uur. *Samalam*, van nacht, gepasseerde nacht; gisteren avond, ook: *malam tadi*. *Samalam²an*, den ganschen nacht over. *Bĕrmalam*, overnachten, een nacht over blijven staan.

مالو **maloe**, beschaamd, verlegen; *bĕrani maloe*, takoet *mati*, de schande verkiezen boven den dood; eerbied, ontzag: *mĕnaroech malam akan saorang*; *mĕmbri maloe*, beschaamd doen staan, schande aandoen. *Mĕmaloeĕ*, ontzag hebben voor iemand. Vrg. *isin*.

ماله **malah**, Jav. zelfs, ook. Zie ook het Aanhangsel.

ماله **malih**, veranderen, tot iets anders worden. Zie *alih*.

مالي **malei**, pluim(?) van bloemen, juweelen enz.; *malei²*, zekere plant, die tegen zuchtige zwellingen gebruikt wordt; *boewah malei²*, zekere vrucht, die men met zout eet. Vrg. *kĕmalei*. In het Skr. is *mālā*, snoer, krans in het Tam. *malei*, berg.

مام **mam**, eten, tegen kinderen gebruikt: *maskoe hĕndak mam?*

مامر **mamar**, gewond, gekwetst?

مامغ **mamang**; *matanja mamang*, het draaide hem voor de oogen.

مامق **mamak**, oom; *mamak bandahara* noemt de Sultan zijn bandahara.

ماموم **mamoem**, Arab. zij aan wier hoofd een Iman staat.

مامون **mamoen**, Arab. iemand wien men vertrouwen kan.

مامه **mamah**, kaauwen; knagen.

مامي **mamei**, ijlen, hardop droomen.

مان **mana**, met of zonder *di*, waar? *Kamana*, waarheen? *dari mana*, van waar? en met of zonder *bagei*: *mana*, *bageimana* (ook wel *manakan*, *dimanakan*, *dimanakah*, *samana²*, *sabageimana*) hoe?

dari mana², van alle kanten; *mana² soeka toewan*, waar U ook genoeg in heeft, wat U ook verlangt; *mana sakoewasa hamba*, zooveel als ik vermag; *dimana toewanhamba taoe*, wat weet U er van? *manakah katamoe*, hoe kondt gij zeggen, dat? ook *manatah*, bijv. *m. bitjaramoe*, waar is nu uw raad? welke, wat is uw raad? *Manakala*, *bilamana*, wanneer. *Orang mana*, iemand van waar, wat voor landsman? *nagĕri manakah*, welke stad?

مانس **manis**, zoet, lief, innemend, bijv. *moeloet, kata. Kajoe manis*, kaneel; *djari manis*, de ringvinger; *hitam manis*, zie *hitam*. *Manis²an*, lekkernijen.

مانسي **manoesija** (Skr. *mānoesja*), mensch. مانع **mani'**, Arab. weigerend; verhinderen. مانغ **manocng**; *bĕrmanocng*, in gedachten verzonken.

مانق **manock**, Jav. = *boeroeng*.

مانق² **manik²** (Tam. *māni*, juweel) kleine glaskoralen van allerlei kleuren. Zie *beramani*.

مانکم **manikam**, Tam. robijn, karbonkel; edelsteen.

مانو **manau**; *rotan manau* zekere roode rottingsoort.

مانه **manah**, I (Skr. *mānās*), hart, gemoed. *Pĕmanah*, oordeel, gevoelen.

II. erfstuk, reliquie.

ماو **maoe**, willen, ook van zaken: *maoe tamaoe*, tegen wil en dank; *maolah akoe mĕmandang moeka harimau dari pada mĕmandang moeka goeroekoe itoe*, ik wilde liever het gelaat van een tijger aanzien, enz. Abd.; *maka datang Laksamana itoe handak akan hamba, maka hamba tijada maoe akan dija*; *maoe...maoe*, hetzij...of.

ماور **mawar**, (Perz. *mawar*, eig. rozewater) roos; *ajar mawar*, rozewater.

ماوس **mawas**, een soort van aap, bij ons bekend onder den naam van orang-oetang.

ماوغ **maoeng**, onaangenaam, walgelijk van smaak, bedwelmend van lucht; *pahit maoeng*, walgelijk bitter.

ماون **mawin**, zie *kawin*.

ماهل zie مهل.

ماي **maja** (Skr. *mājā*), schijn, gezichtsbedrog; schim.

مايداه **maidah**, Arab. tafel, aangerechte tafel.

ماير **majoer**, zie *sajoer*.

مايج **majang**, I. de in een scheede (*kěloepak*) zittende bloemkorf der palmboomen; de aar van grassen; *majang těroerei*, bijnaam van loshangend, krullend haar.

II. *prahoe majang* en *pěmajang*, zie *pajang*.

III. = *atoer*; *těrmajang* = *těratoer*. In pantons, K.

مايغ **majoeng**, een komediespel, waarin twee hoofdpersonen, op zijn Maleisch gekleed en zonder maske, en die steeds afkomstig zijn uit Trěnggenau, Patani, Kědah of Pěrak, *majoeng* en *pajoeng* geheeten, en waarvan de een tevens een clown, *alan*², is, oude geschiedenissen voorstellen. Waarschijnlijk afkomstig uit Siam, even als het *manoera*-spel, w. m. z.

مايقاد **majapada**, aarde, T. (Skr. *mājāpada*, plaats des schijns. Vrg. *padang maja*). Waarschijnlijk verbastering van *měrtjapada*.

مايم **majam**, een goudgewicht van $\frac{1}{16}$ tail; zie ook *matoe* en *ěmas*.

ماين **main**, het spelen; voor zijn genoeg, tot uitspanning of uit aardigheid (niet in ernst) iets doen of zich ergens mee bezighouden. *Běrmāin mata*, elkaar oogjes geven; *b. tangan*, ook op de vingers spreken, van stommen. *Běrdjalan běrmāin*², voor zijn genoeg uit gaan, gaan wandelen. *Běrmāin*²*kan*, voor den gek houden (ook *main gila*); *māinkan angin*, foppen, wat wijs maken. *Pěrmāinan*, spel waarmee men zich bezig houdt, of dat men speelt, zoo als spel op een muziekinstrument; wapenspel, wapendans; kunststuk enz. *Orang pěrmāinan*, iemand waar men zijn spel meê drijft, een onbeduidend mensch; ook een kunstenaar; *orang māin*², een nar, EH.; *měmbatja pěrmāinan*, voor zijn uitspanning lezen.

مبارك **moebarak**, Arab. gezegend.

مت **měta**; *gadjak měta* (Skr. *matta*), ook *g. toenggal*, eig. een in den bronstijd alleen loopende en van daar een woedende, ontembare olifant, in tegenoverstelling van *gadjak djinak*.

مت **mětoe**, stilzwijgend, verlegen; *těrmětoe*, *běrmětoe*. In sjairs. Ook *moetoe*. Het Eng. *mute*?

متری **matrel**, zegel, cachet.

متك **mětik**, zie *kětok*.

ماتو **matoe**, (Tam. *mattoe*, maat, graad, verhouding), een graad van een tiendeelige schaal om goud te wegen, zoodat *ěmas sepoeloeh matoe*, het fijnste goud, goud van 24 karaat, is. Het is gelijk $\frac{1}{10}$ *majam*, (C). Men vindt echter ook *ěmas toedjoeh bėlas matoe*, waar het met ons karaat te vergelijken is.

متر **moetoe**, (Tam., parel), *rětna moetoe manikam*, juweelen, paarlen en robijnen; ook lovertjes, die op geborduurde kleeren en pantoffels worden gehecht.

متهاري **matahari**, zie *mata*.

مئي **mětei**, Tam. beddezak.

متي **moetija**, I. (Skr. *moetja*), parel.

متيار **moetijara** = *moetija*. *Koelit m.* en *indoeng moetijara*, paarlemonoer.

مثل **matzal**, Arab. gelijk, overeenkomstig; gelijkenis, fabel, spreuk. *Masalnja*, bij voorbeeld.

مقال **mitzkal**, Arab. gewicht.

مجاهد **moedjahid**, Arab. een krijgsman voor het geloof.

مجراب **moedjarab**, Arab. beproefd, bekwam.

مجد **madjad**, Arab. roem, grootheid.

مجلس **madjėlis**, Arab. vergadering, bijeenkomst; vergaderzaal.

مجلس **moedjėlis**, Arab. schoon, welbesneden van gelaat. Ook *měndjėlis*.

مجنون **madjnoen**, Arab. bezeten, krankzinnig.

مجمعة **moedjamma'ah**, Arab. vereenigd.

مجموع **madjmoe'**, Arab. zamengesteld.

مچة **mětjah**; *sěmětjah*, zeker spel: vrg. *oengap*.

مچه **moetjah**, Perz. wenkbrauw.

محبته **moehabbah**, Arab. liefde, geneugheid.

محتشم **moehtasjam**, Arab. ontzagwekkend.

محراب **mihrab**, Arab. de naar Mekka gerichte nis in de moskeën.

محرم **moeharram**, Arab. naam van de eerste maand van het Mohammedaansche jaar.

محروسة **mahroesah**, Arab. (door God) beschermd.

محشر **mahsjar**, Arab. vergaderplaats; *jaumoe'lmahsjar*, de laatste-oordeelsdag.

محكمة **mahkamah**, Arab. rechtbank.

مخدوم **machdoem**, Arab. eigenaar.

مخلوق **machloek**, Arab. schepsel.

مد **mad**, Arab. zeker schrijfteeken.

مدالي **madali**, zeker muziekinstrument: een hoorn?

مدح **madah**, Arab. lofrede; *bermadah*, spreken, zeggen (in sjairs).

مدرسة **madrasah**, Arab. school, gewoonlijk aan een moskee verbonden. Het is verbasterd in *mandarsah*, w. m. z.

مدغ **mëdang**, zekere boom met geel, licht en zacht hout, dat jeuking of branding op de huid veroorzaakt. Van de stammen maakt men bootjes. Soorten zijn *m. bëtoel*, *m. sira* of *sirei*, *m. paoeh*, *m. hantoe* en *m. boewaja*.

مذبح **madzba'**, Arab. altaar; plaats waar een dier geslacht wordt.

مذكر **moedzakir**, Arab. prijzende, lovende.

مذكور **madzkoer**, Arab. bovengemeld.

مذهب **madzhab**, Arab. windstreek; godsdiensstige secte.

مذهب **moedzhab**, Arab. verguld.

مر **moer**, Arab. myrrhe.

مرآة **mirat**, Arab. spiegel.

مراغي **mëragel**, een soort van vogel?

مران **mërana**, ongeneeslijk, langdurig, van een ziekte.

مراد **moerad**, Arab. doelwit, verlangen.

مراشو **mërangoe**, een soort van kleine trom.

مرانف **mëranap**, in de verte zichtbaar zijn, zoo als een schip dat ver in zee is. Gw. *ranap*?

مراوان **mërawan**, zekere boom, die goed hout oplevert voor timmerhout en scheepsmasten; de bast wordt gebruikt voor dak- en wantbekleding. Soorten zijn: *m. batoe*, *m. boenga*, *m. lilih*, *m. soengoe* (soenggoeh?).

مراهي **mërahi**, verlokken, verleiden. Gw. *rahi*?

مرباو **mërbau**, een soort van boom, die een zeer hard hout levert, *intsia amboinensis*.

مربق **mërboek**, tortelduif; verg. *mëmbëroek* en *mërbah*.

مربوط **marboet**, Arab. een soort van geestelijken. Zie ook het Aanhangsel.

مربولان **mërboelan**, een soort van boom met zacht hout, alleen voor brandhout geschikt.

مربه **mërbah**, een soort van aangename zangvogel, ter grootte van een lijster. Vrg. *mërboek*.

مرت **mërta**, zie *sërta*.

مرتافل **mërtapal**, een soort van boom.

مرت **mëroet**, zie *këroet*.

مرتبة **martabah**, Arab. trap, graad, waar- digheid, betrekking.

مردت **moertad**, Arab. een renegaat.

مرتق **mërtik**, zie *kërtak*.

مرتل **martel**, Port. *martello*, hamer, moker.

مرتوا **maratoewa**, = *mëntoewa*, zie *toewa*.

مرجان **moerdjan**, Arab. bloedkoralen. Vrg. *poewalam*.

مرجع **mardja'**, Arab. terugkeer.

مرچ **moertja** (Skr. *mërtjäh*), flauw vallen, zijn bewustzijn verliezen.

مرچفاد **mërtjapada**, Skr. de wereld.

مرچين **mërtjoen**, Jav. voetzoekers, klappers.

مرچو **mërtjoe**, l. kruin van het hoofd; hoogste top van een berg; uitkijk, wachttoren.

مرحبا ومسئلا **marhaba oemashala**, Arab. welkom!

مرحوم **marhoem**, Arab. wijlen, zaliger, eig. degeen van wien men zegt: *rahimahoe Allah*, Allah zij hem genadig! Ook: de overleden Sultan, bijv. *Marhoem mangkat dikoewala Pahang*, d. i. Abdoeldjalil Sjah III (die te K. P. overleden is).

مردو **mërdoe**, zacht, liefelijk, van de stem. (Skr. *mërdoe*, zacht).

مردھيک **mardahika** (Skr. *mārādhi-kāri*? die het recht heeft over leven en dood van zijn slaven), vrij. Zoo de afleiding juist is, is Jav. *pradika* een afgeleid grondwoord.

مرغ **mërang**, stoppels, stroo.

مرغئي **mëroenggei**, een soort van boom, ook *keloer*, *moringa pterygosperma*.

مرقات **mërapati**, zie *përapati*.

مرفونين **mërpoenel**, een soort van boom, die brandhout oplevert.

měrpoejan, een soort van hard hout.
měrak, paauw; *boenga m.* een soort van roode bloem, *caesalpinia pulcherrima*; *m. gěmpa*, zeker gouden naartooisel (*tadjoek*) van bruiden; *m. mēngigal*, een soort van gouden knoepjes in den vorm van pronkende paauwen.

moerka (Skr. *mārka?*) toornig.

moerakkab, Arab. = *běrsoesoen*.

Zie *rangkap* II.

měрколи, naam van een hoogen boom, die goed fimmerhout geeft.

měркоенjit, zekere plant.

měrkah, Holl. merken? de lapjes, die de vademen aan een loodlijn aanwijzen.

marga (Skr. *warga*), stam, distrikt.

marga-satoewa (Skr. *mṛgasatwa*), wild gedierte.

měrliling, een soort van boom, die timmerhout oplevert.

měroemboeng, een soort van plant.

měranti, een soort van boom, die zeer hard hout geeft, *dipterocarpea sp.*

měroewap, opstijgen van stank, opwellen van water. Gw. *oewap*.

marah, titel van hoofden, hetzelfde als *orang-kaja*.

měrah, vreugde, levendigheid, K. Waarschijnlijk verkeerde lezing voor *mesrā*.

měrih, keel, strot, luchtpijp.

měriawan, een soort van boom.

marich, Arab. de planeet Mars.

moerid, Arab. leerling.

měripat, Arabische معرفة.

marika = *orang*; *marika itoe*, en ook *marika* alleen, wordt veelvuldig gebruikt voor het pers. voorn. van den derden persoon meervoud, zij, zij'eden, en ook wel bij het passief, bijv. *disoerat marika* = *disoerainja*.

měrikan, Amerikaal'sch.

marijam, kanon; *boewah marijam*, kanonskogel.

marijan, een soort van boom.

marijau, een mijn?

marinjo, Port. marinho, schout, inspecteur van politie.

mazmoer, Arab. psalm, godsdienstig gezang.

mas, zie *emas*.

měsara, rantsoen; reiskosten; belasting.

moesafir, Arab. reiziger.

masakat, Arab. aanzetten, dringen.

masail, Arab. meerv. van *masalah*, vraag.

moestadjab, Arab. aangenaam, verhoord, van een gebed.

moestahil, Arab. absurd.

moestahik, Arab. waardig, rechthebbende.

mister, het Eng. Mister; ook voor *mistar*, w. m. z.

moesta'id, Arab. = *langkap*.

moestakim, Arab. een soort van benzoë.

městoeli, Arab. een soort van zeer grove stof: *djoewal soetra*, *bli městoeli*, spreekwoord.

mastika, bezoarsteen, steen in den kop van slangen (Skr. *mastika*, kop). Ook *golega*.

masdjid, Arab. moskee.

mascharah, Arab. potsemaker; potsen, streken.

misra, (Skr. *miśra*, vermengd), naauw verbonden, intiem gelieerd; door het bloed heen, van een geneesmiddel, van effect.

masarrah, Arab. vrolijkheid, vreugde.

mistar, Arab. liniaal; rechte lijn, regel.

měskat, zie *běskat*.

miskoen², zie *bangkoedoe*.

maski, Port. masque, hoewel, of-schoon.

misikin, Arab. arm = *papa*.

moeslim, Arab., muselman; mouseline.

masoeh, zalf.

měsihi, Arab. christelijk; *tahoen m.*, christelijk jaar (of jaartelling); *orang měsihi*, protestant.

moesjawarah, Arab. beraadsla-

ging, overleg; *moesjawaratkan* = *mëmbitjarukan*.

مشتري **moesjtari**, Arab. de planeet Jupiter.

مشرق **masjrak**, Arab. het Oosten.

مشرك **moesjrik**, Arab. afgodendienaar.

مشغول **masjgroel**, Arab. vervuld, inzonderheid van zorg en angst; ingenomen met zich zelf; geoccupeerd zijn door iets, geen tijd hebben voor iets.

مشقة **masjakkah**, Arab. moeite, last.

مشكل **moesjkil**, Arab. moeilijk; lastig.

مشهور **masjhoer**, Arab. alombekend, beroemd.

مصاهرة **moçahrah**, Arab. aanverwantschap; aanverwant.

مصاحف **maçhaf**, Arab. een boek; *almas-hap*, de Koran.

مصر **mëçir**, Arab. Egypte.

مصري **miçri**, Arab. uit Egypte.

مصطفى **moeçtafi**, Arab. kiezende; **moeç-täfa**, verkozen.

مصلا **maçalla**, Arab. bidkleed.

مصلاحة **maçlahah**, Arab. = *tipoe*, *daja*.

مضرة **madlarat**, Arab. nadeel, schade.

مطالعة **moetala'ah**, Arab. naauwkeurig

bezien; lezen.

مطلق **moeilak**, Arab. algemeen, generaal; *ajar m.*, rein en tevens reinigend water, D.

معاد **ma'ad**, Arab. terugkeer.

معاد **ma'adz**, Arab. toevlucht.

معاف **ma'af**, Arab. vergeving.

معبد **ma'boed**, Arab. gediend.

معنبر **moe'tabir**, Arab. eerwaardig.

معجز **binatang m., verscheurend? H.A.**

معجزة **ma'djizah**, Arab. een wonder.

معجون **ma'djoen**, Arab. kneedsel; *roti m.*, brood met obats vermengd. In het Mal. is *madjoen* ook de naam van een drank uit allerlei geneesmiddelen zamengesteld, die van tijd tot tijd, tot bevordering en instandhouding der gezondheid, door de Maleijers als een universeel middel gedronken wordt.

معدن **ma'dan**, mijn; hoop, bijv. goud.

معراج **mi'radj**, Arab. trap; de hemelvaart van Mohammed.

معرفة **ma'rifat**, Arab. kennis, wetenschap, inz. de mystieke wetenschap der Soefi's.

معروف **ma'roef**, Arab. het goede.

معزال **mi'sal** = *mu'soel*; *misalkan dirinja*, abdiceren.

معزول **ma'zoel**, Arab. afgezet, verwijderd.

معصية **ma'çijah**, Arab. ongehoorzaamheid, rebellie.

معظم **moea'lam**, groot, verheven; geëerd.

معقول **ma'koel**, rationeel.

مغلب **ma'lab**, Arab. kribbe, voederbak.

معلم **moe'allim**, Mal. **malim**, schoolmeester, mohammedaansch priester; aan boord der schepen is het diegene, die met de koers van het schip belast is, loods, stuurman; zie *djoeroe*.

معلق **moe'alak**, Arab. hangen.

معلوم **ma'loem**, Arab. bekend.

معلومات **ma'loemat**, Arab. de wetenschappen.

معلي **moe'alla**, Arab. verheven, subliem.

معمار **mi'mar**, Arab. een architect.

معمور **ma'moer**, Arab. bebouwd, bewoond; overvloedig ergens zijn, van menschen, voedsel, geld, enz.

معني **ma'na**, Arab. zin, beteekenis.

مغرب **magrib**, Arab. het Westen; gebed bij zonsondergang.

مغرور **magroer**, Arab. verwaand.

مغلوب **magloeb**, Arab. overwonnen.

مغس **mangsa**, voedsel van wilde dieren.

مفكار **mëngkara** (Skr. *mākāra*), het sterbeeld de Kreeft; *hoedang m.*, een soort van groote garnalen, zoo groot als een kreeft (vrg. *hoedang*).

مفكار **mëngkaroeng** = *bingkaroeng*.

مفكالي **mangkalei**, zie *halei-balei*. *Më-mangkalei*, onafgedaan laten, van werk.

مفكوان **mëngkawan** = *bëngkawan*.

مفكوبمي **mëngkoeboemi**, titel van den eersten minister, overeenkomende met *përdana-mantri*. Gw. *pëngkoe*.

مفكات **mangkat**, zie *angkat*.

مفكار **mangkar**, slecht van hart; *limau mangkar*, een soort (?) van oranjeappelen.

مفكر **moengkir**, zie *moenkir*.

مفكر **mangkoer**, een soort van vorstelijken zetel? *maka radja Tjina poen kaloewarlâh bërbarang² roepanja kalihatan didalam mangkoer katja, dan m. katja itoe didalam moeloet naga* (waarschijnlijk hetzelfde als het volgende woord).

مفكر **moengkoer** (ook **moenggoer**), een soort van kastje, doos of bak.

مفكر **mëngkërang** = *bëngkërang*.

مفكر **mëngkis** (ook **hëkis**), tartend uitdagen of uitroepen; gewoonlijk met volgend *tjh*.

مفكر **mangkok**, kop, kom, kommetje, zoowel voor wasschen als voor drinken. Zie ook *këmbok*. *Boewah këmbang sëmangkok*, een soort van vrucht, die in water gelegd zeer uitdijt en dan met suiker en *bidji sëlasih* een zeer verfrissenden drank oplevert, dien de Maleijers *këmbang sëmangkok*, de Javanen en Chinezen *tjaoe* noemen, K. Kan *sëmangkok* hier niet het Javaansche *sëmangka*, watermeloen, zijn? *Mëmangkokan*, een soort van plant. Zie ook het Aanhangel op *këdoe*.

مفكر **mëngkal**, halfrijp, van vruchten; bijna geel, van bladeren.

مفكر **mëngkëlan**; *tërmëngkëlan*, zich verslikt hebben aan het eten.

مفكر **mangkin** = *makin*.

مفكر **mëngkoedoe** = *bëngkoedoe*.

مفكر **mëngkoewang**, zie *bëngkoewang*.

مفكر **mangkab**, hard, ongaar, van gekookte spijzen. Zie *ëngkah*.

مفكر **mangkih**, zie *tongkah*.

مفكر **mangga** (Skr. *kāmāngga*), de mangga, een bekende vruchtboom. Zie ook *mampëlan*.

مفكر **moenggoer** = *moengkoer*.

مفكر **manggala** (Skr. *manggāla*, gelukkig, voorspoedig), aanvoerder.

مفكر **manggistan**, de mangistan, een bekende vrucht. D. zegt dat men die vrucht te Riouw *manggis*, te Trëngganau *mangoesta* noemt.

مفكر **minggo**, Port. *domingo*; *hari minggo*, in plaats van het betere *hari ahad*.

مفكر **manggi²**, de wortelboom, *rhizophora*; Eng. *mangle*.

مفكر **mangli**, een soort van tuinvrucht.

مفكر **mongmong**, in de hoftaal = *kromong*, een der bekkens van de gamëlan, dat ook wel voor omroepersbekken gebruikt wordt.

مفكر², zie *ëngah²*.

مفكر **mëngijau**, miaauwen.

مفكر **moefahic**, Arab. een die de gebreken van zijn naasten opspoot.

مفكر **moefarik**, Arab. van elkaar gaan, het oneens worden.

مفكر **mafauah**, Arab. praatziek.

مفكر **mafhoem**, Arab. verstaan.

مفكر **mak**, zie *ëmak*.

مفكر **ma'kam**, Arab. residentie; graf.

مفكر **moekaddas**, Arab. geheiligd.

مفكر **makçoed**, Arab. voornemen, plan; verlangen, bedoeling, beteekenis.

مفكر **moekim**, Arab. gevestigd, inwoner.

مفكر **maka**, eig. een substantief met de beteekenis van oorzaak, reden, dat waar iets van daan komt (vrg. het Jav. *pinongka*), doch bijna niet anders gebruikt dan als conjunctie, die een voorgaanden zin zoo met een volgenden verbindt, dat het dezen als de reden van hetgeen er in den voorgaanden gezegd wordt, voorstelt. Van daar ook, dat het dikwijls wordt weggelaten, omdat namelijk dit redeverband reeds in de nevenstellende constructie ligt opgesloten, gelijk ook wij zeggen: dit is het, dat (welk dat in het Maleisch niet uitgedrukt wordt) enz., voor dit is de reden, waarom; bijv. *adapoen maka akoe bërkata ini*, de reden nu dat ik dit zeg; *tijada ëngkau mëmboewang baka; maka* (de reden dat ik dit zeg is, dat... = want) *bapamoe poen dimikijantah brani; dari pada toeloes hatimoe kapadanja, maka ija* enz., reden waarom, d. i. daarom, zoo; *tjih, koe sangka brani maka akoe naik*, daarom (of ook: en toen, daarop); *kamana ëngkau përgi, maka datang mari ini*, dat gij hier komt; *mana ma'inang, tijada mari*, waar is zij, dat zij niet hier komt; *apa salah patik, maka tocwankoe bërtitah dimikijan*, dat gij, Heer! zoo spreekt; *apakah dosanja, disoeroeh boeroeh, dat* men gelast hem te dooden; *boekan akoe kanak², maka akoe takoet akan tëriakmoe itoe*, dat

ik bang zou zijn enz.; *bĕlapa prinja, maka*, hoe was de toestand er van waardoor, hoe is het er mee gelegen, dat; *inilah maka akoe doedoek mĕnangis*, dit is het, waarom (of dat) ik zit te weenen; zoo ook *sĕbab maka, karĕna maka; djika dilĕpaskan, maka tijada dapat dikoembalikan lagi*, dan kan hij niet meer teruggebracht worden (waar die voorwaarde als reden gesteld wordt, dat, enz.); en zoo nu ook algemeener bij voorafgaande tijdsbepaling of mededeeling van iets dat geschiedde, als of daarin de reden van hetgeen daarop gebeurde, gelegen is: *satĕlah ija datang, maka*, toen; *dilhatnja kakiri dan kakanan, maka manoesija djoega*, hij zag links en rechts en het waren niets dan menschen, die enz.; *sakarang maka, tijada lama maka* enz. Daardoor is *maka* eindelijk gaan behouwd worden als eenvoudige conjunctie van verbinding en uit onwetendheid ook daar gebruikt, waar het volkomen onzin is. Ook lette men op de soms plaats hebbende verwarring van *maka* en *djika*, die aan de Arabische spelling liggen kan.

مکتب **maktab**, Arab. school.

مکتوب **maktoeb**, Arab. geschreven.

مکر **makar**, Arab. tour de force, ongeveer = *sihir*.

مکرم **moekram**, Arab. geëerd, ook bijnaam der maanden Sjaban en Rĕdjab.

مکرمه **makramah**, Arab. eer, roem, waardigheid.

مکروه **makroeh**, Arab. wat vermeden moet worden, ongepast is.

مکس **mĕkis**, zie *mĕngkis*.

مکوت **makoeta** (Skr. *mākœta*), kroon; vorst; liefkozingswoordje jegens vrouwen.

مکت **mĕgat**, I. titel van vorstelijke personen; *mĕgat Trĕngganau*.

II. stilstaan, van een tol. Vrg. *lĕnjak*.

مکّه **mĕgah**, aanzienlijk, verheven; aanzien; *mĕmĕgahkan dirinja*, zich verheffen. *Hobboel djah ija itoe kasih akan kamĕgahan*, d. i. begeerte naar aanzien en macht, MS.

ملاک **malaka**, I. (Skr. *āmālāka*), naam van een boom, waarvan de vruchten gegeten worden, *emblica officinalis*. *Boewah malaka*, ook een soort van koekjes.

II. naam der stad Malaka; doorgaans afgeleid van het vorige, doch wellicht ook is het Skr. *āmālāka*, land bij een berg.

ملایکه **malakah**, Arab. meervoud van *malak*, engel.

ملایو **mĕlajoe**, zie *lajoe*.

ملبوی **mĕlaboewi**, een soort van plant.

ملر **mĕloer**, een soort van jasmijn, waarvan een enkele en een dubbele soort, beide zeer welriekend.

ملعون **mal'oen**, Arab. vervloekt.

ملغ **mĕlang**, een soort van bloem?

ملقن **mĕlapĕngan**, een soort van plant.

ملقات **malapĕtaka**, zie *pataka*.

ملاک en ملاک **malak**, Arab. engel.

ملك **malik**, Arab. koning.

ملك **milik**, Arab. eigendom.

ملکون **mĕlikoeran**, een soort van eetbare vrucht.

ملواتی **malawati** = *baloewarti*.

ملوک **moeloek**, Arab. meerv. van *malik*.

ملهم **molham**, Arab. geïnspireerd.

ملی **moelija** (Skr. *mĕlja*, waarde), waardig, aanzienlijk; luisterrijk, prachtig; *orang moelija* staat tegenover *orang hina*. *Kamoelijaän*, luister; eerbewijs jegens een aanzienlijke. *Pĕrmoelijaän*, dat wat iemand als teeken van aangeboren grootheid aan zich heeft.

ملیگی، zie ملیگی.

ملیوان **moelijawan**, iemand van waardigheid.

ملیله **malelah**, ook *bĕri m.*, staal. Ook *lela*?

مم **mam**, het Eng. *Ma'm*, mevrouw.

مماي **mamay**, ijlen, wartaal spreken, C.

مبالو **mambalau**, zie *balau*.

مباجچ **mambatjang** (ook *batjang*), zekere mangga-soort, paarden-mangga, *mangifera foetida*.

مبړوک **mambĕroek**, de kroonduif, vrg. *mĕrboek*.

مبښغ **mambang**, een soort van geesten; *mambang koening*, de gele gloed des hemels bij het ondergaan der zon. Vrg. *moebang*.

مبدو **mamboe** = bamboes. Mal. *boeloeh*.

مردود **mamdoed**, Arab. uitgestrekt.

ممشقت **mampat**, I. druk, bijv. van de lucht.

II. een soort van geneesmiddel.

مردود **mampēdal** = *hampēdal*.

ممشتر **mampir**², zeer gelijkend. Gw. *ham-pir*. Zie ook het Aanhangsel.

ممشس **mampoes**, plat voor *mati*, sterven; ook *mati mampoes* (voor *mamboes*, gw. *hamboes*), de plaat poetsen?)

ممشس **mimpis** = *mipis*.

ممشس **mampēlas**, zie *hampēlas*.

ممشلم **mampēlam**, zie *hampēlam*.

ممشلي **mampēlei**, bruid of bruidegom (Tam. *mappilei*).

ممشي **mimpi**, droom.

ممشي **moemkin**, Arab. mogelijk, in staat.

ممشكة **mamlakah**, Arab. koninkrijk; macht; grootheid.

ممشند **mamanda**, in deftigen stijl = *mamak*.

ممشوكن **mamanockan**, een soort van plant, *panax cochlearum*, C.

ممشيرن **mamaniran**, een soort van plant, *aeschynomene pumila*; *m. poetih*, *portulaca quadrifida* (bij *D. phyllanthus*: zie op *ambin*).

من **man**, een Eng. Ind. gewicht van 25 tot ruim 82 Eng. ponden.

مناجة **moenadjah**, Arab. in het geheim met iemand handelen of spreken.

منارة **manarah**, Arab. minaret.

منافق **moenafik**, Arab. hypocriet, atheïst.

منان **manan**, Arab. weldadig.

منبر **manbar**, Arab. de preekstoel in de moskee.

مندت **mintā**, zie *pinta*.

مندترا **mëntēra**, tooverformule.

مندري **mëntēri** (Skr. *mantri*), raadsheer; titel van sommige hooge ambtenaren; koningin in het schaakspel.

مندوا **mëntoewa**, zie *toewa*.

مندته **mëntah**, raauw, onrijp.

مندته **moentah**, misselijk; het braken; braaksel: *obat moentah*, braakmiddel.

مندتيك **mantelga**, Port. boter. *Doengā m.*, een soort van groote gele kelkbloem. Zie ook *minjak*.

مندين **mantimoen**, zie *timoen*.

مندج **mandja**, I. gehecht zijn aan; gaarne bij iemand zijn; *kapada bandakoe itoelah akoe sangat mandja bolih doedok bērtjakap dan bērmāin*; *anak laki²nja tērlaloe mandja kapadakoe*.

II. een soort van noot, overeenkomende met de notenmuskaat en in de geneeskunde gebruikt. Soorten zijn: *mandja lawei*, *m. kani*, *m. kēling*.

مندجاة **mandjah**, Arab. vlucht; weggaan.

مندجانن **mëndjangan**, Jav. = Mal. *roesa*.

مندجر **mandjoer**, vergiftig; scherp; wel-sprekend, C. Zie ook het Aanhangsel.

مندجق **mandjoeng**, groote fakkel, bij de Orang-laut. *Mēmandjoeng*, met zulk een fakkel visch vaagen. Zie *soeloh*.

مندجقاد **mandjapada**, de aarde; waar-schijnlijk verbastering van *martjapada*.

مندجق **mëndjak**; *samëndjak*, sedert.

مندجلس **mëndjēlis** = *madjēlis*.

مندجلين **mëndjalena**, van verre zichtbaar?

مندجم **moenadjim**, Arab. astronoom.

مندجوشن **mandjoengan**, een soort van vaartuig.

مندجق **mantjoeng**, krom, gebogen, van de neus, haviksneus; zulk een neus wordt voor voornaam gehouden. Zie ook het Aanhangsel.

مندجق **moentjoeng**, vooruitstekende snoet van een dier; ook van een zwaardvisch: *batoe bērhoedjoeng tadjam sxperti moentjoeng ikan todak*, HA. Roemah *bēpērmoentjoengan* (of *bēpērmantjoengan*), een huis met een bijgebouw, een vleugel.

مندجق **mëntjak**, zie *pērtjak*.

منداف **mëndapa**, hetzelfde als 't Jav. *pēndapa* = *balei*. (Skr. *mandāpa*).

مندال **mandala** = *bandala*.

مندر **mandoer**, Port. opziener, *mandoor*.

مندر **mëndēra**, I. langzaam en loom in zijn bewegingen. (Skr. *mandāra*).

II. naam eener soort van *dajangs*, d. i. hofjuffers.

مندرس **Mëndēras**, is *Madras*.

مندرسه **mandarsah** (het Arab. *madrasah*), kleine bidplaats. Men zegt ook *bandarsah*.

مندف **mëndap**, bezinken; *m. kahwa*, koffijdik. Gw. *ēndap*.

مندق **mindak**; *mindaki*, rijzen, een berg beklimmen, HA.

مندق **mondok**; *parang mondok*, korte, breede parang: *tikoës m.*, mol of rat.

مندل **mandoel**, onvruchtbaar, kinderloos.

مندليك **mandalika**, I. een soort van broodboom, *artocarpus rigida*.

II. **mandaliki** en **mandalikoe**, titel van mindere hoofden.

مندم **mëndam**, Jav. = Mal. *maboek*.

مندم **moendam**, groote metalen waschkom.

مندو **moendoe**, een soort van boom met vruchten als onze appelen.

مندى **mandi**, I. zich baden (van vorsten zegt men *siram*). *Mandi tjan*, feest gevierd in de helft der zwangerschap. *Tenggara mandi*, zie *tenggara*. *Poetri mandi*, een soort van koekjes.

II. giftig, venijnig, Jav.

منديرا **mandeira** = *bandeira*.

منديرا **mandira**, een soort van boom, *ficus Rumphii*.

منديك **mëndika**, vloek of zegen van een met bovennatuurlijke krachten begaafden persoon of zaak.

منديكى **mëndikei** = *këmëndikei*.

منتر **mënr**; *nasi mënr* = *nasi oelam*. Doch zie ook het Aanhangsel.

منر **mënoer**, zie *tjempaka*.

منزل **manzil**, Arab. aanlegplaats, rustplaats.

منسڠ **moensang**, zie *moesang*.

منشى **moensji**, Arab. *artinja goeroe atau pêngadjar dalam bahasa*², HA.

منڠ **mëngang**, Arab. overwinnen. *Kamë-nangan*, ook teekens der overwinning.

منڠ **mënoeng**; *tërmënoeng*, peinzend staan te staren, in gepeins verzonken zijn. Zie *tënoeng* en *rënoeng*.

منفعة **manafa'ah**, Arab. nut, voordeel.

منڠ **mënip**, vonk; *mënip api*, vuurvonk. Zie *këlip*.

منكر **moenkir**, Arab. niet van willen weten, verloochenen, verwerpen; slecht, tegenovergesteld aan *ma'roef*; afvallig worden; weigeren van een geweer; beletten.

مننتو **mënantoe**, schoonzoon, schoondochter.

منورا **manora**, een soort van tooneelvertooning, afkomstig uit Siam. Zie *majoeng*. In het Siameesch beteekent *mändra* tooneelvertooning.

منى **mani**, zaadvocht.

منديرا **manira**, Jav. = *patik*. Mal.

منڠ **mëninga**, een soort van plant.

منڠ **mënjaga** = *bënjaga*.

منڠ **mënjän** = *këmënjän*.

موار **moewara**, een bewoonde plaats bij de monding eener rivier.

موافقة **moewafakat**, Arab. vereeniging, verbond; beraadslaging; harmonie, vriendschap; overeenstemmen, eensgezind zijn; *moepakatkan*, verzoenen.

موڠ **moebang**, I. rondgaan, omiets heengaan.

II. ook **moembang**, een zeer jonge kokosnoot?

موت **maut**, Arab. de dood; het bestemde uur van den dood: *bëloem maut*, *bëloem mati*, SM.

موت **moewat**, het inhouden, geladen zijn met, bevatten; zoo of zooveel houden, van een inhoud.

موت **mota**; *kain mota*, zeildoek.

موت **moetoe**, = *mëtöe*.

موڠ **moeting**, vlek, vuile plek.

موتة **moetah** = *moentah*.

موجر **moedjoer**, recht uit; gelukkig in het spel. Zie *oendjoer*.

موچود **maudjoed**, Arab. wat gevonden wordt, wat er is; tegenwoordig, bestaande.

مود **moeda**, I. jong; onrijp; licht van kleur. Bij woorden die een graad van bloedverwantschap aanduiden, zegt men gewoonlijk *oeda*. *Radja-moeda*, onderkoning; *panglima moeda*, onderbevelhebber. Vrg. *toewa*.

II. (Skr. *mädha*), onnoozel, onervaren.

مودر **modar**, stikken: *mati modar*. Zie *tëmas*.

مودق **moedik**, zie *oedik*.

مودل **modal**, kapitaal, handelkapitaal. *Samodal*, compagnon.

مودو **moedoe**, sober, matig, M.

مودة **moedah**, gemakkelijk te doen. *Më-moedahkan*, licht tellen, geringachten. *Moedah²-an*, een gemakkelijke zaak; *kalau dengän moedah²-an*, indien het schikt; in gebeden, met volgend *kalau²* of *barang*, och of! *Bërmoedah²-an*,

gemakkelijken omgang hebben, gemakkelijk in den omgang zijn.

مورع **moerang** (Port. *murrão*), lont voor een kanon.

موز **moza**, Arab. pisang.

مورع **moering**, zie *tjoering*.

مورع **moeroeng**, droefgeestig, neerslachtig, treurig.

مورث **moeroep**, hoogrood, vuurood.

مورم **moeram**, dof, van glans ontbloomt, van het aangezicht; niet opgeruimd, verdrietig.

مورة **moerah**, goedgeefsch, mild; goedkoop.

موري **moeri**, I. moiré-stof.

II. Perz. kleine fluit.

موري **moerei**, een soort van vogel met rechten bek en wit en zwart gevlekt.

موزة **moezah**, Perz. scheenbeenplaten.

موسغ **moesang** (ook **moensang**), een soort van klein roofdier; *m. djëbat*, civetkat; *m. akar* = *tënggaloeng*, *paradoxurus musanga*.

موسم **moesim** (het Arab. *mausim*, de vaste tijd voor iets, bijv. waarop de pelgrims te Mekka komen), moeson, jaargetijde; tijd van iets, bijv. van het rijp zijn van vruchten; *satoe moesim angin lamanja*, zes maanden dat de wind uit dezelfde streek waait; *moesim panas*, beter *m. këmarau*, de drooge moeson.

موسد **moesoch**, vijand, landsvijand, terwijl *sëtëroe* is persoonlijke vijand; *moesoch-masah*, allerlei vijanden.

موشة **moengoet**, waggelen.

موتق **moewak**, fazant.

موك **moeka**, gelaat, aangezicht; *dimoeka*, en face, vóór; *moeka ajar*, *m. boemi*, de oppervlakte van het water, van de aarde; *moeka bantal*, de platte zij van een rolkussen; *moeka djalan*, punt van uitgang van een weg; *moeka soerat* (of alleen *moeka*), bladzijde; *moeka tēbal*, een onbeschaamd gelaat, dat van blikken noch blozen weet; *mēmbowat moeka kapada orang*, een vriendelijk gezicht zetten tegen de menschen, HA.; *moeka*² of *děngan m.*², om uiterlijk vertoon. *Mě-njamoejakan*, tegenoverelkander confronteeren.

موكة **moekah**, overspel; vrijer van een getrouwde vrouw.

موءة **moega**² en **samoega**², moge, bij wenschen of bevelen.

موءة **mogah**, een soort van stof.

مول **moewal**, misselijk; walgen van iets.

مول **moela**, oorsprong, begin; oorzaak, reden; *dari awal moela*, *dari moela*² *pěrtama*, van het eerste, allereerste begin; *dari kětjil moela*, *dari pada moelanja kětjil* of *dari pada samoela kětjilnja*, van jongs af aan; *děngan tija-da moela karėnanja*, zonder oorzaak of reden; *moela pěrtama*, zeer jong, in sjairs. *Moela*², eerst; voor het allereerst. *Běrmoele*², voor het eerst; de eerste iets doen. *Saběrmoele*, om nu weer te spreken van, nu. *Samoela*, als vroeger, als in den beginne. *Měmoela*², iets beginnen.

مولانا **maulana**, Arab. onze Heer.

مولت **moeloet**, mond, van menschen en dieren; *moeloet pandjang*, langtong; *m. manis*, overredend; *pindjam moeloet*, zich van een voorpraak voorzien; *moeloet tong*, het sponggat van een vat. *Samoeloet*, een mondvul; *boewah moeloet*: *adinda kělak mēndjadi tjolit-gamit dan boewah moeloet orang*, het praatje van de menschen.

مولر **moeloer**, uitrekken, langer worden, van touw. Gw. *oeloer*.

مولس **moelas**, zie *poelas*.

مولس **molis**, wit, bijv. bord, doek. Wellicht wit en fijn tevens?

مولنك **molik**, lief: *boedak samolik itoe*, zulk een lief kind, *nagèri jang molik*, een lieve stad.

مولي **maulaja**, mijn Heer!

مولم **moemal**, een soort van neteldoek.

مومين **moemin**, geloovig; *emiroe'lmoemina*, Opperhoofd der geloovigen, de titel der Kaliefen.

موهن **moehoen**, zie *poehoen*.

موي **moewel**, rijzen, van deeg, uitdijen, van rijst, erwten en boonen enz., bij het koken.

مويغ **mojang**, overgrootvader, soms betovergrootvader. *Ninik mojang*, groot- en overgrootvader; voorouders en ook voorouder; ook bij wijze van beschimping. Vrg. ook *pojang*.

مها **maha**, Skr. groot, alleen in samenstel-

lingen: *maharadja*, grootvorst, *mahabangsawan*, hoogedel; *mahabesar*, zeer groot; *mahakeras*, zeer sterk; *mahamoelija*, hoogstaanzienlijk, Excellentie; *maharəsi*, voornaam heilige; *mahamantri*, groot-mantri; *jang mahatinggi*, de Allerhoogste.

مه **mahar**, Arab. de huwelijksportie der vrouw.

مهرة **mohrah**, Perz. steen; *sjahi mohrah*, en ook zonder *sjahi*, koning der steenen, bezoarsteen.

مهل **mahal**, (verbasterd uit het Skr. *māhārga*, groot van prijs), duur, hoog in prijs; moeilijk voor geld te krijgen of te vinden, zeldzaam.

مهیر **mahir**, Perz. de maan.

ميطر **mitar**, mikken, het geschut richten (het Arab. *mistar*).

میت **mait**, Arab. een lijk.

میج **medja**, hetz. als *mesa*.

میدجوا **midjoe²**, linzen, moeskruiden.

میدان **medan**, plein, openbare plaats.

میرت **meroet**, hetz. als *eroet*, w. m. z.

میرغ **miring**, hellen, overhellen. Gw. *iring*.

میره **merah**, rood; *m. toewa*, rood bruin, donkerrood; *merah tēloer*, doijer van een ei; *merah samerahnja*, op zijn roodst.

میس **mesa**, Port. tafel.

میس **misel**, knevels: *miseinja* (van een rooverkapitein) *sabēlah ditaroehnja kaītas tēlinganja*, dan *sabēlah dililitkannja dibatang lehernja*.

میس **mesan** (verbastering van 't Perz. *nisan*), grafsteen, grafpaaltjen met den naam van den overledene er op.

میغ **mijang**, branderige jeukte, zoo als bijv. door de aanraking van zeekwallen veroorzaakt wordt.

میغت **mengoet**, schuins, hellend, aan de eene zijde hooger dan aan de andere. Ook *bengoet*.

میثیس **mipis**, hetz. als *nipis*, zie *tipis*.

میگ **miga**, voornw. van den 2den pers. van minderen onderling.

میگ **mega** (Skr. *megha*), wolk, gew. *awan*; inz. de roode morgenwolven?

میل **mill**, mijl.

میغ **memang**, vroeger, oudtijds; van vroeger; van natuur, van zelfs: *bērsahabat memang*, oude vrienden zijn.

مینا **mina**, I. zie *gadja*.

II. *boeroeng mina*, de *mino*, *gracula religiosa*, een soort van bējo.

مینم **minoem**, drinken.

میو **mewa**, overvloedig.

میبن **minjak**, olie; *minjak sapi*, smout uit het vet van rundvee gesmolten, ook *gie*, het Eng. Indische *ghee*, geheeten; *minjak babi*, reuzel; *m. ikan*, levertraan; *m. tēnga*, een zeer fijne, zoete olie, die uit bidjen-zaad wordt geperst, sesam-olie; *m. makan*, olie voor de spijsen; *m. pasang*, lampolie; *m. tanah*, aardolie, petroleum.

ن

ناتر **natar**, de grond waarop iets staat, zoo als de vlakke grond voor een huis; grondkleur eener geveerde stof; bodem van het water.

ناتغ **natang**, luik om lucht door te laten.

نادرة **nadirah**, Arab. iets zeldzaams, een curiositeit; een feniks.

ناخدا **nachoda**, Perz. de scheepsbevelhebber, de koopman zelf, die op zijn schip het gezag voert.

نادی **nadi** (Skr. *nādi*), de pols; *oerat nadi*, een slagader.

نارک **naraka** (Skr. *nāraka*) de hel.

ناسر **nasoer**, Arab. kankerachtig gezwel.

ناسق **nasik²**, zie *bēti²*.

ناسی **nasi**, gekookte rijst. *Boenga nasi²*, een soort van bloem, *clitoria Ternatea*.

ناصر **naçir**, Arab. hulp, bijstand biedend.

ناطق **natik**, Arab. met spraakvermogen begaafd, redelijk.

ناظر **natlar**, Arab. ziende, alziende.

ناقل **napal**, eetbare aarde, *ampo* op Java.

ناقه **napoeh**, een soort van klein muskushert, *moschus napu*.

ناک **naka**, beurtzang.

ناکل **nakal**, ondeugend, kwaaddoende.

ناکم **nakam**, zie *bakam*.

ناگ **naga** (Skr. *nāga*), draak; *n. taioen*,

een draak die zich, zoo als de Maleijer meent, slechts eenmaal in het jaar verroert; *n. gëntala*, een draak op rollen of wielen, die bij feestelijke optochten gebruikt wordt.

نالي nali (Skr. *nāli*, holle stengel), een maat voor drooge waren van 16 gantangs of 1/50 kajan; in twee keer raak, in een zeker spel, waarbij men met een kokosdop werpt: *saperti porok dinalikan*. Daarbij is *ratoes* in één keer raak.

نام nama, I. (Skr. *nāma*), naam. *Bērnama* ook in den zin van *tērnama*, *kanamaān*, beroemd, van naam; *jang nama kita*, meermalen = *kita*, bijv. in de HT.; *mēndjoewal nama*, op eens anders naam iets zeggen of doen, zonder diens voorkenkik; *nama daging*, de naam van een kind, (C).

II. (Skr. *namas*), eere! ter eere van, in den aanhef van Hindoesche geschriften als anderszins, bijv. in een brief, *pērtama nama brahala bēsar*; *nama matahari dan boelan*, EH.; *mēmbatja fatihah nama bapa kita Adam* (Vrg. het Arab. *bismi*, in den naam van).

ناناس nanas, ananas. Soorten zijn: *n. hi-djau*, *n. koendei?* *n. sabrang*, *n. soerat*, *n. tēm-baga*, *n. toempang*.

نانر nanar, verward van zinnen? *dimikijan iradat Allah taāla mēndjadikan makloek nanar dan gila*.

نانغ naning, een soort van gele wesp.

نانه nanah, etter.

ناوڠ naoeng, schaduw, lommer. *Pērnaoengan*, schuilplaats.

نايک naik, omhoog; omhoog gaan, klimmen, ook in rang: iets worden; *naik toeroen*, op en neer; *matahari naik*, de zon rijst; *naik kapal*, aan boord gaan; *naik darat*, aan wal gaan; *n. koeda*, te paard stijgen, te paard; *naik bēsar*, groot worden; *n. radja*, koning worden; *n. hadji*, *n. saksi*, *n. mampēlei*, hadji, getuige, bruiġom worden; *naik pangkat*, in rang bevorderd worden; *orang jang tēngah naik*, iemand die half volwassen is; *naik marahkoe*, ik word boos. *Mē-naiki*, berijden; ook: naar iemand toegaan, die hooger in rang is. *Mēnaikkan*, ook: hoog optrekken, van gebouwen. *Dinaiknja boelat*, van

boven rond, van een toren, Abd. *Tēmpat jang ditikamnja tērnaik kaāri?*, iets hooger dan de liezen. *Kanaikan*, voertuig, rijdier.

نايم najam, ploegijzer, M.

نايه najah, talrijk, C.

نبدذة noebdzah, Arab. klein stukje, ziertje.

نبي nabi, Arab. profeet; *ēnnabi* (النبي) de Profeet, d. i. Mohammed.

نتياس nētijasa, zie *nantijasa*.

نجس nēdjis, Arab. vuil, morsig, onrein.

نجم nadjam, Arab. star.

نجوم noedjoem, Arab. (meerv. van het vorige), wigchelaarsboeken, bijv. *mēmboeka noedjoem*. Het wordt dikwijls verbonden met *sastra*.

نحس nahas, Arab. ongeluk, tegenspoed; ongunstig voorteken.

نحو nahoe, Arab.; *ilmoe'nahoe*, de spraak-kunst.

نهي nahī, Arab. het verbieden.

نذر nadzar, Arab. gelofte.

نراج naratja (Skr. *nārātja*), balans; *daoen naratja*, de weegschalen.

نرالی nēral, een soort van boom, die aan de kust groeit, C.

نربيس noerbisa, Skr. *nirviśa*, tegengiff.

نردین nardin, Arab. nardus.

نروستو narvastoe, eig. spijknardus, en van daar welriekend gras, zoo als bijv. *andropogon muricatus* (Mal. *akar wangi*).

نست nista, laag, beneden iemands fatsoen; *mēnistakan*, iemand zoo behandelen.

نسچاي nistjaja (Skr. *ništjaja*), zeker, vast; ook *sanistjaja*.

نستاپ nastapl (Skr. *manastāpa*, kwelling des geestes) = *tapā*. In sjairs ook = *doeka*.

نسر nasar, Arab. arend.

نشادر noesjadir, Perz. zie *sadir*.

نشان nisjan, Perz. zie *mesan* en *ningsan*.

نزع naza', Arab. doodstrijd.

نص naç, Arab. sententie of dogma van den Koran.

نصب naçab, Arab. = *bangsa*.

نصديق naçdik, voor *ēlasdik*, eig. *ēssiddik*, Arab.: de bijnaam van den Kalief Aboebakar.

نصراني naçrani, Arab. Nazarener, Chris-

ten, en wel de Katholieken en Portugeezen in tegenoverstelling van de *orang Mésihî*, de Protestanten. Ook tot *sĕrani* verbasterd.

نصيب *naçib*, Arab. deel, lot, fortuin; wordt verbonden met *ontong*.

نصيحة *naçihah*, Arab. raad, vermaning, waarschuwing; de moraal van een verhaal

نصر *naðlar*, Arab. schitterende glans, schoonheid.

نعام *na'am*, Arab. de struisvogel.

نعمة *na'mah*, *ni'mah*, Arab. al wat strekt tot veraangenaming van het leven, comfort, gemak, weelde; lekkernij; lekker van smaak; *ni'mah*, ook weldaad, attentie.

نعيم *na'im*, Arab. = *na'mah*.

نفسن *ningsan* = *nisjan*; *n. lĕbah*, honig.

نثك *ngangka*, een soort van vruchtboom, *artocarpus integrifolia*; *n. wolanda*, de zuurzak, een welbekende vrucht; *bidji ngangka*, klein handboortje, naar de gelijkenis van de knop op een *ngangka*.

نثق *nĕngkoek* = *tĕngkoek*.

نثقل *nganggal*, ploegstaart; zie *tanggala*.

نثقلغ *ngangloeng* = *tĕngloeng*.

نثوي *ngangoel*, wilde varkens.

نفس *nafas*, Arab. ademhaling; *bĕrnapas-kan*, inademen.

نفس *nafsoe*, Arab. I. begeerte, lust; *hawa napsoe*, begeerten en driften; *bĕrnapsae atas pĕrkarara*, zich iets aantrekken, er zich boos over maken.

II. ziel: *napsoenja* = *dirinja*.

نفتة *nafakah*, Arab. uitgaven, huishoudgeld.

نثيري *nasiri*, Perz. de zilveren staatstrompet.

نقص *nakas*, Arab. nadeel, schade, gebrek, wat ontbreekt.

نقطه *noe'ktah*, Arab. stip, punt.

نكاح *nikah*, Arab. het trouwen voor den priester. *Nikahkan*, van den priester, het huwelijk sluiten. *Nikahi*, trouwen met een vrouw.

نكار *nakara* (Skr. *nākra?*), de top van een berg.

نكار *nagara* (Skr. *nāgāra*), hetz. als *nagĕri*, in *nobat nagara*, *sĕroenei nagara*, de rijkstrom, rijkstrompet.

نكراه *noegraha*, zie *anoegraha*.

نكري *nagĕri* (Skr. *nāgāri*), stad, hoofd-

stad; gewest, land, staat. *Kapala* of *iboe nagĕri* (d. i. eig. moeder der steden, vertaling van het Arab. *ommoelboldan*), hoofdstad.

نكساري *nagasari*, een soort van bloemheester, *mesua ferrea*.

نكستال *nagasĕtala*, een soort van gebaktte saroeng met geblĕemd hoofd.

نل *nal*, zie *ĕnal*.

نلاين *nalajan* (Skr. *nārājana*, een die steeds op het water is), visscher; Orang-laut.

نلكندي *nilakandi* (Skr. *nilakanta*, blaauwhals), naam van de paauw en de blaauwe gaai.

نم *nam*, zie *ĕnam*.

نمبر *namboer*, onderscheid? *adakah sama kĕrtas soerat ini dĕngan kĕrtas ini, tidak namboernja? maka djawab kami: bĕtoel, sama sakali, tijada bĕrsalahan*, HA.

نمبي *nambi*, een soort van melaatschheid, M.

نمبغ *nampang*, nu; opdenzelfden tijd, C.

نمبق *nampak* = *tampak*.

نم² *nam²*, een soort van vrucht, *cynometra cauliflora*.

نن *nan* = *jang*.

نن *nin* = *ini*: *patik nin*, ik hier. Ook *inin*. In sjairs. Het is dialect, bijv. op de N. O. kust van Sumatra.

ننت *nanti*, I. het wachten; iets afwachten, ergens op wachten; *mĕnantikan sapoeloeh hari*; *nantilah hamba*.

II. zullen; *nanti kĕmoedijan, nanti dibĕlakang*, later; *sahaja nanti datang*, ik zal komen. (Het is het Jav. *nganti*, tot aan toe).

ننتياس *nantijasa*, doorgaans *santijasa* (ook *sĕnantijasa* en *nĕtijasa*, Skr. *nitjaśa*), altijd, aanhoudend, onafgebroken, ook *nantijasa kala*; *santijasa hari*, *s. boela*, den gehoelen dag of maand door; *s. hidoep*, het geheele leven door.

نندا *ninda*, deftig voor *ninik*.

نندا *nanda* = *ananda*, zie *anak*.

نوبه *nobat* (Arab. *nabat*, periode, tijdsverloop; muziek), trom, inz. *n. nagĕri*, rijkstrom, die alleen bij plechtige gelegenheden, zoo als de troonsbeklimming van een vorst, geslagen wordt. *Nobatkan*, tot vorst uitroepen. *Pĕngoesloe nobat*, tamboer-majoor.

نوج nodja, bediende bij een moskee.
نور noer, Arab. licht, lichtstralen.
نوراني noerani, Arab. licht, helder.
نوري noeri, ons lorrie, een soort van papegaai.

نورم noeram = *moeram*.
نوس noes, een soort van eetbaren inktvisch, beter en fijner dan *sotong*.
نون noen, ginds. Vrg. *nin*.
نوننا nonna, jong meisje; *boewa nonna*, zekere vrucht, *anona muricata*.

نونجا nonja, getrouwde vrouw van Europeesche of Chineesche afkomst.

نه nah, soms voor *lah*: *nah ini apa*, zie, hier is het!

نبا nija, kraag van een kleed, C.
نباگ njaga, Jav.? muziekant.
نيان nijan, echt; inderdaad, waarlijk.
نيبغ niboeng, een soort van houtpalmboom, *areca nibung*.

نية nijat, Arab. voornemen, plan; *membajar nijat*, een voor de vervulling van een wensch gedane belofte gestand doen; *nijatkan* ook = *tjintakan*, zie *tjinta*.

نيتيه nitih (het Jav. *nitis*), gedaantewisseling, zielsverhuizing.

نير nioer (ook **njoer**), kokosnoot. Soorten zijn: *n. dadah*, *n. gading*, *n. karah*, *n. manis*², *n. padi*, *n. poewan*, *n. ratoes*, *n. roembija*, *n. toerki*. *Njoer dimakan boelan*, een kokosnoot, waarvan de inhoud als brij of pap is. *Akar nioer*, zie op *akar*.

نيرا nira (Skr. *nira*, water, sap), afgetapt, ongegist palmsap; de gegiste palmwijn heet *toewak*.

نيره niri, een soort van strandboom, met groote oneetbare vruchten, waarvan de pitten voor wormkruid gebruikt worden.

نيفا nipa, een soort van palmboom, de moeraspalm, *nipa fruticans*.

نيس nipsis = *tipis*.
نيل nilla, indigo-blaauw; bereide indigo.
نيلر niloer, kristal, M.
نيلم nilam, I. een soort van plant met gele bloemen en welriekende bladeren; *boeroeng nilam*,

de Javaansche *koetilang*, een soort van wielewaal.

II. Perz. saffier.

نيلي nilei, naar waarde schatten. *Nileian*, schatting, waardeering. *Tijada ternilei*, onschatbaar; *ternilei dengan emas*, met goud gelijk geschat.

نينق ninik, nenek, grootvader of grootmoeder.

نيني ninet, in een rij achter elkaar gaan, C.

و

و wa, oe, Arab. en.

واتس watas, Jav. grens.

واج wadja, Jav. = *badja* I.

واجب wadjib, Arab. betamelijk, plichtmatig; *wadjib atasmoe redjam*, gij verdient gesteenigd te worden; *apalah dosanja jang mewadjiikkan diboenoeh atasnja*, die maakt dat hij verdient ge dood te worden.

واجق wadjik, een soort van lekkernij bereid uit kleefrijst en gekookt met suiker en kookmelk.

وادغ wadoeng, Jav. een soort van bijl.

وارث waris, Arab. erfgenaam. *Warisan*, erfenis.

وارس waras, Jav. gezond.

وارغ warang, I. makker, kameraad. *Sawarang*, hetzelfde.

II; *warangan*, rattenkruid. Jav. = *barangan*.

وارغ waring, Jav. een soort van netje om garnalen te vangen.

وارو waroe = *baroe*.

واسط wasit, Arab. bemiddelaar.

واصل wasil, Arab. verbonden, vereenigd; gekomer. *Wasilkan*, doen toekomen, bijv. een brief.

واضح wadli, duidelijk.

واغني wangi, Jav. = *haroem*.

واكف wakaf, Arab.? *boeroeng wakap*, een soort van wilde duif, grooter dan een sperwer, maar een geluid gevende als deze.

والغ walang, Jav. ongerustheid.

والله wallahi, Arab. bij God!

والله اعلم wallahoe a'lam, Arab.: en God weet het 't best! een uitroep aan het einde van een

verhaal, waarmede de schrijver de verantwoordelijkheid voor de waarheid er van van zich afwerpt.

والي wali, I. Arab. gouverneur, opperhoofd van een gewest.

II. *Kain wali*, een soort van kleine, fijne, gele doek, die los over den schouder geslagen wordt (zie *sangga*²). *Pisau wali*, lancet (vrg. *walian*).

وان wan, zie *oewan*.

واني wani, Jav. = *brani*.

واوة wawoeh, een papieren vlieger.

وا wah en **wahi**, Arab. uitroep van vreugde, droefheid en verwondering.

وايغ wajang, Jav. de wajang of Chinese-schimmen. *Wajang koeroeng*, de balken die de hut achter op een schip vormen(?). *Wajangan*, een wajangstuk.

وجود woedjoed, Arab. het bestaan.

وجه wadjah, Arab. aangezicht.

وإدار widarah, Jav. = *bidara*.

وإداني wadani, een soort van plant, *quisqualis sp.*, C.

ورث warta (Skr. *wārtā*), tijding, bericht, gerucht.

ورع wara', Arab. onthouding.

ورقة warakah, Arab. een brief.

ورن werna (Skr. *warna*), kleur. Soms ook = *roepa*, zoo als in het Javaansch.

وزير wəzir, vezier, eerste minister.

وساڠگا wasangka, Skr. *wiśaṅkā*, twijfel, aarzeling, verlegenheid: *dalam wasangka*, in verlegenheid; *dəngan hati jang wasangka akan bəhaja*.

وسااس wasəwas, Arab. ingeving van den duivel, verzoeking; achterdocht.

وصية waçjah, Arab. uiterste wil.

وصلة waçlah, Arab. zeker schrijfteeken.

وضوء wadloe, Arab. godsdienstige wassching.

وعد en وعدة wa'ad en wa'dah, Arab. gelofte; voorbeschikking, voorbeschikt tijdstip des doods; vrg. *djandji*.

ونغ wang, zie *oewang*.

ونغك wangkang, Chin.? een Chineesche jonk.

وفات wafat, Arab. dood, overlijden.

وڤ wap, zie *oewap*.

وقت wak, zie *oewak* II.

وقت wəktoe, tijd voor iets, gelegenheid; tijdstip; *mənghilangkan wəktoe*, de goede gelegenheid laten voorbijgaan. *Boenga w. bəsar* en *boenga w. kətjil*, *hibiscus mutabilis* en *mirabilis jalappa*. Zie voorts op *kətika*.

وقف wakaf, Arab. gift; liefdadige stichting; halt houden, rusten; pauze in 't lezen; *təmpat* of *roemah wakap*, logement.

وكيل wakil, Arab. agent, gemachtigde.

والكين walakin, Arab. zie *wa* en *lakin*.

ولندلو wələnda, zie *bələnda*.

ولندووي wələndoewi, Hollandsch.

ولو woeloe, verondersteld, bijaldien. Het is het Arab. *wa lau*, en indien.

ولي wali, Arab. vertrouwde vriend.

وولي woeli, Jav. korenaar.

وليد walid, Arab. kind; meerv. *wildan*.

واليمين walliman, (hetz. als *wilmana Kw.*; Skr. *vimāna*, godenwagen), zekere fabelachtige vogel, zoo als Garoeda, die dient om er op door de lucht te vliegen. Zie ook op *rađjawali*.

والين wallan; *pisau walian*, een soort van mes met lang krom heft (= *pisau wali*? zie *والي*).

وا wah, zie *وا*.

واهم waham, Arab. vermoeden, verbeelding, waan, Mal. *sangka*.

واي wal, zie *وا*.

ويجن widjen, Jav. zie *bidjen*.

ويبر wira (Skr. *wira*), dapper; held. *Wirawan*, hetz.

ويلس willis, Jav. groen), glanzend zwart met groene tint, van het haar.

هابس habis, op, niet meer voorhanden: *oewang hamba habis*; *habis dimakan*, opgegeten; *habistah tjarik*², geheel en al in flarden; *habis*² en *sahabis*², bijv. *bəsar*, van de uiterste grootte; *habisnja empat hasta*, op zijn allergrootst genomen vier hasta's. *Habis*², ook: ten allerlaatste. *Mənghabiskan*: *djangan habiskan səmoewanja diboenoeh* (dood ze niet allen), *tinggalkan saorang akan bənih*, SM. *Kahabisan djawabnja*,

ten einde zijn met zijn antwoorden. *Pěnghabisan doenja*, het einde der tijden.

هاتي hati, hart, gemoed; moed; het binnenste van sommige zaken; *tangkei-boenga* en *boewah-hati*, liefkozingswoordjes; *měmbri hati*, moed geven; toegeven; *měnahani hati*, zijne begeerten intoomen, zich inhouden, bedaard houden; *taroeh dalam hati*, er aan blijven denken; *pada hatinja*, hij dacht bij zich zelf; naar het hem voorkwam. *Běrhati*, ook: van rijst, hard zijn van binnen, ongaar zijn. *Pěrhatian*, attentie, opmerkzaamheid; *pěrhatakan*, ergens opletten. *Daoen hati*², zekere geneeskrachtige bladeren.

هاداپ hadap, het met de voorzijde naar iets toegekeerd zijn, front maken naar iets, zich bevinden of staan vóór of tegenover iets; het voor zich hebben, bijv. een werk; het bezig zijn met iets, bijv. *sampeı pětang měnghadap těmpat sirih*; het zijne opwachting maken: *měnghadap radja*, zijne opwachting bij den vorst maken (met het gelaat naar hem toegekeerd voor hem zitten); *m. orang*, van een radja gezegd, gekeerd naar de menschen, bijv. om iets te zien; *kětika itoe hati měnghadap matilah rasanja*; *pěrgi m. radja*, tot den vorst gaan; *dihadap*, van den vorst: met zijne hovelingen vóór zich; *měnghadap of bėrhadaap moeka kapada Soeltan*, het gelaat naar den S. keeren of gekeerd hebben; ook in den zin van: tegen den vorst opstaan, oproerig zijn. *Měnghadapkan*, ook: naar den een of anderen kant richten, zoo als geschut; voorstellen, presentereen; zijne oogen naar iemand toekeeren; voor iets zetten of brengen. *Měnghadapi* ook: toezicht houden over iets. *Běrhadaap²an*, van weerskanten tegenover elkander staan; *b. děngan*, voor iemand verschijnen. *Hadapan*, wat men voor zich heeft; aanstaande; voorzijde; *dihadapan*, vóór. *Pěnghadapan*, voorzijde, bijv. van een huis; plaats waar men voor den vorst verschijnt, audientiezaal. *Nasi hadap²an*, stapel van gekookte *poeloet*-rijst met rood geverfde eieren versierd, die op feesten, inzonderheid bruiloftsmalen, vóór de hoofdpersonen wordt neêrgezet.

هاراس haras (het Arab. حرس), term van waarschuwing bij het schaakspel, wanneer men een stuk, dat den koning dekt, wil verzetten: eig. de bewaker!

هاروس haroes, I. stroom, drift van het water.

II. verplicht zijn; behoorlijk; *tijada haroes*, het is niet verplicht; niet behoorlijk; *saharoesnja*, het is naar behooren; *haroeslah nagėrikoe alah*, mijn rijk moest wel overwonnen worden (omdat hij namelijk iets verzuimd had) SM. Vrg. *patoet*.

هارف harap, het vertrouwen, hopen, staat maken, op iets of iemand.

هارم haroem, welriekend, geurig.

هارو harau (ook **karau**), het door roeren in beweging brengen; het in het water rondtasten; het in water naar iets rondtasten of door beroering er van verdrijven; ook fig. het mensche-lijk gemoed beroeren, van den satan, iemand, die zijn godsdienstige plichten volbrengt, van streek brengen. *Běrharau minjak*, met de hand in kokende olie roeren, als godsoordeel.

هارى hari, dag, zoowel op 24, als op 12 uur gerekend (bij de Maleijers wordt de dag met zonsondergang, te zes uur 's avonds, gerekend te beginnen). *Satělah hari malam*, toen het nacht geworden was, *satělah hari sijang*, toen het dag geworden was; *hari soedah djaoeh malam*, het is al laat in den nacht. Doch ook *sahari samalam*, een dag en een nacht. *Sa-hari²*, en *sasahari*, dagelijks; alle dagen. *Sa-hari²an*, dagelijksch; den geheelen dag door. *Běr-hari²an*, alle dagen iets doen. *Těrkadang sahari malam*, *ada těrkadang lėpas sahari²*, nu eens elken nacht, dan weėr om den anderen nacht. *Hari raja* of *h. bėsar*, een feestdag; *pada harini* (voor *p. hari ini*) heden; *pada doelapan hari boelan*, op den achtsten dag der maand. *Hari bėlom tinggi* = *matahari bėlom tinggi*.

هانت hangat, heet door vuur, van water, metaal enz.; ook fig. van gloeienden toorn.

هانگت hangit, de lucht hebbende van brandend haar.

هائس **hangoes**, verbrand, weggebrand; ook *hangoeslah moeloet hamba*.

هال **hala**, de richting van iets dat zich niet voortbeweegt, bijv. een stuk geschut; het richten; het gericht zijn; het zich tegenover iets bevinden, ook fig. *maka dihalakannja perkataannja kapadannya*, en hij richtte zijne woorden tot hem. Vrg. *ara II*. en *hela II*.

هالس **haloes**, dun: *sabatang boeloeh haloes saperti iboe kaki*; *anak djari tangannja haloes saperti doeri landak*; teeder; fijn, bijv. geknipt; net, in tegenoverstelling van grof, van de uitspraak. *Orang haloes*, luchtgeest; een fijn, geestig mensch.

هامس **hamis**, iets van bokkelucht hebbende.

هاي **hai**, I. uitroep van klacht.

II. Chinees van Kwantong.

هان **hanja**, behalve, tenzij, slechts; maar. Waarschijnlijk Skr. *anja*, vrg. *mëlainkan*.

هانپت **hanjoet**, met den stroom of den wind wegrijven of waaijen; zich over het land verspreiden van menschen.

هباي **hoebaja**, volstrekt, inz. bij den aanhef van een gebod.

هبلر **habloer** (Perz. *baloer*), kristal; zekere heester met geneeskrachtige bladeren en wortel, ook *lada pahit* geheeten.

هوب **hoeboeb**, Arab. het blazen van den wind.

هجا **hidja, edja**, Arab. het spellen, de spelling.

هجرة **hidjra**, Arab., de Hedjra, de vlucht van Mohammed.

هدفا **haděpa** = *děpa* w. m. z.

هدية **hadijah**, Arab. geschenk.

هربيرو **haroe-biroe**, overlast; storend zijn. Vrg. *harau, haroehara*.

هرتل **hartal** (doorgaans *rětal*; het Skr. *hăritāla*), orpiment, verfstof om de huid geel en glad te maken, vooral bij een bruid en bruigom gebruikt.

هردق **harědik** = *rědik*.

هرلق **harěloeng** (ook *rěloeng*) zekere vlaktemaat van ongeveer 80 yard in 't vierkant. (Ver-

basterd uit furlong, ofschoon dit een lengtemaat is?)

هروبي **haroebl**, zie *barang*.

هرهار **haroehara** (ook **hroeo-**, **hara-** en **hoeroehara**) onstuimig rumoer, drukte; druk, onstuimig zijn, bijv. van opgewondenheid; onrust van gemoed. Vrg. *hara* en *haroe-biroe*.

هريشن **haringan**, ongewoon voor *ringan*, w. m. z.

هريرو **harimau**, tijger; *h. toenggal*, koningstijger; *h. koembang*, *h. akar*, *h. dahan* (ook *h. lalat?*) pantef; ook *h. tēlap?* Ook *riman*.

هس **his**, foei! *Měnghiskan*, verfoeijen.

هست **hasta** (Skr. *hasta*), lengtemaat van den elleboog tot aan den top van den middelsten vinger.

هش **hang**, een gewoon praefix voor namen van mannen en vrouwen: *Hang Toewah anak Hang Mahmoed*; *Poetri Hang Lioe*. Zie ook *dang*. Tegenwoordig in verscheiden streken, zoo als bijv. op Sumatra's Westkust en in Kědah, het persoonlijk voornaamwoord voor den 2den pers. in het mannelijk, maar dan doorgaans *ang* gespeld.

هغس **hangsa** (Skr. *hansa*), gans.

هنگ **hingga**, grens; ook als adv., praep. en conj. (en dan ook *sahingga*) tot aan, tot dat; niet voordat; zoodat; slechts; toen (alleen als conj.). *Tijada tērhingga*, grenzeloos. *Pěrhinggaän*, grensplaats. Zie ook *angga I. Měhinggan*, ook: een aantal bepaald opgeven.

هنگف **hinggap**, zich neerzetten, zoo als vogels op een tak, vliegen enz.

هلامن **halaman**, een vlakte die vóór iets uitgestrekt is, bijv. voor een berg, inz. het plein voor een huis, op Java *aloen-aloen*.

هلامن **halamin**, gewoonlijk *lamin*, w. m. z. هلامغ **halamang**, een soort van klewang, vooral bij de Boegineezen in gebruik.

هلب **halba** (het Arab. *حلبة*), zeker welriekend kruid, fenegriek?

هبالغ **hoeloebalang**, legerhoofd, krijgsoverste; voorvechter. Bij ons verbasterd in *doe-blang*.

هلبغس **hoeloebangsa**, zie *bangsa*.

هلتنتر **hallintar**, donderslag, dondersteen; de inslaande bliksem; bliksemflits.

هلتنتر **hallintar**, hetzelfde als het voorgaande woord.

هلتنته **hallintah**, zie *lintah*.

هلوا **halwa**, het Arab. حلوا, w. m. z.

هلورا **haloera**, hetz. als *galoera*, w. m. z.

هلون **haloewan** (ook wel verkort *loewan*), het voorste van iets, inzonderheid voorsteven, voorschip, en zoo ook gebruikt voor schepen, wanneer een getal daarvan genoemd of gevraagd word, bijv. *bĕrapa haloewan*, hoeveel zeilen? — voorhoede, gids; voorbeeld ter navolging; geschenk dat men als voorganger ontvangt; richting van vaartuigen, kanonnen enz.: *marijam doewa saloewan*, twee kanonnen naar voren gericht, voorop. *Mĕngaloe-wankan*, ook: een richting geven. Vrg. *dahoeloe*.

هلي **hĕlei**, wordt gebruikt bij het optellen van dunne en lichte voorwerpen, zoo als haren, veeren enz., ook zoo zij eenige oppervlakte hebben, zoo als papier, stoffen enz.: *salei ramboet*, *salei kĕrtas*. *Bĕrhĕlei*, van boeken, zoo los zijn dat de bladeren uifelkander vallen.

هلي **halija**, gember.

هليبالي **halei-balei**, onafgedaan, in 't gebroken gelaten: *ilmoe dan akal di h.*, *itoe lah tanda orang jang lalei*. Spr. (gw. is *halei*, waarvoor ook *kalei* in *mangkalei*, w. m. z.).

هليش **halipan**, zie *lipan*.

هليس **halimoen**, kunst om zich onzichtbaar te maken. Ook *halimoenan*.

ههب **hamba**, dienaar, ik, minder nederig dan *sahaja* en *patik*. *Hamba-radja*, lieden die aan den dienst van den vorst verbonden zijn; *hambakoempani*, tot dwangarbeid veroordeelden; *jang dipĕrhamba* of alleen *dipĕrhamba*, zeer nederig: ik: *maksoed dipĕrhamba ini*, *minta dipĕrhamba olih toewan*; ook *pĕrhambakan dirinja*, zich als dienaar aanbieden. *Bĕrhambakan*, als slaaf hebben; tot slaven maken, ten onder brengen.

هباچڤ **hambatjang**, zie *mĕmbatjang*.

هبالڤ **hoembalang**, tuimelen, tuimelend neervallen: *djatoeh bĕrhoembalang*, zij tuimelden naar beneden; *mĕngoembalangkan tjokmarnja kaboemi*, EH.. Vrg. *balang* en *baling*.

هبالو **hambalau**, zie *balau*.

ههمير **hamboer**, het zich met snelheid uitspreiden, zoo als een geworpen net; het zich verspreiden, verstrooijen, uit elkaar vliegen, zoo als bijv. geworpen zand; het schielijk sprongen maken, vooral op zijde; het uit elkander werpen, stroeijen, zaaijen. *Hamboer²*, naar alle richtingen; ook voorwerpen, bijv. geld, die men bij feestelijke gelegenheid onder het volk strooit, strooi-penningen. *Hamboeran*, strooisel. *Pĕramboeran*, zijsprongen. *Pĕngamboeran*, zaaijing, verstrooijing, bestrooijing.

ههڤ Arab. het schrijfteeken *hamza*.

ههڤ **hĕmpa**, ledig, hol, ijl. *Mĕngĕmpakan*, iemand leeg wegzenden, afwijzen.

ههڤت **hampœt**, gemeen woord voor paren, coïre.

ههڤت **himpit**, het zich aansluiten, dicht naast elkander plaatsen, zoo als militairen in het gelid; oprukken, aandringen op iets; het iets rakelings doen aansluiten aan iets; dringen; benaauwen; *mĕngimpit tangan*, bijv. van een tijger, zijn klauwen iemand in den arm slaan; *mĕngimpit kaloewar*, zich naar buiten uitbreiden, van een stuk grond; zijn grond uitbreiden, van den eigenaar.

ههڤدس **hampĕdas**, de lever.

ههڤدل **hampĕdal**, de maag van vogels. Zie ook het Aanhangel op *ampĕla*.

ههڤدو **hampĕdoe**, de gal; *h. broewang*, zekere plant, *brucea sumatrana*.

ههڤر **hampar**, het uitspreiden van doek, graan, aardvruchten, boomen, enz.; uitgespreid, vlak: *batoe h.*, een steenharde laag in den grond, waar men niet meer door kan graven. *Hamparan*, spreid, vloerkleed, vloermat, behangsel enz.

ههڤر **hampir**, genaderd; nabij; bijna; *dja-oeh atau hampir*; *hampir (akan) sijang*, *hampir akan mati*; *nagĕri itoe bĕrhampiran dĕngan laoet*; *mĕngampiri*, nabij iemand of iets komen. Vrg. *dĕkat*.

ههڤس **hampas**, wat overblijft van iets, nadat daaraan de beste bestanddeeler ontnomen zijn: afval, bezinksel, drab, dik, moer; *hampas tĕboe*, uitgekauwd suikerriet.

هفلس hēmpas, het met geweld neersmakken of omlaag smijten; *měngěmpaskan*, ook laten vallen, van iets zwaars, dat men niet langer kan houden; *měngěmpasi antan*, den stamper bij herhaling in den vijzel laten vallen, d. i. den hoogsten graad van witheid aan de rijst geven. *Hěmpasan gěloembang*, zie *gěloembang*. *Hěmpasan daoen*, een afstammeling in den 7den graad.

هفلس hampēlas, naam van sommige gewassen, waarvan de bladeren gebruikt worden om te polijsten; het polijsten daarmee; fig. het geheel met den grond gelijk maken, raseeren. De boom heet ook *mampēlas*, en soorten daarvan zijn *m. gadjah*, die scherpe, *m. doeri*, die minder scherpe bladeren heeft en *m. soekoen*, die smakelijke vruchten voortbrengt.

هفلس hampēlam (meestal *mampēlam*) een lange en platte soort van mangga. Soorten zijn: *m. siam*, *m. dodol*, *m. pisang*.

هفلس himpoen, bij elkaar verzameld, van twee of meer personen of zaken.

هفلس hampoeleer, zachte mergpit van planten, zoo als onze vlierpit; ook de stronk van sommige vruchtboomen, zoo als de *tjěmpědak*, *angka*, *sri-kaja*.

هفلس himat, Arab. overlegging, overweging; *tijada sampei himatnja*, ook *tijada těrhimat*, hij kan er niet toe besluiten. *Měngimatkan*, met overleg, zuinigheid, iets doen, bijv. huishouden, iets koopen. *Měndjalankan tjatoer děngan běrhimat*, met overleg schaakspelen. *Imat*², goed, ter deeg.

هفلس hantar, uit elkaar liggen (bijv. edelgesteenten), uitgestrekt op den grond liggen, bijv. een kokosnoot; *měngantarkan*, iets ergens op of neer leggen; iets zenden, zoo als schatting (die men voor iemands voeten neerlegt), of een brief met geschenken; iemand of iets geleiden, brengen, escorteeren. *Hantaran*, geschenk dat iemand gebracht wordt; bruidschat.

هفلس hěntam, het slaan, neerslaan, slaag geven.

هفلس hantoe, geest, spokende geest, booze geest; *h. kěramat*, geesten der afgestorvenen op de begraaftplaatsen; *h. boeroe*, een soort van boozen

geest; *boeroeng hantoe*, de uil; *h. wali*, een soort van plant, *cocculus crispus*; *tampar hantoe*, ook *sapěrantoe*, een soort van geneesmiddel (zie *tampar*); *sipoet hantoe laut*, zie *sipoet*.

هنتي hěnti, het ophouden, vertoeven; uitscheiden. *Běrhěnti dari pada karadžaān*, afstand doen van de regeering; *tijada běrહેnti*, zonder ophouden. *Běrhěntikan těahnja*, uitrusten.

هنتي hintel, het loeren, beloeren, bespieden. **هنتي hoentel**, het los neerhangen, bejeren; streng van een halve *toekal*. *Běroenteian*, in strengen afhangen.

هنتي hantmoen, zie *timoen*.

هنتي handjělel, zie *djělei*.

هنتي hantjoer, opgelost, verteerd, zoo als spijs in de maag; gesmolten, vergruisd, verbrijzeld, ook bijv. van het hart; geheel gekorven, bijv. van een menschelijk ligchaam.

هندق hěndak, ¹verlangen, begeeren; *hěndak akan* en *hěndakkan*, iets willen hebben, in zijn bezit willen hebben; *kahěndak*, verlangen, begeerte, wil; bedoeling; gevoelen; *k. hati*, uw verlangen! voor *kěrdjakanlah sakahěndak hatimoe*, doe wat gij verlangt! — ²gaan doen, zullen: *tja hěndak datang*, hij zal komen, he will come; *tijada dapat akoe*, *hěndak měngangkat*, als ik het ging oplichten, ik zou het niet kunnen, d. i. ik kan het niet oplichten; met den 3den pers.: *diangkatnja tijada dapat*. In concessive zinnen gewoonlijk met *poen* en met of zonder *tětapi* in den volgenden hoofdzin: hij zou wel... maar...: *hěndak(poen) diangkatnja, (tětapi) tijada dapat*; — ³zullen, behooren, moeten, verplicht zijn: *pěrkara jang hěndak diboewat olih soewaminja*, een zaak die haar echtgenoot had behooren te doen; *ini hěndak dipotong, dan itoe hěndak diiris*, dit moet in stukken, dat in schijven gesneden; *boekan sapěrti daoeloe, hěndak měrantikan*, niet zoo als vroeger, dat men moest wachten. *Hěndaklah toewanhamba* (als 2de pers.), beleefde imperatief; — ⁴om (= akan): *dihoenoesnja pědangnja hěndak diparangnja kadoewa marika itoe; adapoen roemah itoe hěndak dipěrboweat, biěrapa soesah*.

هندق hindoe, Indisch, Hindoesch; met of

zonder *orang*, een Hindoe, hetzelfde als *orang Kling*.

هندي **handet**, makker, kameraad, vriend.

هنر **honar** (Perz., deugd, uitnemendheid), wordt even als het Arab. *a'kal* gebruikt voor *ti-poe*, vooral in slechten zin: streek, kwade praktijk. Zie ook het Aanhangsel op *onar*.

هنگ **hëning**, helder, doorschijnend, van water; ook van het hart: oprecht, niets verhelend.

هو **hoewa**, Hij, d. i. God. Het wordt dikwijls met *Allah* verbonden. *Hoewa Allah*, Hij, God.

هوا **hawa**, Arab. lucht, luchtruim; wind, dien iets maakt.

هوبت **hobat**, zie *obat*.

هوبب = هوبب.

هوبغ **hoeboeng**, het aaneenvoegen, aaneenhechten, aaneenlasschen; het zamenverbonden, vermaagschapt zijn. *Hoeboengan*, ook: vervolg van een boek; verlengstuk.

هوت **hoewit**, het wrikken met een riem om een schuit te sturen. *Mëngoewitkan*, ook: heen- en weerschudden, bijv. een schild, om er de pijlen uit te doen vallen. Zie ook *goewit*.

هوتغ **hoetang**, schuld, geldschuld; op zich genomen verplichting, schuldigheid; het crediet geven; *mëmbri hoetang*, geld leenen, crediet geven. *Hoetang kapala*, een schuld, waarvoor men zich bij den geldschietter als pandeling stelt. *Pi-oetang*, schuldvordering, *hoetang pioetang*, debet en credit. *Orang bërhoetang*, *orang hoetangan*, schuldenaar; pandeling. *Bërhoetang baris*, een reeks van schulden hebben; *bërhoetang koeliling pinggang*, rondom in schulden steken.

هوتن **hoetan**, bosch, woud, wildernis; wild: *orang hoetan*, een wilde; een die de adats niet kent, een onbeschaafd mensch; *dijam didal'm hoetan bëlantara*; *tijada doedoek dinagëri*; *babi hoetan*, wild zwijn, *pisang hoetan*, wilde pisang, enz. Vrg. *rimba*.

هوجغ **hoedjoeng**, uiterste punt, uiteinde; *h. tanah*, landpunt, hoek in zee; *h. mata*, de buitenhoek van het oog (ook *ekor mata*); *h. bë-ras*, de kleine puntjes der rijstkorrels, die bij

het stampen afbreken. *Kahoedjoengan*, door de punt van een wapen getroffen worden.

هوجي **hoedjan**, regen; het regent; *h. rënjei*, *h. boenët*, *h. aboe*, motregen; *h. rëntik*, regen in enkele druppels; *h. panas*, regen bij zonneshijn (dien men ongezond acht), ook zekere niet eetbare zeevisch; *h. batoe*, hagel; *boeroeng hoedjan*, the blue-bill'd gaper, *cymbirhynchus macrorhynchus*. *Moesim pëngoedjan*, de regenmoeson. *Mëngoedjani*, iemand met een regen van voorwerpen, bijv. van steenen, werpen.

هوجة **hoedjah**, is het Arab. حجة w. m. z. هودغ **hoedang**, garnaal; *h. loeboek*, de gewone garnaal; *h. galak*, de groote zeegarnaal, van wiens scharen naaldenkokers gemaakt worden; *h. karang*, kreeft (verbastering v. *h. mëngkara?*); andere soorten van garnalen zijn: *h. soengei*, *h. doeri*, *h. karah* (= *h. karang?*), *h. soendoeng*, *h. djërijat*, *h. kipas*, *h. gantoeng*, *h. gëtak* en *h. pepei* (waarvan de trassi gemaakt wordt). *Boeroeng hoedang*, ijsvogel, *alcedo hispida*.

هولو **hoeloe**, voorste; begin; oorsprong eener rivier, bovenland; voornaamste plaats; het hoofd (alleen van vorsten); gevest, hecht. *Hoeloe hati*, de maagstreek, de maagholte; *h. kapala*, de kruin; *h. tangan*, het handgewricht; *tijada mëngatahoei hoeloe hilirnja*, het begin, de oorzaak, en het einde er niet van weten; *hoeloe moesim*, begin van het jaargetijde; *boewah hoeioe*, een soort van koekjes. *Pëngoeloe*, opperhoofd; titel van Maleische hoofden, minder dan *batin*. *Hoeloezan*, doel, waar men naar streett, inz. in slechten zin: *orang sahoeloezan*, lieden van denzelfden stempel.

هولم **hoelam**, rauwe plantaardige toespjis bij de rijst; van die toespjis voorzien, bijv. *nasi hoelam*. *Oepas bërhoelam ratjoen*, fig. voor: het eene kwaad komt bij het andere. *Bërhoelamkan ajar*, water in plaats van zulke toespjis gebruiken.

هوما **hoema**, I. akker, ontgonnen stuk boschland. *Përhoemaän*, akkerland, akkergrond; veldvruchten, oogst.

II. Skr. *homa*, brandoffer, onbloedig offer.

هونا **hoena** (Skr. *hoena*), pagode.

هونر **honar**, is het Perz. هنر, w. m. z.

هونس **hoenoes**, het uit de scheede trek-

ken, ontblooten, van een kris of zwaard; van den vinger trekken, van een ring. *Mëngoenoos dawei*, metaaldraad trekken; *m. rotan*, gespleten rotting tusschen twee mesjes doorhalen om hem glad te maken.

هوي **hoy**, Arab. begeerte, lust. Zie *nafsoe*.

هوي **hoy**, zie *hei*.

هويج **hoejoeng**, slingerend, topzwaar, van een beschonkene of ook van schepen. *Hoejoeng ambong*, van een beschonkene, met een vaart vooruitschieten en dan weer plotseling blijven staan.

هي **hei**, partikel voor den vocatief. *Hei²*, wel, wel! *Hei-hoewi*, moeite, arbeid, geroep en geweest. Vrg. ja II.

هيبان **heiban**, Arab. schrikwekkend, ontzagwekkend.

هيبر **hiboer**, troost, vertroosting; het vertroosten. *Mëngiboerkan hati*, zijn hart, d. i. zich, troosten.

هيبن **heban**, iets vierkant op zijde smijten. Ook *reban*.

هيبة **heibat**, Arab. vrees, ontzag; verschrikkelijk, ontzagchelijk; iets ontzagwekkends, een wonder.

هيتم **hitam**, donkerkleurig, donkerbruin, zwart. *Hitam legam*, pikzwart; *h. moeda*, diep donkerblauw; *h. manis*, liefelijk bruin, van de huidskleur.

هيجو **hidjau**, groen.

هيدج **hidang**, het klaar zetten, aanrechten; gerecht, bijv. *hidang* (ook *hidangan*) nasi; ook van dranken: *hidangan minoeman diangkat orang*, *hidangan minoeman dan tamboel*; *toedoeng hidang*, een soort van vierkant dekkleedje uit veelkleurige lapjes zamengenaaid, dat over de *toedoeng sadji* gespreid wordt; *makan sahidang* of *sahidangan dengan saorang*, te zamen aanzitten met iemand.

هيدج **hidoeng**, neus; *hidoeng bëtis*, de scheenen. *Mëngidoeng*, door den neus spreken.

هيدج **hidoep**, levend; frisch; versch, van vruchten, in tegenoverstelling van ingelegde. *Daoen hidoep*, het kruidje-roer-mij-niet. *Mënghidoepi*, iemand het leven schenken; *mënghidoep-*

kan sakit, van een zieke, aan het herstellen zijn. *Hidoep²an*, alles waarvan men leeft, inz. slachtoffer; levende wezens. *Kahidoepan*, leven; levensonderhoud.

هيدم **hidam**, op iets belust zijn, inz. op eenige spijs.

هيرس **hirs**, het in stukken of schijven snijden, het kerven bijv. van tabak, het ontleden of voorsnijden, bijv. van een kip. *Hiris holwa*, het snijden zoo als men sommige platte koeken snijdt, t. w. ruitsgewijs; een ruitsgewijs gesneden stuk; *mëngambil h. h.*, gebruik maken van het ruitsgewijs snijden bij het doorklieven der golven, d. i. de golven in een scherpen hoek snijden. *Mëngiris²*, van splinters, het vel openrijten.

هيس **hijas**; *bërhijas*, opgeschikt, versierd. *Përhijasan*, opschik. *Mënghijaskan daja itoe kadalam hatinja*, hij leide hem die list in het hart.

هيك **higa**, Jav. = *roesoek*.

هيل **hela**, het van zijn plaats trekken, voorttrekken, uittrekken, intrekken; onttrekken, ontrukken. *Pëngela*, ook: een span paarden. —

Mënghelakan, tegen of naar iets richten, op iets aanleggen, van wapens, bijv. *toembak kapada dadanja*; *dibawanja pëdang*, *dihelakanja kapada EH*; *dihelakannja panahnja kabënoeva Siam*. Vrg. *hala*.

هيلر **hillir**, de benedenloop eener rivier; de kuststreken; beneden, bij de monding, van een rivier; het stroomafwaarts gaan. (Zie ook het Aanhangsel op *ilir*). *Pëngilir*, een vaartuig om iets de rivier af te brengen. *Bërhiliran*, aftloopen, afdruipen van of langs iets: *matanja jang boeta itoe bërhiliran darahnja tjadada bërkapoatoesan*.

هيلج **hilang**, verdwenen, verloren; het verliezen; *hilang dëngan njawanja* of *dëngan djawanja*, sterven; ook zonder die bijvoeging, doch dan alleen van vorsten, sterven. *Kahilangan*, iemand door den dood verloren hebben, bijv. *kahilangan iboe bapanja*.

هين **hina**, gering, min; gemeen, in tegenoverstelling van *moelija*: *ra'jat hina dina*, gering volk; *hina boedi*, bekrompen van verstand; *pëkërdjaän jang hina*, gemeen, verachtelijk werk.

هيو **hijau**, een haai.

س

يا **ja**, I. voor اي, waar men zie.

II. Arab. = het Mal. *hei*, teeken van den vocatief.

ياقوت **jakoet**, Perz. hyacint, robijn.

اي يايت zie اي.

يتيم **jatim**, Arab. wees; moederlooze wees.

يعني **ja'ni**, Arab. dat wil zeggen.

بع **jang**, I. gewoonlijk als relatief voornaamwoord gebruikt, doch ontstaan uit *ija* (bijv. *maka ada saorang, ija (jang) mēnngar kata orang kapal itoe*), en daarmee ook nog verbonden (bijv. *Soeltan jang ija hxrax padamoe*), en dat wel altijd wanneer er een praepositie bijkomt, die dan vóór *ija* staat (bijv. *orang jang akoe tarima kitab itoe dari padanja*). Zoo ook is het in *jang soepaja* en derg. = *ija itoe*, en in dezen zin voor verklarende zinnen geplaatst (bijv. *përboewatan itoe jang kau gantoeng doeua ekor andjing itoe; bitjara itoe, jang radja mēninggalkan kē-radjaan*; vooral bij bepaling van tijd: *sēkarang jang sanapas tinggal dari pada kahidoepanmoe*), is het zeer gewoon geworden voor ons voegwoord dat, bijv. *saorang poen tijada pērtjaja jang Inggris dapat mēlawan naqēri Tjina*. Doch voor een substantief staande en daarbij behoorende, is het ons bepalend lidwoord: *jang bērsē-gēra itoe dari pada pērboewatan seitan*; *jang anakke ini koebrikanlah atau djangan*, en heeft er een tegenoverstelling van twee substantiven plaats, dan staat het voor beide of voor een van beide tot nadruk: *saorang of jang saorang... jang empat orang*, de ééne... de vier anderen, *jang hati kambing, dan hati manoesija*; *ini Sēlamat lama, jang ini Sēlamat baharoe*.

II. Godheid, zoo als in *sēbahjang*, w. m. z. *Jang² Koesoema*, de god der Liefde. Vrg. *hoewa*.

يقين **jakin**, Arab. zeker; zekere kennis, onfeilbaarheid.

يجي **jogija** (Skr. *jogja*), gepast, geschikt; *sajogijanja*, naar behooren.

يتون **jamtoewan** = *jang di pērtowan*, zie op *toewan*.

يوث **joeta** = *djoeta*, w. m. z.

يوجن **jodjana** (Skr. *jodjānā*), naam eener afstandsmaat van onbepaalde lengte: *sajodjana mata mēmandang djaoehnja*.

يوسر **joesir**, schootgaan van een vlieger.

يوم **jaum**, Arab. dag.

يهودي **jahoedi**, Arab. joodsch.

ش

پات **njata**, duidelijk zichtbaar; helder, klaar, begrijpelijk; openbaar; uitgekomen, gebleken, waar geworden, waar. *Mēnjatakan namajna*, zijn naam beroemd maken. *Kanjataän*, bewijs enz.

پاتنه **njatoch**, een soort van plant.

پارسي **njaris**, bijkans. *Njariskan*, hetzelfde.

پارع **njarang**; *daoen nj. merah*, zekere ge-neeskrachtige plant.

پارع **njaring**, helder, van de stem.

پال **njala**, vlam. *Bērnjala, mēnjala*, vlammen, ontvlammen.

يالغ **njalang**, ontwaken, de ooggen openen.

پامق **njamock**, muskiet: *tamparan njamoek*, schouderblad (zie *tampar*).

پامس **njaman**, lekker, plezierig, van het gevoel van gezondheid.

پاو **njava**, ziel, levensgeest; *njawanja* ook, evenals het Arab. *nafsahoe* (zie *nafsoe* II), zich; *mēmboewang njawa*, het leven wagen; *poetoes njawa*, sterven; *mēngatakan njawanja*, zijn kwetsbare plek noemen, SR. *uda njawa² ikan lagi*, er is nog een ziertje leven in, HA.

پاي **njal**, huishoudster (Balin. jongere zuster).

پايي **njanji**, gezang, liedje. *Mēnjanjikan*, ook: in slaap zingen.

پت **njoet**, zachtjes rukken of trekken, zoo als aan een ziek lichaamsdeel of als een visch aan den hengel.

پدر **njedar**, diep, vast, van den slaap. Zie *sēdar*.

پدنت **njoedēnta**, Jav. eig. *nijoer danta* = *n. gading*, een soort van kokosnoot, dikwijls voor dichterlijke vergelijkingen gebruikt.

پغ **njang**; *mēnjang*, nat maken van de ve-

deren, zoo als de vogels doen met ze door den bek te halen.

پښت **njampang**; *sěnjampang* en *sapěnjampang*, zie *sěnjampang*.

پښت **njampoeng**, een soort van boom (*calophyllum inophyllum*), met welriekende bloemen en fraai meubelhout. Eigenlijk schijnt de vrucht zoo en de boom anders te heeten: zie op *sari*.

پښت **njěnjak** = *lěnjak*.

پښت **njěnjoloeng**, een soort van zeevisch, C.

پښت **njonjat**, het rekken, zoo als bijv. touw, leder en dergelijke; het trekken van iets

rekbaars, bijv. een kind aan den borst. Ook *onjot*.

پښت **njonjong**; *sanjonjong saorang dirinja*, geheel alleen? *Sěnjonjong* vind ik op de s door K. verklaard door: recht voortschieten bij het zwemmen.

پښت **njah**, zie *ěnnjah*.

پښت **njloer**, doorgaans *njoer*, w. m. z.

پښت **njiroe**, rijstwan, zee.

پښت **njiloe** = *ngiloe*.

پښت **njuh** = *njah*.

پښت **njenjen**; *měnjjenjen*, de tong tegen iemand uitsteken. Zie *kěleloet* en *djěleh*.

AANHANGSEL

van Bataviasche woorden.

A.

Atangan, een pijp, waardoor men water afleidt; goot op een dak, meestal van pinanghout vervaardigd.

Abět, Bal. = *rdman*, iemands uiterlijk, zijn voorkomen, de wijs waarop hij zich voordoet; *bisa mēngabět*, zich goed weten voor te doen, zich een heel air weten te geven.

Ali; *goela ali*, suiker, die met water gekookt tot zich een taaije massa gevormd heeft in dunne reepjes uitgetrokken is. Jav. *goelali*, *gělali*, gesmolten suiker.

Alijoemboe, een struik met ronde oneetbare vruchtjes; de bladeren worden gebruikt voor het gladwrijven van hout.

Almender, Armenier.

Alok; *alok²in*, menschen tot een gevecht aanhitsen.

Ambëlar, het touw dat bij het knikkeren de streep, *garissan*, aanduidt, of, in 't algemeen, de plaats daar of daar in de buurt; ook: met zijn knikkers het dichtst tot bij die streep komen.

Ambět, de sjerp van een kind.

Ambing, zie *oembang*.

Ampëg, Jav. moeijelijk ademhalen = *bēngèk*.

Ampëla, vogelmaag; hard doch eetbaar rond balletje in de ingewanden der vogels. Vrg. *ham-pëdal*.

Ampik; *ampikin* = *këbat*.

Andapita = *gandapita*.

Andjoer; *andjoerin*, aanhitsen tot een gevecht, zoo als hanen.

Anggoer; *mēnganggoer*, zie *isēng*.

Angkër, Jav. onveilig door geesten.

Angkin, een buikband, zoo als de vrouwen die dragen. Zie *ambět*, *saboek*.

Angkoeh, Jav. grootscheit.

Anglo, Jav. komfoor, vuurtest.

Aoer, Jav. *awoer*; *aoerin*, her- en derwaarts uitstrooijen, bijv. van eten voor de kippen. Vrg. *bëbër*. *Awoer²*, eetwaren in het algemeen; *toekang awoer*, een koopman die met allerlei eetwaren rondloopt.

Aren, Jav. = *ēnau*.

Arkoe, de middendwarsstok in een vlieger. Vrg. *parkoe*.

Asijan, gunstig werkend, zegenrijk; *trada asijan tinggal di Batawi*, zich niet t'huis gevoelen te Batavia, er niet kunnen aarden; *tidak asijan itoe obat*, dat middel helpt niet.

Ason; *boeroeng a²son²*, een soort van nacht-vogel.

Astau, *atau* = *atawa*.

Atjërang, een soort van gewas.

Awat; *bëlon awat²nja*, nog niet in 't gezicht zijn; vrg. *sawat*.

B.

Badok, een grove gemeene term voor eten.

Bahna; *bahn²nja* = *sëbab*.

Bak (bek, me'), Chineesche, zoogenaamde Oost-Indische, inkt.

Balan; *badannja balan*, hij heeft striemen (bijv. van de rotting) op zijn ligchaam.

Balang, Jav. sprinkhaan; *b. sangit*, zeker stinkend insekt dat op de padi aast.

Banděng, Jav.; *ikan banděng di dop*, de banděng-visch wordt gebraden met boter.

Bandil, Jav. een van dorens voorziene vork om dieven mede te vangen.

Bandjiz, bloemwerk, franje.

Bandot; *hambing bandot*, een bok.

Bang, rood, van geverwde stoffen.

Bangkës; *běbangkës*, niezen.

Bangsats, wandluiss.

Bangsěng, sterke lucht van doodgeknepen (*dipidjēt*) wandluizen.

Bangsing, dwarsfluit = Mal. *bangsi*.

Bantol, zich stooten aan iets.

Bata- of *botapora*, speldengeld, dat voor amusemenen op zij gelegd wordt.

Bawangan: *djangkrik b.*, een jonge krekkel, die pas haren gekregen heeft.

Běběk (ook *běkěk*), iemand, die om zijn leden even dik is als hooger op. Het tegenovergestelde is *langsing*.

Běbėko, suikergoed, als snoeperij voor kinderen.

Běběr; *běbėrin*, uitstrooijen van rijstkorrels door ze op den grond te laten vallen, niet door ze uittestrooijen. Vrg. *aoerin*.

Běběr; *běbėrin*, uitspreiden van waschgoed.

Běbika: *koewé bėbika*, een soort van gebak.

Bědėbah of *bědėgah*, traag in het bedienen of verplegen, in tegenoverstelling van *sibėt*.

Bědoedak, een soort van adder.

Běk, ons wijk, inlandsche wijkmeester.

Běkěk = *běběk*.

Bělado; *běnanğ sěblado*, een kluwen garen.

Bělatoeng, made in een lijk of kreng; zekere kleine boom met wit vocht in de bast.

Bělěk, modderig, doch minder dan *bėlok*.

Bělěntoeng, zekere boomkikvorsch, die zich bij regen opblaast en *oeng oeng* roept.

Bělès, Jav.; *mata bėlėsan*, loopende oogen, waarvan de rand rood is en de haartjes onderaan uitvallen.

Běloeděr: *koewé bloeděr*, een zeker gebak van tarwemeel.

Bėlok, erg modderig van der weg. Zie *bělěk*.

Bėlon = *bėlom*.

Bělongkđtan, een ruwe kluit goud of zil-

ver, nog niet bewerkt door de goudsmeden.

Bělongsong, Jav. een trechter van papier of bladeren, een trechtersgewijs incingedraaid pisangblad.

Běna; *bėnain*, iets, dat men bergt, behoortlijk op zijn plaats zetten.

Běndjol, groote builen van het vallen.

Běntjoet, Jav. kleine builen op het hoofd, van het vallen enz. Zie ook *běndjol*.

Běngběng; *b. koeping*, iemand aan het oor trekken.

Běngěk, opgezet, gezwollen van het aangezicht door een ziekte. Ook *běngok*.

Běngěk, moeilijk adem kunnen halen, aan asthma lijden.

Běngěp = *běngěk*.

Běngěr; *běběngěr*, *měmběngěr*, hinneken van een paard.

Běngkak = *běngěk*.

Běngkěng, kwaadaardig, van menschen.

Běngoe, Bal.; *bae bėngoe*, een lijkucht.

Běngoel, gezwollen van de oogen door het schreijen.

Běngok = *běngěk*.

Běnjěk, papierig, zoo als verrotte vruchten; *minjak bėnjěk*, olie van verrotte kokosnoten gemaakt.

Běntěk, opgezwollen van de voeten; vrg. *běngěk*.

Běrarakan, in wanorde door elkaar verstrooid (liggen).

Běrėbėt; *měmbrėbėt*, scheuren, van een kleedingstuk waarop getrapt wordt. Vrg. *bėrobot*.

Běrěk; *běrěk atinja*, boosaardig, nijdig.

Běrěndjol, hobbelig.

Běrěngkol; *brěngkđlan*, niet vlak, met hobbels en bochten, bijv. van een voet, die niet plat op den grond staat, of van een stok. Zie in het Woordenb. *běrěnggil*.

Běrès, het tegenovergestelde van *rantjoe*.

Běrgělet = *gěrgělet*.

Bėrobot; *měmbrėbot*, knappen van hout of bamboe, dat doorgebroken wordt. Vrg. *běrėbėt*.

Bėroeboesan, een soort van voetzoeker.

Bėroendjah, steigeren van paarden.

Bėrop, ons werf.

Bërongosan, van het gelaat, een die veel baard (*bërongos* Jav.) heeft; ook van de borst, met haar begroeid.

Bët, begroeid met onkruid en boomgewas. Ook *ëmbët*.

Bëtít; *mëmbëtít*, hardloopen, van iemand die vlucht of van een paard.

Bëtèt, Jav. zekere kleine papagaaisoort.

Bidëdar; *badjoe bidëdar*, een buis van zilver zijde, van *kain-songkèt* of satijn. Men draagt het als men trouwt of tijdens de *lëbaran*. Ook *midëdar*.

Bijang (Jav. moeder) wijfje, van dieren.

Bijanglala, Balin. *ljanglalah*, regenboog.

Bikang = *bijang*.

Bikin = *mëmbaiki*, in den zin van *kërdja*.

Bilalang, sterrewigchelaar, waarzeggen.

Bilas, Jav.; *mëmbilasin*, iets overwasschen.

Binal, stout, van een kind dat niet stil wil staan; minder erg dan *nukal*.

Binbinan, de krop der kippen en van eenige andere vogelsoorten.

Bindang, door den neus spreken. Ook *bindëng*.

Bintit, een puist (*djërawat*) in den hoek van het oog hebben.

Bintoel, *bëntöl*, een puistje of zwellung van een muggebeet.

Bisbis = *këbès*?; Jav. *bibis*, katoen pluizen.

Biting, Jav. een bamboepennetje, zooals die warmè men pisangbladeren aan elkaar naait.

Bitjòkòk, een soort van kleinen krokodil.

Bodak, (Bal. *bodag*, een mand?), een groote pot of ketel, waarin men aan boord de rijst kookt.

Boegana; *nasi boegana*, op een bijzondere wijs toebereide rijst.

Boengkëm, Jav. weigeren, niet afgaan, van een geweer.

Boengkoes, een zekere maat, = 2 *kèrèk*, ¹/₅ *kòdjòr*. Zie het Woordenboek op *boengkoes*.

Boengsël, een knoop in een zakdoek. Zie het Woordenboek op *boengsël*.

Boentoe, Jav. verstopt, waar geen doorloop is; *gang boentoe*, cul de sac.

Bogé; *këbogéan*, beschaamd worden, bijv. van iemand die in gezelschap iets onwelvoegeijks doet.

Bòlòng = *tjòblòng*.

Borbor, bij voortdoring vloeijen van bloed uit een wond.

Borta, over den kop gaan van een vlieger.

Botapora = *batapora*.

Boto, Jav. *botoh*; *pëboto* = *toekang*: *pëboto m'òn*, een die zijn kostwinning er van maakt om vechthanen te verhuren en derg.

Bòtòr, zie *kèlongkang*.

D.

Dadong, Bal. betovergrootvader of moeder.

Dagoe, iemand klappen geven met de hand.

Dalëmtoe, etens- of provisiekast van hout, eig. in de kast, van het Chin. *toe*, kast.

Dangdang, koperen pot.

Dangol, een tros vruchten van den arenboom.

Daring; *pëndaringan*, iets waarin men ontbotsterde rijst bewaart, gewoonlijk er uitziende als een *tëmpajan*.

Dasdas, een naad (met een mesje) lostornen.

Datoe, een afgestorvene.

Dëhoeh; *bëdëhoeh*, gelijk in krachten, tegen elkander opwegen, van twee vechtende partijen.

Dëgëng = *radjin*, ijverig werken, zonder op te zien.

Dëging; *bedëging*, al zijn krachten inspannen om iets gedaan te krijgen, bijv. om gelijk te krijgen.

Dèhèm; *bëdehem*, hemmen om iemands aandacht op te wekken.

Dëngèk; *mëndëlèngèk*, met begeerige oogen naar iemand kijken, die aan het eten is.

Dëmèk, niet goed droog, duf, bijv. van waschgoed of papier.

Dëmin = *djëmin*.

Dëpëlèk; *mëndëplèk di blakang pintoe*, zich achter een openstaande deur verbergen, door er tegen aan te gaan staan.

Dëradjak; *mëndëradjak*, op iets aan komen vliegen, bijv. een kip op borden.

Dërobos; *mëndërobos*, zonder permissie een huis of een heining binnen stormen.

Dëroengkoe, klappen geven met de hand.

Vrg. *dagoë*.

Didi laoet, een spons.

Dingkerak; *bëdingkerak*, den voet omhoog trekken als men bijv. op glas trapt; steigereu, van een paard. Ook *djingkerak*.

Djambët, naar iets grijpen en naar zich toe trekken.

Djanggar, Balin. hanekam.

Djanggoet Jav. kin. Vrg. *djènggot*.

Djantoeck, vooruitspringend, vooruitstekend, van het voorhoofd.

Djaran; *pohon djaran*, een soort van boom.

Djarëm; *mëndjarëm*, nog opgezwollen, van de huid; nog niet weer beter, van een huidziekte.

Djërboer, het plompend geluid van iets dat in 't water valt.

Djëding, naar boven gebogen, van de bovenlip.

Djëdjaka, Jav. halfvolwassen, van een mensch.

Djëdjaloeck, Jav. om aalmoezen rondloopen.

Djëdjalon, Sund. lat om atapladeren aan vast te rijgen.

Djëdoer, knallen, van een geweerschot.

Djëgër, stijf, onbuigzaam.

Djëlamoet; *moeloetnja djëlamoetan*, hij pruttelt, snatert, zonder ophouden.

Djëlèk, leelijk, K.

Djëmberak, Jav. lange haren, zooals kuevels of de manen van een paard.

Djëmboeng, een groote kom, bijna zoo groot als een gewone waschkom.

Djëmin; *djëminin* of *dëminin*, geen notitie van iemand nemen, hem aan zijn lot overlaten.

Djëmpol, Jav. duim.

Djëndol; *bëdjëndol*, gezwollen ten gevolge van een stomp; ook van een juweel, die nog niet glad geslepen is, K.

Djënga, Balin. *djëngah*, beschaamdheid, zich schamen.

Djëngga, een stellaadje, dat de Chinezen op het tsap-go-mèh-feest rondragen.

Djënggot, Jav. baard.

Djëngit; *mëndjëngit*, grijzen.

Djëntil, met den vinger tegen iets knippen.

Djidat, voorhoofd (Balin. *gidat*).

Djingkerak = *dingkerak*.

Djitak, iemand met de knokkels tegen het hoofd slaan.

Djoengat; *mëndjoengat*, in een schuinseche richting, onder een scheeven hoek opwaarts, bijv. van een schuit, waarvan het achtereinde te zwaar geladen is; het tegenovergestelde van *mëndjoerang*, schuin naar beneden.

Djoenoek; *mëndjërnoekan*, bij herhaling voorover vallen, van een beschonkene.

Djoering = *pangsa*.

Djoesta = *doesta*.

Djorok; *djorokin*, iemand een duw geven, dat hij valt.

Dobëlé, omgekruld, van de lippen.

Dobërak, met groote gaten of scheuren, van een huis of een heining.

Dobërek; *koeda mëndbrèk*, het paard gaat aan de loop vóór dat de zweep gebruikt is.

Dodor; *mëndodoran kainnja*, het kleed past niet goed, gaat telkens los, glijdt telkens af.

Doedoel; *mëndoedoel*, hengelen met een hengelroede met een touw er aan.

Doekdoek; *mëndoekdoek*, op een hoop liggen, bijv. van waschgoed.

Doesin; *mëndoesin*, ontwaken, wakker worden.

Doet, *dot*, breken, van een touw.

Doewët; *kadoewat këdoewët*, met inspanning van alle krachten, bijv. winst bejagen.

Dongkèk, iets dat in den grond zit er uithalen, bijv. een steen of een paal.

Dongkol; *mëndongkol* of *bëdongkol atinja*, boos zijn op iemand zonder zijn gevoel lucht te geven.

Dop; *didop*, met boter gebraden worden, van visch en eijeren.

E.

Ëbët, zie *mëngëbër*.

Ëdën, zie *mëngëdën*.

Ëmbët, zie *bët*.

Ēmbok, Jav. Balin., oudere zuster.

Ēmpĕlok, de pit van de mangga.

Ēmpĕt; *ĕmpĕt atinja*, zijn gevoel lucht geven?

Ēmpōng; *ikan saēmpōng*, een bos, een zoodje visch.

Ēmpōs, 1. *ĕ. boewah*, vruchten plukken door ze van den boom af te draaijen; 2. *ĕ. pisang*, tegen onrijpe pisangs, die bijna geheel met aarde bedekt zijn, rook aanblazen om ze zodoende rijp te doen schijnen. Zie *ĕmboes*, in het Woordenboek.

Ēndong; *mĕngĕndong*, buitenshuis, op de pasar slapen.

Ēngga(h), neen zeggen; zeggen dat het niets is, dat er niets is; neen, niets. Ook *kaga(h)*.

Ēnggĕt = *kilit*. Ook *sĕnggĕt*.

Ēngkĕlĕk, een kind dat schrijlings over de heup zit met de hand tegen de zijde houden, zoo als de baboe's doen. Ook *sĕngklĕk* en *sangkil*.

Ēngkĕt; *ĕngkĕt*² wordt gezegd van het geluid dat een draagstok al doorbuigende onder het gaan doet hooren.

Ēntĕng, Jav. licht te dragen.

Ēntjok, Jav. jicht.

Ēntot; *mĕngĕntot*, een vrouw verleiden.

Ēwa, Jav. een afkeer hebben van iets.

G.

Gaboeng, een bos, bundel rotting.

Gadah; *ikan gadah*, een soort van zeevisschen.

Gadang, waken, oppassen, C. (voor *hadang?*).

Gado, toespjjs eten (niet van de rijst, daarvoor zegt men *makan*), dus *gado ikan*, *gado sajoer* enz.

Gajam of *gajĕm*; *mĕnggajam*, *mĕnggajamin*, herkaauwer.

Gah, zie *ĕnggah*.

Gandapita, een soort van gebak.

Gandasĕtoeri, een soort van gebak.

Ganting; *goela ganting*, gestolde suiker; *gantingin goela*, de ruwe suiker koken, tot een pap laten verdampen. Vrg. *gantoeng* en *gĕlanting*.

Gapa, knap, inz. in 't knikkeren.

Gasir; *mĕnggasir*, inbraak plegen, van dieven,

door een gat onder de muur te maken. Jav. *gangsir*.

*Gĕbĕr*², wapperen van een vlag; vrg. *kibĕr*.

Gĕboer; *gĕboerin kĕtornja*, vuil dat op het water drijft weg doen drijven eer men een bad neemt.

Gĕbos, iemand toesnaauwen, afsnaauwen.

Gĕdĕblak; *djatah mĕnggĕdĕblak*, met een smak op den harden grond vallen.

Gĕdĕbloek; *djatah mĕnggĕdĕbloek*, neerploffen.

Gĕdĕbongan; *g. pisang*, de stam van een pisangboom, waarvan het loof afgehouden is.

Gĕdĕk, haten, een afkeer hebben van iemand of iets.

Gĕdĕk; *dibĕrgĕdĕk* (sic!), gevangen genomen worden, in verzekerde bewaring gesteld worden, van een misdadiger.

Gĕdĕng, zie *tjaeng*.

Gĕdĕblĕk; *djalannja mĕnggĕdĕblĕk*, van den gang van een dik mensch, die met zware stappen, plof! plof! voortloopt. Zie *gĕdĕblak* en *gĕdĕbloek*.

Gĕgaras of *gĕgarĕs*, alies opeten, verslinden, van iemand waarop men boos is, of van reuzen.

Gĕgĕs; *mĕnggĕgĕsan*, zich krabben, jeuken.

Gĕlanting; *tinggal mĕnggĕlanting* = *koental kantil*. Vrg. *ganting*.

Gĕlĕmbĕkin, met drift om den hals vallen, zoo als een kind zijn moeder.

Gĕlintir, Jav. zamenrollen.

Gĕmbĕs of *gombĕs*, een matras, dunner dan een *kasoer*.

Gĕmĕl, Balin. in de vuist gesloten houdon.

Gĕming; *trada gĕming*, ongeschonden, hechs-huidsich; ook van het hart: kalm blijven.

Gĕmpĕl, dicht aaneengesloten, zonder tus-schenruimte; aan iets vastgehecht of vastgeplakt zijn, bijv. van het behangselpapier op de muur of van natte haren.

Gĕnit; *matanja gĕnit* of *bĕgĕnit*, oogjes geven, liebäugeln.

Gĕntĕl; *bĕgĕntĕl*, aan iets blijven vastkleven; *digĕntĕlin lintah*, door een bloedzuiger gebeten worden zoodat hij aan het ligchaam blijft hangen.

Gĕntĕr, algemeen bokend, druk besproken, bijv. de komst van een verwacht schip.

Gĕntjĕr, dikwijls, bij herhaling.

Gëntoer = *gëntoes*.

Gëntoes; *tëgëntoes djidatnja dipintoe*, zijn voorhoofd stooten tegen een deur.

Géplé; *tangannja géplé*, geen kracht in zijn hand hebben, als men bijv. lang daarop gelegen heeft, zoodat men niets kan optillen.

Gëplak; *koewé g.*, een soort van gebak.

Gèpèng, plat geslagen; vrg. *pèddl*.

Gërambingan, gescheurd zijn van een kleed.

Vrg. *gërembèng*.

Gëramsoet; *badjoe g.*, een buis van een kostbare stof, dat de Arabieren dragen.

Gërembèng; *gërembèngin*, bij de kleeren vasthouden, zoodat zij scheuren, bijv. een debiteur, om hem te laten betalen, of zoo als een kind de moeder; *gërembèngan*, aan stukken gescheurd.

Gërépé; *mëngrépé tangannja*, in den donker rondtasten om den weg te vinden.

Gërepès, aan de kanten stuk, hetzij door slijten, bijv. de mouw van een jas van iemand, die veel schrijft, of door insecten enz., zoo als bladeren, kleederen. Jav. *gëripis*.

Gëretjèkk; *mëngrètjèkk*, plagen, door bijv. met zijn handen overal aan te komen.

Gërgèlèt of *bërgèlèt*, een glazen karaf. Portug. *gorgoleta*.

Gëridip; *mëngridip tangannja*, zijn handen niet stil kunnen houden; *rasanja mëngridip*, een kriebelig gevoel hebben, als liep er een beestje over zijn ligchaam.

Gërijap; *mëngrijap*, half dicht, van de oogen, kleine oogen hebben van slaperigheid, of zoo als de Chineezen.

Gëriming; *mëngrimingan*, Jav. *gringgingan* = *kasëmoetan*, slapen, van een lid van het ligchaam.

Gëringding, een mondharp; Soend. *karinding*, Jav. *rinding*.

Gërdèkk; *mëngrèddk*, een ergen wrok hebben tegen iemand; *grèddkin*, koude koffij weer opwarmen, = *angëtin* van de rijst; Jav. *godog*.

Gëroedoek; *mënggroedoek*, rommelen van de buik, als men honger krijgt.

Gëroempoeng, weggevreten door syphilis, van den neus.

Gërohong, met gaten, inzakkingen, bijv. van den grond; vrg. Jav. *growong*.

Gërombong; *mënggrombongan*, te wijd, bijv. van de mouwen van een baadje.

Gëròds; *mënggëròds*, snorken van een slapende.

Gërot; *ikan gërot²*, een soort van zeevijschen.

Gërowak; *sontak gërowak*, met vele of groote scheuren, van een kleedingstuk.

Gësoe, weggagen.

Gëtèl, Jav. = *kërèt*, doorsnijden, afsnijden.

Gidoe; *sakit gidoe* = *bëroentoesan*, kleine zweren hebben over het geheele ligchaam.

Gilgil; *mënggilgilan*, bibberen van koude, van iemand die de koorts heeft.

Gisi, iemand met de knokkels tegen het lijf slaan.

Gëwang, Balin. oorbel met een enkelen steen of versiersel.

Gëbbèlèkk, dom tot idiotisme toe. Jav. *gëbbèlg*.

Gëbbèt, in fijne plakjes schaven van vruchten, = *sëroet*, van het schaven van hout; vrg. *koëbit*.

Gëddòg, naam van een soort van sambal, die vooral bij de *këtoepat* gegeten wordt.

Gëddèt, iets hards door heen en weer wrijven doorsnijden, zoo als het eene vliegertouw het andere of hard vleesch.

Goëboeg, Jav., een wachthuisje op de sawahs.

Goedèl, Jav. een jonge buffel.

Goedoe², een Turksche pijp met een waterbak, waaruit de Mooren rooken.

Goempèlèkk; *bëgoemplèkk*, opeen gestapeld, op een hoop, bijv. van waschgoed.

Goendoe, een knikker van hoorn of ivoor van meer of min eironden vorm. Zie ook op *përètja*.

Goenëm; *bërgoenëm tjatoer*, met elkander beraadslagen.

Goerëm, half donker, zoo als om 5 uur 's morgens.

Gombès, zie *gëmbès*.

Gòngsèng; *g. kèlapa*, een kokosnoot, nadat zij in tweeën gespleten is, in de braadpan heen en weer wrijven, totdat zij gaar (geel) is. Vrg. *gangsì*.

Gòrèng, Jav. = *rèndang*.

Gòtjan; *tidoernja gòtjan*, hij slaapt onrustig.

I.

Iba = *badan*, ligchaam.

Ija, alleen in *ja*, anders *dija*.

Ilër, Jav. het speeksel dat iemand in den mond heeft, wanneer hij in iets trek heeft; *mëngilër*, watertanden.

Ilës = *giling*, door rolling vermalen, fijn of plat maken.

Iilir, de zee kant; *milir*, noordwaarts. Zie *hilir*, in het Woordenboek.

Impak, Balin. = *tjoebit*, in het vel knijpen, maar met meer kracht en gepaard met draaijen.

Impas, Soend. afgedaan, vereffend, van een schuld.

Intip, Jav. gluren, loeren, bijv. om te weten wat iemand doet.

Isëng, uit verveling iets ter hand nemen of doen, bijv. wajangpoppen snijden, van iemand die niet wil zitten niets te doen (*doedoek mëngangoer*).
Moeloetnja isëng = *këpëngin makan*.

Iso, Jav. de darmen van een beest.

Itil, Jav. de kittelaar; *itil²an*, de huid.

K.

Kabang², een spinneweb.

Kabët, te naauw sluiten, bijv. van een saroeng, zoodat men niet goed loopen kan.

Kagak, niet, geenszins. Ook = *ënggah*.

Kahar, het Holl. kar.

Kair; *mangga kair*, een soort van manggas. Hetzelfde woord als *kajër*, kokosbastvezels voor werk, vloerkleeden enz.

Kaja, Jav. gelijk, even als.

Kakëdji, wijnruit.

Kalapësät = *salapësät*.

Kalëng; *boeroeng kalëng mas*, een soort van vogel met gele pooten, die kan leeren praten; *b. kalëng përak*, een dergelijke vogel met witte pooten.

Kali, Jav. = *soengei*.

Kalimaja of *kalimanja* = *kalamajar*.

Kalisoewan, een soort van wesp = *angkoet*.

Kama, de beide touwtjes, waardoor het vliegtouw met de *përètja* van den vlieger verbonden is.

Kampërèt; *boeroeng kampërèt*, een soort van kleine vleermuizen. Zie ook in het Woord.

Kani; *madja kani*, een soort van madja's.

Kantjap, vol water, van een glas; op het punt van buiten de oevers te treden, van water.

Kantjoet (Jav. *tjantjoet*), de saroeng tusschen de beenen doorhalen.

Kaok = *kaokkin*, iemand schreewend roepen, zoodat bijv. de bilal de menschen tot het gebed doet.

Kaponakan, Jav. neven, broeders of zusters kinderen; *k. misan*, kinderen van eigen neven, ook *misanan*.

Karoewan, Jav.; *tidak karoewanan* = *tijada bërkatahoewan*.

Kàsih = *bri*.

Kasijap; *mëngkasijap*, schrikken van een treurige tijd of van een duivel of spook.

Katjobélo, zie *mëngutjo*.

Kawakawa, spin, spinnekop.

Këbat, een kleed, waschgoed uitkloppen, om er bijv. de kreukels (*lëtjék*) uit te krijgen. Ook *ampikin*.

Këbat; *mëngkëlbàtan*, te zien zijn, zich vertoonen, wezenlijk of schijnbaar.

Këbën, een bamboezen rijstdoos, kleiner dan een *këndaga*, grooter dan een *sòsðkan*.

Këbès; *këbès²*, met de vingers van malkaar trekken, uitpluizen; vrg. Jav. *bibis*, katoen pluizen.

Këbèsa, *këmbèsa*, het tegenovergestelde van *parkoe*.

Këboes; *këbos*, zich branden bij het gebruiken van heete spijzen of dranken.

Këdjëp; *mëngkëdjëpan*, knipoogen. Zie *këdjap*.

Këdoe, *këdo* (Chin.), kop in den vorm van een mannen-stroochoed. Vrg. *djëmboeng*.

Këdoeng, een diepe plaats in een rivier, waar weinig stroom is.

Këdoes, zijn hand branden aan vuur of heet water; *mëngkëdoes* (Balin.), dampen, wasemen; gaar, van rijst en alles wat in water gekookt wordt.

Kědoet; *mata kědoetan*, knipoogen, ook *měngkělēdjěpan*.

Kěhěm; *těkěhěm*, kugchen, hemmen; *těkěhěmin*, iemands attentie daarmee trachten op te wekken.

Kěkěntjěng, Jav. een diepe, ronde, ijzeren pan: vrg. *kělakat*.

Kělagěpan; *mati kělagěpan*, stikken.

Kěkolé, zoo heet de *koewé wadjih*, zoolang zij nog week en in de *kěkěntjěng* is.

Kělakat, een mandje van gevlochten bamboe, dat op een met water gevulde *kěkěntjěng* gelegd wordt en waarin de visch door de damp van het kokende water gaar gestoomd wordt.

Kělangkan en *kělangkang*, zie *langkan*.

Kělantjěng, een soort van klein vliegje.

Kělēboe, Jav.; *prahoe kělēboe*, de schuit krijgt, bijv. water, in.

Kělēd of *kělēk*; *kělēkin* (*kělēdin*) *ajam*, een haan onder de vleugels wrijven om hem strijd-lustig te maken.

Kělēmboengan, de blaas.

Kělēpak, iemand met de vlakke hand tegen het hoofd slaan; daarentegen *kěpělak*, aldus elders tegen het ligchaam slaan.

Kělēs; *main kělēs*, een spel, waarbij de eene speler op vier punten op den grond, *satoe, doewa, tiga* en *pora* of *tari* genoemd, duiten zet en de andere een handvol duiten of steentjes neemt en die uittelt. Zijn er 12, 16 of 20, d. i. *kapora* of *kětari*, dan wint hij. 13, 17, 21 enz. noemt men *kasatoe*, 14, 18, 22 enz. *kadoewa*, 15, 19 enz. *katiga*.

Kělētèk; *dikělētèk*, geboeid worden, van een misdadiger.

Kělētis; *měngkělētis*, half gaar, van de rijst.

Kělitji; *boewah kělitji* dienen ook voor knikers. Zie *litji*.

Kělēddjòt; *měngkělēddjòtan*, stuipachtig de leden vertrekken, zoo als een geëxecuteerde.

Kěloemit; *sěkloemit*, een beetje. Vrg. *loemat*.

Kěloemping, *kěloeping* = *kěloepak*; *k. kalapa*, de bast van de kokosnoot, waarvan men de *tali api* maakt.

Kělombèng; *koewé boeloe kělombèng*, een soort van gebak.

Kělongkang, zoo heet de bôtòr-vrucht, zoo lang zij nog klein is.

Kělongkongan, een kokosnoot, waar een eekhoorn in gebeten heeft.

Kěmadoewan, een ongesteldheid, bijv. aan oogen of buik, ten gevolge van de pokken.

Kěmběsa, zie *kěběsa*.

Kěmpèk = *karpèk*.

Kěmpělang; *koewé kěmplang*, een gebak van rijstemeel enz.

Kěmpès, Jav. geslonken, plat, dun geworden bijv. van een blaas, gezwel of zak. Zie *kěmpis*.

Kěmpih, platneus, C.

Kěmpis, veldflesch.

Kěndaga, zie *kěběh*.

Kěndali, Jav. teugels van een paard.

Kěndèka, een soort van boom, die aan het water groeit, en waarvan het hout voor brandhout en de vruchten in snoeperijen gebruikt worden.

Kěnja; *sěkěnja* = *sirih sětampin*, zie hieronder op *tampin*.

Kěntèl; *měngěntèl* en *měngěntèlin*, bij herhaling zuigen, van een kind.

Kěpang, vlechten, zoo als touw of het haar. Van een mat zegt men *oelat*.

Kěpangan; *matahari* of *boelan k.* is verduisterd (eig. opgegeten, t. w. door een booze geest: vrg. *rahoe*).

Kěpé, zie *koepé*.

Kěpělak, zie *kělēpak*.

Kěpěngin, Jav. begeerig zijn, verlangen.

Kěpèt, iemand die zich na het doen zijner behoefte niet afwascht; scheldwoord voor Europeanen.

Kěpòes = *ěmpòs*.

Kěrah; *běkèrah*, wanordelijk, rumoer makend, vooral ruziemakend. Zie het volg. woord.

Kěrahoe; *bikin kèrahoe*, iets verkeerd doen of zeggen, bijv. zich vertellen, mistellen uit confusie of ook om confusie te veroorzaken en daarvan partij te trekken en te stelen.

Kěràt; *balé měngkèràt-kèrioet*, kraken van de rottan van een balé waar veel menschen op zitten.

Kěràdèp; *měngkrèdèp* (*sinarnja*), glinsteren

van een edelgesteente of van zand; Jav. *kědèp*, de opslag van het oog.

Kèrèk; *goela sèkèrèk* = $\frac{1}{2}$ boengoes = $\frac{1}{10}$ *kòdjòr*.

Kèrèmèki, schilfers op het hoofd.

Kèrèn, Jav. een kleine *anglo*, w. m. z.

Kèrèn, Jav. wien het ergens naar jeukt om te doen.

Kèrèpèt; *mèngkrèpèt krèpèt*, knappen, kraken, van een boom, die omvalt, als zijn wortels ten deele zijn doorgehakt.

Kèrèpèt; *mèngkèrèpètan*, knetteren, van de pit van een brandende lamp, waar water aan komt.

Kèrèpòt; *krèpòtin djari*, aan de vingers trekken om ze uit te rekken (liever: te laten knappen?).

Kèrikit, zie *kikit*.

Kèriোক; *mèngkriোকan*; *ajam² n.*, kakelen, van een menigte kippen, groot en klein (vrg. *kèroeojoek*, *koekoeroejoek*, het kraaijen van een haan); *pèroet mèngkriोकan* = *mènggroedoek*.

Kèrkèling, I. een soort van ijzeren of houten handschoenen om er mee te vechten en door de Chineezzen bij feestelijke gelegenheden gebruikt.

II. *roti kèrkèling*, een krakeling.

Kèrmi; *sakit kèrmijan*, wormen; zie het Woordb.

Kèroebi; *toes kroebi!* scheer je weg, marche!

Kèroeojoek, zie *kèriोक*.

Kèroepoek, dunne en lange stukken buffelhuid of visch in water gekookt en dan gesneden, om te eten; ook gebraden vischdarmen. Jav. toespis van het binnenste vleesachtige gedeelte van buffelhuid of ook wel van visch, broos in olie gebraden.

Kèroeron, ontijdig bevallen; van *roeroe*, vrg. *loeroeh*.

Kèrdòk; *mèngkèrdòk*: *kòdòk dongkang m.*, het geluid dat de kikkers maken als het sterk geregend heeft; vrg. *gèroh*.

Kèrdòkòt (Jav.) of *mèngkèrdòkòt*, aan een been knagen.

Kèsèd, ruw, stroef, niet glad. Woordb. op *kèsat*.

Kèsip; *bèrkèsip²* en *bèkèsipan*, knipoogen. Zie *kèdjèp*.

Kèsòt; *mèngèsòt*, Jav. = *bèdjalan dèngan pantat*.

Kèta', *kètak*, moeijelijk uit zijn woorden komen, zooals een vreemdeling die de taal van het land nog niet machtig is.

Kètan, Jav. = *poeloet*.

Kètèkik, een soort van krekkel, kleiner dan de *djangkrik*.

Kètèl, Balin.; *sèkètèl*, een drup, bijv. water; *bèkètèl*, druppelen; *badjoenja bèkètèlan ajèr*, er is water op gedrupt.

Kètìl; *kètìl òewatannja*, een fijn werk, dat met groote naauwkeurigheid moet verricht worden, bijv. van een horloge.

Kètjiwa, teleurgesteld; vrg. het Woordb.

Kètjoewa', *kètjoewak*, een soort van groote kakkerlakken.

Kètòk; *bèkètòk*, kakelen van een kip = *bèrkokok*. Vrg. het Woordb. op *kakak*.

Kibèr², klapwieken. Vrg. *gèbèr²*, en zie het Woordb. op *kibar*.

Kiyoek; *mèngkriोकan*, kakelen, van een groote menigte kippen.

Kikil, stukken gekookte buffelhuid om te eten. Vrg. *kèroepoek*.

Kikit; *mèngkrikitan*, knabbelen en het geluid van het knabbelen van muizen.

Kikoek; *kikoek rasanja*, bevreesd zijn dat men iets verkeerd zal doen, bijv. een werk verknoeijen zal; bang zijn voor den toorn van zijn chef uit een gevoel van onbekwaamheid; beschroomd zijn om bijv. tusschen twee heeren door te loopen.

Kilajoe, een vruchtdragende boom, doch waarvan de vruchten zelden gegeten worden. Blijkens *ki*, een praefix voor namen van boomen, is het 't Soend. *kilalajoe*, *vitenia* sp.

Kilik; *kilik koeping*, in het oor peuteren met een kippeveer.

Kilit, vruchten met een haak of *galah* naar zich toehalen om ze te plukken; op die wijs vruchten plukken. Ook *ènggèt*. Zie ook op *katt*.

Kintja, Jav. stroop.

Kipèrat; *kìpratin*, iets, bijv. linnengoed, met de hand besprenkelen.

Kiping, het rad van een *pèdati*.

Kitoel, de pisangs aan de onderste *sisiran* van een *tandan*, dat is, de kleinste.

Koba, een soort van spel met centen, die in een gat in den grond geworpen worden.

Kòbbar, in vlammen uitslaan.

Kòbbès, iets waar een splinter of een klein stukje uit- of afgebroken is. Zie ook *sompèlak*.

Kòddjòr, zie op *kèrèk*.

Kòddòng; *badjoenja mēngkòdong*, sluit niet goed, zit hem hobbezakachtig (als de stukken waaruit het zamengesteld is niet even lang zijn: zie op *ringkès*). Vrg. het Wb. op *kotong*.

Koebit; *gambir koebit sèdikit*, er is wat afgepeuterd, met den nagel afgebroken. Vrg. *tjoebit*, *kòbbès*, *gòbbèt*.

Koei; *bèkoei*, geknield; *doedoek bèkoei*, *bè-djalan bèkoei* = *kèsot*, w. m. z.

Koempi, overgrootvader of moeder.

Koentjoeng, een kuifje haar op de kruin van het hoofd bij jonge meisjes.

Koental-kantil, aan iets al beijerende blijven hangen, van iets dat bijna geheel van iets anders is afgesneden of afgetrokken. Zie ook het Woordb.

Koepé, iets, bijv. gaar gekookt buffelvleesch, met de vingers uit elkaar trekken. Een gerecht van zulk vleesch, dat daarna gebraden wordt, heet dan *sèbit*.

Koeroeng; *koeroeng batang*, een lijkbaar. Zie het Woordb.

Koetang, een corset.

Koetih, de knikker van zijn tegenpartij trachten te raken, er op schieten. Vrg. *moeré*.

Koetjapi, zekere zwaluwsoort.

Koetjitja, een vogel, wat kleiner dan een *pèrkoetoet*.

Koetoeng = *koedoeng* I. Zie het Woordb. *Tjèlana koetoeng*, een korte broek, reikende tot de knieën. Zie het Wb. op *kotong*.

Kòkòk, zie *kètòk*.

Kòlak; *k. pisang*, *talès*, *oebi* enz., die in suikerwater kookten.

Kòlòk; *soewara kolok*, een geluid dat in de keel blijft steken en daardoor onverstaanbaar is.

Kolong, de ledige ruimte onder een huis, een tafel enz. Vrg. het Woordb.

Kompèrang; *tjèlana kompèrang*, een wijde broek die tot op de enkels reikt.

Kòpjòr; *kèlapa kòpjòr*, een soort van kokosnoten, die veel overeenkomst hebben met de *kèlapa poewan*. Zie het Woordb. op *koepijoer*.

Korang, een vischmand, Soend. *porang*.

Kòrèng, schurft, Soend.

Kòsèn, dapper, moedig.

Kòtjòlan; *ikan k.*, de *ikan gaboës*, wanneer hij jong is.

L.

Labé; *boewat pèlabéjan*, voor de leus, het niet ernstig meenen of opnemen met zijn werken of spreken.

Ladénin, te woord staan, te vreden stellen; ook *oengkoel'in*.

Laja, een soort van rivierschelpje?

Lajang; *lajangan*, het vliegertouw in de uitdrukking *mèna*, inhalen, of *poetoës l.*, breken; maar *oeloer tali lajangan*, vieren.

Lalèr, Jav. = *lalat*.

Lampijas, met een fikschen straal.

Lampang; *pèlampang*, een tijdelijke atappen feestloods.

Landjam, Jav. kouter van een ploeg.

Landjang, zorgeloos, van jonge menschen?

Landjèr; *kèlandjèran*, gezwel onder den arm, aan den hals of aan de liezen.

Langkan (*klangkan*, *klangkang*, Balin. *plangkan*), *pagèr langkan*, een heining van ijzer hekwerk.

Langsing, dun, van het middellijf, het tegenovergestelde van *bèbèk*.

Lantjip, aangescherpt, aangepunt.

Lantoet, langdurig, van werken.

*Lawa*² = *laba*².

Lawak; *tèmoë lawak*, naam eener medicinale plant.

Lawat, Balin. schaduw.

Lëbaran, het groote feest na het einde der vasten.

Lëdërèk, papperig, zoo als verrotte vruchten.

Lëdòs, zie *mëlëdòs*.

Lëgit, kleverig en taai, zoo als sommige vruchten, in tegenoverstelling van *rënjah*.

Lëgok = *lëkok*.

Lëkar, twee schuins aan elkaar verbonden plankjes om op school voor leeslessenaar te dienen.

Lëlangsé, gordijn, behangsel, draperie.

Lëlantjoer, half volwasschen, van een kip, = *djëdjaka*, van een mensch.

Lëlèt, traag om te vechten, van een haan, of, van een bediende, lang uit blijven bij het doen van boodschappen.

Lëlodé; *sajoer l.*, een mengsel van kool, boontjes, kokosmelk enz.

Lëloewing; *pohon l.*, zekere vruchtdragende boom, doch wiens vruchten niet gegeten worden.

Lëmoesir, de nieren.

Lëmping; *këlëmpingan*, glazen buisvormig speeltuig voor kinderen om op te blazen.

Lëmpoek; *ikan l.*, een soort van riviervisch.

Lëndèr, eenigzins vloeibaar, maar kleverig, zooals slijm van bloedzuigers, padden enz.

Lëngar, kaalhoofdig, Balin. en Soend.

Lëngëk, zie *pëlēngëk*.

Lëngën, de arm = *lëngan*.

Lëngganan, Jav. van wien men dagelijks koopt, de steeds beklante.

Lënggoet; *mëlënggoet*, het hoofd van slaperigheid op zij laten vallen.

Lëngit; *orang lëngit*, een luje bediende, die, om vrij te komen van zijn werk, ziekte voorwendt enz.

Lëngkòk; *bëlëngkòk* = *bèlok*, rechts of links gaan of aanhouden: *mëlëngkak mëlëngkòk*, laveeren.

Lëntjam, zie *lëntjam*.

Lëpèk, door en door nat, van een kleedingstuk door den regen.

Lëpòt; *mëlëpòt^{an} loempoer*, geheel bedekt met modder.

Lètak; *mënglètak*, plat (op den grond) liggen, slapen zonder hoofdkussen.

Lëtèk; *mëlëtèk*, barsten, van bamboe dat op het vuur ligt. Vrg. Woordb. op *lètak* II.

Lëtjam, *lëntjam*; *ikan l.*, een soort van zeevisch.

Lëtjèk, kronkels; gefrommeld, van waschgoed vóór dat het gestreken is.

Lëtjèk, Jav. uitglippen, zooals een (niet?) geknoopt touw.

Lëtjèt, Jav. geschaafd, van een lichaamsdeel.

Líjó, Soend. steenbakkerij.

Lilëgoendé, een boom, waarvan de bladeren als medicijn gebruikt worden en die op plaatsen staan, waar zich booze geesten, *pëdjadjaran*, ophouden.

Lilip; *kalilipan*, stof of zoo iets in de oogen krijgen. Vrg. *këlíp*.

Limboehan, een lange dikke stok, dien men tot steun en wapen bij zich draagt.

Limpas, voor een tijd overstromen, bijv. zooals een rivier in den regenmoeson.

Lindoeng, een soort van gele paling, = Soend. *bëloet*.

Lingga², zekere visch.

Linggis, Soend. en Jav., = *poepoet*.

Lingkoe; *mëlingkoe*, ineengedrongen zitten of liggen, van iemand die het koud heeft.

Lingsoe, Port. lengo, zakdoek.

Linoe, aardbeving: Jav. *lindoe*.

Linting, versleten stof, waarvan men lampetten maakt; en lampetit.

Listëro, kant en klaar zijn, wanneer alles wat er wezen moet er is, bijv. giften tot uitdeeling.

Lodan, Jav. een walvisch.

Liwat, overtreffen.

Lòdèrèk, heel modderig, van een weg = *bèlòk*. Ook van oebi's, door lang koken verpapt, *lòdò*. Vrg. *lèdèrèk*.

Lòdò, zie op het voorgaande woord.

Loebèr, overloopen, van een te vol kopje.

Loekoe, Jav. *wëloekoe*, ploeg; *mëloekoe*, beploegen.

Loeloer; *bëloeloer*, zich het geheele lichaam besmeren met *bëboré wangi*.

Loembi, Bal. *loembih*; *mëloembi*, den grond uitgraven, opwroeten, zooals een wild zwijn.

Loemboeng, Jav. rijtschuur.

Loemèr, gesmolten, van lood, vet, was of boter.

Loemoer, Holl. roemer, beker.

Loendoe; *ikan l.*, een soort van visch.

Loentoer, verkleuren, van kleur verschieten.

Loepis; *ikan l.*, een soort van zoetwater-visch; *koewé loepis*, een soort van gebak.

Loewang; *sakit mèloewang*, pijn in een lid hebben zonder dat er een wond in is en dat dan door *pidjitten* genezen wordt.

Lòksèk, geruïneerd, bankroet, van een toekouder, wiens bezittingen door de schuldeischers in beslag zijn genomen.

Lolontor, vreten, bij toesnaauwen, bijv. in „vreet je dik”.

Londjong, langwerpig rond, eirond. Zie ook het Woordenboek.

Lòndèng, Holl. leuning, bepaaldelijk langs een rivier.

*Longa*², een reusachtig spook, dat zich op den weg ophoudt; ook *sétan longga*.

*Longgong*², grooter worden van een gat, bijv. van de moer van een schroef, door ouderdom.

Lontjat, Soend. *loentjat*; *bèlontjat*, springen, van een dier.

*Lopak*², een sirihdoos, die men bij zich draagt, in tegenoverstelling van de *tèpak*, die men altijd t'huis laat.

Lòpot; *mèlèpot²an* = *mèlèpòt²an*.

Loso; *mèloso*, op den buik kruipen zoo als een slang (Jav. *talèsòr nglèsòr*); *bèloso*, zich met moeite op den grond voortslepen, zoo als zieke eenden en jonge kinderen.

Lotjo; *lotjo tjoengkat*, een vuilen stok met een stuk doek, met of zonder olie, opwrijven.

Lotlot; *mèlotlot*, zich uitbreiden, al grooter en grooter worden, van een wond; ook van de tong, die bijv. een hond uit den bek hangt. Vrg. Jav. *sèlot*.

M.

Maboer, Jav. wegvliegen, zoo als vlokken katoen.

Madjir, onvruchtbaar van een wijfjesbuffel, Soend.

Madjoem, werk voor het kalfateren.

Madoe, zie *kèmodoewan*.

Magèl, Jav. half gaar.

Majoeng, *manjoeng*, een soort van zee-visch.

Malah, Jav.; *malahan*, liever.

Mamam, een soort van slingerplanten.

Mampir, Jav. = *singah*.

Mampoe, in staat zijn.

Mandar; *boeroeng mandar*, een soort van vogel, die op de *béjo* gelijkt.

Mandjoer, vergiftig, invretende, van een vergiftigen dolk; doodelijk van een wapen.

Manggar, een tak van een kokospalm, met de vruchten er nog aan.

Mangsi (Jav. inkt), poeder van gebrande tamarindebast om de tanden zwart te maken.

Mangsit, Balin., *bae m.* = *b. pèsing*.

Manjoeng, zie *majoeng*.

Mantjoeng = *kèloemping*.

Mantoe, Jav. schoonzoon.

Marbot, Arab. de geestelijke, die op de *bèdoeg* heeft te slaan.

Maròk; *kèmaròk*, veel eetlust hebben, van iemand, die pas van een ziekte hersteld is.

Matakaó, gonorrhoe.

Matèng, Jav. gaar.

Mèdjèn, Balin. hardlijvige afgang ten gevolge van aambeijen.

Mèdòk = *bèrlòbang*, van brood waarin door het sterke rijzen gaten zijn, of van iets waarin gaten gedrukt zijn. Vrg. *tjèdok*.

Mègar, zie *mèkar*.

Mègèrèk = *mèngkè*, niet genoeg kracht bezitten om het een of ander te verrichten, bezwijken onder een last.

Mèk, de pols.

Mèkar of *mègar*, Jav. zich openen, van bloemen, uitzetten, rijzen van meel.

Mèlar, Jav. zich kunnen uitzetten, uitrekbaar; *mèlarin*, iets in de lengte uitrekken, bijv. gomelastiek. Vrg. *moeloer*.

Mèlati, Jav. = *mèloer*.

Mëlëdos, barsten, van een zak die te vol is, inzakken van een brug door een te zware last.

Vrg. Jav. *bëlëdos*.

Mëlëk, Jav. de oogen open hebben, wakker zijn.

Mëlëkëk, te zout of te sterk gekruid zijn.

Mëlit = *pëlit*.

Mëmbël, meegeven, doorbuigen van een slappen draagstok of van een brug onder een zwaren last.

Mëmëdi (Jav. gw. *wëdi*, bevreesd) een soort van *sëtan* (duivel of spook), die zich op weg of in de huizen vertoont om de menschen bang te maken.

Mëna, goed toehalen van het vliegertouw, als de vlieger te hoog gaat.

Mënër of *mënilr* (Jav.), het gruis van de gestampte rijstkorrels.

Mëngatjo; *m. moeloetnja* = *katjóbëlo moeloetnja*. Zie *atjo*.

Mëngëbët, steken van een gezwel of een pijnlijke plaats.

Mëngëdën, drukken, persen, bij ontlasting.

Mëngël's, zijn woord breken.

Mëngëntëk, steken, van zweeren in den nacht.

Mëngëntjël of *mëngëntjër*, slap aangebonden van een band.

Mëngëntjit, zonder ophouden etteren of bloeden, nat opgeven, van een gezwel.

Mëngëpi, stil t'huis blijven, van een zieke.

Mëngga; *tidak sëmëngga*, niet heelshuids van iets afkomen.

Mëngkasar; *roemah m.*, een hoog huis.

Mëngké = *mëgërëk*.

Mëngoeloen, schel klinken, van het geluid der stem.

Mëngok = *mëngor*.

Mëngolkol of *mëngdkol*, dikwijls hoesten.

Mëngor, op zij zittende, scheef, van den mond.

Mënjadik, reeds eenmaal iets gedaan hebben en het nog meer willen doen.

Mënjëlontjong, onbeschoft, vrijpostig handelen, van iemand die zonder permissie te vragen tot aan de *pangkeng* een huis binnen loopt.

Mënjënjë, steeds door nat opgeven, van een wond.

Mënjësëp, ergens onder kruipen, zooals slangen, hagedissen.

Mëntang², terwijl, nu dat enz. *m. loe kaja tra pëdoeli sama goewa*.

Mëntik, (Bal. *hëntik*) opkomen, groeijen, van jonge plantjes. Vrg. *mëntis*.

Mëntis, opkomen, groeijen, van plantjes, gezwollen enz. Vrg. *mëntik*.

Mëntjërèt, dunne afgang hebben.

Mëntjërètjëtän, lekken, bijv. uit een karaf waar een gat in is.

Mëntjërök, op een tak zitten, van vogels.

Mërambang = *timboel*.

Mëong; *katjang m.* een soort van oneetbare, wilde *katjang*.

Mësoem, vuil, van kleeren of van het ligchaam.

Mëwëk, den mond vertrekken, den lip laten hangen om te gaan schreijen.

Midëdar, zie *bidëdar*.

Mijana, een soort van boom, waarvan de bladeren als geneesmiddel dienen.

Mili = *moeli*.

Milir, zie *ilir*.

Mindon, een halve neef, neef in den tweeden graad.

Mintëloe, neef in den derden graad.

Mintip = *intip*.

Misan; *misanan*, Jav., zie *kaponakan*.

Misëroe; *badjoe misëroe*, een buis van zijde met wat gouddraad er tusschen.

Moedik, zie *oedik*.

Moedjoe; *madja m.*, Balin. een soort van *madja's*.

Moeli, een gordijn aan de buitenkant van de deur der slaapkamer.

Moejoek, den kop laten hangen, van een zieke kip, of van slaperigheid en moedeloosheid.

Moelës, Jav. kramp hebben, maar minder erg dan *mëngiloet*. Zie Woordb. op *poelas*.

Moeloek; *soewara moeloek*, hoog of ver klinkend, van een krachtig stemgeluid.

Moeloer, uitrekbaar, van zijden garen, gom-elastiek enz. Zie *mëlar*.

Moempat, een neef in den vierden graad.

Moendjoeng, opgehoopt, vol.

Moengkëroek, den kop laten hangen, van een overwonnen haan; het hoofd buigen, uit schaamte of beschroomdheid.

Moentjoek, de jonge uitspruitsels van kokos- en andere boomen; *moentjoekin*, beginnen te spreken, van den dalang. Zie Woordb. op *poetjoek*.

Moéré, op zijn eigen knikker schieten. Zie ook *koetih*.

Mògðk, niet vooruit willen, zoo als paarden.

Mòlèr, er een vrouw op na houden; zulk een vrouw zelf.

Mòldr, slaperig van aard.

Monjet, aap; *roemah monjet*, schildwachts-huisje.

Mòntjòl, een bolvormige knop aan het uiteinde van iets, zoo als aan een kris.

Montok, Jav. frisch, stevig, van de borst eener vrouw.

Montor; *sakit m.*, een ziekte die veel op schurft, *korèng*, gelijkt.

Mosa, slavine van Europeanen, het Port. moça.

N.

Nalah, laadstok van een geweer.

Nënampan, een presenteerbordje, van koper of zilver, maar niet van hout. Vrg. Woordb. op *tëtampän*.

Nëngnèng, een koperen tuig van marskrammers om geluid op te maken.

Ngètan, Jav. naar het Oosten.

Ngiloet; *mëngiloet*, hevige kramp hebben; vrg. *moelës*.

Ngoelon, Jav. naar het Westen.

Njwiwing, janken, van een hond.

Njajoe, een soort van groote *tikoës*.

Njali, Balin. de gal.

Njandër, aanvliegen en bijten.

Njangkët, kleverig zijn, kleven, van gom, vernis, suiker enz.

Njanja, Balin. *njanjah*; *mënjanja*, iets roosten, zoo als koffijboonen.

Njanjat, slib, dat van een overstroming is blijven liggen.

Njanjot of *njanjoet*, suffen, zoo als grijsaards.

Njanjap, ijlen, in een koorts, enz.

Njawan, een soort van gele bijen.

Njëlongtjong = *mënjëlontjong*.

Njëm, van het gevoel dat koud geworden rijst bij het eten in den mond te weeg brengt.

Njëmbèng, een plant waarvan de bladeren voor groenten gebruikt worden.

Njërnjër, niet dicht geweven en dien tengevolge doorschijnen, van een doek.

Njingnjing, Balin. een muis.

O.

Obëlång; *doeren dioblang*, doerians waarop men kokosmelk en suiker doet, vóór dat zij gekookt worden.

Oebër, Jav. *mëngoebër*, naloopen, nazetten.

Oedak, Soend.; *mëngoedak*, naloopen, nazetten om te grijpen.

Oedani, zekere plant, *quisqualis indica*, Jav. *wëdani*.

Oedik, de bergkant, het zuiden; *moedik*, bergwaarts, zuidwaarts. Zie het Woordb.

Oedoek; *nasi oedoek*, zeker gerecht van rijst met kokosmelk, erwten enz.

Oedoel; *roempoet oedoel*², een grassoort, waarvan de pitten als lampepitten (*soemboe*) gebezigd worden.

Oelat, vlechten, van matten of bamboes, daarentegen *këpang* van het haar of van touw.

Oelëg; *mëngoelëg*, iets hard wrijvende fijn maken, bijv. de rijst voor een klein kind. Vrg. *olak* in het Wordenboek.

Oelët, taai van hout, het tegenovergestelde van *gëtas*, broos.

Oeloeng; *batoe oeloeng*, een edelgesteente dat door ouderdom donkerkleurig geworden is; *boeroeng oeloeng*², een soort van roofvogel.

Oembalan, passageloon op een schip.

Oemboet; *oemboet*²*an*, bolvruchten in 't algemeen, zooals gember, kurkēma enz.

*Oempələk*²*in*, opstapelen, ophoogen. Zie ook *goempələk*.

Oengkoel; *oengkoelin* 1) te woord staan, een kind, dat lastig is, te vreden stellen; 2) boven iets uitsteken, Jav.

*Oengkoet*², van zwakte krom en gebrekkig loopen, al knikkende voort strompelen.

Oental, Jav. *məngoental*, inslikken.

Oentoesan; *bəroentoesan*, vol uitslag, bijv. van iemand die aan de mazelen lijdt; ruw, van papier.

Oentė, kokosnooten met suiker gekookt.

Oentoet; *oentoetin*, oppeuzelen, zijn geld verteeren, langzamerhand er door brengen; iets tusschen de tanden (Jav. *oentoe*) houden om het te proeven; zeer weinig van iets eten.

Oerangas, de mot.

Oeribang; *kəmbang oeribang* = *boenga raja*.

Oeroeng, Jav. niet geschieden, niet doorgaan.

Oesam, een uitgeperste kokosnoot.

Oesər; *oesər*²*an*, het middelpunt ven een draaikolk; iets wat daarop gelijkt, bijv. de kruin van het hoofd.

Oesil; *oesil tangannja*, zijn handen niet stil kunnen houden, van iemand die graag plaagt.

Oetja; *məngoetjain*, een hond op iemand aanhitsen. Zie Woordb. op *oedja*.

Oetjoes = Jav. en Soend. *oesoes*, darmen.

Oetoe, gaaf, ongeschonken.

*Ogèl*², heen en weer gaan, van loszittende tanden, onder het eten.

Ōgdk, met iets, bijv. een stok, in een gat steken om een beest te doden, dat er in gekropen is. Ook *rdgok* en *sdgok*.

Ōjod, Jav. = *akar*.

Ōjong; *pohon o.*, zekere vruchtdragende boom.

Ōjdt; *djdtin*, iemand iets te drinken, of ook wel te eten, geven.

Oleh; *oleh*², de opbrengst van de oogst, wat men door oogsten verkrijgt.

Ōlėsin, met den vinger of iets dergelijks langs iets strijken: vrg. *tjələk*.

Ōtəl = *ogəl*.

Ōtjė, Jav. kakelen, piepen, klappen, van vogels.

Ōnar, schade, leed; *məngdnarin*, iemand schade berokkenen.

Oto, Jav. een borstlap voor kinderen, in 't Mal. *baroet gantoeng*.

P.

Padėt, Jav. ingehuurd; *mėmadėtin*, stouwen, vast inpakken.

Palė, sterk gemaakt, van hanen, die men door hen de leden te wrijver voor het gevecht bekwaamt; lust hebbende om zijn krachten op iemand te beproeven; *palė bibir*, soort van rozenwas om gebarsten lippen te genezen, of, volgens anderen, om het rood worden er van wegens het betelkaauwen te voorkomen; *ajam palėan*, een sterk gemaakte haan.

Paleng, Balin. *paling*, hulpwoord om den superlatief uit te drukken.

Pamili = *lėtangś*.

Pamit, Jav.; *pamitan*, afscheid van een meerdere door een mindere genomen; waarschuwing van een mindere aan een meerdere, dat hij vertrekken zal.

Pandjėr, Jav. 1) wat op een paal of staak geplaatst is; 2) handgeld, voorschot.

Pangan, zie *kəpangan*.

Pangkəng, Jav. en Soend. slaapvertrek.

Pantjėldrān, een zakdoek, wit van binnen, maar met bebloemde randen.

Pantjėr, Jav. de penwortel van een boom.

Pantjing, Jav. vischhaak, zie *doedoel*.

Papah, Jav. bladsteel van de kokospalm.

Papak, Balin. *pakpak*; *mėmapak*, iets hard kaauwen. Vrg. *mamak*.

Papar, de achtertanden van een oud paard, die geheel gelijk aan de voortanden zijn geworden. Zie het Woordb.

Papas; *bĕpapassan sama sianoe*, N. N. tegenkomen, ontmoeten.

Parapara, een kleine zoldering of hordo boven de haard tot berging van kookgereedschappen, eetwaren enz.

Parang, Jav. *kĕmbang parang*, zekere sponsachtige (?) en venerische (?) uitslag op de huid.

Parkoe, even lang zijn, in den zin: *tali kama(nja) parkoe*: de twee touwen, waarmede het touw van den vlieger op twee plaatsen boven en onder aan de *pĕrĕtja* verbonden is, zijn even lang.

Pasilan, zeker parasitisch onkruid, dat den groei der boomen zou beletten; scheldwoord van de Mohammedanen jegens de Christenen.

Patapora, zie *botapora*.

Patĕ-majang; *ramboetnja p.*, hij heeft krulhaar van natuur. Vrg. *patah*, Balin. opgemaakt haar.

Patik, Balin. de scherpe stekel, die sommige visschen aan den kop hebben en waarmede zij een gevaarlijken steek kunnen toebrengen.

Patoeng, door verschillende lieden bijeengebracht geld om iets te ondernemen of te kunnen koopen.

Patok, zie *sòsòl*.

Pèdĕl, plat gedrukt, het tegenovergestelde van *gĕpĕng*, plat geslagen.

Pĕdĕs, bijtend, op de tong; stekend van zwĕren. Zie Woordb. op *pĕdas*.

Pĕdjadjaran, een soort van geesten, zoowel goed als kwaad, aldus genoemd naar het oude heidensche rijk van dien naam, even als *pĕrijangan* (Jav. *prajangan*), insgelijks een soort van geesten en de eigenn. van de Preanger-regentschappen.

Pĕgang = *pĕgang*.

Pĕkak, *pĕkĕk* = *toeli*, zeer hardhoorend; daarentegen *bangal* of *bĕngal*, Oost-Indisch doof. Zie ook het Woordenboek.

Pĕlampang, een tijdelijk opgeslagen atappen feestloods.

Pĕlangkiran, een soort van doos (*kòtak*), waar men de bamboezen kokers in legt, die tot bergplaatsen van krekels dienen.

Pĕlatok, specht; haan van een geweer,

Pĕlĕngan, Jav. *pĕlĕngan*, de slapen van het hoofd.

Pĕlĕngĕk; *tĕpĕlĕngĕk*, van schrik verstommen. Vrg. Soend. *malĕngĕk*.

Pĕlĕnggĕt, de kop van de penis.

Pĕlĕt; *p. tjapoeng*, een *tjapoeng* met *lidi*, waaraan *gĕtah* gesmeerd is, aanraken om hem te vangen. Ook overdrachtelijk *pĕlĕt sama akal*.

Pĕlintir, een handdoek uitwringen, touw draaijen (*kĕpang tali* is touw vlechten). Vrg. *gĕlintir* en het Jav. *poetir*.

Pĕlit, vrekachtig, van iemand die van zijn geld niet scheiden kan.

Pĕlo, Jav. gebrekkig, van het spraakorgaan van kinderen.

Pĕlodjok = *pĕpodjok*.

Pĕloe = Jav. *pĕloeh*.

Pĕloksok = *pĕpodjok*.

Pĕldr = *pĕloeroe*, kogel. Ook Soend.

Pĕmadjikan, baas, meester, van ambachtslieden. Vrg. het Soend. Woord.

Pĕngak, riekende naar uijen, Spaansche peper enz. Jav. *sĕngak*.

Pĕntil; 1) *mĕmĕntil*, iets, bijv. een knikker, met den duim en den middelsten vinger wegknippen.

2) een pas uit de bloesem ontwikkelde vrucht. Vrg. het volgende woord.

Pĕntoel, tepel, Jav. *pĕntil*.

Pĕpaja = *bĕtik*. Zie ook *kĕpaja*.

Pĕpĕs = *sĕnantijasa*, steeds.

Pĕpĕs; *mĕmĕpĕs*, in een blad wikkelen, bijv. visch, om die in kolen of heete asch gaar te maken; *pĕpĕsan*, wat zoo in blad gewikkeld wordt. Soend. *país*.

Pĕpilis, Jav. smeersel voor het voorhoofd en de slapen.

Pĕpodjok, een hoek, *pĕndjoeroe*, bijv. van een kamer; een *klamtoe* van een kind, als het slaapt, om de muskieten af te weren. Vrg. Jav. *podjok*.

Pĕpondjĕn, Jav. een groote buidel, bijv. voor geld.

Pĕrdata; *koerang pĕrdata*, zeer zorgeloos.

Përètja, de stok, die van boven naar beneden aan een vlieger vastzit; *përètja goendoe*, de knikkers werpen naar de streep, waar men bij het knikkeren (*main pèrètja*) het dichtst moet trachten vóór te komen.

Përih = *měngübét*.

Përijangan, zie op *pědjadjaran*.

Përkoetoet, Jav., ook *bërkoetoet*, een soort van duif, de *columba Bantamensis*.

Pěrséro, pėséro, pėrsiroe, Port. *parceiro*, deelgenoot, aandeelhouder.

Pěsèk, plat, van den neus.

Pěsing, Jav.; *baoe pěsing* = *mangsit*, de lucht van urine.

Pětak, een afgehuurde ruimte of verblijf; *pětakkan sawah*, een gehuurd sawahveld.

Pětindih, Jav., aanvoerder van een leger of krijgsvende.

Pětjòk, gedeukt, zoo als bijv. een blikken trommel (Jav. *pėsok*).

Pi, een groote rivierschildpad, het Jav. *boeloës*.

Pijara = *pělihara*; *boeroeng pijaran*, een huisvogel.

Pilěg, Jav. verkouden.

Pindoe; *měmindoein*, iets van iets anders voorzien, iets anders ergens in doen; op de andere zijde van een bladzijde schrijven, zoo de eene zijde reeds vol is. Jav. *pindo*, *pindòni*.

Pipit Jav.; *pipitan*, een houten perswerktuig om olie uit kokosnoten te maken.

Pitak; *koeda pitak*, een paard, dat een witte plek (*tanda*) aan den kop heeft. Heeft het een witte plek aan het lijf, dan is het *koeda bėlang*.

Po, op den eenen arm dragen. Vrg. *poek*.

Poek, op de beide armen dragen of houden, bijv. een kind. Vrg. *po*.

Poelėn, Jav. vast en kleverig, zooals deeg; klonterig, zooals sago.

Poelės, Balin., slapen.

Poeloeng; *měmoeloeng*, iets, bijv. kruimels brood, tot een balletje rollen; *poeloengan*, een balletje, pil.

Poengki, een langwerpige, vierkante stalmand om paardendrek op te ruimen.

Poentoel, stomp, bijv. van een mes.

Poepoek, Jav. een soort van trekpleister op het hoofd.

Poepoet = *linggis*, een ijzeren instrument dat de dieven gebruiken om gaten onder in de muur te maken.

Poesěr, Jav. = *poesat*.

Poewin, ons puin.

Pòlòs, glad, onbewerkt, nog onbebeiteld, zoo als bijv. een plank.

Pònggo; *konde pònggo*, een soort van kapsel zonder haarpen, bij Javaansche vrouwen in gebruik.

Pongka, de snede van een kledingstuk.

Pòngkòt, het ondereinde of onderste van iets, dat waarmee iets op of tegen iets (van de boventanden, tegen het bovenkaakbeen) rust, het tegenovergestelde van *oedjoeng*. Vrg. Jav. *bongkot*.

Pongpong, ledig uitgedronken, zoo als een kokosnoot, die door een gat uitgeslurpt is.

Pòpòr, Jav. de kolf van een geweer.

Pora, zie *kělės*.

Pòtjòng, zie op *tjaeng*.

R.

Radjoe: *měradjoe*, uit ontevredenheid over zijn superieur uit den dienst loopen, zonder er iets van te zeggen, zoo als wanneer men bijv. meent onverdiend berispt te zijn. Vrg. *radjoek*.

Radjoengan, Jav. zekere gespikkelde krabsoort, *portunus sexdentatus*.

Rajap, Jav. = *aner*².

Rambat, Jav. omhoog klimmen, zoo als klimmen slingerplanten, C.

Rambon, hagelsteen, C.

Randjang, een hoog ledekant, zoo hoog soms, dat men er met een trap op klimmen moet. Ook Soend. Vrg. *pěntas*.

Rangginan, Jav. zeker gebak van kleefrijst met inlandsche suiker, waarop de rijstkorrels afzonderlijk zichtbaar zijn.

Rangsok, kërangsokan = *kërasoekan*.

Rantjak; rantjakin pohon, een boom snoeijen.

Rantjoe, door elkander gemengd, niet uitgezocht, bijv. van vuil goed of van een taal met veel vreemde woorden uit de moedertaal van den spreker. Het tegenovergestelde is *rapi* en *bèrès*.

Rantjoem; rantjoem kalam of *penna*, versnijden, vermaken. Vrg. *rantjoeng*.

Raoep, een handvol van iets nemen, bijv. duiden of steentjes, om uit te tellen. Zie ook op dat woord.

Rapi, de eene soort bij de andere, bij elkaar wat bij elkaar behoort. Vrg. *bèrès* en *rantjoe*.

Rasija, Batav. uitspraak van *roesija*.

Rastoeng, booze zweren, vooral in den neus. Jav. *lèstroeng*, venerische neuszweren.

Rawat: rawattin, verplegen.

Reak, Jav. *rijak*, slijm, fluim.

Rébo: pakeiannja rébo, hij heeft veel (eig. duizend) kleeren.

Rèjot; ook *rèjat-rèjot*, bouwvallig.

Rèmbèt; mèrèmbet, loopen terwijl men zich aan iets vasthoudt, bijv. aan de leuning van een brug; *m. saorang*, iemand medeplichtig verklaren, bijv. aan diefstal. Vrg. *rimbat*.

Rènda: pérak renda = *p. toewa*, fijn, mooi zilver.

Rènjah, Jav., gemakkelijk door te bijten.

Rèrok, ter zijde zien, van de oogen; *mèrèrokin*, in gramschap van iemand de oogen afwenden.

Rèrot; mèrèrot, zich in een lange rij achter elkander bewegen, bijv. van menschen of rijtuigen.

Rikoet = *ikoet* (uit *bèrikoet*).

Ringkès, effen, gelijk van naad, van een kleedje, wanneer de aan elkaar gezette stukken juist even groot waren en niet het eene strak en het andere met ruimte zit.

Ririk; mèririk, van ter zijde aanzien, Jav. *lirik*, een zijdelingsche, gluispende blik.

Robah = *obah* (uit *bèrobah*).

Ròbek, verscheurd; *tèrbèk*, in flarden zijn; *ròbèk²an kain*, lappen.

Rodja, tot ééne bloem (?) door een draadje zamengebonden bloempjes.

Roendjah, Jav. *bèroendjah*, steigeren, van een paard.

Roewah = *aroewah; mèroewahin sianoe*, een doodenmaal voor iemand geven.

Rògok, zie *ògok*.

Ròman, uiterlijk voorkomen, = *abèt*.

Rombeng-rambang, door en door in stukken, overal verscheurd. Vrg. *rompang-ramping*.

Rónjò; dironjo (= *digosok*) *moeloetnja*, bijv. de bek van een kat, die met *tjabé* wordt ingewreven.

Rontak, steigeren, springen, zoo als een dartel paard; ook *bèrontak* en *mèrontak*, dat ook gezegd wordt van iemand die zich los maken wil. Vrg. *rintak*.

Ròntog, Jav. afvallen, zoo als bloesems, vruchten.

Ròrot; mèròrot, = *mèmboewang lilinnja*, wanneer men batikt. Vrg. Jav. *lòrod*.

Ròsòt; mèròsòt (Soend. *mèròsòd*), neerglijden, bijv. langs een gladde vlakke.

S.

Sabèn, Jav. *sabèn ari*, dagelijks.

Saboek, sjerp voor mannen.

Sada², meer of min.

Salapèsat, strikken van touwwerk om vogels te vangen. Ook *kalapèsat*.

Saling, elkander; *saling bèla*, elkander helpen, *s. toemboek*, elkander met de vuisten slaan.

Sambar, heesch, schor, C.

Sambèt, kasambèt, zekere ziekte, waarbij het ligchaam verhit is, de eetlust wegblijft, de lippen droog zijn en men een bitteren smaak in den mond heeft.

Samboek, Balin. de vezelachtige bast van een oude kokosnoot, = *saboet*.

Sampah, vuil dat op het water drijft.

Samping, Balin. zijde: *bèrkris disamping; djalan disamping*, een voetpad op zij (van den grooten weg).

Sandoeng; *kėsandoeng*, Jav., zich stooten aan iets.

Sanga, verwilderd rondzien.

Sangaedi, Jav. stijgbeugel.

Sangit, zie onder *balang*.

Sangkil = *èngklèk*.

Sangsi = Arab. *sjak*, twijfelzinnigheid, van iemand die niet weet wat hij wil, op twee gedachten hinkt.

Sapi, Jav. = *lëmboe*.

Sargal; *tali sargal*, grof, dik touw van *ramé*, grover dan *tali kambodja*.

Sasar; *kėsasar*, Jav., verdwaald.

Satang, Jav.; *oedang s.* = *oedang galah*.

Sawang, I. Jav. roet.

II.; *njonjah sawang*, een Maleische boekenverhuurster.

Sawat, I. leidsel, C. Zie ook het Woordenboek.

II. Balin., zeer ver verwijderd, bijna niet meer te zien, bijv. een vogel.

Sawèd, Soend., een rotanhalsband aan het juk van een ploegbuffel.

Sëbar, Jav.; *mënjëbar*, zaadkorrels strooijen, zaaijen.

Sëbrdt; *mënjëbrot* = *sëmbat*.

Sëbèt; *mënsërèbètàn*, te lang, van een kleedingstuk, zoodat men er op trapt.

Sëbit, zie *koepé*.

Sëdal, scherp zuur, C.

Sëdoe, in het water dompelen, C.

Sëgër, Jav., frisch, verfrisschend, van een drank; verkwikt, verfrist.

Sëkòngkòl, helen, gestolen goederen bewaren; vrg. Soend. *kongkol*.

Sëlar of *sëlër*, zekere zeevisch.

*Sëldot*², zeer doen, van zweren; steken, van buikpijn. Vrg. Jav. *sëdot*.

Sëldèdèr, zijn tijd verbeuzelen.

Sëlëmpang, ongerust zijn, bijv. wegens een afwezig kind; bezorgd, in 't onzekere zijn.

Sëlëpa, Jav. ronde plaat voor op het ceintuur om de einden daarvan bij elkander te houden.

Sëlëpaha, de plaats tusschen den buik en de bil.

Sëzèsèr, zekere kwaal van mannen.

Sëloeloep, duiken, zoo als eenden.

Sëmbat; *mënjëmbat*, iets met geweld of ongemeikt wegnemen.

Sëmbodja = *kambodja*.

Sëmboeng, Jav., een soort van salie.

Sëmëk, begroeid met onkruid. Vrg. *sëmak*.

Sëmoet; *sëmoetan* en *kasëmoetan*, slapen, van een lid; een gevoel hebben als van het kriebelen van ongedierte. Zie het Woordenboek.

Sënggèt = *alap*. Ook *ènggèt*.

Sënggotan, een hijschmaschine?

Sëngkëlèk = *èngklèk*.

Sëni; *bësëni*, wateren. Zie het Woordenboek.

Sënonoh; *trada sënonoh* = *tidah karowanan*.

Sëntagi, C. = *sëntadji*.

Sëntak = *gëbòs*.

Sëntijong, Chin.? de Chineesche graven.

Sërani, een inlandsche christen; *mangga sërani*, zekere roode manggasoort met een dunne groenachtige schil.

Sërawat, duizelig, C.

Sërèmpèd en *mënjërèmpèd*, Jav., rakelings langs iets gaan, langs den wal varen.

Sërëp; *mënjërëpin*, iemand polsen, bijv. hem door een ander laten vragen of hij komen wil.

Sërijawan, spruw, scorbut; maar *idoeng s.*, *moeloet s.*, *oetjoes s.* weggevreten neus, mond, darmen, door syphilis of andere kwalen.

*Sëring*² = *gëntjër*.

Sërod; *mësërod*, indringen van iets zwaars in iets week, bijv. vingers in deeg, een steenen huis in den grond; glijden van een schip, dat van stapel loopt; *mënjërodin*, van een helling langzaam afglijden.

Sëroet, hout in fijne plakjes schaven; vrg. *gòbèt*, *koebit*.

Sërojongan, *sërajong-sërojong*, slingeren of laveeren van een beschonkene; waggelen, van iemand die zwaar gewond is.

Sësëp, zie *mënjësëp*.

Sësët, alleen; *mati sësët*, een zelfmoord begaan.

Sëtàn, duivel, spook in 't algemeen.

Sètèng; *matanja sètèng*, hij heeft een puist op het ooglid.

Sëtik, een span met duim en vinger, bij het knikkeren gebruikelijk: *goendoe disëtikkin*.

- *Sibër*, in de kooi rondvliegen.

Sibët, vlug, flink in het bedienen of verplegen. Vrg. *bëdëbah*.

Sijal, omineus zijn, zoo als bijv. wanneer iemand 's morgens als eersten koper iemand aantreft, die op crediet koopen wil. Zie ook het Woordenboek.

Siloeman, Jav., geesten, die allerlei gedaanten kunnen aannemen. Zie ook het Woordenboek.

Simbok; *kasimbokan*, zekere medicinale wortel, convolvulus foetidus, Jav. *sémboekan*.

Simpat; *kësimpatan*, iets in de verkeerde keel krijgen; *simpatan*, hoesten, als men iets in de verkeerde keel heeft of zich verslikt.

Simplek, gekraakt, gearsten, C.

Sisir; *sisiran*, zie *kitoet*.

Sobëra, Jav. *sobrah*, soort van kapsel van valseh haar bij de publieke dansmeiden, waar van onderen een zilveren plaat aan is, die bij het opzetten van dat hooge kapsel op het voorhoofd komt te zitten.

Sodja, buigen, bij het bidden voor een afgod, zoo als de Chineezzen doen. Vrg. *soedjoed*.

Soekak en *kësoekakan*, in den keel blijven steken. Van een graad of been zegt men ook *këtoelangan*.

Soelët, Jav. *soelëd*; *mënjoelët*, aansteken van een pit; *mënjoelëtin*, laten aansteken.

Soemboe, lampepit.

Soempé, hoepel. Vrg. *simpei*.

Soempoeng, Jav. = *groempoeng*.

Soenglap, Jav. *soelap*, goochelen.

Soentik, naar iets, bijv. een doorn, peuteren om het bijv. uit het vleesch te halen, *soentik doerinja*; vaccineeren, *orang disoentik*.

Soenting, zie *arkoe*.

Soewap; *soewapin*, een kind eten in den mond stoppen.

Soewara, de uitspraak van een woord.

Soewit, ook Soend.; *bësoewit*, fluiten met den mond; *mënjoewitin*, naar iets, bijv. een vogel, fluiten.

Sdgdk, zie *dgok*; *sdgokin*, omkoopen, „bestechen”.

Sdldkan, Soend., een grachtje, „slokgang”.

Sdldran, een slootje om het water van de velden af te leiden. Zie Woordb. op *saloeran*.

Sompëlak of *sompëlat*, afgebroken, afgesplinterd, maar van een groot stuk; losgeraakt, bijv. van een blokje hout dat ergens aan gelijmd zit. Vrg. *kdbès*.

Songkèt, Jav. = *soengkit*.

Sontak; s. *gërowah*, met vele of groote scheuren, van een kleedingstuk.

Soso, Soend. *mënjoso*, de rijst wit zuiveren.

Sosokan, Soend. *soesok*, zie *këbën*.

Sdsdl; *mënjdsdl*, pikken, bijten, van een gans of cend. Van andere vogels zegt men *patok* of *mëmatok*.

Sowangan, een soort van vlieger met een windharp. Vrg. Jav. *sawangan*, een fluitje aan de staart van een tamme duif, dat geluid geeft wanneer het dier rondvliegt.

T.

Tahak; *bëtahak*, een boer laten.

Tahang, emmer; t. *pënjiraman*, gieter.

Takir, Jav. een schuitsgewijs gevouwd pisangblad.

Talang, Jav. = *abangan*.

Talënan, Jav. kerkblok.

Talpa, een doek, die om het hoofd wordt gedragen en veel op een tulband gelijkt.

Tambal = *tampal*.

Tambang: *bininja ditambang*, niet meer samenwonende, maar nog niet wettig gescheiden.

Tamboes, Balin.; *mënamboes*, iets ingewikkeld met heete asch bedelven om het gaar te maken.

Tameng, Jav. een schild om de slagen van de *toja*, batonnestok, af te weren. Zie ook *tëtjok*.

Tampëk, Soend. de mazelen.

Tampin: *sirih satampin*, een klaargemaakte sirihpruim.

Tandjak, bergwaarts opgaan; *tandjakan*, steil opgaande weg.

Tandji, muziek; *toekang tandji*, muzikant.
Taoen; *boeroeng taoen*, vertaling van ons jaarvogel, = *b. ènggang*.

Tèkdran, een op bijzondere wijs toegevoegen pisangblad, zoo als die waarin men *tape* verkoopt.

Tèmbang, zekere zeevisch.

Tèmpòng, Soend. met een boom een zijwaartsche richting aan een schuit geven.

Tètjok, een ijzeren drietand waarmee men tegelijk met de *lameng* de slagen van de *toja* pareert.

Tik, zie *sètik*.

Tikil = *kikil*.

Timpal, Balin. = *kawan*, kameraad, medgezel.

Tindis, op iets liggen, bijv. een mes op een stuk papier, tegen het wegwaaijen.

Tiras, knipsels; pluksel.

Tisik, stoppen met de naald, = *djèroemat*.

Tjadik, Bal., kakebeen.

Tjaèng: *padi sètjueng* = 40 *sangga* = 200 *gèdeng* = 400 *tjèkèl* of *potjong*. Soend. *tjaing* = 20 *sangga*, Bal. *tjèhèng* = 2 kati = 400 duiten.

Tjakibër, d. i. *tjètjak ibër*, vliegende hagedis.

Tjaktai, een Chineesche stolp.

Tjakalikang, een gebak van rijstemeel en suiker, bros, rond en met gaten doorboord.

Tjaling, Bal., slagstanden van een wild zwijn of olifant.

Tjamboek, Soend., rijtuigzweep. Zie *tja-boek* II.

Tjèmpling: *tangannja tj.*, hij kan zijn handen niet thuis houden.

Tjanggalawareng = *nenek mojang*: vrg. Jav. *tjanggalawareng*.

Tjapa, I. *bètjapa*, zich aansluiten aan iets of aan elkander, bijv. van twee vlakke handen, die men tegen elkander houdt.

II. de bepaalde plaats, waar de partijen van een tweegevecht staan moeten; het punt van waar men in spelen moet werpen of beginnen te loopen, meet. Zie ook het Woordenboek.

Tjèdok, ook een gat in den grond = *lègok*. Zie ook *tjèloeng* en *mèdok*.

Tjèkèl, Jav. *mèntjèkèl*, iets met de hand omspannen. Zie ook op *tjaeng*, hier boven.

Tjèladi, Soend., zekere spechtsoort.

Tjèlalé, Jav. *tèlalé* = *boelalei*.

Tjèlèngan, Jav. een varken als spaarpot.

Tjèloeng; *mata tjèloeng* = *m. tjèdok*, diep liggende oogen.

Tjèloeroet = *tjèroeroet*.

Tjèlos; *mèntjèlos doewit*, op den grond vallen uit een zak waar een gat in is; ongemerkt weg vallen, *mèntjèlos atinja*, *ilang pikiran*.

Tjèndol, soort van drank bestaande uit water, suiker en soelasi-pitjes en in glazen verkocht. Ook bekend onder den Chineeschen naam *tjintjae*.

Tjèngèng, huilebalkig; Jav. *tjinging*.

Tjèriak; *tjèriakin*, op een schreeuwerigen toon toeroepen. Vrg. *tèriak*.

Tjèroetjoet, Jav.; muskusrat; veldmuis met spitsen bek. Vrg. *tikoës*.

Tjètjèt: *mèntjèrètjètan*, lekken, bijv. uit een karaf waar een gaatje in is.

Tjika, een soort van koliek.

Tjikoetan, den hik hebben.

Tjit, afdroogen: *tjit medja*.

Tjitjit, de vingers ergens indooopen om het te proeven.

Tjèdbek, de handen wasschen vóór het eten. Vrg. *tjeboek*.

Tjèdbèlong = *bolong*, hol, uitgehoud.

Tjodet, lidteeken van een groote wond.

Tjoekin, een kort mannenbadkleedje.

*Tjoelik*², de oogen uitsteken.

Tjoetjoet, Jav. haai = *hijau*; *tj. pèdang*, een groete soort.

*Tjoemi*², de inktvisch, Soend. en Mak.

Tjolong, Jav. = *tjoeri*.

Tjomèl, Soend., knorren, morren, pruttelen.

Tjorong, Jav., trechter; *tjorong asap*, schoorsteenpijp.

Tjòtjot, Jav., een kraan, zoo als die gevonden worden bij de *pèdasan* voor een moskee; snavel, als scheldwoord.

Toebèroek, Jav.; *mènoebèroek*, uit verbijsteling tegen iets aanloopen of iets omverloopen.

Toeboeg, Bal. elephantiasis.

Toempělĕk, hoop, stapel, zie *oemplĕk*.

Toes, zie *kĕroebe*.

Toja, een batonneerstok.

*Toka*², een soort van visch.

Tombé, *kĕtombe*, schilfers van het hoofd.

Tonton, Jav.; *mĕnonton*, toeschouwer zijn
bij een vermakelijkheid.

Topa = *itoe apa*, daar heb je hem.

Torès, lidteeken, sneê in het aangezicht.

Toro, een soort van lange, soms geheel roode, baadjes, waarin de bodienden van Europeanen gekleed gaan.

W.

Warisan = *oentoeng*, gelukkig zijn in den handel. Zie het Woordb. op *waris*.

Wasir = *bawasir*.

VERBETERINGEN EN BIJVOEGSELS.

اجبر *adjar*. Zie ook عجر, hieronder.
 اعثك *angga* beteekent ook olifant.
 امفن *ampoen* is verbastering van het Arab. غفور.
 بار. Zie voor sara bara een andere verklaring op sara III.
 براف; *běbĕrapa banjak*, zeer veel.
 تامل *timbal*; *timbangan*, ook gezelschap; levensgezellin.
 چادر *tjadir*, Perz., sluijer; dekkleed.
 چاکف *tjakap*, ook = het Jav. *tjakĕp*, begrijpen, bevatten.
 چایر *tजार*; *tanah tजार*, modder.
 چرخ *tjark*, Perz., hemel, firmament. Ook *tjarkah*.
 چسپق *tjasmak*, Perz., zie *tĕsmak*.
 دبن *dĕban* = *rĕban*.
 رات *rata* I, vrg. ook *tĕratak*.
 راون *rawan* in *takta-rawan*, reiskoets, is Perz. en beteekent gaande.
 راهق *rahang*, beteekent de onderkaak.
 ربن *rĕban*, ook *dĕban*.
 رعیه *reĕja*, ook soldaat; vrg. *lasjkar*.
 رکن *rĕkan*; *orang rĕkanan*, kameraad.
 رمقل *rampal*; *rampalan*, gebroken voorwerpen, stukken en brokken.
 رنق *rĕnoeng*. Vrg. *tĕnoeng*, *mĕnoeng*.
 روبه reg. 3 moet „en roeboeh” weg.
 رهسی de Riouwsche uitspraak is gegrond op de uitspraak *rĕhĕsĕja*.
 سابق *saboek* beteekent ook klaaglied. In de opgegeven beteekenis is het Arab., vrg. سباق,

band; in deze tweede vrg. het Arab. سبحة, een rozenkrans, om te bidden.
 ساعه *sangoeh*; *sangoehan*, snoffen.
 سالن *salin*; *mĕnjalin*, eig. overschrijven.
 سايق *sajang*; *sajangkan*, ook: voorzichtig zijn met iets.
 سفرت *sapĕrti*, ook: bijvoorbeld.
 سڤي *ĕmpat pĕrsĕgi mĕmandjang*, een recht-hoek.
 سوبت *soembat*: *pakoe samboet*, lees *p. soembat*.
 سمبر *simbar* heet ook een soort van woekerplant met ronde, dikke, donkergroene blaadjes.
 سمبران *sĕmboerana*, Jav., onverschillig.
 سهقان bl. 31, kol. 2, lees: سهقان, en voeg bij: zie ook *boga*.
 سنق *sĕnang*, vrg. *tĕnang*.
 سوالق *soewalang*, ook *toewalan*.
 سهاي reg. 1, l. *mĕmardahikakan*.
 سيرو *sero*, vrg. *teroek*.
 شقس *sjiksa*, = سقس.
 شهدا *sjahda*, Skr. *śada*? kwijnend van verlangen, liefde of vermoeidheid.
 معجر (ook اجر) Arab. zie hieronder op معجر.
 عزيز lees عزير.
 فاسر *pasir*, ook strand, zandig strand.
 فاك *paka*, l. فاكات *pakat*: *sapakat* ook medelid.
 فاك 1. فاكات.
 فر *por*, voor, Eng. *for*, Port. *por*, *para*.
 فرت *pĕroet* ook middelste kwaliteit, zie *kapala*.

قره; *Përihatin*, Jav., bedroefd.

ثري. *Pri* is ook: te weten, om, = *akan*, vrg. *hal*, *mëngatakan*, en zoo is het ook te verklaren in *hikajat pri*.

قستی *pësti* (ook *mësti*) Jav. zeker, voorwaar; zeker moeten.

قنگل *pangkal*: hoedjoeng *pangkal*, in het aangehaalde voorbeeld, beteekent voor- en achter-eind.

تفكر, afgeleid grondw. van *تفكر*.

تفجورت. Zie ook *tjoeri II*.

تنگگان: lees in plaats van *balei*: *tangga*.

توچچ *poetjang*, veeleer, zooals in het Jav., de stam van den areka-palm.

تيجت, vrg. het Aanh. op *bangsat*.

تایم *kaim* = *tëtap*.

تاپو *kapoer* ook kamfer zonder dat bijvoegsel *Baroes*.

تارائن 1. *کراغن*.

تارتو 1. *کرتوون*.

تارفتی *karapti* is een teek, tekmit.

تاروکت *kërokot*, is Jav. = Mal. *gelang*.

تاربولن ook *کبیل* *kimboel*.

تارپت *koenjit*, zie ook *tëmoë II*.

تارکت *ketek* is Mëngangkabausch.

تارکدا 1. *کیدل*.

تارکن *ken*, Jav., voorzetsel voor eigennamen van vrouwen en meisjes.

تارلان *goelana*, lees: Skr. *gälana*, *gläna*, weggesmolten in droefheid; afgemat van vermoeidheid.

تارلور *galora*, beter: gewarrel door elkander; verward. Zie het Jav. woordenboek.

تارلیغ *gelang*, zie *kërokot* hier boven.

تارلین *lain*. *Mëlainkan* ook: niet anders zijn dan, slechts zijn.

تارلای *lalei* en *tërlalei* ook in diepen slaap vallen, met en zonder *tidoer*.

تارلان *lana* ook = *goelana*.

تارلسو. Staat *lësik*, lees *lësi*.

تارلئس *lëpas*. *Lëpas satoe*² is: het een na het ander, een voor een.

تارلور *loeroet*. *Kaloeroetan* is omloop, een lichte soort van fijt.

تارلومت *loemat*, fijn, ook van het ligchaam.

تارلیدغ *lidang*, licht, in *koening lidang*.

تارلیهت *lihat*; *kalihatan* ook schijnen, er uitzien als.

تارما *ma*, Arab. wat; *ma sja Allah*, wat A. wil, Allah's wil.

تارمات *mata*; reg. 4 *samata*² had waarschijnlijk beter niet onder *mata* gestaan.

تارماسغ *masing*; reg. 2, voeg in: doorgaans.

تارمایغ *majang*; reg. 2, staat bloemkorf, lees bloemkolf.

تارمشاوره, ook beslissing ten gevolge van gehouden overleg.

تارمشرق 1. *masjrik*.

تارمعجر *madjar* (van het Arab. معجر) verscheurend, van wilde dieren.

تارملک; bl. 133, r. 3 v. o., staat *boeroeh*, l. *boenoeh*.

تارنستاپ *nastapi*, beter *nastapa*.

تارنتیاس; reg. 4, staat *boela*, l. *boelan*.

تارهارم 1. *هارم*.

تاربع 1. reg. 10 v. o., l. voor een substantief of adjectief.

II. liever *godin*? vrg. *koesoema*.

ti

Uitgaven van **FREDERIK MULLER**, te Amsterdam.

ROORDA, T., en **J. J. MEINSMa**, Supplement op het Javaansch-Nederduitsch woordenboek van **J. F. C. GERICKE**. Amst. 1862. cart. 8°. (11.75) 5.25.

Ook na de verschijning der nieuwe uitgave van **ROORDA's** woordenboek blijft dit werk hooge waarde behouden; de woorden zijn wel in de nieuwe uitgave opgenomen, niet echter alle beteekenissen en niet ééne der bewijsplaatsen.

W E R K E N

VAN HET

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE

VAN NEDERLANDSCH INDIE.

Bijdragen tot de taal, land- en volkenkunde van Ned. Indië. 2e Serie. Amst. 1857—65. 8 dln. Met platen. 8°. (52.25) 26.—.

Adjī-Saka (Het boek) uit de poëzij in Javaansch proza overgebracht door **C. G. WINTER Sr.** Met een bijvoegsel tot het Jav. woordenboek van **GERICKE** en **ROORDA**. Amst. 1857. 8°. 5.70.

CROOCKEWIT, J. H., Banka, Malakka en Billiton. Verslagen aan het bestuur van Ned. Indië, gedaan in de jaren 1849 en 1850. Amst. 1852. 8°. (1.50) 1.—.

HART, C. v. D., Reize rondom het eiland Celebes en naar eenige der Moluksche eilanden, gedaan in 1850. Amst. 1854. 8°. (3.90) 2.—.

MULLER, S., Reizen en onderzoekingen in den Indischen Archipel, gedaan op last der Nederl. Ind. regering tusschen de jaren 1828 en 1836. 2^e (verkorte en verb.) druk. Amst. 1857. gr. 8°. met krt. en pl. (9.80) 4.50.

Bevat o. a.: Vergelijkende woordenlijst van het Maleisch en de dialekten van Timor, Rotti, Sawoe en Solo; proeven van vier dialekten van Nieuw Guinea, etc.

REINWARDT, C. G. C., Reize naar het Oostelijke gedeelte van den Indischen Archipel in het jaar 1821. Uit zijne nagelatene aanteekeningen opgesteld, met levensbericht en Bijlagen vermeerderd door **W. H. DE VRIESE**. Amst. 1858. gr. 8°. met 19 platen. (9.50) 3.75.

SCHWANER, C. A. L. M., Borneo. Beschrijving van het stroomgebied van den Barito en Reizen langs eenige voorname rivieren van het Z. O. gedeelte van dat land, op last van het Gouvernement van Ned. Indië, gedaan in de jaren 1843—47. Amst. 1853. 2 dln. met krt. en pl. linn. bd. gr. 8°. (12.50) 6.50.

VRIES, M. G., Reize in 1643 naar Japan. Uitgegeven door **P. A. LEUPE**. Met krt. en facs. en geogr. en ethnogr. aanteekeningen van **P. F. von SIEBOLD**. Amst. 1858. 8°. (4.90) 2.50.

— **SIEBOLD, P. F. v.**, Geographical and ethnograph. elucidations to the discoveries of **M. GERRITZS. VRIES**, 1643, in the East and North of Japan. Transl. from the Dutch by **F. M. COWAN**. Amst. 1859. With map. cloth. 8°. (3.50) 2.25.

NIEUW GUINEA, ethnographisch en natuurkundig onderzocht en beschreven in 1858 door een Nederlandsch-Indische commissie. Amst. 1862. Met 26 platen. 8°, en een atlas van 7 kaarten 4°. (7.20) 5.25.

ROSENBERG, C. B. H. v., Reistogten in de afdeeling Gorontalo, gedaan op last der Nederlandsch-Indische regeering. Amst. 1865. Met 10 zw. en gekl. platen en 4 kaarten. 8°. (3.90) 2.25.

Met woordenlijst der Gorontalezen en de taal der Togeaneilanden.

ASHER, G. M., Bibliographical and Historical Essay on the Dutch Books and Pamphlets relating to New-Netherland, and to the Dutch West-India Company and to its possessions in Brazil, Angola, etc., as also on the maps, charts etc. of New-Netherland. Amst. 1854—67. With map and views in facsimile. pet. in 4°. 12.—

JAVASCHE OUDHEDEN, 's Hage, C. W. MIELING, 1852. 10 platen in kleurendruk, met Holl. en Eng. tekst. gr. fol. (30.—) 17.—

JONGE, J. K. J. DE, De opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië. 1595—1684. Verzameling van onuitgegeven stukken uit het Oud-Koloniaal Archief. Amst. en 's Grav. 1862—73. dl. I—VII. Met kaarten. 8°. 33.25.

— Hetzelfde werk onder den titel:

De opkomst van het Nederl. gezag in O. Indië. 1595—1610. 3 dln. met kaart. 8°. 15.—

De opkomst van het Nederl. gezag over Java. 1611—1684. dl. I—IV. Met krt. 8°. 18.25.

LAUTS, G., Geschiedenis van de vestiging, uitbreiding, bloei en verval van de magt der Nederlanders in Indië (1602—1858). Gron. en Amst. 1853—66. 7 dln. 8°. (21.—) 9.50.

— Hetzelfde werk onder den titel:

Geschied. van de vestiging, uitbreiding en bloei van de magt der Nederlanders in Indië (1602—1780). 3 dln. 8°. (6.50) 3.75.

Geschied. van het verval der magt van de Nederlanders in Indië (1780—1811.) 2 dln. 8°. (8.10) 4.50.

Geschied. van de Nederl. Regering in Indië. 1816—1858. 2 dln. 8°. (6.40) 3.75.

LYNDEN, LE COMTE DE, Souvenir du Japon. Vues d'après nature, avec texte. La Haye, 1860. Avec 16 superbes planches en couleurs. Très grand in fol. (150.—) 90.—

MIQUEL, F. A. G., Choix de plantes rares ou nouvelles cultivées et dessinées dans le jardin botanique de Buitenzorg, avec un texte explicatif. La Haye, 1864. Avec 26 belles planches en couleurs. Très gr. in fol. (50.—) 28.—

OHSSON, LE BARON D', Histoire des Mongols depuis Tchinguiz-Kan jusqu'à Timour-Bey. Amst. 1852. 4 vol. av. carte. 8°. (24.—) 12.—

TIELE, P. A., Mémoire bibliographique sur les journaux des Navigateurs Néerlandais, réimprimés dans les Collections de de Bry et de Hulsius, et dans les collections Hollandaises du 17e siècle, etc. Amst. 1867. Av. 1 pl. facsim. 8°. 7.50.

VRIESE, W. H. DE, Illustrations d'orchidées des Indes-Orient. Néerland. ou choix de plantes nouv. et peu connues de la familles des orchidées. Avec un texte explicat. et scientifique. La Haye, 1854—55. 3 livrais. avec 18 belles planches colorées. gr. in fol. (28.—) 16.—

WICQUEFORT, A. DE, Histoire des Provinces-Unies des Pays-Bas, depuis le parfait établissement de cet état par la paix de Munster, 1648—80.) Publiée au nom de la Société d'Histoire à Utrecht, par MM. L. ED. LENTING et C. A. CHAIS VAN BUREN. Amst. 1861—74. 4 forts vol. 8°. 26.—

**THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY**

DATE DUE

<i>NOV 10 1951</i>		
--------------------	--	--

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 05062 7614

**DO NOT REMOVE
OR
MUTILATE CARD**

